

GRÁGÁS

SKÁLHOLTSBÓK M. M.

Genoptrykt efter
Vilhjálmur Finsens udgave 1883

ODENSE UNIVERSITETSFORLAG
1974

ANDELSBOGTRYKKERIET I ODENSE
ISBN 87 7492 113 4

Dette genoptryk udsendes som en hilsen til Island i 1100-året for landets bebyggelse. Initiativet til udgivelsen udgik fra professor Peter Foote, University College London, og professor Hans Bekker-Nielsen, Odense Universitet, og Odense Universitetsforlag påtog sig opgaven med aktiv støtte af konsul Arne Nielsen og overbibliotekar Torkil Olsen.

Filologer, retshistorikere og andre lærde med interesse for den islandske fristats ret har længe følt, at Vilhjálmur Finsens udgaver af *Grágás* burde genoptrykkes. Odense Universitetsforlag takker nedennævnte, der har bidraget til, at ønsket kunne blive til virkelighed.

A/S ALBANI BRYGGERIERNE, ODENSE
ANDELSBOGTRYKKERIET I ODENSE
DEN DANSKE PROVINSBANK A/S, ODENSE
FYENS ANDELS-FODERSTOFFORRETNING, SVENDBORG
FYENS STIFTSBOGTRYKKERI, ODENSE
HANDELSBANKEN, ODENSE
KIJAFA-FONDEN, ODENSE
ELIAS B. MUUS ODENSE A/S
SPAREKASSEN FYN, ODENSE
UNIVERSITETSCENTERFORENINGEN FOR FYNS STIFT
LÆGE LEIF UJARAQ VAAG, MESINGE

GRÁGÁS - bidrag til en bibliografi

FAKSIMILEUDGAVER findes i serien *Corpus codicum Islandicorum medii aevi (CCI): The Codex Regius of Grágás* ... With an introduction by Páll Eggert Ólason. Copenhagen, 1932. (*CCI*, III.) - *Staðarhólsbók. The Ancient Lawbooks Grágás and Járnsíða* ... With an introduction by Ólafur Lárusson. Copenhagen, 1936. (*CCI*, IX.)

OVERSÆTTELSER – Latin: *Hin forna lögbók Íslendinga sem nefnist Grágás. Codex juris Islandorum antiqvissimus, qvi nominatur Grágás* ... I-II. Havniæ, 1829. [Teksten overvejende fra *Staðarhólsbók*.] - Dansk: *Grágás. Islændernes Lovbog i Fristatens Tid*, udgivet ... og oversat af Vilhjálmur Finsen ... III-IV. Kjøbenhavn, 1870. [*Codex Regius*.] - Tysk: *Isländisches Recht. Die Graugans.* Übersetzt von Andreas Heusler. *Germanenrechte*, IX. Weimar, 1937. [*Codex Regius*.] - Engelsk: *Grágás* ... an English translation prepared by Andrew Dennis, Peter Foote and Richard Perkins. (University of Manitoba Icelandic Studies. II.) Winnipeg. [Under udgivelse. *Codex Regius* med tilføjelser fra *Staðarhólsbók*.]

LITTERATURHENVISNINGER til afhandlinger om *Grágás* og islandsk ret i middelalderen findes samlet i *Islandica*, IV: Halldór Hermannsson, *The Ancient Laws of Norway and Iceland* (Ithaca, N.Y., 1911). Et (endnu ikke udgivet) tillæg til denne specialbibliografi er J. A. B. Townsend, *The Ancient Laws of Norway and Iceland*. A bibliographical supplement to ... *Islandica*, Volume IV, fra 1961, der findes i University College Library, London. - Nyere afhandlinger registreres løbende i *Bibliography of Old Norse-Icelandic Studies*, edited by Hans Bekker-Nielsen for The Royal Library, Copenhagen, som udkommer hvert år.

EN ORDBOG til *Grágás* (*Codex Regius*) er under udgivelse ved Universität des Saarlandes, Saarbrücken. Udgiverne er H. Beck, H. Fix, H. Peltonen og C. Simon.

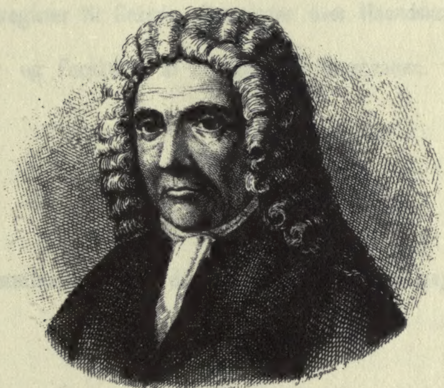
Grágás.

Stykker, som findes i det Arnamagnæanske Haandskrift

Nr. 351 fol. Skálholtsbók

og

en Række andre Haandskrifter.

Kjøbenhavn.

Gyldendalske Boghandel.

S. L. Møllers Bogtrykkeri.

1883.

Grágás.

Stykker, som findes i det Arnamagnæanske Haandskrift

Nr. 351 fol., Skálholtsbók

og

en Række andre Haandskrifter,

tilligemed

et Ordregister til Grágás, Oversigter over Haandskrifterne,

og Facsimiler af de vigtigste Membraner,

udgivet

af

Kommissionen for det Arnamagnæanske Legat.

Kjøbenhavn.

Gyldendalske Boghandel.

S. L. Møllers Bogtrykkeri.

1883.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

Som bebudet i Forerindringen til den i 1879 trykte Udgave af Grágás efter det Arnamagnæanske Haandskrift Nr. 334 fol., Staðarhólsbók, udgiver Kommissionen for det Arnamagnæanske Legat herved en Række enkelte Dele af Grágás, som findes særskilt i forskjellige Haandskrifter.

Den største Del af det saaledes Udgivne bestaaer af Graagaasens Christenret — derunder indbefattet Tiendeloven — der er bleven oftere afskreven end den verdslige Ret, og som Følge deraf haves i flere Haandskrifter. Disse danne særskilte Recensioner og ere derfor, saavelsom ogsaa formedelst deres sproglige Værd, aftrykte hver for sig; det Arnamagnæanske Haandskrift Nr. 351 fol., Skálholtsbók, er da stillet først, da det indeholder et større Antal Bestemmelser end de øvrige Recensioner. Flertallet af de saaledes udgivne Haandskrifter er, skjøndt paa en ufyldestgjørende Maade, benyttet i Gr. J. Thorkelins i 1776 udgivne Jus ecclesiasticum vetus, og Tiendeloven efter de fleste af dem er aftrykt i den af Jón Sigurðsson udgivne første Del af Diplomatarium Islandicum. Nogle af Haandskrifterne have derimod ikke tidligere været Gjenstand enten for Udgivelse eller Benyttelse, deriblandt den som A. M. 181 betegnede Text, der er fremstillet efter forskjellige hidtil upaaagtede Papirsafskrifter, som maa antages at stamme fra en nu ikke længer tilværende Membran.

Fremdeles indeholder dette Bind en Udgave af Graagaasens Forstrandsret efter en gammel og fortrinlig, men nu formedelst

Ælde meget beskadiget Membran, det Arnamagnæanske Haandskrift Nr. 279 a 4to, Þingeyrabók, der kun har indeholdt dette Stykke af Grágás og ikke tidligere har været udgivet.

Endelig ere aftrykte Uddrag af Grágás, der findes i yngre Haandskrifter, og som maa antages at have deres Kilde i nu tabte Skindbøger; dette gjælder navnlig om Papirshaandskriftet A. M. 125 A. 4to, der maa have sin Kilde i en Hovedmembran, forskjellig fra de hidtil kjendte.

I Tillægene er bl. A. meddelt nærmere Oplysning om Fremtrædelsesmaaden af enkelte Stykker i det kongelige Bibliotheks Haandskrift af Grágás, Gammel kongelig Samling 1157 fol., Konungsbók, samt en berigtiget Læsning af Endel af det gamle Brudstykke A. M. 315 fol., Litr. C, som efter det nu Fremkomne maa formodes at hidrøre fra en fuldstændigere Hovedcodex af Grágás.

Da denne Udgave, der, tilligemed det til samme hørende Apparat, er besørget af medundertegnede Finsen, er at betragte som et Slutningsbind af den af ham leverede samlede Udgave af Grágás, hvis tidligere Dele ere Udgaverne af Konungsbók og Staðarhólsbók, er den ledsaget med Registre til og Oversigter over det samlede Værk, deriblandt en sammenstillende Oversigt over Indholdet af samtlige udgivne Haandskrifter af Grágás, og et Ordregister, ligesom ogsaa med photolithographiske Facsimiler af 11 af de vigtigste Membraner, derunder indbefattet ogsaa de to Hovedmembraner.

Kjøbenhavn, den 14. Juni 1883.

K. Gislason. V. Finsen. Svend Grundtvig. J. L. Ussing.

S. Birket Smith. Ludv. F. A. Wimmer.

FORERINDRING.

Foruden de to tildels indbyrdes afvigende, af mig tidligere udgivne Hovedmembraner af de Optegnelser over den islandske Fristats Love, som pleie at betegnes med Navnet Grágás, Konungsbók og Staðarhólsbók, findes der et ikke lidet Antal Haandskrifter, som indeholde enkelte Dele eller Brudstykker af Grágás i Recensioner, afvigende saavel fra Hovedmembranerne som fra hinanden indbyrdes. Af disse mindre omfattende Stykker har en Del faaet Plads som Tillæg til min Udgave af Konungsbók, hvorimod Resten herved udgives.

De Retskilder, som saaledes ere optagne i nærværende Bind, ere følgende:

I. Graagaasens Christenretsbalk, Kristinna laga þáttr, efter en Række Haandskrifter. Efterat den islandske Fristat i 1262—1264 var gaaet til Grunde ved Underkastelsen under det norske Herredømme, afløstes i 1271—1273 Fristatens verdslige Ret af den væsentlig efter de norske Love affattede Lovbog Járnsíða (i hvis Sted 1281 traadte Jónsbók), og i 1275 vedtoges paa Althinget en ny Christenret, betegnet som Biskop Arnes, eller som den nyere Christenret, men da dennes Gyldighed blev bestridt indtil ind i det 14de Aarhundrede[1], og Graagaasens Christenret saaledes i længere Tid tildels blev anseet som endnu gjældende, har dette medført, at denne Sidste oftere er bleven afskreven end den verdslige Ret og at den derfor, foruden i de to Hovedskindbøger, haves særskilt i en Række andre Haandskrifter, hvor den oftere findes optagen sammen

[1] Jfr. navnlig herved K. Maurer, Artiklen Graagaas i Ersch u. Grubers Allgemeine Encyclopädie, S. 23—27, og samme Forf.: Udsigt over de nordgermaniske Retskilders Historie, S. 97 flg.

med Biskop Arnes Christenret og Jónsbók. Disse Haandskrifter, hvorefter Kristinna laga þáttr (derunder indbefattet Tiendeloven[1]), eller Dele af den, i nogle af Haandskrifterne med Tillæg af Bestemmelser, hørende til andre Materier, her meddeles, ere: 1. A. M. 351 fol., Skálholtsbók; 2. A. M. 346 fol., Staðarfellsbók; 3. A. M. 347 fol., Belgsdalsbók; 4. A. M. 135 4to, Arnarbælisbók; 5. A. M. 158 B. 4to (Hlíðarendabók); 6. A. M. 50 8vo; 7. A. M. 173 C. 4to (Brudstykke); 8. A. M. 181 4to; 9. A. M. 148 4to (Landeyjabók), indeholdende alene Tiendeloven; 10. M. Steph. 17 4to, indeholdende et enkelt Capitel (om Vaabenbyrd i Kirke); 11. F. Magn. 161 4to (Brudstykke). Af disse Haandskrifter ere 1—3, 5—7 benyttede i Thorkelins Udgave af Graagaasens Christenret, og Tiendeloven efter 1—6, 9 er aftrykt i Jón Sigurðssons Diplomat. Island., I, 70 flg.[2] Med Hensyn til de øvrige Haandskrifter, der, efter det Anførte, ikke tidligere have været paaagtede, skulle vi bemærke, at 10. (M. Steph. 17) vel ligner den Redaction af det der meddelte Capitel, som findes i 4 (Arnarbælisb.), nærv. Udg. S. 161—162, men stemmer dog ikke ganske med denne eller nogen anden Redaction, og da det kan være en Afskrift, der har sin Kilde i en nu ikke tilværende Membran, have vi troet at burde optage den som en selvstændig Recension. Brudstykket 11 har en Text, der er beslægtet med 2 (Staðarfellsb.), men kan dog ikke stamme fra dette Haandskrift, da det indeholder Ord, som ved Uagtsomhed ere udeladte i Staðarfb., f. Ex. S. 56, Not. 4 og S. 57, Not. 1; det maa nærmest antages at have havt fælles Kilde med Staðarfb., og dels af denne Grund, dels fordi det er et ældre Membranbrudstykke, er det optaget, medens det dog kun har egnet sig til at opføres blandt Tillægene paa Grund af, at det er corrumperet ved Interpolationer fra Biskop Arnes Christenret, og altsaa ikke fremstiller Fristatens Ret i dens Renhed. Hvad endelig angaaer 8, indeholder dette en, i nærværende Aarhundrede ikke tidligere

---

[1] Jfr. Udg. af Staðarhólsb., S. 46 Not. 1 og Forerindr., S. XXV.

[2] I den af Maurer, l. c., S. 3—11, tildels i Henhold til Meddelelser fra Guðbrandr Vigfússon, givne Oversigt over og Beskrivelse af Graagaasens Haandskrifter er anført 1—7 og 9; navnlig er hos ham først meddelt nærmere nøiagtig Oplysning om 7 (A. M. 173 C.), som

paaagtet, i flere Henseender vigtig og værdifuld Recension af Christenretten, som her maa gjøres til Gjenstand for nærmere Omtale.

Denne Recension fandt jeg først i Papirshaandskriftet Ny kongel. Saml. 1915 4to, der i Cataloget er betegnet som nullius pretii; senere har jeg fundet den i tre andre Papirshaandskrifter, A. M. 181 4to, Jón Sigurðssons Haandskr. 5 4to, og i et mig af Kammerraad Christian Magnusens Enke, Fru Ingibjörg Magnusen godhedsfuldt laant og senere overladt Haandskrift. Intet af disse fire Haandskrifter, der hidrøre fra 17de og 18de Aarh., er skrevet efter noget af de andre tre[1], hvorimod de alle sees at nedstamme fra een og samme Original. Denne deres fælles Text ligner navnlig i dens første Del meget Staðarhólsbók[2], og har ligesom denne, og i samme Orden som den, endel Bestemmelser, som tildels ikke findes i de øvrige Recensioner. At den dog ikke stammer fra St., men er en selvstændig Recension, fremgaaer bl. A. af, at den i et af de Stykker, som kun findes i St. og den, indeholder nogle Ord af en Sætning[3], som mangle i St. og ved Uagtsomhed maa være udeladte i denne Membran, hvis Text saaledes i dette Tilfælde kan berigtiges efter den. A. M. 181 indeholder derhos forskjellige Bestemmelser, som ikke findes andetsteds, hverken i St. eller i de øvrige Recen-

---

Thorkelin ikke nævner efter dets Numer, og som J. Sigurðsson ikke omtaler.

[1] Dette fremgaaer bl. A. af, at de Lacuner, som findes i Haandskrifterne, og som maa have deres Grund i, at Originalen ikke har kunnet læses, ikke ere fælles for dem; saaledes i J. Sig. 5: S. 302 Not. 3; i Ny kongl. Saml. 1915: S. 308, Not. 26; S. 314, Not. 12; i Ingib. Magn. Haandskr.: S. 298 Not. 7; S. 331 Not. 3; S. 336, Not. 15; S. 355, Not. 2.

[2] I det Følgende i denne Forerindring og i den vedføiede Fortegnelse over det haandskriftlige Materiale betegne vi Konungsbók som K., Staðarhólsbók som St. I Citaterne af de enkelte Bind betegne vi Konungsbók, første og anden Del, som Ia og Ib, Udgaven af Staðarhólsbók som II, og nærværende Bind som III.

[3] S. 319, Not. 16, jfr. St., c. 14, S. 20^{14}. — S. 328^{3} findes Begyndelsesordene (som Henvisning) til en Bestemmelse, som haves fuldstændig i St.

sioner,[1] og paa flere andre Steder har Redactionen en selvstændig Character, f. Ex. tildels i Tiendeloven; en Eiendommelighed er endvidere den særegne Plads, Capitlet om Vaabenbyrd i Kirke har faaet (som Cap. 7, S. 322).[2] Vi antage, at det Haandskrift, hvorfra de heromhandlede fire Afskrifter stamme, har været den nu ikke existerende Foliomembran, Leirárgarðabók, som har tilhørt Lagmand Páll Vidalin, senere Árni Magnússon[3], og, efter hvad Thorkelin (Fort. til den ældre Christenret, S. XV) formoder, er forgaaet ved Branden 1728, der fortærede Endel af Á. Magnússons Haandskrifter. Leirárgarðabók omtales ofte i P. Vidalins Skýringar yfir fornyrði lögbókar; den sees efter hans Bemærkninger (S. 60, 150), foruden Graagaasens Christenret, at have indeholdt Biskop Arnes Christenret (feilagtig tillige betegnet som Erkebiskop Jons), og er maaskee den samme Membran fra Leirárgarðar, som omtales at indeholde Jónsbók (S. 188, 248,

---

[1] S. 318, 323, 345; cfr. 359. — S. 332^{6-7} synes Sætningsordenen at være rigtigere end i de øvrige Recensioner.

[2] Paa flere Steder synes der i de tildels meget feilfulde Papirsafskrifter at være bevaret Spor af et ældre Sprog, f. Ex. S. 298 þó á skorti; S. 313 bý; S. 317 mundi veita mega at tíðir; S. 320 verði at örkuml; sst. ríkst; S. 332 bú (= búfé); sst. engi á öðrum at veita at.

[3] I Afskriften af Staðarfellsbók, A. M. 180 4to (s. nedenf. S. LV) findes en Seddel, skrevet af Á. Magnússon udentvivl efter c. 1720, saalydende: Kristinrettr enn forne ritadur epter Stadarfellz lögbokinne, er eg feck af Birne Jonssyne. Eg hefi an*n*ars þennan forna kristinrett. 2. framan i gragás minne in fol. (ɔ: Staðarhólsbók). 3. framan i gragás in Bibliotheca Regia. 4. i Belgsdals lögbokin*n*e, er eg feck af Sr. Jone Loptssyne. 5. i lögbok Bryniolfs þordarsonar in 4to sem fyrrum hefur verid eign Gisla Magnússonar (ɔ: A. M. 158 B 4to). 6. i Skálhollts lögbokinne in folio, þeirre elldri og betri. 7. i Arnarbælis lögbokinne, i stuttu og breidu folio. 8. i Leyrárgarda lögbok Pals Jonssonar Widalins, lögman*n*s, in folio. 9. i membrana non admodum vetusta i litlu 4to, hvará og er kristins dóms balkr og kristinrettr nye (ɔ: A. M. 50 8vo). — Udtrykkene ved 5 og 8 behøve ikke at forstaaes om, at Membranerne endnu tilhøre Brynj. Þórðarson og P. Vidalin, men betegne vistnok kun, at de have tilhørt dem.

499).[1] Den kaldes udmærket (ágæt), og til den sigte muligen bl. A. de Bemærkninger, som flere Steder hos ham forekomme om gamle Membraner, ældre end 300 Aar, eller ældre end 1400 (S. 226, 372, 408, 442, 597, 188 o. s. v.). At nu vor Text 8 hidrører fra denne P. Vidalins Membran maa ansees at fremgaae af hans Citater efter Leirárgarðabók, der stemme med 8, navnlig ogsaa i Henseende til Capiteltal, hvilket netop er særegent for 8; s. saal. Skýringar S. 59—60 cfr. 56, sammenh. med A. M. 181, c. 12, S. 336, 339; S. 178 og 636[8] (hvor dog Membranens Navn ikke anføres), sammenh. med A. M. 181, c. 10 og 12.[2] Leirárgarðabók, som P. Vidalin sees jevnlig at have benyttet ved sine Skýringar, er udentvivl først i hans senere Aar sendt af ham til Á. Magnússon.[3] Thorkelin omtaler l. c. som Papirsafskrift af Skálholtsbók bl. a. A. M. 187 4to, skrevet med Á. Magnússons Haand; da A. M. 187 4to har et andet Indhold, maa der her foreligge en Feiltagelse; vi antage, at der ved 187 sigtes til vort her omhandlede Haandskrift A. M. 181,[4] der iøvrigt ikke er skrevet af Á. Magnússon. Det tilføies derefter, at med

---

[1] Mulig har den, ligesom en anden af ham (S. 249) omtalt Membran af Frostathingsloven (ɔ: A. M. 69 4to, indeholdende den nyere norske Landslov m. m.) fra Leirárgarðar, tidligere tilhørt Sigurðr Árnason (Søn af Lagmand Árni Oddsson), fra hvis Arvinger P. Vidalin har faaet den, jfr. Á. Magnússons Notits i A. M. 69.

[2] Endvidere stemmer Citatet S. 62 § 11 med A. M. 181, S. 336, naar man paa sidstnævnte Sted, overensstemmende med 3 af Haandskrifterne, istedetfor eykt læser nón; Anførslen hos Vidalin bestyrker, at denne sidste Læsemaade har været Membranens. Citatet S. 63[10] stemmer med A. M. 181, S. 339, hvorimod S. 63[1], hvad ogsaa Sammenhængen viser, ikke sigter til Leirárgarðabók (derimod til Staðarfellsbók, c. 8, S. 78). S. 630 (hvor der efter Haandskrifterne af Skýringar, M. Steph. 25 og 43 samt Rasks Saml. 65 4to læses: Föt sín ok tjöld ok mat eigu þeir at hafa) indeholder udentvivl en lignende Forvexling med den strax efter nævnte Staðarfellsbók.

[3] I et Brev til Á. Magnússon, af Aug.—Sept. 1722 i Vidalins Copibog, Rasks Saml. 57 4to, omtales to Lovbøger, som Vidalin det foregaaende Aar havde sendt Á. Magnússon; maaskee har denne været den ene.

[4] Dette bestyrkes ved Thorkelins Udg., S. 44, Not. * og S. 43, Not. f.

Skálholtsbók (cum hoc) var ogsaa stemmende den tabte Codex Leyrárgardensis, hvilket Thorkelin har erfaret af en Afskrift af den, som han skylder Biskop Hannes Finnsson. Denne Udtalelse om Overensstemmelsen mellem Skálholtsbók og Leirárgarðabók kan der neppe tillægges Betydning, da Formodningen ikke er for, at to gamle Membraner skulde være ganske stemmende med hinanden, og da iøvrigt A. M. 181 urigtig anføres som afskreven efter Skálholtsbók. Den Afskrift af Leirárgarðabók, som Thorkelin skyldte Hannes Finnsson, maa i og for sig formodes ikke senere at være kommet tilbage til denne, da en saadan Afskrift ikke findes blandt hans nu paa Islands Stiftsbibliothek værende Haandskrifter (Steingr. Jónssons Samling). Det er ikke usandsynligt, at den netop er det af os benyttede Haandskrift, J. Sigurðss. 5 4to[1]; J. Sigurðsson havde kjøbt det paa Auction 1857 efter Finn Magnusen, der var Thorkelins Eftermand som Geheimearchivar, og som kan have erhvervet det efter denne (i hvis Auctionscatalog det iøvrigt ikke findes), eller ogsaa har Haandskriftet muligen beroet som fremmed Gods først hos Thorkelin og senere hos F. Magnusen, hvilken Sidste maaskee ellers vilde have afhændet det til England som andre af hans Haandskrifter. Som yderligere Grund for, at vi her have for os Afskrifter af Leirárgarðabók, kan anføres, at det er tilstrækkelig constateret, at en Membran af det anførte Navn har været til, og at det vilde være meget usandsynligt, at der ikke skulde haves Afskrifter af den, medens der derhos iøvrigt ikke haves Oplysning om, at andre nu tabte Membraner af Christenretten have existeret, fra hvilke vore heromhandlede fire Afskrifter kunde antages at stamme. Vi ansee det saaledes for bevist, at disse vore Afskrifter hidrøre fra Leirárgarðabók, der sandsynligvis har været skrevet i det 14de Aarh., og hvis Text det nu vistnok i det

---

hvor Læsemaader, der findes i A. M. 181 (S. 312, 313) anføres paa det ene Sted under Citatet 187, paa det andet rigtig som 181.

[1] Naar J. Sigurðsson ikke ved Udgivelsen af Tiendeloven har benyttet Haandskriftet eller omtalt det, hidrører dette naturligen fra, at han først erhvervede det efterat Tiendeloven var færdig fra hans Haand.

Væsentlige er lykkedes at fremstille[1] ved Hjælp af de nævnte, ganske vist ofte feilfulde, men indbyrdes selvstændige og hinanden tildels supplerende Papirsafskrifter. Vi have dog ikke dristet os til at give Recensionen Navnet Leirárgarðabók, men have betegnet den efter A. M. 181, som det af Haandskrifterne, der hører til den Arnamagnæanske Samling — i hvilken Leirárgarðabók var indlemmet — og som derhos er den ældste af Afskrifterne.

II. Graagaasens Forstrandsret, Rekaþáttr, efter Membranen A. M. 279a 4to, Þingeyrabók, der ikke tidligere har været udgivet.[2] Den staaer St. meget nær, men kan dog, da Redactionen paa nogle Steder er forskjellig, ikke være nogen Afskrift af denne, hvorimod saavel St. som Þingeyrabók maa antages at stamme fra fælles ældre Haandskrifter.

III. Medens der gives forskjellige Uddrag eller Excerpter af Grágás fra 17.—18. Aarh., der strax vise sig at være uden noget Værd, idet de ligefrem Stykke for Stykke følge en af de to Hovedmembraner,[3] have vi troet, at det her i Udgaven optagne Uddrag af Grágás efter et Papirshaandskrift fra c. 1600, A. M. 125 A. 4to, maa betragtes som hidrørende fra en nu tabt Membran, der har været forskjellig fra de øvrige nu bekjendte Haandskrifter. Det betegner sig som »nogle faa Stykker af den forrige Lovbog, som Nogle kalde Grágás», hvorefter man nærmest maa antage, at Uddraget er af een Codex, der har indeholdt alle de Stykker, som findes i Uddraget, ikke af to Haandskrifter. Det begynder med Þingskapaþáttr og indfører senere et Stykke af Féránsþáttr (Rannsóknaþáttr), hvilke to Afsnit findes i K., men ikke i St.[4] Paa den anden Side er Ordenen af de øvrige Afsnit, regnet fra Arvebalken, den samme som i St., og

---

[1] Dette maa vel ogsaa antages om Capiteloverskrifterne, der ere overensstemmende i de 3 af Haandskrifterne.

[2] Den er omtalt hos J. Sigurðsson i Dipl. Isl., I, 414 cfr. 304, 578, og hos Maurer, Graagaas, S. 7.

[3] See nedenfor Fortegnelse over det haandskriftl. Materiale, B.

[4] De to Bestemmelser, der anføres af Þingskapaþáttr, findes dog ogsaa i St., men under andre Afsnit.

Capiteltallet i de fleste af disse Afsnit stemmer temmelig gjennemgaaende med denne; paa forskjellige Steder er dog Capitelinddelingen afvigende, og i et af Afsnittene, Kaupabálkr (um fjárleigur), er den saa væsentlig forskjellig, at den umulig kan bringes i Samklang med St.; særlig kan derhos bemærkes, at Materien om Ærefornærmelser, der i K. hører til de løsere Bestemmelser, som ikke ere indordnede under noget bestemt Afsnit, og i St. er Cap. 106 flg. i Vígslóði, er i Uddraget anført som c. 12 i Vígslóði, hvilket ikke — som muligen kunde tænkes om enkelte andre afvigende Capiteltal — kan være en Skrivfeil, da det paa to Steder, S. 434 og 439, er opført saaledes.[1] Indenfor de enkelte Capitler stemmer Ordenen af Bestemmelserne ofte med St., undertiden tildels med K. (f. Ex. S. 413). Hvad dernæst angaaer Indholdet, er vel den største Del af dette stemmende med St., men der optages dog ogsaa Stykker, som kun have deres Tilsvarende i K., og i Bestemmelser, som have deres Tilsvarende baade i St. og i K., og hvor Bestemmelsen i K. kan være paa et helt andet Sted, er Ligheden afvexlende undertiden størst med St., undertiden med K.[2] Den hele Fremtrædelsesmaade er derhos en saadan, at man ikke let kan tænke sig, at Samleren — hvad i og for sig vilde fordre en ikke ringe Dygtighed og Fortrolighed med det hele Lovgivningsstof — skulde ved Benyttelse af baade St. og K. have villet combinere de enkelte Steder eller critisk bearbeide Texten; imod en saadan Opfattelse taler ogsaa, at Ligheden med K. ofte kun bestaaer i enkelte uvæsentlige Ord eller Vendinger, f. Ex. S. 413 landsofringi með öllu, istedetfor landsofringi réttr i St.; S. 422 dylr, for synjar; S. 423 mannvilla öll, hvor St. udelader öll; S. 439 þjófstolit for stolit. Hertil kommer, at Redactionen undertiden er afvigende saavel fra St. som fra K., f. Ex. S. 431$^{3-7}$, hvor den hele Fremstilling

---

[1] Ligeledes er et andet af de løsere Stykker, den lille Bestemmelse K., c. 186, S. 94^{20} (Landabr.-þ., c. 15), der er indskudt i St. paa et helt andet Sted, c. 424, S. 473^{23} (Landabr.-þ., c. 35), i Uddraget opført S. 438 paa en særegen Maade, nemlig som Landabr.-þ., c. 23.

[2] Ved de Steder, som ligne K. mere end St., er i de under Texten trykte Henvisninger Citatet af K. stillet først.

har en selvstændig Holdning, jfr. ogsaa S. 416^{18-19}, 417^{5-6}, 430^{12}—431^{1}, og endelig gives der enkelte Bestemmelser, som kun findes her, men hverken i St. eller i K. Dette gjælder saaledes om S. 419^{14}; i det tilsvarende Sted St., c. 116, S. 149, K., c. 143, S. 24, bestemmes det, at ved Afgjørelsen om en Person har det lovbestemte Minimum af Midler, der er Betingelsen for hans Forsørgelsespligt mod en Slægtning, skal Alt vurderes undtagen Husholdningslevninger og Gang- samt Sengklæder for dem (Slægtninge), han har at forsørge; denne Bestemmelse findes nu ogsaa i A. M. 125 A, l. c., men med Tilføining af: «ham (selv) og» foran Ordene: dem, han har at forsørge. Texten er her i A. M. 125 A. utvivlsomt rigtigere end i St. og K. Lignende Bestemmelser, som A. M. 125 A. har, men ikke findes i St. eller K., ere S. 414^{13-14}, 428^{16} (eða dregr), cfr. maaskee ogsaa S. 422^{4} og S. 436^{8}. Vel er det ikke meget[1], som Uddraget saaledes indeholder udover hvad der haves i de to Hovedhaandskrifter, men dette er ikke Andet end hvad der gjælder om Forholdet mellem St. og K., idet K., bortseet fra de Afsnit, dette Haandskrift har, men som savnes i St., kun forholdsvis sjeldent har Bestemmelser, der ikke ogsaa findes i St.; Uddraget giver i Virkeligheden, saavel ved sit Indhold som ved Bestemmelsernes Orden, et Billede af det Haandskrift, hvorfra det stammer, som svarer til hvad man kan vente sig af en selvstændig Hovedrecension af Grágás.[2] Af en særdeles Vigtighed

---

[1] Paa Grændsen af at være selvstændige Bestemmelser staae S. 413^{6} sjálfr og S. 413^{10} getinn, hvilke Steder vi dog alene betragte som en tydeligere Redaction end den, der findes i St. og K.; endvidere S. 438^{6} með leynd, der ikke har noget Tilsvarende paa det paagjældende Sted i St. og K., men maa betragtes som en Anvendelse af den almindelige gjældende Ret; jfr. ogsaa S. 429^{8}.

[2] A. M. 125 A har nogle Afskriverfeil tilfælles med St.; saal. S. 426^{7} þingi f. griði; S. 434^{12}, hvor Ordet heiman er glemt; S. 441^{16} af f. at. Dette finder imidlertid sin naturlige Forklaring i, at de anførte Feil have staaet saaledes i fælles ældre Haandskrifter, hvorfra begge tildels stamme. Lignende arvede Feil findes i Forholdet mellem andre Haandskrifter, f. Ex. Mangelen af Ordet slík i St., c. 48,

er det fremdeles, at der i Uddraget — der iøvrigt ved sine forvanskede Sprogformer og sine Misforstaaelser bærer Præget af Datidens lavere Culturtrin — findes i sproglig Henseende Udtryk og Vendinger, som nærmest tyde paa dets Udspring fra en gammel Codex, forskjellig baade fra St. og K.[1]

Det heromhandlede Haandskrift indeholder tillige et Uddrag af Járnsíða, der betegnes som »de norske Love, der fölge Grágás«, hvilket nærmest maa forstaaes saaledes, at det Haandskrift, hvoraf Uddragene toges, har indeholdt først Grágás og derefter Járnsíða. Da dette netop er Tilfældet med Staðarhólsbók, kunde heri synes at ligge et Bevis for, at Uddraget af Grágás tildels har sin Kilde i denne. Her indtræder imidlertid den vigtige Omstændighed, at Uddraget af Járnsíða i A. M. 125 A. viser sig ikke at være taget efter Membranen Staðarhólsbók, men maa have sin Kilde i et derfra forskjelligt Haandskrift. Som det vil sees af det Aftryk, vi i Tillæget have meddelt deraf med tilføiede Noter, afviger det ikke blot med Hensyn til Capitelinddeling, men navnlig ogsaa i en Række Steder hvad Texten angaaer fra den Afskrift af Járnsíða, som findes i Staðarhólsbók; paa et Sted, hvor Texten i St. er corrumperet, indeholder A. M. 125 A. den rigtige Læsemaade (S. 473, Not. 5); S. 469^{19}, hvor St. har: syni hinn með lýritareiði ef hann er saklauss, har A. M. 125 A. istedetfor saklauss — hvilket er temmelig meningsløst — den udentvivl rigtigere Læsemaade til færr, istand til at aflægge Eden[2],

S. 58^{4} og ligeledes i A. M. 181, c. 4, S. 311; leggja istedetf. segja i St., c. 16, S. 24, Not. 3 og i A. M. 181, c. 9, S. 326, Not. 19 skotmönnum, istedetf. skotmanni i St., c. 453, S. 527, Not. 5, og i Þingeyrab., c. 9, S. 401, Not. 7, o. s. v.

[1] Saaledes navnlig S. 414^{12} ef sá segir á ósátt sína (St. og K.: ef sá segir ósátt sína á), S. 413 trogsöðull (St. og K. treyjusöðull); S. 417 ef á skilr með hreppsmönnum (St. og K.: skilr á); S. 421 bjóða henni samvistir (St. og K.: bjóða henni heim); S. 431 sem þá kveðr hann á (St.: ok skal á þat kveða o. s. v.); S. 432 styðja at með frumváttum (i St. og K. findes ikke Ordet at); S. 435 landabrigðis (St. og K.: landsbrigðar).

[2] Jfr. med Hensyn til dette Udtryk Járns., Mannh., c. XXV, S. 45^{6}; Jónsb., Mannh., c. 27; Nyere norsk Landsl., Mannh., c. 25.

og endvidere er der paa flere andre Steder Formodning for, at Texten i A. M. 125 A. kan være rigtigere end i St., saaledes at Meget taler for, at det Haandskrift, hvorefter Uddraget er taget, har staaet over og været oprindeligere [1] end den Gjengivelse af Járnsíða, som findes i Staðarhólsbók, og som hidtil har været den eneste gamle Afskrift af Járnsíða, man har kjendt. Det maa da antages, at A. M. 125 A., forsaavidt angaaer Uddraget af Járnsíða, har sin Kilde i en nu tabt Membran med en fra St. forskjellig Text, men det ligger da nær, at Uddraget af Grágás ligeledes har stammet fra en saadan tabt, fra St. forskjellig Recension, navnlig den, som Membranen af Járnsíða maa formodes ogsaa at have indeholdt; den selvstændige Character af Uddraget af Járnsíða afgiver saaledes et yderligere vægtigt Bevisdatum for Selvstændigheden af Uddraget af Grágás. Ogsaa i en anden Henseende indeholder Uddraget af Járnsíða et Bevis for Rigtigheden af vor ovenanførte Opfattelse, idet det nemlig sees i det Hele (summarisk) at have fulgt Texten uden Bestræbelse for at bearbeide denne eller combinere eller samle fraliggende Steder, og Formodningen er da for, at Fremgangsmaaden ved Affattelsen af Uddraget af Grágás har været den samme, saa at de Eiendommeligheder, der bestaae i, at Texten snart synes at ligne mere det ene af de to Haandskrifter, snart mere det andet o. s. v., ikke kunne antages at have deres Grund i en Benyttelse af flere Haandskrifter, hvorimod det Hele har staaet omtrent saaledes i Haandskriftet som det findes i Uddraget.[2] Vi antage det herefter

---

[1] Dette turde afgive en yderligere Modgrund mod Antagelsen af, at Tilblivelsen af Membranen Staðarhólsbók i dens Helhed har staaet i Forbindelse med Indførelsen af den norske Ret i Island, jfr. Forerindring til Grág. efter Staðarhólsb., S. VIII. Naar efter det her Udviklede to gamle Membraner, Staðarhólsbók og den heromhandlede, hver især have indeholdt baade Grágás og derefter Járnsíða, kan dette hidrøre fra en Bestræbelse for at tilveiebringe fuldstændige Samlinger af den paagjældende Tids Retskilder, paa lignende Maade som man senere samlede Jónsbók og Christenretterne (samt Retterbeder) i eet Haandskrift, s. ovenf. S. IV.

[2] Den i Slutningen af A. M. 125 A. (s. S. 442) meddelte, i og for sig

for bevist, at Uddraget af Grágás i A. M. 125 A. har sin Kilde i en nu tabt Hovedmembran, som har været forskjellig fra de nu kjendte.

Foruden det omtalte vigtige Uddrag af en tabt fuldstændigere Codex, have vi som et Uddrag af Grágás, der findes i et nyere Haandskrift, optaget det S. 443 aftrykte lille Stykke after A. M. 58 8vo, som angaaer Reglen i K., c. 19, S. 37 om at nýmæli, nye Love, kun gaves for 3 Aar og tabte deres Kraft, naar de ikke hver tredie Sommer medtoges i Lovsigemandens Lovforedrag.[1] Dette maatte nærmest forstaaes saaledes, at en ny Lov, om den end optoges i Lovforedraget i det første Triennium, kunde tabe sin Kraft, naar den

---

efter sit Indhold mistænkelige og fra selve Uddraget og dets Orden afvigende Fortegnelse over Balknavnene i Grágás kan der vistnok ikke tillægges nogen Betydning, navnlig som Bevis for, at der har existeret endnu en Recension med de der nævnte Afsnit i den der anførte Orden. Fortegnelsen er given efter Hukommelsen (ad þui mig minnir), og Sammenhængen er da vistnok den, at den lidet kyndige Nedskriver af Uddragene, der ikke selv har havt Grágás og Járnsíða for sig, men skrevet Uddraget efter et andet Haandskrift, har, uden at bekymre sig om Indholdet og Inddelingen af selve det af ham skrevne Uddrag, eller vel endog uden at tænke derpaa, villet opskrive Navnene paa Graagaasens Afsnit efter den Hukommelse, han havde om disse ved tidligere at have seet Grágás. — Paa det her-omhandlede Haandskrift har Maurer, Graagaas, S, 11, jfr. 93, først gjort opmærksom, idet han har udtalt den Mening, at det vistnok har havt sin Kilde, om ikke i et fuldkommen selvstændigt, nu tabt Haandskrift, saa dog i et blandet, eller flere forskjelligartede Haandskrifter, en Opfattelse, han, der ikke selv havde havt Leilighed til at undersøge Haandskriftet, dog kun har støttet paa den ham givne Meddelelse om Balkenavnene i Haandskriftets Slutning. Sidst i Haandskriftet anføres Teitur þorleifsson den Riges Slægtregister ned til Ari þorvarðsson. At Uddraget skulde være blevet til i Anledning af denne Sidstes Retstrætter (cfr. Maurer, l. c., S. 11,96) er der efter den Maade, hvorpaa det omfatter Bestemmelser hørende til de forskjellige Dele af Grágás, ikke Grund til at antage.

[1] Jfr. Ordregistret i dette Bind, s. v. nýmæli.

ikke ogsaa i det følgende Triennium medtoges, o. s. v., men Spørgsmaalet var da iøvrigt, hvorlænge en Lov blev at betragte som nýmæli. Stykket A. M. 58 giver nu i denne Henseende, ganske vist i en forvansket Sprogform, en selvstændig, med Forholdets Natur stemmende Regel, der maa forstaaes saaledes, at en Lov, naar Lovsigemanden optog den i sit Lovforedrag i Løbet af 3 Aar efter dens Vedtagelse, derefter ikke længer betragtedes som ny Lov, men som en Del af det faste Lovgivningsstof.[1] Denne Bestemmelse synes ikke at kunne have sin Kilde i K., og vi antage derfor, at den hidrører fra en nu tabt Recension.[2] Endvidere er meddelt et Stykke af Troilsbók, der indeholder en Definition af hvad der forstaaes ved Pileskudsafstand, hvilken Forklaring ikke findes i K. eller St., og derfor maa formodes at have sin Kilde i en tabt Membran. I Forbindelse hermed bemærkes, at vi have ladet aftrykke et Stykke af Membranen Gml. kongel. Saml. 1812 4to, der indeholder ordret Stedet K., c. 19, S. 37^{19-20}, uden at der dog er Grund til at antage, at K. her har været Kilden. De to sidstnævnte Stykker ere optagne blandt Rettelser og Tilføininger, da jeg først er bleven opmærksom paa dem efterat Texten var trykt.[3]

---

[1] Forholdet var da — omtrent som ved en provisorisk Lov — at Loven strax traadte i Kraft, men bortfaldt, naar den ikke fik sin Sanction ved næste Gang at optages i Lovforedraget; imod den her anførte Opfattelse strider ikke Dipl. Isl., I, 260. Naar Maurer i Germania XXV, 240 udtaler, at en Ret, der indskrænker sine Loves Gyldighed til 3 Aar, umulig kan have fundet sit Tyngdepunkt i Lovgivningen, maa hertil bemærkes, at den omhandlede Regel maa sees i Belysning af den overordentlige Lovgivningsproductivitet, der gjorde et Middel som det anførte ønskeligt for at forhindre Ulemperne ved denne Productivitet, ligesom det fremdeles maa bemærkes, at Lovforedraget holdtes i Lovrettens Nærværelse, og at det altsaa ikke beroede paa Lovsigemanden alene, om han vilde udelade en ny Lov af sit Lovforedrag, men paa en Sanction af Lovretten; Udeladelse skete da ikke undtagen naar man var enig om, at en Lov var uheldig.

[2] Med det omtalte Stykke af A. M. 58 stemmer A. M. 37 8vo, optaget blandt Rettelser og Tilføininger.

[3] Stykkerne i A. M. 58 (og 37), og Troilsbók have hidtil været upaa-

IV. Som Tillæg til Udgaven af Konungsbók ere optagne Membranbrudstykkerne A. M. 315 fol, Litr. C, bestaaende af en Del af Rannsóknaþáttr, der er et af de Afsnit, som ere udeladte i St., men findes i K., med hvilken Texten i det Væsentlige stemmer, og endvidere af nogle smalle afskaarne Stykker med saa faa Bogstaver eller Dele af saadanne i hver Linie, at Læsningen var usikker og at det ikke kunde udfindes, til hvilken Text de maatte henhøre. Det er nu lykkedes mig — tildels ogsaa ved en anden Ordning af de smaa afskaarne Stykker — at finde, at samtlige disse ere paalangs skaarne Strimler af et og samme Blad, der har indeholdt Endel af Graagaasens Ómagabálkr; den rigtige Læsning af de enkelte Stykker, og Texten, som den efter Gisning kan antages at have været paa det paagjældende Blad, er her aftrykt i Tillæg VII. Medens det tidligere, da kun Stykket af Rannsóknaþáttr forelaa, ikke kunde vides, om Haandskriftet havde indeholdt mere end dette, er der nu, da det viser sig, at det ogsaa har en Del af Fattigafsnittet, som, naar hensees til Ordenen af Afsnittene i vore to Hovedmembraner, maa formodes at have havt sin Plads paa et helt andet Sted i Haandskriftet, god Grund til at antage, at det er Levninger af en fuldstændigere Codex af Grágás. Efter den af os construerede Text af det omhandlede Stykke af Ómagabálkr viser det sig derhos, at Redactionen der har været forskjellig fra saavel St. som K., idet der snart er mere Lighed med det ene af disse Haandskrifter, snart med det andet, ligesom ogsaa Ordenen af de enkelte Bestemmelser har været forskjellig. Det fremgaaer altsaa heraf, at Recensionen har været forskjellig fra de andre nu bekjendte, hvorhos det kan formodes, at den i det Hele har indeholdt ogsaa de Afsnit, som haves i K., men ikke i St.

V. Blandt Tillægene i dette Bind ere aftrykte Brudstykkerne A. M. 315 fol., Litr. A, og A. M. 173 D. 4to, der maa antages at være ligefremme Afskrifter henholdsvis efter Konungsbók og efter Belgsdalsbók,[1] men som det dog er fundet rigtigt at optage, dels for at

---

agtede; Stedet i Gl. kgl. Saml. 1812 findes omtalt hos F. Magnusen, Om de gamle Skandinavers Inddeling af Dagens Tider, S. 89, Not. **.

[1] I Udgaven af Staðarhólsbók er jeg gaaet ud fra, at A. M. 173 D. havde en mere selvstændig Betydning.

denne deres Afstamning kan foreligge saa meget klarere, dels fordi de ere ældre Membranfragmenter. Ligeledes er meddelt et Stykke af A. M. 624 4to, der svarer til K., c. 245 om Sølvets Værdi, og som bl. A. har sin Betydning ved en udentvivl rigtigere Læsemaade i et enkelt Punct, samt et Stykke af A. M. 136 4to, Skinnastaðabók, svarende til K., c. 247 og 248. At disse Stykker ikkun have faaet Plads i Tillæget er begrundet i, at de ikke henhøre til Graagaasens egentlige Text. Endelig er blandt Tillægene optaget den Del af Papirshaandskriftet A. M. 125 A., som indeholder Uddrag af Járnsíða, og som har Betydning dels med Hensyn til Opfattelsen af Uddraget af Grágás i samme Papirshaandskrift, dels i og for sig som stammende fra en nu tabt Codex, der har været forskjellig fra det eneste tilværende Membranhaandskrift af Járnsíða.

Hvad dernæst angaaer Fremgangsmaaden ved Udgivelsen af de i dette Bind meddelte Retskilder m. m., skal først med Hensyn til Christenretten bemærkes, at jeg, skjøndt Afvigelserne mellem de flere Recensioner af den tildels ikke ere særdeles store, dog ikke har troet at burde gjøre noget Forsøg paa at fremstille den under Eet, ved at lægge et af Haandskrifterne til Grund og variantvis anføre Afvigelserne i de øvrige, hvorimod jeg har ment, at hver enkelt Recension, for i retshistorisk og sproglig Henseende at komme til sin Ret, burde aftrykkes særskilt. Uagtet der fra Jón Sigurðssons Haand i Diplom. Island. forelaae en Udgave af Tiendeloven efter de fleste af Haandskrifterne, har jeg dog ment at burde medtage dette Stykke, der i Recensionerne fremtræder som sluttende sig til Christenretten, ogsaa efter de af ham udgivne Haandskrifter. Den sidste Del af Christenretten efter Belgsdalsbók, der indeholder en lang Række Bestemmelser, henhørende til den verdslige Ret, og som allerede er bleven trykt som Tillæg til min Udgave af Konungsbók, har jeg ikke ment at burde optage paany i dette Bind, der saaledes kun indeholder den første Del af Christenretten efter det nævnte Haandskrift. Ved Fremstillingen af den som A. M. 181 betegnede Text efter de fire Papirsafskrifter, hvori den findes, have vi af disse lagt J. Sig. 5 til Grund, hvis Skrivemaade er den bedste, medens

Texten er fremstillet ved Benyttelse af alle Haandskrifterne. Det er altsaa et Aftryk af J. Sig. 5 med dettes Skrivemaade, der er givet, dog med Rettelser i Texten efter de andre Haandskrifter, hvorom Bemærkning hver Gang er gjort i Noterne, ligesom ogsaa de afvigende Læsemaader, selv hvor disse ere feilagtige, ere nøiagtig anførte. Ved Meddelelsen af Þingeyrabók er benyttet en Afskrift, der er taget paa en Tid, da den var mindre beskadiget af Ælde; en saadan Papirsafskrift har ligeledes været til Benyttelse ved Udgivelsen af A. M. 315 Litr C. Ligesom vi overalt (undtagen i A. M. 181) have i Klammer anført det paagjældende Haandskrifts Sidetal, saaledes have vi ved Aftrykkene af Þingeyrabók, der har mange Lacuner, samt af A. M. 315 A og 173 D, med Hensyn til hvilke dette tildels ligeledes er Tilfældet, ved Streger betegnet Begyndelsen af hver Linie. Lacunerne saavel i de nævnte Haandskrifter, som hvor saadanne iøvrigt findes, navnlig ogsaa i den omtrent helt af os construerede Text af A. M. 315 C, ere udfyldte saaledes, at det Tilføiede er sat i Klammer, hvorved Texten er bleven mere læselig end ellers vilde have været Tilfældet. Forøvrigt er i det Hele den samme Fremgangsmaade ved Udgivelsen brugt som ved Konungsbók og Staðarhólsbók, saaledes at Texten er nøiagtig aftrykt efter Haandskrifterne og Skrivemaaden i hvert enkelt af disse gjengivet, saavidt dette har kunnet skee ved Anvendelsen af de almindelige Skrifttegn; Forkortelserne ere betegnede med Cursiv og opløste overensstemmende med hvert Haandskrifts Skrivemaade. Disse Regler have vi troet at burde følge ogsaa ved de yngre Membraner og Papirshaandskrifterne, uagtet Skrivemaaden her ikke kunde have en lignende Interesse som i de ældre Haandskrifter; vi have imidlertid antaget, at man ved Udgivelsen af Haandskrifter, og ikke mindst Lovhaandskrifter, ikke kan vise for stor Nøiagtighed. Ved Siden heraf er Texten behandlet critisk for hvert enkelt Haandskrifts Vedkommende, saaledes at der derhos stedse i Noter er gjort Bemærkning om enhver Afvigelse fra Haandskriftet. Medens den aftrykte Text i Forbindelse med Noterne i det Hele antages at ville give et tilstrækkeligt Billede af de paagjældende Haandskrifter, skal her særlig endvidere bemærkes, at

Accenter, hvor de forefindes, altid er trykte i Texten, selv hvor de, som navnlig i Staðarfellsbók og Arnarbælisbók, undertiden ere meget vilkaarlige; imidlertid ere dog Accenter over i, der i flere af Haandskrifterne bruges meget hyppigt. som rent graphiske udeladte undtagen i den udmærkede Þingeyrabók.[1] Interpunctionen er fulgt, dog saaledes at Punctum er udeladt, hvor det, som f. Ex. i Skálholtsbók og Staðarfellsbók, ved æ eller e = eða, sættes baade foran og efter dette Bogstav; i Arnarbælisbók staaer undertiden Punctum foran e = eda, undertiden ikke, og her er det bibeholdt, hvor det findes; Punctum er ofte tilføiet, hvor det mangler i Haandskrifterne, hvilket navnlig i A. M. 158 og A. M. 50 er meget hyppigt; om saadan Tilføielse er der altid gjort Bemærkning. I nogle af Haandskrifterne, f. Ex. Arnarbælisbók, A. M. 50, o. s. v. findes kun d ikke ð; i A. M. 158 bruges disse Skrifttegn iflæng og vilkaarligt, og i de Haandskrifter, der ellers bruge ð, kan der findes Undtagelser herfra; vi have i saa Henseende gjengivet den paa hvert Sted i Haandskrifterne stedfundne Skrivemaade. Dette gjælder ligeledes om Skrivemaaden æ. I A. M. 158 er Ordet þeir jevnlig skrevet þ⁷i, hviket vi have opløst til þ*eir*. Paa nogle Steder i Tiendeloven have vi afveget fra Læsemaaden hos Jón Sigurðsson i Dipl. Island., hvilket da altid kun er skeet efter nøie Undersøgelse og Overveielse; herom er da gjort Bemærkning i Noterne, undtagen forsaavidt angaaer enkelte mindre Afvigelser, f. Ex. med Hensyn til Interpunction, Anvendelsen af E, e eller e (der i Almindelighed beroer paa et Skjøn) eller desl. Af Christenrettens Recensioner have vi stillet i Spidsen Skálholtsbók, som det fyldigste, skjønt ikke det ældste af Haandskrifterne, og ved samme i Noterne henvist til de tilsvarende Steder i Konungsbók, Staðarhólsbók og de øvrige Recensioner af Christenretten, ligesom der ogsaa er gjort Bemærkninger om Endel af de væsentligere Udeladelser eller Tilføininger, som findes i de nævnte andre Recensioner i dette Bind. Ved disse sidste er der da igjen alene henvist til Skálholtsbók forsaavidt

---

[1] Puncter over brede Vocaler i Haandskrifter, ældre end c. 1770, ere gjengivne med Accent, f. Ex. i Ny kgl. Saml. 1915, Ingib. Magnusens Haandskr. o. s. v.

de paagjældende Bestemmelser findes der, ellers til de andre Haandskrifter, hvor noget Tilsvarende haves. Ved þingeyrabók er henvist til St., ved 125 A og 315 C til St. og K., ved 58. 315 A, 624, og Skinnastaðabók til K.. og ved A. M. 173 D til Belgsdalsbók. Uddraget af Járnsíða i A. M. 125 A er forsynet med Henvisninger til Udgaverne af den. Det bemærkes, at ingen af de her udgivne Retskilder har Vedtegninger i Margen om at enkelte Bestemmelser ere nye Love eller deslige.

Da nærværende Udgave er at betragte som tredie Afdeling af den af mig under Fællestitlen Grágás besørgede Udgave af Retskilder, henhørende til den islandske Fristats Ret, hvis foregaaende to Afdelinger ere Udgaverne af Konungsbók med Tillæg, og af Staðarhólsbók, har jeg troet at burde ledsage det her foreliggende Bind, der afslutter min Udgivervirksomhed med Hensyn til Grágás, med Oplysninger og Hjælpemidler, som have Hensyn ikke blot til det nu Udgivne, men til det hermed fuldførte samlede Værk i det Hele. I den Fortegnelse over det haandskriftlige Materiale, som ledsager denne Forerindring, er saaledes givet Oplysninger ogsaa om de i de foregaaende Afdelinger udgivne Retskilder, som Tillæg til hvad om dem tidligere er forklaret, og endvidere er der tilføiet dette Bind udførlige Registre til og Oversigter over hele Værket. I det første af disse Registre vil der findes en classificeret Oversigt over det ikke ringe Antal udgivne Haandskrifter eller Dele af disse, med Oplysning om, i hvilket Bind hvert for sig findes, og med Tilføiende af deres, navnlig ogsaa Konungsbóks og Staðarhólsbóks, Inddeling i Afsnit og Capitler. Dernæst er meddelt en sammenstillende eller synoptisk Oversigt over Indholdet af samtlige udgivne Haandskrifter. Ved denne Sammenstilling, som, for ikke at optage en altfor stor Plads, har maattet gjøres noget sammentrængt, har det været Opgaven paa den ene Side at paavise, hvad der er tilsvarende og fælles i de forskjellige Haandskrifter eller Recensioner, idet der da særlig er lagt Vægt paa at lade Forholdet imellem de to Hovedhaandskrifter i Enkelthederne træde frem, men hvorved navnlig ogsaa de i dette Bind meddelte Haandskrifter ligesom indordnes paa deres Plads i

Systemet, og paa den anden Side at fremhæve, hvad der, efterat det hele Fællesindhold saaledes er samlet, bliver tilovers i hvert enkelt Haandskrift som selvstændige Bestemmelser, der ikke findes i det andet Hovedhaandskrift eller i noget af de to Hovedhaandskrifter. Til saadanne selvstændige, ved et Mærke udhævede Bestemmelser er ikke henregnet hvad der efter rigtig Fortolkning maa ansees at have sit Tilsvarende andetsteds, eller hvad der, uagtet det ikke paa det paagjældende Sted har noget Tilsvarende, maa betragtes som stemmende med den almindelige, positive gjældende Ret, eller som selvfølgeligt, men alene hvad der maa ansees som en særlig af Lovretten vedtagen Lov, der er blevet optaget af den enkelte Samler i hans Haandskrift eller Lovsamling, men ikke er kommet til Optagelse i de andre Haandskrifter.[1] Det vil af denne Sammenstilling sees, at den aldeles overvoiende Del af Indholdet, uanseet den forskjellige Orden, hvori Bestemmelserne findes, er fælles for vore to Hovedrecensioner, og navnlig sees det, at hvad der af særlige Bestemmelser findes i K. (bortseet fra de Afsnit, som kun denne Membran har), er forsvindende, saa at det kan siges, at K. i det Væsentlige (udenfor disse Afsnit) kun indeholder hvad der findes i St., og at Forskjellen mellem St. og K. navnlig bestaaer i, at St. foruden det fælles Indhold har mange særlige enkelte Stykker, der imidlertid ved nærmere Undersøgelse vise sig i Almindelighed kun at være nærmere Detailbestemmelser angaaende de i det fælles System indeholdte Regler. Den omhandlede sammenstillende Oversigt turde saaledes kunne bidrage til tydeligere at vise Eenheden mellem de forskjellige Recensioner. Hvor enig jeg end, som tidligere bemærket[2], er med Professor K.

---

[1] Det sees let, at denne Sammenstilling er forskjellig fra de Anførsler af Paralelsteder, som ved de enkelte Retskilder ere tilføiede. Forsaavidt der tidligere er gaaet ud fra, at forskjellige Bestemmelser ikke have noget Tilsvarende i andre Haandskrifter, er en Berigtigelse heraf i flere Tilfælde skeet i Sammenstillingen, uden at dog derom er gjort Bemærkning i Noter.

[2] Forerindr. til Staðarhólsb., S. XXVI flg.

Maurer, til hvem Prof. Gustav Storm i hans meget velvillige Anmeldelse af Staðarhólsbók, i Nordisk Tidskrift för Vetenskap, Konst och Industri 1880, S. 78 flg., i denne Henseende har sluttet sig, i at Navnet Grágás om den islandske Fristats Lovsamlinger i sin Oprindelse er urigtigt,[1] maa jeg dog mene, at den Eenhed, der efter det Anførte findes mellem de Lovsamlinger, vi have fra den islandske Fristats Tid, gjør det ønskeligt, at disse betegnes med et fælles Navn, og da navnlig, idet ingen anden passende Benævnelse haves,[2] med den allerede i flere Hundredaar om disse Lovsamlinger brugte Betegnelse Grágás, der ikke kan misforstaaes.[3] Da der i Sammenstillingen ikke har kunnet tages Hensyn til, at en Række Steder kun ere anførte ufuldstændigt (som Henvisninger), navnlig i K., saa at fuld Vished ikke kan haves om at deres Indhold ganske svarer til de Steder i andre Haandskrifter, hvor de findes fuldstændigt, samt til at en Række Bestemmelser ere anførte i Haandskrifterne som nye Love, have vi, tildels som Tillæg til den sammenstillende Oversigt, optaget Fortegnelser over saadanne Steder, hvorved der da tillige har været Leilighed til at fuldstændiggjøre Listen over de Steder i St., der betegnes som nye Love, og til at optage blandt Henvisningerne det ovenomtalte Sted i A. M. 181.

Foruden et Sted- og Navneregister er endelig meddelt et Ordregister eller Glossarium til hele Grágás. Planen for dette har for det Første været, at give Forklaringer af Graagaasens Retssprog,

---

[1] Om Navnets Anvendelse i Norge c. 1580 paa den norske Lovgivning meddeler Prof. G. Storm l. c, S. 81 Oplysning.

[2] Meddelelsen i Thorkelins Udgave af Biskop Arnes Christenret, S. XIV, Not. g, om at Membranen A. M. 350 fol. som en af Kilderne til den nævnte Christenret nævner Islandzbok, hvilket da maatte være en Betegnelse for den islandske Fristats Ret, er urigtig; Udtrykkene Membranen ere: af isl*en*dzkri bok.

[3] I Germania XXV, 233 har nu ogsaa Maurer erklæret sig enig i, at der, naar ikke iøvrigt Slutninger derfra drages med Hensyn til Beskaffenheden af Texterne, ingen Betænkelighed er ved Brugen af det engang traditionelle og practisk bekvemme Navn Grágás.

idet da tillige undertiden Bidrag er givet til Forstaaelsen af vanskelige Steder. Sjeldne eller tvivlsomme Ord i Almindelighed ere ikke optagne, men kun Ord — saavelsom Betydninger — der have juridisk Interesse; Ord, som findes forklarede i selve Grágás paa det Sted, hvor de forekomme, f. Ex. egningarkviðr I. a, 65, hrísungr, hornungr[1], bæsingr, vargdropi, I a, 224, II, 68, og som iøvrigt ikke synes at have nogen videre retshistorisk Interesse, ere ikke medtagne. Det er en Selvfølge, at jeg har taget Hensyn til de islandske Ordbøger, der foreligge fra S. Egilsson, Eiríkr Jónsson, Fritzner (af 1867), og G. Vigfusson, Möbius's Altnordisches Glossar, J. Þorkelssons Supplementer til islandske Ordbøger o. s .v. Det vil imidlertid findes, at Ordregistret indeholder mange Berigtigelser og nye Forklaringer, hvilket er naturligt, da hine Ordbogsarbeider ikke særlig have sysselsat sig med Lovsproget. Til den ældre Literatur udenfor Grágás er i Almindelighed ikke taget Hensyn.[2] Fremdeles har jeg ment, foruden Ordforklaringerne, endvidere at burde give Forklaringer

---

[1] Jfr. nu herom Maurer, Die unächte Geburt n. altnordischem Rechte i Sitzungsber. 1883, S. 4 flg.

[2] Hvor fristende det end har været for mig med Hensyn til denne sproglige Side af Registret i mange Tilfælde at søge Oplysning og Raad hos min solide, udmærkede Ven, Professor Konráð Gíslason, har jeg desuagtet modstaaet denne Fristelse, da jeg har ment, at jeg helst alene maatte bære Ansvaret. Dog har jeg omtalt til ham min Forklaring af heyrinorð (Ordreg., S. 697) samt min Opfattelse af, hvilken Betydning var den oprindelige af Ordene útlagr, útlegð (S. 685—6), og han har da tiltraadt disse mine Opfattelser; ligeledes har jeg forelagt ham min Forklaring af einlát, hvor han har havt Betænkelighed med Hensyn til det i Forbindelse dermed brugte Udtryk telja á hendr; jeg har dog troet, ogsaa af retshistoriske Grunde, at maatte fastholde den af mig i Ordregistret opstillede Forklaring af Ordet einlát, der synes at kunne stemme med dets Brug i andre ældre Skrifter. Fremdeles skylder jeg ham Bemærkningen om, at alaðsfestr udledes af alað, ikke alaðr, og heyrinorð af heyrin, den oprindelige Form for heyrn. Jeg har ogsaa samtalet med ham om de Spor af et ældre Sprog, som findes i Recensionen A. M. 181 og i Haandskriftet A. M. 125 A, ovenf. S. VI og XII.

af juridiske Begreber, og en Række Ord ere i Henhold hertil optagne, som i sig selv ere almenforstaaelige, f. Ex. arfr, eiðr, men hvis særlige Betydning i den islandske Fristats Ret jeg har ment at burde belyse; mange af Artiklerne ere derfor at betragte som smaa, sammentrængte retshistoriske Afhandlinger, og i sin Helhed vil Ordregistret, gjennem mere eller mindre detaillerede Sammenstillinger af Graagaasens Bestemmelser, findes at give et Billede af de vigtigere Retsforhold og at kunne betragtes som et tildels skizzeret Compendium af, eller Forarbeide til en islandsk Retshistorie efter Grágás i dens Hovedtræk[1]. Jeg har da herved tillige havt Leilighed til at udtale min Mening om en Række Puncter, vedrørende den islandske Retshistorie og til at meddele ikke faa nye Opfattelser og Resultater; undertiden ere tidligere af mig fremsatte Opfattelser her blevne berigtigede, uden at Bemærkning derom altid er gjort. Muligen vil det Billede, der saaledes vil fremgaa af den islandske Fristats Ret, bidrage til at vise dens Eiendommelighed, navnlig ogsaa ligeoverfor den ældre norske Ret, og derved medvirke til den Anskuelse, at disse Retter i videnskabelige Undersøgelser i Almindelighed ikke egne sig til at behandles under Eet, hvorved det, som gjælder om den ene, let overføres paa den anden, men til særskilt Behandling.[2] Paa Grund af den Plads, der kunde indrømmes dette Register, har der i Reglen ikke kunnet tages Hensyn til Sagaliteraturen, eller dennes Forhold til Graagaasen, ligesom der eiheller i Almindelighed har kunnet henvises til den retshistoriske Literatur; dog ere jevnlig Maurers Skrifter citerede.[3] Ordregistret vil iøvrigt ogsaa, navnlig ved Hjælp af de i

---

[1] En saadan har man hidtil ikke havt; i sit Skrift Island, S. 142, har K. Maurer stillet Udgivelsen af en udførligere islandsk Retshistorie i Udsigt.

[2] Amira har i Fortalen til sin Nordgermanisches Obligationenrecht I bebudet i andet Bind af dette hans Værk at ville meddele de »altnordische« Retter, d. e. »den norske Stammes Ret i Norge og i Island;« muligen er det dog hans Mening at behandle den islandske og den norske Ret hver for sig.

[3] Hans ovennævnte nylig udgivne Afhandling Die unächte Geburt nach altnordischem Rechte har jeg ikke kunnet benytte, da den først er

Slutningen tilføiede Henvisninger, kunne gjøre Tjeneste som Realregister til den samlede Udgave af Grágás.

Blandt Rettelser og Tilføininger ere optagne ogsaa enkelte Rettelser til Konungsbók og Staðarhólsbók, og photolitographiske Facsimiler, der ere udførte af Budtz Müller & Co., ere vedføiede af de vigtigste Membraner, deriblandt ogsaa de i de tidligere Bind udgivne.

De i Udgaven af Konungsbók med Tillæg, Udgaven af Staðarhólsbók, og i dette Bind meddelte Retskilder, henhørende til Grágás, er Alt hvad der hidtil har været bekjendt, eller hvad jeg ved omhyggelige Undersøgelser under Forarbeiderne til dette Bind har kunnet finde eller blive opmærksom paa af saadanne. Jeg har gjennemgaaet ikke blot Membranhaandskrifterne, men ogsaa de Papirsafskrifter af Grágás eller Dele af den, som findes i den Arnamagnæanske Samling, det store kongelige Bibliothek, det islandske literaire Selskabs (bókmentafélags) Haandskriftsamling, og Jón Sigurðssons Haandkriftsamling, ligesom jeg endvidere har faaet udlaant et Odense Cathedralskole tilhørende Haandskrift af Grágás; med særlig Omhu har jeg undersøgt de Haandskrifter, med Hensyn til hvilke der tidligere har været reist Tvivl, om de muligen maatte have en fra vore to Hovedhaandskrifter forskjellig Text[1], men uden at finde dette bestyrket. Jeg har frem-

---

udkommen efterat Ordregistret var trykt. Ogsaa Lehmanns og Carolsfelds Die Niálssage er kommen mig for sent ihænde til at jeg kunde tage Hensyn til den.

[1] Nemlig M. Steph. 6; A. M. 339, 341; A. M. 338; jfr. Schlegel, Commentat., S. CLXI, Note 1 cfr. XLVI, CLXIII, Not. **; Sammes Afhandling i Nord. Tidskr. f. Oldk. I, 115, Note 1; Th. Sveinbjörnsson i Udg. af Járnsíða, S. XXV; Maurer, Graagaas, S. 9 Not. 64; S. 10, Not. 66; S. 11, Not. 96. Om et af de, navnlig i N. Tidskr. for Oldk. l. c. omtalte Haandskrifter, nemlig et Finn Magnusen tilhørende Brudstykke, der skulde indeholde hvad der mangler i Staðarhólsb., men findes i Konungsb., jfr., Grágás 1829, S. CLX, har jeg dog ikke kunnet faae nogen Oplysning; sandsynligvis har det været uden Værd. Det forholder sig ikke rigtig, at de i Grág. 1829, I, 195, Not. 1 ommeldte Ord (jfr. Maurer, Graagaas, S. 14, Not. 98) findes i Papirsafskrifterne; de mangle ogsaa der.

deles søgt at erholde Kundskab om de andetsteds værende Haandskrifter, og har for Islands Vedkommende navnlig i den Henseende henvendt mig til Rector Dr. Jón Þorkelsson, som med overordentlig Redebonhed og Omhu har meddelt mig saadanne Oplysninger, og navnlig tilsendt mig omhyggelige Beskrivelser af forskjellige Papirshaandskrifter; lignende Meddelelse har jeg erholdt fra Overretsjustitiarius Jón Pjetursson med Hensyn til to ham tilhørende Haandskrifter. De to i Stockholms kongelige Bibliothek værende Afskrifter af Grágás har jeg erholdt udlaant, og har iøvrigt søgt Oplysninger om de der saavelsom i Bibliothekerne i Upsala og Lund beroende Haandskrifter.[1] For Norges Vedkommende har Prof. Gustav Storm vist mig den Velvillie at meddele mig en af ham forfattet Fortegnelse over Christiania Universitetsbibliotheks Haandskrifter af Grágás eller Dele af den og senere at give mig nærmere Oplysninger om nogle af disse Haandskrifter. For Englands Vedkommende, hvor navnlig en Del af Finn Magnusens Haandskrifter nu beroe, har jeg brevvexlet med Dr. Guðbrandr Vigfússon, Mag. Eiríkr Magnússon og nuværende Overlærer ved Möðruvalla Realskole, J. A. Hjaltalín; den Sidstnævnte skylder jeg Oplysninger saavel om de i Edinburgh, som de i British Museum værende Haandskrifter. Endelig har jeg tilskrevet min ærede Ven, Prof. Konrad Maurer, hvis Kjendskab til, og Interesse for, samt Fortjeneste af Alt hvad der staaer i Forbindelse med de gamle nordiske Retskilder og med en critisk Bedømmelse og Behandling af dem

[1] Stockholms kgl. Bibl. Haandskrift C 3 og C 4, som jeg bl. A. ogsaa har faaet udlaant til Undersøgelse, og som i Arwidssons Förteckning betegnes som Kristinréttr, indeholde ikke Graagaasens, men Biskop Arnes Christenret. De under 82 fol. i samme Förteckn. anførte Christenretter ere efter Bibliothekar Klemmings Meddelelse norske (N. gl. L., II., 326 flg. og 341 flg). Ogsaa andetsteds, f. Ex. i den Arnamagnæanske Samling og paa det store kongel. Bibliothek findes Haandskrifter, der betegne sig som indeholdende Christenret eller islandsk Christenret, men som ved Undersøgelse have vist sig ikke at være Graagaasens. Cod. delagard. Upsal. 9 4to., som jeg har havt Leilighed til at undersøge, indeholder fol. 170—172 Uddrag af Biskop Arnes, ikke Graagaasens Christenret.

er saa stor, og spurgt ham, om han maatte være i Besiddelse af, eller istand til at give mig Oplysning om Haandskrifter, der egnede sig til at komme i Betragtning ved nærværende Udgave, og hans Svar har været, at han ikke kunde paavise andre end de i hans Artikel Graagaas anførte Haandskrifter, naar undtages et Par i hans Besiddelse værende Papirshaandskrifter af til Christenretten hørende Stykker, som han har fundet værdiløse. Som det var at forudsee, have de saaledes foretagne Undersøgelser vel ikke bragt nogen hidtil ukjendte Membraner frem, men de have dog ført til, at forskjellige Papirshaandskrifter af Betydning ere blevne fundne og at de tidligere bekjendte Retskilders Antal herved er blevet forøget med Texterne efter A. M. 181, M. Steph. 17, A. M. 125 A. — paa hvilken sidste iøvrigt allerede Maurer, som ovenanført, havde henledet Opmærksomheden — A. M. 58, og Troilsbók. Resultatet med Hensyn til de øvrige Papirshaandskrifter, som jeg har undersøgt eller erholdt Oplysninger om, er derimod, at disse samtlige maa antages at nedstamme fra de Membraner, der haves i Behold. Vel ere saadanne Afskrifter nu i det Hele at betragte som værdiløse, men jeg har dog troet, paa Grund af den flersidige Interesse, dette kunde have, at burde i Fortegnelsen over det haandskriftlige Materiale, der vedføies denne Forerindring, kortelig anføre samtlige de Papirshaandskrifter af Grágás eller Dele af den, som jeg saaledes har undersøgt eller erholdt Oplysninger om. I Forbindelse med de heromhandlede Undersøgelser af Lovhaandskrifter har jeg gjennemgaaet trykte Skrifter og utrykte islandske Afhandlinger, navnlig fra 17. og 18. Aarhundreder for at eftersøge, om der muligen herved kunde findes Spor af nu tabte Recensioner af Grágás. Ved dette Eftersyn har jeg hos Jonas Rugmann, Greinir or þeim gavmlu laugum, samanskrifadar or imsum bokum og saugum, Upsala 1667, S. 21 fundet følgende, med St., c. 355, K., c. 108 ikke ganske stemmende og derfor muligen fra en anden Recension hidrørende Bestemmelse: »þad er fyrisatr er menn bida af þui, at þeir hyggja þar til, at verka[1] vit þan man i þeim

[1] Bør vel være: hyggja þar til áverka.

sama stad, er þeir vita hinir munu ad koma, edr þeir sua gangi i veg þeim, til samfundar.«[1] Endvidere findes i den af Björn Jónsson paa Skarðsá (1574—1655), vistnok før 1633 affattede, utrykte Ráðning á fornyrðum lögbókar i A. M. 61 8vo., skrevet med hans egen Haand, ved Ordet flet i Jónsb. Mannh., c. 7: arfsalsmanninn kalla dönsku lögin fletföring. Svo hljoda og gömul lög vor[2]: hann skuli bui brigda og færa flet sitt.« Disse sidste fire Ord findes ikke i de nu bekjendte Haandskrifter af Grágás, men nogen Sandsynlighed for, at de overhovedet have havt Plads i en Recension af denne er der iøvrigt ikke. Endelig kunde det, som allerede af Maurer anført,[3] af Arngrímr Jónssons Crymogæa, udgiven 1609, synes at fremgaa, at han har havt for sig en nu ukjendt Recension af Grágás. Af de forskjellige Betegnelser, hvorunder han, der sees at have havt et med St. beslægtet Haandskrift, citerer de til Afsnittet Um fjárleigur hørende Bestemmelser vil der dog, som af Maurer bemærket, ikke kunne sluttes Noget, da han kan have benyttet forskjelligartede Excerpter. Forsaavidt angaaer enkelte af ham anførte Bestemmelser af Fristatens Ret, f. Ex. S. 94 cfr. 93, at Barn, der er ufødt ved Faderens Død, ikke arver, om det end kommer levende til Verden og faaer Mad ned, med mindre Arven er falden efter 40de Dag fra Undfangelsen — en Forskrift, der i og for sig ikke kan formodes at have havt Plads i Fristatens Ret — eller S. 95 om Værgemaal for Døve, Stumme, Syge, hvorom vore Recensioner Intet indeholde, tør der

---

[1] Det af os efter Troilsbók optagne Stykke findes ogsaa hos Rvgmann, l. c., S. 21—22, saalydende: þa eru menn skildir ad laugum, ad annar huor er leingra kominn enn ördrag, or þeim stad er þeir hlupu sidast; enn þad er ördrag er ör er sett a boga streing, og sie sua skotid fra þeim stad, sem sidast hlaupid var, og til þess stadar er örinn fellur nidr sialf, ef eigi stædi par (udentvivl rettere: ef ekki stædi þar fyri, sua henni mætti hambla.

[2] Herved sigter Forf. til Grágás, jfr. Maurer, Graagaas, S. 95. Det der (efter G. Vigfússons Meddelelse) citerede A. M. 115 8vo er ikke B. Jónssons Ráðning, men Grænlandssaga, skrevet af denne.

[3] L. c., S. 14, Not. 99; S. 94, Not. 53.

neppe uden videre tillægges disse hans Anførsler Betydning, da han dels synes undertiden at indskyde sine egne Bemærkninger eller Udviklinger, dels S. 73 sammenblander Grágás og Járnsíða, og dels S. 95 som Jordløsningsfrist nævner 10 Aar, hvilket vistnok er taget fra Jónsbók, Landabr., c. 1, som han saaledes ogsaa har sammenblandet med Grágás. Naar fremdeles det af ham anførte Indhold af Titulus de contractibus, S. 96—97, ikke falder sammen med Afsnittet Um fjárleigur i St., idet den bl. A. skulde indeholde Søretten, der er et af de Stykker, som alene K., men ikke ogsaa St. har, vil der vistnok efter det Anførte ikke heller kunne lægges nogen Vægt herpaa. Særlig bemærkes, at efter Capitelinddelingen i A. M. 125 A. kunde det vel være muligt, at den Membran, hvorfra dette Haandskrift stammer, i det heromhandlede Afsnit har indeholdt de til Søretten hørende Bestemmelser, og A. Jónsson kunde da tænkes netop at have havt selve denne Membran eller en Afskrift af den, men imod at dette har været Tilfældet taler, at han intetsteds viser Kjendskab til de øvrige Afsnit af Grágás, som nu kun findes i K., men som maa antages ogsaa at have havt Plads i Originalen til A. M. 125. Det bliver da rimeligst, at han alene har havt en Afskrift af Staðarhólsbók. I andre end disse tre Tilfælde, hvoraf ialfald kun det Førstnævnte maaskee har Betydning, have vi ikke fundet Spor til, at vedkommende Forfattere have havt nogen anden Text for sig end en af vore Hovedmembraner eller de iøvrigt nu kjendte Recensioner.[1] Det maa nu

[1] Efter St. eller Afskrifter af den citere: Th. Bartholin, Antiqvitat. danic.; Björn Jónsson paa Skarðsá (kjender ikke K.; dog er i A. M. 181 optaget Baugatal, med Opgivende, at det er efter en Afskrift af ham), Jón Daðason († 1676); Jón Magnússon, Broder til Á. Magnússon († 1738). Páll Vidalin citerer efter St., Staðarfellsb., Arnarbælisb., Leirárgarðab., og i en senere Periode efter K.; Bjarni Haldórsson († 1773) efter St. og K.; J. Erichsen efter St. og K.; Christenretten efter K.; Jón Olafsson, de Baptismo og de Cognatione spirituali efter K., Staðarfellsb., og A. M. 181.; Eggert Ólafsson og Bjarni Pálsson efter K.; Finnus Johannæus Hist. eccl. o. s. v. efter St. og K.; Christenretten efter Skálholtsbók. En Række juridiske Forfattere anføre Bestemmelser af Gragás, uden at det sees, hvilken Recension der sigtes til.

ogsaa som et vigtigt Datum for, at ikke andre Membraner af Grágás eller Dele af den have været til i de senere Aarhundreder anføres, at Árni Magnússon aabenbart ikke har kjendt andre Hovedmembraner af den end de to nu tilværende, ligesom ogsaa hans ovenf. S. VI Note 3 anførte Notits viser, at han særlig heller ikke har havt andre Membraner af Christenretten end de nu tilværende, naar undtages den tabte Leirárgarðabók.[1] Endnu skal her kortelig bemærkes, at det synes klart, at der ved Udarbeidelsen af Járnsíða og navnlig Jónsbók har været til Benyttelse et andet Haandskrift eller andre Haandskrifter end St. eller K. Hvad særlig angaaer Jónsbók, hvor mange Stykker af Fristatens Ret ere optagne, ligne disse Stykker vel ofte nærmest St., men paa den anden Side findes der en Række Bestemmelser, der kun have deres Tilsvarende i K. Paa enkelte Steder er, som ved A. M. 125, Ligheden med St. og med K. afvexlende. Nogle Steder i Jónsb., Rekabálkr ligne Þingeyrabók, medens andre afvige fra den. I en Række Tilfælde kan der være Spørgsmaal, om de optagne Stykker muligen have deres Kilde i en særegen Recension[2].

Spørges der nu, hvilke Resultater de her udgivne Retskilder maatte medføre med Hensyn til Opfattelsen af vore Texter i Almindelighed, maa det fremhæves, at medens det tidligere kun vidstes, at man havde de to Hovedhaandskrifter, og Levninger af en Hovedcodex i A. M. 315 Litr. D, maa det nu ansees oplyst, at vi endvidere have Stykker af to [3] andre Hovedcodices, A. M. 315 C og A. M. 125 A, hvorved Antallet af de Hovedrecensioner eller Dele af saadanne, vi have, er steget til 5, foruden A. M. 315 B, der nærmest maa antages for et Supplementhaandskrift, men dog muligen er et Brudstykke af

---

[1] Paa den forvirrede Meddelelse i Uldalls Saml. 46 (s. nedenf. B.), om at en Membran af Grágás skulde være forgaaet ved Ildebrand paa Múkaþverá kan der neppe lægges Vægt.

[2] Saal. Þegnskylda, c. 1., S. 28 (Udg. af 1858) fyrir sjálfan sik; Mannh. c. 13, S. 44 skinndráttar; flere Steder i Rekabálkr og Farmannalög, f. Ex. sidstnævnte Afsnit c. 5, S. 209 ^{14}—^{16} o. s. v.

[3] Eller en, dersom A. M. 125 A muligen skulde stamme enten fra 315 D eller 315 C.

en fuldstændig Codex, hvortil kommer de selvstændige Recensioner, der haves af enkelte Dele af Grágás (Christenretten, Þingeyrabók, de Stykker af den verdslige Ret, som findes i Belgsdalsbók o. s. v.). Lovrettesafsnittet, K., c. 117, S. 213, omtaler i en Bestemmelse, der ikke kan være fra den første Tid efter Lovenes Nedskrivning ved Hafliði (1117—1118), men vel f. Ex. fra c. 1160—1170, dels Hafliðaskrá, dels andre Lovhaandskrifter, deriblandt de to, som Biskopperne havde; der maa da altsaa dengang have været f. Ex. (mindst) 6 Haandskrifter eller Lovsamlinger, iberegnet Hafliðaskrá og Biskoppernes Samlinger. Der vilde i og for sig Intet have været til Hinder for at alle disse Haandskrifter endnu vare til. Af de ovennævnte nu tilværende Haandskrifter er der imidlertid vistnok kun eet, nemlig A. M. 315 D, der efter sin Alder muligen har hørt til de i Lovrettesafsnittet omtalte Haandskrifter. Paa den Tid, da Konungsbók og Staðarhólsbók bleve nedskrevne i det 13de Aarhundrede, have maaskee alle de i Lovrettesafsnittet nævnte Haandskrifter endnu været til, foruden vistnok mange flere. Af de i dette Bind udgivne Haandskrifter sees Staðarfellsbók og F. Magn. 161 at have deres Kilde i et fælles ældre Haandskrift. Paa lignende Maade maa de øvrige i dette Bind udgivne Recensioner af Christenretten nedstamme hver fra sit gamle Haandskrift. — En særegen Interesse har det, at Þingeyrabók, A. M. 181 i dens første Del, og A. M. 125 A. vise en med Staðarhólsbók tildels stemmende Text, saaledes at dog St. ikke har været Kilden til dem, men at St. og de tildels have nedstammet fra fælles ældre Haandskrifter. Dette, saavelsom ogsaa de Spor til afvigende Capitelinddelinger, som findes i St., f. Ex. c. 352, 353, turde vistnok vise hen til en tidligere Tilværelse af flere omtrent samstemmende Haandskrifter af lignende Recension som St., hvorved et yderligere Bevis afgives for, hvad der ogsaa af andre Grunde maatte antages, at St. ikke er en paa den Tid, den nedskreves, tilbleven Samling, men en Afskrift af et ældre Haandskrift. Der synes da at have bestaaet en ældre Art Recensioner, der nu repræsenteres af Konungsbók, med hvilken ogsaa A. M. 315 D, forsaavidt angaaer Ordenen af Bestemmelserne, nærmest synes at stemme, og paa den anden Side en yngre,

bedre ordnet, og hvad det samlede Stofs Rigdom angaaer, udmærket Recension, hvorefter Staðarhólsbók er skrevet. Naar denne Recension, der er Kilden til St., er bleven til, er det umuligt at sige noget om. Forsaavidt St. helt har udeladt forskjellige Afsnit, har dette Haandskrift maaskee i den Henseende været enestaaende; saavel 315 C som 125 A indeholde Stykker af de saaledes af St. udeladte Afsnit.

Hvad angaaer Graagaasens Christenret med Tiendeloven, hvis forskjellige Recensioner optage en betydelig Del af dette Bind, antage vi, i Henhold til hvad Maurer i hans i mange Retninger udmærkede Skrift Graagaas har udtalt[1], at de os foreliggende Recensioner af den i det Væsentlige ere en Gjengivelse af den i 1096 vedtagne Tiendelov og den i 1123—1133 vedtagne Christenret, med de senere skete Forandringer og Tilføielser af nye Love. Herfor taler for den egentlige Christenrets Vedkommende, at den i alle Haandskrifterne betegnes som den i Biskopperne Thorlaks (1118—1133) og Ketils (1122—1145) Tid vedtagne Christenret. At den i ethvert Fald i den Skikkelse, hvori vi have den, hidrører fra den sidste Del af det 12te Aarh., eller navnlig c. 1170—1180, fremgaaer af den af Maurer l. c. fremhævede Omstændighed, at den ikke bærer Spor af Biskopperne Þorlákr Þórhallssons (1178—1193) og Guðmundr Árnasons (1203—1237) hierarchiske Bestræbelser[2]. Naar der saaledes paa dette Omraade i det Væsentlige fandt en Stilstand Sted i Lovgivningen, er det i og for sig sandsynligt, at det Samme har været Tilfældet med Hensyn til Graagaasens verdslige Ret. Dette bestyrkes derhos i høi Grad ved at see hen til det i Fristatens senere Tid, navnlig efter c. 1172 herskende Anarchi[3]. Naar Maurer i hans særdeles anerkjendende Anmeldelse af min Udgave af Grágás efter Staðarhólsbók i Germania XXV, 238, til Støtte for den Mening, at Bestem-

---

[1] S. 44, 47.

[2] Dette udelukker ikke, at de fleste af Haandskrifterne have f. Ex. i deres Festcatalog optaget adskillige Helgendage, der ere anordnede efter den Tid, jfr. den sammenstillende Oversigt i dette Bind, S. 536.

[1] Jfr. mine Bemærkninger i AnO. 1873, S. 240.

melsen i K., c. 112, S. 192, St., c. 161, S. 190 om at en Frigiven skal have halv Ret (personlig Bod), naar han kommer paa en Jarls Jord, men fuld Ret, naar han kommer paa Kongens Jord,[1] hidrører fra 1258—1262, da Gissurr Þorvaldsson af den norske Konge var udnævnt til Jarl over Island, har anført, at Statsmagtens Forfald efter Historiens Vidnesbyrd ikke er uforenelig med en frugtbar Lovgivningsvirksomhed, maa hertil bemærkes, at der haves et historisk Bevis for, at Lovretten, da Underkastelsen i 1262—1264 fandt Sted, ikke længer bestod i sin tidligere lovbestemte Ordning og Virksomhed[2]; at dette derhos maaskee i temmelig lang Tid inden Fristatens Undergang har været saaledes, synes bl. A. at finde Bestyrkelse i, at Sturlunga-saga, der med detailleret Nøiagtighed beretter Begivenhederne i det 12—13. Aarhundrede, ingensteds omtaler Lovrettens lovgivende Virksomhed, eller dens Sammensætning, og det uagtet de med Hensyn til Godedömmerne efterhaanden indtraadte abnorme Forhold maatte, naar virkelig Lovretten var i Virksomhed, give en særdeles Anledning til saadan Omtale.[3] Men hertil kommer som et vigtigt Moment, at der tillige, navnlig efter c. 1170, var indtraadt en Undladelse af at benytte Domsmyndigheden, hvilket Sturlunga-saga paa hver Side viser. Der blev i Almindelighed ikke Spørgsmaal om Sagsanlæggelse for Retskrænkelser eller endogsaa i rent civile Retstrætter, hvorimod det Sædvanlige var, at Feide, eller Forlig og Voldgift — altsaa en Afgjørelse ikke efter Loven, men efter Skjøn — fandt Sted. Man tænkte saaledes i forefaldende Tilfælde i Reglen

---

[1]) Jfr. Ordregistret i dette Bind under Ordet réttr.

[2] Jfr. mine Bemærkninger AnO. 1873, S. 239.

[3] At Lovrettens Virksomhed har været ringe og i den sidste Tid standset, modbevises ikke ved at man for Tidsrummet fra 1195 —1262 har Oplysning om at 6 Love ere blevne vedtagne, nemlig 1195 om Alenmaal; 1217 om Forsørgelsespligt og Ægteskabsforbud; 1253 om at Guds Lov skulde gjælde fremfor verdslige Love; 1199, 1200 og 1237 Anordning af 3 forskjellige Festdage. Nærmere Oplysning om, hvorledes der er forholdt med Vedtagelsen af navnlig de senere af disse Love, haves ikke.

ikke paa Anvendelsen af Lovene, eller paa at gjøre sin Ret efter disse gjældende ved Dom, og heraf maatte da naturligen følge, at man kun i ringe Grad sysselsatte sig med Vedtagelsen af nye Love, da disse ikke fulgtes og vare uden Betydning, og at Lovgivningsarbeidet saaledes i det Væsentlige hvilede. At der under denne ved en lang Tids Lovløshed naturlig opstaaede Mangel paa Interesse for Lovene har, som Maurer i Germania, l. c., S. 238—239 antager, da Fristatens Undergang nærmede sig og kunde forudsees, yttret sig Bestræbelser fra islandsk Side for at bevare den nationale Ret eller endog at føie nye Love til denne, og at Tilblivelsen af K. og St. staae i Forbindelse med disse Bestræbelser, er meget usandsynligt; K. vilde iøvrigt ogsaa ifølge dens hele uordnede Skikkelse have været lidet skikket til at tjene dette Formaal, og hvad St. angaaer, var den, med alle sine øvrige Fortrin, ucomplet, idet den f. Ex. mangler Tyvs- og Ransagningsmaterien og Søretten.

Den Omstændighed, at Lovgivningsarbeidet saaledes i det Væsentlige hvilede efter c. 1170—1180 har havt en betydningsfuld Indflydelse paa Beskaffenheden af Graagaasens Text. Den har ved denne sin Stillestaaen, i en høiere Grad end ellers vilde have været Tilfældet, bevaret sit alderdomsagtige Sprog[1]. Men dernæst er Graagaasen herved ogsaa hvad dens Indhold angaaer forbleven i det Væsentlige uforandret som den var c. 1180. Det kan ikke undre os, at man

---

[1] Ogsaa fra denne Side vil der findes et Argument imod Antagelsen af, at Stedet St., c. 68, S. 88 om Ophævelsen af en tidligere Regel angaaende Forældelse af islandske Arvingers Ret til en i Norge falden Arv, skulde være optaget efter Underkastelsesoverenskomsten af 1262. I denne Sidste hedder det (Dipl. Isl., I, 620): »Erfðir skulu upp gefast fyrir íslenzkum mönnum í noregi, hversu lengi sem þær hafa staðit þegar réttir koma arfar til eða þeirra löglegir umboðsmenn.» St., l. c., lyder derimod saaledes: Austr skal taka arf várra landa næsta brœðri eða nánari maðr, enda er nú heimting til fjárins, hvegi lengi sem þat liggr. Foruden at Indholdet er forskjelligt, er Sproget her i St. et ældre og viser derfor Bestemmelsens tidligere Udspring.

i hin Opløsningens Tid, og under den tillige tiltagende Forbindelse med Norge, i Forglemmelse af den islandske nationale Rets Regler, undertiden, som Maurer l. c., S. 236 anfører, efter Forlig aflagde Tylfter-eder efter norsk Mønster, og «norske» Eder, men hvad der ikke stærkt nok kan fremhæves er, at Grágás ikke er kommet til at bære noget Spor af hvad der saaledes af fremmed (norsk) Ret tildels indsneg sig i Praxis. Bortseet fra hvad der ved Textcritik bør udsondres som Stykker, der aabenbart ikke høre til Fristatens Ret (deriblandt de hos Maurer l. c. anførte griðamál), men alene ere medtagne ved Samlerens Uforstand,[1] har det ikke været mig muligt at opdage i Grágás noget Spor af at fremmede (norske) Retsregler eller Udtryk[2] ere indløbne. I Virkeligheden er Grágás forbleven uberørt af de Tilstande og Bevægelser, som fandt Sted i Island under det herskende Anarchi, der gik forud for Fristatens Undergang, og den er som Følge deraf overleveret os i sin Renhed, upaavirket af fremmed Ret.

---

[1] Jfr. AnO. 1873, S. 114.

[2] Angaaende det af Maurer i Die ármenn d. altnorw. Rechtes i Sitzungsberichte 1879, S. 61 omtalte Ord umboð s. Ordregistret i dette Bind.

Fortegnelse over det haandskriftlige Materiale.

A. Haandskrifter, som ere udgivne eller benyttede i nærværende samlede Udgave.[1]

1. A. M. 315 fol., Litr. D (trykt Ib, 219, Facsimile deraf: Pl. III), Brudstykke, skr. 1150—1200, bestaaende af 2 Blade eller 4 enspaltede Sider; hvert Blad er c. 8¹/₄ Tommer langt, 5¹/₂ Tommer bredt og hver Side har 33 Linier. Bladene, der have været benyttede til Omslag, og som ere beskadigede og paa mange Steder ulæselige, indeholde paa de to første Sider Begyndelsen af Landbrigðarþáttr, som har sit Tilsvarende i K., c. 172, S. 76 fl., St., c. 389, S. 410 flg., og de sidste to Sider have deres Tilsvaende i K., c. 182—187, S. 91—94, og tildels c. 200, 203, S. 112—113, 118, samt i St., c. 397, 400, 405, 408, 409, 411, 412, 436. Medens dette Brudstykke i flere Henseender staaer St. nærmere end K., synes det dog, hvad angaaer Bestemmelsernes Orden, at ligne K. mere end St. (jfr. ovenf. S. XXXI). Antages det herefter i de mellemliggende tabte Blade at have indeholdt i det Væsentlige det samme som K., vil dette kunne svare til omtrent 6 Blade, og der taler maaskee mest for, at et saadant Antal Blade (ikke som

---

[1] Membranerne (1, 3-20) og Brudstykket 2, der ifølge Maurer, Graagaas S. 8, Not 57 (G. Vigfússons Meddelelse) er skrevet paa fint, saakaldet chinesisk Papir, ere her anførte efter deres formentlige Alder, hvorimod Hensyn til Alderen ikke er taget ved de øvrige Haandskrifter. Det her Meddelte er at betragte som Tillæg til hvad der iøvrigt i denne samlede Udgave er forklaret, eller ved Udgivelsesmaaden og Noterne oplyst om Haandskrifterne.

tidligere antaget 2 eller 4) er bortfaldet, hvorefter det Bevarede vel har udgjort de yderste Blade af et Læg paa 8 Blade. Jeg har ikke seet mig istand til nu at læse mere af Skriften paa Brudstykket, end der er fremstillet ved Udgaven af dette i I b; Afskriften deraf fra f. Aarh. i Ny kgl. Saml. 1633 (nedenf. 31) har ikke kunnet læse saa meget; navnlig er hele förste Side der erklæret for ganske ulæselig, med Undtagelse af Overskriften, der er læst urigtig, og nogle Ord af den første Linie. Jfr. iøvrigt Maurer, Graagaas, S. 8—9, 15—16.

2. A. M. 315 fol., Litr. C. (I b, 231 og III, 490; Facsim. IV), skr. 1200—1230, Brudstykke af en Codex, der maa antages at have været c. 9½ Tommer lang, 6 Tommer bred, med 37 Linier paa Siden; heraf haves nu dels et større Stykke af et Blad, som har indeholdt en Del af Rannsóknaþáttr, men af hvilket kun den ene Side findes beskreven med den gamle Skrift, hvorimod denne paa den anden Side er udraderet, idet der istedet derfor er i det 16de Aarhundrede (1557?) skrevet et islandsk Overdragelsesdocument (eller Udkast til et saadant), dels nogle smalle Strimler, som alle have henhørt til eet Blad, og indeholdt et Stykke af Ómagabálkr. Efter en Notits af Árni Magnússon ere Brudstykkerne fundne i Danmark; Strimlerne vare, sem han bemærker, Baandene af to Sigiller, som laa løse ved, saa at det var uvist, om de hørte til Documentet.

3. Gammel kgl. Samling 1157 fol., Konungsbók (I; Facsim. I, VI), skrevet c. 1250[1], 13½ Tommer lang, 9¼ Tommer bred, tospaltet. Saavidt det, uanseet Beskaffenheden af det solide Bind, hvori Membranen haves, og som efter Mærket paa dets Ryg er fra Christian den Syvendes Tid, har kunnet undersøges, ere dens Blade lagte i Læg paa følgende Maade: 1ste Læg: 1 Blad; 2. Læg

[1] I Tímarit hins íslenzka bókmentafélags 1882, S. 27 har Dr. Jón Þorkelsson sluttet sig til Maurers Mening (Germania 1870, S. 1 flg. og 1880, S. 235 flg., jfr. mine Bemærkninger derimod i AnO. 1873, S. 239, cfr. ogsaa ovenf. S. XXXII—XXXIV), at dette Haandskrift er skrevet 1258—1262, idet han herved synes at lægge Vægt paa Skrivemaaden og Ordformerne.

3 Blade (til Membranens S. 7 incl.); 3. Læg: 8 Blade (S. 23); 4. Læg: 5 Blade i den ene Halvdel, 3 i den anden (S. 39); 5. Læg: 6 Blade (S. 51); 6. Læg: 8 Blade (S. 67); 7. Læg: 6 Blade (S. 80; i dette Læg er Lacunen); 8. Læg: 8 Blade (S. 96); 9. Læg: 6 Blade (S. 108); 10. Læg: 9 Blade (S. 126); 11. Læg: 8 Blade (S. 142); 12. Læg: 8 Blade (S. 157); 13. Læg: 7 Blade (S. 171); 14. Læg: 7 Blade (S. 185). Uagtet denne Inddeling af Lægene er uregelmæssig, er der dog ikke Anledning til at formode Tilværelsen af en Lacune undtagen paa det anførte enkelte Sted, ligesom der heller ikke er Grund til at antage, at hele Læg nogetsteds skulde være bortfaldne; særlig bemærkes, at hvor den anden Haandskrift i Membranen begynder, skeer dette ikke med et nyt Læg. Hvad Lacunen angaaer (Ia, 185), sees nu kun med Sikkerhed, at der mangler 1 Blad; med Á. Magnússons Haand, paa hvis Tid Membranen maaskee har været uindbunden og Forholdet været lettere at undersøge, staaer imidlertid her nederst paa Haandskriftets S. 73: desiderantur bina folia, hvilket ogsaa har Sandsynligheden for sig. Foruden paa det anførte Sted findes Á Magnússons Haand paa Skindbogen S. 46,b og 66,b, hvor han ved Mærket T med Tværstreg over (s. nedenf. S. 475, Not 2) har skrevet Forklaringen: þat er mælt. Uagtet Adgangen til Benyttelse af det store kongelige Bibliotheks Haandskrifter i ældre Tider var meget indskrænket, opnaaede Historieskriveren Þormóðr Torfason dog at faa udlaant fra Bibliotheket til sin Bopæl i Norge dels i 1664, dels i 1682 en Række vigtige Membranhaandskrifter, som han derefter beholdt indtil han 1704 leverede dem tilbage[1]. Blandt disse synes han nu ogsaa at have havt den heromhandlede Membran tillaans, hvilket kan sluttes af, at den paa ikke faa Steder i Margen er paategnet Bemærkninger med hans Haandskrift[2], saaledes som

[1] Thormod Torfesens Levnet af J. Erichsen, S. 114; Werlauff Efterretninger om det store kongelige Bibliothek i Kjøbenhavn, S. 48, 50. 124—125.

[2] Navnlig enkelte kortere eller længere Notitser; f. Ex. ved Stedet Ia, 176 sútara—sverðskriðabúðir: »ergo nundinæ in foro generali

denne var, ikke i yngre Tid, men f. Ex. fra c. 1680 til c. 1700. Ved Lægskifterne paa Skindbogens S. 142 nederst og S. 143 øverst, samt S. 157 nederst og S. 158 øverst findes Mærker og Henvisningsord («vide supra hoc signum») for at tilkjendegive, at de paagjældende Læg hørte sammen, og disse Paategninger synes skrevne med þ. Torfasons Haand, hvoraf kan sluttes, at Membranen da har været uindbunden eller i usikkert Bind. Det er meget sandsynligt, at den omtalte Lacune er opstaaet fordi Membranen i tidligere Tid har været helt eller tildels uindbunden, men om den er indtraadt allerede f. Ex. inden Membranen i 1656 kom fra Island, eller muligen medens den beroede hos Torfæus i Norge, vides ikke. I Tillæg til nærværende Bind S. 474 flg. ere de Steder i Haandskriftet, som ere anførte ufuldstændigt, idet der er henvist til et andet Haandskrift, eller som ere betegnede i Margen som nye Love, aftrykte som de findes i Membranen, hvilket ikke altid fremgik af Udgaven, ligesom ogsaa de mange Marginaltegn, som findes i Haandskriftet, ere meddelte. Af disse sidste betegne Vedtegningerne S. 475—476 (jfr. ogsaa 450—451) þ. v. e. udentvivl henholdsvis þingskapaþáttr, Vígslóði, Erfðaþáttr; de have staaet saaledes i det Haandskrift, hvorefter K. blev skrevet, og skullet betegne, at de paagjældende Stykker henhørte til eller burde indlemmes hvert for sig i de nævnte Afsnit. Dette er ogsaa rigtig skeet i K., naar undtages de med þ. anførte to Stykker S. 475, der ere komne ind i Vígslóði (det Sidste af dem findes forøvrigt ogsaa i þingskapaþáttr, S. 128).[1] Af de øvrige Marginalmærker, som vi have søgt at fremstille ved særskilte i denne Anledning støbte Tegn, saavidt muligt

---

sunt institutæ»; i Alm. vise Notitserne Mangel paa Fortrolighed med Grágás, f. Ex. ved Ia, 38[11]: «ergo aliud est þriðjungsmenn, aliud lögréttumenn»; S. 68[20]: «discrimen inter skoggang och fjörbaugsgard». Paa nogle Steder, hvor Ord ere glemte af Afskriveren af K., har Torfæus tilføiet det Manglende efter Staðarhólsbók (udentvivl hans Afskrift af denne nedenf. B. 30).

[1] Efterat Tillæget var trykt, har jeg endvidere fundet Mærket þ. i Margen udfor Stedet Ia, 162: Maðr a at queðia bva nio.

lignende Membranens, have nogle — navnlig de ved de ufuldstændig anførte Steder anbragte — udentvivl paa samme Maade staaet i det Haandskrift, hvorefter disse Stykker optoges, og skullet være en Henvisning til Steder i et andet Haandskrift, som herved skulde suppleres. Der gives imidlertid endvidere en stor Mængde Marginaltegn, navnlig ved Begyndelsen af nye Sætninger, hvis Forklaring er vanskelig; nogle af dem ligne det Mærke i Staðarhólsbók, som er omhandlet i Forerindringen til den, S. XXII (Facsimile Pl. IV nederst), men som iøvrigt der er forholdsvis sjeldent; medens vi have antaget det for ikke usandsynligt, at Mærket i St. betegnede nye Love, kan denne Forklaring neppe admitteres for K's. Vedkommende, ialfald ikke paa alle Steder, idet det f. Ex. ogsaa forekommer i det i Norge affattede Stykke om Islændernes Ret i Norge. Det er muligt, at Tegnene, hvis Hyppighed er saa stor, ofte ikke have nogen Betydning, men at de dog paa mange Steder have en saadan, navnlig hvor forskjellige Tegn vexle paa samme Side, eller hvor f. Ex. Runen ᚠ er anvendt (S. 483), kunne vi ikke paatvivle, og det vil udentvivl ved fremtidige Undersøgelser lykkes nærmere at paavise dette. Jfr. iøvrigt med Hensyn til dette Haandskrift Dipl. Isl., I, 73 flg.; s. ogsaa nedenf. ved 5.

4. Gammel kgl. Saml. 1812 4to (III, 716), der indeholder bl. A. Rímbegla, anfører S. 72, i den Del af Haandskriftet, som maa antages at være fra c. 1250, en Sætning om Dagens Beregning, der ogsaa findes i K., og som derfor her er optaget blandt Rettelser og Tilføininger. Jfr. Dipl. Isl., I, 180 flg.

5. A. M. 334 fol., Staðarhólsbók (II; Facsim. II, IV), skr. c. 1260; 12¾ Tommer lang, 9¼ Tomme bred. Foruden de Vedtegninger om at enkelte Steder ere nýmæli, som findes i Membranen, indeholde Papirsafskrifterne B 25, 26 og 28 (cfr. 27, 29), der maa antages at være skrevne efter Membranen inden den kom fra Island til Kjøbenhavn og der blev indbunden og beskaaren, en lignende Vedtegning (N̊) udfor c. 123, S. 158[18], hvor denne kan være bortfaldet ved Beskjæring, og B. 26 og 28 Vedtegningen nym̄. udfor c. 120, S. 157[2], hvor Vedtegningen kunde være bortfaldet ved Indheftningen,

men hvilket sidstnævnte Sted iøvrigt allerede i Haandskriftets Indholdsfortegnelse er anført som ny Lov. Udfor Stederne S. 169^{6}, $206^{5,7}$, 221^{13} og 223^{10} findes i Membranen Bogstaverne ndr, med Streger over n og r; vi have i sin Tid betragtet denne Vedtegning, hvis Betydning vi ikke see os istand til at forklare, som hidrørende fra en yngre Tid, men have dog nu fundet dette ikke ganske hævet over Tvivl og derfor optaget den, som den findes paa et af Stederne, maaskee hvor den er mest alderdomsagtig, paa Pl. IV af Facsimilerne. Med en Haand fra c. 1600 ere Lægene i dette Haandskrift fra Begyndelsen af Arvebalken betegnede med A, B o. s. v., saaledes at det forud derfor værende Afsnit, Christenretten, ikke er medregnet, hvilket muligen, i Forbindelse med at mange Papirsafskrifter af denne Membran ikke medtage Christenretten, kunde tale for, at Christenretten kan have været (temporairt) adskilt fra den övrige Del af Haandskriftet[1], men dog maaskee alene har været et Udtryk for den Opfattelse, at Christenretten ikke hørte til Graagaasen.[2]

6. A. M. 279a 4to, Þingeyrabók (III, 379, Facsim., V), skr. c. 1280[3] med en smuk, gammel Haand, samt colorerede Initialer og

---

[1] Jfr. Forerindringen til Staðarhólsb., S. XIV—XV.

[2] Docent Gísli Brynjúlfsson har meddelt mig, at efter hans Undersøgelser er det høist sandsynligt, at den tidligere Eierinde af Staðarhólsbók, Hólmfríðr Erlendsdatters første Mand, Einar Eyjólfsson har været en Ætling af Lagmand Jón Einarsson, der maa antages at have været af Haukdœla- eller Odda-Ætten, og som sandsynligvis har været Eier af Staðarhólsbók. Ligeledes mener han, at Konungsbók er kommet til Þorsteinn Finnbogason fra hans Stamfader Þorvarðr Þórarinsson, der, skjøndt han egentlig var Høvding paa Østerlandet, dog færdedes meget i Rangárvalla Syssel, hvor han var besvogret med Odda-Ætten, fra hvilken dette Haandskrift rimeligvis ogsaa stammer. Baade Staðarhólsbók og Konungsbók synes herefter at kunne henføres til Høvdingeslægter i Rangárvalla Syssel.

[3] J. Sigurðsson har i Dipl., I, 414 sat den ældre (»skrevet medens Grágás var Landslov»); Á. Magnússon kalder den i en Notits: membrana e

Overskrifter. Numeret bestaaer af to ikke sammenhæftede Dele, nemlig dels et Læg paa 8 Blade, dels 4 Blade og endel af et femte, hvilke to Dele ere med Jón Sigurðssons Haand forsynede med fortsat Paginering 1—26. Den første Del indeholder Rekaþáttr, som ender nederst S. 14; der har da været et ubeskrevet Blad tilbage af Læget, S. 15—16, hvoraf en Del er afskaaret, medens der paa den Del, der er tilbage, er med en Haand fra 14de Aarhundrede skrevet hvad der er optaget i Dipl. Isl., I, 578 angaaende Forstrandsrettigheder, tilhørende Þingeyra Kloster, m. m. Af denne Paaskrift kan sluttes, at Rekaþáttr ialfald dengang har været i Klostrets Besiddelse, og muligen har den fra først af tilhørt Klostret, men forsaavidt Jón Sigurðsson l. c., S. 414, har ment, at den er skrevet som Begyndelsen til en Bog, hvori Klostrets Forstrandsrettigheder m. m. skulde optegnes, er denne Mening neppe begrundet; den staaer ikke i Forbindelse med de efterfølgende Sider 17—26, der bl. A. (S. 23—24) indeholde et Stykke, der er ældre end Rekaþáttr, optaget i Dipl. Isl., I, 304 og der henført til Aar 1200; den er vistnok ikke heller, som af ham antaget, et Brudstykke, hvorimod den udentvivl, hvad ogsaa Arni Magnússon har ment, har udgjort et Hele for sig, der da senere er blevet samlet med andre Klostret tilhørende Actstykker. Store Stykker af Haandskriftet ere formedelst Ælde bortsmuldrede.

7. A. M. 315 fol., Litr. B. (Ib, 227; Facsim. V), Brudstykke skrevet c. 1300[1], bestaaende af et enkelt Pergamentblad, der har været benyttet til Omslag om en Bog, erhvervet 1703 af Á. Magnússon fra Jón Einarsson paa Garðr i det sydlige Island. Capiteltallene ere ved Aftrykket af Brudstykket tilføiede af os; det er nu lykkedes mig at see, at Overskriften til II er vm fiarheimting og til III vm konor. Bladet gjør i det Hele Indtrykket af at have været Del af et større Haandskrift. Det synes alene at indeholde nyere Love

---

vetustissimis. Guðbr. Vigfússon har ansat den til Slutningen af det 13de eller Begyndelsen af det 14de Aarh.; Maurer, Graagaas, S. 7.

[1] Hos Maurer, Graagaas, S. 8 (efter G. Vigfússons Meddelelse) ansat til en senere Tid, nemlig til Slutningen af det 14de Aarh.

og kan da enten have været et Supplementhaandskrift — hvorved dog bemærkes, at der ingen Henvisninger eller Mærker findes — eller muligen en fuldstændig Codex, hvor disse Bestemmelser ere blevne optagne som Tillæg.

8. A. M. 315 fol., Litr. A. (III, 447), Brudstykke, skrevet c. 1320, bestaaende af et Blad i stor Folio, og indeholdende et Stykke af Vígslóði, der maa være skrevet efter Konungsbók. Efter Bladets hele Fremtræden er det sandsynligt, at Brudstykket hidrører fra en fuldstændig Afskrift af K.

9. A. M. 346 fol., Staðarfellsbók (III, 55; Facsim. V), skrevet c. 1330, indeholdende et Brudstykke af Christendomsbalken i Járnsíða, Biskop Arnes Christenret, Graagaasens Christenret, Jónsbók, og Retterbøder m. m. Jfr. Beskrivelsen deraf Dipl. Isl. I, 99 flg.; til det der Anførte føies, at der i Haandskriftet i det første Læg efter S. 8 mangler 2 Blade af Biskop Arnes Christenret (fra S. 50^{11} til 78^{7} i Udg.) og altsaa et tilsvarende Antal Blade eller mere ved Begyndelsen af Haandskriftet, hvorpaa vel har staaet den første Del af Járnsíðas Kristindómsbálkr, men hvor der dog maa have været Plads til mere, saa at det ikke kan vides, hvad Haandskriftet kan have indholdt udover hvad der nu findes deri; endvidere mangler efter S. 80 i Haandskriftet et Blad af Jónsbók (Udg. 1858, S. 72–76).

10. A. M. 173 C. 4to (III, 275, Facsim. VI), skrevet c. 1340, Brudstykke af Christenretten; om Haandskriftet nogensinde har indeholdt Mere kan ikke vides. Jfr. Maurer Graagaas, S. 7.

11. A. M. 351 fol., Skálholtsbók (III, 1; Facsim. VI), skrevet c. 1360, indeholdende Jónsbók, Biskop Arnes Christenret, Graagaasens Christenret, Retterbøder og Statuter m. m. Hvad angaaer vort Aftryk af Christenretten efter dette Haandskrift bemærkes, at Begyndelsesbogstaverne paa de enkelte Sætninger i Membranen i Reglen ere tildels rødmalede; saaledes er i Udgaven S. 4 dette Tilfældet med Begyndelsesbogstaverne Linie 3, 5, 7, 10, 12, 17, 22, men undtagelsesvis ikke Linie 25. Da dette er saa gjennemgaaende og ikke synes at have nogen Betydning, er det ikke gjengivet i Ud-

gaven; derimod ere lignende Bogstaver, hvormed nogle Festdage ere betegnede, udhævede S. 33, 34, 36, da der derved kunde tænkes tillagt enkelte af disse en større Betydning end andre. Endvidere findes ikke sjeldent, ved Slutningen af en Sætning og Begyndelsen af en ny, 2, eller undertiden 1 eller 3, røde verticale Streger, f. Ex. S. 5^{15},^{17},^{20},^{23}; disse Streger have vi ikke kunnet tillægge nogen Betydning og derfor ikke gjengivet dem. I Henseende til Interpunctionen er der en Særegenhed, idet der undertiden, navnlig i Slutningen af Capitler, findes Tegnet ·,· vi have i disse Tilfælde anvendt Punctum. Jfr. Beskrivelsen af Haandskriftet i Dipl. Isl. I, 108.

12. A. M. 347 fol., Belgsdalsbók (III, 93, Ib, 235; Facsim. VI), skrevet c. 1370 (den første Del af Bogen), indeholdende Biskop Arnes Christenret, Jónsbók og Graagaasens Christenret, som i Slutningen har en Række Capitler, vedrørende den verdslige Ret, m. m. Membranen er paa nogle Steder i Christenretten forvittret, hvorom Bemærkninger findes i Noterne. Jfr. Dipl. Isl. I, 117.

13. A. M. 135 4to, Arnarbælisbók (III, 147; Facsim. VI), skrevet c. 1380 (den største Del af Membranen), indeholdende Jónsbók, Biskop Arnes Christenret, Graagaasens Christenret, m. m. Jfr. Dipl. Isl. I, 128.

14. F. Magn. 161 4to (III, 503), nu paa Universitetsbiblioteket, der kjøbte det paa Auction efter Finn Magnusen, skrevet c. 1380, Brudstykke, bestaaende af to sammenhængende Blade, der indeholde Slutningen af Biskop Arnes Christenret og Begyndelsen af Graagaasens Christenret; s. ovenf. S. IV.

15. A. M. 158 B. 4to (III, 193), skrevet c. 1420, indeholdende Biskop Arnes Christenret og Graagaasens Christenret. Af det sidste Læg synes der at være gaaet tabt to eller flere Blade s. Udg. S. 230, Not. 8. Jfr. Dipl. Isl., I, 140.

16. A. M. 173 D. 4to (III, 455), Brudstykke, skrevet c. 1420, bestaaende af et Blad af Christenretten, der synes at være en Afskrift efter Belgsdalsbók. Foruden dette Brudstykke findes i Numeret en stor Mængde andre Brudstykker, bestaaende i Alm. af enkelte Blade, navnlig hidrørende fra Jónsbók, Biskop Arnes Christen-

ret o. s. v.; det her omhandlede Blad har Paategning af A. Magnússon: ur austfiördum 1704. Samme Paategning har et Blad i Pakken med samme Haand, indeholdende Erkebiskop Jóns Statut 1280, der synes at have hørt til samme Pergamentscodex som Stykket af Christenretten og muligen er skrevet ligeledes efter Belgsdalsbók.

17. A. M. 136 4to, Skinnastaðabók (III, 463), skrevet c. 1480, indeholdende bl. A. Jónsbók, Biskop Arnes Christenret, samt det her optagne, til K., c. 247 og 248 svarende Stykke. Jfr. Dipl. Isl., I, 67.

18. A. M. 148 4to (III, 369) skrevet c. 1480, indeholdende Jónsbók, Retterbøder og Statuter, Biskop Arnes Christenret og Graagaasens Tiendelov. Jfr. Dipl. Isl. I, 155.

19. A. M. 624 4to (III, 462), skrevet c. 1490, indeholdende gudelige Taler, Afhandlinger, Notitser, deriblandt det her optagne Stykke, der svarer til K., c. 245. Jfr. Dipl. Isl. I, 238.

20. A. M. 50 8vo (III, 231), indeholdende Graagaasens og Biskop Arnes Christenretter, skrevet c. 1500[1]. Jfr. Dipl. Isl. I, 149, sammenholdt med denne Udg. S. 274, Nr. 2. Rødmalede Bogstaver findes undertiden ved Begyndelsen af Sætninger, men da dette synes at være vilkaarligt, er det ikke gjengivet i Udgaven.

21.[2] A. M. 181 4to (III, 291), har Paategning af Oddr Jónsson paa Reynistað († 1712, Søn af Provst Jón Arason), dateret 29 Oct 1685 om at Bogen tilhører ham og at dens første Del er skrevet paa Vatnsfjörðr. Haandskriftet, der er skrevet med Cursiv, indeholder Graagaasens Christenret, den i Norges gl. Love II, 44 Not. 35 anførte Tilføining (jfr. P. Vidalin, Skýringar yfir fornyrði, S. 188), Biskop Arnes Christenret (feilagtig anført som Erkebiskop Jons) samt en Række Statuter, Domme m. m., og endvidere foran i Bindet Baugatal (efter K.), skrevet som det anføres efter et Haandskrift af Björn Jónsson paa Skarðsá, og forskjellige Excerpter af K.

---

[1] Vi afvige her fra J. Sigurðsson, som har ansat Haandskriftet til ca. 1450.

[2] Numerne 21—31 ere Papirshaandskrifter.

Dette Haandskrift maa, ligesom de 3 følgende, antages at stamme fra den tabte Leirárgarðabók, s. ovenf. S. V flg.

22. Nr. 5 4to blandt Jón Sigurðssons Haandskrifter, kjøbt af ham paa Auction efter Finn Magnusen, hvor det i Auctionscataloget er betegnet som Nr. 160 (III, 291). Det indeholder i sin første Del Graagaasens Christenret, skrevet med en smuk Fracturhaand; i den anden Del findes, som det synes med en anden Haand, Búalög, en Tiendetabel, affattet, som det der menes, af Provst Jón Haldórsson i Hítardal (1665—1736), og nogle Domme fra det 16. Aarh. Dette Haandskrift er lagt til Grund ved Fremstillingen af den som A. M. 181 betegnede Text af Christenretten, og dets Skrivemaade, der i det Hele er ret god, er nøie fulgt i Udgaven. Det vilde have megen Interesse at vide, om det er skrevet umiddelbart efter selve den Membran, Leirárgarðabók, hvorfra det maa antages at stamme, eller efter en Afskrift. I den Henseende bemærkes, at Haandskriftet udentvivl er skrevet i Kjøbenhavn i forrige Aarhundrede, og ikke i dettes sidste Del, og det kunde vistnok efter dets hele Præg være skrevet netop i Aarene fra c. 1720, da Membranen Leirárgarðabók vel er kommet til Kjøbenhavn, indtil 1728, da den maa antages at være forgaaet, men jeg har ikke kunnet nærmere udfinde, naar eller af hvem det er skrevet. Imod at det er skrevet efter Membranen kunde anføres, at det saa at sige ikke indeholder Forkortelser, og at Skrivemaaden oftere er saaledes som den ikke kunde tænkes at have været i Membranen. Med samme Haand som Christenretten i dette Haandskrift er skrevet Ny kgl. Saml. 1921 4to (nedenf. B 22), som har tilhørt Bibliothekar Möllmann († 1778), og som angiver sig at være skrevet efter A. M. 121 4to (B 4). Ved Sammenholdelse med dette sidste Haandskrift viser 1921 vel temmelig megen Correcthed hvad Texten angaaer, men ikke nogen Bestræbelse efter nøiagtig at gjengive Skrivemaaden, ligesom navnlig eiheller hvad der er abbrevieret i 121 er optaget paa samme Maade i 1921; saaledes gjengives vm med um, tiþ med tid, vi*rþingar* med virdingar. Efter den Fremgangsmaade, som Skriveren saaledes i et andet Tilfælde sees at have brugt, synes de ovenanførte Indvendinger imod at nær-

værende Haandskrift er skrevet efter selve Membranen at tabe deres Vægt, og det synes i det Hele ret rimeligt, at dette er Tilfældet, og at det da vel tildels har fulgt Membranens Skrivemaade, medens det dog ikke kan forudsættes, at nogen videre Nøiagtighed i denne Henseende er iagttaget.[1]

23. Ny kgl. Saml. 1915 4to (III, 291), skr. med Cursiv c. 1750 i Island, og har efter en Paategning paa Haandskriftet tilhørt Bogtrykker Eiríkr Guðmundsson Hoff, som, efter Espolíns Árbækur XI, 4, i 1773 kom til Hrappsey fra Hólar. Det indeholder Graagaasens Christenret og derefter Althingsforhandlinger fra 1720 om en Politianordning.

24. Haandskrift i 12mo, der har tilhørt Fru Ingibjörg Magnusen, Kammerraad Chr. Magnusens Enke, tidligere hendes Fader, Sysselmand E. Thorsteinsen (III, 291), skr. med Fractur c. 1760 i Island; det indeholder Graagaasens Christenret og derefter med en anden Haand den saakaldte reformerede Christenret.

25. Nr. 17 4to blandt Conferentsraad Magnus Stephensens i den Arnamagnæanske Samling indlemmede Haandskrifter (III, 375), skrevet i det 18de Aarh. med Fractur, og indeholder Graagaasens Christenret, m. m.

26. A. M. 125 A 4to (III, 411, 467), skrevet med Cursiv c. 1600, Uddrag af Járnsíða og Grágás; jfr. Maurer Graagaas, S. 11; s. ovenf. S. IX.

27. A. M. 58 8vo (III, 443), indeholdende en stor Mængde Notitser og Excerpter, fornemmelig af juridisk Indhold, deriblandt

---

[1] Cand. juris Camillus Nyrop, der bl. A. har foretaget specielle Studier af den danske Papirfabrikation, hvilke han har nedlagt i sit Skrift «Strandmøllen», har efter min Anmodning godhedsfuldt undersøgt Vandmærkerne i Haandskriftet, og derefter meddelt mig, at de ere udenlandske, (i det ene Blad Amsterdams Vaaben, i det andet Bogstaverne HGB), medens dog, efter hvad der foreligger, Papirets Alder ikke har kunnet udfindes. Det Anførte turde bestyrke hvad ovenfor er antaget, at Haandskriftet er skrevet i Danmark, ikke i Island, hvortil maaskee hollandsk Papir ikke let i forrige Aarhundrede er blevet indført.

Excerpter af Grágás, der, saavel hvad angaaer Indholdet, som Capiteltallene, sees at stamme fra Staðarhólsbók; midt imellem disse Excerpter af St. findes Uddrag af Járnsíða, der kaldes Interim, hvorki gömul lög ne ny; fremdeles findes paa et helt andet Sted det her optagne Stykke, der har sit Tilsvarende i K. (af hvilken Haandskriftet ikke indeholder Uddrag), men dog er forskjelligt fra denne. Nogle Paategninger kunde tyde paa, at det er skrevet af Lagmand Jón Jónsson († 1606) men Haandskriften (Cursiv) er en anden end i A. M. 90 4to, som efter Gustav Storm, Om Haandskrifter og Oversættelser af Magnus Lagaböters Love, S. 24, er skrevet af J. Jónsson. Paa et Sted i Haandskriftet anføres en Althingsdom af 1604, paa et andet opregnes Biskopperne paa Hólar, deriblandt senest Guðbrandr Þorláksson († 1627), saa at Haandskriftets Alder kan sættes til 1604—1627.

28. A. M. 37 8vo (III, 715 cfr. 443). I en til dette Numer (hvis Hoveddel indeholder Jónsbók, Retterböder m. m.) hørende lille Pakke med Udskrift af Árni Magnússon: «Excerpta af marginibus lög bokar (ɔ: Jónsbók) Biarnar Peturssonar (hins gamla) á Stadarholi» findes blandt andre løse Notitsblade det S. 715 optagne Stykke skrevet af Á. Magnússon, med Overskrift: «vid Magnusar k*onun*gs bref þar sem seger: sem þá geingu lög i lande». Efterat dernæst Stykket «Nymæle — halldast» er indført, er af Á. Magnússon i Klammer tilföiet: Ex Gragas, ni fallor, desumtum, verum codex nullus hic adducitur.

29. Troilsbók, eller Juridica Islandica I, paa Upsala Universitetsbibliothek (III, 716), skjænket Bibliotheket 1795 af Erkebiskop Troil, skrevet i forrige Aarh., indeholdende Domme, Althingsbeslutninger m. m. samt (fol. 183—190) Excerpter af Grágás, der alle stemme med Staðarhólsbók, naar undtages det her optagne Stykke fol. 183 b).

30. A. M. 279 b 4to (III, 379) en af Árni Magnússon (ved en af hans Skrivere) besørget Afskrift af Þingeyrabók; han har, efter at Afskriften var taget, rettet den, gjort Tilføininger hvor han har kunnet læse noget Mere, samt undertiden i Margen tilføiet Anmærkninger.

31. Ny kongel. Saml. 1633, 4to (Ib, 232, III, 491), Afskrift

af A. M. 315 fol., deriblandt ogsaa Litr. C, skrevet i f. Aarh. af M. Magnussen.

B. Haandskrifter (alle paa Papir), som ikke ere fundne egnede til at udgives eller benyttes.[1]

I. Afskrifter af Konungsbók eller Dele af den.

1. A. M, 335 fol., skrevet c. 1700, helt igjenem corrigeret

---

[1] Af disse findes hos Maurer, Graagaas, S. 9 flg. omtalte 1—4, 13, 16, 19, 20, 25, 27, 28, 30—34, 36, 42, 49—51. I nærværende Fortegnelse B anføres ikke hvad enkelte Haandskrifter indeholde mere end her omhandlet. I en Afhandling paa Dansk om Graagaasen, dens Navn, Oprindelse og Exemplarer, i Uldalls Saml. 46 fol., og i det Væsentlige dermed stemmende i Ny kgl. Saml. 1277 fol., — udentvivl af den hos Schlegel, Grág. 1829, S. XXIX, Werlauff i Nord. Tidsskr. f. Oldk., III, 141 omtalte Jón Mortensen (Marteinsson) — er det forudsat, at Christenretten kun findes i den ene af Membranerne, hvilke Forf. sees ikke at have kjendt, nemlig den, som tillige indeholder Baugatal o. s. v. og ikke har Vígslóði complet (altsaa Konungsbók). Forf. forvexler Navnene paa Membranerne, idet han betegner den nysnævnte Membran som membrana Staderholensis. Han tilføier: »Original Membrana af det Exemplar, som haver Vigsloden complet, prætenderer man, at nu ingensteds existerer, siden det ved ulykkelig Hændelse af Vaadeild skal være bleven opbrændt paa Munkethveraa Closter«. Papirsafskrifterne sees Forf. heller ikke at have kunnet vurdere paa rette Maade; som de bedste anfører han (uden Grund) de af Ásgeir Jónsson skrevne; endvidere nævnes et Exemplar fra Vestfjordene, »som menes, at Joen Thordssön (ni faller á Strandselium udi Isefjord Syssel, der længe haver skrevet for den navnkundige Mand Magnus i Viger) skal have udskrevet, og mand haver hørt, at forhen Studiosus Jlluge Sivertsen haver ladet afcopiere for hans Excellence von Pärchentien, — skal være lovlig godt«; hvortil der ved dette Haandskrift fra Vestfjordene er sigtet, har jeg ikke kunnet udfinde. Endelig nævnes en Afskrift, som Biskop Jón Árnason († 1743) har ladet udskrive og som man mener, at Biskop Harboe nu eier.

efter Membranen af Árni Magnússon[1]. — 2. A. M. 336 fol. — 3. A. M. 337 fol. — 4. A. M. 121 4to. — 5. M. Steph. 7 4to. Disse Haandskrifter 2—5 ere skrevne af þormóðr Torfasons Afskriver Asgeir Jónsson[2]; 2 har Paategning om at den 1694 blev confereret med Membranen, efter hvilken den var skrevet, og 3 maa ligeledes antages skreven efter Membranen, medens Noget taler for, at 5 er skrevet efter 2, og 4 efter 3. Á. Magnússon kjøbte þ. Torfasons Haandskrifter efter hans Død[3]. Haandskriftet 5 maa antages, inden det senere kom i Conferentsraad M. Stephensens Eie, at have tilhørt Lagmand Páll Vidalin[4], og har affødt flere af de følgende i Island tagne Afskrifter. — 6. Thottske Saml. 2105 4to, skrevet paa þingeyraklaustr 1740 efter 5. — 7. Thottske Saml. 592 8vo skrevet af Lagmand Fieldsted i Island 1771 «efter 3 Manuscripter af de bedste»; blandt disse har været 5, da dennes Sidetal anføres i Margen. — 8. Christiania Universitetsbiblioth. 24 fol., skr. i 18· Aarh.; paa Titelbladet: «Denne codex reformatus[5] er en Afskrift af

---

[1] Forslag til Textrettelser af ham ere sjeldne; dog har han ved K., c. 117, S. 214 spyria, skrevet: l. biþia. Haandskriftet indeholder ikke, som hos Maurer l. c. (efter G. Vigfússon) anført, Tilføininger efter St. Det er benyttet af Th. Sveinbjörnsson ved Udg. af Grág. 1829 og betegnet der som Ba.

[2] Han var Skriver hos Torfæus 1688—1704, i hvilket sidste Aar han blev Sorenskriver i Norge, jfr. J. Erichsen, Th. Torfesens Levnet, S. 217—218; det betydelige Antal Afskrifter fra Ásg. Jónssons Haand maa antages fornemmelig at være fuldført i Aarene 1688—1697, jfr. en Notits af Á. Magnússon i A. M. 435 B. 4to. Skriver for Á. Magnússon synes han ikke at have kunnet være. Torfæus maa som ovenanført S. XXXVIII antages at have faaet Membranen udlaant til sig.

[3] Werlauff i Nord. Tidsskr. f. Oldk., III, 101—2.

[4] Citatet i hans Skýringar S. 148 stemmer hermed, naar der læses, ikke som i Udgaven, S. 203, men, ifølge flere Haandskrifter, 202. Efter hans Copibog for 1722, Rask's Saml. 57, 4to, S. 477 synes han da ikke at have havt nogen Afskrift af K. og har vel altsaa først derefter erhvervet det.

[5] Jfr. Udtrykket om Grágás i F. Joh. Hist. eccles. Isl. I, 218, Not. b: Reformatio legum Ulfljotianarum; cfr. ogsaa Maurer, Graagaas, S. 113.

det, som Lovmand Paul Widalin har eiet», hvorved vistnok sigtes til 5. — 9. Stiftamtm. Kriegers Saml. 1 4to, skrevet i 18. Aarh.[1] — 10. M. Steph. 8 4to, skrevet i den første Del af dette Aarh.; udelader Christenretsafsnittet. — 11. Et Justitiarius Jón Pjeturssson i Reykjavík tilhørende Haandskrift; def. — 12. Islands Stiftsbiblioth. 47 4to, (Biskop St. Jónssons Saml.), skr. i sidste Halvdel af 18. Aarh. — 13. Et Odense Cathedralskole tilhørende Haandskrift, skr. c. 1770; det udelader Christenretten og Tiendeloven; næstefter K. c. 254 optager det uden Bemærkning c. 357—382 (dog med Undtagelse af c. 379) af Staðarhólsbók. — 14. Christiania Universitetsbiblioth. 277 fol., nitid Afskrift, der udelader Christenretsafsnittet. — 15. Samme Bibl. 583 4to; har tilhørt Kofoed Ancher, senere R. Keyser. — 16. Stockholm kgl. Bibl. 76 fol.; skr. c. 1685.[2] — 17. British Museum 4881 4to, skr. 1680 af Þórðr Jónsson for Magnús Jónsson i Vigr, og erhvervet af Joseph Banks i Island 1770. — 18. Edinburgh kgl. Biblioth., en Afskrift fra Begyndelsen af dette Aarh. — 19. A. M. 341 fol., skr. midt i f. A. og 20. A. M. 339 fol., skr. af Hákon Ormsson i den sidste Halvdel af f. Aarh.; disse Haandskrifter, af hvilke 20 synes skrevet efter 19, indeholde en ufuldført Afskrift af K. fra Begyndelsen af Þingskapaþáttr til Vígsl. c. 89, S. 161, hvor Afskrifterne ende med Ordene at tengdom. De ere inddelte paa særegen Maade (Þingskapaþ. = K., c. 20—55; Vardingaþáttr c. 56—77; um heimilisföng c. 78—85; Um frumhlaup, c. 86; Lýsingaþáttr c. 87—89), men Texten stemmer ganske med Konungsbók.[3] — 21. Ísl. bókmentafél. 374

---

[1] I Cataloget over Samlingen udtales, som det sees uden nogen Undersøgelse, og uden al Feie, den Mulighed, at dette Haandskrift har en selvstændig Character.

[2] Jfr. nærmere Arwidssons Förteckning öfver kongl. Bibliothekets i Stockholm isländska Handskrifter.

[3] Guðbr. Vigfússons Meddelelse hos Maurer, l. c., S. 10, Not. 76, at ogsaa Staðarhólsb. er benyttet i Stykket Um frumhlaup forholder sig ikke rigtig.

8vo, Afsrift fra f. Aarh. efter 5, indeholdende Stykket um misseristal, K., c. 19. — 22. Ny kgl. Saml. 1921 4to, Afskrift efter 4, under Titlen Indigesta, af Stykkerne K. c. 245—248; s. ovenf. S. XLVI. — 23. Ny kgl. Saml. 1914 4to, Christenretten, skr. af Guðmundr Magnússon († 1798). — 24. British Museum, Add. 11070, Christenretten, skr. af Eggert Ólafsson († 1768); har tilhørt F. Magnusen.

II. Afskrifter af Staðarhólsbók, eller Dele af den.

25. A. M. 340 fol., skr. af Á. Magnússons Broder, Jón Magnússon, udentvivl efter selve Membranen inden denne i Begyndelsen af det 18. Aarh. kom til Danmark, hvor J. Magnússon aldrig var[1]. Dette Haandskrift saavelsom 28, 29 og 43 medtage Christenretten, som derimod er udeladt navnlig i 26, 27, 30—42, 44—46. Nærværende Haandskrift samt 26—29 anføre Membranens Vedtegninger om nýmæli, jfr. ovenf. S. XL samt S. 574. — 26. Ny kgl. Saml. 1276 fol., skr. efter Membranen ligeledes af J. Magnússon. — 27. M. Steph. 6 4to, Afskrift af 26, hvilket bl. A. fremgaaer af et i Haandskriftet liggende Brev af 12. Mai 1722 fra J. Magnússon til Páll Vidalin, som, inden Haandskriftet senere blev M. Stephensens Eiendom, har eiet og benyttet Haandskriftet, til hvis Sidetal flere Citater i hans Skýringar passe, og som paa Grund af at det saaledes er gjennemgaaet af P. Vidalin, maa ansees for den mærkeligste Afskrift af St.[2] — 28. A. M. 122 4to, skrevet, ikke som det er blevet antaget, af Á. Magnússon selv, men udentvivl i Island efter Membranen medens den var der, i den sidste Halvdel af det 17. Aarh., og en Notits af Á. Magnússon foran i Haandskriftet synes at vise, at han har faaet det inden han erhvervede selve Membranen.[3] — 29. Christiania

---

[1] Nord. Tidsskr. f. Oldk. III, 9.

[2] Af hans i Margen skrevne Forslag til Textrettelser, der dog i det Hele ikke have stor Betydning, kan anføres: Udg. S. 79 þurfi l. þurði; S. 499[4] iarne; Credo legendum ellde oc arne.

[3] Mulig er det dette Haandskrift, som er blevet benyttet i Th. Bartholins Antiquitatum danic. de causis contemptæ a Danis adhuc gentilibus mortis libri tres, 1689, ved hvilket Værk Á Magnússon assisterede.

Universitetsbibliothek 356 fol., Afskrift af 28. — 30. A. M. 120 4to, Snæfjallabók, skr. 1640—41 for Provst Jón Arason i Vatnsfjörður, som 1664 sendte Haandskriftet til Þormóðr Torfason. — 31. A. M. 118 4to, skr. efter 30 af Ásgeir Jónsson, udentvivl c. 1690. — 32. A. M. 338 fol., skrevet efter 30 af Samme 1694[1]. — 33. Stockholm kgl. Biblioth., 77 fol., skr. c. 1688 af Jón Vigfússon og Guðmundr Guðmundsson enten efter 30 eller et dermed beslægtet Haandskrift. — 34. Ísl. bókmentafél. 75 4to, skr. 1738 efter en af Rector Sigurðr Vigfússon taget Afskrift; herved sigtes vistnok til en af denne c. 1722—23 skrevet Afskrift af 32.[2] Haandskriftet, som er defect, har tilhørt Th. Sveinbjørnsson[3]. — 35. Ísl. bokmentafél. 72 4to, skr. 1680, defect. — 36. M. Steph. 9 4to, skr. i den sidste Del af det 17. Aarh. og har tilhørt Magnús Jónsson i Vigr († 1702), senere Conferentsraad J. Erichsen og kjøbtes paa Auctionen efter ham 1787 af M. Stephensen, som, hvad allerede Maurer l. c. S. 10 har bemærket, feilagtig har antaget det for skrevet af P. Vidalin. M. Stephensen synes at have tillagt dette Haandskrift, som han har benyttet ved sin Commentat. de legibus, quæ jus Islandicum hodiernum efficiant, et ikke ringe Værd[4], men der maa gives Th. Sveinbjörnsson[5] Ret i, at dette er uden Grund. — 37. Gammel kgl. Saml. 1158 A. fol., skr. i det 18. Aarh. og har tilhørt Biskop Harboe[6]. — 38. Gl. kgl. Saml. 1158 B. fol., skr. 1754 af Illugi

[1] Ikke 1690 som anført hos Maurer l. c. Den af Th. Sveinbjörnsson i hans Udg. af Járnsíða, S. XXV udtalte Mening, at dette Haandskrift ikke skulde stamme fra Staðarhólsb., er ubegrundet; at Torfæus, som han formoder, skulde have havt en Membran af Grágás og Járnsíða, som nu ikke kjendes, er der ingen Grund til at antage.

[2] Jfr en Notits af Á. Magnússon i A. M. 435 A. 4to.

[3] Det er vistnok til dette Haandskrift han sigter Grág. 1829, S. CLX. Jfr. forøvrigt Skýrsla um handritasafn hins íslenzka bókmentafél.

[4] Jfr. Schlegel i Grág. 1829, S. CLXI Not. 1.

[5] Udg. af Járnsíða, S. XXIII. Haandskriftet følger Capitel for Capitel Staðarhólsb. og viser sig bestemt at nedstamme fra denne. Af J. Erichsen har det ikke været benyttet, jfr. nedenf. 37.

[6] Maaskee det Haandskrift, som omtales i Jón Mortensens Afhandling,

Sigurðsson for Geheimeraad Berckentin[1]. — 39. Ny kgl. Saml. 1922 4to, skr. i f. Aarh. af Gudbrand Iversen Fjeldmand[2]. — 40. Ny kgl. Saml. 1920 4to, ikke fuldført Afskrift fra f. Aarh., (naaer til St., c. 209, S. 242). — 41. J. Sigurðssons Haandskriftsaml. 295 (Schev. 17), skr. i Begyndelsen af dette Aarh.; har tilhørt og er maaskee skrevet af Overlærer Dr. Hallgrímr Scheving.[3] — 42. Samme Saml. (unumereret) Afskrift fra c. 1784, skrevet af Þorsteinn Guðmundsson paa Skarfanes.[4] — 43. Et Justitiarius J. Pjetursson i Reykjavik tilhørende Haandskrift. — 44. Christiania Universitetsbiblioth. 86 fol., skr. 1655 af Þórðr Jónsson i Skálavík ved Mjóafjord og har senere tilhørt Lagmand Magnús Jónsson. — 45. Samme Bibl., 54 4to, angiver sig at være Afskrift efter Membranen; synes ikke at omfatte Rekaþáttr fra St., c. 440. — 46. Samme Bibl. 4 8vo, skr. i 18. Aarh., angiver sig at være confereret med et af Á. Magnússon corrigeret Haandskrift, der havde en Paategning af Þórðr Jónsson om at være skrevet efter Staðarhólsbók af Páll Ketilsson og kjøbt af den nævnte Þ. Jónsson i Kjøbenhavn 1691[5]. — 47. British Museum, Afskrift fra f. Aarh., skr. af H. E. Wium († 1788); har tilhørt F. Magnusen. — 48. Ny kgl. Saml. 1083 fol., skr. af Guðmundr Magnússon († 1798); foruden Christenretten efter St., findes her Stykkerne af Arnarbælisbók, denne Udg. S. 161^{17-18}, 161^{24}—162^{8} samt Tiendeloven efter Arnarbælisbók, med Tilføininger og Ændringer efter A. M. 181 4to. — 49. A. M. 124 A. 4to, temmelig udførlige Uddrag

---

ovenf. S. XLIX Not. Det er af J. Erichsen, som af ham selv bemærket, benyttet ved Udfærdigelsen af Arnesens islandske Rettergang, s. hans Udsigt over den gamle Manuscriptsamling i det store kgl. Bibliothek 1786, S. 134.

[1] S. ovenf. S. XLIX Not.

[2] Er ikke, hvad Cataloget lader antage ucomplet, undtagen forsaavidt det, som de fleste af Haandskrifterne, udelader Christenretten.

[3] Haandskriftet har ikke faa Skrivfeil; i Margen findes Notitser af Dr. Scheving, især af sprogligt Indhold, men uden videre Betydning.

[4] Jfr. Járnsíða, S. XXIV.

[5] Dette Haandskrift, som saaledes omtales, kjende vi ikke.

saavel af Grágás som Járnsíða, skr. i 17. Aarh. med to Hænder, hvoraf den første maaskee er Björn Jónssons paa Skarðsá; noget defect. — 50. A. M. 124 B 4to, Uddrag af Grágás og Járnsíða, fra 17. Aarh. — 51. A. M. 125 B 4to, Uddrag af Vígslóði, Cap. 1—62, skr. i 17. Aarh. — 52. A. M. 207 4to, Halldórs Einarssonar Memorial[1], hvori ligger et Brudstykke af et Slags Commentar til Jónsbók fra c. 1700, i Anledning af hvilken Citater anføres af Grágás efter St. — 53. Ny kgl, Saml. 1838 4to, nogle faa Uddrag, skr. af P. F. Suhm. — 54. Edinburgh Advocates Library 21—8—2, 8vo, skr. 1656, Uddrag af Grágás.

III. Afskrifter af Christenretten efter Skálholtsbók.

55. A. M. 352 fol., skr. af Á Magnússon med vedføiet latinsk Oversættelse af ham. — 56. A. M. 184 4to, skr. i den sidste Del af 17. Aarh. af Gísli Einarsson, Præst til Múli.[2] — 57. Thottske Saml. 2111 4to, skr. i f. Aarh. — 58. J. Sig. 7 4to, skr. i 17. Aarh. — 59. Samme Saml. 14 4to, skr. i f. Aarh. — 60. Christiania Universitetsbibl. 227 fol., skr. i Midten af f. Aarh.

IV. Afskrifter af Christenretten efter Staðarfellsbók.

61. A. M. 180 4to, skr. af Asgeir Jónsson.[3] — 62. M. Steph. 18 4to; har tilhørt Lagmand P. Vidalin, som har benyttet den i Skýringar. — 63. Stiftamtm.Kriegers Saml. 4 8vo, skr. i f. Aarh.; i Slutningen er tilføiet et Stykke efter Arnarbælisbók. — 64. Ísl. bókmentafèl. 58 4to, skr. i f. Aarh. — 65. Ísl. bókmentafél. 61 4to, skr. i f. Aarh.; den egentlige Christenret er her efter Staðarfellsb.; Tiendeloven væsentlig efter Arnarbælisbók, men med Ændringer efter Staðarfellsb.

---

[1] Jfr. Maurer. Graagaas, S. 106.

[2] Efter Cataloget skulde A. M. 184 4to. omfatte to Afskrifter af den ældre Christenret, det ene med Jón Magnússons Haand, men dette Exemplar findes ikke nu.

[3] A. Magnússon, som havde erhvervet Staðarfellsbók 1685, maa vel have laant Torfæus den for at han kunde tage Afskrift af den. Afskriften A. M. 180 maa formodes at være kommet til Á Magnússon 1720 efter Þ. Torfasons Død.

V. Afskrifter af Christenretten efter Arnarbælisbók.

66. Ísl. bókmentafél., 220 4to, Brudstykke, skr. i f. Aarh.—67. Afskrift i et Docent Helgi Hálfdánarson i Reykjavík tilhørende Haandskrift i to Bind, skr. før 1770.

VI. Blandingshaandskrifter af Christenretten eller Tiendeloven.

68. Ísl. bókmentafél. 35 4to, skr. i f. Aarh., Christenretten efter Skálholtsbók, med Tilføininger efter Arnarbælisbók. — 69. Ny kgl. Saml. 1919 4to, skr. af Guðm. Magnússon c. 1780, Tiendeloven efter Arnarbælisbók, med Ændringer efter Staðarfellsb. og tildels ogsaa Staðarhólsbók. — 70. En Afskrift fra dette Aarh., som ligger løst i M. Steph. 17 4to, Tiendeloven efter Arnarbælisbók og A. M. 181. — 71. Ísl. bókmentafél. 33 4to Tiendeloven efter samme Haandskrifter. — 72. Ísl. bókmentafél. 221 4to, fra f. Aarh., Tiendeloven efter samme Haandskrifter.[1] — 73. J. Sig. (unumereret), Tiendeloven, skr. i dette Aarh. af Biskopsamanuensis, senere Præst til Steinnes, Jón Jónsson, efter Staðarfellsbók, Skálholtsbók og Belgsdalsbók.[2]

---

[1] Det samme gjælder om Tiendeloven i Fru Ingib. Magnusens Haandskrift (A. M. 181).

[2] Endvidere findes i Bodleyan Library et Haandskrift af Grágás, et Haandskrift af Graagaasens Christenret, og et Uddrag af Grágás, hvilke Haandskrifter efter Meddelelse fra Guðbr. Vigfússon ere uden Værd. Det samme er Tilfældet med nogle Afskrifter af enkelte Dele af Grágás, som Professor K. Maurer er Eier af, s. Graagaas, S. 11, jfr. ogsaa ovenf. S. XXVII. Hos Thorkelin i Fortalen til Jus ecclesiast. vetus findes flere feilagtige Betegnelser af Numrene paa Haandskrifterne; saaledes anføres S. XVI Nr. 188 istedetfor 180; hvad der sigtes til ved det S. XIII nævnte Nr. 183 kan ikke udfindes.

Indholdsfortegnelse.

Facsimiler.

Kristinna laga Þáttr

efter

Skálholtsbók og andre Haandskrifter.

I.

A. M. 351 fol., Skálholtsbók.

---

hi*er* hefr hin*n* forna kristin*n*a laga rett. *ok* er fiöl m*æ*ltʀ[1]

1.[2]

Þat[a] er vpphaf laga vaʀ*ʀ*a at allir m*enn* s*ku*lu w*er*a k*r*istnir æ l*an*di her. *ok* trua æ ein*n* ɢuð föður *ok* son *ok* helgan anda. Barn hu*er*t er alit er s*ka*l færa ti*l* skirn*ar* sua se*m* f*yr*st ma[3] me*ð* hu*er*egri skepnu er þ*at* er. Ef fað*ir* barns er hia. *ok* s*ka*l h*ann* færa barn til skirn*ar* *ok* sa m*að*r er h*ann* biðr til. Ef æ*ig*i er faðir barns hia *ok* s*ka*l husbondi sa færa barn ti*l* skirn*ar* e*r* vist veit*ir* konu þ*eir*re er lettare er vorðin *ok* sa m*að*r er h*ann* kueðr til. Ef hu*ar*gi er þ*eir*ra hia *ok* s*ku*lu þ*ei*r m*enn* færa barn til skirnar er þ*ar* e*r*u lögfastir in*n*an hwss. Ef æ*ig*i e*r*u þ*ei*r til. þa s*ku*lu þ*ei*r er næstir e*r*u. Ef sa m*að*r he*fir* æ*ig*i

---

a Jfr. Konungsbók, c. 1; Staðarhólsbók, c. 1; Staðarfellsbók, c. 1; Belgsdalsbók, c. 1: Arnarbælisbók, c. 1; A. M. 158, c. 1; A. M. 50, c. 1; A. M. 181, c. 1

---

[1] Membranen indeholder i den foregaaende Del Jónsbók, den nyere islandske Christenret og forskjellige Statuter af Biskopper og Erkebiskopper. Den anførte Overskrift begynder her paa Skindbogens S. 192, anden Spalte, midt i fierde Linie, umiddelbart efter en Statut af Biskop Arne Thorlaksson. Texten begynder i siette Linie. Begyndelsesbogstavet Þ er stort, blaa-, rød- og grønmalet. [2] Capiteltallet er her og i det Følgende tilføiet af os. — 1776, c. 1. [3] Skrevet over Linien.

syslu æ at færa barn *til* skirn*ar* er skylldr er til *æða* syniar f*arar* ef h*ann* er beðin*n*. *ok* varðar þ*at* fiörbögs garð huaru*m* tueGGia þ*eir*ra *ok* æ sa sök er vill. *ok* s*ka*l sök þ*eir*re stefna heiman. *ok* kueðia[1] til heimilis bua .ix. æ þ*in*gi þes man*n*z er sottr er. Bondi er skylldr at ala þa m*enn* er barn færa *til* skirnar vm nott. þ*r*ia m*enn* fulltiða *ok* barn hinn[2] fiorða man*n* ok (S. 193, a) hross *æða* eyk ef þ*ei*m fylg*ir*. Ef h*ann* æ fee min*n*a en h*ann* æ*ig*i þ*in*gfarar kaupi at gegna *ok* æ h*ann* at veita þ*ei*m hwsrum *ok* selia þ*ei*m mat *ok* hey. *sua* sem buar vi*r*ða. Golldit s*ka*l æ .xiiij. nátta fresti matar we*r*ð *ok* heyss. Ef bondi syniar þ*ei*m vistar *æða* þes beina er til er mælltr. *ok* ve*r*ðr h*ann* wtlagr[3] of þ*at* .iij. mo*r*ku*m*. *ok* a sa sök er vistar er syniat. Stefna s*ka*l þ*ui* máli heiman *ok* kueðia *til* heimilis bua .v. æ þ*in*gi þes man*n*z er sottr er.

2. færa barn til skirn*a*r[4]

[a]ÞEir m*enn* er barn færa *til* skirn*ar* s*ku*lu f*ara* til lögh heimilis p*r*estz. nema þ*ei*r fin*n*i h*ann* fyʀ *ok* biðia at h*ann* skiri barn þ*at*. ef h*ann* varnar þes. *ok* warðar þ*at* fiörbaugs garð. *ok* eigu þ*ei*r sök er barn færa *til* skirn*ar* *ok* s*ka*l stefna heiman sök þ*eir*re. *ok* kueðia *til* bua .ix. æ þ*in*gi. Ef þ*ei*r hitta p*r*est æ förnu*m* veg. *ok* lætr h*ann* ʀétt skirn vppi at h*ann* láti at logheimili sinu ef h*ann* hef*ir* æ*ig*i lengr w*er*it heiman en dagstund. Ef p*r*estr hef*ir* of nott w*er*it heiman eða leingr *ok* hitta m*enn* h*ann* æ förnu*m* veg *ok* biðia h*ann* skira barn. *ok* lætr h*ann* ʀétt skirn vppi. at h*ann* lati æ k*ir*k*iu* bæ hinu*m*

---

a Jfr. K., c. 1, S. 4[11]; St., c. 1, S. 2[17]; c. 2–5; Stf. c. 1; Blg, c. 1, 2; Ab., c. 1; 158, c. 1; 50, c. 1, 2 ; 181, c. 1, 2.

---

[1] Rettelse for kueða. [2] Rettelse for hit. [3] Rettelse for wtlægr. [4] 1776, c. 2.

næsta ef b*a*rn er æ*ig*i siukt. ef sott er a barni *ok* s*ka*l þ*a*r skira er f*yr*st nair vatni. Prestr s*ka*l æ*ig*i *sua* fara heiman nott æ*ða* leingr at æ*ig*i hafi h*ann* þa reiðu me*ð* sér er b*a*rn megi skíra. (S. 198, b) Ef h*ann* fer*r* *sua* heiman at h*ann* hef*ir* æ*ig*i þa reiðu er b*a*rn megi skira. *ok* w*er*ðr h*ann* sekr .iij. mo*r*ku*m* ef h*ann* kemr j einga raun vm. en ef h*ann* kemr j raun vm *ok* stendr þ*at* f*yr*i skirn b*a*rns at h*ann* hef*ir* æ*ig*i þa reiðu ti*l* er þarf. *ok* w*a*rdar h*onu*m þa fiörbaugs garð.[a] Ef[1] barn elst j wt eyium *ok* e*r* faðir barns hia. *ok* er h*ann* skylldr at fæ*r*a b*a*rn ti*l* skirn*a*r *ok* bwðu naut*a*r h*ans*. *ok* þ*ei*r m*enn* allir er a megin-l*an*di e*r*u skylld*ir* at færa b*a*rn ti*l* skirn*a*r. Sa er skylldr at lia skips e*r* beðin*n* er. *ok* fara s*ka*l *ok* hue*r*r er beiddr er *sua* se*m* f*yr*st ma f*yr*i veðr sak*ir*. Bondi er skylldr at ala þa m*enn* .v. e*r* vtan e*r*u komn*ir* or eyiun*n*i. *ok* barn hinn[2] sétta man*n*. þ*ei*r s*ku*lu þa m*enn* fe*r*ia aptr wt er b*a*rn fæ*r*a ti*l* skirn*a*r e*r* vtan færðu ef æ*ig*i ma l*an*dueg færa ella e*r*u þ*ei*r wtlag*ir*[3] .iij. mö*rkum*. [b]Nu eigu þ*ei*r lyretnæm*a*r sak*ir* wið nock*ur*n þessa man*n*a þa a sa at festa lögbot ef h*ann* vill færðr v*er*a[4] aptr. *ok* häfa bætt aðr þ*ei*r skiliz. Þ*ei*r e*r*u æ*ig*i skylld*ir* farningar e*r* sak*ir* eigu. nema sa vili þ*at*. En ef h*ann* a sak*ir* wið þa. *ok* sitr h*ann* æ*ig*i soku*m* sinu*m* wið þa. Ef kona w*er*ðr lett*a*ri a förnu*m* veg *ok* e*r*u förunaut*a*r h*enn*ar skylld*ir* at færa barn ti*l* skirnar *ok* þ*ei*r m*enn* er f*yr*st e*r*u til beðn*ir*. Ef sa m*að*r fær*ir* æ*ig*i barn til skirn*a*r er skylldr er ti*l*. æ*ða* syniar m*að*r h*onu*m farar. eða skips eða eykiar at nauðsynia lausu. *ok* varðar

---

a Her indfører 181, c. 1, et Stykke, der svarer til St., c. 2, S. 3[9].
b Stykket til Linie 21 sökum sinum wið þa findes ikke i de øvrige Haandskrifter; cfr. St., c. 7, S. 8[19]; 181, c. 3.

---

[1] 1776, c. 3; Punctum foran Ef er tilføiet. [2] Rettelse for hit. [3] Rettelse for wtlægir. [4] Skrevet vera færðr, men Ordenes Orden er rettet ved Mærker over Ordene.

(S. 194, a) *þat* fiörbaugs garð. *ok* s*ka*l sökum þeim stefna heiman[a] *ok* kueðia heimilis bua .ix. a þ*in*gi þes man*n*z er sottr er. Ef barn *er* s*ua* siukt at wið bana er hætt *ok* nair æ*ig*i fundi prestz. *ok* a olærðr m*að*r þa at skira barnit. ef þ*at* er at bonda husi *ok* s*ka*l taka vatn j keralldi. Ef barn w*er*ðr s*ua* siukt a fornu*m* vegi *ok* s*ka*l skira þ*a*r er vatni of nair. eða sio ef æ*ig*i nair vatni. [b]h*ann* s*ka*l s*ua* mæla. Ek vigi þik vatn j nafni föður. *ok* s*ka*l h*ann* g*er*a kross a vatninu med h*en*di sin*n*i hin*n*i hæg*r*i. *ok* sona*r* *ok* g*er*i an*n*an k*r*oss a vatninu. *ok* an*n*da[1] heilags. *ok* g*er*i hin*n* þ*r*iðia k*r*oss a vatninu. J kross s*ka*l h*ann* bregða þumal fingri wið orðit hu*er*t þ*ei*rra þ*r*iGGia. h*ann* s*ka*l gefa nafn barninu sua s*em* þ*at* s*ka*l heita *ok* mæla s*ua*. Ek skiri þik s*ka*l h*ann* kueða *ok* nefna barn*i*t j nafni föður *ok* drepa barninu j vatnit. *ok* sonar. *ok* drepa þ*u*i en*n* j vatnit. *ok* anda ens helga. *ok* drepa þ*u*i en*n* j vatnit it þ*r*iðia sin*n*. s*ua* at þ*at* w*er*ði aluætt. þo er Rétt at þ*u*i se drep*i*t of sin*n* j vatnit æ*ða* hellt vatni a þ*at* ef æ*ig*i v*er*ðr Ráð rum at öðru. Nu ef nair æ*ig*i vatni eða sio. *ok* ef getr snio. [c]h*ann* s*ka*l þa g*er*a kross a snionu*m*. *ok* kueða slik orð yf*ir* s*em* h*ann* skyllde a vatninu. þa s*ka*l h*ann* drepa barninu j snioin*n* *ok* láta fylgia þau orð öll s*em* h*ann* drepi þ*u*i j vatn. h*ann* s*ka*l bræða snio (S. 194, b) in*n* m*eð* höndu*m* ser. *ok* Riða a s*ua* at þ*at* v*er*ði aluátt. Eigi s*ka*l h*ann* drepa barninu j snioin*n* s*ua* at þ*at* angri kuldi *ok* þ*u*i se wið bana hætt. helldr s*ka*l h*ann* Rida snio a m*eð* hönd-um s*er*. Karl m*að*r s*ka*l skirn veita barni. en ef h*ann* kan*n*

a Med den sidste Del af dette Ord (man) begynder Brudstykket A. M. 173 C (dets cap. 1).
b Stykket til Linie 11 orðit huert þeirra þriggia findes ikke i Stf. og 50.
c Det Samme gjælder om dette Sted til næste Linie vatninu.

[1] Bogstavet d er skrevet over Linien.

æ*ig*i orð æ*ða* atf*er*li. *ok* er ʀett at kona ke*nn*i h*onum*. þ*u*i at eins s*ka*l faðir barns veita skirn barni. ef æ*ig*i er an*n*aʀʀ *ma*ðr til.[a] Sa *ma*ðr er b*ar*n hef*ir* skirt. s*ka*l f*ar*a til fund*ar* wið p*re*st *ok* kueða orð þau f*yr*i h*onum* se*m* h*ann* hafði j b*ar*n skirn *ok* segia til atf*er*la er fylkt[1] höfdu. Nu þick*ir* p*re*sti æ*ig*i ʀétt f*ar*it at skirn. hu*ar*t se*m* skortir orð eða atferli. þa w*ar*ðar fiorbögs g*ar*ð körlu*m* *ok* konu*m* xij. vet*ra* gömlu*m*. Ef p*re*sti þick*ir* ʀétt su skirn *ok* andaz b*ar*n þ*at*. *ok* s*ka*l grafa at k*ir*k*iu* *ok* syngia liksöng yf*ir*. En ef b*ar*n lifn*ar* þa s*ka*l p*re*str veita þ*u*i alla ʀeiðu þa er vpp er f*ra* þ*u*i er j vatn w*ar* drep*it*. Eigi s*ka*l skira j an*n*at sin*n*. ef aðr er ʀett at farit. *ok* þ*at* hafi skirt w*er*it j nafni föður *ok* sonar *ok* anda heilags. þo at æ*ig*i w*er*ði vatn vigt eða eino sin*n*i j drep*it*. Ef p*re*sti þick*ir* æ*ig*i ʀétt at skirn f*ar*it hu*ar*t se*m* skorta orð æ*ða* önn*ur* atferli. *ok* an*n*daz barnit *ok* s*ka*l þ*at* æ*ig*i g*ra*fa at k*ir*k*iu*. En ef barn lifnar. *ok* s*ka*l p*re*str veita þ*u*i fulla skirn s*ua* se*m* ecki se aðr if*ir* sungit. Ef b*ar*n aɴɴdaz p*ri*msignt. *ok* hef*ir* æ*ig*i meiri skirn *ok* s*ka*l þ*at* grafa wið k*ir*k*iu* garð wt þ*ar* er mæ-
(S. 195, a) tiz vigð molld *ok* o vigd *ok* syngia æ*ig*i[2] liksöng yf*ir*. Ef b*ar*n elst s*ua* næʀʀ páskum eda huita dögum. *ok* vill *ma*ðr fresta skirn til laug*ar* dags f*yr*i páska eða huita degi. *ok* w*er*ðr h*onum* þ*at* ʀétt ef æ*ig*i er barn siukt. skira s*ka*l láta þeg*ar* ef siukt er. Ef *ma*ðr vill biða þuatt dags at skirn. þa s*ka*l h*ann*

---

a Her, eller omtrent paa dette Sted, indføre Stf., Blg. (c. 2), Ab., 158, 50 (c. 2), 173 og 181 (c. 2), Bestemmelser, som tildels svare til K., c. 1, S. 6[18] og c. 261. St., c. 5, S. 5[11], medens nærværende Membran ikke har noget Tilsvarende paa dette Sted; jfr. derimod tildels nedenfor S. 6[11].

---

[1] Saaledes. [2] Skrevet æi med Streg over begge Bogstaverne (ellers er Forkortelsen af dette Ord i Haandskriftet i Almindelighed *æ* med *i* over).

fara til fundar wið prest *ok skal* prestr ʀáða huart *hann* vill skira fyʀʀ eða biða þuatt dags at. Man*n*i hu*er*ium tolf vet*ra* gömlum er hef*ir* vit til er skyllt at kun*n*a orð *ok* atf*er*li at skira barn. En ef *hann* kan*n* æ*ig*i f*yr*i o ʀæktar sak*ir*. eða w*er*ðr æ*ig*i ʀétt at skirn farit *ok* wardar *þat* fiorb*augs* ɢarð *ok* a b*ysko*p at ʀáða f*yr*i sök *þeir*re. Þat er *ok* skyllt hu*er*ium m*ann*i er hyɢɢindi hef*ir* til bæði körlu*m ok* konu*m* at kun*n*a. ᴘ*ate*r nos*te*r *ok* ᴄreðo in deu*m*. Ef *hann* vill æ*ig*i kun*n*a *ok* hafi *hann* vit til. *ok* wardar h*onum* *þat* fiorb*augs* ɢ*arð ok* a b*ysko*p at ʀáða f*yr*i sök *þeir*re hue*r*r sækia *skal*. [a]Suein*n* .vij. vetra gamall *skal* skira barn. þ*uiat* eins yng*r*i *maðr* ef *hann* kan*n*. ᴄredo. *ok* ᴘ*ate*r nos*te*r. Skira *skal* kona barn ef æ*ig*i er karl *maðr* til. [b]Slikt *eru* guðsifiar wið p*r*est se*m* an*n*an man*n* ef *hann* hef*ir* skirt kono eða barn hen*n*ar. Hu*a*rki *skal* karl *maðr* ne kona hafa oðru halldit vnd*ir* skirn *aða* p*r*imsignan *aða* b*ysko*ps hönd eða an*n*ars börnu*m* *þeir*ra *er* saman eru.

3. vm lik færing til k*ir*kiu[1]

[c]Lik hue*r*t *skal* færa til k*ir*k*iu* er at k*ir*k*iu* (S. 195, b) a lægt. *sua* sem m*enn* w*er*ða fyrst bun*ir* til. Ef arftöku *maðr* hins an*n*ðada er hia. *ok skal hann* færa lik til k*ir*k*iu ok* sa maðr er *hann* biðr til. Ef æ*ig*i er arftöku maðr hia[2] eða er *hann*

a Jfr. K, c. 261, S. 215^{10}; St., c. 5, S. 5^{12}; see ovenf. S. 5. Note *a*. I 181 findes her indført Stykket St., c. 5, S. 7^{1-2}.

b Jfr. K., c. 144, S. 31^{10}; St., c. 121, S. 157^{21}; Stykket findes ikke i de øvrige Haandskrifter.

c Jfr. K., c. 2; St., c. 6—9; Stf., c. 2; Blg., c. 3; Ab., c. 2; 158, c. 2; 50, c. 3; 173, c. 2—5; 181, c. 3.

[1] 1776, c. 4. [2] Skrevet hia maðr, men Ordenes Orden er rettet ved Mærker over Ordene.

æ*ig*i fulltiða *ok* s*ka*l husbondi sa færa lik til k*ir*k*iu* er vist veitti hinu*m* andaða siðazst.[1] Ef hu*a*rgi er þ*eir*ra hia *ok* s*ku*lu þ*ei*r lögfast*ir* m*enn* færa lik til k*ir*k*iu* er þ*a*r *e*ru næstir. *ok* taka af fe þ*u*i er hin*n* andaði atti. lerept æ*ða* vaðmal at bua vm lik. Ef en*n* andaði atti æ*ig*i fe ti*l*. *ok* er sa skylldr ti*l* at bua vm lik er ti*l* k*ir*k*iu* fær*ir*. löghelga daga alla er mö*nnu*m rétt at bua vm lik *ok* g*er*a kistu at *ok* m*eð* at f*a*ra *ok* grafa. nema þ*r*ia a .xij. manuðum. paska dag hin*n* fyrsta. *ok* föstu dag hin*n* lánga *ok* jola dag. með a at f*a*ra fostu dagin*n* længa. en æ*ig*i a þa iörd at opna ti*l* þes at grafa lik. til þ*eir*rar k*ir*k*iu* s*ka*l lik færa se*m* b*ysko*p lof*a*r gröft at. Bondi er skylldr at ala þ*a*nn man*n* er lik færir til kirkiu[2] m*eð* fimta man*n* *ok* ross æ*ða* eyk ef þ*ei*m fylg*ir*. Ef h*ann* syniar þ*ei*m vistar *ok* er h*ann* wtlaghr[3] .iij. m*örkum* *ok* a sa sök er vistar er syniat. Stefna s*ka*l sok þ*eir*re heiman *ok* kueðia ti*l* heimilis bua .v. a þ*in*gi. Sa m*aðr* er k*ir*kiu w*a*rðueit*ir* a gröft[4] vppi at lata. *ok* s*ka*l þar grafa se*m* h*ann* kueðr a. *ok* p*re*str sa er þ*a*r er. [a]En ef bondi er æ*ig*i hia æ*ða* p*re*str. eða kueðr hu*a*rgi at. þa s*ka*l h*ann* grafa (s. 196, a) þar[5] se*m* h*ann* vill. nema hit næsta k*ir*kiu. þ*a*r s*ka*l æ*ig*i. Nu grefr h*ann* lik hit næsta k*ir*k*iu* an ráð p*re*stz eða bonda. þa w*er*ðr h*ann* wtlagr[6] .iij. m*örkum*. En ef bondi lætr æ*ig*i gröft vppi. þa e*r* h*ann* wtlagr[7] .iij. m*örkum* *ok* a hu*a*rr þ*eir*ra sök wið an*n*an *ok* s*ka*l þo lik w*er*a þ*a*r se*m* g*ra*fit er. Ef g*ra*ft*ra*r-

---

a Det Følgende til S 8[2] ef hinn ueg wæri kostr findes, foruden i denne Membran, alene i St., c. 7, S. 7[22] og i 181, c. 3. Haandskriftet 181 indfører næst efter dette Stykke den til St., l. c., S. 8[9—14] svarende Bestemmelse.

---

[1] Saaledes. [2] Ordene er lik færir til kirkiu ere tilføiede. [3] Rettelse for wtlæghr. [4] Rettelse for gröf. [5] Tilføiet. [6] Rettelse for wtlagr. [7] Rettelse for wtlagr.

kirkia er in*n*an hreps. þa e*ru* þ*eir* æ*igi* skylld*ir* at taka wið liki er fi*rr*[1] bua ef hin*n* ueg wæri kostr. Lik s*ka*l æ*igi* be*ra* j k*ir*k*iu* be*r*t æ*ða* bloðugt. [a]lik s*ka*l æ*igi* nöckuið g*ra*fa. wtlagr[2] e*r* sa .iij. MÖ*rkum* er þ*at* ge*r*ir. æ*igi* s*ka*l þes ma*nz* lik j k*irkiu* be*ra* er þ*at* boðorð hafði at æ*igi* atti k*irkiu* gengt[3] meðan h*ann* lifði. Ef ma*ðr* be*rr* þes man*nz* lik j k*ir*k*iu* er f*ra* er skilit. *ok* s*ka*l h*ann* bæta lostin*n* .xij. auru*m* k*ir*kiun*n*i. ef h*ann* vil æ*igi* giallda þ*at* fe. *ok* we*r*ðr h*ann* wtlagr[4] vm þ*at* .iij. MÖ*rkum* *ok* æ þo at in*n*a k*ir*k*iu* sitt fé. lik s*ka*l æ*igi* g*ra*fa aðr kolnat er. Ef ma*ðr* grefr lik aðr kallt er. ok we*r*ðr h*ann* sekr of þ*at* .iij. MÖ*rkum* *ok* æ sa sök er vill. Ef me*nn* hrapa sua greftre man*nz* at kuiðr be*rr* þ*at* at önd væri j þriosti ma*nn*i þa er h*ann* er niðr g*ra*finn *ok* we*r*ðr þ*at* at morði þa. [b]
[5]Leg s*ku*lu öll v*er*a iamdyr. hu*ar*t se*m* e*ru* nær k*ir*k*iu* eða fiʀʀ j k*irkiu* garði.[6] s*ka*l kaupa leg vnd*ir* man*n* .xij. alnum. nema b*ar*n se tan*n* laust. þ*ar* s*ka*l kavpa hælfu odyʀa. Prestr s*ka*l hafa .vi. aln*ir* f*yr*i liksöng. Sa s*ka*l giallda legkaup *ok* liksöngs kaup er lik fær*ir* ti*l* k*irkiu*. h*ann* s*ka*l þ*ar* giallda æ k*irkiu* bæ þ*ei*m er lik war g*ra*fit. (S. 196, b). hin*n* fimta dag viku þa e*r* fior*ar* vikur e*ru* af sumri. þar j twni f*yr*i karldyrum. Sa ma*ðr* er k*irkiu* warðueit*ir* *ok* p*re*str æ hu*ar*r þ*eir*ra at nefna

---

a Bestemmelsen til næste Linie iij MÖrkum er þat gerir findes, foruden i denne Membran, alene i St. c. 7, S. 8^{14} og i 181 c. 3. Sidstnævnte Haandskrift indfører, næst her efter, Stykket St., l. c., S. 8^{15} til S. 9^{6}.

b Her indfører 173 (i Slutningen af sit c. 2) en Formular for Stevning i Anledning af ulovlig Ligførsel.

---

[1] Skrevet f (sædvanlig = f*yr*i). [2] Rettelse for wtlægr. [3] Rettelse for gegnt. [4] Rettelse for wtlægr. [5] 1776, c. 5. [6] Vi have her rettet Interpunctionen, idet Membranen har Punctum efter fiʀʀ, men ikke efter garði.

vátta at of sitt fe. ef æ*ig*i kemr fr*a*m. *ok* er þ*at* RÉtt at stefna vm. *ok* telia hin*n* sekian .iij. MÖ*rkum* of halldit. hin*n* su*a*rar RÉttu f*y*ri sik þa e*r* h*ann* færði lik til k*ir*k*iu* ef h*ann* bauð þe*i*m at h*an*dsala þ*at* fe e*r*[1] þe*i*r attu gialldaga saman *ok* eindaga þar. *ok* s*ku*lu þe*i*r taka þau h*an*dsöl. Sa e*r* lik færði ti*l* k*ir*k*iu* a at hafa sina aura af fé hi*n*s andaða. eda heimta at erfingia ef hize w*a*r æ*ig*i til. Ef hu*a*rrgi atti ti*l* en*n* an*n*daði æð*a* erfingi h*an*s. *ok* tekz þ*a*r æ*ig*i fe se*m* æ*ig*i er til. þa s*ka*l veita leg *ok* liksöng. nu vinz ti*l* sums en æ*ig*i sums. ti*l* þes s*ka*l fyrst hafa fe at bua vm lik *ok* þa at kavpa liksöng. legkavpi[2] s*ka*l siðaz jn*n*a. [3]Ef gongu m*að*r andaz in*n*i at manz. *ok* s*ka*l bondi færa lik h*an*s ti*l* k*ir*k*iu*. Ef sa m*að*r hafði fe a sér hin*n* an*n*daði. *ok* s*ka*l þar taka af ti*l* þurft*a*r h*onum*. Ef h*ann* hafði þ*a*r meira fé æð*a* atti h*ann* j oðru*m* stöðu*m*. *ok* a bondi at taka þ*at* fe sa e*r* h*onum* veitti vist þa e*r* h*ann* andaðiz. nema h*onum* væri tekin vist at lögf*a*rdögu*m* su e*r* h*onum* væri vært wið. *ok* gengi h*ann* at sino RÁði a b*r*ott en æ*ig*i frænda. *ok* a bondi þ*at* fe þa at taka er sa m*að*r hafði þ*a*ngat haft er þ*a*r an*n*dadiz en æ*ig*i meira. þ*at* fe eigu fræn- (S. 197, a) dr hins dauða er h*ann* hafði átt j öðrum stöðum. [4]Ef m*að*r andaz j wt eyium *ok* e*r*u þe*i*r m*enn* skylld*ir* at færa lik ti*l* k*ir*kiu *ok*[5] a megin l*an*di e*r*u skylld*ir*. eða buðu nautar ef h*ann* andaz j fiski skála. Sa a skips at lia e*r* til. a. Ef m*að*r w*a*rnar skips eða f*a*rar sa er beiddr er ti*l*. *ok* we*r*ðr h*ann* wtlagr[6] of þ*at* .iij. MÖ*rkum*. Ef m*að*r andaz a þ*in*gu*m* æð*a* leiðu*m* *ok* s*ku*lu budu naut*a*r h*an*s færa lik h*an*s ti*l* k*ir*k*iu*. Ef m*að*r andaz a þ*in*guelli æð*a* leiðuelli ept*ir* er m*enn* e*r*u a b*r*ott farn*ir*. *ok* a sa maðr at færa lik ti*l* k*ir*k*iu* er næst byRR þe*ir*ra m*ann*a er tua huskarla a *ok* of sialfu*m*

---

[1] Saaledes. [2] Saaledes. [3] 1776, c. 6. [4] 1776, c. 7. [5] Saaledes. [6] Rettelse for wtlægr.

sér. Ef ma*ð*r andaz a þ*in*guelli ept*ir* er m*enn* eru a brott farn*ir* af alþ*in*gi. *ok* s*ka*l bondi sa færa lik ha*n*s ti*l* k*ir*k*iu* er byrr a þ*in*guelli. Ef ma*ð*r andaz j farman*n*a buðu*m*. *ok* s*ku*lu buðu naut*a*r færa lik ti*l* k*ir*k*iu*. Ef ma*ð*r an*n*daz a förnu*m* vegi. *ok* s*ku*lu förunaut*a*r ha*n*s færa lik ti*l* k*ir*k*iu*.[1] Ef siorr *æða* vatn kastar liku*m* a l*an*d. *ok* s*ka*l l*an*d eigandi færa lik þav ti*l* k*ir*k*iu*. Ef fe rekr a l*an*d me*ð* liku*m*. *ok* s*ka*l þ*a*r taka af til þurft*a*r þ*ei*m. ef meira fe er *ok* a l*an*d eigandi at hallda þ*u*i til doms. Ef finz lik göngu manz j haga wti *ok* s*ka*l l*an*d eigandi færa þ*at* ti*l* k*ir*k*iu* *ok* eignaz þ*at* er hin*n* hef*ir* a sér. Ef hin*n* andaði atti meira fee *ok* eigu frændr ha*n*s þat.[2] Ef lik finz j l*an*di manz *æða* j wt husu*m*. *ok* a l*an*d eigandi at færa lik þ*at* til k*ir*k*iu*. (s. 197, b). *ok* w*a*rðueita fe ef hin*n* hafði a sér til handa frændum. Ef lik fin*n*z a fiollum þ*ei*m er vatnföll deila m*er*ki. *ok* s*ka*l sa ma*ð*r færa lik þ*at* til k*ir*k*iu* er næst byrr vötnu*m* þ*ei*m j h*er*adi er næst spretta vpp likinu a fiallinu. enda æ*ig*i h*ann* tua hwskarla of sialfu*m* sér. þangat s*ka*l lik ti*l* h*er*aðs færa se*m* vötn falla. Ef lik fin*n*z j afrettum *æða* almen*n*ingu*m*. *ok* a sa lik þ*at* at færa til k*ir*k*iu* er næst byrr þ*eir*ra man*n*a er a tua huskarla[3] *ok* of sialfu*m* ser. Ef ma*ð*r fær*ir* æ*ig*i lik þ*at* til k*ir*k*iu* er h*ann* er skylldr til at lögum at færa. *ok* w*er*ðr h*ann* wtlagr[4] of þ*at* .iij. m*örkum*. Sa a sök þa er vill *ok* s*ka*l stefna heiman *ok* kueðia ti*l* heimilis bua .v. a þ*in*gi þes manz er sottr er. Ef ma*ð*r er sottr of þ*at* at h*ann* færði æ*ig*i lik til k*ir*k*iu*. *ok* of u*er*st h*ann* þ*v*i mali ef h*ann* getr þ*ann* kuið at h*ann* hugði at sa ma*ð*r ætti æ*ig*i at k*ir*k*iu* lægt. *ok* fellr þa wtlegð niðr w*ið* h*ann* en

---

[1] Imellem kirkiu og Ef er Pladsen maaske en Ubetydelighed større end ellers ved Begyndelse af ny Sætning midt i en Linie. I dette Mellemrum findes en lille rødmalet Krølle. [2] Punctum er tilføiet. [3] Skrevet aa tua huskarla a. Det sidste Ord have vi udeladt. [4] Rettelse for wtlægr.

domr a at dæma a hendr honum at hafa til fært a .xiiij. náttum hinum næstum eptir vapna tak. Ef maðr færir þat lik til kirkiu er æigi er[1] at kirkiu lægt. ok varðar þat fiorbaugs Garð nema hann geti þann kuið at hann hugði at sa maðr ætti at kirkiu lægt. ok skal hann fra hafa fært a .xiiij. náttum hinum næstum eptir þinglausnir. ok bæta laustinn kirkiunni .xij. aurum. þrenn eru lik þau er æigi skal at kirkiu grafa.[2] (S. 198, a) þat er eitt lik ef maðr andaz oskirðr. Annat er skogar mannz lik þes er o öll er ok oferiandi.[3] þat skal ok æigi grafa at kirkiu. nema sa byskop lofi er yfir þeim fiorðungi er. En ef byskop lofar ok skal þa til kirkiu færa. þat er lik hit þriðia er æigi skal at kirkiu grafa. ef maðr vinnr a sér auerk[4] þau er honum werða at bana sua at hann villdi wnnit hafa. nema hann fai iðran siðan. ok gangi til skriptar wið prest ok skal þa grafa hann at kirkiu. þott æigi of nái prest fundi. ok segir hann olærðum manni til at hann iðraz. ok sua þott hann megi æigi mæla ok geri hann þær iarteinir er menn finni at hann iðrez af ollum hug þott hann komi æigi tungunni til at mæla ok skal þo grafa hann at kirkiu.[a] Þat lik er æigi a at kirkiu lægt. þat skal þar grafa at fiRR se twngarði manz en ör drag ok huarki se akr ne eng. ok æigi falli vötn af til bolstaða ok syngia æigi liksöng yfir. [b] Ef lik er fært or þingum prestz. þa er hann skylldr at fylgia

---

a Her indføre Stf., 173 (c. 5) og 181 en Bestemmelse, som svarer til K., c. 2, S. 12[14—15]; St. c. 9, S. 14[3—4].

b Det Følgende til þo at menn andiz þar meðan findes, foruden i denne Membran, (i en anden Orden end her) i K., c. 2, S. 10[7], St., c. 8, S. 11[1], og 181, c. 3, men ikke i de øvrige Haandskrifter. I Ab. og 50 er her indført Stykket nedenf. c. 26, S. 42[1].

---

[1] Saaledes. [2] Punctum er tilføiet. [3] Ligeledes. [4] Rettelse for auerka, der ikke passer til det Følgende.

þui til graf*a*r ef h*onum* eru[1] aðr orð giör. en*n*da se þ*at* in*n*an hreps. *ok* s*ka*l h*ann* þa hafa liksöngs kaup. *ok* s*ua* ef h*onum* e*r*u æ*ig*i orð giör þott h*ann* f*a*ri hue*r*gi. Eigi e*r* p*r*estr skylldr at fylgia liki or hrepp ef þ*a*r er nöckur *gra*ftar k*irkia*. En ef h*ann* vill æ*ig*i fylgia se*m* nu e*r* mælt. þa æ sa liksöngs kaup e*r* yf*ir* syngr. Ef p*r*estr e*r* s*ua* heiman f*a*rin*n* or þ*ingum* sinu*m* at h*ann* hef*ir* eng*a*n (s. 198, b) feingit j stað sin*n*. þa æ h*ann* æ*ig*i at hafa lik söngs kaup þo at m*enn* an*n*diz þar meðan.[2] [a]Ef m*a*ðr veit*ir* man*ni* f*yr*i guðs sak*ir*. þa s*ka*l sa taka fe ept*ir* h*ann* þo at h*ann* hafi átt.

4. vm k*ir*kiu vigslur[3]

[b]Kirkia hue*rr* s*ka*l standa j sama stað se*m* vigð er. ef þ*at* ma f*yr*i skriðum. eða vatna g*an*gi æ*ða* ofuiðri. eða he*r*oð eyði at ór afdölum æ*ða* wtströndum. þ*a*r er Rétt at færa k*irkiu*[4] er b*ysk*o*p lofar. [c]Ef k*irkia* e*r* vpp tekin manaði f*yr*i vetr æ*ða* lestiz ho*n* sua at ho*n* se o nyt. *ok* s*ku*lu lik *ok* bein færð a brott þ*a*ð*a*n f*yr*i vetr nætr[5] hin*a*r næstu. ti*l* þ*eir*rar k*irkiu* s*ka*l bein færa er b*ysko*p lof*a*r groft at. Þar e*r* m*a*ðr vill bein færa. *ok* s*ka*l l*an*d eigandi kueðia ti*l* bua .ix. *ok* huskarla þ*eir*ra s*ua* se*m* til skips dratt*a*r at færa bein. þ*eir* s*ku*lu hafa m*eð* sér paala *ok* Rekur. bondi sialfr s*ka*l geta hwð*ir* til at b*er*a bein j. *ok* eyki at færa. þa bua s*ka*l kueðia

a Jfr. K., c. 121, S. 230[11]; St., c. 73, S. 99[2]; findes ikke i de øvrige Haandskrifter.

b Jfr. K., c. 3, 4; St., c. 10—13; Stf., c. 3; Blg., c. 4, 5; Ab., c. 3; 158, c. 2, 3; 50, c. 4; 173, c. 6; 181, c. 4, 5.

c Stykket til S. 13[10] at beinum æða fleiri findes ikke i Stf.

[1] Rettelse for er. [2] Punctum er tilføiet. [3] 1776, c. 8. [4] Det er muligt, at her ved Uagtsomhed er udeladt: er þeir atburðir verða. þar er rett at færa kirkiu. [5] Tilføiet.

er næstir *eru* stad þ*ei*m er bein s*ka*l vpp *gra*fa. hafa kuatt .vij. náttu*m* fyR*R* en til s*ka*l koma æð*a* meira mæli. þ*ei*r s*ku*lu koma ti*l* j miðian mo*r*gin. bondi a at fara *ok* hus karlar[1] þ*ei*r er heilendi hafa ti*l* allir nema smala m*að*r. þ*ei*r s*ku*lu hefia gröft vpp j k*ir*k*iu* garði vtarla. *ok* leita sua beina se*m* þ*ei*r m*un*di fiár ef þ*a*r væri vón j iörðu. Prestr *er* skylldr at fara til at vigia vatn *ok* syngia yf*ir* beinu*m* sa (S. 199, a) *er* beiddr er. ti*l* þ*eir*rar k*ir*k*iu* s*ka*l bein færa *er* b*ysk*op lofar gröft at. þ*a*r er Rétt hu*a*rt *er* vill at ge*r*a eina gröf at beinu*m* æð*a* fleiri. Of þau auðæfi oll er k*ir*k*iu* þ*eir*re hafa fylgt *er* vpp er tekin *ok* ho*n* sialf hu*a*rt sem[2] þ*at* er j löndum æð*a* lausa auru*m* æð*a* j k*ir*k*iu* bunaði. þ*at* s*ka*l fara ti*l* þ*eir*rar k*ir*k*iu* allt *er* bein w*oro* ti*l* færð. Ef l*an*d eigandi lætr æ*ig*i færa bein s*ua* se*m* mælt er æð*a* fara m*enn* æ*ig*i til *er* kuadd*ir* *eru*. *ok* we*r*ðr hu*er*r þ*eir*ra sekr .iij. Mö*rkum* *ok* a l*an*d eigande sök wið þa er kuadd*ir* *eru*. en sa wið h*ann* *er* vill. stefna s*ka*l söku*m* þ*ei*m heiman[3] *ok* kueðia till .v. bua a þ*in*gi.[a] Ef[4] k*ir*k*ia* bren*n*r vpp æð*a* lestiz ho*n* s*ua* at aðra[5] þarf at ge*r*a. *ok* s*ka*l þar k*ir*k*iu* ge*r*a er b*ysk*op vill *ok* s*ua* mikla se*m* h*ann* vill. Land eigandi *er* skylldr at lata ge*r*a k*ir*k*iu* a bæ sinu*m* hu*er*gi er fyR*R* let ge*r*a. h*ann* s*ka*l s*ua* hefia smið vpp at giör se a .xij. mánuðum hinu*m* næstu*m* þ*að*an f*ra* er k*ir*k*ia* lestiz s*ua* at tíð*ir* megi j veita. Land eigandi a at leG*G*ia fe ti*l* k*ir*k*iu* s*ua* at b*ysk*op vili vigia f*yr*i þ*ei*m sökum. þa s*ka*l b*ysk*op til fara *ok* vigia k*ir*k*iu*. Bondi sa er þ*a*r byR*R* a at hallda k*ir*k*iu* dag þ*an*n at iafnlengd hu*er*ri of sin*n* a .xij.

---

a Her indfører 181 i Slutningen af sit c. 4 et Stykke, der svarer til K., c. 268, S. 218^{11-14}; St., c. 48, S. 58^{2-5}.

---

[1] Herefter er skrevet h*an*s, men dette Ord er derpaa underprikket. [2] Tilføiet. [3] Tilføiet. [4] 1776, c. 9. [5] Tilføiet.

mæ̨nuðum *ok* hiu h*an*s öll *ok* gest*ir* þ*ei*r e*r* þar e*r*u vm náttina aðr. *ok* þ*ei*r m*enn* allir e*r* tiund sina leGGia *sua* þangat at byskop vill at þeir halldi þar kirkiu dag. þar skal huerr hallda kirkiu dag er[1] b*ysk*op vill. Sua s*ka*l k*ir*k*iu* dag hallda at helgi se*m* páska dag *ok* fe*r*r h*ann* se*m* adr*ir* MESSO dag*a*r. Þangat s*ka*l hue*r*r leGGia lög tiund sina (S. 199, b) hálfa ti*l* þ*eir*rar k*ir*k*iu* se*m* b*ysk*op kueðr at. *ok* s*ka*l b*ysk*op skipta heraði ti*l* þes. Af hue*r*iu*m* bæ ti*l* hue*r*rar k*ir*k*iu* s*ka*l giallda tiundina hue*r*gi er a̋ l*an*di byRR. [a]*ok* s*ka*l þ*at* halldaz meðan hin*n* sami b*ysk*op RÆðr f*yr*i. nema k*ir*kiur se vanhalldn*a*r at nöckuru. þa a̋ en*n* b*ysk*op f*ra* at taka ef h*ann* vill *ok* skipta an*n*an veg. Rétt e*r* *ok* ef b*ysk*op lof*a*r at þar se k*ir*k*ia* giör e*r* æ*ig*i er aðr. *ok* at h*ann* leGGi til þ*eir*rar k*ir*k*iu* tiund af þ*ei*m bæ þo at ho*n* liGGi ti*l* an*n*arar k*ir*k*iu* aðr. Sa er tiund s*ka*l in*n*a af hondu*m*. h*ann* s*ka*l giallda þar j tuni f*yr*i karldyru*m* a̋ k*ir*k*iu* bænu*m* hin*n* fimta dag viku þa e*r* .iiij. vik*ur* e*r*u af sumri. h*ann* s*ka*l giallda þ*at* fe j vaðmalu*m* æ*ða* var*a*r felldu*m* æ*ða* j gulli æ*ða* j brendu sylf*r*i. h*ann* s*ka*l *ok* giallda halfan þ*ann* lut ef h*ann* vill. þ*at* er fiorðungr tiundar h*an*s allrar. þ*at* s*ka*l h*ann* giallda ef h*onum* þikk*ir* þ*at* bet*ra* j vaxe æ*ða* viði æ*ða* j tiöru. kost a̋ h*ann* at giallda allt j vaðmalu*m* ef h*ann* vill. [b]ef æ*ig*i kemr fe þ*at* fram *sua* sem

---

a Det Følgende til Linie 14 liggi til annarar kirkiu aðr, der ogsaa findes (i samme Orden) i Ab. og 50. har sit Tilsvarende i K., c. 260, S. 214[12]; St., c. 53, S. 61[3]; i de øvrige Haandskrifter findes det ikke.

b Stykket til S. 15[7] heimta sem aðra tiund findes ikke i Stf. og 173.

---

[1] Ordene fra byskop vill at þeir halldi þar kirkiu dag ere tilføiede.

mælt er. ok er þeim manni RÉtt er kirkiu warðueitir at nefna sér vátta at. at fe þat kemr æigi[1] fram ok stefna þar vm j tuni heima at sin ok telia hinn sekian mann vm .vi. morkum. ok giallda þann lut tiundar er ogolldinn er tuennum giolldum sem buar wirða. honum er RÉtt at stefna[2] of huarn fiorðunginn. enda er RÉtt at stefna einni stefnu of baða fiorðungana. (S. 200, a) af þui at[3] einn er aðili at baðum ok heimta sem aðra tiund. [a]Ef menn fara stefnu farar þangat j twn er menn hallda kirkiu dag a þeim degi ok vilia stefna bonda æða hium hans. eða gestum ok eigu þeir menn sakir wið hina er fyri eru. ok er RÉtt at þeir stefni þeim a moti ef þeir vilia sem RWMheilagt se huar þes er þeir gera æigi heiman for til.

5. vm kirkiu fe[4]

[b]Þar er maðr leGGr fe til kirkiu huart sem[5] þat er j löndum æða j bui. eða j lausum aurum æða er þat j tiundum af[6] þeim bolstöðum er heraðs menn skulu þangat inna. þat skal sa maðr er kirkiu warðueitir lata gera þann mældaga allan a skra. huat hann hefir fiar gefit þangat æða aðrir menn til þeirrar kirkiu. þann mældaga er honum RÉtt at lysa at lögbergi. eða j lögréttu. eða a varþingi þui er hann[7] heyr. huat liGGr fiar til þeirrar kirkiu. hann skal lata lysa þann maldaga ok RAða vpp[8] heima at kirkiunni of sinn a .xij.

---

a Resten af Capitlet findes, foruden her, alene (i anden Orden) i St., c. 12. S. 16[5], og 181, c 5.

b Jfr. K., c. 4, S. 15[9]; St., c. 13, S. 17[8]; Stf., c. 3: Blg., c. 5; Ab., c. 3; 158, c. 3, 4; 50, c. 4; 173, c. 6; 181, c. 5, 6.

---

[1] Skrevet æi med Streg over. [2] Her er muligen ved Afskriverens Feil udeladt sinni stefnu. [3] Ordene af þvi at ere en Rettelse for ef. [4] 1776, c. 10. [5] Tilføiet. [6] Skrevet over Linien. [7] Tilføiet. [8] Saaledes.

mánuðu*m* hu*er*ium. þa e*r* flestir m*enn* hafa þ*a*ngat tiða sókn. Ef m*a*ðr tekr þ*at* fe er til k*ir*k*iu* er lagit *ok* gelldr j b*r*ott eða gefr *æða* selr oðru*m* m*anni* *ok* w*a*rðar þ*at* fiör baugs G*arð* þ*eim* e*r* selr *ok* *sua* hinu*m* e*r* kaup*ir* viss vitandi. *ok* a sa sök e*r* k*ir*k*iu* w*a*rðueit*ir* ef h*ann* vill sótt hafa. en sa e*r* vill ef h*ann* vil *æig*i sott hafa. En ef sa m*a*ðr lóg*a*r fe fra k*ir*k*iu* e*r* h*an*a w*a*rðueit*ir*. *ok* var*ð*ar slikt þ*eim* fiorbavgs G*arð* se*m* oðru*m* m*anni* at f*ra* taki *ok* a sök (s. 200, b) wið þ*a*nn hu*er*r er vill *ok* s*ka*l sök þ*eir*re stefna heiman *ok* lata w*a*rða fiörb*augs* G*arð* *ok* kueðia ti*l* .ix. bua a þ*in*gi þes man*n*z e*r* sottr e*r*. *ok* a þ*a*nn at dæma fiörb*augs* Man*n* ef kuiðr beR*R* a h*ann* er fe tok f*ra* k*ir*kiun*n*i. en g*r*ipin*n* a aptr at dæma ti*l* k*ir*kiun*n*ar þ*a*nn er a b*r*ott w*a*r tekin*n* ef ologat er. En ef g*r*ip er logat þa s*ka*l dæma iam m*a*rga aura apt*r* til k*ir*kiun*n*ar se*m* buar wi*r*ða. at[1] þ*at* w*a*r we*r*t e*r* a b*r*ott w*a*r tekit. þ*e*im þ*eir*ra s*ka*l stefna ti*l* giallda of k*ir*k*iu* fe er f*ra* selldi *æða* keypti er m*anni* þickir syniligr*a*. En fiorb*augs* G*arð* w*a*rðar hu*a*rumtueG*G*ia.

6. a byrgd a k*ir*kiu *ok* klucku*m*[2]

[a]Bondi sa er a k*ir*k*iu* bæ byR*R* a at b*er*a elld ti*l* k*ir*k*iu*. eða Ringia kluck*um* *æða* sa m*a*ðr er h*ann* krefr til. Presti e*r* *ok* Rétt at b*er*a elld ti*l* k*ir*k*iu* *ok* kuekia[3] k*er*ti. *ok* Ringia kluckum. *ok* þ*e*im m*anni* er h*ann* krefr til. Ef k*ir*kiu w*er*ðr geigr af elldi af með förum þ*eir*ra man*n*a e*r* nu e*r*u til tald*ir* *æða* lestiz klucka. *ok* s*ka*l *æig*i hallda a þa abyrgðu*m*.

---

a Jfr. K., c. 4, S. 16⁷; St., c. 13, S. 18³; Stf., c. 3; Blg., c. 5a; Ab, c. 4; 158, c. 4; 50, c. 4; 173, c. 6, 7; 181, c. 6

---

[1] Rettelse for *ok*. [2] 1776, c. 11. [3] Saaledes.

ef *þeir* geta *þann* kuið at *þeir* færi *sua með* se*m* þa at *þeir* ætti sialf*ir ok* villdi vel *með* f*a*ra. Ef m*aðr* hleypr til oboðit at b*er*a elld ti*l* k*ir*k*iu æða* RINGIA kluckum. *ok* abyrgiz sa þa k*ir*k*iu ok* kluckur er *með* elld feRR *æða* klucku*m* RINGIR.

7. vm prestz fæding *ok* kirkiu bót[1]

[a]Sa m*aðr* er a k*ir*k*iu* l*an*di byRR er skylldr at fæða p*re*st tuau misseri ef h*ann* a þar lög (S. 201, a) heimili *ok* syngr þ*ar* hu*er*n dag löghelgan nauðsynia laust. ef p*re*str syngr þ*ar* sialldnar *ok* er sa bondi er a k*ir*k*iu* bæ byRR skylldr at ala p*re*st at náttu*er*ði þa er h*ann* syngr fyRR. en at dagu*er*ði þa er h*ann* syngr siðaRR *ok* hross *æða* man*n* ef h*onu*m fylg*ir*. Ef fleiri bua a k*ir*k*iu* bæ en ein*n* bondi. *ok* s*ka*l at þ*ei*m luta hu*er*r ala p*re*st se*m* þ*ei*r hafa af l*an*di mikit ti*l* hu*a*rt sem[2] þ*ei*r *er*u leiglendingar *æða* l*an*d eigendr. wtlagr[3] *er* sa .iij. M*örkum* *er* syniar. Ef leigl*en*dingr byRR a k*ir*k*iu* bæ. *ok* Rén*a*r k*ir*kia *sua* at[4] æ*ig*i ma tið*ir* j veita j hu*er*iu veðri. *ok* s*ka*l h*ann* g*er*a orð l*an*d eiganda at koma ti*l* at bæta at k*ir*k*iu*. l*an*d eigandi a *sua* til at f*a*ra at at se g*er*t k*ir*kiun*n*i a halfu*m* mánaði hinu*m* næsta þ*aðan* f*ra* *er* h*onu*m w*or*o orð giör *sua* at veita megi tiðir j. sekr *er* h*ann* .iij. M*örkum* ef æ*ig*i *er* *sua* g*er*t. Ef leigl*en*dingr nair æ*ig*i fundi l*an*d eiganda *ok* *er* h*ann* f*a*rin*n* af l*an*di *æða* or fiorðungi *ok* er h*ann* þa skylldr at g*er*a at k*ir*kiun*n*i *ok* heimta siðan ti*l* kostnat at l*an*d eiganda. Ef kuiðr beRR þ*at* at þo mætti veita tið*ir* at k*ir*kiun*n*i at æ*ig*i væri at g*er*t. *ok* *er* þa l*an*deigandi

---

a Jfr. K., c. 4, S. 16[17]; St., c. 14; Stf, c. 3; Blg., c. 5a; Ab. c. 4; 158, c. 4; 50, c. 4; 173, c. 7; 181, c. 6.

---

[1] 1776, c. 12. [2] Tilføiet. [3] Rettelse for wtlægr. [4] Rettelse for *ok*.

eigi[1] skylldr at giallda þar fe *fyri*. Guðs þöck hef*ir* hin*n* *fyri* wer*k* sitt. Ef yngri men*n* eigu k*ir*kiu bolstad en .xvi. vet*ra* gamlir karlar æ*ða* kon*ur* yng*ri* en tuitug*ar*. *ok* a sa *maðr* at hallda k*ir*k*iu* vpp at öllu sa se*m* lögraðandi e*r* fiár hin*na* vngu man*na*. h*ann* (S. 201, b) s*ka*l taka iam mikit af fe þ*eir*ra se*m* buar wi*r*ða at h*ann* hafi lagt ti*l* þurft*ar* k*ir*kiun*ni*.[a]

8. at læra p*r*est ti*l* k*ir*kiu[2]

[b]Þat er m*anni* rétt at láta læra p*r*est til k*ir*k*iu* sin*nar*. Han*n* s*ka*l ge*r*a mældaga við sueinin*n* sialfan ef h*ann* e*r* .xvi. vet*ra* gamall. en ef h*ann* e*r* yng*ri*. þa s*ka*l h*ann* ge*r*a wið laugrádanda h*ans*. Sa maldagi a at halldaz allr e*r* þ*ei*r ge*r*a með s*er*. Nu ge*r*a þ*ei*r æ*ig*i an*n*an maldaga en *maðr* tekr p*r*estling ti*l* k*ir*k*iu* at lögmæli. Han*n* s*ka*l fa h*onu*m kenzlu *ok* fostr. *ok* s*ua* lata raða h*onu*m at sueininu*m* se o veglaust *ok* frændu*m* *ok* s*ua* wið ge*r*a se*m* h*an*s barn væri. Nu vill suein*n*in*n* æ*ig*i nema *ok* leiðiz bok. þa s*ka*l fæ*r*a h*ann* ti*l* an*na*r*r*a we*r*ka *ok* ráða h*onu*m s*ua* til at huarki we*r*ði at örkuml ne ilit. *ok* hallda ti*l* se*m* rikaz at öllu an*n*ars. Nu vill h*ann* hue*r*fa aptr ti*l* næmsins *ok* s*ka*l þ*ar* hallda h*onu*m þa til. þa e*r* h*ann* hef*ir* vigslu tekit *ok* h*ann* er p*r*estr. sa er h*onu*m feck ken*n*zlu e*r* skylldr at fa h*onu*m Messo föt *ok* bækr þær e*r* b*ysko*pi syniz s*ua* at veita megi .xij. manada tiði*r* af.

---

a Her indfører 181 et Stykke, der tildels svarer til St., l. c., S. 19^{12} —20^{23}. Ab. indfører paa dette Sted to Stykker efter hinanden, svarende til nærværende Haandskrift c. 27 nedenf., henholdsvis S. 43^{8} og S. 42^{9}.

b Jfr. K., c. 4, S. 17^{19}; St, c. 14, S. 20^{23}; Stf., c. 4; Blg., c. 6; Ab., c. 5; 158, c. 4; 50, c. 4; 173, c. 8; 181, c. 6.

---

1 Tilføiet. 2 1776, c. 13.

Prestr *skal* fara til kirk*iu* þeirrar er hann war lærðr til. ok syngia þar huern dag helgan at meinlausu messu. óttu söng ok aptansong ok of lánga föstu. ok of iola föstu. ok imbro daga alla. Hann skal lysa þann maldaga er wið prest er giöRR at lögbergi æða j lögrettu. honum er rétt at weria lyriti innihöfn hans ef hann vill (s. 202, a) at lögbergi.[a] Ef prestr flyRR kirkiu þa er hann er til vigðr æða til lærðr æða fiRRiz hann sua at hann veitir æigi tiðir at kirkiu sem mælt er. ok wardar þeim manni skógang[1] er wið honum tekr æða tiðir þiGGr at honum eða samuistum er wið hann. iafnt warðar samuista wið hann sem vid skogar mann lengr er lyriti war varit inni höfn hans at lögbergi ok er þat fimtar doms sök. ok skal þa sök lysa at lögbergi. ok heimta hann sua sem aNNan mans mann. Sua skal prestr leysaz fra kirkiu at læra annan til æða fa annan j stað sinn þann er byskopi þicki þuilikt fengit[2]. þeim byskopi er þar hefir yfir sokn. Ef prestr werðr siukr. ok skal sa maðr Ráða er kirkiuna helldr hue lengi hann vill wardueita hann. Sa maðr a kost er kirkiu varðueitir ef honum þickir sótt hans leingiaz at færa hann a hendr frændum ok ef honum batnar ok er hann þa lauss fra kirkiunni.[3] En ef kirkiu prestr andaz fra stað þeim er hann war til lærðr ok atti hann fe eptir ok skal kirkia taka ok sa maðr er hana wardueitir þriu hunðruð vi[4] alna aura. Ef hann atti meira fe. ok skulu þat taka frændr. [b]

---

a Her har 173 en Tilføining om Forbud, nedlagt paa den Vedkommendes Opholdssted.

b Herefter indfører 181 et Capitel (c. 7), svarende til den første Del af c. 27 nedenf., S. 429.

---

1 Saaledes. 2 Saaledes, maaskee forvansket. 3 Punctum er tilføiet. 4 Skrevet over Linien.

9. vm b*ysk*ops tivnd*ir* *ok* yf*ir*sokn[1]

[a]Byskopa s*kulum* w*er* hafa .ij. a l*an*di h*er*. Skal an*n*arr b*ysk*op w*er*a at stoli i skalahollti en annarr skal vera[2] at hólu*m* j hiallta dal. *ok* s*ka*l sa hafa yf*ir* för of nordl*en*dinga fiorðung of sin*n* a .xij. mánuðu*m*. En sa b*ysk*op e*r* j skala hollti e*r* s*kal*[b] hafa yf*ir* för of fiorðunga .iij. f*a*ra sitt sum*ar* of hue*r*n austfi*r*ðinga (s. 202, b) fiorðung. *ok* rangeinga fiorðung. *ok* vestfi*r*ðinga fiorðung. B*ysk*op e*r* skylldr þa er h*ann* fe*r*r yf*ir* fiorðung at koma j lög hrepp hue*r*n s*ua* at m*enn* næi allir fundi h*an*s. *ok* vigia k*ir*kiur *ok* söng hws *ok* bænhws. *ok* b*ysk*opa börn *ok* veita mö*nnu*m sk*r*ipta gang. þar e*r* b*ysk*op vig*ir* k*ir*k*iu* *ok* a h*ann* at taka þ*ar* .xij. aura. þ*ar* er h*ann* vig*ir* söng hws *æða* bæn hws. þ*at* s*ka*l kaupa .vi. auru*m* hu*a*rt se*m* h*ann* vig*ir*. [c]B*ysk*opar eigu at g*er*a skirslur opt*ar* en of sin*n*. ef þ*eim* þick*ir* þes þurfa of faðe*r*ni man*na* *ok* s*ka*l su skirsla rétt e*r* siðar e*r* giör. [d]B*ysk*op*um* e*r* rétt at biðia lögrettu m*enn* at þe*i*r raði f*y*r*i* sekt þe*ir*ra man*na* e*r* hitt hafa j frænd semis spell *æða* sifia spell hit meira. þa e*r* þe*i*r e*r*u satt*ir* er tueim megin standa at þ*eim* mælu*m*. en lögréttu m*enn* eigu suör. [e]Ef b*ysk*op w*a*rnar m*ann*i þes er h*ann* e*r* skylldr ti*l* at lögum þa megu þe*i*r hallda tiund h*an*s *ok* þe*ir*ra grið*m*e*nn*. Bondi sa e*r* vist veit*ir* b*ysk*opi e*r* skylldr at fa h*onu*m reiðskiota

a Jfr. K., c. 5; St., c. 15; Stf. c. 5; Blg., c. 7; Ab. c. 6; 158, c. 5; 50, c. 5; 173, c. 9; 181, c. 8.

b Her ender den første Del af Brudstykket 173.

c Dette Stykke findes, foruden her, alene i K., c. 264; St., c. 48, S. 58[16]; Blg., c. 37.

d Jfr. K., c. 158, S. 56[4] og 56[25]; c. 162; St., c. 152; Blg. c. 43. Findes ikke i de øvrige Haandskrifter.

e Denne Bestemmelse til næste Linie þeirra griðmenn findes, foruden her, alene i St., c. 15, S. 22[20] og i 181, l. c.

[1] 1776, c. 14. [2] Ordene at stoli i skalahollti en annarr skal vera ere tilføiede.

þ*an*n dag e*r* h*ann* fe*r*R æ b*r*ott. hwskarlar h*an*s *ok* buar e*r*u skylldir at lia hrossa b*yskop*i *ok* förunautu*m* h*an*s. þ*ei*r er h*ann* biðr til. Sekr e*r* sa .iij. Mörkum er syniar ef h*ann* æ ross ti*l*. B*yskop* s*ka*l ti*l* þes láta segia i h*er*aði hu*er*iu at k*ir*kiu sokn hu*er*iu*m* j hönd s*ka*l inna fe þ*at* e*r* me*nn* s*ku*lu giallda b*yskop*i. [a] Hue*r*r m*að*r er skylldr at lata þ*a*ngat koma fiorðung tiundar sin*n*ar ti*l* þes bonda se*m* b*yskop* kueðr æ. þ*a*r er gialldagi æ fé þ*ui* hin*n* .v*ta*. (S. 203, a) dag viku. þa e*r* fior*a*r vikur e*r*u af sumri. ef æ*igi* kemr fe þ*at* f*r*am þar. *sua* se*m* mælt e*r*. *ok* er þ*eim* man*n*i rétt er b*yskop* hef*ir* vm boðit at nefna vátta at. at æ*ig*i fe*r*R gialld f*r*am. h*onu*m er Rétt at stefna þ*a*r vm *ok* heimta se*m* aðra tiund. enda e*r* Rétt at sa lysi ti*l* fiarins æ þ*in*gi se*m* b*yskop* vill. þar e*r* m*að*r s*ka*l giallda tiund b*yskop*i. h*ann* s*ka*l giallda j gulli æ*ða* brendu silf*r*i æ*ða* j vaðmalu*m* æ*ða* vararfelldu*m*. Þar e*r* m*að*r tekr wið fe b*yskop*s at h*an*s ráði *ok* hue*r*fi fe þ*at* æ*ða* glatiz æ an*n*an veg. *ok* helldr sa æ*ig*i abyrgð vpp e*r* wið tekr. ef h*ann* getr þ*ann* kuið at h*ann* færi *sua* me*ð* se*m* þa at h*ann* atti. Ef fe þ*at* we*r*ðr þiofstolit e*r* b*yskop* æ. *ok* e*r* sa adili þeiR*R*ar sakar e*r* fe þ*at* hafði at w*a*rð ueita. enda e*r* Rétt at sa sæki vm e*r* b*yskop* vill. Rétt e*r* m*ann*i at heimta fe b*yskop*s þ*a*r er h*ann* byðr vm þott h*ann* seli æ*ig*i sök j hönd m*ann*i. Eighi þ*a*rf vátt orð ti*l* þes nema vili. Hue*r*gi æ at taka fe f*ra* k*ir*k*iu*. þott tið*ir* se b*r*ott tekn*a*r. nema þ*a*r er b*yskop* lof*a*r *ok* la*n*d eigandi. *ok* sa e*r* til gaf æ*ða* erfingi h*an*s. Þar æ b*r*ott at taka e*r* þ*ei*r we*r*ða asatt*ir*. en hue*r*gi an*n*ars stað*a*r.

10. lög heimili p*r*estz [1]

[b] Prestar eigu at taka sér lögheimili at f*a*rdögu*m* enda e*r* þ*ei*m Rétt at þ*ei*r taki siðar allt ti*l* logleiðar þ*eir*rar e*r* we*r*ðr d*r*ottins

a Stykket til Linie 14 æða vararfelldum findes ikke i Stf.
b Jfr. K., c. 6; St., c. 16, 17; Stf., c. 5; Blg., c. 8; Ab., c. 7; 158, c. 6; 50, c. 6; 181, c. 9.

[1] 1776, c. 15.

dag *er* þuatt dag hinn næsta aðr lifa atta vikur sum*a*rs. Prestr sa *er* þ*in*g hef*ir* a at segia ti*l* lögheimilis sins (s. 203, b) a leið. Ef h*ann* seg*ir* æ*ig*i til a leið *ok* *er* h*ann* skylldr at segia heimilis bwm .v. ti*l*. Ef hann segir eigi til[1] æ*ða* tekr s*er* æ*ig*i logheimili at .viij. viku*m* *ok* w*er*ðr h*ann* wtlagr[2] of þ*at* .iij. mör*kum* *ok* *er* rétt at stefna h*onu*m at þes bonda *er* hin*n* vill *er* sæk*ir*. þ*eir*ra *er* h*ann* hef*ir* k*ir*k*iu* haft j þ*ing*u*m* þav misseri. sa a sok *er* vill. Prest*a*r eigu at selia tið*ir* sin*a*r *ok* meta æ*ig*i dyrra en .xij. m*a*rka a milli alþ*in*ga tueggia. Merkr .vi. s*ka*l h*ann* taka .vi. alna aura. en að*ra*r .vi. s*ka*l h*ann* taka slik*a*r se*m* þ*a*r g*an*ga a skullda moti þ*ui* se*m* þ*ei*r eigu h*er*aðs m*enn* *er* p*re*str hef*ir* ser feng*i*t vistar m*eð*. þ*at* fe s*ka*l w*er*a *er* p*re*sti s*ka*l giallda j vöru æ*ða* j bui æ*ða* j lögaurum ollu*m*. Ef p*re*str metr dyrra tiðir sin*a*r en at lögu*m* æ*ða* selr. *ok* w*er*ðr h*ann* sekr of þ*at* .iij. mör*kum* enda er hin*n* eigi[3] skylldr at giallda h*onu*m meira en lögkaup*i*t þott h*ann* hafi dyra keypt. [a]Þar *er* la*n*d er illt if*ir* f*a*rar æ*ða* tilf*a*rar. *ok* a b*ysk*op þ*ui* at ráða at avka fe töku p*re*stz se*m* h*ann* vill. *ok* a þ*at* at hallda þott þ*at* se meira en lögkaup.[4] Prestr a æ*ig*i at syngia fleire messur of dag en tuær. P*re*str a enga at syngia natt messo nema jola nátt hina fyrstu. wtlagr[5] *er* h*ann* .iij. mör*kum* ef h*ann* skip*a*r æ*ig*i s*ua*. enda s*ka*l æ*ig*i kaupa þa messu at h*onu*m. P*re*star s*ku*lu w*er*a hlydn*ir* b*ysk*opi. *ok* syna h*onu*m bækr sinar *ok* messoföt. Sa p*re*str s*ka*l messu syngia *er* b*ysk*op

---

a Stykket til Linie 19 meira en lögkaup findes ikke i Stf.

---

1 Ordene Ef hann segir eigi til ere tilføiede. 2 Rettelse for wtlægr. 3 Tilføiet. Det bemærkes forøvrigt, at strax efter, mellem Ordene honum og meira, er skrevet over Linien æ*ig*i, men ligesom denne Tilføining mulig er skrevet med en yngre Haand, saaledes er den ialfald indført paa et feilagtigt Sted. 4 Her er i Enden af Linien efterladt Plads til 2 eller 3 Bogstaver og i denne Plads findes en lille rødmalet Krølle. 5 Rettelse for wtlægr.

vill. en sa æ*ig*i er b*ysk*op (S. 204, a) vill af taka þa þionostu. P*r*estar s*ku*lu æ*ig*i fara m*eð* sundr giorð*ir* þær e*r* b*ysk*op bann*ar* *ok* lata af hogga kampa sina. *ok* lata g*er*a s*er* krwnu of sin*n* æ mánaði. *ok* hlyda b*ysk*opi at ollu. [a]B*ysk*op e*r* skylldr at fa Crisma ollu*m* p*r*estum sinu*m* æ hue*r*iu ære. *ok* vigia Messo skrwð þ*eir*ra. Ef þ*ei*r vilia hafa vin *ok* hueiti miöl. þa s*ka*l hueRR þ*eir*ra giallda b*ysk*opi þ*r*iar alnar æ .xij. ma*nuðum*. Ef p*r*estr vill[1] æ*ig*i hafa þ*at* er b*ysk*op byðr. *ok* w*er*ðr h*ann* sekr of þ*at* .iij. Mörk*um* við b*ysk*op. *ok* æ b*ysk*op sök þa. *ok* s*ka*l sok þa sækia at p*r*esta domi j k*ir*k*iu* æ alþ*in*gi. *ok* s*ka*l b*ysk*op nefna p*r*esta .xij. j dom þ*ann*. *ok* segia[2] þar sök sina f*ra*m æ he*n*dr h*onum*. *ok* s*ka*l b*ysk*op bera sialfr[3] kuið of þa sök. *ok* p*r*estar .ij. m*eð* h*onum*. *ok* s*ka*l eið laust sækia þa sök. Ef p*r*estr w*er*ðr san*n*r at sök *ok* æ dómr at dæma æ he*n*dr h*onu*m .iij. M*er*k*r* at giallda b*ysk*opi. miðuiku dag j mitt þ*in*g æ alþ*in*gi j bonda k*ir*k*iu* garði an*n*at sum*ar* ept*ir*. Ef æ*ig*i kemr f*ra*m *ok* s*ka*l þa sækia se*m* an*n*at dómrof. Ef p*r*estar koma wt hingat ti*l* l*an*dz þ*ei*r er fyRR hafa wt h*er* w*er*it. *ok* b*ysk*op lofaði[4] þ*ei*m þa at veita tið*ir*. *ok* e*r* mönn*u*m Rétt at kaupa tið*ir* at þ*ei*m. ef þ*eir* hafa synt b*ysk*opi bækr sin*ar* *ok* Messoföt æð*a* þ*ei*m p*r*esti e*r* b*ysk*op byðr vm. Ef wtlend*ir* p*r*estar koma þ*ei*r wt hingat e*r* æ*ig*i hafa h*er* fyRR (S. 204, b) verit *ok* s*ka*l æ*ig*i tið*ir* at þ*eim* kaupa *ok* æ*ig*i s*ku*lu þ*ei*r börn skira. nema se siuk *sua* at olærðr m*að*r w*er*ði at skira. helldr s*ku*lu þ*ei*r skira en olærðr m*að*r. ef æ*ig*i nair öðru*m* p*r*esti. þa e*r* Rétt at kaupa tið*ir* at þ*ei*m. ef þ*ei*r hafa Rit *ok* in*n*sigli b*ysk*ops þes e*r* þa vigði. ti*l* þes at Rétt se at þiGGia tið*ir* at

---

a Stykket til Linie 7 þriar alnar æ .xij. manuðum findes, foruden her, alene (i en anden Orden) i St., c. 16, S. 26[1].

---

[1] Skrevet vill prestr, men Ordenen er rettet ved Mærker over Ordene. [2] Rettelse for sega. [3] Skrevet sialfr bera, men Ordenen er rettet ved Tegn over Ordene. [4] Rettelse for lofar.

þeim *ok* þionostu. Ef prestr hefir æigi insigli *ok* er rétt at hann hafi vitni tueggia manna þeirra er hia woro vigslu hans *ok* segi orð byskops þav at rétt se mönnum at þiggia alla þionostu at honum. Ef byskopar koma wt hingat til landz æða prestar þeir er æigi eru lærðir a latinu tungu. huart sem[1] þeir eru ermskir[2] æða girzkir[3]. *ok* er mönnum rétt at hlyða a tiðir þeirra ef vilia. Eigi skal kavpa tiðir at þeim. *ok* einga þionostu at þeim þiggia. Ef maðr lætr þann byskop vigia kirkiu eða byskopa börn er æigi er a latinu tungu lærðr. *ok* werðr hann sekr of þat .iij. mörkum wið þenna byskop er her er aðr. Enda skal sia taka vigslu kaupit. Sua skal kirkiu vigia *ok* byskopa börn sem ecki se aðr at gert þott þeir hafi yfir sungit. [a] Fiorar merkr er laga kaup prestz *ok* eindagi a fimta dag viku er .vij. vikur eru af sumri. *ok* fylgir half[4] .v. mork a laga. Prestr er aðili fiorðungs tiundar. [b] Ef prestr ryfr skript at manni. sua at þeim byskopi þickir nauðsynia laust er sa prestr er vndir. *ok* warðar þat fiorbaugs garð *ok* skal kueðia til heimilis bua .ix. a þingi. (S. 205, a).

11. vm blotzskap[5]

[c] Menn skulu trva a guð einn *ok* blota æigi heiðnar vettir.[6] þa blotar maðr heiðnar vettir ef hann signir fe sitt

---

a Med Hensyn til Stykket indtil aðili fiorðungs tiundar jfr. tildels K., c. 265, S. 217[12]; St., c. 51; Blg., c. 33; Ab. c. 16; 50, l. c. (i samme Orden som her); i de øvrige Haandskrifter findes Stykket ikke.

b Findes, foruden i denne Membran, alene i St., c. 16, S. 25[7] og 181, c. 9.

c Jfr. K., c. 7; St., c. 18; Stf., c. 6; Blg., c. 9; Ab., c. 8; 158, c. 7; 50, c. 7; 181, c. 10.

---

[1] Tilføiet. [2] Rettelse for enskir. [3] Rettelse for grizkir. [4] Bogstavet l er skrevet over Linien. [5] 1776, c. 16. [6] Punctum er tilføiet.

öðrum en guði æða helgum mönnum hans. Ef maðr blotar heidnar vettir ok vardar þat fiorbaugs Garð. Ef maðr ferR með galldra æða fiolkyngi. ok kueðr þat æða lætr kueða at ser eða fe sinu. þat wardar honum fiorbaugs Garð ok skal sök þeirre stefna heiman ok sækia wið tolftar kuið. Ef maðr ferR með fordæðu skap ok warðar þat skog gang. þat er fordæðu skapr ef maðr gerir j orðum sinum æða fiölkyngi sott æða bana fe æða mönnum. þat skal sækia wið tylftar kuið. Menn skulu æigi[1] fara með steina æða magna þa til þes at binda a sik æða a menn æða a fe manna. Ef maðr truir a steina til heilendis mönnum æða fe ok warðar þat fiorbaugs Garð. Skal æi[2] maðr eiga fe oborit. Ef maðr a fe oborit ok lætr omerkt ganga til þes at hann truir helldr a þat fe en annat æða ferr hann með hindr uitni huerskyns sem er. þat wardar fiörbögs garð. Ef maðr gengr berserks gang ok wardar þat fiorbaugs Garð ok sua wardar körlum þeim er hia eru. nema þeir stöðue hann at. þa wardar eingum þeirra ef þeir geta stoðuat hann. Ef optar kemr at. ok wardar fiorbaugs Garð þott stoðuat werði.

12. huat vinna skal drottins daga[3]

[a]VEr skulum hallda drottins dag enn siaunda huern. sua at þa skal ecki vinna (s. 205, b) nema þat er nu mun ek telia. Menn eigu at Reka bw fe sitt heim ok heiman ok eigu konur at heimta nyt fra þui fe. ok bera heim huart sem skal at menn beri heim æða feria a skipi. æða bera a Rossi ef vötn ganga j milli bæar ok stöðuls. ok eigu konur at gera nyt þa til.[4] Þat er ok mælt ef elldr kemr j hws manz æða j anduirki

---

a Jfr. K., c. 8; St., c. 19; cfr. c. 20, 21; Stf., c. 7; Blg., c. 10; Ab. c. 9; 158, c. 8; 50, c. 8; 181, c. 11.

---

[1] Skrevet æi med Streg over. [2] Saaledes. [3] 1776, c. 17. [4] Punctum er tilføiet.

huert sem er æða vötn gangi at æða skriður æða ofuiðri a huerigha lund er þeir lutir vilia meiða fe manna ok skal hann sua biarga allre biörg wið skada sem þa er alRwmheilagt væri. Ef fe mannz werðr siukt j haga wti ok er honum rétt at Reiða heim ef þat hefir þa helldr lif. enda er honum Rétt af at lata þat fe ok gera til sem þa at Rwmheilagt væri.[1] MenN eigu ok at fara drottins dag förum sinum. ok a huerr þeirra at hafa halfua vétt fata sinna. ok a eingi þeirra oðrum at veita. þott annaR æigi meiri föt. en annaRR minni. þeim er Rétt at bera a sialfum ser æða fara a skipi æða bera[2] a Rossi. Maðr a ok at fara með göngu manna föt. þott þat vegi meira en halfa vétt. Maðr a ok at fara með þingföt sin ok með mat þott meira vegi en halfa vétt. Rétt er at hafa halfa vétt warnings vm fram ef hann vill. Ef maðr hefir meiri klyfiar. ok kemr hann þuatt dag til gistingar. ok er bondi skylldr at ala þa of helgina. (s. 206, a) Sua skulu þeir til skipa at .ij. menn hafi at warðueita klyfia Ross eitt. eða .iij. menn .ij. ef sua gegnir helldr. Bondi er skylldr[3] at ala þing menn iafn marga hium þa er fystir koma ok fara til önduerðz þings ok at þinglausnum er þa koma af þingi. wtlagr[4] er bondi .iij. Mörkum ef hann syniar. ok a sa sök er vistar er syniat. ok er Rett þa at stefna þegar. ok kueðia til heimilis bua .v. a þingi. Manne er Rétt at fara þott drottins dagr se til sels með byttur æða með sleða æða með anduirki sitt. þott þat vegi meira en halfa vétt æða huatki er þes er sem j gegn þarf at hafa. þui er hann vill or seli færa eptir helgina. Manne er Rétt at fara þott drottins dagr se a Rekstrandir æða j skoga ef hann a með andvirki sitt þat er hann[5] þarf j moti viðum æða

---

[1] Punctum er tilføiet. [2] Tilføiet. [3] Ordene: Bondi er skylldr ere skrevne to Gange. [4] Rettelse for wtlægr. [5] Ordene: a með andvirki sitt þat er hann ere tilføiede.

kolu*m* ef h*ann* vill heim færa ept*ir* helgina. Sua s*ku*lu þ*ei*r ti*l* ætla at þ*ei*r hafi æ*ig*i fleiri ross en m*að*r hafi eitt ross j togi. æ*ig*i w*a*rðar við lög at hestar Ren*n*i ept*ir* laus*ir*. Föt e*r* Rétt ath þeRRa wti þott d*r*ottins dagr se æ*ða* võru ef m*enn* e*r*u nauð stadd*ir* at. Ber er *ok* Rétt at lesa *ok* heim at hafa æ*ig*i meiri en m*að*r be*r*r j höndu*m* sér. Þar er m*að*r fær*ir* bw sitt d*r*ottins dag j f*a*rdögum. þa e*r* h*onu*m Rétt at Reka mælnytu sina ti*l* þes bæiar e*r* h*ann* s*ka*l bua þau misseri. æ*ig*i s*ka*l þa Reiða yf*ir* vötn æ*ða* fe*r*ia. (S. 206, b) Ef m*að*r fin*n*r sauð ein*n* j Rétt of haust. *ok* er h*onu*m Rett at f*a*ra heim m*eð* hu*a*rt sem[1] h*ann* vill Reiða æ*ða* f*a*ra an*n*an veg m*eð*. Ef m*að*r kavp*ir* gelldfe æ haust *ok* e*r* h*onu*m Rétt at Reka heim *ok* m*eð* at f*a*ra þott d*r*ottins dagr se. ef h*ann* s*ka*l æ*ig*i Reiða of vötn æ*ða* fe*r*ia. Ef m*enn* ko*m*a af hafi *ok* e*r*u m*enn* *sua* stadd*ir* at mö*nnu*m e*r* haski æ*ða* fe þ*eir*ra. eða þott m*enn* fære h*er* farma f*y*ri l*an*d f*ra*m *ok* e*r* Rétt at hrioða skip *ok* bera farma af þott d*r*ottins dagr se. ef þ*eim* þick*ir* skip j háska æ*ða* fe þ*eir*ra. Hue*r*r maðr þ*eir*ra er þar e*r* s*ka*l gefit hafa æ .vij. nattu*m* hinu*m* næstu*m* þ*að*an f*ra* er þ*ei*r hruðu skip alin vaðmals æ*ða* vllar Reyfi. þ*at* er .vi. geri[2] hespu æ*ða* lambs gæru. *ok* gefi þ*eim* mö*nnu*m er *sua* litid fe eigu at æ*ig*i giallda þ*in*gf*a*rar kaup. Sekr e*r* sa m*að*r vm e*r* h*ann* gefr æ*ig*i .iij. M*ör*k*um* *ok* æ sa sök e*r* vill. [a]Af e*r*u tekin wt ræði öll *ok* *sua* veiðar allar alla loghelga daga. Ef h*ann* hag*a*r an*n*an veg *ok*

---

a Med Hensyn til Stykket til S. 28[1] wtlagr vm .iij. mörkum jfr. K., c. 268, S. 218[18]; St., c. 52, S. 60[14]; istedetfor den her givne Bestemmelse have Stf., Blg., Ab., 158, 50 og 181 den ældre, med K. c. 8, S. 25[16] stemmende Forskrift. Af denne er vor Membraň kommen til at beholde Ordene Ef hann hagar — .iij. mörkum, der ikke passe til den nye Regel.

---

[1] Tilføiet. [2] Rettelse for gefi.

w*er*ðr h*ann* wtlagr[1] vm .iij. mörkum. Ef m*aðr* fin*n*r reka tre af skipi a floti *ok* er honum rétt vpp at leggia. Ef tre er meira en h*ann* megi a skip leggia *ok* sk*al* æigi höggua j sundr. Rétt er h*onum* at flytia at l*an*di *ok* gefa af hinn fimta lut. Ef m*aðr* fin*n*r reka tre a fiöru sin*n*i. *ok* a h*ann* vpp at vellta d*r*ottins dag or flæðar máli. Ef h*ann* ma æigi vpp koma trenu. *ok* a h*ann* þa at m*a*rka þ*at*. æigi sk*al* h*ann* sundr hö (s. 207, a) ggua treit. h*ann* eignaz hu*a*r se*m* a l*an*d ke*m*r ef h*ann* hef*ir* lög m*a*rk a lagit.[a] Ef m*aðr* ferr för sin*n*i d*r*ottins dag. *ok* kemr h*ann* at þ*a*r er lögh hlið er aptr bætt. *ok* a h*ann* at briota vpp þott heilagt sé. hin*n* er wtlagr[2] .iij. mörkum er hliðit bætti aptr.

13. vm helge hölld[3]

[b]Ver sk*ul*um hallda þuatt dag hinn siaunda hu*er*n helgan at nóni sa er næstr d*r*ottins degi f*yr*i *sua* at þa sk*al* ecki vin*na* siðan eykt liðr nema þ*at* er nu mun ek telia *ok* d*r*ottins dag a at vin*na*. þa er eykt er wtsuðrs ætt er deilld j þ*r*iðiunga *ok* hef*ir* sol gengna .ij. luti en ein*n* o geing*it*. Ef m*enn* lata fé af þuatt dag *ok* sk*al* borit af skin*n*i f*yr*i eykt. þa eigu m*enn* at saxa of aptanin*n* *ok* sk*er*a mör *ok* g*er*a mat til þan*n* er of helgina þarf at hafa. þott *sua* se til ætlat at nöckut g*an*gi af *ok* warðar þ*at* æigi við lög. Ef m*enn* vin*na* a eykt þuatt dag. *ok* werda þeir wtlag*ir*[4] .iij. mörkum *ok* sk*al* bonda f*yr*st sækia

---

a Her indføre Stf., Blg., Ab., 158, 50 og 181 det til K., c. 8, S. 25[28] svarende Stykke.

b Jfr. K. c. 9, 10; St., c. 24, 25, cfr. c. 20—23; Stf., c. 8; Blg., c. 11; Ab., c. 10; 158, c. 9; 50, c. 9; 181, c. 12.

---

[1] og [2] Rettelse for wtlægr. [3] 1776, c 18. [4] Rettelse for wtlægir.

ef h*ann* hef*ir* j w*er*ki v*er*it. Ef g*r*iðm*enn* *er*u j w*er*ki. *ok* skulldar m*enn* æð*a* þrælar. *ok* a frelsinga f*yr*st at sækia.[1] ef þ*ei*r hafa vn*n*it a eykt. *ok* w*er*ða þ*ei*r sott*ir* vm *ok* v*er*iaz þ*ei*r máli ef þ*ei*r geta þ*ann* kuið at æ*ig*i sæi sol *ok* þ*ei*r m*un*di skemr vin*n*a ef sol sæi. þ*at* *er* *ok* biargkuiðr ef þ*at* beʀ at þ*ei*r væri s*ua* litlir j skapi at þ*ei*r þyrði æ*ig*i heim at g*an*ga f*yr*i ofriki hwsbonda. *ok* w*er*ðr bondi þ*ar* wtlagr[2] en æ*ig*i (s. 207, b) þ*ei*r. Ef m*a*ðr beʀ klyfiar þuatt dag *ok* vill h*ann* heim þreyta. *ok* a h*ann* at b*er*a ti*l* þes vnz sol er skapt ha. Ef h*ann* ma æ*ig*i heim þreyta *ok* s*ka*l h*ann* tekit hafa ser gisting *ok* ofan lagðar klyfiar þa *er* sol er j vestri. wtlagr[3] *er* bondi .iij. M*örkum* ef h*ann* syniar h*onum* vistar. hin*n* s*ka*l f*a*ra unz h*ann* kemr ti*l* hins þ*r*iðia bonda aleiðis *ok* leɢia ofan klyfiar *ok* biðia s*er* þar vistar *ok* w*a*rðueizlu gagni sinu. Ef bondi syniar h*onum* vistar *ok* w*er*ðr h*ann* wtlagr[4] .iij. M*örkum* *ok* a bondi at abyrgiaz klyfiarn*a*r þott hin*n* lati þ*a*r ept*ir* liɢɢia j twni *er* atti. Bera a m*a*ðr klyfiar af fialli ef h*onum* hef*ir* sein*n*a f*a*riz en h*ann* ætlaði. þott dægr se log-heilug. Brwð m*enn* eigu at b*er*a klyfiar þuat*t* dag vnz sol *er* skapt ha. bondi *er* skylldr at ala þa m*eð* fimta man*n* *er* bruðgumi *er* j för. eða bruðr. m*eð* þ*r*iðia maɴɴ ella.[5] wtlagr[6] *er* bondi ef h*ann* syniar þ*eim* vist*a*r. Far m*enn* eigu at b*er*a klyfiar þuat*t* dag vnz sol er skapt ha. Bondi *er* skylldr at ala þa m*eð* fimta maɴɴ ef styri m*a*ðr *er* j för. m*eð* þ*r*iðia man*n* ella. wtlagr[7] er bondi ef h*ann* syniar þ*ei*m vistar. *ok* eigu þ*ei*r m*enn* sak*ir* þ*es*sar *er* vistar *er* syniat *ok* s*ka*l söku*m* þ*es*sum stefna heiman. *ok* kueðia ti*l* heimilis bua .v. a þ*in*gi. Þ*ei*r m*enn* *er*u til þ*es*sa man*n*a eldis skylld*ir* er þ*ing*-

---

[1] Punctum er tilføiet. [2] [3] og [4] Rettelse for wtlægr. [5] Ordene eða bruðr. með þriðia mann ella. ere en Rettelse for Skindbogens en bruði með þriðia maɴɴ. [6] og [7] Rettelse for wtlagr.

farar kavpi eigu at gegna.[a] þ*eim* m*anni* er rétt er með (s. 208, a) goð orð f*er*r til wærþ*ing*s þott meirr se en eykt at bera klyfiar æ*ða* f*er*ia a skipi *ok sua* þ*ing*heyiondu*m* ollu*m* þ*eim* er til önduerðz þ*ing*s f*ara*. föt sin æ*ða* tiolld *ok* mat eigu þ*eir* at hafa. halfa vétt a m*aðr* at hafa w*ar*nings vm f*ram* ef h*ann* vill. Bondi er skylldr at ala þa m*enn* of nott er til várþ*ing*s f*ara* æ*ða* af þ*ing*i halfu færri en hiu sin þa þ*ing*heyiendr er fyst*ir* koma.[1] Goði s*ka*l æ*ig*i koma siðar til vær þ*ing*s þuat*t* dag. en h*ann* hafi tialldat bwð sina er sol er skapt hæ. *ok* se h*ann* þa buin*n* ath g*an*ga til þ*ing*helgi. wtlagr[2] er h*ann* vm .iij. mö*rkum* ef h*ann* vin*n*r leingr. þa er sol skapt há ef m*aðr* stendr j fiöru. þ*ar* er mætiz siorr *ok* l*an*d at hálf föllnu*m* sio *ok* mætti sia j haf wt þa er sol ge*n*gr at vatni. enda syniz h*onum* *sua* ef spiot væri vndir solina sett þ*at* er sua væri háskept at m*aðr* mætti taka hendi til fals. at oddrin*n* tæki vnd*ir* solina. en spiot skaptz halin*n* a sioin*n* ef j heiði mætti sia. Ef m*aðr* vin*n*r d*r*ottins dag. eða þuatt dag ept*ir* eykt æ*ða* löghelgan dag hu*er*n er fleira er wn*n*it en nu er talit. *ok* w*ar*ðar h*onum* .iij. m*ar*ka wtlegð *ok* a sa sök er vill. Sok þ*eir*ri s*ka*l stefna heiman *ok* s*ka*l kueðia til heimil*is* bua .v. a þ*ing*i þes man*nz* er sottr er. Sua s*ka*l náttina hallda f*yr*i löghelgan dag se*m* dagin*n*. en (s. 208, b) aðra natt ept*ir* er mönn*um* rétt at f*ara* til syslu sin*n*ar en*n* ef*ra* lut nætr. [b]Festar halldaz meðan akuedn*ar* e*ru*. xij. manaðr ef æ*ig*i e*ru* akuedn*ar*. þa er at lögu*m* bruð kaup ef föstnut er kona. *ok* .vi. m*enn* at bruðkavpi. *ok* at liosi geingit j sæng.

---

a Her indfører Ab. en til K., c. 89, S. 159[14], St., c. 287, S. 320[3] svarende Bestemmelse.

b Jfr. St., c. 171, S. 204[18]; K., c. 144, S. 31[26]; c. 118, S. 222[11]; Blg., c. 49. Stykket findes ikke i de øvrige Haandskrifter.

---

[1] Her er i Enden af Linien efterladt Plads for omtrent 3 Bogstaver, hvilken Plads er udfyldt med en rød Krølle. [2] Rettelse for wtlægr.

14. vm jola helge[1]

[a]Iola helgi eigum wer at hallda a landi her. þat eru dagar .xiij. Sua skal hallda jola dag hinn fyrsta ok enn .viij. ok enn .xiij. sem paska dag enn fyrsta. En annan dag iola ok hinn þriðia ok hinn fiorða ok hinn fimta skal hallda[2] sem drottins dag[3] at öllu annars nema þa er rétt at moka myki vndan fe sinu hinn .iij.[ia] dag iola ok hinn .iiij.[ða][4] huart sem vill. [b]En of meðal daga alla a iolum þa er rétt at reiða a völl ok a þann luta vallar er nærr er fiosi. ef maðr hefir eyk til ok vellta þar af. Ef maðr dregr myki wt ok hefir æigi eyk til ok skal færa j haug. Þat eigu menn ok at gera meðal daga of iol at slátra ok láta fe af þat er þa skal neyta. ok heita munngat. ok reiða anduirki þat er þarf of iol at hafa elldibranda æða hey. ef honum þickir ser þat hagligra at gefa en hitt hey er aðr er heima. æigi a hann meira foruerk at reiða heyss en vel vinni vm iol. **P**áska[5] helgi eigum wer at hallda. þat eru dagar .iiij. Pæska dag hinn fyrsta hann skulum wer hallda sem iola dag. Annan dag páska skulum wer hallda sem drottins dag. ok hinn þriðia ok (s. 209, a) hinn fiórða. Fra pæska deginum fyrsta skulu wera vikur .v. til drottins dags þes er gagndaga vika hefz vpp. Annan dag viku j gagndögum ok hinn þriðia ok miðuiku dag þa skulum wer hallda at helgi sem þuatt dag ok fasta einmællt þeir menn er til lögföstu eru komnir. Rétt er at hafa huitan mat at kuelldi annan dag

---

a Jfr. K., c. 11, 12, 18; St., c. 26, 27; Stf., c. 9; Blg., c. 12—14; Ab., c 11, 12; 158, c. 10, 11; 50, c. 10, 11; 181, c. 13, 14.
b Stykket til Linie 11 færa j haug findes ikke i Stf.

---

[1] 1776, c. 19. [2] Ordene skal hallda ere tilføiede. De findes forøvrigt skrevne over Linien med en yngre Haand. [3] Tilføiet. [4] Saaledes. [5] Bogstavet P er rødmalet og større end sædvanligt midt i et Capitel. — 1776, c. 20.

viku *ok* þriðia daginn. en miðuiku natt skal fasta. Ef beRR æ annan dag viku æða þriðia dag j gagndögum. Philippus Messo ok Jacobus æða kross Messo æða kirkiu dag. ok er þa Rétt at hafa tuimællt ok æigi kiöt. En ef berr æ miðuiku dag j gagndögum Messo dagana. þa skulum vér fasta sem aðr. Hinn fimta dag[1] j gagndögum er uppstigningar dagr. hann skulum wer hallda sem paskadag. fra pæska deginum fyrsta skulu wera vikur .vij. til drottins dags j huita dögum. þar er vika heil j milli ok gagndaga viku. þuatt dag fyri huita daga er mönnum skyllt at fasta nátt ok dag. [2]Drottins dag j huita dögum skulum wer hallda sem páska dag hinn fyrsta. En annan dag viku skulum wer hallda sem drottins dag. [a]

15. vm messu daga lögtekna[3]

[b]Messu daga eigum wer at hallda lögtekna þa er nu man ek telia. fra hinum .xiij.[da] degi iola eru nætr .vij. til geisla daghs. þaðan eru .viij. nætr til agnesar Messo ok æigi fasta fyri. þaðan eru .iiij. nætr (s. 209, b) til Pæls Messo ok æigi fasta fyri. þaðan eru nætr .vij. til Brigidar Messo ok æigi fasta fyri. þaðan ein nott til Mariu Messo. þaðan .xx. nætr til Petrs Messo ok æigi fasta fyri. þaðan .ij. nætr til Mathias Messo ok fasta fyri natt ok dag ef fyri langa föstu berr daginn. þaðan .xvi. nætr til Gregorius Messo. xvij. ef hlaup ær er. þaðan .ix. nætr til

---

a Her indfører Stf. en Bemærkning om at det der Foreskrevne angaaende Tirsdagen og følgende Dage efter Pintse er blevet Lov i Biskopperne Thorlaks og Brands Tid.

b Jfr. K., c. 13; St., c. 28; Blg., c. 15; Ab., c. 13; 158, c. 12; 50, c. 12; 181, c. 15. Capitlet findes ikke i Stf.

---

1 Herefter er med en yngre Haand skrevet over Linien: viku.
2 1776, c. 21. 3 1776, c. 22.

Benedict*us* Messo. þ*a*ðan .iiij. til Mariu Messo. þ*a*ðan ein*n*i nátt min*n*r en .xxx. nátta til Jons Messo. þ*a*ðan .ij. til gagndags hins eina. h*ann* s*kulum* we*r* hallda at helgi se*m* þuatt dag *ok* fasta nema h*ann* we*r*ði æ paskauiku æð*a* æ k*ir*k*iu* degi. þa er Rétt at hafa tuimællt *ok* æ*ig*i kiöt. nema h*ann* beri æ paska hina helgu daga. æð*a* d*r*ottins dag. þ*a*ðan e*r*u .vi. nætr til Philipp*us* Messo *ok* Jacob*us*. þ*a*r er æ*ig*i fasta f*yr*i. þ*a*ðan e*r*u .ij. nætr til k*r*oss Messo *ok* æ*ig*i fasta f*yr*i. þ*a*ðan .vij. nætr hins fiorða tig*a*r til Columba Messo *ok* æ*ig*i fasta f*yr*i. þ*a*ðan .xv. nætr til Jons Messo *ok* fasta f*yr*i dag *ok* nátt. þ*a*ðan .v. nætr til Petrs Messo *ok* Pæls *ok* fasta f*yr*i dag *ok* nátt. þ*a*ðan .ix. nætr til selio man*n*a Messo *ok* æ*ig*i fasta f*yr*i. þ*a*ðan .xij.[1] nætr til Thorlaks Messo. þ*a*ðan .v. nætr til Jacobs Messo. *ok* fasta f*yr*i dag *ok* nátt. þ*a*ðan .iiij. nætr til Olæfs Messo. *ok* fasta f*yr*i dag *ok* nátt. þ*a*ðan .xij. nætr till Laurenci*us* Messo *ok* fasta f*yr*i dag *ok* nátt. þ*a*ðan .v. nætr til Mariu Messo *ok* fasta f*yr*i dag *ok* nát*t*.[2] þ*a*ðan .ix. nætr til Bartholome*us* Messo. *ok* fasta f*yr*i dag *ok* nátt. þ*a*ðan .xv. nætr til Mariu (S. 210, a) Messo. *ok* æ*ig*i fasta f*yr*i. þ*a*ðan .vi. nætr til k*r*oss Messo *ok* æ*ig*i fasta f*yr*i. þ*a*ðan .vij. nætr til Matheus Messo *ok* fasta f*yr*i dag *ok* nátt. þ*a*ðan .viij. nætr til Michaels Messo *ok* fasta f*yr*i dag *ok* nátt. þ*a*ðan ein*n*i nátt min*n*r en .xxx. nátta til Simo*n*s Messo *ok* Judas *ok* fasta f*yr*i dag *ok* nátt. þ*a*ðan .iiij. nætr til allra heilag*ra* Messo *ok* fasta f*yr*i nátt *ok* dag. nema Messo dagin*n* beri æ an*n*an dag viku. þa s*ka*l fasta föstu nátt hina næstu. *ok* s*ka*l bondi gefa náttue*r*ð hiona sin*n*a þ*eir*ra e*r* til lögföstu e*r*u skylld in*n*an hrep*p*s mö*nnu*m þ*ei*m e*r* æ*ig*i gegna þ*in*gf*a*rar kavpi. *ok* imbro natta we*r*ð tueGGia[a]. hue*r*r bondi e*r* skylldr at gefa þriGGia nátta ue*r*ð hiona sin*n*a *ok*

---

a Her have Ab. og 181 en lille Tilføining.

---

[1] Rettelse for xv. [2] Punctum er tilføiet.

gefa æ*igi* fiska náttu*er*ð. *ok* s*ku*lu hreps m*enn* skipta matgiöfu*m* þ*ei*m a sa*m*kuamu a haust m*eð* in*n*an hreps mö*nnum*. Fra allra heilag*ra* Messo e*ru* nætr .x. ti*l* Ma*r*teins Messo. *ok* æ*igi* fasta f*y*ri. þ*aða*n .xi. nætr ti*l* Cecilio Messo *ok* dagfasta f*yr*i ef an*n*an hue*r*n Messo dagin*n* berr a föstu dag. þ*aða*n ein nátt ti*l* Clem*ens* Messo. þ*aða*n .vij. nætr ti*l* Andreas Messo *ok* fasta f*yr*i dag *ok* nátt. þ*aða*n .vi. nætr ti*l* Nicholaus Messo. *ok* fasta f*yr*i dag *ok* nátt. þa ein nátt ti*l* Ambrosi*us* Messo. þ*aða*n .vi. nætr ti*l* Magn*us* Messo. þ*aða*n .viij. nætr ti*l* Thomas Messo *ok* fasta f*yr*i dag *ok* nátt ef æ*igi* be*r*r a imbrodaga. þ*aða*n .ij. nætr til þorlaks Messo *ok* fasta f*yr*i dag *ok* nætt. er hon einni nætt fyrir jol.[a]

16. vm sextæn daga[1] halld *ok* huat vin*n*a mæ a þ*ei*m[2]

(S. 210, b) [b]Sextan[3] e*ru* dag*ar* þ*ei*r a .xij. manuðum at j meira halldi e*ru*. *ok* m*enn* s*ku*lu æ*igi* fleira vin*n*a en nu man ek telia. Huita biörn eigu m*enn* at veiða *ok* g*er*a heiman för ti*l*. *ok* a sa biörn e*r* fyrstr kemr bana særi a hue*rr* se*m* l*an*d a. ne*ma* þrælar veiði æ*ða* skulldar m*enn*. þa a sa *er* fe atti at þ*eim* mö*nnum*. Rós hual eigu m*enn* at veiða *ok* a halfan sa e*r* veið*ir*. en halfa*n* hin*n* e*r* l*an*d a. Rekhual eigu m*enn* at flytia *ok* festa *ok* sk*er*a ef æ*igi* of festir. Ef l*an*d gangr w*er*ðr at fisku*m* *ok* s*ku*lu m*enn* taka þa. þa er l*an*d gángr at fisku*m* ef m*enn* höggu*a* hö*G*iarnu*m* æ*ða* taka m*eð* hö*n*du*m*. *ok* hafa

---

a Her indfører 181 et Stykke om Faste m. m.
b Jfr. K, c. 14; St., c. 29; Stf., c. 10; Blg., c. 16; Ab., c. 14; 158, c. 12; 50, c. 13; 181, c. 16.

---

[1] Tilføiet. [2] 1776, c. 23. [3] Saaledes, uagtet der senere kun anføres 15.

æ*ig*i net wið ne öngla. Fugla eiga m*enn* at veiða fiaðrsæra ef höndu*m* ma taka. Gefa s*ka*l af hin*n* fimta lut af allri þ*es*si veiði.[a] Jola dag hin*n* f*yr*sta æ *sua* at veiða se*m* nu w*a*r talit. hin*n* .viij.[da] *ok* .xiij[da]. Paska dag. vppstign*in*gar dag. huit d*r*ottins dag. Mariu Messor .iiij. *ok* allra heilag*ra* Messo. Jons Messo. Petrs Messo *ok* Pals of sum*a*r. k*irk*iu dagr. *ok* Þorlaks Messo. verk þ*es*sa daga allra w*a*rðar fiörb*augs* G*ar*ð. En d*r*ottins daga alla aðra *ok* löghelga daga. þa w*er*ðr eitt halld æ öllu*m*. [b] Gefa s*ka*l af huölu*m* ollu*m* ef flutt*ir* e*r*u æ*ða* skorn*ir* hin*n* fimta lut alla löghelga daga.

17. brvdlavps giörd *ok* skilnadr hiona[1]

[c] Hjon eigu æ*ig*i saman at g*an*ga þa nótt er lögheilagr dagr se ept*ir* æ*ða* lögfasta. ʼBruð (S. 211, a) kaup s*ka*l æ*ig*i g*er*a f*ra* þui er .ix. vikna fasta kemr. *ok* unz liðr paska vika. Eigi fra gagn daga helgi vnz liðr helgu viku. Eigi f*ra* fyrsta d*r*ottins deghi j iola föstu *ok* vnz liðr atta dag f*ra* .xiij.[da] degi. fiorb*augs* G*ar*ð w*a*rðar ef gort er. [d] Hue*r*gi s*ka*l hiona skilnat g*er*a æn b*ysk*ops leyfi nema f*yr*i omegd*a*r sak*ir*. eða þau vin*n*iz æ enu*m* meiru[2] sár*um*.

---

a Her indfører 181 en Bestemmelse, svarende til K., c. 268, S. 218[19]; St., c. 52; Blg., c. 34.

b Findes ikke i de øvrige Haandskrifter; cfr. tildels K., c. 8, S. 25; Citaterne ovenf. S. 28; Note *a*.

c Jfr. K., c. 148, S. 39[9]; St., c. 133; Blg., c. 49; Stykket findes ikke de øvrige Haandskrifter.

d Jfr. K., c. 149; St., c. 134; cfr. Blg., c. 40. Stykket findes ikke i de øvrige Haandskrifter.

---

[1] 1776, c. 24. [2] Saaledes.

18. vm leyfe daga[1]

[a]Þessir *er*u leyfis dag*ar*. Sebastiani. Vincencij. blasij.[2] agathe. Joh*ann*is an*te* porta*m* latinam. Barnabe. Viti. Joh*ann*is *et*[3] Pauli. Co*mme*mor*acio* Pauli. vij. fr*atru*m. Marie Magd*ale*ne. Aduincula Pet*r*i. Inuencio stephani. Sixti. Ypoliti. Octaua Marie. Augustini.[4] Decollacio Joh*ann*is b*a*p*tiste*. Mauricij. Cosme *et*[3] Damiani. Remigij. Dionisij. Gereonis. Luce.[5] vi*r*ginu*m*. Seu*er*ini. Briccij. Theodori. Barbare. Leyfi *er* tuimællt at hafa Barbaro M*esso* ef æ*ig*i stendr a föstu deghi.

19. vm bod föstur v*er*ka m*ann*a *ok* frelsing*ia*[6]

[b]Þessar *er*u boðföstur.[7] föstu daga alla nema j paska viku. föstu nætr allar f*ra* vetr nóttu*m* ti*l* paska nema hina næstu ept*ir* jol. Miðviku daga alla f*ra* vetr nottu*m* ti*l* jola. nema M*esso* dag*ar* taki föstu af. An*n*an hu*er*n dag j niu uikna föstu. Setu m*enn* s*ku*lu fasta föstu nætr f*ra* pasku*m* til vet*ra*r nema milli vppstigningar dags *ok* huita daga. Eing*ar* *er*u w*er*k mö*nnu*m (s. 211, b) nattföstur bodn*ar* vm sum*ar* nema lögskylldar .vi. dægror tuen*na*r f*y*ri allra heilagra messu. *ok* fyr*ir* jol.

20. vm langa föstv[8]

[c]Langa föstu eigu*m* w*er* at hallda.[9] þ*at* *er*u vikur .vij. D*r*ottins dag þ*ann* s*kulu*m wer g*an*ga j föstu se*m* vpp *er* sagt

---

a Dette Capitel har intet Tilsvarende i de øvrige Haandskrifter.
b Jfr. Blg., c. 67; cfr. tildels Stf., c. 10. Findes ikke i de øvrige Haandskrifter.
c Jfr. K., c. 15, 18; St., c. 30; Stf., c. 10; Blg., c. 17; Ab., c. 15; 158, c. 13; 50, c. 14; 181, c. 17.

---

[1] 1776, c. 25. [2] Punctum er tilføiet. [3] Forkortelsen er den, der i Almindelighed betegner ok. [4] og [5] Punctum er tilføiet. [6] 1776, c. 26. [7] Punctum er tilføiet. [8] 1776, c. 27. [9] Punctum er tilføiet.

æ þ*in*gi *ok* æ.leiðum. þa e*r* m*að*r ge*n*gr j föstu *ok* s*ka*l h*ann* etið hafa kiöt f*yr*i miðia nátt. en þa s*ka*l æ*ig*i eta kiöt æ þe*i*m .vij. viku*m*. fyRR en sol Ren*n*r æ fioll paska dag. An*n*an dag viku hin*n* fyrsta j lánga föstu. *ok* hin*n* þ*r*iðia. e*r* Rétt at hafa tuimællt *ok* æ*ig*i kiöt. En alla daga aðra þ*að*an f*ra* til páska nema d*r*ottins daga þa s*ka*l fasta. Nætr þe*ss*ar e*r*u lögskylldar at fasta j lánga föstu. föstu nætr .vij. *ok* miðuiku nætr .vij. þuatt nætr .ij. j imbrodögu*m* *ok* f*yr*i páska.

21. vm jola föstv[1]

[a] Iola föstu eigu*m* we*r* at hallda. we*r* s*kul*um taka til at w*ar*na wið kiöti an*n*an dag viku þ*ann* e*r* d*r*ottins dag*ar* eru .iij. æ millu*m* *ok* jola dags hins f*yr*sta. þa s*ka*l æ*ig*i eta kiöt æ þe*ir*re stundu nema an*n*an hue*r*n dag j viku þ*r*iðia *ok* fimta *ok* þuatt dag *ok* d*r*ottins daga *ok* Me*ss*odaga alla lögtekna. *ok* Barbaro Me*ss*o. Föstu daga eigu*m* we*r* at fasta j iola föstu *ok* nætrn*ar*. *ok* hin*n* næsta dag jolu*m* f*yr*i dagföstu *ok* nætr. *ok* f*yr*i hinn þrettanda dagh.

22. vm jmbrv daga[2]

[b] JMbro daga eigu*m* we*r* at hallda .xij. æ .xij. manuðu*m* at föstu *ok* *sua* nætrn*ar* m*eð*. Jmbro (s. 212, a) daga s*kul*um we*r* hallda æ an*n*aRRi viku j lánga föstu æ vallt. *ok* æ huita daga viku oðru*m*. Rétt e*r* at hafa huitan mat at kuelldi þuatt nott

---

a Jfr. K., c. 15. S. 32[25]; c. 18; St., c. 31; Stf.. c. 10; Blg., c. 18; Ab., c. 15; 158, c. 13; 50, c. 15; 181, c. 18.

b Jfr. K., c. 15, S. 33[5]; c. 16; St., c. 32; Stf., c. 10; Blg., c. 19, 20; Ab., c. 15; 158, c. 13; 50, c. 15; 181, c. 19.

---

[1] 1776, c. 28. [2] 1776, c. 29.

j huita dögu*m*. Of havst f*yr*i Michaels Me*ss*o sk*u*l*u*m we*r* hallda s*ua* imbro dögu*m*. at þuatt dagr sa e*r* we*r*ðr j imbro dögu*m* sk*a*l we*r*a næstr ept*ir* k*r*oss Me*ss*o a vallt. En f*yr*i jol sk*u*l*u*m we*r* s*ua* hallda at d*r*ottins dagr ein*n* sk*a*l we*r*a j milli þuatt dags j imbro dögum *ok* jola dags. [1] Of længa föstu *ok* of imbrodaga *ok* föstu daga alla ok þuatt dag f*yr*i huita daga. w*a*rdar m*an*n*i fiorb*aug*s g*a*rð ef h*an*n etr kiöt. En of allar föstu tiðir aðrar we*r*ðr m*að*r wtlagr [2] vm .iij. Mörk*u*m þott h*an*n eti kiöt. *ok* a sak*ir* þær sa er vill *ok* sk*a*l stefna heiman *ok* sk*a*l kueðia til heimilis bua .v. a þ*in*gi. [a]

23. hue*r*iar kindr æt*a*r e*r*o [3]

[b] Ef m*að*r we*r*ðr s*ua* staddr j wt eyium of lánga föstu at h*a*nn hef*ir* æ*ig*i an*n*an mat en kiöt. *ok* sk*a*l h*a*nn helldr eta kiöt en f*a*ra öndu sin*n*i f*yr*i matleysi. h*an*n sk*a*l æ*ig*i eta of imbro daga kiöt æ*ða* föstu daga. Sua sk*a*l h*a*nn eta at h*an*n ali önd sina wið. æ*ig*i sk*a*l h*an*n fitna a kiöti. Geing*i*t sk*a*l h*an*n hafa til skript*a*r wið ken*n*i man*n* a .vij. nattu*m* hinu*m* næstu*m* e*r* h*an*n kemr or eyiun*n*i. Þat e*r* kiöt ef m*enn* láta af naut æ*ða* fær sauði geitr *ok* suin. Ef suin kemr a Rossa kiöt. *ok* sk*a*l m*að*r ala .iij. mauuðr *ok* fella holld af. en feita aðra .iij. Ef (s. 212, b) suin kemr a man*n*z hræ. *ok* sk*a*l ala .vi. manuðr *ok* fella holld af ef hyllzt hef*ir* a. en feita aðra manuðr .vi. þa er Rétt at nyta suin ef h*an*n will. Biörn eigu m*enn* at nyta hu*a*rt se*m* er viðbiörn æ*ða* huita biörn. *ok* Rauð dyr. [4]

---

a Her indfører 50 et til K., c. 16, S. 33[17] og St., l. c., S. 42[16] svarende Stykke.

b Jfr. K., c. 16, S. 33[21]; St., c. 32, S. 42[20]; Stf., c. 10; Blg., c. 20; Ab., c. 15; 158, c. 14; 50, c. 15; 181, c. 20—22.

---

[1] 1776, c. 30. [2] Rettelse for wtlægr. [3] 1776, c. 31. [4] Herefter er skrevet *ok*, hvilket vi have udeladt som indløbet ved en Afskriverfeil.

hiört. *ok* hrein. ʀostm hual *ok* sel s*ka*l eta æ þ*ei*m dögu*m* at eins e*r* kiöt ætt e*r*. Fugla eigu m*enn* at eta þa e*r* kiot ætt e*r*. þa alla e*r* æ vatni fliota. Klo fugla eigu m*enn* æ*ig*i at eta þa er hræ klo er æ. ᴀurnu *ok* vali ok hrafna *ok* smyrla. ʀétt e*r* at eta hæsn *ok* ʀiup*ur*. þar e*r*u eɢɢ æt vndan *þeim* fuglu*m* er fuglar e*r*u æt*ir*. A þ*ei*m tiðu*m* s*ka*l eɢɢ eta e*r* m*enn* eigu at eta huitan mat.

24. vm hræ kindr[1]

[a]Kvik fe eigu m*enn* at nyta þ*at* e*r* sialf*ir* lata af.[2] þo e*r* ʀétt at nyta at æ*ig*i lati m*enn* af ef m*aðr* veit hu*a*t we*r*ðr hu*a*rt se*m* fe*r*r j vötnu*m*. eða j skriðu*m* æ*ða* j hriðu*m*. eða hu*a*tki er þ*ui* we*r*ðr þes e*r* m*aðr* veit. *ok* s*ka*l þ*at* fe nyta nema suidda we*r*ði. *ok* gefa af hin*n* fimta lut af öllu fe nema m*enn* sæfi. hafa gefit æ .vij. nattu*m* hinu*m* næstu*m* þ*að*an f*ra* er feit for. þ*at* s*ka*l gefa in*n*an ʀeps m*önnu*m. þ*ei*m e*r* æ*ig*i eigu þ*in*gf*a*rar kaupi at gegna. Sekr e*r* sa vm .iij. ᴍ*örkum* er æ*ig*i ge*r*ir s*ua*. Kælf hue*r*n s*ka*l ala .iij. nætr. þo e*r* ʀétt at nyta at h*ann* se fyʀʀ skorin*n* ef h*onu*m e*r* matr gefin*n* *ok* gefa af hin*n* fimta lut. þ*at* fe e*r* *ok* o (S. 218, a) ætt e*r* man*nz* bani we*r*ðr. Hross eigu m*enn* æ*ig*i at eta *ok* hunda *ok* melracka *ok* köttu *ok* eingi klodyri ne hræfugla. Ef m*aðr* etr þau kuikuendi er f*ra* e*r*u skilit. *ok* w*a*rdar h*onu*m þ*at* fiorb*augs* garð.

---

a Jfr. K., c. 16, S. 34^{14}; St., c. 32, S. 43^{12}; c. 52, S. 60^{13}; Stf., c. 10; Blg., c. 20; Ab., c. 15; 158, c. 14; 50, c. 15; 181, c. 22.

---

[1] 1776, c. 32. [2] Punctum er tilføiet.

25. hv*er*su gamall fasta æ[1]

[a]Þeim[2] m*ann*i e*r* skyllt at fasta lögföstu e*r* .xij. vet*ra* er gamall at sumar málu*m* aðr æ*ða* ellri. æ*ig*i s*ka*l h*onu*m vetr telia ef h*ann* e*r* *sua* alin*n* at nöck*ur* nott e*r* af. Maðr æ at hallda lögföstu ti*l* þes er h*ann* e*r* siautugr. Heill m*að*r æ at fasta logföstu en æ*ig*i sa e*r* siukr er. Yng*r*i m*að*r en .xij. vet*ra* *ok* ellri en siautugr er æ*ig*i skylldr at fasta nema vili. Kono þ*eir*re e*r* æ*ig*i skyllt at fasta e*r* barn hef*ir* j kuiði. kona su e*r* æ*ig*i til logföstu talit e*r* barn hef*ir* æ briosti of eina lánga föstu. hafa æ ho*n* barn æ briosti ef ho*n* vill hit sama ti*l* hin*n*ar þ*r*iðiu lánga föstu. æ*ig*i s*ka*l leingr þ*at* standa f*yr*i lögföstu h*enn*ar en eina föstu. Jamskyllt er þ*ei*m mö*nnu*m at w*ar*na wið kiöti æ fostu tiðum e*r* æ*ig*i e*r*u ti*l* föstu tald*ir* se*m* hinu*m* e*r* fasta. Sa m*að*r e*r* w*ar*ðueit*ir* hin*n* vnga man*n* æ*ða* hin*n* o vit*ra* *ok* lætr h*ann* eta kiöt æ föstu tiðum æ*ða* o atun þott æ*ig*i se föstu tið*ir*. *ok* w*ar*ðar h*onu*m wið lög se*m* h*ann* eti sialfr. en ecki hin*u*m er etr ef h*ann* hafði æ*ig*i vit ti*l* at sia við. Ef m*að*r b*er*r j mat manz þ*at* e*r* æ*ig*i er ætt. *ok* vil h*ann* g*er*a þ*at* til háðung*ar* h*onu*m. *ok* wardar þ*at* fiorb*aug*s (s. 213, b) garð þ*ei*m e*r* g*er*ir. en ecki hinu*m* e*r* etr.

26. vm þvr*r* föstu mat[3]

[b]Setu mö*nnu*m e*r* skyllt at fasta of eingi v*er*k[c] en æ*ig*i v*er*k mö*nnu*m þ*ei*m e*r* j eingi verki e*r*u. *ok* æ*ig*i þ*ei*m m*ann*i

a Jfr. K., c. 16, S. 35[1]; St., c. 33, 34; Stf., c. 10; Blg., c. 21; Ab. c. 15; 158, c. 14; 50, c. 15; 181, c. 23.
b Jfr. K., c. 17; St., c. 35; Stf., c. 10; Blg., c. 22, 23; Ab. c. 15; 158, c. 14, 15; 50, c. 16; 181, c. 24, 25.
c Stf. indeholder her en særegen Bestemmelse, cfr. ovenf. c. 19.

[1] 1776, c. 33. [2] Saaledes for þeim. [3] 1776, c. 34.

er smala Rekr heim. *ok* æ*ig*i þ*eim* e*r* ön*n*ungs w*er*k vin*n*r f*yr*i bui man*nz*. þ*at* e*r* ön*n*ungs w*er*k ef m*aðr* vin*n*r þ*at* hu*er*n dag e*r* husbondi vill. Eigi s*ka*l setu m*aðr* hlaupa þa daga ti*l* w*er*ks er h*ann* skylldi fasta ti*l* þes at h*ann* matiz þa helldr en aðr. Sa m*aðr* er h*ann* s*ka*l fasta. h*ann* s*ka*l hafa etið mat sin*n* f*yr*i miðia nátt þa e*r* h*ann* fastar of dagin*n* ept*ir*. *ok* mataz æ*ig*i aðr liðr eykt. s*ua* s*ka*l h*ann* nætrn*a*r w*a*rna wið kiöti þær e*r* lögskyllt e*r* at fasta se*m* of dagin*n*. þa s*ka*l not*t* w*er*a a haust æ*ða* vetr e*r* m*aðr* ma æ*ig*i sea dag. *ok* væri h*ann* þ*a*r er h*ann* mætti sia j haf wt j veðri skylausu. Þa s*ka*l nott v*er*a a sum*a*r er sol geingr of norðr ætt. þ*at* e*r* norðr ætt e*r* sol er komin j beGGia ætt norðrs *ok* wt norðrs. *ok* ti*l* þes vnz ho*n* er komin j beGGia ætt norðrs *ok* la*n*d norðrs. þa e*r* m*aðr* fastar of nott *ok* s*ka*l h*ann* hafa þuRRan mat. þ*at* e*r* þuRR matr gr*a*s *ok* alldin. *ok* iarðar auöxtr allr. Þat a maðr ok at eta þa er hann fastar.[1] fiska allz kyns huali alla aðra en Róstmhual *ok* sel. Hross hual s*ka*l æ*ig*i eta *ok* næ hual. *ok* Raudkembing. eta s*ka*l Rostmhual *ok* sel þa e*r* kiöt ætt e*r*. [2] Þat e*r* mælt of sak*ir* allar þær e*r* nu e*r*u taldar j k*r*ist-
(S. 214, a) in*n*a man*n*a laga þætti at þ*ei*m söku*m* s*ka*l stefna heiman *ok* kueðia til heimilis bua .ix. a þ*in*gi þes man*nz* er sottr er. [3] Of skog gans[4] sak*ir* *ok* fiorb*augs* sak*ir* nema m*aðr* hafi stefnt of fiolkyngi þ*a*r s*ka*l kueðia ti*l* .xij. quiðar. En of þ*r*iGGia marka sak*ir* *ok* of wtlegð*ir*. þar s*ka*l kueðia ti*l* heimilis bua v. þes man*nz* e*r* sottr er. s*ua* settu þ*ei*r ketill b*ysk*op. *ok* þorlakr b*ysk*op. at Ráði özavrar erkib*ysk*ops[5] *ok* sæm*un*dar. *ok* marg*ra* ken*n*i maNNa an*n*aRa k*r*istin*n*a laga þatt se*m* nu w*a*r vpp

---

[1] Ordene Þat a maðr ok at eta þa er hann fastar ere tilføiede. [2] 1776, c. 35. [3] Saaledes med Begyndelsesbogstav, uagtet Sætningen hører til det Forgaaende. [4] Saaledes. [5] Rettelse for erkib*ysk*op.

sagt.[a] Þat[1] *er* mælt ef finz af liki k*r*istins man*n*z at syngia s*ka*l allan liksöng yf*ir*. ef sERR merki a huart w*er*it hef*ir* karlm*að*r æ*ða* kona. Sua s*ka*l *ok* skipa ef m*enn* vitu vist af hu*er*iu liki e*r* þ*at* er fundit e*r*. þo at æ*ig*i se m*er*ki a hu*ar*t w*er*it hef*ir* karl m*að*r æ*ða* kona. nema nöckut hafi þes w*er*it of hag h*an*s at f*yr*i þær sak*ir* skyli æ*ig*i syngia lik söng yf*ir* liki h*an*s.

27. vopna b*ur*d j k*ir*kiu.[2]

[b]Þat[3] e*r* mælt j lögum at m*að*r s*ka*l æ*ig*i b*er*a vápn j k*ir*k*iu* *ok* æ*ig*i setia wið k*ir*k*iu* veGG. *ok* æ*ig*i leGGia a k*ir*k*iu* æ*ða* a k*ir*k*iu* palla þa e*r* f*yr*i k*ir*k*iu* e*r*u. Slik þyrmsla er oll a bæn husum þ*ei*m e*r* b*ysk*op lofar tið*ir* at. En ef af er brugdit þa w*ar*dar fiorb*augs* G*arð*. b*ysk*op a sok þa ef h*ann* vill sækia láta. en ella p*r*estr sa e*r* w*ar*dueit*ir* k*ir*kiuna æ*ða* bæn hws. bondi sa at þriðia kosti er byRR a k*ir*k*iu* bænu*m*. Rétt e*r* at stefna sok þ*ei*rre (s. 214, b) at heimili þes e*r* sottr er. eða *sua* at h*ann* heyri. Rétt er ok[4] at stefna fimta dag e*r* .iiij. vikur e*r*u af sumri a k*ir*kiu bænu*m*. Sækia ma þa sök wið vatt orð ef þeg*a*r eru vatt*a*r at nefnd*ir* er misþyrmt w*ar* k*ir*kiun*n*i. ella s*ka*l kueðia ti*l* tylpt*a*r kuið*a*r goða þes e*r* sottr er. En ef æ*ig*i veit hue*r*r sa er þa s*ka*l kueðia sin*n* goða.

---

a Her indfører Ab. som et nyt Capitel (c. 16) en Bestemmelse, der tildels svarer til c. 10, S. 24[13] ovenfor. Med Hensyn til Resten af Capitlet i nærværende Membran fra Þat er mælt ef finz af liki, hvilke Ord følge umiddelbart efter det Foregaaende, uden ny Linie, jfr. K., c. 262; St., c. 47; Ab., c. 2; 50, c. 3. Stykket findes ikke i de øvrige Haandskrifter.

b Jfr. K., c. 263; St., c. 49; Ab., c. 4; 181, c. 7; M. Steph. 17. Stykket findes ikke i de øvrige Haandskrifter.

---

[1] 1776, c. 46. [2] 1776, c. 48. [3] Saaledes for þat. [4] Tilføiet.

En ef sialfr *er* goðin*n* sottr þe*ir*re sök. þa s*ka*l kueðia sa*m*þ*in*gis goðan*n* tolft*a*r kuiðar. Varn*ir* *ok* gagnsak*ir* s*ku*lu æ*ig*i metaz of þau mæl ef ʀétt *er* höfðut sökin. [a]Þe*ir* me*nn* er ti*l* b*ysk*ops stola æ*ða* munklifa vilia ʀaðaz a l*an*di h*er*. hu*er*su mik*i*t fe *er* þe*i*r gefa me*ð* sér at erfingia lofi. *ok* ʀaði þe*i*r stadfestu omögu*m* sinu*m*. þa s*ka*l æ*ig*i ʀipting ti*l* þes ve*r*a þo at æ*ig*i komi buar ti*l* þes at vin*na* eiða at. *ok* þo at adr*ir* we*r*ði erfingiar en þa w*or*o er arfsalit w*a*r. [b]Ef ma*ð*r byʀʀ a k*ir*k*iu* l*an*di þa s*ka*l h*ann* þar hallda husum *ok* görðu*m* s*ua* at l*an*d spilliz æ*ig*i. En ef l*an*d spilliz j abwð h*an*s. þa s*ka*l þ*at* bæta k*ir*kiun*ni* slikt se*m* buar wi*r*ða .v. vid bok. Ef m*að*r bæt*ir* k*ir*k*iu* l*an*d þa s*ka*l h*ann* guðs þöck f*yr*i hafa. en æ*ig*i ma h*ann* fe bætr f*yr*i þ*at* heimta. [1]

28. v*m* tiundar g*er*d[2]

[c]Þat er mælt j lögu*m* at me*nn* s*ku*lu tiunda fe sitt allir a l*an*di her lögtiund. þ*at* *er* lögtiund at sa m*að*r s*ka*l gefa .vi. álna eyri e*r* h*ann* a tiutugu fiár .vi. alna aura. Sa m*að*r *er*

---

a Jfr. St., c. 73, S. 97[19]; Blg., c. 35. De øvrige Haandskrifter have intet Tilsvarende.

b Jfr. K., c. 266; St., c. 50, S. 59[20]; Ab., c. 4. Stykket findes ikke i de øvrige Haandskrifter.

c Jfr. K., c. 255; St., c. 36, 37; Stf., c. 11; Blg., c. 24; Ab., c. 17; 158, c. 16; 50, c. 17; 181, c. 26; A. M. 148.

---

[1] Umiddelbart herefter følger i Skindbogen Tiendeloven, hvis Overskrift um tiundar gerd begynder i samme Linie som Slutningen af nærværende Capitel, og hvis Begyndelsesbogstav ikke er større end de sædvanlige Capitelinitialer. Tiendeloven efter denne Membran er aftrykt i Diplomatarium Islandicum I, 109—117. Capitlerne i Membranen svare paa følgende Maade til Paragrapherne i Dipl. Isl.: c. 28 til § 1—7; c. 29 til § 8a—11; c. 30 til § 12—15; c. 31 til § 16; c. 32 til § 17—22; c. 33 til § 23—40; c. 34 til § 41; c. 35 til § 42. [2] 1776, c. 36.

h*ann* æ (s. 215, a) tiu .vi. álna aura f*yr*i vtan föt sin hu*er*s dags buning skulld laust. h*ann* s*ka*l gefa alin vaðmæls *æða* vllar ʀeyfi þ*at* er .vi. g*er*i hespu *æða* lambs gæru. En sa e*r* h*ann* æ .xx. aura s*ka*l gefa tuær aln*ir*. En sa e*r* h*ann* æ .xl. aura. s*ka*l gefa .iij. aln*ir*. Sa e*r* lx. aura æ h*ann* s*ka*l gefa .iiij. aln*ir*. En sa e*r* .lxxx. aura æ h*ann* s*ka*l gefa .v. aln*ir*. Sa e*r* tiutigi aura æ h*ann* s*ka*l gefa .vi. aln*ir*. Þat fe þ*a*rf æ*ig*i til tiundar at telia e*r* aðr er ti*l* guðs þacka lagit. hu*a*rt sem[1] þ*at* e*r* lagit til k*ir*kna *æða* brua *æða* ti*l* sælu skipa. hu*a*rt sem[2] þ*at* e*r* j lönd*um* *æða* j lausum auru*m*. Prestar þurfo æ*ig*i at tiunda þ*at* fe e*r* þ*ei*r eigu j boku*m* *æða* ᴍes*so*klæð*u*m *ok* þ*at* allt er þ*ei*r hafa ti*l* guðs þionostu. tiunda s*ku*lu þ*ei*r an*n*at fe. Bwss afleif*a*r þarf m*að*r æ*ig*i at tiunda of vær ef h*ann* helldr bui sinu. En ef h*ann* bregðr bui [a] *æða* selr h*ann* or bui þ*at* s*ka*l h*ann* tiunda. Ef m*að*r æ goð orð *ok* þarf h*ann* þ*at* æ*ig*i til tiundar at telia. velldi er þ*at* en æ*ig*i fe. [b] Bændr allir s*ku*lu tiund g*er*a þ*ei*r er þ*in*gf*a*rar kaupi eigo at gegna af fe sinu skulldlausu. æ*ig*i s*ka*l omögu*m* fee ætla þott h*ann* æ*ig*i fr*a*m at færa. En þott h*ann* æ*ig*i min*n*a fe en þ*in*gf*a*rar kaupi[3] æ at gegna. ef h*ann* æ .x. aura skulldlausa. *ok* s*ka*l h*ann* þa tiund af g*er*a hu*a*rt sem[4] h*ann* e*r* bondi *æða* g*r*ið m*að*r. nema h*ann* æ*ig*i þa omaga e*r* h*ann* s*ku*li æ w*er*ku*m* sinu*m* fr*a*m færa. Rétt e*r* at þ*ei*r allir þiɢɢi tiund er æ*ig*i s*ku*lu giallda. iafnt s*ku*lu kon*ur* giallda ti (s. 215, b) und se*m* karlar.

---

a Bestemmelsen om Tiende af búsafleifar, som overdrages til Andre, findes ikke i Stf. og 148.

b Resten af Capitlet findes tildels ufuldstændig i Blg., 50 og 148.

---

[1] Tilføiet. [2] Ligeledes. [3] Skrevet over Linien. [4] Tilføiet.

29. vm hreppa skil *ok* eid at fe[1]

[a]Samkuam*ur* s*ku*lu m*enn* eiga of haust j hrepp hu*e*riu*m* æ*ig*i fyʀʀ en .iiij. vik*ur* lifa sum*ar*s. *ok* skipta tiundu*m*. skipt s*ka*l tiundu*m* d*r*ottins dag hin*n* f*yr*sta j vet*ri*. fim*m* m*enn* s*ka*l til taka j hrepp hu*e*rium at skipta tiundu*m* *ok* matgiöfu*m*. *ok* sia eiða at mö*nn*u*m* þa e*r* bezst þickia ti*l* fallnir hu*a*rt sem[2] þ*ei*r e*r*u bændr æ*ða* grið m*enn*. *ok* s*ku*lu þ*ei*r sækia m*enn* of laga afbrigð.[b] skylldr er hu*e*rr m*a*ðr ti*l* þ*ei*rrar samkuamu at f*a*ra er h*ann* æ tiund at g*e*ra æ*ða* senda an*n*an maɴɴ f*yr*i sik. þ*a*n*n* e*r* logskilu*m* halldi upp f*yr*i h*ann* *ok* h*an*dsöl se at þiɢɢiandi. Ef h*ann* kemr æ*ig*i sialfr f*yr*i miðian dag. *ok* eingi m*a*ðr af h*an*s hen*n*di. þa w*e*rdr h*ann* sekr vm þ*at* .iij. ᴍö*rkum* *ok* s*ka*l h*ann* þa tiund giallda[c] se*m* skipt w*e*rðr æ hönd h*onum*.[d] þ*a*r s*ka*l telia fe man*n*a hue mikit se. *ok* s*ka*l vi*r*da lönd *ok* lausa aura ti*l* .vi. ælna aura. þ*at* fe e*r* at f*a*rdögum w*a*r skulld laust. Sialfr s*ka*l hu*e*rr vi*r*da sitt fe *ok* telia. en þa[3] h*ann* hef*ir* talit fe sitt *ok* wi*r*ðt. þa s*ka*l h*ann* taka bok j hönd sér æ*ða* k*r*oss *ok* nefna vátta at þ*u*i vétti s*ka*l h*ann* kueða at ek vin*n* eið at bók *ok* segi ek þ*at* guði at ek æ s*ua* fe se*m* nu hef*ir* ek[4] talit eða min*n*a. En ef

---

a Jfr. K., c. 255, S. 206[10]; St., c. 38, 40; Stf., c. 11; Blg., c. 25, 26; Ab., c. 17; 158, c. 17; 50, c. 17; 181, c. 27, 28; 148.

b Her indføre Blg. og 50 Bestemmelserne St., c. 38, S. 48[2—8] og c. 39. Det sidstnævnte Stykke har ogsaa sit Tilsvarende (i en anden Orden) i nærværende Haandskrift, nedenf. S. 53, samt i 148, 158, 181 og Stf.; sce nedenf. Note *d* og S. 46, Note *b*, S. 53, Note *a*.

c Efter den første Del af dette Ord g i a l l indtræder en Lacune i Haandskriftet 50 indtil S. 48 nedenf.

d Her indfører 148 det til St., c. 39 svarende Stykke.

---

[1] 1776, c. 37. [2] Tilføiet. [3] Saaledes (ikke þ a e r). [4] Skrevet over Linien.

h*ann* vill æ*ig*i eið vin*n*a þa[1] h*ann* e*r* beiddr. þa we*r*dr h*ann* sekr of þ*at* .xij. mo*r*ku*m*.[a] þa e*r* h*ann* beiddr er h*ann* e*r* beðin*n*. h*an*s tala s*ka*l standa æ fe sialfs *ok* s*ka*l h*ann* af (S. 216, a) þui ge*r*a tiund nema h*ann* sue*r*i ti*l* fiorðungi min*n*a en se. Ef h*ann* sue*r*r ti*l* fiordungi min*n*a en se. þa we*r*ðr h*ann* sekr of þ*at* .xij. M*örkum* *ok* s*ka*l h*ann* s*ua* mikla tiund giallda se*m* samkuamu m*enn* telia *ok* skipta æ hönd h*onu*m eið laust. þar e*r* m*a*ðr hef*ir* eid suardan. *ok* s*ka*l h*ann* s*ua* tiund af ge*r*a se*m* h*ann* hef*ir* til su*a*rit nema fe h*an*s þue*r*re æ*ða* vaxi tiu tugu*m* þ*a*ðan f*ra* er h*ann* sór til.[b] Ef fe h*an*s þue*r*r tiu tugu*m* þ*a*ðan f*ra* er h*ann* sór til. *ok* e*r* h*onu*m Rétt at f*a*ra til samkuamu *ok* telia fe sitt *ok* vin*n*a eid at *ok* ge*r*a s*ua* tiund af se*m* h*ann* sue*r*r til. Nu ef fe h*an*s vex tiu tugu*m* æ*ða* meira. þa er h*onu*m Rétt at f*a*ra til samkuamu *ok* segia ti*l* þes. *ok* ge*r*a þar tiund af. Nu ef reps m*enn* hyGGia at fe h*an*s hafi meira vaxit en h*ann* seg*ir* æ*ða* vili h*ann* ecki f*ra* segia þott fe h*an*s hafi vaxit tiu tugu*m* æ*ða* meira. þa eigu samkuamu m*enn* at ge*r*a orð h*onu*m. at h*ann* komi ti*l* samkuamu *ok* vin*n*i eið at fe sinu i[2] an*n*at sin*n*. Ef h*ann* vill æ*ig*i vin*n*a eiðin*n* þa e*r* samkuamu m*enn* vilia. þa we*r*ðr h*ann* sekr of þ*at* .xij. M*örkum* *ok* er þ*at* eið fall. *ok* s*ka*l h*ann* s*ua* mikla tiund giallda se*m* samkuamu m*enn* telia *ok* þ*eim* giallda er þ*ei*r Ræða at[3] at kueða. Þar er m*anni* we*r*ðr eið fall. *ok* eigu hreps m*enn* sök þa hue*r*r þ*ei*r*r*a er vill. Sok þ*eir*re skal stefna at lögheimili þes er sottr er *ok* telia h*ann* sekian vm .xij. M*örk*-*um* *ok* kueðia (S. 216, b) ti*l* heimilis bua h*an*s .v. æ þ*i*ngi. Ef

---

a Stykket herfra til S. 47[26] er ved Afskriverens Uagtsomhed oversprunget 148.

b Her indfører 158 det til St., c. 39 svarende Stykke.

---

[1] Saaledes. [2] Rettelse for *ok*. [3] Saaledes.

kuiðr berr a hann eið fallit *ok* *skal* dómr dæma .vi. merkr þeim er sotti. en aðrar .vi. skulu fylgia annarre tiund.

30. vm tiundar halld *ok* gialld[1]

[a]Hreps menn þeir er til eru teknir skulu skipta huers manz tiund j fiora staði. nema eyris tiund se *eða* minni þa er rétt at hon huerfi j einn stað. fiorðung einn tiundar skal gefa þurfa mönnum innan hreps *ok* skipta þeim meira er meiri er þörf. Eigi a tiund or hrepp at gefa nema samkuamu menn werði a þat sattir *ok* þicki þeim vtan hreps mönnum meiri þörf. Þat fe er gefa skal þurfa mönnum. þat skal wera j vaðmalum *ok* j wararfelldum *eða* j vllu *eða* j gærum. j mat *eða* kuikfe ollu öðru en hrossum. Þat skal golldit þeim er wið skulu taka *ok* fram komit at marteins messo. Ef þa er æigi fram komit *ok* werðr þat tiundar halld. *ok* werðr sa sekr of þat .vi. mörkum er giallda skylldi. þurfa maðr sa er til handa er skipt tiund. hann er aðili at sök þeirre. bæði sækiandi *ok* seliandi. Sa er annarr aðili er til soknar er tekinn j hreppinum *ok* tiund skipti til handa þurfa mönnum. Sok þeirre skal stefna heiman at heimili þes er sottr er *ok* kueðia til bua .v. a þingi þa er næstir eru stefnu staðnum. þeim er rétt at stefna heima at sin er tiund skipti til handa þurfa mönnum hinn .v.[ta] dag viku er .iiij. (S. 217, a) vikur eru af sumri ef æigi er aðr fram komit. Rett er at hann taki þann dag wið vaðmálum til handa þurfa mönnum ef hinn vill þa golldit hafa. æigi er hann þa skylldr at taka j oðru fe nema hann vili. Ef æigi kemr þann dag fram [b]*ok* skal sa maðr er til soknar er

---

a Jfr. K., c. 256; St., c. 41; Stf., c. 11, 12; Blg., c. 27; Ab, c. 17; 158, c. 17; 181, c. 28, 29.

b Her begynder igjen Texten i 148 efter den ovenf. S. 46 nævnte Lacune.

---

[1] 1776, c. 38.

tekin*n* gan*g*a wt j twn at sin *æða* sa ma*ð*r er h*ann* selr soknina[1] *ok* nefna at þ*ui* vatta at h*ann* er buin*n* at taka wið tiund þ*eir*re e*r* hin*n* skylldi giallda *ok* nefna h*ann* *ok* kueða æ hue mik*it* feit e*r* *ok* h*ann* sé*rr* æ*ig*i þa*n*n er gialldi halldi vpp f*yr*i h*ann*. En h*ann* s*ka*l nefna vátta j an*n*at sin*n* at þ*ui* vetti s*ka*l h*ann* kueða at ek stefni h*onum* *ok* nefna hin*n* of þ*at* er h*ann* helldr tiund f*yr*i h*onum* *ok* nefna þ*ur*fa ma*nn*in*n* *ok* tel ek h*ann* sekian of þ*at* .vi. m*örkum* *ok* giallda fiorðungin*n* tuen*n*um giölldu*m* *sua* se*m* buar wi*r*da þ*an*n luta e*r* o golldin*n* e*r*. ef sumr e*r* golldin*n*. Stefni ek ti*l* giallda *ok* ti*l* wt göngu of fe þ*at*. *ok* kueða æ hu*a*r h*ann* stefnir ti*l* þ*in*gs *ok* stefni ek lögstefnu. h*ann* s*ka*l kueðia ti*l* bua .v. æ þ*in*gi þ*að*an f*ra* er h*ann* stefndi.

31. vm b*y*s*k*o*p*c[2] tivnd *ok* eindaga a[3]

[a]Annan fiorðung tiundar s*ka*l b*y*s*k*op hafa. þ*at* fe s*ka*l we*r*a j vað malu*m* eða j w*a*rar felldu*m* *æða* j lamba gæru*m* j gulli *æða* j brendu silf*r*i. þar e*r* b*y*s*k*op fe*r*r vm fiorðung. h*ann* s*ka*l segia til at k*ir*kiu soknu*m* j hrepp hu*e*r*iu*m. hue*r*r wið þ*eim* fiorðungi tiundar s*ka*l taka er h*ann* s*ka*l hafa. Þar (S. 217, b) er mælltr eindagi æ fe þ*ui* er m*enn* s*ku*lu b*y*s*k*opi giallda hin*n* .v.*ta* dag viku e*r* .iiij. vikur e*r*u af sumri. at logheimili þes manz e*r* b*y*s*k*op bauð[b] vm at taka wið fe þ*ui*. Rett e*r* þott fy*rr* se golldit. En ef þa kemr æ*ig*i f*r*am. þa

---

a Jfr. K., c. 257; St., c. 42; Stf., c. 13; Blg., c. 28; Ab., c. 17; 158, c. 18; 181, c. 30; 148.

b Med den sidste Del af dette Ord (ud) begynder igjen Texten i 50 efter den ovenf. S. 45 nævnte Lacune.

---

[1] Maaskee Feilskrift for sokina. [2] Saaledes. [3] Gisning for n I Dipl. Isl. I, 112 er det antaget at skulle betegne nefnu. — 1776, c. 39.

s*ka*l sa er Réttr sækiandi er ga*n*ga wt j tun at sin *ok* nefna vátta at þ*u*i at h*ann* er buin*n* at taka wið fe þ*u*i er hin*n* skylldi giallda. *ok* nefna h*ann* *ok* kueða æ hue mikit feit er. *ok* h*ann* seRR æ*ig*i þ*an*n man*n* er gialld þ*at* gialldi. h*onum* e*r* Rétt þ*at* at stefna *sua* of þ*en*na fiördung tiund*ar* se*m* of hin*n* er fyRR w*ar* vm tint. þ*at* e*r* h*onum* *ok* Rétt at stefna siðaRR of þ*at* fe at lögheimili þes er sottr e*r*. þes æ h*ann* *ok* kost at segia b*ysk*opi ti*l*. *ok* láta h*ann* heimta se*m* h*ann* vill.

32. vm ki*r*kiu tivnd[1]

[a]Nv e*r*u ept*ir* tueir fiorðung*ar* þ*at* er half tiund hue*r*s man*n*z. þ*at* fe s*ka*l leGGia ti*l* ki*r*kna. *sua* til hue*r*rar se*m* b*ysk*op skipt*ir* ti*l*. *ok* reiða þ*eim* m*an*ni j hö*n*d e*r* ki*r*k*iu* þa w*a*rðueit*ir* er tiundu*m* e*r* til skipt. Han[2] s*ka*l kaupa tið*ir* at p*r*esti *sua* se*m* h*ann* ma wið komaz. *ok* aðra luti ti*l* ki*r*k*iu* þ*ur*ftar *sua* se*m* feit vin*n*r[3] ti*l*. Sua s*ku*lu m*en*n giallda tiund af ollu*m* bæiu*m* se*m* b*ysk*op skipt*ir* til ki*r*kna hue*r*ir se*m* æ bolstoðu*m* bua. Bondi sa e*r* a[4] ki*r*k*iu* bæ þ*eim* byRR e*r* tiundin*n*i e*r* ti*l* skipt. h*ann* e*r* Réttr heimtan*n*di *ok* seliandi sak*ar* þ*ei*rrar ef h*ann* vill. En ef h*ann* vill æ*ig*i. þa e*r* Rettr aðili sak*ar* þ*ei*rrar lærðr m*a*ðr sa (s. 218, a) er ki*r*k*iu* þion*ar*. *ok* ti*l* ki*r*k*iu* þurft*ar* vill feit hafa.[5] Fiorðung an*n*an tiundar e*r* tiðir s*ka*l me*ð* kaupa. þ*an*n s*ka*l giallda j vaðmælu*m* æ*ð*a i v*a*rarfelldu*m*. j lamba gæru*m* æ*ð*a j gulli *ok* brendu sylf*r*i. En an*n*an fiordung tiundar s*ka*l giallda j vaxi æ*ð*a vidi æ*ð*a j Reykelsi. eða j tiöru. eða j léreptu*m* ensku*m*[6] þ*ei*m e*r* hæf se ti*l* ki*r*kiu bun*in*gs *sua* se*m* getr at kaupa me*ð* vaðmalu*m* j

a Jfr. K., c. 258; St., c. 43; Stf., c. 14; Blg., c. 29, 30; Ab., c. 17; 158, c. 19, 20; 50, c. 19, 20; 181, c. 31, 32; 148.

[1] 1776, c. 40. [2] og [3] Saaledes. [4] Skrevet over Linien. [5] Punctum er tilføiet. [6] Saaledes; cfr. K., c. 246, S. 194[18].

þui heradi. Rétt er þott vaðmal ein se golldin. þat fe skal golldit hit seinsta hinn fimta dag viku er .iiij. vikur eru af sumri. En ef æigi kemr þa fram. þa skal sa er heimtandi er stefna þann dag vm j twni a kirkiu bænum þeim er tiundin a til at huerfa. ok sækia sua sem vm aðra tiund. hann skal stefna sinni stefnu of huarn fiorðunginn. ok láta warða .vi. Merkr j huarum tueGGia stað halldit. Rétt er at stefna einni stefnu of baða fiorðungana. ok fylgia þa ein alögin. þuiat einn er aðili at baðum. [1] Rétt er at stefna heiman til varþinga of tiundar mal ef þeir eru samþinga. ok rett er at lysa a varþingi i þingbrekku um tiundar mal ef þeir eru samþinga [2] ok sækia þar j dóm. ef hinn er þar er sottr er. þo er Rétt of byskops fiorðung at sækia. þott hinn se æigi þar er sottr er. Ef lyst er a þingi of tiund þa skal kueðia heimilis bua fimm þess er sottr [3] er.

33. vm vtlendzka menn [4]

[a] Ef maðr hefir omaga eyri at warð- (s. 218, b) ueita þann er hann tekr vöxtu af. ok skal hann þann luta vaxtarins tiunda er vndir hann beRR. sua sem þat fe er hann atti [5] aðr. Jslendzkir menn allir skulu tiunda fe sitt. en wtlendir menn [6] eru æigi skylldir at tiunda her fe sitt. aðr þeir hafa her werit .iij. vetr nema þeir geri bw fyRR. þat vær skulu þeir gera tiund er þeir gera bw ok þau misseri eptir. En ef varir

---

a Jfr. K., c. 259; St., c. 44—46; Stf., c. 14; Blg., c. 31, 32; Ab., c. 17; 158, c. 20; 50, c. 20; 181, c. 33, 34; det Følgende findes ikke i 148, der ender med foregaaende Capitel.

---

1 1776, c. 41. 2 Ordene fra ok rett er at lysa ere tilføiede. Det bemærkes, at den samme Berigtigelse af Texten bør finde Sted i K., l. c., S., 211[12]. 3 Rettelse for sott. 4 1776, c. 42. 5 Skrevet to Gange. 6 Tilføiet.

l*an*dar f*a*ra heðan *ok* eigu þ*ei*r fe ept*ir* *ok* s*ka*l sa m*aðr* giallda tiund[1] af e*r* w*a*rðueitir þ*at* fe. En of þ*at* fe er hin*n* hef*ir* æ b*r*ott m*eð* sér. *ok* e*r* h*onu*m æ*ig*i skyllt at giallda h*er* tiund af þ*ui*. þott h*ann* se alleingi æ b*r*ott. En ef h*ann* kemr wt hingat. þa s*ka*l h*ann* giallda tiund [a]af þ*u*i fe er h*ann* hafði wt m*eð* ser hin*n* næsta vetr ept*ir* er h*ann* kom wt aðr vm sum*a*rit þott h*ann* se i görðum austr[2]. Ef m*aðr* kemr wt hingat *ok* hef*ir* fe h*an*s vaxit. eða h*ann* hef*ir* æ*ig*i eiða vn*n*it fyRR at. *ok* e*r* h*ann* skylldr at vin*n*a eið at fe sinu ef m*enn* beiða h*ann*. Ef hiu eigu fe saman *ok* s*ka*l karl m*aðr* vin*n*a eið f*yr*i fe þ*eir*ra beGGia. Ef karl m*aðr* *ok* kona eigu fe saman þott þau sé æ*ig*i hiona *ok* s*ka*l karl maðr vin*n*a þar eið. Ef karlar eigu fe sam*a*n *ok* e*r* Rétt þott an*n*aR vin*n*i þar eid. Ef þ*ei*r metaz wið *ok* vill hu*a*rgi vin*n*a eiðin*n* *ok* e*r* sök wið hu*a*rntueGGia. Sa s*ka*l eið vin*n*a f*yr*i fe hu*er*t er lögradandi e*r* fiarins. Ef vöxtu beRR vnd*ir* man*n* af fe þess (s. 219, a) manz er orlendis e*r*. *ok* s*ka*l h*ann* þ*at* fe s*ua* tiunda sem þa[3] e*r* vöxt beRR vnd*ir* h*ann* af omaga eyri. þar s*ka*l m*aðr* tiund g*er*a j þ*ei*m Repp se*m* h*ann* æ logheimili þav misseri hu*a*r se*m* fe h*an*s e*r*. Rett er at sættaz æ tiundar mæl meðan æ*ig*i er stefnt vm. þo e*r* Rétt at sættaz þott stefnt se vm. *ok* s*ka*l æ*ig*i meira niðr falla alagan*n*a en hálft. Ef m*aðr* tekr min*n*i sátt en .iij. M*erkr*. *ok* warðar h*onu*m þ*at* þ*r*iGGia M*a*rka

---

a Her begynder sidste Del af 173 (c. 10).

---

[1] Tilføiet. [2] I Skindbogen: sum*a*rit þott h*ann* se, hvorefter en halv Linie er ubeskrevet og den næste Linie begynder med Ef maðr. Ordene þott hann se ere overstregede, uden at det kan afgjøres, om dette er skeet strax eller senere. Det er aabenbart, at Skriveren har standset fordi han ikke har forstaaet Stedet. Vi have optaget de anførte udstregede Ord og tilføiet i görðum austr. Det bemærkes, at Redactionen af 173 og 181 bidrager til at tydeliggjøre de her givne Bestemmelser. [3] Ordene sem þa ere tilføiede.

sekt. *ok* a sa sök er vill. Ef tiund gelldz æ*ig*i heima j h*er*aði. enda er æ*ig*i stefnt vm. þa e*r* RÉtt at lysa hit næsta sum*a*r ept*ir* a alþ*in*gi at lögb*er*gi. Jn*n*an hreps m*enn* eigu at lysa föstu dag *ok* þuatt dag of tiundar mál *ok* þ*ei*r m*enn* er af þ*ei*m taka. Ef hreps m*enn* hafa æ*ig*i lyst f*yr*i helgina. þa e*r* RÉtt[1] ept*ir* helgina hu*er*iu*m* er vill at lysa vnz dom*a*r f*a*ra wt. Sa e*r* lysa vill h*ann* s*ka*l g*an*ga ti*l* lögbergs *ok* nefna vátta. at þ*ui* vétti s*ka*l h*ann* kueða. at ek lysi sök a hönd h*onu*m *ok* nefna h*ann* of þ*at* at h*ann* hafi halldit þ*ei*m fiorðungi tiundar. *ok* kueða a hu*er*r sa e*r*. tel ek h*ann*[a] sekian of þ*at* .vi. MÖ*rkum* *ok* giallda þ*an*n luta er o golldin*n* e*r* tueN*N*um giölldu*m* s*em* buar wi*r*ða *ok* kueða a hu*a*r h*ann* lys*ir* ti*l* doms. lysi ek löglysingu. þ*a*r er maðr lys*ir* vm tiund. h*ann* s*ka*l kueðia[2] til heimilis bua .v. þes e*r* sottr e*r*. En þ*a*r er m*a*ðr stefn*ir* heiman of tiund. h*ann* s*ka*l (S. 219, b) kueðia[3] .v. bua a þ*in*gi þa e*r* næstir e*r*u stefnu staðnu*m*. Eingi e*r* RUðning v*m* þa bua. nema at leidar leingd. Eigi s*ka*l spell meta a tiundar mælu*m* ef RÉt*t* er höfðut sökin. Ef m*a*ðr tekr gagn sök upp[4] j gegn tiundar mæli. *ok* a æ*ig*i at meta þa sök nema h*on* se fiörbaugs sök[b] eða meiri. meta s*ka*l ef tiundar sok er. þ*ui* at eins e*r* RÉtt at lysa a þ*in*gi *ok* sækia hit sama sum*a*r of tiund. ef sa e*r* a þ*in*gi er sóttr e*r*. Rett e*r* at sækia of b*ysko*ps fiorðung þott sa se æ*ig*i a þ*in*gi e*r* sóttr er. Eigi s*ka*l tiundar sök fyrnaz helldr en fiar heimting onn*ur*. Ef h*ann* gelldr æ*ig*i tiund hin f*yr*stu misseri. þa e*r* h*ann* atti at giallda. þa s*ka*l stefna at lög heimili þes e*r* sottr er. eða lysa a þ*in*gi. [5]Þ*a*r er m*a*ðr stefn*ir* heima at sin hin*n* .v.*ta* dagh viku e*r*

---

a Her ender Haandskriftet 158.
b Her ender Brudstykket 173

---

[1] Herefter er skrevet at lysa, hvilke Ord vi have udeladt som indløbne ved Afskriverfeil. [2] og [3] Rettelse for kueða [4] Tilføiet. [5] 1776, c. 43.

.iiij. vik*ur* *e*ru af sumri of tiund. *ok* æ domr at dæma at giallda j þ*ei*m stað hinu*m* sama .xiiij. nottum eptir vapna tak[1] jn*n*stæðu. *ok* .vi. M*erkr* alaga. þ*ei*m s*ka*l dæma .iij. M*erkr* er sæk*ir*. en aðrar þriar s*ku*lu fylgia þ*ei*m fiorðungi tiundar *er* stefnt w*ar* vm. En ef stefnt er at lögheimili þes *er* sottr er. *ok* s*ka*l þ*ar* þa dæma at giallda in*n*stæðu *ok* alög .xiiij. nottu*m* ept*ir* vápna tak. En ef lyst *er* æ[2] þ*in*gi of tiund. *ok* æ dómr at dæma in*n*stæðu *ok* alög[3] at lögheimili þes er sottr *er* .xiiij. náttu*m* ept*ir* væpna (S. 220, a) tak. En of viti öll þau *er* h*er* fylgia *ok* wtlegðir þar s*ka*l dæma .vi. ælna aura. [a]Þar s*ka*l m*að*r giallda tiund alla. er h*ann* *er* j vist of haustit er skipt er tiundum.[4] En ef æ*ig*i er þar samkuama átt j þ*ei*m hrepp at þui. þa s*ka*l h*ann* þar giallda e*r* h*ann* er vistfastr Marteins Messo. Ok s*ka*l sa m*að*r æ vallt giallda tiund af fenu *er* lögRaðandi er fiarins. [b]Ef m*að*r helldr bui sinu. *ok* s*ka*l tiunda mat*ar* af gang ef meiri er en vétt hafi hiona hu*er*t. *ok* s*ua* heyia af gang. ef fornari *er*u en vetr gömul.

34. hieR segeR vm sakeR *ok* fiár sokn*ir* *ok* tiund*ar* hölld fyr*r*i m*ann*a[5]

[c]Nefni ek j þ*at* vetti. at ek er buin*n* at taka wið tiund

a Jfr. K., c. 260, S. 215⁵; St., c. 39, 51; Stf., l. c.; 181, l. c. (c. 34); jfr. ovenf. S. 45 Note *a*. Blg. og Ab. indføre her tre Stykker, nemlig et til St., c. 45, S. 55[19]—56[1], svarende Stykke, og Bestemmelser dels om Lyseafgift, dels om Tiende m. m. af hvad man giver sine Børn, hvorefter Ab. til Slutning indeholder et Capitel 18 med Overskrift her segir um sifiar ok frændsemis spell. Blg. indeholder næst efter de tre nævnte Stykker en Række Capitler, c. 33—67, angaaende dels Christenretten dels andre Emner af Grágás.

b Findes, foruden her, alene i Stf., l. c., og 181, c. 34; cfr. tildels ovenf. S. 44[13].

c Jfr. St., c. 53, S. 61[18]; findes ikke i de øvrige Haandskrifter.

[1] Ordene .xiiij. nottum eptir vapna tak ere tilføiede. [2] Udeladt i Dipl. Isl. [3] Tilføiet. [4] Punctum er tilføiet. [5] 1776, c. 50.

þe*ir*re er N. ꝏ at giallda *ok* kueða ꝏ hue mikit fe er. *ok* se ek æ*ig*i þa*n*n er þ*u*i gialldi halldi vpp f*yr*i h*ann*. Ek nefni j þ*at* vetti at ek stefni .N. vm þ*at* at h*ann* helldr tiund f*yr*i .N. *ok* tel ek h*ann* sekian vm þ*at* .vi. mörku*m*. *ok* giallda tuen*n*um giölldu*m* fiorðungin*n* se*m* buar virda. eða þa*n*n luta tiundar sem o golldin*n* er. stefni ek til giallda *ok* wt göngu vm fe þat. stefni ek til þ*in*gs þess.

35. vm sakar gipt*ir* þ*eir*ra *ok* lög lysing[1]

[a]Nefni[2] ek j þ*at* vetti at ek lysi sök ꝏ hendr .N. at h*ann* hafi halldit þe*i*m fiorðungi tiundar er h*ann* ꝏ at giallda. tel ek h*ann* sekian of þ*at* .vi. mörkum. *ok* gia (S. 220, b) llda þa*n*n luta er o golldin*n* er tuen*n*um giolldum sem buar wi*r*da. lysi ek till doms. lysi ek löglysing *ok* s*ka*l kueðia ti*l* heimilis bua .v. þess er sottr er.[3] [b]Giörtæki vardar .iij. merkr[4]. RÆN. *ok* stuldr skogáng. [c]Meiðing fiár ef .v. aura skaði er varðar fiörbaugs garð. Kwgilldis skaði skogáng. [d]Væða ue*r*k varðar ecki ef bætt er innan fiortan natta sem buar virða.[5]

---

a Findes ikke i de øvrige Haandskrifter.
b Jfr. K., c. 227, 228; cfr. St., c. 265, 367, 424, S. 474. I de øvrige Haandskrifter findes intet Tilsvarende.
c Jfr. St., c. 431, S. 495[15]; K., c. 203, S. 118[13]; c. 64, S. 117[18]; findes ikke i de øvrige Haandskrifter.
d Findes ikke i de øvrige Haandskrifter; cfr. K., c. 92; St., c. 296; c. 346, S. 372[7].

---

[1] 1776, c. 51. [2] Begyndelsesbogstavet er rødmalet, men betydelig mindre end de sædvanlige Capitelinitialer. [3] Her er i Enden af Linien efterladt Plads til omtrent tre Bogstaver, hvilken Plads er udfyldt med en rødmalet Krølle. Derefter kommer uden anden Adskillelse i næste Linie det Følgende. [4] Tilføiet. [5] Herefter følge Statuter af Biskopper og Erkebiskopper med en Overskrift, der begynder i samme Linie som det Foregaaende.

II.

A. M. 346 fol., Staðarfellsbók.

Her hefr kristin*n*a laga þatt eɴ forna[1]

1.

Þat[a] er up*p*haf laga uaʀa. at allir m*enn* s*ku*lo v*er*a k*r*istn*ir* a lande h*er* *ok* trua a[2] ein*n* ɢuð fauður *ok* sun. *ok* anda helgan. Barn hu*er*t s*ka*l færa ti*l* skirnar er alit er. sva sem f*y*r*s*t ma með hu*er*igre skepnu sem er. Ef skaperfinge barns er hia. þa s*ka*l h*ann* barn færa ti*l* skirnar. *ok* sa m*að*r er h*ann* biðr ti*l*. Ef eigi[3] er skaperfingi barns. hea. þa s*ka*l bonde færa barn ti*l* skirnar. sa e*r* uist ueit*ir* konune er lettare er vorðin. e*ða* sa maðr er h*ann* biðr til. Ef

---

a Jfr. Skálholtsbók, c. 1, ovenf. S. 1, og de der anførte Haandskrifter.

---

[1] I den foregaaende Del af Membranen findes S. 1—25 Biskop Arnes Christenret med en forud for samme gaaende Indledning, indeholdende Capitlerne V—VII af Járnsíða, kristindómsbálkr (Arnam. Udg., S. 16—18). Biskop Arnes Christenret ender S. 25[11] med Slutningsordene af c. XXXIV fyrir sina hønd at prova. Nærværende Overskrift følger umiddelbart derpaa Linie 12 og i den næste Linie begynder Texten med stort malet Begyndelsesbogstav. I Enden af Textens første Linie er efterladt en lille Plads til Overskrift, idet Skriveren vistnok har tænkt sig, at denne, der skulde tilføies bagefter, vilde optage ikke blot den foregaaende Linie, men ogsaa en Del af denne. Capiteltallet er tilføiet af os. [2] Tilføiet. [3] Rettelse for h (hann).

hvarge er *þeir*ra hea. þa *sku*lo *þei*r me*nn* færa barn til skirnar. er þar ero logfast*ir* in*n*an huss. Ef *eig*i ero *þei*r til þa *sku*lo *þei*r er næstir bua. Ef sa *mað*r hef*ir* *eigi* syslu áá at færa barn ti*l* skirn*a*r er skylldr er ti*l* *eða* synear farar sa er beðIN er ti*l*. þa varðar fiorbaugs. GARð. huaR*um* tuGGia *þeir*ra. *ok* aa sa søc er uill. *ok* *ska*l søc þeiRe stefna heiman. *ok* *que*ðea ti*l* a þi*n*ge .ix. heimil*is* bua *þe*ss er sottr *er*. Bonde er skylldr at ala þa me*nn* er barn færa til skirn*a*r. þria me*nn* fulltiða *ok* b*a*rn it fiorða ok hross[1] *eða* eyk ef þei*m* fylg*ir*. ef h*ann* a min*n*a fe EN þi*n*gfar*a*r kaupi *eig*i at gegna. þa *ska*l h*ann* ueita þei*m* husru*m*. *ok* selea þei*m* mat *ok* hey. sua se*m* buar uirða. Golldit *ska*l a .xiiij. nottu*m* matar u*er*ð *ok* heyss. Ef bonde synear þei*m* uistar. *eða* *þe*ss beina er til er mællt. þa u*er*ðr h*ann* utlagr um þ*at* .iij. morku*m* *ok* a sa søc er uistar er syneat. *ok* *ska*l stefna heima*n*. *ok* *que*þia áá þinge heimil*is* bua .v. *þe*ss er[2] sottr er. [a]Þ*ei*r m*enn* er b*a*rn færðu ti*l* skirnar[3] *sku*lo fara til løgheimil*is* p*re*stz ne*m*a *þei*r fin*ne* (s. 26) h*ann* fyR. *ok* biðea h*ann* skira barn þ*at*. Ef h*ann* varn*a*r þei*m*. *ok* uarðar þ*at* fiorbavgs G*a*rþ. *ok* eigo *þei*r søk er barn förðu til skirnar. *ok* *ska*l stefna heiman. *ok* *que*ðea til bua ix. a þinge *þe*ss er sottr er. Ef þeir hitta prest[4] afornu*m* uég. þa lætr h*ann* rett skirn uppe. at h*ann* late at løgheimili sinu. Ef h*ann* hef*ir* *eigi* le*n*gr hei*m*an[5] u*er*it en*n* dagstund. EN ef h*ann* hef*ir* um nott u*er*it heima*n* *eða* lengr. *ok* hitta m*enn* h*ann* afornu*m* uege. *ok* biðea h*ann* skira barn þa lætr h*ann* rett skirn uppe. at h*ann* late at kirkiu bæ enu*m* næsta. Ef b*a*rn er eige siuct. EN ef sott er a barne. þa *ska*l þar skira

---

a Jfr. Sk., c. 2.

---

[1] Ordene ok hross ere tilføiede. [2] og [3] Tilføiet. [4] Ordene Ef þeir hitta prest ere tilføiede. [5] Rettelse for hei*m*am.

er uatne nair fyrst. prestr skal eigi sva fara heiman nott eða lengr at eigi hafe hann þa lute alla at barn mege skira. Ef hann ferr sva heiman at hann hefir eigi þa reiðu er barn megi skira[1] þa uerðr hann sekr vm þat .iij. mørkum. ef hann kemr i enga raun vm. En ef hann kemr i raun vm þat. ok stendr þat fyri skirnenne. at hann hefir eigi reiðu til. þa varþar honum fiørbavgs garð.[2] Ef barn elz i ut eyium. ok er erfuinge barns þess hia. þa er hann skylldr at föra barn til skirnar. ok buðu nautar hans. ok þeir menn allir er a megin lande ero skylldir at færa barn til skirnar. Sa er skylldr at lea skips er beðinn er. ok fara áá með þeim huerr er beiddr er. sva sem fyrst ma fyri neðrs søkum. Bonde er skylldr at ala þa menn .v. er utan ero komnir. ok barn it sétta. Þeir skulo feria þa menn aptr ut er barn förðu til skirnar. ok[3] utan færðu. Ef kona uerðr lettare aførnum uege. þa ero fauronautar hennar skylldir. at færa barn þat til[4] skirnar eða þeir er fyrst ero beðnir til. Ef sa maðr förir eigi barn til skirnar er skylldr er til eða syniar maðr honum farar eða skips eða eykiar. at nauðsynea lausu. ok uarðar þat fiørbavgs. garþ ok skal søkum þeim stefna heiman. ok queðea til heimilis bua ix. a þinge. þess er sottr er. Ef barn er siuct sva at við bana er hætt. ok of nair eigi prestz funde. þa áá u lærðr maðr at skira barn. Ef þat er at bonda huse. þa skal taka uatn i kerallde.[5] Ef barn verðr siuct a førnum uege. þa skal fara þar er uatne nair eða sio. ef eigi nair uatne.[a] hann skal gefa nafn barninu. sem

[a] Her findes ikke Stykket Sk., l. c., S. 4⁷⁻¹¹ om Indvielsen af Vandet.

[1] Ordene fra Ef hann ferr sva heiman til reiðu er barn megi skira ere tilføiede; ligeledes er Punctum tilføiet foran disse Ord. [2] Punktum er tilføiet. [3] Saaledes for er. [4] Rettelse for ti. [5] Punctum er tilføiet.

þ*at* s*ka*l heita. Skire ek þic. N°. s*ka*l h*ann* q*ue*þa *ok* nefna barnit. i nafni fauð*ur*. *ok* drepa barninu i vatn. *ok* sonar *ok* drepa þui i uatn i an*n*at sin*n*. *ok* anda hins helga. *ok* drepa þ*u*i i uatn it þriðea sin*n*. sva at þ*at* uerðe aluatt. þo er rétt at um sin*n* se i drep*it* e*ða* hellt uatne aa e*ða* ausit. ef e*igi* uerðr raðru*m* at øðru. Ef e*igi* nair uatne e*ða* sio *ok* of getr þo snæ.[a] þa s*ka*l h*ann* bræða snio m*eð* hö*n*du*m* s*er*. *ok* riða áá s*v*a at þ*at* v*er*ðe al uátt. e*ig*i s*ka*l h*ann* s*v*a drepa barne i snæ. at þ*at* sæki kulþa[1] s*v*a at þ*u*i se við bana hætt helldr s*ka*l h*ann* riða snioue a þ*at* með høndu*m* s*er*. Karlm*að*r s*ka*l barn skira fyʀ en (s. 27) kona. En ef h*ann* kan*n* e*igi* orð e*ða* at ferle. þa er rett at kona ken*ne* h*onu*m. Ef karlmaðr er e*igi* til e*ða* ma h*ann* e*igi*. þa s*ka*l kona skira. *ok* varþar h*en*n*e* slikt se*m* karlm*ann*i ef ho*n* kan*n* e*igi*. Suein*n* vij. uetra gamall s*ka*l skira barn. ef e*igi* er ell*r*i m*að*r til. þ*u*i at ei*n*s s*ka*l yng*r*i suein*n* skira. ef h*ann* kan*n* bæðe credo in d*eu*m. *ok* pat*er* n*oste*r. Þuiat eins. s*ka*l faðir skira barn sitt f*yr*i nauðsynea sak*ir* ef enge er an*n*aʀ til. [b]Ef faðir skirir barn sitt f*yr*i nauðsynea sakir e*ða* moðir. *ok* s*ku*lo þau h*af*a samuistur *ok* samhuilo sem aðr. ef barn þotte dauðuána. [c]Sa m*að*r er barn hef*ir* skirt. s*ka*l fara til fund*ar* við p*re*st. *ok* q*ue*ða orð þau f*yr*i h*onu*m. sva sem h*ann* hafðe i barn skirn. *ok* segia til at ferla hv*er* fylgðo. Ef p*re*ste þickir rett su skirn. *ok* andaz barnit. *ok* s*ka*l grafa þ*at* at kirkiv. *ok* syngia lik søng yfir. En ef barn lifnar. þa s*ka*l p*re*str ueita þui alla reiðu. þa er

---

a Bestemmelsen om Indvielsen af Sneen Sk., l, c., S. 4[18] findes ikke her.
b Jfr. K., c. 261; St., c. 5.
c Jfr. Sk., l. c., S. 5[3].

---

[1] Saaledes.

upp er fra þui. er i vatn er drepit barninv.[1] E*igi* s*ka*l skira i an*n*at sin*n* ef fyʀ var rett skirt. Ef p*re*ste þickir e*igi* rett at f*a*rit. hu*a*rt se*m* skort*ir* orð e*ða* on*n*ur at ferle. *ok* andaz barn*it*. þa s*ka*l þ*at* e*igi* grafa at k*ir*k*iu*. Eɴ ef barnit lifnar. þa s*ka*l p*re*str ueita þui fulla skirn. se*m* ecki se aðr at g*er*t. E*igi* s*ka*l optaʀ skira barnit. ef þ*at* hef*ir* skirt v*er*it inafne fauþ*ur* *ok* sun*a*r *ok* anda heilags. Enda hafe uatt uorðit nockut. Ef p*re*str f*er*r e*igi* sva at skirn at b*ysk*opi þick*ir* rett. *ok* varðar þ*at* fiørbaugs garð. *ok* a b*ysk*op søc. Ef barn andaz p*ri*msignt. *ok* hef*ir* e*igi* meire skirn. þa s*ka*l þ*at* grafa við k*ir*kiv garð ut. þ*a*r er mætizt uigð molld *ok* v uigð. *ok* syngia e*igi* liksøɴɢ y*fir*. Ef barn elz nær pascʜum e*ða* huita døgu*m*. *ok* uill m*a*ðr fresta skirn til laug*a*r d*ags* fire paska e*ða* huita daga þa u*er*ðr h*onu*m þ*at* rett. ef barn*it* er e*igi* siuct. Skira s*ka*l þeg*a*r ef[2] siuct er. Ef m*a*ðr uill þuat*t* dags at biða. *ok* s*ka*l h*ann* fara til fund*a*r við p*re*st. *ok* lata h*ann* raða. huart h*ann* uill skira barn*it*. f*yr*r. e*ða* uill h*ann* biða þuatt d*ags* at. karlm*ann*i hu*er*iv*m* .xij. uet*ra* gømlu*m* oc kono er uit hefir til er skyllt at kun*n*a þau orð. *ok* atferle er barn s*ka*l skira. ef þau kun*n*u e*igi* f*yr*i uræctar sakir e*ða* uerðe e*ig*i rett at farit er barn*it*. s*ka*l skira. *ok* þørf uerðr varðar fiørb*aug*s. ɢarþ. *ok* a b*ysk*op at raða f*yr*i søc þ*eir*re. Eɴ hv*er*ium man*n*e er uit hef*ir* til *ok* hyɢiande karle *ok* kono. er skyllt at kun*n*a. ᴘat*e*r n*oste*r *ok* ᴄredo in deu*m*. Ef þau uilea e*igi* kun*n*a. *ok* hafe þau uit ti*l*. þa varðar þ*ei*m þ*at* fiørb*aug*s ɢ*arð* *ok* a b*ysk*op f*yr*i søc at raða.

---

[1] Punctum er tilføiet. [2] Tilføiet efter andre Haandskrifter.

2.[1]

[a]Ljk huert *skal* færa til *kir*kiv *þat* er at *kir*kiu a lægt. sva sem *menn* uer*ð*a f*yr*st bunir t*il*. Ef arf tøko *maðr* hins andaða er hia. þa áá h*ann* at færa lik t*il* k*ir*kiv (s. 28) *ok* sa *maðr* er h*ann* biðr t*il*. En ef *eigi* er erfingė hia *eða* er h*ann* *eigi* fulltiðe. þa s*ka*l bonde færa lik til k*ir*kiv. sa er uist ueitte enu*m* andaða m*ann*i siðarst. En ef hv*a*rge er i hea *er*finge ne bonde. þa s*ku*lo *þeir*. lavgfastir m*enn* færa lic til kirkiv. er þar ero næst*ir* *ok* taka af fe þ*ui* er hin*n* andaðe atte. lerept *eða* vaðmal. at bua um lik. Ef sa atte *eigi* fe til. þa er hin*n* skylldr at fa til at bua um lik er til k*ir*kiv færir. Løghelga daga alla er m*ønnum* rett at bua um lik *ok* gøra kistu at. *ok* fara m*eð* *ok* grafa. ne*ma* .iij. d*ag*a a xij. manuðu*m*. Pascna d*ag* hin*n* fyrsta. *ok* jola dag hin*n* fyrsta. *ok* fausto dag hin*n* langa. Með a at f*a*ra favsto d*aginn*. En *eigi* a þa iørð at opna til þess at grafa lik. Til *þeir*rar k*ir*kiv s*ka*l lik færa. er b*yskop* lofar grøpt at. Bonde er skylldr at ala þa men*n* .v. er lik færa til kirkiv. *ok* ross *eða* eyk ef þeim fylgir. Ef h*ann* synear þei*m* uistar. *ok* v*er*ðr h*ann* utlagr[2] um *þat* .iij. m*ørkum* *ok* a sa søc er uistar er syniat. Skal stefna heiman. *ok* q*ue*ðea til .v. bua a þinge. Sa *maðr* er uarðueitir k*ir*kiv a gropt uppe at lata. *ok* s*ka*l þar grafa er h*ann* ræðr. *ok* pr*e*str sa er þ*a*r er. Lic s*ka*l *eigi* bera i k*ir*kiv. b*er*t ne bloðuct. *ok* *eigi* s*ka*l þ*e*ss man*nz* lic i k*ir*kiv bera *er* *eigi* atte k*ir*kiv ge*n*gt meðan lifðe. Ef *maðr* ber þess man*nz* lik i k*ir*kiv er fra er skilt. þa s*ka*l h*ann* bæta laustin*n* kirkiune .xij. auru*m*. En ef

---

a Jfr. Sk., c. 3.

---

[1] Af Overskriften her kan kun med Vished læses h v *e r* (maaskee: h v e r i r l i k e i g o a t f æ r a t i l k i r k i u). [2] Rettelse for u t l æ g r.

hann uill eigi giallda þat fe. þa uerðr hann ut lagr[1] um þat .iij. mørkum. ok a þo at inna kirkiunne sitt fe. Lic ecki skal grafa aðr kolnat se. Ef maðr grefr lik aðr kallt er. þa uerðr hann sekr .iij. mørkum. ok a sa søk er uill. Ef menn hrapa grepti. sva. at quiðr beʀ þat uitne at ønd uære i brioste manne. þa er hann var niðr grafinn. þa uerðr þat at morðe. Leg øll skulo uera iafn dyr. huart sem ero næʀ kirkiv eða fiʀ i kirkiu garðe. Tolf alnum skal kaupa leg undir mann nema barn se tann laust. þa skal. eyreʀ.[2] Sex alnir skal prestr hafa fyri liksøng. Sa skal giallda. legkaup ok liksaungs kaup er lik færir til kirkiv. skal þar giallda akirkiu bænum. þeim er lik var grafit. enn fimta dag uiko er .iiij. uikur ero af sumri. itune fyri karl durom. sa maðr er kirkiv uarðueitir. ok prestr. áá huáʀ þeirra at[3] nefna uatta at um sitt fe. ef eigi kemr fram. ok er rett þar at stefna um. ok telea hann sekian .iij. mørkum fyri halldit. hann suarar rettu fyri sic. ef hann byðr þeim at handsala þat fe. þa er hann færðe lik til kirkiv. ef þeir attu gialld daga saman. ok eindaga þar. ok skulo þeir taka þau hand søl. Sa er lic færðe. áá. at hafa sina aura af fe ens andaða. eða heimta at erfingia ef hinn atte ecki til. Ef huargi atte fe til en anndaðe ne erfinge hans. ok (s. 29) tekrat þar fe er ecki er til. þa skal ueita leg ok liksøng. En ef fe uinnz til sums enn eigi til allz. þa skal til þess fyrst hafa at bua um lic. En þa skal kaupa licsøng en legkaup skal siþarst reiða. Ef gøngu maðr andaz inne at mannz. þa skal bonde fæ ra lik til kirkiu. Ef sa maðr hafðe fe á ser enn andaðe. þa skal þar af taka til þurftar honum. En ef hann atte þar meira fe eða i øðrum støðum. þa á bonde at taka þat fe. Sa er honum ueitte uist þa er hann andaðiz. nema honum være tekin uist at løgfardøgum. þar er honum uære uel uært

---

[1] Rettelse for lægr. [2] Punctum er tilføiet. [3] Tilføiet.

i. *ok* genge h*ann* at sinu raðe abrøt. en*n* e*i*g*i* frænda. þa áá bonde þ*at* fe at taka er sa m*að*r hafðe þ*an*gat haft er andaðiz. EN þ*at* eigu frændr h*an*s er h*ann* atte i øðr*um* støðu*m*. Ef m*að*r andaz iut eyium. þa ero þ*ei*r m*enn* skylld*ir* er þar bua at færa lik h*an*s til kirkiv. er á megin l*an*di ætte at færa e*ða* buðu nautar h*an*s. Ef h*ann* andaz ifiske skalu*m*. Sa áá at léa skips er til áá. Vtlagr[1] er sa þri*m* MØrku*m*. er uarnar skips e*ða* farar ef h*ann* er beiddr. Ef maðr andaz a þingu*m* e*ða* leiðu*m*. þa s*ku*lo buðo navtar hans færa lik til k*ir*kiv. Ef maðr andaz a þinguelle e*ða* leiðar uelle ept*ir* er m*enn* eru brottu farnir af þinge. þa a sa maðr at færa lik til kirkiu er næst byr þeirra manna er .ij. huskarla a ok of sialfum ser. Ef maðr andast a þinguelle eptir er menn eru a brott farnir af alþingi þa[2] s*ka*l bonde sa færa lic h*an*s til kirkiv. er þ*a*r byr a þinguelle. þ*eir*ra man*n*a er ij. huskarla hef*ir*. *ok* of sealfu*m* s*er*. Ef m*að*r andaz i far man*n*a buðum. þa s*ku*lo buðo nautar h*an*s færa lik til k*ir*kiv. Ef m*að*r and*az* a førnu*m* uege. *ok* s*ku*lo føronautar h*an*s færa lik til kirkiv. Ef sior eða uavtn kastar[3] likum áá l*an*d. þa s*ka*l landeigande færa lic ti*l* kirkiv. Ef fe rekr a land m*eð* liku*m*. þa s*ka*l þar t*ak*a af til þurftar þei*m*. Ef meira fe ke*m*r a land. EN þar þarf til. þa s*ka*l land eigande hallda þui til doms. Ef lik gø*n*go man*nz* fin*nz* i haga úte. *ok* s*ka*l landeigande færa lik ti*l* kirkiu. *ok* eignaz fe þ*at* er hin*n* hef*ir* a sér. frændr eignaz þ*at* er um fram ér. Ef lik fin*nz* i lande man*nz*. eða i ut husum. þa áá land eigande at færa lik til kirkiv. *ok* varðueita fe er hin*n* hafðe á s*er*. til handa frændu*m*. Ef lic fin*nz* afiøllu*m* þei*m* er vatnføll deila m*er*ki. þa s*ka*l sa m*að*r færa lic þ*at* til kirkiv er næst byr uøtnu*m* þei*m* i heraðe er næst sp*re*tta up*p* likinu. *ok* hafe

---

[1] Rettelse for Vtlægr. [2] Ordene fra a sa maðr at færa lik til kirkiu er næst ere tilføiede. [3] Saaledes.

h*ann* tua huskarla of sealfu*m* s*er*. þangat s*ka*l lic ti*l* heraðs færa sem uøtn falla. Ef lic fin*n*z i afrettu*m*. eða i almen*n*-ingum. *ok* áá sa at færa lik til kirk*i*v. er næst byr þ*eir*ra man*n*a er *eigi* .ij. huskarla *ok* of sialfum s*er*. Ef m*a*ðr fær*ir* *eigi* þ*at* lik til kirkiv. er h*ann* er skylldr til at løgum. *ok* u*er*ðr h*ann* ut lagr[1] um þ*at* .iij. mørku*m*. *ok* áá sa[2] søc er uill. Skal h*ann* q*u*eþéa til (s. 30) heimilis bua .v. a þinge þ*es*s man*n*z er sottr er. Ef m*a*ðr verðr sottr v*m* þ*at* at h*ann* færðe *eigi* lik til k*ir*kiv. *ok* of u*er*st h*ann* male. ef h*ann* getr þan*n* q*u*ið at h*ann* hugðe at sa m*a*ðr ætte *eigi* at kirkiv lægt. *ok* fellr þa utlegð niðr við h*ann*. En do*m*r áá at dæma áá hendr h*onu*m. at hafa lic ti*l* kirkiv fært. áá fiortan not*tu*m eptir vapna tak. Ef maðr færir lic þ*at* til kirkiv. er *eigi* áá at k*ir*kiv lægt. *ok* varþar þ*at* fiørbaugs Garð. ne*m*a h*ann* gæte[3] þan*n* q*u*ið at h*ann* hugðe at sa maðr ætte at k*ir*kiv lægt. *ok* s*ka*l h*ann* brøt h*af*a fært a fiortan nottu*m* ept*ir* þinglausnir. *ok* bæta laustenn k*ir*kivn*n*e .xij. auru*m*. fiøgur ero lik. þau er *eigi* s*ka*l at k*ir*kiu grafa. þ*at* er lic eitt. ef maðr andaz u skirðr. an*n*at er skogar man*n*z lik er v æll er. *ok* ufereande[4]. ne*m*a b*ysko*p sa lófe er yf*ir* þeim fiorðunge er. þa er rett at grafa at kirk*iu*. en*n* *eigi* ella. Þ*at* er lik it þriðéa er *eigi* s*ka*l at kirkiv grafa. Ef m*a*ðr uiðr a s*er* u*er*k þau. er þ*a*ðan[5] v*er*ða at bana. sva at h*ann* uill un*n*it h*af*a. ne*m*a hann[6] fae iðrun. siþan. *ok* ga*n*ge ti*l* scriptar við[7] p*re*st. þa s*ka*l h*ann* at k*ir*kiv grafa. *ok* þo at h*ann* nae *eigi* p*re*st fu*n*dde. ef h*ann* seg*ir* ulærðum man*n*e ti*l* at h*ann* iðriz. þa s*ka*l h*ann* at k*ir*kiv grafa. [a]Ekki lik s*ka*l at k*ir*kiu grafa. þ*at* er b*ysko*p f*yr*i byðr at

---

[a] Jfr. K., c. 2, S. 12[14]; St, c 9, S. 14[3]; see ovenf. S. 11, Note *a*.

---

[1] Rettelse for lægr. [2] Tilføiet. [3] Saaledes. [4] Rettelse for fereande. [5] Saaledes. [6] Tilføiet. [7] Det første Bogstav ligner p.

grafa at kirk*iu*. þ*at* er it fiørða lik eɴ h*ann* s*ka*l sagt hafa ti*l* þess aðr sva at m*enn* uite. [a]þ*at* lik er *eigi* áá at k*ir*kiv lægt. s*ka*l grafa fiʀ tun garðe man*nz*. en*n* i avrskotz helge við. þar e*r* huarki se akr ne eng. *ok eigi* falle vatn af til bolstaða. *ok* syngia enge lik sø*ng* yf*ir*.

3. v*m* k*ir*kiv færslu

[b]Kjrkia hv*er* s*ka*l standa i sama stað. sém vigð ér. ef þ*at* ma f*yr*i scriðu*m* *ok* uatna ga*n*ge *eða* of uiðre *eða* heroð eyðe at or af daulu*m* *eða* ut strøndu*m*.[1] þar er rett at færa kirkiu. er þ*ei*r at burðir v*er*ða. þar er *ok* rett at færa k*ir*kiv. er b*ysk*op lofar.[c] Þau auðæfe øll er þ*eir*ri k*ir*kiv hafa fylgt. er up*p* er tekin hu*a*rt se*m* þ*at* er i klæðum *eða* lø*n*dom *eða* i lausu*m* auro*m* *eða* i k*ir*kiv bunaðe. *ok* sva kirkian sealf. þ*at* s*ka*l fara[2] til þ*eir*rar kirkiv allt er b*ysk*op[3] uill *eða* bein ero ti*l* færð þau er upp ero tekin. Ef k*ir*kia bren*n* upp *eða* lestiz hón. sva at aðra þarf at g*er*a. þa s*ka*l þ*a*r aðra gøra er byskop[4] uill. *ok* sua mikla sem b*ysk*op uill. *ok* a[5] þar kirkiu kalla[6] sem b*ysk*op uill. Landeigande er skylldr at lata gera kirkiu a bæ sinum hvergi er fyrr let gera. hann skal sva hefia smið upp at gør se a .xij. manuðum enum næstum þaðan fra er kirkia lestiz sva

---

a Jfr. Sk., l. c., S. 11[20].
b Jfr Sk., c. 4.
c Her findes ikke Stykket Sk., l. c., S. 12[15] til 13[10].

---

[1] Punctum er tilføiet. [2] Rettelse for f æ r a. [3] Ordene er b y s k o p ere skrevne to Gange. [4] Rettelse for h *a n n*. [5] Skrevet ovenover det næste Ord þ a r. I det første Bogstav af sidstnævnte Ord har en Feilskrift fundet Sted. [6] Ordene k i r k i u k a l l a ere en Rettelse for k i r k i u h a l l d a.

at tiðir megi i veita. Landeigandi a at[1] leggia fe til kirkiv. sva at byskop uile vigea fyri þeim søkum. þa skal byskop til fara at uigia kirkiv. Bonde er skylldr at hallda kirkiv dag þann at iafnlengð huerre vm sinn a xij. manuðum ok hiv hans øll ok gestir þeir er þar ero um nottina aðr. ok þeir menn allir. er tiund sina leggia sva[2] þangat. at byskop uill at þar hallde kirkiv dag. Þann dag skal hallda at (s. 81) helge sem pascha dag. En hann fer sem messo dagar[3]. þangat skal hverr leggia løgtiund sina halfa til þeirrar kirkiu sem byskop queðr át. ok skal byskop skipta heraðe til þess af hverium bæ til þeirrar kirkiu tiund skal giallda huerge er a lande byr. Sa er tiund skal ina af hende. hann skal giallda itune fyri karldurom. aá kirkiv bænum. en[4] fimta dag uikv. er iiij. uikur. ero af sumri. þat fe skal giallda i vaðmalum eða i varar felldum eða i gulle eða brendu silfre. giallda halft ef hann uill i vaxe eða uiðe eða itiøru. [a]Þar er maðr leggr fe til kirkiv. huart sem þat er i løndom eða bufe eða i lausum aurom eða itiundum af þeim bolstøðum. er heraðs menn skylldo þangat inna. þa skal sa maðr er kirkiv varþueitir. lata gera maldaga. þann allan a skrá. huat hann hefir gefit fear eða aðrir heraðs menn til þeirrar kirkiu. Maldaga þann er honum rett at lysa at løgberge eða i løgrettu eða áá várþinge. þui er hann heyr. hvat fiar liggr til þeirrar kirkiu. hann skal lata raða skra. ok lysa þann maldaga heima at kirkiune. of sin á xij. manuðum huerivm. þa er menn hafa tiþa socn þangat flestir. Ef maðr

---

a Jfr. Sk., c. 5. Det forud herfor i Sk., c. 4, S. 14[22] til 15[7] gaaende Stykke findes ikke i nærværende Haandskrift.

---

[1] Ordene fra lata gera kirkiu a bæ sinum hvergi er fyrr let gera ere tilføiede af os. [2] Tilføiet. [3] Her er mulig ved Uagtsomhed udeladt aðrir. [4] Istedetfor det første Bogstav e har først været skrevet þ.

tekr *þat* fé. er ti*l* kirkiv er lagt. *ok* gelldr a brøt e*ða* gefr e*ða* selr øðr*um* m*anni*. *ok* varþar *þat* fiørb*augs* G*arð* þei*m* er selr *ok* sva þei*m* er kavp*ir*. uiz uitande. *ok* á sa søc er k*ir*kiv varðueitir e*ða* sa er ti*l* hef*ir* gefit. *ok* s*ka*l søc þeiʀe stefna heiman *ok* q*ue*ðea .ix. bua til a þinge. *ok* s*ka*l þan*n* dæma fiørb*augs* m*a*ɴ er q*ui*ðr beʀ áá. er fe tok fra k*ir*kiuɴe. eɴ gripen*n* s*ka*l dæma aptr til k*ir*kiuɴ*a*r þan*n* er fra v*a*r tekin*n*. ef vlógat er. Eɴ ef lógat er þa s*ka*l dæma iafn marga aúra aptr ti*l* k*ir*kiun*n*ar sem buar uir*ð*a. at *þat* v*a*r u*er*t er brøt v*a*r logat. þei*m* þ*eir*ra s*ka*l stefna ti*l* giallda um k*ir*kiv fe er sellde e*ða* keypte. er m*anni* þick*ir* fe uænlig*ra* en*n* huaʀ*um* tueɢia varþar *þat* fiorb*augs* G*arð*. [a]Bonde sa er áá kirk*iu* bænu*m* byr. s*ka*l bera elld til k*irkiu*. *ok* h*r*ingia kluckum e*ða* sa m*að*r er h*ann* q*ue*ðr til. P*re*ste er *ok* rett at b*er*a elld til k*irkiu*. *ok* keykva[1] k*er*te. *ok* h*r*ingia kl*uc*ku*m*. *ok* þei*m* m*anni* er h*ann* q*ue*ðr ti*l*. Ef k*ir*kiv u*er*ðr geigr af ellde af meðfør þ*eir*ra m*anna* er nu ero talþir e*ða* lestiz klucka. þa hallda þ*ei*r e*igi* abyrgð áá. ef þ*ei*r geta þan*n* q*ui*ð at þ*ei*r fære s*va* me*ð* sem þa at þ*ei*r ætte sealf*ir* *ok* uillde uel me*ð* fara. Ef m*að*r be*r*r elld ti*l* k*irkiu*. obeðit e*ða* h*r*ing*ir* klukkv*m*. þa abyrgizt sa k*ir*kiv e*ða* kl*uckur* er me*ð* elld for e*ða* kl*uc*kv*m*. h*r*ingþe. [b]Sa er a k*ir*kiv lande byr. er skylldr at fæða p*rest* ij. missere. ef h*ann* áá. þar løgheimile. *ok* syngr h*ann* þar hu*er*n dag løghelgan nauðsynea laust. Ef p*re*str syngr þ*a*r seallldnaʀ. þa er bo*n*de sa er áá kirk*iu* bænu*m* byr. skylldr at ala p*rest* at døgurðe *ok* notturðe. þa er h*ann* syngr þar ᴍ*esso* v*m* dag. *ok* man*n* e*ða* ʀoss ef h*onum* fylgir. Ef fleire m*enn* bua áá

---

a Jfr. Sk., c. 6.
b Jfr. Sk., c. 7.

---

[1] Saaledes.

(S. 32) kirkiv bolino EN einn. þa skal at þeim lut huerR ala prest sem þeir hafa af lande mikit. huart sem þeir ero landeigendr eða leiglendingar. Vtlagr[1] er sa vm er syniar. Ef leiglendingr byr a kirkiv bæ. ok hrernar[2] kirkia. sva at eigi ma tiþir i ueita i hveriv ueðre. þa skal hann orð gøra landeiganda at hann kome til at gøra at kirkiv. Landeigande a sua til at fara. at gert se at kirkiuNe. áá halfum manaðe enum næsta. þaðan fra er honum voro orð gør sva at þa mege tiþir ueita. sekr er hann .iij. mørkum ef eigi er sua at gert. Ef leiglendingr nair eigi funde land eiganda. se hann fariN af lande eða or fiorðunge. þa er hann skylldr at gera at kirkiv. ok heimta sinn kostnat af landeiganda. EN ef þat berr quiðr at þo munde tiþir mega ueita ikirkiuNe at eigi uære at gert. þa er eigi land eigande skylldr at giallda fe þat. Ef yngri menn eigu kirkiv bolstað. EN xij.[3] uetra gamlir karlar. EN konur yngri EN tuitøgar. þa áá sa maðr at hallda kirkiv upp at øllu. er løgraðande er fiar þeirra ENA ungu manna. skal hann taka iafn mikit af fe þeirra. sem buar virþa at haN hafe lagt til kirkiv þurftar.

4. ef maðr lærir prestling

[a]Þat er manne rett at hann late læra prestling til kirkiu sinnar.[4] skal hann gøra maldaga við sueininn sealfan. ef hann er xvi. uetra. EN ef hann er yngri þa skal við løgraðanda hans. Sa maldage skal halldaz allr. er þeir gøra með ser. Nu

---

a Jfr. Sk., c. 8.

---

[1] Rettelse for Vtlægr. [2] Saaledes. [3] Herudfor staaer i Margen, som det synes med samme eller en samtidig Haand: xvi, uden at Tallet xij i Texten er udstreget. [4] Punctum er tilføiet.

5*

gøra þ*ei*r eigi an*n*an maldaga m*eð* s*er*. enn[1] maðr tekr. p*re*stling at løgmale ti*l* k*ir*kiv.[2] h*ann* s*ka*l fa h*onu*m ken*n*zlu *ok* fostr. *ok* lata s*v*a raða h*onu*m at sueininu*m* se þat o uegs laust *ok* s*v*a frændu*m*. *ok* sva uið giøra sem h*an*s barn uære. Nu uill suein*n*in *eig*i ne*m*a *ok* leiðiz bok. þa s*ka*l færa h*ann* til an*n*aʀa ve*r*ka. *ok* raða s*v*a til at hu*a*rki v*er*ðe h*onu*m at ørkymbl ne illt. *ok* hallda ti*l* sem rikaz at øllu an*n*ars. Nu uill h*ann* hv*er*fa til namsins. þa s*ka*l h*onu*m þ*a*r til hallda. *ok* þa er h*ann* hef*ir* p*re*st uigslu tekit. þa er sa skylldr at fa h*onu*m ᴍ*esso* føt *ok* bækr. er b*ysk*opi syniz at ueita mege .xij. manaða tiþ*ir* með. ᴇɴ p*restr* s*ka*l f*ar*a ti*l* kirk*iu*. þ*ei*rrar. er h*ann* v*a*r lærðr til. *ok* syngia. þar hue*r*n d*ag* laug helgan at meinlausv messo[3]. *ok* otto søng *ok* aptan søng. *ok* of langa føsto. *ok* of iola føstu. *ok* of ymbro d*ag*a allá. Lysa s*ka*l h*ann* mald*ag*a at løgberge þan*n* er við p*re*stiɴ er gøʀ *eða*[4] i løgrettv. h*onu*m er rett at v*er*ia lyrite in*n*e høfn h*an*s. at løgberge ef h*ann* uill. Ef p*restr* flyr k*ir*kiu þa er h*ann* v*a*r uigðr til *eða* ueit*ir* e*ig*i tiþ*ir* at se*m* mælt er. þa uarðar þei*m* skoga*n*g[5] er uið h*onu*m tekr. Siþ*an* lyriti er uarit in*n*e høfn h*an*s *eða* sam uistu*m* er við h*ann*. *ok* er þ*a*t fimt*a*r doms mal. *ok* s*ka*l søk þa lysa at løg (s. 33) b*er*ge *ok* heimta h*ann* siþan sem an*n*an mans man*n*. Sva skal prestr leysaz fra kirkiu at læra annan til[6] i stað sin*n* þan*n* er b*ysk*opi þick*ir* full hlit át. þei*m* b*ysk*opi er þar a yf*ir* sócn. Ef p*re*str u*er*ðr siukr. þá s*ka*l sa ráða er kirkiv varðueit*ir*. hve lengi[7] h*ann* uill uørð ueita p*re*ste. Sa m*aðr*

---

[1] I Membranen: Nu gøra þ*ei*r an*n*an maldaga m*eð* s*er*. Ef o. s. v. Vi antage, at Stedet er corrumperet, og have i Henhold til de øvrige Haandskrifter tilføiet eigi efter þeir og rettet Ef til enn. [2] Punctum er tilføiet. [3] Tilføiet. [4] Der synes først at være skrevet *ok*. [5] Saaledes. [6] Ordene Sva skal prestr leysaz fra kirkiu at læra annan til ere tilføiede; ligeledes Punctum foran Sva. [7] Ordene hve lengi ere en Rettelse for er kirkiu (er kirkiu h*ann* uill).

er k*ir*kiv v*ar*þueit*ir* a kost ef honu*m* þickir sottin lengiaz. at færa p*re*stiɴ frændu*m*. Eɴ ef h*onu*m batnar siðan. þa er h*ann*[1] lauss fra kirkiun*n*e. Ef kirkiu p*restr* andaz f*ra* þei*m* stað er h*ann* v*ar* til lærðr. *ok* *eigi* h*ann* fe ept*ir*. þa s*ka*l kirkia taka. *ok* sa maðr er h*an*a varðueit*ir*. þriv. hundrut vi. alna aura. Eɴ erfingiar[2] þ*at* sem avk er.

5. fra b*ysk*o*p*i

[a]Byscopa s*ku*lo vær hafa. tua a l*an*di h*er*. Skal an*n*aʀ b*ysko*p v*er*a at stoli i skala. hólte. Eɴ an*n*aʀ s*ka*l v*er*a at holu*m* ihialta d*al* *ok* s*ka*l sa hafa yf*ir* før of norðlendinga fiorðung of sin*n* a xij. manuðu*m* en*n* sa b*ysko*p er i skala hollte er. s*ka*l h*af*a yf*ir* før um þria fiorðunga. *ok* fara sitt sum*ar* of huer*n*. Austfi*r*ðinga fiorðung. *ok* sun*n*lendinga fiorðunɢ. *ok* uestfirðinga fiorðunɢ. Byskop er ti*l* þess skylldr er h*ann* feʀ yf*ir* fiorðung. at ko*m*a i løgrep*p* hv*er*n sv*a* at al*lir* men*n* nae funde h*an*s. *ok* uigea k*ir*kiur. *ok* søn*g*hus. *ok* bæna h*us*. *ok* b*ysko*pa børn. *ok* ueita mø*nnu*m sc*r*ipta ɢanɢ. Þar er b*ysko*p uig*ir* k*ir*kiv. s*ka*l h*ann* taka .xij. aura. Eɴ þ*ar* er haɴ uig*ir* sønghus e*ða* bæna h*us*. þ*at* s*ka*l kaupa vi. auro*m*. hu*ar*t sem h*ann* uig*ir*. Bonde sa er uið b*ysko*pi tekr er skylldr at fa h*onu*m reiðskiota. þan*n* dag er h*ann* feʀ ibrøt. h*us*karlar h*an*s *ok* buar. ero skylldir at léa rossa b*ysko*pi. *ok* føronautu*m* hans. þ*ei*r er h*ann* beiðir. Sekr er sa .iii. mø*r*ku*m* er synear. ef h*ann* áá ross ti*l*. B*ysko*p s*ka*l segia ti*l* þess i heraðe hv*er*iv at k*ir*kiv socn. hu*er*iv*m* i hønd s*ka*l reiða tiund þa er h*onu*m

a Jfr. Sk., c. 9.

[1] Skrevet over Linien. [2] Rettelse for e r f i n g a r.

s*ka*l giallda.[a] Þa[1] er m*aðr* tekr við fe b*ysko*ps at h*an*s raðe. *ok* hv*er*fe þ*at* fe. þa abyrgiz sa *eigi* *er* við tekr ef h*ann* getr þan*n* q*u*ið at han*n* fære s*v*a með sem han*n* ætte. Ef fe þ*at* v*er*ðr þiofstolit er b*ysko*p áá. þa er sa aðili sakar þ*eir*rar. er varðueita skyllde feit. enda er rett at sa sæki v*m* er[2] b*ysko*p uill. Rett er at m*enn* heimte fe b*ysko*ps. þar er h*ann* byðr um þo at h*ann* sele *eigi* søk a[3] hønd man*ne*. E*igi* þ*ar*f uitorð[4] til þ*es*s ne*m*a uile. hu*er*ge a fe at t*ak*a fra kirkiv. þo at tiþ*ir* se fra tecnar. ne*m*a þ*ar* er b*ysko*p *ok* landeigande. *ok* sa er ti*l* gaf *eða* erfinge h*an*s uerðe allir a eitt satt*ir*. [b] Prestar eigo at t*ak*a *ser* løgheimile at fardøgu*m*. *ok* þo er rett at þ*ei*r taki siþar. allt til løgleiðar þ*eir*rar er u*er*ðr drottins dag þan*n*. er .viij. uikur lifa sumars. lavg*a*r d*aginn* aðr. Prestr sa er þi*n*g hef*ir* áá at segia ti*l* heimil*is* sins a leið. En ella er h*ann* skylldr at segia heimilis buu*m* .v. Ef h*ann* seg*ir* huarki ti*l* *eða* tekr h*ann* ser *eigi* løg gri*þ*. at .viij. vi (s. 34) ku*m*. u*er*ðr h*ann* utlagr[5] u*m* þ*at* iij. m*ørkum*. *Ok* rett at stefna h*onu*m at þ*es*s bonda er hin vill er sækir. þ*eir*ra er h*ann* hef*ir* kirk*iu* hafða i þingu*m* þav missere. Sa áá søk *er* uill.[6] Prestar eigo at selea tiþ*ir* sinar. *ok* meta *eigi* dyra. en*n* xij. m*a*rka mille alþinga tueGia. Sex m*er*kr s*ka*l h*ann* taka .vi. al*na* aura. En aðrar .vi. m*erkr* s*ka*l h*ann* taka sem þ*ar* ga*n*ga a skullda døgu*m*. þ*at* fe er p*re*ste s*ka*l giallda s*ka*l v*er*a i v*ør*o *eða* bufe *eða* i løgauro*m* aullu*m*. Ef p*re*str metr *eða*

a Her findes ikke Stykket Sk., l. c., S. 21⁵⁻¹⁴.
b Jfr. Sk., c. 10.

[1] Punctum forud for dette Ord er tilføiet. [2] I Skindbogen *ok* er rett at sa sæki v*m* ef. Vi have rettet ok til enda og ef til er. [3] Saaledes. [4] Saaledes; maaskee Feilskrift for uattorð. [5] Rettelse for utlægr. [6] Punctum er tilføiet.

selr dyRA tiþir sinar. EN at løgum þa verðr hann sekr um þat iij. mørkum. *ok* érat hinn skylldr at giallda honum meira EN løg kaup.[a] Prestr áá eigi at syngia fleire messur EN tuær of dag. *ok* eigi áá hann at syngia natt Messo. nema. jola nátt hina fyrstu. ut lagr[1] er hann .iij. Mørkum ef hann syngr eigi sva[2]. *ok* skal eigi kaupa þa Messo at honum. Prestar skulo lyðnir vera byskopi *ok* syna honum messo faut sin. *ok* bækr sinar. Sa prestr skal syngia messo er byskop uill. EN sa eigi er hann bannar. prestar skulo eigi fara með sundr giørðir. þær er byskop[3] baNar. *Ok* lata giøra krunu sina. *ok* høGGva af kanpa sina. *ok* skeGG of sinn a manaðe *ok* lyða byskopi at øllu. Ef prestr uill eigi hafa þat er byskop byðr. *ok* verðr hann sekr vm þat þrim mørkum. *ok* a byskop søk þa. Skal søk þa sökia at[4] kirkiu a þinge. at presta dome.[5] Byskop skal nefna presta .xii. i dom. *ok* segia þar søk sina fram a hendr honum. *ok* skal eiðlavst sækia søk þa. Ef prestr uerðr sannr at søk þeirre. þa áá domr at dæma a hønd honum .iij. merkr. at giallda byskopi miðuiku dag imitt þing. a alþinge ibonda kirkiv garðe annat sumar eptir. EN ef eigi kemr þa fram. þa skal sækia sem um annat domrof. Ef prestar koma ut hingat til lanndz. þeir er fyR hafa ut her uerit. *ok* byskop lofaðe þeim tiða giørð. þa er mønnum rett at kaupa tiþir at þeim. ef þeir hafa syndar byskopi bækr sinar. *ok* messo faut eða þeim preste er hann byðr vm. Ef utlendir prestar koma. ut hingat. þeir er eigi hafa fyR uerit ut her. þa skal tiþir eigi at þeim kaupa. *ok* eigi skulo þeir børn skira. nema barn sc sva siuct. at ulærðr maðr ætte at skira. helldr skulo þeir skira enn ulærðir menn.

---

a Her findes ikke Stykket Sk., l. c., S. 22^{17-19}.

---

[1] Rettelse for lægr. [2] Ordene eigi sva ere tilføiede efter Gisning. [3] Tilføiet. [4] Saaledes. [5] Punctum er tilføiet.

ef *eigi* nair øðrum preste. þa er rett at kaupa tiþir at *þeim*. ef *þeir* hafa rit *ok* inncigle b*ysko*ps *þess* er þa uigðe til prestz. Ef prestr hef*ir* *eigi* inncigle. þa er rett at h*ann* hafe uitne tueGia m*anna* *þeir*ra er ihea uigslu h*ans* voro. *ok* sege orð b*ysko*ps þau at m*önnum* se rétt at þiGGia alla þionostu at h*onum*. Ef b*ysko*par ko*ma* ut hingat. til *landz* *eða* prestar *þeir* er *eigi* se lærð*ir* a latinu tu*n*gu. hu*a*rt sem *þeir* ero[1] ermsk*ir* *eða* girzk*ir*. þa er m*ønnum* rett at lyða tiþu*m* *þeir*ra ef m*enn* uilea. E*igi* s*ka*l kaupa tiþir at þei*m*. *ok* enga þionostu at þei*m* (s. 35) þiGGia. Ef m*aðr* lætr þan*n* b*ysko*p uigia k*ir*kiur *eða* b*ysko*pa børn. er *eigi* er a latino tungu lærðr. *ok* uerðr h*ann* sekr um *þat* þri*m* mørku*m* við þen*n*a b*ysko*p er h*er* er aðr. *ok* s*ka*l sea t*ak*a uigslu kaup. Sua s*ka*l k*ir*kiv uigia. *ok* b*ysko*pa børn se*m* ecki se aðr at gørt.

6. ef m*enn* blota heiðn*a*r vætt*ir*

[a]Men s*ku*lo allir trua áá Guð ein*n* *ok* helga m*enn* h*ans* *ok* blota *eigi* heiðnar uættir. Þa blotar m*aðr* heiðnar uættir. Ef h*ann* signar fe sitt øðru*m* en*n* Guðe *eða* helgu*m* m*ønnum* h*ans*. Ef h*ann* blotar heiðnar uættir. *ok* uarðar *þat* fiørb*augs* G*arð*. Ef h*ann* fe*r*r með galldra *eða* fiølkyn*ng*[2] en[3] þa fe*r*r m*aðr* m*eð* fiølkyn*n*ge ef h*ann* q*ue*ðr *eða* ken*n*ir *eða* lætr q*ue*ða at s*er* *eða* at fe *sinu*. En *þat* varðar fiørb*augs* G*arð* *ok* s*ka*l heiman stefna. *ok* q*ue*ðea t*il* .xij.ar q*ui*ðar. Ef m*aðr* fe*r*r með fordæðu skap. *þat* varðar skoga*ng*[4]. *þat* er fordæþv skapr ef maðr g*er*ir m*eð* orðu*m* *eða* fiølkyn*n*ge sott *eða* bana fe *eða* m*ønnum*. *þat* s*ka*l sækia við tolft*ar* q*ui*ð. Men*n* s*ku*lo *eigi*

---

a Jfr. Sk., c. 11.

---

[1] Tilføiet. [2] Saaledes. [3] Rettelse for *eða* (e.). [4] Saaledes.

fara með steina *eða* magna. ti*l* þ*ess* at binda þa áá m*enn* *eða* fe m*anna*. Ef m*aðr* truir a steina. ti*l* heilendis m*ønnum* *eða* fe m*anna*. *ok* varþar þ*at* fiørb*augs* ɢarð. Eige s*ka*l m*aðr* eiga fe o borit. Ef m*aðr* áá fe o boret. *ok* lætr ga*n*ga u me*r*kt. til þ*ess* at h*ann* true helldr a þ*at* en*n* a an*n*at fe *eða* feʀ me*ð* nockora hindr .uitne þa varðar þ*at* fiørb*augs* ɢ*arð*. Ef m*aðr* ge*n*gr be*r*serks ga*n*g. varðar h*onum* fiørb*augs* ɢ*arð* *ok* varðar s*va* kørlum þei*m* er hea ero. ne*ma* þ*ei*r hepte h*ann* át. þa uarðar engu*m* þ*eir*ra ef þ*ei*r uin*na* stavðuat. Eɴ ef opt*a*ʀ ke*m*r at. þa varðar fiørb*augs* ɢ*arð*.

7. vm drottins d*aga* halld

[a]Dʀottins dag hu*er*n s*ku*lo vær hallda helgan eɴ .vij. hu*er*n sua at þa s*ka*l ecki uin*na*. ne*ma* þ*at* er nu man ek telea. Men*n* eigo at reka fe sitt hei*m* *ok* heiman. *ok* eigu kon*ur* at heimta nyt f*ra* þ*ui*. *ok* be*r*a heim huart se*m* færa s*ka*l á skipe *eða* be*r*a a rosse. Ef uøtn ɢanga mille støðuls *ok* bæiar. *ok* eigu[1] konur at ge*r*a til nyt þa. Þ*at* er *ok* mælt. ef elldr ke*m*r i h*us* man*nz* *eða* andui*r*ki *eða* ganga vavtn *eða* skriður at *eða* of uiðre. a hue*r*ia lu*n*d er þ*ei*r lut*ir* uilea meiða eign man*nz* *eða* spilla. þa s*ka*l h*ann* sva biarga sem rumheilact se. Ef fe man*nz* ve*r*ðr siuct ihaga úte. þa er h*onum* rett at reiða hei*m* ef þ*at* hefir þa helldr lif en*n* aðr. Rett er h*onum* *ok* at lata af þar feit. *ok* gøra til sem rumheilact se. Maðr á. at fara fe*r*ðar sin*n*ar þott drottins d*agr* se. *ok* hafa hue*rr* at[2] halfa uætt fata sin*na*. *ok* á enge øðru*m* at ueita. þo at an*n*aʀ hafe meire føt eɴ an*n*aʀ min*ne*. Maðr áá at bera áá sealfu*m* s*er* *eða* fara a skipe.

a Jfr. Sk., c. 12.

[1] Istedetfor Bogstaverne ei synes først at være skrevet a. [2] Saaledes.

Maðr á *ok* at fara *með* þingføt (s. 36) sin. *ok* með mat. þo at meira uege en*n* halfa uætt. Rett er *ok* at h*af*a halfa uætt varnings *vm* fr*a*m ef uill. Maðr a *ok* at fara *með* go*n*gu m*anna* føt. þo at þ*at* uege meira eɴ halfa uætt. Ef m*aðr* hef*ir* meire klyfiar eɴ sva. *ok* ke*m*r h*ann* þuat*t* dag ti*l* gistingar. þa er bonde skylldr at ala h*ann* of helge þa Sva s*ku*lo þ*ei*r til ætla. at maðr s*ka*l hafa at uarðueita klyfea ross eitt e*ða* iij. m*enn* ij. hesta. ef sva gegn*ir* helldr. bonde er skylldr at ala þa m*enn* iafn marga hiv*m*. þa er fyrstir ko*m*a. *ok* fara ti*l* ønduer*ð*z þings. *ok* at þi*n*glausnu*m* af þinge. ut lagr er sa bonde er synear þei*m*. *ok* áá sa[1] søc er uistar e*r* syneat. *ok* er rett at stefna þa þegar. *ok* q*ue*ðea bua .v.[2] a þinge. Man*n*e er rett at fara þot*t* drottins dagr se. til sels meðr byttur e*ða* sleða e*ða* anduirki sitt. þo at þ*at* se meira en*n* half uætt. huatki sem er. þ*at* er h*ann* þarf igøgn at h*af*a skruðe þ*u*i e*r* h*ann* uill or selinu færa ept*ir* helgina. Man*n*e er rett. at fara þot*t* drottins dagr se a reka strandir e*ða* i skoga ef h*ann* áá. m*eð* anduirki sitt. þ*at* er h*ann* þarf at hafa igøgn uiðe e*ða* kolu*m*. ef h*ann* uill færa heim ept*ir* helgina. Sva s*ku*lo þ*ei*r til ætla at þ*ei*r hafe e*igi* fleire ross. eɴ m*aðr* hafe eitt itoge. e*ig*i uarðar þo at hestar ren*n*e ept*ir* lausir. Faut er rett at þeʀa ute þo at drottins d*agr* se e*ða* vøro. ef m*enn* ero nauðstaddir at. Ber er *ok* rett at lesa. *ok* hei*m* at h*af*a. e*igi* meire. eɴ m*enn* bera i høndu*m* s*er*. þar er m*aðr* færir bu sitt. drottins d*ag* i fardøgum. þa er h*onu*m rett at reka malnytu sina ti*l* þess bæiar er h*ann* s*ka*l bua þav missere. e*igi* s*ka*l reiða yf*ir* uøtn e*ða* ferea. Ef m*aðr* fin*n*r sauð ein*n* i rett um haust. *ok* er h*onu*m rett að fara heim með. huart sem h*ann* uill reiða e*ða* reka. Ef maðr kaup*ir* gelldfe um haust. þa er h*onu*m rett at reka hei*m*. ef h*ann* s*ka*l e*igi* ferea yf*ir* uøtn e*ða* reiða. Ef m*enn* koma sva af hafe

---

[1] Tilføiet. [2] Rettelse for .vi.

at þ*eir* se stadd*ir* sva at m*ønnu*m se haski *eða* fe þ*eir*ra. Eða þo at m*enn* fare f*yr*i land fr*a*m me*ð* f*a*rma þa er rett at hrioða skip. *ok* be*r*a f*a*rm af. ef þei*m* þickir skip i haska. eða fe m*anna*. þo at drottins d*agr* se. EN hu*err* þ*eir*ra er þ*a*r voro. s*ka*l gefit hafa áá vij. nottu*m* enu*m* næstum þ*að*an fra er m*enn* hruðo skipit. øln vaðmals *eða* ullar reyfe. þ*at* er .vi. gøre hespu. *ok* gefa þei*m* m*ønnu*m er min*n*a fe eigu. enn giallda skvle þi*n*gfar*ar* kaup. sekr er sa þrim M*ørkum* er e*igi* gefr. *ok* áá sa søc er uill. [a]Maðr áá. *ok* at ueiða *eða* fiskia drottins daga *eða* messu daga ef h*ann* uill. h*ann* s*ka*l hafa messu aðr um dagiN ef h*ann* nair. sekr er h*ann* þri*m* M*ørkum* (s. 37) ef h*ann* gø*rir* e*igi* sva. [b]Ef m*að*r fin*n*r reka tre a flote drotttins d*ag* þa er h*onu*m rett at leg*g*ia i skip. EN ef tre er meira. eN i skip mege. leGGia. þa er h*onu*m e*ig*i rett at høg*g*ua treit. Rett er h*onu*m at h*ann* flyte at lande. *ok* gefe af eN fimta lut.[1] Ef m*að*r fin*n*r reka tre a fiøru sin*n*e drottins d*ag* þa s*ka*l h*ann* upp uellta or flæðaR male. EN ef h*ann* ma e*igi* up*p* ko*m*a þa s*ka*l h*ann* m*a*rka treet. *ok* eignaz h*ann* þa. hv*a*r sem aá land ke*m*r. ef h*ann* hefir løgmark a lagt. E*igi* s*ka*l isundr høg*g*ua. [c]Þat eR mællt um drottins. daga ueiðe alla. *ok* messu d*ag*a at gefa s*ka*l af eN fimta lut. *ok* h*af*a gefit a vij. nottu*m* enu*m* næstu*m* ept*ir* er ueitt var. Jn*n*an rep*p*s m*ønnu*m s*ka*l gefa. þeim er e*igi* s*ku*lo giallda þingf*a*rar kaup. Sekr er sa þri*m* M*ørkum* er e*igi* gefr.[2] sa aa søk er uill. [d]Ef m*að*r fe*r*r drottins d*ag* *ok* ke*m*r þ*a*r er løghlið er aptr bætt. þa áá h*ann* at[3] briota up*p* liðit. EN hin*n* er utlagr[4] þri*m* M*ørkum* er aptr bætte.

---

a Jfr. K., c. 8, S. 25^{16}; see ovenf. S. 27, Note *a*.
b Jfr. Sk., l. c., S. 28^{1}.
c Jfr. K., l. c., S. 25^{28}.
d Jfr. Sk., l. c., S. 28^{9}.

---

[1] Punctum er tilføiet. [2] Ligeledes. [3] Tilføiet. [4] Rettelse for utlægr.

8. vm helgihalld

[a]Vær *skul*om hallda þuatt d*ag* en*n* .vij. hu*er*n non helgan. sva at þa s*ka*l ecki uin*na* lengr er[1] eykt[2] liðr. ne*ma* þ*at* er nu man ec telea. þ*at* áá at uin*na* allt sem drottins d*ag* áá. Þa er eyct. er utsuðrs ætt er deilld iþriðiunga. *ok* hafe sol ge*n*git .ij. luti[3] en*n* ein*n* u gengin*n*. Ef m*enn* lata fe af þuat*t* d*ag* þa s*ka*l borit af skin*ne* fire eyct. þa eigu m*enn* at saxa um aptanin*n*. *ok* skera mør. *ok* gøra ti*l* mat þan*n* er of helgina þarf at h*af*a. þo at sva se til ætlat at nacq*u*at ga*n*ge af. þa uarþar þ*at* *eigi* við lavg. Ef maðr uiðr þuat dag áá. eyct. v*er*ðr h*ann* utlagr u*m* þ*at* iij. M*ørkum*. *Ok* s*ka*l bonda fyrst sækia ef h*ann* hefir u*er*it i v*er*ki. Ef[4] grið m*enn* ero i u*er*ki. *ok* skylld*ar* m*enn*. *ok* þrølar[5]. þa skal frelsingia f*yr*st sækia. Varðir ero þ*ei*r male. ef þ*ei*r geta þan*n* q*u*ið at *eigi* sæe sol. *ok* mundi þ*ei*r ske*m*r uin*na* ef sol mætte sea. þ*at* er *ok* biarg kuiðr ef þat b*er*r at þ*ei*r þyrðe *eigi* af v*er*ki at lata f*yr*i ofr*ik*i bonda. *ok* u*er*ðr h*ann* þa utlagr[6] EN *eigi* þ*ei*r.[7] Ef maðr b*er*r klyfear þuatt dag. *ok* uill h*ann* hei*m* þreyta. þa s*ka*l bera ti*l* þess er sol er skapt ha. Ef h*ann* ma *eigi* hei*m* t*ak*a. þa s*ka*l h*ann* tekit h*af*a s*er* gistinG *ok* ofan lagðar klyfear. þa er sol er iuestri. Vt lagr er bondi þrim M*ørkum*. Ef h*ann* syniar h*onu*m uistar. EN hin*n* s*ka*l b*er*a[8] klyfear til næsta bæi*ar* aleiðis. *ok* biðia þar uistar. Vtlagr[9] er bonde ef h*ann* synear. hin*n* s*ka*l f*ar*a til þriðea bæi*ar* *ok* biðea þar uistar. *ok* fata

---

a Jfr. Sk., c. 13.

---

[1] Rettelse for en*n*. [2] Rettelse, i Henhold til de øvrige Haandskrifter samt det Følgende i dette Haandskrift, for nón. [3] Tilføiet. [4] Bogstavet f er skrevet over Linien. [5] Saaledes. [6] Rettelse for utlægr. [7] Punctum er tilføiet. [8] Først skrevet b*e*r*i*a, men i er derefter udstreget. [9] Rettelse for Vtlægr.

hirðzlo. *ok* legia[1] þ*ar* ofan klyfiar. Vtlagr[2] er bonde ef h*ann* synear. *ok* abyrgizt h*ann* fautin*n*. þott hiɴ late þar eptir liɢɢia ituni er atte. Bera a maðr klyfear af fialle ef h*onu*m hefir sein*n*a fariz eɴ h*ann* ætla (s. 38) ðe. þo at løgheil*agr* dagr se. Bruð m*enn* eigo at b*er*a klyfiar lavg*ar* d*ag* un*n*z sol er skapt há. Bonde er skylldr at ala þa .v. ef bruðgume er i før. eða brúðr. með þriðea m*a*ɴ elligar[3]. Vtlagr er bonde .iij. ᴍ*ørkum* ef h*ann* syniar þei*m* uist*ar*. Far m*enn* eigo at bera klyfear un*n*z sol er skapt há. Bonde er skylldr at ala þa v. saman ef styre m*að*r - er i før. en*n* ella .iij. Vtlagr er h*ann* iij. m*ør*ku*m* ef h*ann* synéar.[4] þ*ei*r eigo søc er uistar er syneat. s*ka*l stefna hei*m*an *ok* q*ue*ðea ti*l* bua .v. a þi*n*ge.[5] þ*ei*r bændr ero skylld*ir* at ala m*enn* er giallda eigo þi*n*gfarar kaúp. eɴ *eig*i þ*ei*r er min*n*a fe eigu. Rett er þei*m* man*n*e er með goð orð féʀ ti*l* var þings. þoat meiʀ se eɴ eyct. at b*er*a klyfear e*ða* fara a skipe *ok* sva þi*n*gheyiondu*m* ollu*m* þei*m* er til[6] ønd*ur*ðs þings fara. faut sin *ok* tiølld. *ok* mat. eigo þ*ei*r at h*af*a. *ok* halfa uætt varni*n*gs v*m* fr*a*m. Bonde er skylldr at ala þa m*enn* v*m* nott *er* ti*l* várþings fara halfo fære eɴ hiu. þa er þi*n*g heyendr ero. *ok* f*yr*st ko*m*a. Goðe s*ka*l *eigi* ko*m*a siþaʀ ti*l* varþings þuat*t* dagiɴ. eɴ h*ann* hafe tialldat buð sina þa er sol er skapt há. *ok* se buiɴ at ɢa*n*ga til þi*n*g helge. Vtlagr[7] er h*ann* ef h*ann* uin*n*r lengr. Þa er sol skapt há ef maðr stendr i fiøro. þ*ar* er mætiz sær *ok* land at half føllnu*m* séa. *ok* mege sea i haf ut þa er sol ge*n*gr at vatne. *ok* syndiz h*onu*m sva ef spiot være sett und*ir* solina. þ*at* er sva være ha skept at m*að*r mætte taka hende til fals. at oddriɴ mundi

---

[1] Saaledes for leggia. [2] Rettelse for Vtlægr. [3] Tilføiet; ligeledes have vi tilføiet Punctum efter brúðr. [4] Punctum er tilføiet. [5] Ligeledes. [6] Tilføiet. [7] Rettelse for Vtlægr.

t*ak*a und*ir* solina *ok* spiotz skaptz halinn[1] niðr i sioɪɴ. ef i heiðe mætte sea. Ef m*að*r uin*n*r drot*t*ins d*ag* *eða* þvat*t* dag. ept*ir* non *eða* løghelgan d*ag* hv*er*gi sem er. fleira *en*n nu er talt. V*er*ðr h*ann* ut lagr[2] u*m* þ*at* .iij. m*ørkum* *ok* a sa søk er uill. sua s*ka*l *ok* nottina hallda f*yr*i løghelga*n* d*ag* sem dagin ept*ir*. þa er rett at uin*na* ept*ir* miðea not*t* ept*ir* helg*an* d*ag*.

9. v*m* jola helgi

[a]Jola helge eigu*m* vær at hallda. þ*at* ero xiij. dag*a*r. þar s*ka*l hallda jola dag heɴ[3] fyrsta *ok* eɴ .viij. *ok* eɴ .xiij. sem pascʜa dag[4] eɴ fyrsta. eɴ aɴ*a*n dag iola *ok* eɴ þriðea. iiij. *ok* en*n* .v. s*ka*l hallda sem drottins d*ag* at øllu aɴ*a*ʀs ne*ma* þ*ui* at moka áá myki undan nautu*m* *eða* sauð*um*.[b] Eɴ meðals daga alla áá jolu*m* er lofat at lata af fe. *ok* heita mun*n*gat. *ok* reiða andui*r*ki þ*at* er h*onu*m þickir þurfa ti*l* féar *eða* hagligra at gefa þ*at* enda[5] hafe h*ann* *eigi* eyki ti*l* fe*n*git fire jolin. E*igi* áá h*ann* meira hey hei*m* at reiða. eɴ uel uin*n*iz of iolin. Pascʜa helge eigum vær at hallda. þ*at* ero fiorir dag*a*r. Pascʜa d*ag* eɴ fyrsta. s*ku*lo vær hallda með allre uirðing. sem framaz kun*n*o vær. Eɴ an*n*an (s̊. 39) dag pascʜa. *ok* þriðea. *ok* fiorða. þa s*ku*lo vær hallda se*m* drottins d*ag*a. Eɴ f*ra* pascʜa dege enu*m* fyrsta. s*ku*lo vera uikur .v. ti*l* drottins d*ags* þ*ess* er gagnd*ag*a[6] vika hefz upp.[7] Aɴan dag uiku i gagn døgu*m*. *ok* þriðea *ok* fiorða s*ka*l hallda at helge sem þvatt dag. *ok* eta ein mællt. þ*eir*

---

a Jfr. Sk., c. 14.
b Her findes ikke Stykket Sk., l. c., S. 31^{7-11}.

---

[1] Ordene skaptz halinn ere tilføiede. [2] Rettelse for lægr. [3] Saaledes. [4] Tilføiet. [5] Rettelse for *eða* (skrevet e.). [6] Skrevet ga*n*gnd*ag*a. [7] Punctum er tilføiet.

m*enn* se*m* til favsto ero talþ*ir*. *ok* hafa huitan mat at q*ue*llde ef uill. Ef beʀ áá an*n*an dag uiku e*ða* þriðea dag i gagn d*øgum*[1] cross messo e*ða* k*ir*kiv d*ag* þa er rett at eta tuimællt *ok eigi* kiøt. fasta sem aðr þot*t* á miðuiku d*ag* b*er*e. tueg*i*a dægra fasta er þa løgtekin. Hin fimta dag uiko i gagnd*øgum* s*ku*lo vær hallda sem pascHa d*ag*. sa er up*p*stigningar dagr G*uðs*. Fra pascHa degenu*m*[2] fyrsta ti*l* d*r*ottins d*ags* i huita døgu*m* erv vij. uikur. laugar dag f*yr*i[3] huita daga s*ku*lo vær fasta dag *ok* nott. drottins d*ag* i huita døgu*m*. s*ka*l hallda se*m* pascHa d*ag*. En an*n*an dag uiku s*ka*l hallda sem drottins dag. þriðea dag uikv *ok* miðuiku. dag. *ok* alla uiku þ*a*ð*a*n fra. s*ka*l uin*na*. [a]sva v*a*r sett i l*andz* løgu*m* a døgu*m* þeiʀa thorlacs b*ysk*ops *ok* brandz byskups.[b]

10. vm heilagra d*ag*a veið*a*r ena større

[c]Sextan ero þ*ei*r dagar a xij. manuðum[4] er men s*ku*lo *eigi* fleira ueiða en nu man ek[5] telea. biørn eigo m*enn*[6] at ueiða *ok* giøra heiman før til. *ok* a sa biørn er fyrstr k*em*r bana sare á. hv*er*r sem land áá. ne*ma* þrælar veiðe e*ða* skylldar m*enn*. þa eigu þ*ei*r biørn. er fe eigu at þei*m*. Rosmhual eigu m*enn* at ueiða. *ok* a sa halfan er ueiðir. en sa halfan er[7] land a. Rekhual eigo m*enn* at festa. *ok* flytea. *ok* sk*er*a ef

a Den følgende Bemærkning findes ikke i andre Haandskrifter.
b I nærværende Membran er ikke optaget Capitlet om Messedage (Sk., c. 15).
c Jfr. Sk., c. 16.

[1] Skindbogen nævner ikke her som de øvrige Haandskrifter philippus messo ok iacobs, hvilket muligen hidrører fra en Afskriverfeil. [2] Rettelse for deenu*m*. [3] Først skrevet i, men derpaa rettet saaledes. [4] og [5] Tilføiet. [6] Skrevet over Linien. [7] Herefter er skrevet ueið*ir*, men dette Ord er derpaa udstreget.

e*igi* ma festa. Ef landga*n*gr er at fisku*m*. *ok* s*ku*lo m*enn* t*ak*a. Þat er landgangr. ef m*enn* høGva høGiarnu*m* e*ða* t*ak*a m*eð* hendu*m*. eigi s*ka*l net við h*af*a e*ða* øngla. Fugla eigo m*enn* at ueiða fiaðr sára. Ef hø*n*du*m* ma t*ak*a. Gefa s*ka*l af en*n* .v. lut sua se*m* af drottins daga ueiðe. Jola dag en*n* fyrsta. s*ka*l e*igi* fleira ueiða. *ok* en*n* atta d*ag* *ok* eN .xiij. dag. *ok* pascHa dageN fyrsta. *ok* up*p* stigning*a*r d*ag*. Mariv messur fiorar. *Ok* Joans M*esso* b*apt*ist*a*. Petrs Messo ok pals u*m* sum*a*r. Olafs M*esso* fyRe. *ok* allra heilagra M*esso*. Thorlacs M*esso* um uet*r*iN. *ok* kirkiv d*ag* *ok* huita sun*no* d*ag*. Drottins d*ag*a *ok* messo d*ag*a aðra. þa v*er*ðr eit*t* halld a øllu*m*. [a] Langa føsto eigu*m* vær at hallda.[1] þ*at* ero vij. uikur. drottins dag þan*n* s*ku*lo vær ganga iføstu sem up*p* er sagt a þinge e*ða* a leiðum. Þa er maðr gengr i føstu. s*ka*l h*ann* etit h*af*a kiot f*yr*i miðea nott. þa s*ka*l e*ig*i kiot eta. á þei*m* uikv*m* vij. aðr sol ryðr á fiøll pascHa d*ag*. ANan dag uiku en*n* fyrsta ifaustu. er rett at eta tuimællt. *ok* e*ig*i kiot. *ok* sva þriðiv dag.[2] (s. 40) EN alla aðra daga ti*l* pascHa s*ka*l fasta ne*m*a drottins d*ag*a. Sextan ero nætr þær ilanga faustu er løgskyllda*r* ero at fasta. faustu nætr vij. *ok* miðviku nætr vij. *ok* þuatt nott i ymbrv uikv. *ok* þuatt not*t* f*yr*i pascHa. [b] Jola faustu eigu[3] vær at hallda. Vær s*ku*lo*m*[4] ti*l* t*ak*a an*n*an dag uiku at varna við kiøtue. þan*n* er þrir drottins dagar v*er*ða mille *ok* iola dags hins fyrsta. þa er an*n*an huern d*ag* lofat kiot at eta ru*m* helgan a þ*eir*ri stundo. Alla[5] d*ag*a eigu*m* v*er* at fasta i jola faustu. *ok* mið uiku

a Jfr. Sk., c. 20.
b Jfr. Sk., c. 21.

[1] Punctum er tilføiet. [2] Ligeledes. [3] Bogstavet i er skrevet over Linien. [4] Skrevet over Linien. [5] Saaledes i Skindbogen; jfr. herved Blg., c. 67, S. 252[9].

nætr með. *ok* føstu nætr. *ok* jola nott.[1] [a]Y*m*bru d*ag*a s*ku*lo vær hallda .xij. at føstu a xij. manuðu*m*. *ok* nætr með. Ymbro d*ag*a s*ka*l hallda a ANARE uiku la*n*ga føstu. EN aðra áá huita døgu*m*. Rett er at eta huitan mat at q*ue*llde. miðuiku nott *ok* laug*a*r nott. a huita d*øgum*. Sva s*ka*l hallda[2] ymbro d*ag*a f*yr*i iol. at drottins d*ag* bere a meðal *ok* jola dags. EN um haustit s*ku*lo ymbro dag*a*r v*er*a ept*ir* cross M*esso*. Stendr cross M*esso* dagr aa miðuiku. dege. þa hefiaz ymbro dagar a næsta miðuiku. dege. i an*n*aRE uiku ept*ir*. Vm langa føstu. *ok* ymbro daga alla. *ok* þuat*t* d*ag* f*yr*i huita d*ag*a v*a*rþar m*anne* fiørb*augs* G*arð* ef kiøt etr. EN of allar aðrar føstv tiþ*ir*. uerðr h*ann* utlagr þrim M*ørkum* ef h*ann* etr kiøt. *ok* áá sa[3] søc er uill. [b]Ef maðr verðr[4] s*va* staddr i ut eyio*m* um langa føstu at h*ann* hef*ir* e*igi* an*n*an mat en*n* kiøt. þa s*ka*l helldr eta kiøt EN suelltaz. Skal h*ann* eige eta kiøt ymbro d*ag*a ne føstu d*aga* *ok* e*igi* eta meira þ*es*s imille EN h*ann* mege lifa við. EN hylldaz e*igi* áá. Gengit s*ka*l h*ann* h*af*a ti*l* sk*r*iptar við p*rest* a .vij. nottu*m* enu*m* nøstu*m*[5]. fra þui er h*ann* ke*m*r or eyiun*n*e. Þ*at* er kiøt ef m*enn* lata af naut e*ða* færsauðe Geitr e*ða* suin. Ef suin etr rossa kiøt. þa s*ka*l ala þrea manuðr. *ok* fella holld af. en*n* feita aðra .iij. Ef suin kemz a mau*nz* holld. þa s*ka*l þ*at* ala .vi. manuðr oc fella holld af. EN feita aðra .vi. þa er rett at nyta suin ef uill. Biørn er[6] *ok* ætr. hu*a*rt sem er huita biørn e*ða* við biørn. *ok* rauð dyre hiørt *ok* hreindyre. þ*at* s*ka*l eta þa er kiøt ætt er. Fugla eigu m*enn* at eta þa er kiøt ætt er. þa alla er fliota auatne. Klofuglar ero e*igi*

---

a Jfr. Sk., c. 22.
b Jfr. Sk., c. 23.

---

[1] Punctum er tilføiet. [2] I Skindbogen: S v a s *k a* l h a l l d a. S v a s *k a* l. [3] Tilføiet. [4] Tilføiet. [5] Saaledes. [6] Tilføiet.

øtir[1]. þ*ei*r er hræklo er áá. Aurn *ok* rafn. valr *ok* smyrill. Rett er at eta hæns *ok* riup*ur*. þar ero æt eg*g* undan. er fuglarn*ir* ero æt*ir* sealf*ir*. A þei*m* timu*m* s*ka*l eg*g* eta. er m*enn* eta huitan mat. [a] *Ok* M*enn* eigu at nyta þ*at* fe er e*ig*i lata sealfir af. ef m*að*r veit huat v*er*ðr. huart se*m* f*er*st i vøtnv*m* e*ða* sc*r*iþur. drepa e*ða* hriðir e*ða* huatki se*m* u*er*ðr. þ*e*ss er maðr ueit. þ*at* fe s*ka*l (s. 41) nyta ne*m*a suidda uerðe. *ok* gefa af eɴ .v. lut. ne*m*a meɴ sæfe. *ok* h*af*a gefit a vij. nottu*m* enu*m* næstum. þ*að*an fra er fe for. in*n*an rep*p*s m*ønnu*m. þei*m* er e*igi* eigu at giallda þi*n*gfarar kaup. Sekr er sa .iii. m*ør*ku*m* er h*ann* gefr e*ig*i sua. Kalf hv*er*n s*ka*l ala iij. nætr. þa er rett at nyta h*ann*. *ok* þo er rett at nyta h*ann* at fyʀ se skoreɴ. ef h*onu*m er matr gefiɴ. *ok* s*ka*l þa gefa af hin*n* .v. lut. þ*at* fe er v ætt er man*n*z bane u*er*ðr.[2] Eige s*ku*lo m*enn* eta hross ne hunda. *ok* enge klo dyre. øɴ*ur* en*n* biørnu. *ok* e*igi* hræfugla. Ef maðr étr þau kykuende er f*ra* ero skilin. *ok* varðar h*onu*m fiørb*augs* Garð. [a] þei*m* man*n*e er skyllt at fasta løgf*øs*to er h*ann* er xvi. uetra Gamall. Maðr áá at hallda løgføstu. un*n*z h*ann* er .vij. tøgr. heill m*að*r s*ka*l fasta løgføstu. en*n* e*igi* siukr. Konu þ*eir*re er e*igi* skyllt at fasta løgfaustu. er barn hef*ir* kuikt i kuiðe. kona su er *ok* e*igi* ti*l* føstv talit er barn hef*ir* a brioste. of ena fyrstu langa faustv. hafa a hon barn a brioste ti*l* þriðiu føstu. En*n* e*igi* s*ka*l þat lengr standa f*yr*i løgføstu h*enn*ar. Eɴ ena fyrstu langa føstu. Jafn skyllt er þ*ei*m m*ønnu*m at varna við kiøtue á føstu tiðum er e*igi* ero til føstu talþ*ir*. sem þei*m* er fasta. Sa m*að*r er uarðueitir eɴ unga man*n* e*ða* v uita. *ok* lætr h*ann* eta kiøt a faustu tiþu*m*

---

a Jfr. Sk., c. 24.
b Jfr. Sk., c. 25.

---

[1] Saaledes. [2] Punctum er tilføiet.

e*ða* þ*at* er e*igi* er ætt. þott e*ig*i se faustu tið. þa v*ar*þar h*onum* sva við løg sem h*ann* æte sealfr. En e*igi* hinu*m* er át. ef h*ann* kun*ne* e*igi* við at várna. Ef *maðr* be*r*r i mat man*nz*. þ*at* er e*igi* er ött[1] ti*l* haðung*ar* hinu*m*. *ok* varðar h*onum* þ*at* fiørb*augs* Gar*ð*. En e*ig*i þei*m* er át. [a]Setu m*ønnum* e*r* skyllt at fasta [b]føstu d*ag*a nætr ru*m*helgar. En e*igi* v*er*km*ønnum* þei*m* er i engi u*er*ki ero. *ok* e*ig*i þei*m* man*ne* er smala rekr heim. Fra þui e*r* pascHa uika liðr *ok* til ymbro d*ag*a um haust. *ok* e*ig*i er þei*m* man*ne* skyllt at fasta faustu nætr. er øn*n*ungs ue*r*k hef*ir* f*yr*i bue man*nz*. Þ*at* ero øn*n*ungs ve*r*k ef m*að*r uin*n*r hve*r*n dag þ*at* er bonde uill. E*igi* s*ka*l setu m*að*r laupa ti*l* ve*r*ks. þa daga sem h*ann* er skylldr at fastá. til þ*e*ss at h*ann* matiz þa helldr en aðr. Sa m*að*r er fastar s*ka*l etit hafa f*yr*i miðea nótt. þa er fasta s*ka*l um dagin ept*ir*. *ok* mataz e*igi* aðr liðr nón. Sva s*ka*l h*ann* nætr þær varna við kiøtue. er løgskyllt er at fasta sem u*m* dagin. þa s*ka*l nott v*er*a u*m* haust *ok* uetr. er e*igi* ma dag séa. *ok* være h*ann* þ*ar* er h*ann* mætte séa i haf ut. i heiðe. þa s*ka*l nott v*er*a a sumar. er sol ge*n*gr um norðr átt. þ*at* er norðr átt. er sol er komin i beGGia ætt norðrs *ok* ut norðrs *ok* un*n*z hon er komin i beGGia ætt norðrs *ok* land norðrs. Þa er m*að*r fastar (s. 42) v*m* nott. þa s*ka*l h*ann* h*af*a þurran mat. þ*at* er gras *ok* alldin. *ok* iarðar auøxtr allr. allz kyns fiska *ok* huale a m*að*r at éta. þa er h*ann* fastar. ne*m*a rosm hual *ok* sel. þa s*ka*l e*ig*i eta. ne*ma* þa er kiøt er ætt. Ross hualir ero e*igi* ætir. *ok* rauðkembingr. Þ*at* er mællt of sak*ar* þær allar. er nu ero talþar i k*r*istin*n*a laga þætte at stefna s*ka*l heiman. *ok* q*ue*ðea á þinge. ix heimil*is* bua til skoggangs saka ok[2] fiørbavgs saka

a Jfr. Sk., c. 26.

b Med Hensyn til denne Bestemmelse om setumenn jfr. Sk., c. 19.

1 Saaledes. 2 Ordene skoggangs saka ok ere tilføiede.

allra nema stefnt se um fiølkyndge[1]. þar skal queðea til xij. quiðar. En um þriggia marka sakir. ok utlegðar. þar skal queðea til heimilis bua .v. þess er sottr er. Sua setto þeir ketill byskop ok thorlakr. byskop. at raðe øzurar erkibyskops. ok sæmundar prestz. ok margra annarra kenne manna.

11.[2]

[a]Þat er mælt iløgum uarum at allir menn skulo tiunda fe sitt allt alande her løgtiund. þat er lögtiund at sa maðr skal gefa vi. alna eyre. er hann áá. tivtøgo féar. vi. alna aura. Sa maðr er hann áá .x. vi. alna aura fyri vtan favt sin. hvers dags buninG. skulld laust. sa skal gefa alin vaðmals eða ullar reyfe þat er .vi. gere hespu eða lambs gæru. En sa er áá .xx. aura. skal .ii alnir. en sa er áá. xl. skal iij. alnir. sa er halft .c. áá. skal iiij. alnir gefa. En sa er áá. atta tøgo skal .v. alnir. En sa er a tivtøgo skal .vi. alnir. Þat fe þarf eigi til tiundar at uirða. er aðr er til guðs þacka lagt. hvart sem þat er lagit til kirkna eða til brua eða til salu skipa. huart sem þat er ilaundom eða lausom avrum. Prestar þurfo eigi at tiunda þat fe. er þeir eigo ibokum eða messo klæðum. ok þat allt fe er þeir hafa til Guðs þionostu. tiunda skulo þeir annat fe. Búss afleifar þarf maðr[3] eigi at tiunda of vár ef

---

a Jfr. Sk., c. 28.

---

[1] Saaledes. [2] Her har i samme Linie, hvori foregaaende Capitel ender, været en Overskrift, der synes at være udraderet, og hvoraf nu kun sees endel af det første Bogstav, et rødmalet h. Begyndelsesbogstavet Þ er noget større end de sædvanlige Capitelinitialer. Tiendelovens her følgende Capitler svare saaledes til de Paragrapher, hvori Aftrykket af Tiendeloven efter dette Haandskrift er inddelt i Dipl. Isl. I., 100 flg.: c. 11 til § 1—12; c. 12 til § 12 (fra Fiorðung einn) —15; c. 13 til § 16; c. 14 til § 17—40. [3] Tilføiet.

hann helldr bue sino.[1] En ef hann bregðr bui.[a] þa skal hann tiunda. Ef maðr áá Goðorð. ok þarf hann eigi þat til tiundar at teléa. vellde er þat enn eigi fe. Bændr allir skulo tiund gøra. þeir er þingfarár kaupe eigu at gegna af fe sinu skulldlauso. eigi skal umøgum fe ætla þott hann[2] eigi fram at færa. En þott hann eigi minna fe. enn hann gegne þingfarar kaupe. ef hann áá .x. aura skulldlaúsa. ok skal hann þa tiund af gøra. huart sem hann er bonde eða grið maðr. nema hann eige þa umaga. er hann skyle a uerkum sinum fram færa. Rett er at þeir allir þiGe tiund er eigi skulo giallda. Jafnt skulo konur giallda tiund sem karlar. [b]Samquamur skulo menn eiga of haust irepp huerium. eigi fyr en .iiij. uikur lifa sumars. ok skipta tiundum. Skipt skal tiundum drottins dag enn fyrsta iuetre. Fim menn skal til taka i Repp hverium at skipta tiundum ok mat giøfum ok séa eiða at mønnum. þa er bazt þickia til falldnir. huart sem þat ero bændr eða grið menn. ok skulo þeir sökia menn of laga af brigð. Skylldr er huerr maðr til þeirrar samqua (s. 43) mo at koma er hann áá tiund at gera eða senda annan mann fyri sic. þann er løgskilum hallde upp fyri hann. ok hand søl se at þiGGiande. ef hann kemr eigi sealfr. fyri miðean dag. ok enge maðr af hans hende. þa uerðr hann sekr um þat .iij. Mørkum ok skal hann þa tiund giallda. sem skipt verðr a hendr honum. þar skal fe manna telea. hue mikit er. ok skal uirþa[3] lønd ok lausa aura. til vi. alna aura. þat fe er at fardøgum var skulld laust. sealfr skal huerr virþa fe sitt. ok telea ok þa er hann hefir talit fe sitt. ok virt þa skal hann taka boc i hønd ser eða cross. ok nefna. uatta. at

---

a Bestemmelsen om Tiende af búsafleifar, som man overdrager til Andre, findes ikke her.
b Jfr. Sk., c. 29.

---

[1] Punctum er tilføiet. [2] Tilføiet. [3] Istedetfor det første Bogstav u synes først ved Feilskrift at være skrevet te.

þui uætte. s*ka*l h*ann* q*ue*ða. at ec uin*n* eið at boc. *ok* sege ek þ*at* Guðe. at ec áá sua fe. sem ec hefe nu talit e*ða* min*na*. En ef h*ann* uill e*igi* eið uin*na*. þa er h*ann* er beiddr. þa ue*r*ðr h*ann* sekr um þ*at* .xij. mø*r*ku*m*. þa er h*ann* beiddr er h*ann* er beðin*n*. ha*n*s tala s*ka*l standa áá fe sealfs. *ok* s*ka*l h*ann* af þ*u*i géra tiund ne*ma* h*ann* suere til fiorðunge min*na* en*n* se. Ef h*ann* sve*r*r til fiorðunge min*na* en*n* se þa ve*r*ðr h*ann* sekr um þ*at* .xij. mø*r*kum.[1] *ok* s*ka*l h*ann* sva micla tiund giallda sem samquamo m*enn* telea *ok* skipta a hønd h*onu*m eið laust. þar er m*að*r hef*ir* eið suarðan. *ok* s*ka*l h*ann* s*v*a tiund af gøra. sem h*ann* hef*ir* til suarit. ne*ma* fe ha*n*s þve*r*re e*ða* vaxe tivtøgu*m*. Ef fe hans þverr tivtøgum[2] þ*a*ðan fra er h*ann* sor til. *ok* er h*onu*m rett at fara til samq*u*amo. *ok* telea fe sitt. *ok* uin*na* eið at[3] *ok* gøra sua tiund af sem h*ann* sueʀ ti*l*. Nu ef fe h*an*s uex tivtøgu*m* e*ða* meira. þa er h*onu*m rett at fara til samquamo. *ok* segia til þess *ok* gøra tiund af. Nu ef rep*p*s m*enn* hyɢia at fe h*an*s hafe meira vaxit. eɴ haɴ sege e*ða* uile h*ann* e*igi* fra segia. þott fe hans hafe vaxet tivtøgu*m* .vi. al*na* aura eða meira. þa eigo samquamo m*enn* at gøra h*onu*m orð. at h*ann* ko*me* til samq*u*amo *ok* uin*n*e eið at fe sino i an*n*at sin*n*. ef h*ann* uill e*igi* uin*na* eið. þa er samq*u*amo meɴ uiléa. þa ve*r*ðr h*ann* sekr um þ*at* .xij. mø*r*kum. *ok* er þ*at* eiðfall. *ok* s*ka*l h*ann* s*v*a micla tiund greiða sem samquamo m*enn* telea. *ok* þe*im* giallda sem þe*i*r raða áá at q*ue*ða. þar er man*n*e ve*r*ðr eiðfall *ok* eigo rep*p*s meɴ søc þa. hue*r*r þe*ir*ra er uill. Søk þe*ir*re s*ka*l stefna at løg heimile þ*es*s

---

[1] Herefter er skrevet þa er h*ann* er beiddr, hvilke Ord udentvivl ere indløbne ved en Afskriverfeil, og som vi derfor have udeladt. De ere understregede i Membranen, sandsynligvis i en nyere Tid. [2] Ordene Ef fe hans þverr tivtøgum, og Punctum foran Ef, ere tilføiede. [3] Dette Ord har staaet i Skindbogen, og er rigtignok udraderet, men da det ikke vides, om dette er skeet samtidig, og da Ordet bør staae der, have vi optaget det i Texten.

er sottr er. *ok* telea han*n* sekian .xij. mørku*m*. *ok* q*ue*ðea til heimil*is* bua h*an*s .v. a þinge. ef q*ui*ðr b*er*r á́ h*ann* eiðfallit. *ok* s*ka*l do*m*r. dæma .vi. m*er*kr. þei*m* er sotte. en aðrar sex s*ku*lo fylgia an*n*are tiund. [a]Reps m*enn* þ*ei*r er til ero tecnir. s*ku*lo skipta hu*er*s man*n*z tiund i fiora staðe. ne*m*a eyris tiund se e*ða* min*ne*. þa er þo rett at hon hu*er*fe i ein*n* stað.

12. v*m* tiunda skipti

[b]Fiorþung ein*n* tiundar s*ka*l gefa þurfa m*ø*n*n*u*m*. in*n*an rep*p*s. *ok* skipta þeim meira ti*l* h*an*da er meire er þørf. Eige áá tiund or rep*p* at gefa ne*m*a sa*m*kuamu m*enn* u*er*ðe áá þ*at* sattir. *ok* þicki þei*m* utan rep*p*s m*ø*n*n*u*m* meire þorf. þ*at* fe (s. 44) er gefa s*ka*l þurfa m*ø*n*n*u*m*. þ*at* s*ka*l uera i vaðmalu*m* e*ða* i var*a*r felldu*m* e*ða* i vllu e*ða* gæru*m* e*ða* i mat e*ða* i kuikfe øllo oðro en*n* rossu*m*. þ*at* s*ka*l golldit þei*m* er við s*ku*lo taka *ok* fra*m* komit at m*a*rteins m*esso*. Ef þa er *eigi* fra*m* komit. *ok* u*er*ðr þ*at* tiund*a*r halld *ok* v*er*ðr sa sekr v*m* þ*at* vi. m*ø*rku*m* er giallda skyllde. Þurfa m*að*r sa er ti*l* handa er skipt tiundin*ne*. h*ann* er aðile at søc þ*ei*r*re*. bæðe sökiande[1] *ok* seleande. Sa er an*n*ar aðile. er til soknar[2] er tekin*n* i reppinu*m*. *ok* tiund skipte til handa þurfa man*n*inu*m*. Søk þ*ei*r*re* s*ka*l stefna heiman at løgheimili þ*es*s er sottr er. *ok* q*ue*ðea ti*l* bua v. a þinge. þa er næstir ero stefnu staðnu*m*. þei*m* er rett at stefna heima at sin. er tiund skipte til handa þurfa man*n*enu*m*. hin fimta dag uikv. er fior*a*r uikur ero af sum*ri*. Ef *eigi* er aðr fra*m* komin. Rett er at h*ann* taki þan*n* dag uið vaðmalu*m* til handa þurfa man*n*enu*m* ef hin*n* vill golldit hafa. E*igi* er h*ann* skylldr at taka þa i øðro fe

a Jfr. Sk.. c. 30.
b Jfr. Sk., c. 30, S. 47[6].

[1] Det er ikke tydeligt, om det andet Bogstav er æ eller ö. [2] Tilføiet.

ne*ma* h*ann* uile. Ef *eig*i ke*m*r þan dag f*ram*. *ok* s*ka*l sa m*að*r er til socn*ar* er tekin*n*. ga*n*ga ut i tun at sin *eða* sa m*að*r er h*ann* selr sokina. *ok* nefna at þ*ui* uatta. at h*ann* er buen at t*ak*a við tiu*n*d þ*eir*re. er hin skyllde giallda. *ok* nefna h*ann* *ok* q*u*eða áá. hue mik*it* er feit. *ok* h*ann* se*r* e*ig*i þan*n* man*n* er giallde hallde upp f*yr*i h*ann*. En h*ann* s*ka*l nefna uatta i an*n*at sin*n*. at þui uætte s*ka*l h*ann* segia at ek stefne h*onum*. *ok* nefna h*ann*. of þ*at* er h*ann* helldr tiund[1] f*yr*i h*onu*m *ok* nefna þúrfa man*n*in*n*. *ok* tel ec h*ann* sekian of þ*at* .vi. m*ørkum* *ok* giallda fiorðungin*n* tuen*n*um giølldu*m*. sva sem buar vi*r*þa. þan*n* luta er v golldin ér. ef sumr er golldin. stefne ek til giallda. *ok* til ut g*ø*ngo of fe þat. *ok* queða áá hvar h*ann* stefnir til þings. *ok* stefne ek løgstefnu. h*ann* s*ka*l nefna til bua .v. á þinge þaðan fra er han stefnde.

13. vm b*y*s*k*o*ps tiund i hu*er*iv[2] gialld*a* s*ka*l

[a]Anan fiorðung tiundar s*ka*l hafa b*ysk*op. þ*at* fe s*ka*l vera i vaðmalu*m* *eða* i var*ar* felldum *eða* ilamba görum *eða* i gulle *eða* ibrendu silf*ri*. þa er b*ysk*op fer yf*ir* fiorðung. h*ann* s*ka*l segia ti*l* at k*ir*kiv irep*p* hv*eri*u*m* hu*er*r við þei*m* fiorðunge tiundar s*ka*l taka er h*ann* s*ka*l hafa. þar er mælltr eindage a þui fe er m*enn* eigo b*ysk*opi at giallda. hin*n* .v. dag uiku er fior*ar* uikur ero af sumre. at løgheimili þ*ess* man*nz* er b*ysk*op bauð u*m* at taka við fe þui. Rett er þott fyr se golldit. En ef þa ke*m*r *eigi* fram. þa s*ka*l sa er rettr er sækiande ga*n*ga ut itun at sin. *ok* nefna uatta at þui at h*ann* er buen at t*ak*a við fe þ*ui*. er hin skyllde giallda. *ok* nefna h*ann* *ok* q*u*eða áá hue mikit feit er. *ok* h*ann* ser *eigi* þan m*a*n (s. 45) er giallde hallde upp f*yr*i h*ann*. *ok* rett er at

a Jfr. Sk., c. 31.

[1] Tilføiet. [2] Istedetfor i hueriv læser Dipl. Isl. hversv.

stefna *sva* of þen*n*a fiorðunG tiundar sem u*m* hin*n* er fyR v*ar* tind[1]. þ*at* er h*onum* *ok* rett at stefna siðaR of þ*at* fe atløgheimile þe*ss* er sottr er. þess a h*ann* *ok* kost at segia[2] b*yskopi*. *ok* lata h*ann* heimta sem h*ann* uill.

14. vm k*ir*kiu tiu*n*d

[a]Nv ero ept*ir* tuér fiorðung*ar*. þ*at* er half tiund hu*er*s man*n*z. þ*at* fe s*ka*l legia ti*l* kirkiv. sua til hv*er*rar kirkiu sem b*ysko*p skipt*ir* til. *ok* reiða þei*m* i hønd er kirkiv þa uarðueit*ir*. er tiunden*n*e er ti*l*[3] skipt.[4] h*ann* s*ka*l kaupa at p*re*ste tiþ*ir*. Sva sem h*ann*[5] ma við komaz. *ok* aðra lute ti*l* k*ir*kiv þurft*ar*. sem feit uin*n*z ti*l*. Sva s*ku*lo m*enn* giallda tiund af øllum bæium ti*l* kirkna sem b*ysko*p hefir skipat. hv*er*ig*ir* sem abolstøðu*m* bua. Bonde sa er a[6] k*ir*kiv bæ þei*m* byr. er tiundin*n*e er til skipt. h*ann* er rettr heimtande. *ok* seleande sakar þ*eir*rar. ef h*ann* uill. EN ef h*ann* uill *eigi*. þa er rettr aðile sakar þ*eir*rar. lærðr maðr[7] sa er k*ir*kiun*n*e þionar. Sa er ti*l* k*ir*kiu þurftar uill feit hafa. FiorðunG an*n*an tiundar er tiþir s*ka*l með kaupa. h*ann* s*ka*l giallda iuaðmalum e*ða* i varar felldu*m* e*ða* ilamba gæru*m*. igulle e*ða* brendu silf*r*i. EN an*n*an fiorðunG tiundar. s*ka*l giallda iuaxe e*ða* i uiðe e*ða* tiøro. eða i reykelse e*ða* lereptu*m* ensku*m*. þei*m* er hæf se til kirkiv bunings. *sva* sem getr at kaupa með uaðmalu*m* i h*er*aðe þ*ui*. Rett er þott vaðmal ein se golldin.[8] Þat fe s*ka*l golldit it seinsta. hin*n* fimta dag uikv. er iiij. uik*ur* ero af su*m*re.[9] EN ef *eigi* ke*m*r þa f*r*am. þa *ska*l sa er heimtande er. stefna þan*n* dag um i tune a k*ir*kiv bænu*m*. þei*m* er tiundin a til

---

a Jfr. Sk., c. 32.

---

[1] Saaledes. [2] Ordene at segia ere tilføiede. [3] Herefter er skrevet er, men dette Ord er overstreget. [4] Punctum er tilføiet. [5] Skrevet over Linien. [6] Tilføiet. [7] Ordene lærðr maðr ere tilføiede. [8] og [9] Punctum er tilføiet.

at hv*er*fa. *ok* sækia sva sem u*m* aðra tiund.[1] h*ann* s*ka*l stefna sin*ne* stefnu u*m* huarn fiorðunG *ok* lata varða .vi. m*er*kr. i hvaR*um* tueGia stað halldit. Rett er at stefna ein*ne* stefnu of baða fiorðungana *ok* fylgia þa ein aløgin. þui at ein*n* er aðile at baðu*m*. Rett er[2] at stefna heiman til varþinga. of tiundar mal. þar er m*enn* ero samþinga. ok rett er at lysa a varþingi i þingbrekku um tiundar mal ef þeir ero samþinga[3] *ok* sækia þar ido*m*. ef hin*n* er þ*a*r er sottr er. Ef lyst er a þinge of tiund. þa s*ka*l q*ue*ðea heimilis bua .v. þ*e*ss er sottr er. [a]Ef umaga eyre hef*ir* maðr at uarðueita. þan*n* er h*ann* tekr uøxtu áf. *ok* s*ka*l h*ann* þan*n* luta vaxtarens tiunda er undir h*ann* beR sua sem þ*at* fe er h*ann* atte aðr. Jslenzkir m*enn* s*ku*lo allir tiunda fe sitt. En ut lendir meN ero e*igi* skylldir at tiunda h*er* sitt fe. aðr þeir hafa h*er* ue*r*it .iii. uetr. ne*ma* þe*i*r gøre bu fyR. þ*at* vár s*ku*lo þe*i*r gøra tiund. er þeir gøra bu *ok* þau missere ept*ir*. En ef varir landar fara heðan. *ok* eigu þe*i*r fe ept*ir*. *ok* s*ka*l sa m*að*r giallda tiund af er varðueit*ir* þat fe. En of þ*at* fe er h*ann* (s. 46) hef*ir* brøt með s*er*. *ok* er ho*nu*m e*igi* skyllt at giallda h*er* tiund af þ*ui* þótt h*ann* se all le*n*ge a brøt. en*n* ef h*ann* ke*m*r ut hingat. s*ka*l h*ann* þa giallda tiund af þ*ui* fe er h*ann* hefir ut haft m*eð* s*er*. En næsta uetr er h*ann* ko*m* ut aðr u*m* sum*a*rit. Ef maðr ke*m*r ut hingat. *ok* hef*ir* fe hans uaxit. eða han*n* hef*ir* e*igi* fyR eið at un*n*it. h*ann* er skylldr at uin*n*a eið at fe sinu. Ef m*enn* biðea h*ann*. Ef hiu eigu fe saman. *ok* s*ka*l karl maðr uin*n*a eið fire fe þ*eir*ra beg*g*ia. Ef karl m*að*r *ok* kona eigu fe sam*a*n. þott þav se e*igi* hiuna. *ok* s*ka*l karl m*að*r uin*n*a eið. Ef karlar eigo fe saman. *ok* er rett þott an*n*aR uin*ne* þar eið at. Ef þe*i*r metaz við. *ok* uill huarge uin*n*a eið. *ok* er søk

---

a Jfr Sk., c. 33.

---

[1] Punctum er tilføiet. [2] Tilføiet. [3] Ordene fra o k r e t t e r a t l y s a ere tilføiede.

uið huarntueGia. Sa maðr skal eið uinna fyri fe huert sem løgraðande er fiarens. En ef uöxto berr undir mann. af fe þess mannz er ørlendis er. ok skal hann þat fe tiunda sva sem vavxto bære undir hann af umaga eyre. Þar skal maðr tiund gera. i þeim repp sem hann áá løgheimile i þau missere. hvarge er fe hans er. Rett er at sættaz a tiundar mál meðan eigi er stefnt vm. þo er rett at sættaz áá. þott stefnt se vm. ok skal eigi meira niðr falla a laganna en halft. Ef maðr tekr minne satt en .iij. merkr. ok varðar honum þat .iij. marka sect. ok áá sa søc er uill. Ef tiund gelldz eigi heima i heraðe. enda er eigi stefnt vm. þa er rett at lysa it næsta sumar eptir áá alþinge. Jnan repps men eigu at lysa fausto dag ok þvatt dag um tiundar mal ok þeir menn er af þeim taka. Ef repps men hafa eigi fire helgina lyst. þa er rett eptir helgina. hverium at lysa er uill. unnz domar fara ut. Sa er lysa uill. hann skal ganga til løgbergis. ok nefna uatta at þui uætte skal hann queða. at ec lyse søc a hendr honum. ok nefna hann vm þat at hann hafe halldit þeim fiorðunge tiundar. ok queða áá huerr sa ér. tel ec hann sekian vm þat .vi. mørkum. ok giallda þann luta tuennum giølldum er vgolldin ér. sem buar uirða. ok queða áá. huar hann lysir til doms. lyse ek løglysingu. þar er maðr lysir um tiund. hann skal queðea til heimilis bua .v. þess er sottr ér. En þar er maðr stefnir heiman[1] um tiund. hann skal kueðea .v. bua áá þinge. þa er næstir ero stefnu staðnum. Enge er ruðning of þa búa. nema at[2] leiðar lengð. Eigi skal spell meta atiundar malum. ef rett er høfðut søkin. Ef maðr tekr gagnsøc upp[3] igøgn tiundar male. ok áá eigi at meta þa søc nema hon se fiørbaugs søk eða meire. meta skal ef tiundar søc er. þui at eins skal lysa a þinge. ok sækia et sama sumar of tiund ef sa er a þinge er sottr. er. Rett er[4] at sækia of byskops (s. 47) fiorðung. þott

---

[1] Rettelse for heima. [2] og [3] Tilføiet. [4] Skrevet over Linien.

sa se *eigi* a þinge er sottr er. E*igi* s*ka*l tiundar søc fyrnaz[1]. helldr EN ønnur fear heimtinG. Ef maðr gelldr eigi tiund en fyrsto missere þa er h*ann* atte at giallda. þa s*ka*l stefna at løgheimile. þ*e*ss er sottr er *eða* lysa a þi*n*ge.[2] Þar er m*aðr* stefnir heima[3] at sin en*n* fimta dag uiku. er fior*a*r vikur ero af sum*r*i. of tiund. *ok* a do*m*r at dæma at giallda i þei*m* stað enu*m* sama fiortan nóttum eptir vapna tak[4] INstæðv *ok* vi. m*er*kr alaga. þei*m* s*ka*l dæma .iij. m*er*kr er sækir. EN aðrar .iij. s*ku*lo fylgia þei*m* fiorðunge tiundar er stefnt var v*m*. EN ef stefnt er at løgheimili þess er sottr er. *ok* s*ka*l þar þa dæma. at[5] giallda in*n*stæðu *ok* aløg. fiortan nóttu*m* ept*ir* vapna tak. EN ef lyst er a þinge. of tiund. *ok* a domr at döma. at giallda INstæðu *ok* aløg. at løgheimili þess er sottr er. fiortan nottu*m* ept*ir* uapna tac.[6] EN of uite[7] øll þau er h*er* fylgia *ok* ut legðir. þa s*ka*l dæma vi. al*na* aura. [a]þar s*ku*lo m*enn* giallda tiund alla. er iuist ero u*m* haustit. þa er skipt *er* tiundu*m*.[8] EN ef e*igi* er samquama átt i þei*m* rep*p*. at þui. þa s*ka*l h*ann* þar giallda tiund. er h*ann* er uist fastr marteins M*esso*. *ok* s*ka*l sa m*aðr* auallt giallda tiund af fenu. er løgraðande er fiarens. Ef m*aðr* helldr bue sinu. *ok* s*ka*l tiunda matar af ganG. ef meire er. EN uætt hafe hiuna hu*ert*. *ok* sua heyia af ga*n*g. ef fornare ero EN uetr gømul.[9]

---

a Jfr. herved ovenf. S. 53, Note *a* og *b*.

---

[1] Rettelse for fyrnat. [2] Punctum er tilføiet. [3] Rettelse for heiman. [4] Ordene fiortan nóttum eptir vapna tak ere tilføiede. [5] Rettelse for *ok*. [6] Punctum er tilføiet. [7] Rettelse for uitne. [8] Punctum er tilføiet. [9] Her ender Texten omtrent midt paa Siden; den øvrige Del af denne er bleven efterladt ubeskreven, hvorefter paa næste Side begynder Jónsbók.

III.

A. M. 347 fol., Belgsdalsbók.

---

[1] Skindbogen indeholder først Biskop Arnes Christenret, hvoraf dog Begyndelsen er gaaet tabt; fremdeles Jónsbók og Kong Eriks Retterbøde af 15 Juli 1294, og derefter den her optagne Kristinna laga þáttr; med en nyere Haand følge derpaa forskjellige Stykker vedkommende Kirkelovene. Imellem Biskop Arnes Christenret og Jónsbók findes paa Skindbogens S. 8—15 en Indholdsfortegnelse over Biskop Arnes Christenret (c. 1—35), Jónsbók (med Anførsel af dens Afsnit og disses Capitler), Retterbøden af 1294 og endelig Kristinna laga þáttr, med særskilt Capiteltal for den. Den Del af Indholdsfortegnelsen, som angaaer denne sidste, er her optagen; den begynder paa Skindbogens S. 14, a, Linie 10 og følger uden nogen Adskillelse umiddelbart i næste Linie efter Anførslen af Retterbøden af 1294. Begyndelsesbogstaverne for hver Linie i Indholdsfortegnelsen ere rød-, grøn- eller gulmalede, men tildels nu afblegede og utydelige. Saavel i Indholdsfortegnelsen som senere ved de enkelte Capitler i Texten ere i Skindbogen anvendte ikke romerske, men arabiske Taltegn. [2] Begyndelsesbogstavet K sees ikke. Der synes at være skrevet Kiuirkna

---

[1] Tallet 10 er tilføiet af os. [2] Vi have her, som udentvivl udeladt ved Afskriverens Uagtsomhed, tilføiet: Hversu ver skulum hatiðir halda . . . 16, da der i Texten er afsat et saadant Capitel, og der her i Indholdsfortegnelsen vilde mangle et Capitel i Tallet, naar dette ikke tilføies. [3] Tallet er tilføiet.

---

[1] Efter Vm skirslur . . . 37 følger i Membranen Vm hiona-skilnot . . . 40, idet c. 38 og 39 maae antages ved Uagtsomhed at være udeladte. Vi have derfor, i Henhold til Overskrifterne, som de findes senere i Texten, tilføiet Vm hiona skilnað . . . 38 og Vm rettarfar mannz konu . . . 39. [2] Saaledes. [3] Begyndelsesbogstavet V er glemt, idet det har skullet males bagefter, hvilket ikke er skeet, og er derfor af os tilføiet. [4] Skrevet e i med Streg over. [5] Rettelse for 67. [6] og [7] Rettelse for aðilir.

---

[1] Her slutter Indholdsfortegnelsen midt paa Skindbogens S. 15 første Spalte, og øverst paa næste Spalte begynder Jónsbók.

her hefr hinn forna kristinna laga þátt ok seger j hinom fyrsta kapitula vm kristilegha tru ok vm barn skirn.[1]

1. byriazt hin*n* fyrsti kapitule[2] vm kristilega tru *ok* barnskirn.

Þat[a] *er* vpphaf laga v*a*rra at all*ir* m*enn* s*ku*lo v*er*a k*r*istn*ir* h*er* a landi *ok* t*r*va a ein*n* guð föður ok sun ok anda helgan. barn hv*er*t s*ka*l föra ti*l* skirn*a*r sem alit *er* sua sem fyrst ma m*eð* hv*er*ig*r*i skepnu sem *er*. Ef skaparfi barns *er* hia ok s*ka*l h*an*n föra barn ti*l* skirnar ok sa m*að*r *er* h*ann* biðr ti*l*. Ef *eigi* *er* skaparfi barns hia ok s*ka*l bondi sa föra barn ti*l* skirnar *er* vist veit*ir* konu þ*eir*ri *er* lett*a*ri *er* vorðin ok sa m*að*r *er* h*ann* biðr ti*l*. Ef hvargi *er* þ*eir*ra jhia ok s*ku*lo þ*ei*r m*enn* föra barn ti*l* skirn*a*r *er* þ*a*r *er*v log fast*ir* jn*n*an huss. Ef *eigi* *er*o þ*ei*r ok s*ku*lo þ*ei*r sem næst*ir* *er*v. Ef sa m*að*r hef*ir* *eig*i syslu a at föra barn ti*l* skirnar *er* skylldr *er* ti*l*. eða sa syniar farar *er* ti*l* *er* k*r*afðr ok v*a*rðar þ*at* fiorbaugs garð hv*a*rumtueggia þ*eir*ra. ok a sa

---

a Jfr. Skálholtsbók, c. 1, ovenf. S. 1, og de der anførte Haandskrifter.

---

[1] Denne Overskrift findes S. 131, anden Spalte, og begynder i samme Linie, hvori Kong Eriks réttarbót af 15 Juli 1294 ender. Efter Overskriften er der en ubeskreven Plads, svarende til halvsiette Linie, nederst paa Spalten. Den følgende Overskrift til første Capitel byriazt o. s. v. findes øverst S. 132, a og udgjør to Linier, hvorefter Texten begynder i den tredie Linie. Begge Overskrifter ere skrevne med rød Farve. [2] Ordene fyrsti kapitule ere meget utydelige. Capiteltallet 1 er skrevet i Membranens Margen.

sok[1] e*r* vill. ok s*ka*l sok þe*ir*ri stefna hei*m*man[2]. ok kuæðia ti*l* heimil*is* bua .ix. a þ*in*gi þess man*nz* e*r* sottr e*r*. bondi er skylldr at ala þa m*enn* e*r* b*a*rn föra ti*l* skirnar þ*r*ia m*enn* fulltiða. ok barn hinn fiorða man*n*. ok ross eða eyk ef þ*ei*m fylg*ir*. Ef h*an*n a fe min*n*a en þ*in*g farar kaupi gegni ok a h*an*n at væita þei*m* husru*m*. ok selia þ*ei*m mat ok hey s*ua* sem buar vi*rða*. Golldit s*ka*l a fiorta*n* (s. 132, b) nattu*m* mat*a*r v*er*ð ok heys. Ef bondi syniar þ*ei*m vist*a*r eða þess bæina sem ti*l* e*r* mælltr. ok v*er*ðr h*ann* vtlagr vm þ*a*t þ*r*im m*or*ku*m* ok a sa sok e*r* vistar e*r* syniat. Stefna s*ka*l þ*u*i mali heim*an* ok kuæðia ti*l* heim*il*is bua fim. a þ*in*gi þess e*r* sot*t*r e*r*. [a]þ*ei*r m*enn* e*r* b*a*rn föra ti*l* skirnar s*ku*lo f*a*ra ti*l* loghæimil*is* p*re*stz nema þ*ei*r fin*n*i h*an*n fyrri. ok biðia at[3] h*ann* skiri barn. En ef h*ann* v*a*rnar þ*ei*m. þa v*a*rðar fiörbaugs g*a*rð. ok eigu þ*ei*r sok e*r* b*a*rn förðu ti*l* skirnar ok s*ka*l heim*an* stefna ok kuæðia ti*l* bua. ix. a þ*in*gi. Ef þ*ei*r hitta p*re*st afornum vægi þa lætr h*an*n rett skirn vppi at h*an*n lati at logheimili sinu ef h*ann* hef*ir* æ*ig*i lengr v*er*it heim*an* en daghstund. Ef p*re*str hef*ir* vm nott heim*an* v*er*it eða lengr ok hitta m*enn* h*an*n a fornu*m* vægi. *ok* biðia h*an*n at skira barn. ok letr h*an*n rett skirn vppi at h*an*n lati at k*ir*kiu bö hinu*m* næsta ef b*a*rn e*r* e*ig*i siukt. Ef sott e*r* a barni ok s*ka*l þ*a*r skira e*r* vatni nair fyrst. Prestr s*ka*l e*ig*i sua f*a*ra heim*an* nott eða lengr at e*ig*i hafi h*an*n þa reiðu m*eð* s*er* e*r* barn meghi skira. Ef h*an*n fe*rr* sua heiman at h*an*n hef*ir* e*ig*i þa reiðu e*r* b*a*rn meghi skira ok v*er*ðr h*ann* sekr vm þ*at* þ*r*im morku*m*. ef h*ann* kemr j enga raun. En*n* ef h*ann* kemr j raun vm ok stendr þ*at* f*y*ri

---

a Jfr. Sk., c. 2.

---

[1] I Skindbogen ok a sak, hvilket sidste Ord vi have rèttet til sa sok. [2] Saaledes. [3] Tilføiet.

skirn*n*in*n*i at h*ann* hef*ir* e*ig*i reiðu ti*l* þa v*a*rðar h*onu*m þ*at* fiorbaugs g*ar*ð.[1]

2. barna þattr[2]

[a]Ef barn æls[3] j vt (S. 133, a) æium ef æ*r*fingi e*r* j hia barns þess *ok* e*r* h*ann* skylldr at föra barn ti*l* skirnar ok[4] buðunaut*a*r h*an*s ok þe*i*r m*enn* all*ir* er a megin[5] l*an*di e*r*u skylld*ir* at fora barn ti*l* skirn*a*r. Sa e*r* skylldr at lia skips e*r* beðin*n* e*r*. ok fara m*eð* þe*i*m hv*er*r e*r* böndr[6] e*r* s*u*a sem fyrst ma h*ann* f*yr*i veðrs sakar. bo*n*di e*r* skylldr at ala þa m*enn* fim e*r* vt*an* e*r*u kom*nir* ok b*a*rn hin*n* setta man*n*. þe*i*r s*k*u*lo f*e*r*ia þa m*enn* aptr e*r* b*a*rn förðu ti*l* skirn*a*r er vt*an* förðu. Ef kona v*er*ðr lett*a*ri a fornu*m* vægi. ok e*r*u faurunaut*a*r h*en*nar skylld*ir* at föra barn þ*at* ti*l* skirn*a*r eða þe*i*r se*m* fyrst*ir* e*r*u ti*l* bæidd*ir*. Ef sa m*að*r for*ir* e*ig*i b*a*rn ti*l* skirn*a*r e*r* skylldr e*r* ti*l*. eða m*að*r syniar h*onu*m farar eða skips eða eykiar at nauðsynia lausu. ok v*a*rðar þ*at* fiorbaugs G*ar*ð ok s*ka*l soku*m* þe*i*m heim*an* stefna *ok* kuæðia heimil*is* bua .ix. ti*l* a þ*i*ngi þess e*r* sottr e*r*. Ef barn e*r* sua siukt at við bana e*r* hætt ok nair e*ig*i p*re*stz fundi. ok a v lærðr m*að*r þa at skira barn*it*. Ef þ*at* er at bondahusi[7] ok s*ka*l t*ak*a vatn j

---

a Jfr. Sk., c. 2, S. 3[8].

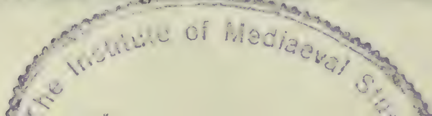
---

[1] Punctum er tilføiet. [2] Af Overskriften, der her, ligesom altid, er rødmalet, er b a r skrevet i den Linie, hvori forrige Capitel ender, og yderst i samme Linie er Capiteltallet 2 skrevet med sort Blæk. Sandsynligvis er Tallet skrevet samtidig med Texten, medens den rødmalede Overskrift er tilføiet bagefter. [3] Saaledes. [4] I Skindbogens indvendige Margen findes her et Hul, hvorved Ordet o k maa antages bortfaldet, hvorfor det her er tilføiet. [5] Af dette Ord er m og tildels e bortfaldet paa Grund af det omtalte Hul. [6] Rettelse for b o n d i. [7] Saaledes.

k*er*alldi.[1] Ef barn *ver*ðr sua siukt a fornu*m* vægi ok s*ka*l h*ann* f*ar*a þan*n*ug e*r* vatni nair eða sio ef e*ig*i nair vatni. H*an*n s*ka*l sua mæla. vigi ek þik vatn i nafni föður ok g*er*a k*r*oss j vatninu. m*eð* hendi sin*n*i hin*n*i hög*r*i. ok sunar ok g*er*a anna*n* k*r*oss auatninu ok anda hins hælga ok g*er*a hin*n* þ*r*iðia k*r*oss a vatninu. j kross s*ka*l h*an*n bregða hændi sin*n*i hin*n*i högri. (S. 133, b) við orðit hv*er*t þ*eir*ra þ*r*iggia. H*an*n s*ka*l gefa barninu nafn sem þ*at* s*ka*l heita ok sua mæla. Skiri ek þik s*ka*l h*an*n segia ok nefna barnit. j nafni föður ok drepa barninu j vatnit ok sunar ok drepa þ*u*i j annat sin*n* *ok* anda hins hælga. ok drepa þ*u*i j hit þ*r*iðia sin*n*. sua at þ*at* v*er*ði al vatt. þo e*r* rett at vm[2] sin*n* se j drep*it* eða hællt vatni æ eða ausit ef e*igi* v*er*ðr raðru*m* at öðru.[3] Nu nair e*igi* vatni eða sio. ok getr snio. h*an*n s*ka*l g*er*a k*r*oss a snionu*m* ok kvæða slik orð jf*ir* sem h*an*n skylldi a vatninu. h*an*n s*ka*l d*r*epa b*a*rninu j snioin*n* ok lata fylgia þau orð oll sem þa e*r* h*an*n d*r*epi þ*u*i j vatn. h*an*n s*ka*l bræða snio*inn*[4] m*eð* hondu*m* ser ok riða a sua at þ*at* v*er*ði alvatt. E*igi* s*ka*l h*an*n sua drepa barninu j snio at þ*at* söki kuldi sua at þ*at*[5] se við bana hött[6]. hælldr s*ka*l h*an*n riða snio a m*eð* hondu*m* se*r*. k*a*rlm*að*r a skirn at væita barninu. en ef h*an*n kan*n* e*ig*i orð ti*l* eða atf*er*li ok e*r* rett at kona ken*n*i h*onu*m. þ*u*i at eins s*ka*l faðir væita skirn b*a*rninu ef e*ig*i e*r* annarr m*að*r til. [a]En ef fað*ir* skir*ir* j nauðsyniu*m* þa s*ka*l h*an*n e*igi* skilia sæing við konu sina f*yr*i þ*an*n mun. [b]Sa maðr sem barn hef*ir* skirt s*ka*l f*ar*a ti*l* fundar við p*r*est ok segia orð þau f*yr*i h*onu*m sem h*an*n hafði

a Jfr. K., c. 261; St., c. 5; see ovenfor S. 5, Note *a*.
b Jfr. Sk., l. c., S. 5[3].

[1] Punctum er tilføiet. [2] Tilføiet. [3] Punctum er tilføiet. [4] Skrevet snion med Streg over det sidste n. [5] Saaledes. [6] Saaledes.

j barn skirn ok segia til atferla hver fylgt hafa. Ef presti þikkir rett su skirn (s. 184, a) ok andaz barn. ok skal þat grafa at kirkiu ok syngia liksōng jfir. En ef barn lifnar þa skal prestr væita þui alla ræiðu. þa er vpp er fra þaðan er j vatn er drepit. Eigi skal skira j annat sinn ef fyrr var rett at farit. Ef presti þikkir eigi rett at skirn farit hvart sem skorta orð eða önnur atferli ok andaz barnit ok skal þat eigi grafa at kirkiu. En ef barn lifnar ok skal prestr væita þui fulla skirn sua sem ekki se aðr jfir sungit. Ef barn andaz primsignat ok hefir eigi mæiri skirn. ok skal þat grafa vit kirkiu garð vt þar er mötiz vigð molld ok v vigð. ok syngia eigi liksong jfir. Ef barn æls[1] sua nær pascum eða hvita döghum at maðr vill fresta skirn til laugar daghs fyri paska eða huita dagha. ok verðr honum rett þat ef eigi er barn siukt. skira skal þegar lata ef siukt er. Ef maðr vill þuattdaghs. at skirn biða ok skal hann fara til fundar við prest. ok skal prestr raða hvart hann vill skira barn eða biða þuattdaghs at. karlmanni hverium fulltiða er vit hefir til er skyllt at kunna orð þau at skira barn ok þau at ferli sem þar fylgia. Ef hann kann eigi fyri vröktar sakar ok varðar honum þat fior baugs garð. ok æ byskop at raða fyri sok þeirri. Manni hver (s. 184, b) ium er hyggiandi hefir til karlmanni ok konu er skyllt at kunna pater noster ok credo[2] in deum. Ef hann vill eigi kunna ok hafi[3] hann vit til. ok varðar honum þat fiörbaugs[4] garð ok a byskop at raða fyri sok þeirri hverr sökia skal.

---

[1] Saaledes. [2] Bogstavet e og tildels r er bortfaldet ved det ovenanførte Hul i Skindbogen. [3] Bogstavet h er tildels, og Bogstaverne af helt bortfaldne ved det nævnte Hul. [4] Bogstaverne augs ere bortfaldne paa Grund af Hullet i Skindbogen.

3. *her hefr lika þatt ok segir vm lika forslor*[1]

[a]Lik hvert *skal* fora til kirkiu þat er at kirkiu a læg[2]. sua sem menn verða fyrst bunir til. Ef arftoku maðr er hia hins andaða ok a hann at föra lik til kirkiu ok sa maðr sem hann biðr til. Ef eigi er ærfingi j hia eða er hann eigi fulltiði. ok skal bondi sa föra lik til kirkiu er vist veitti hinum andaða. Ef hvargi er hia ærfingi ne bondi ok skulo þeir logfastir menn þa föra lik til kirkiu er þar eru næstir ok taka af fe þui er hinn andaði atti lerept eða vaðmal at bua vm lik. Ef sa atti eigi fe til ok er hinn skylldr at fa til at bua vm lik er til kirkiu förir. Jafnan er monnum rett at bua vm lik ok gera kistu at ok með at fara ok grafa nema þria dagha atolf manaðum paska dagh hinn fyrsta ok jola dagh hinn fyrsta ok fostu dagh hinn langa. Mæð a at fara fostu daghinn enn eigi a þa jorð at opna til þess at grafa lik. til þeirrar kirkiu skal lik föra er byskop lofar gropt at. Bondi er skylldr at ala þann mann er lik förir til kirkiu. með fimta mann ok ross eða eyk ef þeim fylgir. Ef hann syniar þeim ok er hann[3] vtlagr vm þat þrim morkum ok a sa (s. 135, a) sok er vistar er syniat. Stefna skal heiman ok kuæðia til bua fim a þingi. Sa maðr er kirkiu varðvæitir a gröpt vppi at lata. ok skal[4] þar grafa sem hann ræðr ok prestr sa er[5] þar er.[6] lik skal eigi bera j kirkiu bært eða bloðugt[7]. Eigi skal þess

---

a Jfr. Sk., c. 3.

---

[1] Capiteltallet 3 er skrevet i Membranens Margen. [2] Saaledes. [3] Tilføiet. [4] Af Ordene ok skal er ok s bortfaldet ved Skindbogens Beskadigelse. [5] Dette Ord er bortfaldet ved Hullet i Skindbogen. [6] Punctum er tilføiet. [7] Bogstaverne bl ere bortfaldne ved Hullet i Skindbogen.

man*nz* lik j k*ir*kiu[1] be*r*a e*r* þ*at* boðorð hafði at e*ig*i atti k*ir*kiu gengt meðan h*an*n lifði. Ef maðr be*r*r þess man*nz* lik j k*ir*kiu e*r* fra e*r* skilit. ok s*ka*l h*an*n bøta løstin*n* k*ir*kiun*n*i tolf auru*m*. En ef h*an*n vill e*ig*i giallda þ*at* fe ok ve*r*ðr h*an*n vtlagr vm þ*at* þ*r*im mo*r*kum ok a þo at jnna k*ir*kiu sitt fe. lik s*ka*l ekki g*ra*fit aðr kolnat e*r*. Ef m*a*ðr grefr lik aðr kallt e*r* ve*r*ðr h*an*n sekr vm þ*at* þ*r*im mo*r*ku*m* ok a sa sok e*r* vill. Ef m*enn* h*r*apa sua g*r*epti at kuiðr be*r*r þ*at* at ond væri j b*r*iosti man*n*i þa e*r* h*an*n va*r* niðr g*ra*fin*n* ok ve*r*ðr þ*at* þa at morði. leg s*ku*lo oll ve*r*a jafndyrihv*ar*t[2] sem e*r*u nærr k*ir*kiu eða firr j k*ir*kiu g*ar*ði. Tolf alnum s*ka*l kaupa leg vnd*ir* man*n*. nema b*ar*n se tan*n*laust. þ*a*r s*ka*l kaupa halfu v dyrra. Sex alnar s*ka*l p*r*estr hafa f*yr*i liks*on*g.[3] Sa s*ka*l giallda liksongs kaup ok legkaup[4] e*r* lik för*ir* ti*l* k*ir*kiu. H*an*n s*ka*l þar giallda a k*ir*kiu bö þe*i*m e*r* lik v*ar* g*ra*fit hinn fimta dagh viku þa e*r* fiorar vik*ur* e*r*u af sumri þar j tuni f*yr*i karldyru*m*m.[5] Sa m*a*ðr e*r* k*ir*kiu varðveit*ir* ok p*r*estr a hv*ar*r þe*ir*ra at nefna vatta of fe sitt ef e*ig*i kemr f*r*am ok e*r* rett þ*a*r at stefna v*m* (s. 185, b) ok tælia hin*n* sækian vm þ*r*im mo*r*ku*m* vm halldit. Hin*n* suarar rettu f*yr*i sik þa e*r* h*an*n förði lik ti*l* k*ir*kiu ef h*an*n bauð þe*i*m at handsala þ*at* fe ef þe*i*r attu gialldagha sam*an*. ok eindagha þ*a*r ok s*ku*lo þe*i*r t*ak*a þau handsaul. Sa e*r* lik föiði ti*l* k*ir*kiu a at hafa sina aura af fe hins andaða eða heimta at æ*r*fingia ef hizug v*a*r e*ig*i ti*l*. Ef hv*ar*gi atti ti*l* hin*n* andaði eða æ*r*fingi h*an*s ok tekr þ*a*r e*ig*i fe e*r* e*ig*i e*r*. þa s*ka*l veita legkaup ok liksong. Nu vin*nz* ti*l* sums ok e*ig*i ti*l* allz ok s*ka*l ti*l* þess fyrst hafa fe at bua vm lik ok þa at kaupa lik song.[6] legkaup s*ka*l

---

[1] Bogstavet u i dette Ord er bortfaldet ved Hullet i Membranen.
[2] Saaledes, i eet Ord og med i foran hvart.
[3] Punctum er tilføiet.
[4] Rettelse for legkaup.
[5] Punctum er tilføiet.
[6] Ligeledes.

siðarst jnna. Ef g*on*gu m*að*r andaz jnni at man*nz* ok s*ka*l bo*n*di föra lik hans ti*l* k*ir*kiu. Ef sa m*að*r hafði fe a ser hin*n* andaði ok s*ka*l þ*a*r t*ak*a af ti*l* þurft*a*r h*onu*m. Ef h*an*n hafði þ*a*r meira fe eða atti h*an*n j aðru*m* staðum ok a bondi at t*ak*a þ*at* fe sa e*r* h*onu*m væitti vist þa e*r* h*an*n andaðiz nema h*onu*m v*æ*ri tekin vist at logfardögum[1] ok g*en*gi[2] h*an*n at sinu raði j b*r*ott en*n* e*i*g*i* frænda. ok a bondi þat fe þa at t*ak*a e*r* sa m*að*r hafði þ*an*nog haft e*r* þ*a*r andaðiz. ok þa e*i*g*i* meira.[3] þ*at* fe eigu frændr hins andaða e*r* h*an*n hafði att j aðru*m* staðu*m*. Ef m*að*r andaz j vteyium ok e*r*u þ*ei*r m*en*n skylld*ir* at föra lik ti*l* k*ir*kiu e*r* a meginl*an*di (S. 136, a) ætti ti*l* at föra eða buðunaut*a*r ef h*an*n andaz j fiski skala. Sa a skips at lia e*r* bæðin*n* e*r* ef h*an*n a ti*l*. Ef m*að*r v*a*rnar skips eða f*a*rar. sa e*r* bæiddr e*r* ok v*er*ðr h*an*n vtlagr vm þ*at* þ*r*im m*or*ku*m*. Ef m*að*r andaz a þ*in*gum eða leiðum ok s*ku*lo buðunautar h*a*ns föra lik ti*l* k*ir*kiu.[4] Ef m*að*r andaz a þ*in*gvælli eða læiðvælli ept*ir* e*r* m*enn* e*r*u j b*r*ott f*a*rn*ir* ok a sa at f*æ*ra[5] lik[6] h*a*ns ti*l* k*ir*kiu e*r* næstr byr þ*eir*ra man*na* e*r* tua husk*a*rla a ok of sialfum ser. Ef m*að*r andaz a þ*in*gvælli e*r* m*enn* e*r*v j b*r*ott farn*ir* af[7] alþ*in*gi. ok skal bondi sa föra lik h*a*ns ti*l* k*ir*kiu e*r* byr a þ*in*g vælli. Ef m*að*r andaz j f*a*rmanna buðu*m* ok s*ku*lo buðunaut*a*r h*a*ns lik f*æ*ra[5] ti*l* k*ir*kiu. Ef m*að*r andaz a fornu*m* vegi ok s*ku*lo f*or*onaut*a*r h*a*ns lik föra ti*l* k*ir*kiu. Ef sior eða vötn kasta liku*m* a l*an*d ok s*ka*l l*an*d eigandi föra lik þau ti*l* k*ir*kiu. Ef fe rekr a l*an*d með liku*m* ok s*ka*l þ*a*r taka af ti*l* þurft*a*r þ*ei*m en ef mæira e*r* fe

---

[1] Her er mulig ved Afskriverens Uagtsomhed udeladt s u e r h o n u m v æ r i v æ r t v i ð. [2] Skrevet g g i med Streg over de to første Bogstaver, hvilket ogsaa kunde betegne g a n g i. [3] Punctum er tilføiet. [4] Ligeledes. [5] Skrevet f'a; maaske bør Forkortelsen opløses til f ö r a, overensstemmende med Skindbogens sædvanlige Skrivemaade. [6] Skrevet to Gange. [7] Rettelse for v m.

ok a l*an*d eigandi at hallda þ*u*i ti*l* doms. En ef fin*n*z lik gongumann*z* j haga vti ok sk*al* l*an*d eigandi föra lik h*a*ns ti*l* k*ir*kiu ok eignaz fe þ*at* e*r* hin*n* hafði a ser. Ef h*ann* atti mæira fe hin*n* andaði ok eigu frændr þ*at*. Ef lik finnz j landi man*nz* eða j vthysum *ok* a landeigandi at föra þ*at* lik ti*l* k*ir*kiu ok v*ar*ðveita fe ef hin*n* hafði a ser ti*l* handa frændu*m*. Ef lik fin*nz* a fi (s. 136, b) ollum þ*ei*m e*r* vatnföll dæilla m*er*ki. *ok* s*ka*l sa m*að*r föra lik þ*at* ti*l* k*ir*kiu e*r* næstr byr vötnu*m* þ*ei*m j h*er*aði e*r* næst spretta vpp likinu[1] a fiallinu enda eigi h*ann* t*u*a huskarla[2] ok of sialfum ser. þ*an*nog s*ka*l lik til kirkiu[3] föra e*r* votn falla. Ef lik fin*nz* j afrettu*m* eða alm*en*ningu*m*. ok a sa þat lik ti*l* k*ir*kiu at föra e*r* næstr byr þ*eir*ra man*na* e*r* a t*u*a huskarla ok of sialfum ser. Ef m*að*r för*ir* e*igi* lik þ*at* ti*l* k*ir*kiu e*r* h*ann* e*r* skylldr ti*l* at logu*m* at föra ok v*er*ðr h*ann* vtlagr vm þ*at* þrim m*or*ku*m*. Sa a sok e*r* vill. Stefna s*ka*l heim*an* ok kuæðia ti*l* heimil*is* bua fim a þ*in*gi þess e*r* sottr e*r*. Ef maðr e*r* sottr vm þ*at* at h*ann* færði e*igi* lik ti*l* k*ir*kiu ok v*ers*[4] han*n* mali ef h*ann* getr þ*ann* k*u*ið at h*ann* hugði at sa m*að*r ætti e*igi* at k*ir*kiu lægt ok fellr þa vtlegð niðr við h*ann*. en domr a at döma a hændr h*onu*m at hafa ti*l* fört a fiortan nattu*m* hinu*m* næstum ept*ir* vapnatak. Ef m*að*r för*ir* þ*at* lik ti*l* k*ir*kiu e*r* e*igi* a k*ir*kiu lægt ok varðar þ*at* *fiorbaugs* G*arð* nema h*ann* geti þ*ann* k*u*ið at h*ann* hugði at sa m*að*r ætti at kirkiu lægt ok s*ka*l h*ann* f*ra* hafa f*ært*[5] a fiorta*n* nattu*m* hinu*m* næstum. ept*ir* þ*in*glausn *ok* böta k*ir*kiun*n*i tolf auru*m*. Þriu e*ru* þau lik e*r* e*igi* s*ka*l at k*ir*kiu g*ra*fa. þ*at* e*r* lik eitt ef m*að*r andaz v skirðr.

---

[1] Bogstavet k er bortfaldet ved Skindbogens Beskadigelse. [2] Dette gjælder ogsaa om Bogstaverne s k a r i dette Ord. [3] Ligeledes om Ordet t i l og de tre første Bogstaver af Ordet k i r k i u. [4] Saaledes. [5] Skrevet f⁷t.

annat e*r* skog*a*r ma*n*nz lik þess e*r* o öll e*r* ok vf*er*iande.[1] þ*at* s*ka*l ok e*igi* at k*ir*kiu g*ra*fa nema b*ysko*p sa lofi sem jf*ir* fiorðungi þe*i*m e*r*. En ef b*ysko*p[2] lofar[3] ok s*ka*l þa ti*l* k*ir*kiu föra. þ*at* e*r* lik hit þ*r*iðia (s. 137, a) e*r* e*igi* s*ka*l at k*ir*kiu g*ra*fa ef maðr vin*n*r a s*er* a v*er*k þau e*r* h*onu*m v*er*ða at bana sua at h*an*n villdi vn*n*it hafa nema h*an*n fae jðran ok g*an*gi ti*l* skript*a*r við p*re*st siðan ok s*ka*l þa g*ra*fa h*an*n at k*ir*kiu. þo at ok[4] naj e*igi* p*re*stzfundi ok segi h*an*n vlærðum man*n*i til at h*an*n jðraz ok sua þo at h*an*n megi e*igi* mæla ok g*er*ir h*an*n þær jartæin*ir* æ*r* m*enn* fin*n*i at h*an*n jðriz j huginum þo at h*an*n komi e*igi* tungu*n*ni ti*l* ok s*ka*l þo g*ra*fa h*an*n at k*ir*kiu. þ*at* lik e*r* e*igi* e*r*[5] at k*ir*kiu lægt þ*at* s*ka*l þ*a*r g*ra*fa e*r* fir*r* se tungarði man*nz* en j orskotz hælgi við ok h*v*arki se akr ne eng ok e*igi* falli votn af ti*l* bolstaða. ok syngia e*igi* liksong jf*ir*.

4. k*ir*kna þattr *ok* hu*er*so þeim e*r* til lagit[6]

[a]Kirkia hv*er* s*ka*l standa j sama stað sem vigð e*r* ef þa*t* ma f*yr*i sk*r*iðum eða vatna gangi eða ælldz gangi eða of viðri eða hærøð æyði at or af dolum eða vt strendum. þ*a*r e*r* rett at föra k*ir*kiu e*r* b*ysko*p lofar. Ef k*ir*kia e*r* vpp tekin manaði f*yr*i vætr. eða læstiz hon sua at ho*n* er v nyt ok s*ku*lo lik

---

a Jfr. Sk., c. 4.

---

[1] Punctum er tilføiet. [2] Skrevet b*yskop* ef, men Ordenes Orden er rettet ved Mærker over disse. [3] Rettelse for lofat. [4] Saaledes; muligen en Afskriverfeil for of. [5] Saaledes. [6] Capiteltallet 4 er i Skindbogen med sort Blæk skrevet i Enden af den Linie, hvori Overskriften begynder, saaledes at Tallet staaer efter det første Bogstav af Ordet þeim, idet den øvrige Del af Overskriften eim er til lagit staaer i den følgende Linie.

eða bæin forð j brott þaðan f*yr*i vætr nætr hinar næstu. Til þ*eir*rar k*ir*kiu s*ka*l föra bæin e*r* b*ysko*p lofar groft at. þar er maðr vill bæin föra. ok s*ka*l l*an*d eigandi kuæðia ti*l* bua .ix. *ok* huskarla þ*eir*ra sua sem ti*l* skips dratt*a*r at föra bæin. þ*ei*r s*ku*lo hafa með ser. pala ok rekur. h*an*n s*ka*l sialfr fa hvð (S. 137, b) ir ti*l* at b*e*r*a* bæin j ok eyki at föra. þa bua s*ka*l h*an*n kuæðia e*r* næst*ir* e*r*u þ*ei*m stat[1] e*r* bæin s*ka*l vpp g*r*afa. hafa kuaðt siav nattu*m* fyrr en ti*l* s*ka*l koma eða meira mæli. þ*ei*r s*ku*lo koma ti*l* j miðian morgin. bondi a at f*ar*a ok huskarlar h*a*ns þ*ei*r e*r* hæilændi hafa ti*l* allir nema smala m*að*r. Þ*ei*r s*ku*lo hefia g*r*opt vp*p* j k*ir*kiu g*ar*ði vtarliga ok leita sua bæina sem m*un*di fear ef þ*a*r v*æ*r*i* vön j iörðu. Prestr er skylldr at f*ar*a ti*l* *ok* vigia vatn ok syngia jf*ir* bæinu*m* sa er bæiddr e*r*. þ*at* e*r* rett h*v*art e*r* vill at g*e*r*a* eina gröf at bæinum eða flæiri. En þau auðöfi öll e*r* þ*eir*ri k*ir*kiu hafa fylgt e*r* vpp e*r* tekin*n* ok ho*n* sialf h*v*art sem þ*at* e*r* j löndum eða lausa fe eða j k*ir*kiu bunaði þ*at* s*ka*l f*ar*a ti*l* þ*eir*rar k*ir*kiu allt e*r* bæin v*or*o ti*l* förð. Ef landeigandi lætr e*igi* föra bæin sua sem mællt e*r*. eða þ*ei*r m*enn* f*ar*a e*igi* ti*l* sem kuadd*ir* eru ok v*er*ðr hv*err* þ*eir*ra sækr þ*r*im m*or*ku*m*. ok a l*an*deiganði sok við þa e*r* kuadd*ir* eru en sa við h*an*n e*r* vill. Stefna s*ka*l sokum þ*ei*m heim*an* ok kuæðia fim bua a þ*in*gi.[2]

5. hverso k*ir*kiu s*ka*l upp g*e*r*a* ef bren*n*[3]

[a]Ef k*ir*kia bren*n* vpp eða læstiz hon sua at aðra þarf at g*e*r*a*. ok s*ka*l þ*a*r k*ir*kiu g*e*r*a* e*r* b*ysko*p vill. ok sua mikla sem h*an*n vill. ok þ*a*r k*ir*kiu kalla sem h*an*n vill. l*an*d eigandi

---

a Jfr. Sk., c. 4, S. 13[17].

---

[1] Saaledes. [2] Punctum er tilføiet. [3] Det sidste Ord er utydeligt. Capiteltallet 5 er skrevet i Skindbogens Margen.

e*r* skylldr at lata ge*r*a k*ir*kiu a bõ sinum hve*r*r sem fyrr (s. 138, a) let ge*r*a. H*an*n s*k*a*l* sua hafa[1] smið vpp at giör se a tolf manuðum hinum næstum þaðan j f*r*a e*r* k*ir*kia læstiz sua at tið*ir* megi j væita ef h*an*n orkar. l*an*deigandi a at leggia fe ti*l* k*ir*kiu s*u*a at b*y*s*k*op vili vigia f*y*ri þ*ei*m sökum.[2] þa s*k*a*l* b*y*s*k*op ti*l* f*a*ra ok vigia þa k*ir*kiu. bondi e*r* skylldr sa e*r* þar byr at hallda kirkiu dagh þ*an*n at jafnlengd hve*r*ri vm sin*n* a tolf manaðu*m* ok hiu h*an*s ok gest*ir* þ*ei*r sem þar e*r*u vm nottina aðr ok þ*ei*r m*enn* allir sem þ*an*nog leggia sua[3] tiund sina at b*y*s*k*op vill at þ*a*r halldi k*ir*kiu dagh. þ*a*r s*k*a*l* hverr[4] hallda k*ir*kiudag sem b*y*s*k*op vill. Sua s*k*a*l* k*ir*kiu dagh hallda at hælgi sem paska dag ok fe*r*r h*an*n sem aðr*ir* messu daghar. þangat s*k*a*l* hve*r*r maðr leggia logtiund sina halfa ti*l* þ*eir*rar k*ir*kiu sem b*y*s*k*op kuæðr. at ok s*k*a*l* b*y*s*k*op skipta h*e*r*a*ði ti*l* þess hve*r*su af hve*r*ium bö ti*l* hve*r*rar k*ir*kiu hve*r*r s*k*a*l* giallda tiund sina hve*r*gi sem a l*an*di byr*r*. Sa[5] e*r* tiund s*k*a*l* jnna af hendi h*an*n s*k*a*l* giallda þar j tuni f*y*ri xarldyrum a k*ir*kiubönu*m* hin*n* fimta dagh viku þa e*r* fiorar vik*ur* e*r*u af sumri. H*an*n s*k*a*l* giallda þ*at* fe j vaðmalum eða j varar fællldu*m* j gulli eða j brendu silfri. H*an*n s*k*a*l* giallda halfan þ*an*n hlut ef h*an*n vill e*r* h*an*n gelldr þangat.[6] þ*at* e*r* fiorðungr tiundar h*a*ns allrar ok þikk*ir* h*onu*m þ*at* bæ (s. 138, b) f*r*a j vaxi eða viði eða tioru. kost a h*an*n at giallda allt j vaðmalum ef h*an*n vill.[7] Ef e*ig*i kemr fe þ*at* f*r*am sua sem mællt e*r* ok e*r* þ*ei*m man*n*i rett e*r* k*ir*kiu varðveit*ir* at nefna vatta at. at fe kemr e*ig*i f*r*am ok stefna þ*a*r vm j tuni heima at sin vm tiundar halld ok tælia hin*n* vm sækian man*n* sex morku*m* ok giallda þ*an*n hlut tiundar e*r* vgolldin*n* e*r* tvænnu*m*

---

[1] Saaledes. [2] Punctum er tilføiet. [3] Tilføiet. [4] Tilføiet. [5] Herefter er skrevet s*ka*l, men dette Ord er underprikket. [6] Punctum er tilføiet. [7] Ligeledes.

giolldum sua sem buar. virða. Honum er rett at stefna sinni stefnu vm hvarn fiorðunginn. enda er rett at stefna einni stefnu vm baða fiorðungana. af þui at einn er aðili at baðum ok heimta sem aðra tiund. [a]Þar sem maðr leggr fe til kirkiu hvart sem þat er j londum eða bufe eða lausum aurum eða er þat j tiundum af þeim bolstöðum er heraðs menn skulo þangat jnna. þa skal sa maðr er kirkiu varðveitir lata gera þann maldagha a skra allan hvat hann hefir fear gefit þangat. eða aðrir heraðs menn til þeirrar kirkiu. þann maldaga er honum rett at lysa at logbergi eða j logrettu eða a varþingi þui er hann hæyr hvat þar liggr fear til þeirrar kirkiu. Hann skal lata raða skra ok lysa þann maldagha heima at kirkiunni vm sinn a tolf manaðum hverium þa er menn hafa flæstir þannog tiða sokn. Ef maðr tekr þat fe er[1] til kirkiu er lagit ok gelldr j brott eða gefr eða selr solum aðrum manni ok varðar þat fiorbaugs Garð þeim er selr ok sua þeim er kau (S. 139, a) pir viss vitandi ok a sa sok er kirkiu varðveitir ef hann vill sott hafa. Enn ef sa[2] maðr logar fe fra kirkiu er kirkiu varðveitir eða sa sem til hefir gefit ok varðar þeim slikt fiorbaugs Garð sem aðrum manni at fra taki ok a sok við þa hverr er vill. ok skal sok þeirri heiman stefna ok lata varða fiorbaugs garð ok kuæðia til heimilis bua .ix. a þingi þes mannz er sottr er. ok a þann at döma fiorbaugs mann ef kuiðr berr a er fe tok fra kirkiuni en gripinn a aptr at doma til kirkiunar þann sem j brott var tekinn ef v logat er. En ef grip er logat. þa skal döma iafnmarga aura aptr til kirkiunnar sem buar virða at þat væri verðt[3] er j brott var tekit. þeim þeirra skal stefna

---

a Jfr. Sk., c. 5.

---

[1] Skrevet þat er fe er. Vi have udeladt det første er som indløbet ved Afskriverfeil. [2] Tilføiet. [3] Rettelse for virðt.

til giallda vm kirkiu fe er fra sælldi. eða keypti er manni þikkir fevænligra. en fiorbaugs garð varðar hvarum tueggia.

5a. vm bonda[1] abyrgð a kirkiu[2]

[a]Bondi sa er a kirkiu bolstat[3] byr a at bera ælld til kirkiu. ok kuæykia kerti ok hringia klokku eða sa maðr er hann krefr til. Presti er ok rett at bera ælld til kirkiu ok kuæikia kerti ok hringia klokko ok þeim manni er hann biðr til. Ef kirkiu verðr geigr af ælldi af með för þeirra manna sem nu eru til taldir. eða læstiz klokka ok hallda þeir eigi abyrgð fyri hveruitna þess er þeir geta þann kuið at þeir föri sua með sem þa at þeir ætti sialfir ok villdi vel með fara. Ef maðr leypr til vbæðit at bera ælld til kirkiu eða hringia klokko (s. 139, b) þa abyrgiz[4] sa kirkiu ok klokku er með ælld for eða[5] kluku hringdi. [b]Sa er a kirkiu landi byrr er skylldr at föða prest tuau misseri ef hann a þar logheimili ok syngr hann þar hvern dag loghelgan nauðsynia laust. Ef prestr syngr þar sialldnarr. ok er sa bondi er a kirkiu bö byr skylldr at föða prest at dagverði ok at nattverði þa er hann syngr þar messu vm daginn ok ross eða mann ef honum fylgir. Ef

---

a Jfr. Sk., c. 6.
b Jfr. Sk., c. 7.

---

[1] Utydeligt. [2] Ordet kirkiu er tildels utydeligt. I Texten begynder her — hvad ikke stemmer med Indholdsfortegnelsen (ovenf. S. 93) — nyt Capitel, idet Bogstavet B i Bondi er rødmalet, af Størrelse som de sædvanlige Capitelinitialer, og der derhos findes den her anførte rødmalede Overskrift. Vi have ment at burde betegne Capitlet som 5a. [3] Saaledes. [4] Bogstavet i og endel af z er bortfaldet formedelst et Hul i Membranen. [5] Bogstavet e er helt. og ð tildels bortfaldet formedelst det omtalte Hul.

flæi*ri* bua a k*ir*kiu bö en ein*n* bondi. ok s*ka*l at þ*ei*m luta hv*er*r þ*eir*ra føða p*r*est sem þ*ei*r hafa af l*an*di mikit ti*l* h*v*art sem þ*ei*r *er*u leiglendingar eða l*an*deigendr. Vtlagr e*r* sa vm e*r* syniar. ef leiglændingr byr a k*ir*kiu bö ok rörnar k*ir*kia sua at *ei*g*i* ma tið*ir* j veita j hv*er*iu væðri. þa s*ka*l h*an*n g*er*a orð landeiganda at koma ti*l* ok böta at k*ir*kiu.[1] l*an*deigandi a sua ti*l* at koma at at se g*er*t k*ir*kiun*n*i a halfum manaði hinum næsta þaðan f*ra* e*r* h*onum* v*oro* orð gör sua at veita megi tiðir j. sekr er h*an*n vm þ*r*im m*or*kum ef *ei*g*i* e*r* sua at g*er*t. Ef leigl*en*dingr nair *ei*g*i* fundi l*an*deiganda. e*r* h*an*n farin*n* af l*an*di eða or fiorðungi ok e*r* h*an*n þa skylldr at k*ir*kiun*n*i at g*er*a. ok heimta ti*l* kostnat at landeiganda. En ef kuiðr b*er*r þ*at* at þo mundi veita mega tiðir j k*ir*kiun*n*i at *ei*g*i* v*æ*ri at g*er*t. ok er[2] l*an*deigandi *ei*g*i* skylldr at giallda þa fe fyrir. (s. 140, a) Guðs þokk hef*ir* hin*n* f*y*ri v*er*k sitt. Ef yng*ri* m*enn* eigu k*ir*kiu bolstað en*n* .xvj. vætr*a* gamlir karlar. eða kon*ur* yngri en tuitøgar. ok a sa m*að*r at hallda k*ir*kiu vpp at ollu sua sem h*an*n *ei*g*i* e*r* lograðandi e*r* fear hin*n*a ungu man*n*a. H*an*n s*ka*l taka jammarga aura af fe hin*n*a ungu man*n*a sem buar vi*r*ða at h*an*n hef*ir* lagt til k*ir*kiu þurftar.[3]

6. hv*er*sv[4] giora ma kavp við klerk þan*n* er ti*l* k*ir*kiv læriz

[a] Þat e*r* man*n*i rett at lata læra p*r*estling ti*l* k*ir*kiu sin*n*ar. h*an*n s*ka*l gera maldaga við suæinin*n* sialfan ef h*an*n e*r* .xvj. vætr*a*. En ef h*an*n e*r* yng*ri* þa s*ka*l h*an*n g*er*a við logradanda

---

a Jfr. Sk., c. 8.

---

[1] Punctum er tilføiet. [2] Skrevet over Linien. [3] Punctum er tilføiet. [4] Utydeligt i Membranen.

h*a*ns. Sa maldagi a at halldaz allr e*r* þe*i*r ge*r*a *með* ser. Nu ge*r*a þe*i*r e*ig*i annan maldaga en maðr tekr p*re*stling ti*l* k*ir*kiu at løgmali. h*ann* s*ka*l fa h*onu*m kennzlu *ok* þ*at*[1] fostr ok sua lata raða h*onu*m at suæini se v vegs laust ok frændu*m* *ok* sua við ge*r*a sem h*a*ns barn v*æ*ri. Nu vill suein*n* e*ig*i nema ok leiðiz bok þa[2] s*ka*l föra h*ann* ti*l* annarra ve*r*ka. ok raða h*onu*m sua ti*l* at h*v*artki ve*r*ði at orkumbl[3] ne jlit ok hallda ti*l* sem rikazt at allu annars. Nu vill h*ann* hve*r*fa ti*l* namsins ok s*ka*l þ*a*r hallda honum þa ti*l*. Þa e*r* h*ann* hef*ir* vigslu tekit ok h*ann* e*r* p*re*str. ok e*r* sa m*a*ðr e*r* h*onu*m fekk kenzlu[4] skylldr at fa h*onu*m. (s. 140, b) messu klæði ok bökr þær e*r* b*ysk*opi syniz sua at væita megi tolf manaða tiðir með. Prestr s*ka*l f*a*ra ti*l* k*ir*kiu þe*ir*rar e*r* h*ann* v*a*r lærðr ti*l*. ok syngia þ*a*r dagh hve*r*n loghelgan ottusong ok aptan song ok vm langa föstu ok jolafostu ok vm ymbrodaga alla. H*ann* s*ka*l lysa[5] maldaga þe*i*m sem giorr e*r* við p*re*stin*n* at logbe*r*gi eða i[6] logrettu. enda e*r* h*onu*m rett at ve*r*ia lyriti jnni hafn*ir* h*a*ns. at logbe*r*gi ef h*ann* vill. Ef p*re*str flyr k*ir*kiu þa e*r* h*ann* e*r* til lærðr eða firriz sua at h*ann* veit*ir* e*ig*i tiðir at sem m*æ*lt e*r*. ok v*a*rðar þe*i*m manni skoggang e*r* við h*onu*m tekr. eða tið*ir* þiggr af[7] h*onu*m eða sam vistu*m* e*r* við h*ann*. Ja*fn*t v*a*rða[8] samvistur við h*ann* sem við skogarman*n*. meðr þ*u*i at[9] lyriti se varit at logbe*r*gi ok e*r* þ*at* fimtar doms sök ok skal sok þa lysa at lögbe*r*gi ok heimta h*ann* sua sem annan mans man*n*. Sua s*ka*l p*re*str leysaz f*ra* k*ir*kiu at læra annan ti*l* eða fa annan ti*l* j stað sin*n*. þan*n* e*r* b*ysk*opi þikki slikt fullting j.

---

[1] Saaledes. [2] Det første Bogstav þ er skrevet to Gange, sidst i den ene Linie og i Begyndelsen af den følgende. [3] Rettelse for orkumb. [4] Rettelse for klenzlu. [5] Skrevet lysa s*ka*l, men der er sat Tegn over Ordene for at antyde, at Ordenen skal rettes. [6] Tilføiet. [7] Saaledes. [8] Rettelse for v*a*rðar. [9] Ordene meðr þui at ere mulig en Forvanskning for lengr er.

þeim b*ysko*pi e*r* þar hef*ir* sokn. Ef p*re*str v*er*ðr siukr ok s*ka*l sa maðr raða e*r* k*ir*kiuna v*a*rðveit*ir* *ok* hælldr hv*er*su lengi h*an*n vill varðvæita h*an*n. sa maðr a kost e*r* k*ir*kiu v*a*rðvæit*ir* ef h*onu*m þikk*ir* sott h*a*ns lengiaz at föra p*re*st a hændr frænd-u*m*. En ef h*onu*m batnar siðan þa e*r* h*an*n lauss f*ra* k*ir*kiun*n*i. En ef k*ir*kiu p*re*str andaz f*ra* þ*ei*m stað e*r* h*an*n v*a*r ti*l* lærðr. ok atti h*an*n fe ept*ir* ok s*ka*l k*ir*kia (s. 141, a) taka ok sa maðr e*r* h*a*na v*a*rðveit*ir* .ccc. sex alna aura. Ef h*an*n atti meira fe. þa s*ku*lo þ*at* taka frændr.[1]

7. her hefr vpp byskopa[2] þatt.[3]

[a]Byskopa s*ku*lo v*er* hafa tva h*er* a landi. ok s*ka*l annar*r* b*ysko*p v*er*a at stoli j skalahollti. en an*n*ar b*ysko*p s*ka*l v*er*a at holum j hiallta dali. ok s*ka*l sa hafa jf*ir* for vm norð-lendinga fiorðung e*r* j hiallta dal e*r* vm sin*n* a tolf[4] manaðum. En sa b*ysko*p e*r* j skalahollti e*r* s*ka*l hafa jf*ir* för vm fiorðunga þ*r*ia. ok fara sitt sumar jf*ir* hvern. austfirðinga fiorðung. rang-æinga fiorðung ok væstfirðinga fiorðung. Byskop e*r* við þ*at* skylldr þa e*r* h*an*n f*er*r jf*ir* fiorðung at koma j logrepp hv*er*n sua at m*enn* naj fundi h*a*ns ok vigia k*ir*kiur ok songh*us* ok b*ysko*pa börn ok væita m*onnu*m sk*r*iptagang. Þar e*r* b*ysko*p vigir k*ir*kiu. þa tekr h*an*n þar tolf aura. en þ*at* fe gefr b*ysko*p ti*l* k*ir*kiu þ*ei*r*r*ar e*r* h*an*n hef*ir* þar vigt. þar e*r* h*an*n vig*ir* sönghus eða böna hus þ*at* s*ka*l kaupa .vj. auru*m* hvart sem

a Jfr. Sk., c. 9.

[1] Punctum er tilføiet. [2] Utydeligt. [3] Capiteltallet 7 er i Membranen med sort Blæk skrevet sidst i den Linie, hvori Overskriften begynder, saaledes at det staaer efter Ordet h e r i denne. [4] Det første Bogstav t er skrevet to Gange, sidst i den ene Linie og først i den næste.

h*ann*[1] vig*ir*. Bondi sa e*r* vist veit*ir* b*ysko*pi e*r* skylldr at fa h*onu*m reið skiota þ*an*n dagh e*r* h*an*n fe*r*r j b*r*ott. huskarlar h*a*ns ok buar e*r*u skylld*ir* at lia b*ysko*pi rossa þe*i*r e*r* h*an*n biðr ti*l*.[2] Sekr e*r* sa þ*r*im mo*r*kum e*r* syniar ef h*an*n a ross ti*l*. b*ysko*p s*ka*l lata ti*l* þess segia j hve*r*iu h*er*aði at k*ir* (s. 141, b) kiu sokn. hve*r*ium j hond s*ka*l jnna fe þ*at* e*r* m*en*n s*ku*lo giallda b*ysko*pi. hve*r*r m*að*r e*r* skylldr at lata þ*an*nog koma fiorðung tiundar sin*n*ar ti*l* þess bonda sem b*ysko*p kuæðr a. Þ*a*r ve*r*ðr gialldaghi a þ*u*i fe hin*n* fimta dag viku þa e*r* fiorar vikur eru af sumri. Ef e*igi* kemr fe þ*at* f*r*am þ*a*r. sua sem m*æ*lt e*r*. ok er þe*i*m man*n*i rett e*r* b*ysko*p hef*ir* vm boðit at nefna vatta at. at e*igi* fe*r*r gialld f*ra*m. H*onu*m e*r* rett at stefna þar vm. ok heimta sem aðra tiund. enda e*r* rett at sa lysi[3] ti*l* fiarins a þ*in*gi sem b*ysko*p vill. Maðr s*ka*l giallda b*ysko*pi tiund j gulli eða b*r*endu silf*r*i j vaðmalum eða varar felldum. Þar sem m*að*r tekr vit fe b*ysko*ps at h*a*ns raði ok hve*r*fi fe þ*at* eða glatiz annan veg. ok helldr sa e*igi* abyrgð f*yr*i e*r* við tok ef h*an*n getr þ*an*n kuið at h*an*n föri sua með fe þ*at* sem h*an*n ætti. Ef fe þ*at* ve*r*ðr þiofstolit e*r* b*ysko*p a. ok e*r* sa aðili þe*ir*rar sakar æ*r* fe þ*at* hafði at varðveita. enda e*r* rett at sa søki v*m* sem b*ysko*p vill. Rett e*r* man*n*i at heimta fe b*ysko*ps þar e*r* h*an*n byðr vm þo at h*an*n sæli e*igi* sok j hond manni.[4] e*igi* þ*a*rf vattorð ti*l* þess nema vili. Hve*r*gi a fe at t*ak*a f*ra* k*ir*kiu þo at tið*ir* se j b*r*ott tekn*a*r nema þ*a*r sem b*ysko*p lo (s. 142, a) far ok l*an*d eigandi ok sa e*r* ti*l* gaf. eða æ*r*fingi h*a*ns. þar a j b*r*ott at taka e*r* þe*i*r ve*r*ða asatt*ir* en*n* hve*r*gi an*n*a*r*s staðar.[5]

---

[1] Istedetfor det sidste Bogstav er skrevet m. [2] Punctum er tilføiet. [3] Rettelse for lysa. [4] Punctum er tilføiet. [5] Ligeledes.

8. presta þattr ok vm renntor þeirra. 8[1]

[a]Prestar eigu at taka ser logheimili at fardögum enda *er* þ*ei*m rett at þ*ei*r taki siðarr allt til logleiðar þ*eir*rar *er* v*er*ðr d*r*ottins dag þann er þuattdag[2] hin*n* næsta aðr lifa atta vikur sumars. Prestr sa *er* þing hef*ir* a at segia ti*l* logheimil*is* sins a leið. Ef h*ann* seg*ir* eighi a leið ti*l*. ok *er* h*ann* skylldr at segia ti*l* heimilis buum sinum fim. Ef h*ann* seg*ir* h*v*artki ti*l*. eða tekr h*ann* ser *eigi* logheimili at atta vikum sumars[3] ok v*er*ðr h*ann* vt lagr v*m* þ*at* þ*r*im mörkum. enda *er* rett at stefna h*onum* at þess bonda *er* hin*n* vill *er* sökir. þ*eir*ra *er* h*ann* hef*ir* k*ir*kiu haft j þingum þau misseri. Sa æ sok er vill. Prestar eigu at selia tiðir sinar. ok mæta *eigi* dyrra en*n* tolf marka millum alþ*in*ga t*u*eggia. Sex merkr *ska*l h*ann* hafa sex alna aura. en*n* aðrar sex *ska*l h*ann* taka slikar sem þ*a*r ganga a skullda moti þ*u*i sem þar eigu h*er*aðs m*enn* sem p*r*estr hef*ir* ser vistar fengit. Þ*at* fe sem p*r*esti *ska*l giallda þ*at* *ska*l v*er*a j vöro eða bufe eða j log auru*m* ollum. Ef p*r*estr metr (*s*. 142, b) dyrra[4] tiðir sinar en*n* at logum. þa v*er*ðr h*ann* sekr vm þ*at* þ*r*im m*or*ku*m*. enda *er* hin*n* *eigi* mæira skylldr at giallda h*onum* en logkaupit þo at h*ann* hafi dyrra keypt. Þar er land *er* sua illt yf*ir* farar eða ti*l* farar. ok a b*ysko*p þ*u*i at raða at auka fetøku p*r*estz sem h*ann* vill. ok a þ*at* at hallda þo at mæira se en logkaup. Prestr a *eigi* flæiri messur at syngia v*m* dagh en*n* tvær. Prestr a enga at syngia

---

a Jfr. Sk.. c. 10.

---

[1] Capiteltallet 8 er skrevet med rød Farve som en Del af Overskriften. Desuden findes det med sort Blæk i Margen. [2] Ordene þann er þuattdag ere tilføiede. [3] Tilføiet. [4] Det første Bogstav d er skrevet baade nederst S. 142 a og øverst S. 142 b.

natt messu nema iola nott hina fyrstu. Vt lagr *er* h*ann* þ*r*im m*orkum* ef h*ann* skipar *ei*g*i* sua. ænda s*ka*l *ei*g*i* kaupa þa messu at h*onum*. Prestar s*ku*lo v*er*a hlyðn*ir* b*ysko*pi. ok syna h*onum* bökr sinar ok messu föt. Sa p*r*estr s*ka*l messu syngia *er* b*ysko*p vill. en sa *ei*g*i* *er* h*ann* vill þa þionostu af t*ak*a. Prestar s*ku*lo *ei*g*i* f*ar*a með sundr g*er*ðir þær *er* b*ysko*p f*yr*i byðr. ok[1] lata af hogga kampa sina. ok lata g*er*a ser krunu vm sin*n* a manaði. ok hlyða b*ysko*pi at ollu. Ef p*r*estr vill *ei*g*i* hafa þ*at* *er* b*ysko*p byðr h*onum*. ok v*er*ðr h*ann* sækr vm þ*at* þ*r*im m*or*kum. við b*ysko*p ok a b*ysko*p sok þa ok s*ka*l sok þa søkia at p*r*esta domi j k*ir*kiu a alþ*in*gi ok s*ka*l b*ysko*p nefna p*r*esta j dom þann tolf. ok segia þar sok sina f*r*am a hændr h*onum* ok s*ka*l b*ysko*p sialfr b*er*a kuið vm þa sok ok p*r*estar .ij. með h*onum* *ok* s*ka*l eið laust søkia sok þa. Ef p*r*estr (S. 143, a) v*er*ðr san*n*r at sok ok a domr at döma a hönd h*onum* þ*r*iar m*er*kr at giallda b*ysko*pi miðuikudagh j mitt þ*in*g a alþingi j bonda k*ir*kiu garði annat sumar ept*ir*. Ef *ei*g*i* kemr fe f*r*am. þa s*ka*l søkia sem annat domrof. Ef p*r*estar koma vt higat ti*l* landz þ*ei*r *er* fyrr hafa vt h*er* v*er*it ok b*ysko*p lofaði þ*ei*m þa at veita tiðir. ok *er* m*onnum* rett at kaupa tiðir at þ*ei*m. siðan. þ*ei*r hafa synt b*ysko*pi. bökr sinar ok messu klæði. eða þ*ei*m presti *er* b*ysko*p byðr vm. Ef vtlænd*ir* p*r*estar koma vt higat þ*ei*r *er* *ei*g*i* hafa h*er* fyrr v*er*it. ok s*ka*l *ei*g*i* tið*ir* at þ*ei*m kaupa. ok *ei*g*i* s*ku*lo þ*ei*r børn skira nema barn se sua siukt at vlærðr maðr ætti at skira. þa s*ku*lo þ*ei*r hælldr skira en vlærðir ef *ei*g*i* nair að*rum* p*r*esti. þa *er* rett at kaupa tiðir at þ*ei*m ef þ*ei*r hafa rit ok jnnsigli b*ysko*ps þess *er* þa vigði. til þæss at rett se at þiggia tiðir at þ*ei*m ok þionostu. Ef p*r*estr hef*ir* *ei*g*i* jn*n*sigli. ok *er* rett at h*ann* fai vitni tveggia man*n*a þ*ei*r*r*a *er* hia voro vigslu hans. ok segi þau

---

[1] Rettelse for a k.

orð b*ysko*ps þess at rett se m*onnu*m at þiggia alla þionostu af[1] þ*ei*m p*re*sti. En ef b*ysko*par koma vt higat. til l*an*dz eða p*re*star þ*ei*r sem e*igi*[2] e*r*u lærð*ir* a latinu tungu huart sem þ*ei*r e*r*u ærmskir[3] eða girzk*ir* ok e*r* m*onnu*m rett at hlyða a tiðir þ*eir*ra ef vilia. e*igi* s*ka*l kaupa tiðir at þ*ei*m (s. 148, b) ok enga þionostu at þ*ei*m þiggia. Ef maðr lætr þ*an*n b*ysko*p vigia k*ir*kiur eða b*ysko*pa born e*r* eig*i* e*r* alatinu tungu lærðr. ok ve*r*ðr h*an*n sækr vm þ*at* við þe*n*na b*ysko*p er h*e*r e*r* aðr þ*r*im m*or*kum enda s*ka*l sia t*ak*a vigslu kaupit. Sua s*ka*l k*ir*kiur vigia ok b*ysko*pa born sem ekki se aðr at gert þo at þ*ei*r hafi jf*ir* sungit e*r* e*igi* e*r*u a latinu tungu lærðir.

9.[4]

[a]Men*n* s*ku*lo trua a guð ein*n* ok lofa h*a*ns hælga men*n* en*n* blota e*igi* hæiðnar vætt*ir*. þa blotar maðr hæiðnar vætter ef h*an*n sign*ir* fe sitt aðrum en guði. eða hælgum m*onnu*m h*a*ns. Ef maðr blot*a*r hæiðnar vætt*ir*. ok varðar þ*at* fiorb*augs* ɢ*arð*. Ef maðr fe*r*r með galldra eða fiölkyngi. en þa fe*r*r h*an*n með[5] galldra ef h*an*n kuæðr þ*at* eða ken*n*ir eða lætr kuæða at ser eða at fe sinu. þ*at* varðar h*onu*m *fiorbaugs* ɢ*arð* ok s*ka*l heim*an* stefna ok sökia vit tolftar kuið. Ef maðr fe*r*r með fordöðu skap ok varða*r* þ*at* skoggang. þar[6] e*r* fordøðu skapr e*r* maðr g*e*r*ir* j orðum sinum eða fiolkyngi sott eða bana fe eða m*onnu*m. þ*at* s*ka*l søkia við tolftar kuið. Men*n* s*ku*lo e*igi* fara með steina eða magna þa til þess at bin*n*da þa a

a Jfr. Sk., c. 11.

[1] Saaledes. [2] Herefter skrevet sem, men dette Ord er udstreget. [3] Rettelse for æmskir. [4] Overskriften er ulæselig, men synes at kunne være stemmende med Indholdsfortegnelsen. Capiteltallet 9 er skrevet i Membranens Margen. [5] Tilføiet. [6] Saaledes.

men*n* eða a fe man*n*a. Ef maðr truir a steina til heilin*n*dis maun*n*um. eða fe ok varðar þ*at* fiorbaugs Garð. E*igi* s*ka*l maðr eiga fe o borit. Ef m*að*r a (S. 144, a) fe vborit ok lætr vm*er*kt ganga til þess at h*an*n truir hælldr a þ*at* en annat fe. eða f*er*r hann[1] með hin*n*dr vitni hv*er*s kyns sem er þ*at* varðar fiorbaugs Garð. Ef m*að*r gengr b*er*særks gang ok varðar h*onum* þ*at* fiorbaugs Garð enda varðar korlum sua þ*ei*m sem hia *er*u nema þ*ei*r hepti h*an*n at þa varðar engum þ*eir*ra. ef þ*ei*r fa stoðuat. Ef optarr kemr at *ok* varðar þat fiorbaugs Garð.

10. hu*er*so skylldogt *er* at hallda d*r*ottins daga.[2]

[a]Ver *s*k*u*l*u*m hallda d*r*ottins dagh hin*n* siaunda hv*er*n sua at þa s*ka*l ekki vin*n*a nema þ*at* *er* nu man ek tælia. Men*n* eigu at reka bu fe sitt heim. ok heiman. ok eigu konur at heimta nyt af þ*u*i ok b*er*a heim eða f*er*ia a skipi eða b*er*a a rossi ef votn ganga j millum böar ok stoðuls ok eigu konur at g*er*a ti*l* nyt þa. þat *er* ok mællt ef ælldr kemr j hus man*n*z eða j andvirki hv*er*t sem *er* eða ganga votn at elligar skriður eða of viðri a hv*er*ia lund *er* þ*ei*r lut*ir* vilia meiða fe man*n*z ok s*ka*l h*an*n sua biarga allri biorg við skaða sem þa at rumhæilagt se. Ef fe man*n*z v*er*ðr siukt j haga vti. ok *er* h*onu*m rett at reiða heim ef þ*at* hef*ir* þa hælldr lif. enda *er* h*onu*m rett af at lata þ*at* fe ok g*er*a til sem þa at rumhæilagt v*æ*ri. M*að*r a ok at f*ar*a d*r*ottins dagh f*er*ðum sinu*m* *ok* (S. 144, b) a hv*er*r þ*eir*ra at hafa halfa vett fata sin*n*a ok a engi þ*eir*ra aðrum at veita þo at annarr[3] eighi meiri föt en annarr mi*n*ni.

---

a Jfr. Sk., c. 12.

---

[1] Rettelse for hæli, der udentvivl maa være en Feilskrift eller beroe paa en Feillæsning. [2] Capiteltallet 10 er skrevet i Margen. [3] Skrevet ann*n*arr.

þ*ei*m e*r* rett at b*er*a a sialfum ser. eða f*ar*a a skipi eða b*er*a a rossi. Maðr a ok at f*ar*a með fatökra manna föt drottins dag þo at þat vægi mæira en halfa vett.[1] Maðr a ok at fara með þingfot sin *ok* með mat þo at mæira vægi en halfa vætt. þat e*r* han*n* s*ka*l a alþingi hafa. Rett e*r* at hafa halfa vett varnings vm f*ra*m ef h*an*n vill Ef maðr hef*ir* meiri klyfiar ok kemr h*an*n þuattdagh. ok e*r* bondi skylldr at ala þa vm hælgina. Sua s*ku*lo þ*ei*r ti*l* skipa at maðr hafi at varðueita klyfia ross eða þrir men*n* tuau ef sua gegn*ir*[2] hældr. Bondi e*r* skylldr at ala þingmen*n* iafnmarga hiunum þa e*r* fyrst*ir* koma ok f*ar*a til andv*er*ðz þings ok at þinglausnu*m* af þingi. Vtlagr[3] e*r* bondi þ*r*im m*or*kum ef h*an*n syniar. ok a sa sok e*r* vistar er syniat. ok e*r* þa rett at stefna þegar ok kuæðia ti*l* bua fim a þingi. Man*n*i er rett at fara þo at drottins daghr se ti*l* sæls með byttur eða slæða eða með anduirki þo at þat vægi mæira en*n* halfa vett hv*er*t sem e*r* þess e*r* h*an*n þarf j gegn at hafa skruði þui er h*an*n vill or sæli f*ær*a[4] ept*ir* hælgina. Man*n*i e*r* ok rett at fara þo at d*r*ottins dagr se a reka strandir eða j skoga ef h*an*n a með an (s. 145, a) dvirki sitt þat e*r* h*an*n þarf j gegn at hafa viði eða kolum er h*an*n vill heim föra ept*ir* helgina. Sua s*ku*lo þ*ei*r ti*l* ætla at þ*ei*r hafi *eigi* flæiri ross en*n* maðr hafi eitt[5] j togi. E*igi* varðar at hæst*ar* ren*n*i lausir ept*ir*. fot e*r* rett at þurka vti þo at drottins daghr se eða voro ef m*enn* e*r*u nauð stadd*ir* at. ber e*r* ok rett at læsa ok heim at hafa e*igi* meira en þ*at* e*r* men*n* hafa j hondum ser. þar e*r* m*enn* föra bu sitt d*r*ottins dagh j fardögum. ok e*r* þ*ei*m rett at reka malnytu sina ti*l* þess böar e*r* þ*ei*r s*ku*lo bua þau misseri. E*igi* sk*al* þa reiða jf*ir* vötn eða f*er*ia. Ef maðr finnr sauð ein*n* j rett vm haust ok er honum rett at f*ar*a heim með h*v*art sem

---

[1] Punctum er tilføiet. [2] Rettelse for gengnir. [3] Rettelse for Vtlagi. [4] Skrevet fʳa. [5] Herefter er skrevet hvert, hvilket vi have udeladt, som udentvivl indløbet ved en Feil.

h*an*n vill reiða eða fara annan veg *með*.[1] Ef maðr kaup*ir* gelld fe a haust ok er h*onu*m rett at reka heim ok með fara þo at d*r*ottins daghr se. ef h*an*n s*ka*l e*igi* fe*r*ia jf*ir* votn eða reiða. Ef men*n* koma af hafi enda se men*n* sua stadd*ir* at m*onnu*m se haski at eða fe þ*eir*ra eða þo at m*enn* föri farma f*yr*i land f*ra*m. ok e*r* rett at ryðia skip ok b*er*a farm af þo at drottins daghr se ef þ*ei*m þikk*ir* skip j haska eða fe þ*eir*ra. Hv*err* maðr þ*eir*ra e*r* þar e*r* s*ka*l gef*it* hafa a siau nattum hinum næstu*m* þaðan f*ra* e*r* þ*ei*r ruddu skip aln vaðmals eða vllar reyfi þ*at* e*r* .vj. ge*r*i hæspu. ok gefa þ*ei*m m*onnu*m er sua litit fe eigu at e*igi* giallda þingfarar kaup. Sekr (S. 145, b) e*r* sa maðr vm þ*r*im morkum ef han*n* gefr e*igi*. sa a sok e*r* vill. [a]Maðr a ok at fiskia d*r*ottins dagh eða messu dagh eða sua annat at væiða ef h*an*n vill. H*an*n s*ka*l hafa messu vm morginin*n* aðr ok lata e*igi* væiðina standa f*yr*i tiða soknin*n*i.[2] Ef h*an*n hagar an*n*an veg ok v*er*ðr h*an*n vtlagr vm þ*at* þ*r*im m*or*kum. [b]Ef maðr fin*n*r reka tre af skipi. ok e*r* h*onu*m rett vpp at leggia. Ef tre e*r* mæira en*n* h*an*n megi a skip leggia ok s*ka*l h*an*n e*igi* höggua j sundr. Rett e*r* h*onu*m at flytia at landi ok gefa af hin*n* fimta hlut. Ef maðr fin*n*r reka tre a fiöru sin*n*i. ok a h*an*n vpp at vællta drottins dagh or flæðar mali. Ef h*an*n ma e*igi* vpp koma ok a h*an*n þa at marka treit. E*igi* s*ka*l h*an*n j sundr hoggua treit. H*an*n eignaz hv*a*rgi e*r* a l*an*d kemr ef h*an*n hef*ir* logmark a lagit. [c]þ*at*

---

a Jfr. K., c. 8, S. 25[16]; see ovenf. S. 27, Note *a*.
b Jfr. Sk., l. c., S. 28[1].
c Jfr. K., l. c., S. 25[28].

---

[1] Punctum er tilføiet. [2] I Membranen er Sætningen Hann skal hafa messu — tiða sokninni skrevet først og derefter Sætningen Maðr a ok — væiða ef hann vill, men ved Tegn over Ordene Hann og Maðr er der tilkjendegivet, at Ordenen skal være omvendt.

e*r* mællt vm d*r*ottins dagha væiði alla at þar s*ka*l gefa af hin*n* fimta hl*ut* ok hafa gefit a siau nattum hinu*m* næstum þaðan f*ra* e*r* væitt e*r*. Þ*at* s*ka*l gefa innan hrepps m*onnum* þ*ei*m e*r* e*ig*i gegna þingfarar kaupi. Ef m*aðr* gefr e*ig*i sua. ok værðr h*ann* sekr v*m* þ*at* þ*r*im morkum. Sa a sok e*r* vill. [a] Ef maðr fe*r*r fe*r*ðar sin*n*ar d*r*ottins dagh ok kemr h*ann* at þar e*r* loghlið se aptr bött ok a h*ann* at b*r*iota vpp þo at heilagt se. Hin*n* e*r* vtlagr e*r* hliðit bö (s. 146, a) tti vpp[1].

11. hue*r*so þuattdagh er skylldugt at hallda[2]

[b] Ver skolum hallda þuattdagh hin*n* siaunda hve*r*n non helgan sa e*r* næstr d*r*ottins deghi f*yr*i sua at þa s*ka*l ekki vin*n*a lengr er[3] eykt liðr nema þ*at* e*r* nu man ek tælia. Þ*at* a at vinna allt e*r* drottins dagh a at vi*n*na. þa e*r* eykt. e*r* vtsuðrs ætt e*r* dæilld j þ*r*iðiunga ok hef*ir* sol gengna tua hluti en*n* ein*n* v gengin*n*. Ef m*enn* lata fe af þuattdagh ok s*ka*l borit af skin*n*i f*yr*i eykt. þa eigu m*enn* at saxa vm aptanin*n*. ok skøra[4] mör. *ok* ge*r*a mat ti*l* þ*ann* e*r* vm hælgina þ*ar*f at hafa ok þo at sua se ti*l* ætlat at nokkot gangi af þa varðar þ*at* e*ig*i vit logh. Ef men*n* vin*n*a æ eykt þuattdagh ok ve*r*ða þ*ei*r vtlagir[5] vm þ*at* þ*r*im mörkum. ok s*ka*l bonda[6] fyrst sokia ef h*ann* hef*ir* j ve*r*ki ve*r*it. Ef g*r*iðmen*n* e*r*u j ve*r*ki ok skulld*ar* m*enn* ok þrælar ok a frælsingia fyrst at sökia. Ef þ*ei*r hafa vn*n*it a eykt ok þ*ei*r ve*r*ða sott*ir* vm. ok ve*r*iaz þeir mali

---

a Jfr. Sk., l. c., S. 28[9].
b Jfr. Sk., c. 13.

---

[1] Dette er muligen en Feilskrift for aptr. [2] Overskriften er tildels utydelig. Capiteltallet 11 er skrevet i Margen. Skindbogen er her til Linie 11 drottins tildels beskadiget. [3] Rettelse for en. [4] Saaledes. [5] Rettelse for vtlægrr. [6] Rettelse for bondi.

ef þeir geta þann kuið at eigi sæi sol. ok þeir mundi skemr vinna ef sol sæi. þat er ok biargkuiðr ef þat berr at[1] at föisla þeirra væri sua litil at þeir þyrði eigi heim at ganga fyri ofriki bonda. ok verðr bondi þa vtlagr enn eigi þeir. Ef maðr berr klyfiar (s. 146, b) þuattdagh[2]. ok vill hann heim þræyta[3] ok a hann at bera til þæss er sol er[4] skaptha. Ef hann ma eigi heim þræyta ok skal hann hafa tekit ser gisting ok ofan lagðar klyfiar þa er sol er j væstri. Vtlagr er bondi þrim morkum. ef hann syniar honum vistar. hinn skal bera klyfiar til næsta böar. aleiðis ok biðia þar vistar. vtlagr er bondi ef hann syniar. hinn skal fara til hins þriðia bonda alæiðis ok leggia þar ofan klyfiar ok biðia ser þar vistar ok fata hirzlu. Ef bondi syniar honum vistar ok verðr hann vtlagr vm þat enda abyrgiz hann klyfiarnar þo at hinn lati þar eptir liggia j tuni er atti. bera a maðr klyfiar af fialli. ef honum hefir sæinna fariz enn hann ætlaði þo at dagr se loghæilagr. Bruðmenn eigu at bera klyfiar þuattdagh til þess er sol er skaptha. bondi er skylldr at ala þa með fimta mann ef bruðgumi er j ferð eða bruðr en með þriðia mann ællar. vtlagr er bondi þrim morkum ef hann syniar þeim vistar. Farmenn eigu at bera klyfiar þuattdagh vndz sol er skaptha. bondi er skylldr at ala þa með fimta mann ef styri maðr er j ferð. við þriðia mann ellar. Vtlagr er bondi þrim morkum ef hann syniar þeim vistar. ok eigu þeir sök er vistar er syniat. ok skal heiman[5] stefna ok kuæðia til bua fim a þingi. Þeir böndr eru við manna ælldi skylldir er gegna eigha þingfarar kaupi en eigi þeir er minna fe eigu. þeim manni er rett er

---

[1] Skrevet tre Gange (berr at at at försla). [2] Det første Bogstav er skrevet to Gange, nederst paa foregaaende og øverst paa denne Spalte. [3] Bogstavet y er ved en Beskadigelse af Membranen bortfaldet. [4] Det Samme gjælder om dette Ord. [5] Rettelse for heima.

með guðorð f*er*r (s. 147, a) ti*l* varþings þo at meirr se en eykt at b*er*a klyfiar eða f*ar*a a skipi. ok sua þ*in*gheyiondum ollum þ*ei*m e*r* til andv*er*ðz þ*in*gs f*ar*a.[1] Föt sin ok tiölld eigu þ*ei*r at hafa ok mat. Hafa a maðr halfa vætt v*ar*nings vm fr*a*m. ef h*an*n vill bondi e*r* skylldr at ala þa men*n* vm nott e*r* ti*l* varþings f*ar*a. halfu færi hiunum. þa er þ*in*g heyiendr e*r*u ok fyrst*ir* koma. Guði s*ka*l e*igi* siðarr koma til varþ*in*gs þuattdagh en*n* h*an*n hafi tialldat buð sina er sol e*r* skaptha. ok se buin*n* at ganga þa til þ*in*ghælgi. vt lagr e*r* h*an*n vm ef han*n* vin*n*r lengr. þa e*r* sol skaptha ef maðr stendr j fiöru þ*ar* e*r* mötiz siorr ok l*an*d at halffollnum[2] sio. ok mætti h*an*n sia j haf vt þa er sol gengr at vatni enda syndiz h*onu*m sua ef spiot væri sett vndir solina þ*at* e*r* sua v*ær*i haskæpt at m*að*r mætti taka hændi ti*l* fals. at oddrin*n* tøki vnd*ir* solina en spiotz skaptz halin*n* a sio niðr ef j hæiði mætti sia. Ef maðr vin*n*r d*r*ottins dagh eða þuattdagh ept*ir* eykt eða loghælgan dagh hv*er*n sem e*r* flæira en nu e*r* talit. þa v*er*ðr h*an*n vtlagr[3] vm þ*r*im mörkum ok a sa sok e*r* vill. Sok þ*eir*ri s*ka*l stefna heiman ok kuæðia ti*l* heimil*is* bua fim a þingi þess e*r* sottr e*r*. Sua s*ka*l nott*in*a hallda f*yr*i loghælgan dagh sem daghin*n*. Ef rumhæilagt e*r* ept*ir* helgan dagh ok e*r* m*onnu*m rett at f*ar*a ti*l* syslu sin (s. 147, b) nar hin öfra hlut nætr.

12. v*m* iola helgi hu*er*so hana s*ka*l hallda[4]

[a] Iola helgi æigu v*er* at hallda h*er* a l*an*di. þ*at* e*r*u þrettan daghar. Sua s*ka*l hallda iola dag hin*n* fyrsta. hin*n*

---

a Jfr. Sk., c. 14.

---

[1] Punctum er tilføiet. [2] Rettelse for halffollum. [3] Rettelse for vtlægr. [4] Saaledes synes den tildels utydelige Overskrift at maatte læses.

atta ok hin*n* þrettan*n*da sem paska dagh. En an*n*an dag jola hin*n* þ*r*iðia ok hin*n* fiorða s*ka*l hallda sem d*r*ottins dagh. at ollu annars nema þi[1] at þa e*r* rett at moka vndan fe sinu hin*n* þ*r*iðia dagh iola eða hin*n* fiorða huarn sem vill. En vm mæðals dagha alla aðra a jolum þa e*r* rett at moka ok ræiða a voll. þ*an*n luta vallar sem nær e*r* fiosi. ef h*an*n hef*ir* eyki ti*l* ok vællta þar af. Ef m*að*r dregr myki vt ok hef*ir* e*igi* eyk ti*l* ok s*ka*l þa föra j haug. þ*at* eigu m*en*n ok at vinna meðals dagha vm jol at slat*ra* ok lata fe af þ*at* e*r* vm iol þarf at hafa ok heita mungat ok reiða andvirki þ*at* e*r* skyllt e*r* hey ef man*n*i þikk*ir* þ*at* hagleg*ra* at gefa en hitt hey se*m* aðr e*r* heima enda hafi h*an*n e*igi* eyki til fengit f*yr*i iol. E*igi* a h*an*n mæira forv*er*k at reiða heys en vel vinniz vm jol.

13. her seger hu*er*so hallda skal paska helgi

[a]Paska hælgi eigum ver at hallda. þ*at* e*r*u fior*ir* daghar. Paska dagh hin*n* fyrsta s*ku*lo v*er* hallda sem jola dagh[2] hinn fyrsta. En annan dagh paska hinn þ*r*iðia ok hin*n* fiörða þa s*ku*lo ver (s. 148, a) hallda sem d*r*ottins dagh. En f*ra* paska dæghi hinum fyrsta s*ku*lo vera fim vikur ti*l* drottins daghs þess e*r* gagndagha vika hefz vpp ept*ir*.[3] Annan dagh viku j gagndöghu*m* ok hin*n* þ*r*iðia ok miðuiku dagh þa s*ku*lo v*er* hallda at helgi sem þuatt dagh. enda eta ein mællt þ*ei*r m*enn* sem ti*l* föstu e*r*u taldir. Rett e*r* at hafa hvitan mat vm nottina ef vill. Ef b*er*r a annan dagh viku eða þ*r*iðia dagh j gagndögum philippus M*esso* ok iacobus eða kross M*esso* eða k*ir*kiu dagh ok e*r* þa rett at æta tvimællt ok e*igi* kiot. En ef b*er*r a miðuiku dagh j gagndögum messu daghana þa s*ku*lo

a Jfr. Sk., c. 14, S. 31[16].

[1] Saaledes. [2] Tilføiet. [3] Punctum er tilføiet.

ver fasta sem aðr. Hinn fimti daghr j gagndögum er uppstigningar dagr. hann skulo ver hallda sem paska dagh. Fra paska deghi hinum fyrsta skulo vera .vij. vikur til drottins daghs j huita dögum. þar er vika heil j milli ok gagndagha viku. þvattdagh fyri huita dagha er monnum skyllt at fasta tvau döghr.

14. vm drottins daga halld

[a]Drottins dagh j huita dögum skulo ver hallda sem paska dagh fyrsta en annan dagh viku skulo ver hallda sem drottins dagh. hinn þriðia ok miðuiku dagh þa er monnum (s. 148, b) rett at bera klyfiar þar sem menn föra bu sin ok feria farma ok voro sina til skips ok reka fe sitt j afrettir ok klippa sauði.

15. hveria messo daga ver erum skylldugir heilagt at hallda[1]

[b]Messu dagha eigu ver at hallda logtekna þa er nu man ek tælia. Hinn attandi daghr fra hinum þrettanda degi iola er logheilagr. Þaðan eru .viij. nætr til agnesar messu. þaðan eru .iiij. nætr til pals messu. þaðan eru .vij nætr til brigidar messu. ok er þar eigi fasta fyri. þaðan er ein nott til mariu messu. þaðan eru .xx. nætr til petrs messu.[2] þaðan eru .ij. nætr til

---

a Jfr. Sk., c. 14, S. 32^{10}.
b Jfr. Sk., c. 15.

---

[1] Saaledes synes Overskriften, der er utydelig, at maatte læses.
[2] Punctum er tilføiet.

mathias messu ok s*ka*l þar fasta f*y*ri dagh ok nott[1]. þaðan e*r*u .xvj. nætr ti*l* gregorius messu en*n* siautian ef hlaup ár e*r*. þaðan e*r*u .ix. nætr ti*l* benedictus messu. þ*a*ð*a*n eru .iiij. nætr ti*l* mariu messu. þ*a*ð*a*n er ein natt ok .xxx. til gagndaghs hins æina. H*an*n s*ku*lo v*er* hallda at helgi sem þuattdagh ok fasta nema h*an*n v*er*ði a paska viku eða a k*ir*kiu dagh. þa e*r* rett at hafa tvimællt ok eigi kiöt ef vill. þ*a*ð*a*n e*r*v .vj. nætr ti*l* philippus messu ok jacobs. þar e*r* e*igi* fasta f*y*ri. þ*a*ð*a*n e*r*u tvær nætr ti*l* k*r*oss messu. þar e*r* e*igi* fasta f*y*ri. þ*a*ð*a*n e*r*u .vij. nætr hins fiorðatigar[2] ti*l* kolumba messu ok e*igi* fasta f*y*ri. þ*a*ð*a*n e*r*u fimtan nætr ti*l* ions messu b*a*p*tis*te ok fas (s. 149, a) ta f*y*ri dagh ok nott. Þ*a*ð*a*n e*r*u fim nætr ti*l* petrs messu ok pals ok tvæggia dögra fasta f*y*ri. Þ*a*ð*a*n e*r*u .ix. nætr ti*l* sæliu man*n*a M*esso* ok e*igi* fasta f*y*ri. þ*a*ð*a*n e*r*u .xvij. nætr ti*l* iacobs messu ok fasta f*y*ri dagh ok nott. þ*a*ð*a*n e*r*u .iiij. nætr ti*l* olafs messu ok fasta f*y*ri dag ok natt. þ*a*ð*a*n e*r*u .xij. nætr ti*l* laure*n*cius messu ok fasta f*y*ri dag ok nat*t*.[3] þ*a*ð*a*n e*r*u fim nætr ti*l* mariu messu ok fasta f*y*ri dagh ok natt. þ*a*ð*a*n e*r*u .ix. nætr ti*l* bartholomeus[4] messu ok fasta f*y*ri dagh ok natt. þ*a*ð*a*n e*r*u .xv. nætr ti*l* mariu messu ok fasta f*y*ri dagh ok natt. þ*a*ð*a*n e*r*u .vj. nætr ti*l* k*r*oss messu ok e*igi* fasta f*y*ri. þ*a*ð*a*n e*r*u .vij. nætr ti*l* matheus messu ok fasta f*y*ri dagh ok natt. þ*a*ð*a*n e*r*u atta nætr ti*l* michials messu. ok fasta f*y*ri.[5] þ*a*ð*a*n e*r* ein*n*i natt min*n*r en .xxx til simons messu ok iudas. ok fasta fir*ir*.[6] þ*a*ð*a*n e*r*u .iiij. nætr ti*l* allra heilagra messu. ok fasta f*y*ri dagh ok natt hina næstu. nema messu daghi*n* b*er*i a annan dagh viku. þa s*ka*l fasta fostu nott hina næstu f*y*ri ok s*ka*l bondi gefa natt v*er*ð hiuna sin*n*a þ*eir*ra er til

---

[1] Skrevet nott ok dagh, men Ordenen er rettet ved Tegn over Ordene. [2] Ordene fiorða tigar ere skrevne som i eet Ord. [3] Punctum er tilføiet. [4] Rettelse for barthomeus. [5] Punctum er tilføiet. [6] Ligeledes.

logföstu *er*u skylld. jnnan hrepps maun*n*um þ*ei*m *er* *ei*g*i* gegna þ*in*gfarar kaupi ok ymbrunatta v*er*ð tuæg*g*ia. hv*er*r bondi *er* skylldr at gefa þ*r*iggia natta v*er*ð hiuna si (s. 149, b) n*n*a ok s*ku*lo hreppstiornar m*enn* skipta matgiöfu*m* þ*ei*m a samkuamu a haust. Fra allra hæilag*ra* messu *er*u. x. nætr ti*l* marteins messu ok *ei*g*i* fasta f*y*r*i*. þ*a*ðan *er*u .xi. nætr ti*l* ceciliu messu ok *ei*g*i* fasta f*y*r*i*. Þ*a*ðan *er* ein nott ti*l* clem*en*s messu ok *ei*g*i* fasta f*y*r*i*.[1] þ*a*ðan *er*u .vij. nætr ti*l* andres messu. ok fasta f*y*r*i* dagh ok nott. Þ*a*ðan *er*u .vj. nætr ti*l* nicholas messu *ok* fasta f*y*r*i* dagh ok nott. Þ*a*ðan *er* ein nott[2] til ambrosius messu. Þ*a*ðan *er*u .xiiij. nætr ti*l* thomas messu ok fasta f*y*r*i* dagh ok nott. Hon v*er*ðr þ*r*im nottum f*y*r*i* þan*n* dagh *er* at jolum s*ka*l fa. en fiorum nottum f*y*r*i* jola dagh hin*n* fyrsta.

16. hv*er*so uer s*ku*lum hatið*ir* hallda[3]

[a]Fimtan *er*u þ*ei*r daghar a tolf manaðum er m*enn* s*ku*lo *ei*g*i* flæira væiða en nu man ek tælia. Huita biorn eigu m*enn* at taka ok g*er*a heiman for ti*l*. ok a sa biorn er fyrstr ke*m*r bana sari a hv*er*r sem land a. ne*m*a þrælar væiði eða skulldar m*enn*. þa a sa *er* fe atti at þ*ei*m m*onnum*. Rosmhual eigu men*n* at væiða ok a halfan sa *er* væiðir. en halfan hin*n* *er* land a. Rek hual eigu m*enn* at flytia ok fæsta ok sk*er*a ef h*ann* fæst*ir* *ei*g*i*. Ef land gangr v*er*ðr at fiskum ok s*ku*lo m*enn* t*ak*a. þa *er* land g*an*gr (s. 150, a) at ef m*enn* hogga höggiarnum eða t*ak*a hondum. E*i*g*i* s*ka*l net við hafa ne öngla. Fugla eigu m*enn* at væiða ef hondum ma t*ak*a. Gefa s*ka*l af

a Jfr. Sk., c. 16.

[1] Punctum er tilføiet. [2] Bogstavet n er skrevet to Gange, i Slutningen af den ene og i Begyndelsen af den anden Linie. [3] Capiteltallet 16 er skrevet i Membranens Margen.

hin*n* fimta hlut sua sem af annarri d*r*ottins daghs væiði. Jola dagh hin*n* fyrsta a sua at væiða sem nu e*r* talit. hin*n* atta ok hin*n* þrettanda. Paska dag[1] hin*n* fyrsta ok vppstigning*a*r dag *ok* d*r*ottins dagh j huitadögum. mariu messur fiorar ok allra hæilag*ra* messu. Jons messu b*a*p*tist*e. petrs м*esso* *ok* pals vm sumar. Olafs м*esso* ok k*ir*kiu dagh. En d*r*ottins dagha alla ok м*esso* dagha þa ve*r*ðr æitt halld a allu*m* aðr*um*.

17. hu*er*so m*enn* e*r*o skyllder at fasta langa fosto.

[a]Langa föstu eigu ve*r* at hallda. þ*at* e*r*v .vij. vikur. d*r*ottin*s* dagh þ*ann* s*ku*lo ve*r* ganga j föstu sem vp*p* e*r* sagt a þ*in*gi eða leiðum. Þa e*r* m*að*r gengr j fostu þa s*ka*l ætit kiot f*y*ri miðia nott. En þa s*ka*l e*igi* eta kiot a þ*eim* .vij vikum fyrr en sol ren*n*r a fioll paska dagh.[2] annan dagh viku hin*n* fyrsta j langa föstu ok hin*n* þ*r*iðia e*r* rett at hafa tuimællt ok e*igi* kiöt en alla dagha þaðan j f*ra* ti*l* paska nema d*r*ottins dagh. þa s*ka*l fasta. Sextan nætr e*r*v þær e*r* logskylldar e*r*u at fasta j langa föstu. fostu nætr .vij ok miðviku nætr .vij. ok þ*u*attnott j imbrum dagu*m* *ok* þ*u*attnott f*y*ri paska.[3] (s. 150 b)

18. hu*er*so[4] m*enn* e*r*o skyllduger at fasta jola fosto. 18[5]

[b]Iola föstu eigu*m* ve*r* at hallda.[6] Ve*r* skulum[7] taka ti*l* annan dagh viku at varna við kiöti þ*ann* e*r* d*r*ottins dagh*ar*

a Jfr. Sk., c. 20.
b Jfr. Sk., c. 21.

[1] Rettelse for da. [2] Rettelse for daghs. Punctum er tilføiet. [3] Punctum er tilføiet. [4] Rettelse, overensstemmende med Indholdsfortegnelsen for hu*er*. [5] Capiteltallet 18 er med rød Farve; desuden er skrevet 17 eller 27 (Feilskrift for 18) med sort Blæk efter m*enn* i Enden af Overskriftens sidste Linie. [6] Punktum er tilføiet. [7] Tilføiet.

v*er*ða þ*r*ir j millum ok jola daghs hins fyrsta. þa s*ka*l e*ig*i eta kiöt a þ*eir*ri stundu. nema d*r*ottins dagha lögtekna. Fostu dagha eigu v*er*. at fasta j iola fostu ok nætrnar. ok hin*n* næsta dagh jolum f*yr*i. daghföstu ok nætr. ok f*yr*i hin*n* þrettanda dagh.[1]

19. vm jmbro daga halld.[2]

[a]Imbrudögum eigum v*er* at hallda tolf at fostu a tolf manaðu*m* ok nætrnar. Jmbrudogum s*ku*lo v*er* hallda a annarri viku langa fostu jafnan. ok aðru*m* a huita dagha viku. Rett *er* at hafa huita*n* mat at kuælldi þuattnott[3] þa jmbrudagha er vm huita dagha v*er*ða. Sua s*ku*lo v*er* hallda jmbrudögum f*yr*i michials messu. ok f*yr*i jol sem vpp v*er*ðr sagt a leiðu*m*.[4]

20. her seger v*m* langa fosto halld. 20[5]

[b]Vm langa fostu ok vm jmbrudagha ok vm fostu dagha alla ok þuattnott f*yr*i huita dagha. þa varðar man*n*i fiorb*augs* G*ar*ð ef kiöt etr. En allar föstutiðir aðrar[6] þa v*er*ðr maðr vtlagr vm þ*r*im morku*m*. þo at h*an*n eti kiöt ok a sakar þær sa e*r* vill. ok s*ka*l stefna heiman. ok kuæðia ti*l* heimilis[7] bua

a Jfr. Sk., c. 22.
b Jfr. Sk., c. 22, S. 38[5].

[1] Punctum er tilføiet. [2] Capiteltallet 19 er skrevet med sort Blæk i Enden af den Linie, hvori Overskriften findes. [3] Tilføiet efter Gisning. [4] Punctum er tilføiet. [5] Capiteltallet 20 er saaledes anført med rød Farve i Slutningen af Overskriften, som en Del af denne. Iøvrigt er Tallet utydeligt, ligesom heller ikke Punctum forud for det sees. Tallet 20 findes desuden skrevet med sort Blæk i Overskriftens første Linie efter Ordet fosto. [6] Tilføiet. [7] Rettelse for heimlis.

a þingi þess er sottr er. ix. til fiörbaugs saka en fim til vtlægðar saka. [a]Ef maðr verðr sua staddr j vtæyium. (S. 151, a) vm langa föstu[1] at hann hefir eigi annan mat en kiot. ok skal hann hælldr æta kiot en fara ondo[2] sinni fyri matleysi. Hann skal eigi[3] æta jmbrudagha kiot eða fostu dagha. Sua skal æta at hann ali onð sina við[4] Eigi skal hann hylldaz æ. Gengit skal hann hafa til skriptar við kenni mann a siau nattum hinum næstum er hann kemr or eyiunni. þat er kiot ef menn lata af naut eða sauði geitr ok suin. Ef suin kemr a rossa kiot ok skal maðr ala .iij manaði ok fælla af holld en fæita aðra þria. Ef suin kemz a mannz ræ ok skal ala sex manaði ok fella holld af en fæita aðra .vj. manaði.[5] þa er rett at nyta suin ef vill. Biorn eigu[6] menn at nyta huart sem er við biorn eða huita biorn ok rauð dyri hiort eða rein. þat skal æta a þeim tima at eins er kiotætt ær. Fugla eigu menn at æta þa er kiot ætt ær. þa alla er a vatni fliota. klofugla skulo menn eigi eta þa er[7] ræklo er æ. Rett er at æta höns ok riupur. þar erv ægg æt vndan þeim fuglum er fuglar eru ætir. A þeim timum skal ægg æta er menn eigu[8] at æta huitan mat. [b]Kuikfe eigu menn at nyta þat er sialfir lata af. þa[9] er rett

---

a Jfr. Sk., c. 23.
b Jfr. Sk., c. 24.

---

1 Dette Blad (S. 151 – 152) og navnlig det følgende Blad (S. 153 – 154) af Skindbogen er paa den indre øverste Del beskadiget af Ælde. Herved ere Bogstaverne g a f bortfaldne. 2 I det sidste Bogstav synes en Feilskrift at have fundet Sted. 3 Tilføiet. 4 Punctum er tilføiet. 5 Ligeledes. 6 Det første Bogstav e er skrevet to Gange, i Slutningen af den ene Linie og i Begyndelsen af den næste. 7 Herefter er skrevet klo, men dette er derpaa underprikket. 8 Skrevet eigu menn, men ved Mærker over Ordene er tilkjendegivet, at Ordenes Orden skal være omvendt. 9 Dette er muligen en Feilskrift for þo.

at nyta at *eigi* lati m*enn* af ef m*að*r væit hvat v*er*ðr. huart sem *er* at f*er*s[1] j vötnu*m* eða drepa sk*r*iður eða hriðir æða huat se*m* þi[2] v*er*ðr þa s*ka*l þ*at* fe nyta nema suið (s. 151, b) ða v*er*ði ok gefa af hin*n* fimta hlut af allu fe nema maðr sæfi. hafa gef*it* a siau nattum hinum næstum þ*að*an j f*ra* *er* fe for. jn*n*an hrepps m*onnu*m þ*ei*m sem *eigi* gegna þ*in*gfarar kaupi.[3] Sekr *er* h*an*n vm þ*r*im morku*m* ef h*an*n gefr *eigi* sua. Kalf s*ka*l ala þ*r*iar nætr. þa[4] *er* rett at nyta h*ann* at h*an*n se fyrr[5] skorin*n* af h*onu*m *er* matr gefin*n* ok gefa af hin*n* fimta lut. Þat fe *er* v ætt er man*n*zbani v*er*ðr. Ross eigu m*enn* *eigi* at æta hun*n*da ok mælrakka kottu ok engi klodyri ne ræfugla. Ef maðr ætr þau kuikændi sem fra *er* skilit ok v*ar*ðar þ*at* fiorb*augs* garð.

21. hv*er*er menn til logfosto ero skyllder. 21[6]

[a]Þeim man*n*i *er* skyllt at fasta logfostu *er* h*an*n *er* tolf væt*ra* gamall at sumar malu*m* aðr. E*igi* s*ka*l h*onu*m tælia vætr ef h*an*n *er* sua alin*n* at nockor nott *er* af. Maðr a at hallda logföstu ti*l* þess *er* h*an*n *er* siautøgr. Heill maðr a at fasta en*n* *eigi* sa *er* siukr *er*. Yngri maðr en*n* tolf væt*ra ok* ællri en siautigr *er* *eigi* skylldr at fasta nema vili. konu þ*eir*ri *er* *eigi* skyllt at fasta *er* barn hef*ir* kuikt j kuiði. kona su *er* *eigi* ti*l* fostu talit *er* barn hef*ir* a b*r*iosti vm hina fyrstu langa-

---

a Jfr. Sk., c. 25.

---

[1] Saaledes. [2] Saaledes. [3] Punctum er tilføiet. [4] Dette er muligen en Feilskrift for þo. [5] Det sidste Bogstav r er ved Skindbogens Beskadigelse bortfaldet. [6] Overskriften er tildels utydelig. Capiteltallet 21 er her skrevet med rød Farve i Slutningen af og som en Del af Overskriften. Desuden er det skrevet med sort Blæk i Slutningen af forrige Capitels sidste Linie.

fostu. hafa a hon barn a *r*iosti hit sama ti*l* hin*n*ar þ*r*iðiu langafostu. Eig*i* s*ka*l þ*at* lengr standa f*yr*i logfostu h*enn*ar en*n* (S. 152, a) eina fostu. jafnskyllt *er* þ*ei*m m*onnum* at v*a*rna við kiöti a fostu tiðum *er* e*igi* *er*v ti*l* fostu tald*ir* sem hinum[1] *er* fasta. Sa m*að*r *er* varð veit*ir* hin*n* vnga man*n* eða hinn v uit*ra* ok lætr h*ann* æta kiot a föstu tiðum eða vætan[2] þo at e*igi* se föstu tið*ir*. ok varðar h*onum* sua við log se*m* h*ann* æti sialfr. en ekki hinum *er* ætr ef h*ann* hafði e*igi* vit ti*l* at sia við. Ef m*að*r be*r*r j mat man*nz* þ*at* sem e*igi* *er* ætt ok vill h*ann* ge*r*a þ*at* ti*l* haðungar h*onum* ok v*a*rðar h*onum* þ*at* fiorb*augs* garð. en*n* ekki hinu*m* *er* ætr.[3]

22. v*m* föstor vinno manna.

[a]Setu m*onnum* æ*r* skyllt at fasta vm ængi v*er*k ok e*igi* v*er*km*onnum* þ*ei*m se*m* j engi v*er*ki *er*v ok e*igi* þ*ei*m man*ni* *er* smala rekr heim. ok e*igi* þ*ei*m *er* ønnungs v*er*k vin*n*r f*yr*i bui man*nz*. þ*at* *er*v øn*n*ungs v*er*k ef maðr vin*n*r hv*er*n dagh þ*at* se*m* bondi vill. E*igi* s*ka*l sætu maðr laupa þa dagha ti*l* v*er*ks *er* h*ann* skylldi fasta. til þæss at h*ann* skyli þa hælldr mataz[4] en*n* aðr. Sam*an* kemr logfasta. með allum m*onnum* þa *er* ymbru daga vika hefz a haust. ok ti*l* þess *er* lokit *er* petrs M*esso* a sumar. Sa maðr *er* h*ann* s*ka*l fasta h*ann* s*ka*l hafa ætit mat sinn f*yr*i miðia nott þa *er* h*ann* fastar vm dagin*n* ept*ir*. ok mataz e*igi* aðr liðr eykt. Sua s*ka*l h*ann* nætrnar varna við kiöti þær sem logskyllt *er* at fasta sem vm

a Jfr Sk., c. 26.

[1] Der synes at være skrevet hin*ir* (hin⁷), hvilket vi have rettet til hinum. [2] Saaledes. Der er først skrevet vtan, hvorefter Bogstavet æ er skrevet over Linien. [3] Punctum er tilføiet. [4] Bogstavet t er skrevet to Gange, i Slutningen af den ene Linie og i Begyndelsen af den næste (mattaz).

daghin*n*. þa s*ka*l nott v*er*a (s. 152, b) a haust ok a vætr *er* m*að*r ma *e*ig*i* sia[1] dagh ok v*ær*i h*an*n þar *er* h*an*n mætti sia j haf vt j væðri skylausu. þa s*ka*l nott v*er*a a sumar *er* sol gengr vm norðr att. þ*at* *er* norðr att *er* sol *er* komin j bæggia ætt norðrs ok vtnorðrs. ok ti*l* þess *er* hon *er* komin j bæggia ætt norðrs ok landnorðrs. þa *er* maðr fastar vm nott ok s*ka*l h*an*n hafa þurran mat. þ*at* *er* þurr matr g*r*a*s* ok alldin ok jarðar a vöxtr[2] allr. þ*at* a m*að*r ok at æta *er* h*an*n fastar fiska allzkyns ok huali aðra en rostung ok sel. þ*at* sk*al* þa æta *er* kiöt ætt *er*. Rosshual s*ka*l *e*ig*i* æta ok nahual ok rauð kæmbing.

23. hu*er*so þær sak*ir* s*ka*l sokia *er* goraz vnd*ir* kristinna laga þætti[3].

[a]Þat er mællt vm sakar þær allar *er* nu *er*u taldar j k*r*istinna lagha þætti at þ*e*im sauku*m* s*ka*l stefna heiman ok kuæðia ti*l* heimilis bua .ix. a þingi þæss man*nz* er sottr *er* vm skoggans[4] sak*ir* ok fiorb*augs* sak*ir* nema maðr hafi stefnt vm fiolkyngi. þar s*ka*l kuæðia ti*l* tolftar kuiðar. En vm þ*r*iggia marka sak*ir* ok vtlægð*ir* þar s*ka*l kuæðia ti*l* heimil*is* bua fim a þingi þess man*nz* sem sottr er. Sua settu þ*e*ir ketill b*ysk*op *ok* þ*or*lakr b*ysko*p at raði auzurar *ær*chib*ysko*ps ok sæmundar ok margra kenni man*na* annarra kristins doms balk sem nu var tint ok vpp sagt.

---

a Jfr. Sk., c. 26, S. 41[19].

---

[1] De to første Bogstaver af dette Ord si ere bortsmuldrede ved den ovennævnte Beskadigelse af Skindbogen. [2] Rettelse for vöxt. [3] Overskriften er meget afbleget og utydelig, og navnlig ere de to sidste Ord usikkre; den af os antagne Læsning er stemmende med Indholdsfortegnelsen, ovenf. S. 91. Capiteltallet 23 staaer skrevet med sort Blæk i Enden af Overskriftens første Linie, efter Bogstaverne huer i det første Ord. [4] Saaledes.

her segir vm tiundar gerðir at logum[1] (S. 153, a)

Þa er liðit var fra hingatburð vars herra iesu[2] kristi M. xc.[3] ok vj. vætr a sextanda ari byskopsdoms[4] virðuligs herra Gizurar[5] skalaholtz byskops var þesse tiundar gerð logtekin. jfir allt jsland bæði af lærðum monnum ok leikfolki sem her fylgir.

24. hverso menn skulo tiunda fe sitt.[6]

[a]Þat er mællt j logum at menn skulo tiunda fe sitt allir her a landi logtiund. þat er logtiund at sa maðr skal gefa sex alna æyri a tuæim misserum[7] er hann a tiutigu fear sex alna avra. Sa maðr er hann a tiu sex alna aura fyri vtan fot sin hvers daghs buning skulld laust sa skal gefa alin vaðmals eða

---

a Jfr. Sk., c. 28.

---

[1] Denne Overskrift, der er rødmalet, begynder i samme Linie, hvori forrige Capitel slutter. Den findes nederst paa S. 152, b, hvorefter det Følgende, der er skrevet med sort Blæk, findes øverst paa S. 153, a. Begyndelsesbogstavet þ er af Størrelse som de sædvanlige Capitelinitialer. Tiendeloven efter denne Skindbog (c. 24—32) er aftrykt i Dipl. Isl. I, 120—128. Capitlerne i Membranen svare saaledes til Paragrapherne i Dipl. Isl.: c. 24 til § 1—6; c. 25 til § 7—9; c. 26 til § 10—13; c. 27 til § 14—17; c. 28 til § 18; c. 29 til § 19—23; c. 30 til § 24; c. 31 til § 25—36; c. 32 til § 37—43. [2] Skrevet jhu med Streg over det midterste Bogstav. [3] Ordet kristi (der synes at begynde med x) og M. xc. ere tildels bortsmuldrede og optagne her efter Dipl. Isl. [4] Den første Del af dette Ord er tildels bortfaldet ved det i Skindbogen værende Hul. [5] Rettelse for Gizuar. [6] Denne Overskrift, der er rødmalet, begynder i samme Linie som Ordene her fylgir, hvorefter Texten følger i næste Linie. Bogstavet þ er som de sædvanlige Capitelinitialer. Capiteltallet 24 er skrevet med sort Blæk i Overskriftens første Linie. [7] Rettelse for misseru.

vllar reyfi. þ*at* e*r* .vj. ge*r*i hæspu eða lambs göru. En sa e*r* a .xx. aura sa s*ka*l .ij. alnar. En sa e*r* a .xl. sa s*ka*l þ*r*iar alnar. En sa e*r* a halft hunddr*a*t sa s*ka*l fiorar alnar. En sa e*r* a .lxxx aura sa s*ka*l fim alnar. En sa e*r* a[1] tiutigi aura. sa s*ka*l sex alnar. Þ*at* fe þarf e*ig*i ti*l* tiundar at tælia. e*r* aðr e*r* ti*l* guðs þakka lagit. huart sem þ*at* e*r* ti*l* k*ir*kna lagit eða ti*l* brua eða ti*l* salu skipa h*v*art sem þ*at* fe e*r* j londum eða lausum aurum. Prestar þurfu e*igi* at tiunda þ*at* fe e*r* þ*ei*r eigu j bokum ok j messu klæðum ok þ*at* allt e*r* þ*ei*r hafa ti*l* guðs þionostu. tiunda s*ku*lo þ*ei*r annat fe. Búss af læifar þarf maðr e*igi* at tiunda vm var. ef h*ann* hælldr bui sinu. (S. 153, b) En ef h*ann* bregðr bui eða selr h*ann* or bui þa s*ka*l h*ann* þ*at* tiunda. Guðorð[2] þarf e*ig*i til tiundar at tælia. vælldi e*r* þ*at* en*n* e*igi* fe. E*igi* s*ka*l vmögu*m* fe ætla þo at h*ann* æigi f*ra*m at föra. Rett e*r* at þ*ei*r þurfa m*enn* all*ir* þiggi tiund*ir* e*r* e*ig*i s*ku*lo giallda.[a]

25. vm samkuamur. 25.[3]

[b]Samkuamu s*ku*lo m*enn* æiga v*m* haust j repp hv*er*ium e*igi* fyrr en fiorar vikur lifa sumars ok skipta tiundu*m*. Skipt s*ka*l tiundum drottins dagh hin*n* fyrsta j vet*r*i. Fim m*enn* s*ka*l ti*l* taka j repp hv*er*ium at skipta tiunðum ok matgiöfu*m* ok sia æiða at m*onnu*m þa e*r* bezt þikkia ti*l* falln*ir* huart sem þ*ei*r e*r*v griðm*enn* eða bøndr ok sökia men*n* vm laga af b*r*igð.

---

a Her findes ikke Bestemmelserne om at den, der skal betale Thingreiselønsafgift, er tiendepligtig, om Tiendefrihed, naar man har Slægtninge at forsørge ved sit Arbeide, og om at Kvinder skulle betale Tiende ligesaa vel som Mænd.

b Jfr. Sk., c. 29.

---

[1] Tilføiet. [2] Saaledes. [3] Capiteltallet 25 er her skrevet med rød Farve som en Del af Overskriften, og tillige med sort Blæk i Margen.

[a]Hverr maðr er skylldr at vinna æið at fe sinu. þa er hann er .xvj vetra gamall. Ænda skulo allir eið vinna a hverium þrim vætrvm. Griðmenn skulo æið vinna fyri bonda æða sialfældis menn. Fyri þeim bonda er rett at þeir vinni æiðinn er þeim monnum þikkir þat fullt sem til eru teknir at sia æiða at maunnum j repp hverium. Eru bøndr skylldir at segia til tiundar þeirra a samkuamu. [b]Þar skal maðr giallda vartiund sem skipt er hausttiund hans. En ef þat er hvergi þa skal giallda þar sem hann er vistfastr marteins messu (S. 154, a).

26. vm eiða at fe sinu.[1]

[c]Skylldr er hverr maðr til þeirrar .samkuamu at fara er hann a tiund[2] at gera eða fa annan mann fyri sik þann er logskilum halldi vpp fyri hann. ok handsaul se at þiggiandi. Ef hann kemr eigi sialfr fyri miðian dagh ok engi af hans hændi þa verðr hann vm þat sekr þrim morkum ok skal hann þa tiund giallda sem skipt verðr a hændr honum. Þar skal tælia fe manna hversu mikit fe hverr a. skal virða lond ok lausa aura til sex alna aura ok skal þat fe virða er at log fardögum var skulldlaust. Sialfr skal hverr virða fe sitt. ok tælia.[3] Enn þa er hann hefir talit fe sitt ok virt þa skal hann taka bok j hond ser eða kross ok nefna vatta j þat vætti skal hann kvæða at ek vinn æið at bok logæið ok segi ek þat guði at ek a sua fe sem nu hefi ek talit æða minna.[4] En ef hann vill

---

a Jfr. St., c. 38, S. 48[2]; K., c. 260, S. 214[20]; 50, c. 17; Stykket findes ikke i de øvrige Haandskrifter.
b Jfr. Sk., c. 33, S. 53[10].
c Jfr. Sk., c. 29, S. 45[8].

---

[1] Overskriften er meget afbleget; Capiteltallet 26 er skrevet i Margen. [2] Tilføiet. [3] og [4] Punctum er tilføiet.

eigi eið vin*na* þa *er* h*ann* *er* beiddr þa v*er*dr h*an*n sækr vm þat þ*r*im morkum en þa *er* h*an*n bæiddr *er* h*an*n *er* bæðin*n*. H*a*ns tala s*ka*l standa[1] sialfs. ok s*ka*l af þ*u*i g*er*a tiund nema h*an*n sværi ti*l*[2] fiorðungi min*na* en se. En ef h*an*n sv*er*r til fiorðungi min*na* en se þa v*er*ðr h*an*n sækr vm þ*at* .xij. morkum ok s*ka*l h*an*n sua mikla tiund giallda sem samkuamu men*n* tælia *ok* skipt (s. 154, b) a æ hond h*onu*m æiðlaust. Þar *er* m*a*ðr hef*ir* eið suarðan. ok s*ka*l h*an*n sua tiund[3] af g*er*a sem h*an*n hef*ir* til suarit nema fe h*a*ns[4] þuerri eða vaxi tiutigu*m*. Ef fe hans þuerr tiutigum[5] þaðan j f*ra* er h*an*n hef*ir* suarit ok *er* h*onu*m rett at fara til samkuamu ok telia fe sitt *ok* vin*na* æið at *ok* g*er*a þar tiund af *er* h*an*n suer*r* til. Nu vex fe h*a*ns tiutigu*m*[6] eða mæira þa *er* h*onu*m rett at fara til samkuamu ok segia til þess ok g*er*a þar tiund af. Nu hyggia ʀepps m*enn* at meira hafi væxit fe h*a*ns en h*an*n seger eða uili[7] h*an*n ekki f*ra* segia þo at fe h*a*ns hafi vaxit tiutigu*m* eða meira. þa eigu samkuamo m*enn* at g*er*a h*onu*m orð at h*an*n ko*m*i til samkvamu *ok* vin*n*i æið at fe sino j an*n*at sin*n*. Ef h*an*n vill *eigi* vin*na* eiðin*n* j an*n*at sin*n* þ*a*r *er* samkuamu m*enn* vilia. ba v*er*ðr h*an*n sekr vm þat tolf morku*m* *ok* *er* þat æiðfall *ok* s*ka*l h*an*n sua mikla tiund giallda se*m* samk*u*amu m*enn* telia ok þeim giallda se*m* þeir raða at[8] at kveða. Þ*at* *er* ef man*n*i v*er*ðr æiðfall *ok* eigo hrepps m*enn* sok þa. hv*er*r þ*eir*ra *er* fyrst vill. Sok þ*eir*ri s*ka*l stefna at logheimili þess

---

[1] Rettelse for stand. [2] Skrevet ti*l* sværi, men ved Mærker over Ordene er betegnet, at sværi skal gaae foran til. [3] De to første Bogstaver af dette Ord ere bortfaldne ved det anførte Hul i Skindbogen. [4] Det Samme gjælder tildels om Ordene fe hans. [5] Ordene Ef fe hans þuerr tiutigum ere tilføiede som udeladte ved Uagtsomhed; ligeledes er Punctum foran disse Ord tilføiet. [6] Den første Del af dette Ord er bortfaldet ved Skindbogens Beskadigelse. [7] Istedetfor det første Bogstav u har Skriveren først villet skrive eð. [8] Saaledes; Dipl. Isl.: æ.

er sottr *er*. ok telia h*an*n sækian vm þ*at* tolf morku*m* ok kueðia til heimil*is* bva h*an*s fim*m* a þ*in*gi. Ef kviðr b*er*r a h*an*n æið fallit ok s*ka*l domr döma sex m*er*kr þei*m* *er* sotti. en aðrar sex s*ku*lo fylgia an*n*arri tiund.

27. v*m* tiundar skipti a haust.[1]

[a]Repps m*enn* þ*ei*r sem til *er*v tekn*ir* s*ku*lu skipta hv*er*s man*nz* tiund j fiora staði nema min*ni* se en eyriss tiund. en þa er þo rett at ho*n* hv*er*fi j æin*n* stað. Fiorðung ein*n* tiundar skal gefa þurfa mo (s. 155, a) n*num*.[2] jn*n*an h*r*epps m*onnu*m þ*ei*m sem ti*l* vmaga biargar þurfu at hafa a þ*ei*m misserum ok skipta með þ*eim*. gefa þ*ei*m meira *er* meiri *er* þörf. E*igi* a tiund or repp at gefa nema[3] sam kuamu m*enn* v*er*ði a þ*at* satt*ir*. ok þikki vta*n* h*r*epps m*onnu*m meiri þorf. þ*at* fe *er* gefa s*ka*l þurfa m*onnu*m. þ*at* s*ka*l v*er*a j vaðmalum eða varar fælldum j vllu eða j giörum. mat eða kuikfe ollu aðru[4] en rossum. Þ*at* s*ka*l golldit v*er*a þ*ei*m m*onnu*m *er* við s*ku*lo taka ok f*r*am komit at marteins messu. Ef þa *er* e*igi* f*r*am kom*it* ok v*er*ðr sa sækr vm þ*at* .vj. morku*m* *er* giallda skylldi. þurfa m*að*r sa *er* til handa[5] var skipt. h*an*n *er* aðili at sök þ*eir*ri. bæði sækiandi ok sæliandi. Sa *er* annar aðili *er* ti*l* soknar *er* tekin*n* j reppinum. ok tiund skipti ti*l* handa h*onu*m. Sok þ*eir*ri s*ka*l stefna at logheimili þess sem sottr *er*. ok kuæðia ti*l* bua fim a þ*in*gi. þa *er* næst*ir* *er*u stefnu staðinum. þ*ei*m man*ni* *er* rett at stefna heima at sin[6] *er* tiund skipti ti*l*

---

a Jfr. Sk., c. 30.

---

[1] Capiteltallet 27 er her anført med sort Blæk; den øvrige Del af Overskriften er med rød Farve og maa være skrevet senere end Capiteltallet, idet Tallet 27 staaer imellem Bogstaverne h a u og s t i det sidste Ord. [2] Punctum er tilføiet. [3] Tilføiet. [4] Dipl. Isl.: o ð r v. [5] Rettelse for b o n d a. [6] Tilføiet.

handa h*onum*. hin*n* fimta dagh viku *er* fiorar vikur *eru* af sumri. ef *eigi er* aðr fr*am* komit. Rett *er* at h*ann* taki þ*ann* dag við vaðmalum ti*l* handa þurfa m*onnum* ef hin*n* vill þa hafa golldit. *eigi er* h*ann* þa'skylldr at taka j aðru[1] fe nema h*ann* vili. Ef *eigi* kemr þan*n* dag fr*am* þa s*ka*l sa maðr *er* ti*l* soknar *er* tekin*n* (s. 155, b) ganga vt j tun at sin eða sa maðr *er* h*ann* sælr sok ok nefna vatta at þ*ui* at h*ann er* buin*n* at taka við tiund þ*eir*ri *er* hin*n* skylldi giallda ok nefna h*ann* ok kuæða a hv*er*su mikit feit *er* ok h*ann* sær engan þ*ann er* gialldi halldi vpp f*yr*i h*ann*. H*ann* s*ka*l nefna vatta j annat sin*n* at þ*ui* vætti s*ka*l h*ann* kuæða at ek stefni h*onum* ok nefna hin*n* v*m* þ*at er* h*ann* hælldr tiund f*yr*i h*onum* ok nefna þurfaman*n*in*n* ok tæl ek h*ann* sekian vm þ*at* sex mörkum. ok giallda fiorðungin*n* tuen*n*om giolldu*m* sua se*m* buar virða þan*n* luta *er* vgolldin*n er*. ef sumr *er* v golldin*n*. stefni ek til giallda ok ti*l* vt göngo vm fe þat *ok* kveða æ hv*a*r h*ann* stefn*ir* til þ*in*gs ok stefni ek lögstefnu. H*ann* s*ka*l kueðia til fim*m* bua a þ*in*gi þaðan f*ra er* h*ann* stefndi.

28. v*m* b*yskop*s tiund hv*er*so sökia s*ka*l[2]

[a]Annan fiorðung tiundar skal hafa b*ysk*op. Þat fe skal v*er*a j vaðmalum eða j varafelldum[3] eða j lamba giöru*m* j gulli. eða j brendu silfri. þar *er* b*ysk*op ferr. vm fiorðung skal h*ann* segia til at[4] k*ir*kiu soknum j hrepp hv*er*iu*m* hv*er*r við þ*ei*m fiorðungi skal taka *er* h*ann* s*ka*l hafa. Þar *er* mælltr æindaghi a fe þ*ui er* m*enn* s*ku*lo b*ysk*opi giallda hin*n* fimta dagh viku

a Jfr. Sk., c. 31.

[1] Dipl. Isl.: oðru. [2] Capiteltallet 28 er skrevet i Margen. [3] Saaledes (ikke vararf.). [4] Tilføiet.

er fiorar vikur eru af sumri. at logheimili þess mannz er byskop bauð vm at taka við fe þui. Rett er þo at fyrr se (S. 156, a) golldit [1]. Ef þa kemr eigi fram þa skal sa er rettr er sökiandi ganga vt j tun [2] at sin ok nefna vatta at þui at hann er buinn við at taka fe þui er hinn skylldi giallda ok nefna hann ok kuæða a hversu mikit feit er ok hann ser eigi þann mann er þat gialld jnni af hendi. Honum er þar rett at stefna sua vm þenna fiorðung tiundar sem vm hinn er fyrr var [3] vm tint. Þat er honum ok rett at stefna siðarr vm þat fe at logheimili þess er giallda skal. Þess a hann ok kost at segia byskopi til ok lata hann heimta sua sem hann vill.

29. hverso sækia [4] skal vm kirkiu tiund ok presta. [5]

[a]Nu eru eptir tueir fiorðungar þat er half tiund hvers mannz þat skal leggia til kirkna ok til presta ræiða. sua til hverrar kirkiu sem byskop skiptir tiundum til ok ræiða þeim manni j hond er kirkiu þa varðveitir er tiundinni er til skipt. Hann skal kaupa at presti tiðir sua sem hann ma við komaz ok þa hluti aðra til kirkiu þurftar er hafa þarf. sem fe þat vinnz til. Sua skulo menn giallda tiund af ollum böum j heraði til kirkna sem byskop hefir boðit hverigir sem æ bolstoðum bua. Bondi sa er [6] a kirkiu bö þeim byr er tiundum

---

a Jfr. Sk., c. 32.

---

1 Bogstaverne go ere skrevne to Gange, nederst paa S. 155, b og øverst paa S. 156, a. 2 Bogstavet t er skrevet to Gange, sidst i den ene Linie og i Begyndelsen af næste Linie. 3 Skrevet varar. 4 Skrevet sækiakia 5 I Margen 29. Ligeledes er i Margen skrevet n, til Erindring, naar Begyndelsesbogstavet N senere skulde skrives. 6 Skrevet to Gange (er ær).

er til skipt hann er rettr heimtandi ok (s. 156, b) sekiandi ok sæliandi þeirrar sakar ef hann vill. En ef hann vill eigi þa er rettr aðili þeirrar sakar lærðr maðr sa er kirkiunni þionar. sa er til kirkiu þurfta vill feit hafa. Fiorðung tiundar þann er til presta reiðu skal leggia. þann skal giallda j vaðmalum eða j vararfælldum eða j lambagiörum j gulli eða j brendu silfri. En þann fiorðung tiundar er til kirkiu þurfta skal leggia þann skal giallda j vaxi eða viði eða j reykelsi j tiöru eða lereptum nyium þeim er höf se til kirkiu bunadar sua sem getr at kaupa með vaðmalum j þui heraði. Rett er þo at vaðmal ein se golldin. Þat fe skal golldit hit siðarsta hinn fimta dagh viku er fiorar vikur eru af sumri. En ef eigi kemr þa fram þa skal sa er heimtandinn er stefna þann dagh vm j tuni a kirkiu bönum þeim er tiundinn a til at hverfa. ok sökia sua vm sem vm aðra tiund. Hann skal stefna sinni stefnu vm hvarn fiorðunginn ok lata varða sex merkr j hvarutveggia[1] stað halldit. kostr er ok at stefna einni stefnu vm baða fiorðungana. ok fylgia þa ein alog þui at einn er aðili at baðum[2].

30. vm varþinga stefnur vm tiundar mal[3]

[a]Rett er at stefna heiman til var þinga vm tiundar mal þar er menn eru samþinga. ok rett er at lysa a var þingi j þingbrekku. vm tiundar mal ef þeir (s. 157, a) eru samþinga ok sökia þar j dom ef hinn er þar er sottr er. Þo er rett vm byskops fiorðung at sökia þo at sa se eigi þar er sottr er. Ef

---

a Jfr. Sk., c. 32, S. 50[9].

---

[1] Saaledes. [2] Rettelse for baum [3] Overskriften er tildels utydelig. Capiteltallet 30 er skrevet med sort Blæk i samme Linie, hvori Overskriften ender.

lyst er a þingi þa s*ka*l kuæðia ti*l* heimil*is* bua fim a þingi þæss er sottr er.

31. vm omaga tiund *ok* islendzkra kaupmanna[1]

[a]Ef maðr hef*ir* vmaga eyri at varðveita þan*n* e*r* h*an*n tekr vöxtu af. ok s*ka*l h*an*n þ*at* fe allt sua tiunda e*r* vnd*ir* h*an*n be*r*r sem h*an*n ætti sialfr. Jsl*en*dzk*ir* m*enn* all*ir* skolu tiunda fe sitt. En vtlendzkum m*onnum* ef þ*ei*r koma vt higat e*r* e*igi* skyllt at tiunda h*er* fe sitt aðr þ*ei*r hafa v*er*it h*er* þ*r*ia vætr samfast. nema þ*ei*r ge*r*i bu fyrr. En þat vár s*ku*lu þ*ei*r tiund ge*r*a e*r* þ*ei*r ge*r*a bu *ok* þau misseri ept*ir*. En ef var*ir* landar fara hæðan ok egu þ*ei*r fe epter. þa s*ka*l sa maðr giallda tiund af er varðveita hef*ir*. þ*at* fe. En af þui fe e*r* h*an*n hef*ir* j b*r*ott með ser. e*r* h*onum* e*igi* skyllt at giallda h*er* tiund. þo at h*an*n se allengi j b*r*ott. En ef h*an*n kemr vt higat þa s*ka*l h*an*n giallda tiund af þui fe er han*n* hef*ir* vt með ser. hin*n* næsta vætr ept*ir* er h*an*n hef*ir* vt komit aðr vm sumarit þo at h*an*n se j görðum orlændis. Ef maðr kemr vt higat ok hef*ir* vaxit fe hans eða þorrit eða h*an*n hef*ir* e*igi* fyrr æiða at vnnit ok e*r* h*an*n skylldr at vin*n*a æið at fe sin (s. 157, b) u[2] ef m*enn* vilia beiða h*an*n. Ef hiun eigu fe saman þa skal karlm*a*ðr vin*n*a eið fyr*ir* fe þ*eir*ra beggia. Ef karlmaðr *ok* kona eigu fe saman þo at þau se e*igi* hivn ok s*ka*l karlm*a*ðr vin*n*a þar eið. Ef karlar eigu fe saman *ok* er[3] rett þo at annarr vin*n*i þ*a*r eið. Ef þ*ei*r mætaz við *ok* vill hv*a*rgi vin*n*a. þa er sok við hvarntveggia. Sa skal eið vin*n*a f*yr*i fe hv*er*t er lograðandi er fearins. Ef voxtu be*r*r vnd*ir* men*n* af þess fe e*r* vttan l*an*dz

---

a Jfr. Sk., c. 33.

---

[1] Capiteltallet 31 er skrevet med sort Blæk sidst i Overskriftens øverste Linie. [2] Denne Spalte er skrevet med en anden Haand. [3] Tilføiet.

er ok skal h*ann* þat fe sua tiunda sem voxt beri[1] vnd*ir* h*ann* af vmaga eyri. Þar skal m*aðr* tiund giallda j þei*m* ʀepp sem h*ann* a lögheimili þau misseri hv*ar* sem fe er. Rett e*r* at settaz a tiundar mal meðan e*igi* e*r* stefnt vm. þo er rett at settaz a þo at stefnt se vm ok skal e*igi* meira niðr falla alag-an*n*a en helmingrin*n*. Ef m*aðr* tekr min*n*i satt en þriar me*r*kr. ok v*a*rðar h*onum* þ*at* þriggia m*a*rka sekt ok a sa sok e*r* vill. Ef tiund gelldz e*igi* heima j he*r*aði enda er e*igi* stefnt vm þa[2] er rett at lysa hitt næsta sumar ept*ir* a alþ*in*gi at lög-be*r*gi. Jnnan repps m*enn* eigu at lysa fostv dagh *ok* þ*u*att dagh vm tiundar mal ok þe*i*r m*enn* e*r* af þe*i*m taka. Ef ʀepps m*enn* hafa e*igi* lyst f*yr*i helgina þa e*r* rett ept*ir* helgina hve*r*ium at lysa e*r* vill til þess domar fara vt. Sa e*r* lysa vill vm tiundar mal h*ann* skal ganga til lögbe*r*gs ok nefna ser þar vatta. at þ*u*i vætti skal h*ann* kuæða at[3] ek lysi sok a hendr[4] h*onum*. ok nefna h*ann* vm þat at (s. 158, a) h*ann* hafi halldit þe*i*m fiorðungi tiundar ok kuæða a hve*r*r sa e*r*. tel ek h*ann* sækia*n* vm þ*at* .vj. morkum ok giallda þann luta e*r* v golldin*n* e*r* tven*n*um giolldu*m* sem buar vi*rð*a. ok kuæða a hvar h*ann* lysir ti*l* doms. ok lysi ek loglysingu. Þ*a*r e*r* maðr lysir vm tiundar mal. ok s*ka*l h*ann* kuæðia ti*l* heimil*is* bua fim þess e*r* sottr e*r*. En þar e*r* maðr stefner heiman vm tiundar mal. þar s*ka*l h*ann* kuæðia ti*l* bua fim a þingi þa e*r* næster e*r*u stefnustaðinum. Engi e*r* hruðning til vm þa bua nema at leiðar lengð. E*igi* s*ka*l spæll mæta a tiundar malum ef rett e*r* höfðut sökin.[5] Ef maðr tekr gagn sok vpp j gegn tiundar mali. ok a e*igi* at mæta þa sok nema ho*n* se fior-baugs sok eða mæiri. mæta s*ka*l ef tiundar sok e*r*.[6] þi[7] at eins

---

[1] Skrevet b'ri. [2] Dipl. Isl.: þ á. [3] I Skindbogen er her Punctum, hvilket vi have udeladt, da at vistnok hører til det Følgende. [4] Skrevet to Gange. [5] og [6] Punctum er tilføiet. [7] Saaledes.

e*r* rett at lysa a þingi ok sökia hit sama sumar vm tiundar mal ef sa e*r* a þingi e*r* sottr e*r*. þo er rett at sokia vm b*y*s*k*o*p*s fiorðung þo at sa se e*igi* a þ*in*gi e*r* sottr e*r*. E*igi* s*ka*l tiundar sök fyrnaz hælldr æn*n* on*n*ur fearheimting. Ef maðr gælldr e*ig*i hin fyrstu misseri þa e*r* h*an*n atti at giallda. þa s*ka*l stefna at logheimili þess e*r* sottr e*r* eða lysa a þ*in*gi.

32. v*m* tiunda sokn[1]

[a]Þar e*r* maðr stefn*ir* heima at sin þa e*r*[2] .iiij. vikur e*r*v af sumri vm tiundar (s. 158, b) [3] mal. *ok* a domr at döma at giallda j þeim sama staðinum fiortan nattum epter uapna tak jn*n* stöðu ok sex m*er*kr alaga ok skal þ*ei*m döma þrear m*er*kr er sök*ir*. en aðrar þriar s*ku*lo fylgia þ*ei*m fiorðungi tiundar sem vm er stefnt. En*n* ef stefnt er at lögheimili þess er sottr er ok s*ka*l þar þa döma at giallda in*n*stöðu ok a lög fiortan nattum ept*ir* vapna tak. En*n* ef lyst er a þ*in*gi um tiundar mal. ok a domr at döma jnnstöðu ok alog at logheimili þess e*r* sottr e*r* ok s*ka*l þar þa döma fiortan nattum ept*ir* vapna tak. En vm viti oll þau er h*er* fylgia ok vt legðir þar s*ka*l doma sex alna aura. [b]Hin sömu e*r*u viðrlög vm tiund huægi længi e*r* halldit e*r*. ok s*ka*l við hin sömu gögn sökia. [c]Hve*rr* maðr e*r* tiund g*er*ir s*ka*l giallda lysi toll ti*l* graptar k*ir*kiu .ij. alnar vaðmals. eða .ij. aura vax. Rett e*r* þ*ei*m at giallda .ij. m*er*kr lysis e*r* e*igi* g*er*a skipti tiund. iiij. alnar þo at hiuna se. Nu gefr maðr fe bornu*m* sinum ok abyrgiaz þau sialf. þa s*ku*lo þau g*er*a tiund ok giallda lysitoll.[4]

---

a Jfr. Sk., c. 33, S. 52[27].

b Jfr. St., c. 45, S. 55[19]; Ab., c. 17; nærv. Hdskr., c. 44; findes ikke i de øvrige Haandskrifter.

c Resten af Capitlet findes, foruden her, alene i Ab., l. c.

---

[1] I Margen 32. [2] Skrevet over Linien. [3] Herfra er en anden Haandskrift til Linie 16 þess. [4] Punctum er tilføiet.

33. vm tiðakaup presta[1]

[a]Eindagi er a tiða kaupi presta hinn fimta dagh viku er .vij. vikur erv af sumri við alla þingunauta ok liggr við half fimta mörk[2] sex alna aura ef halldit er. ok er at heimili prestz stefnu staðr vm tiða kaup hans við alla þingu (s. 159, a)[3] nauta.

34. ef maðr vinnr fleira a hatidom en lofat er[4]

[b]Þat er mælt ef maðr vinnr fleira en lofat er a þeim fimtan dogum er meira halld er a. at þat varðar fiorbaugs garð ok a sa[5] sök þa er vill. Rett er manni at biarga fe sinu ok andvirki sem rumheilagt se ef von er at elldr eða ofviðri eða vötn eða skriður mæði[6] elligar.

35. nymöli vm arfsol.[7]

[c]Þeir menn er fe hafa gefit með ser hvart sem er meira eða minna at leyfi ærfingia til byskops stola eða munklifa her a landi. ok hafi þeir raðit staðfestu vmögum sinum. þa skal eingi ripting til vera þo at eigi komi buar til at vinna eiða. ok þo at aðrir[8] verði ærfingiar enn þa voro er arfsalit var. ok er þo eingi riptingh til.

---

a Jfr. Sk., c. 10, S. 24[13].
b Jfr. St., c. 52; K., c. 268, S. 218[19]; 181, c. 16.
c Jfr. Sk., c. 27, S. 43[3].

---

[1] Capiteltallet 33 staaer med sort Blæk imellem Bogstavet a og de foregaaende Bogstaver af Ordet presta. [2] Skrevet m'örk. [3] Denne Spalte S. 159, a (dog maaskee med Undtagelse af det første Ord nauta) er skrevet med en anden Haand, den samme, som findes paa S. 157, b og den første Del af S. 158, b; see ovenf. S. 142 og 144. [4] Capiteltallet 34 er skrevet med sort Blæk imellem Ordene en og lofat. [5] Tilføiet. [6] Saaledes; maaskee Feilskrift for meiði. [7] Capiteltallet 35 er skrevet med sort Blæk i Enden af Overskriftens første Linie. [8] Rettelse for aðr.

36. v*m* satta leyfe 36.[1]

[a]Þat e*r* mælt þar e*r*[2] b*ysk*op fær*r* mo*nnu*m satta leyfi enda hallda m*enn* eigi þat e*r* b*ysk*op hef*ir* til beðit at þat er þe*ir*ra lögsatt sem b*ysk*op seg*ir* til at lögb*er*gi ok hv*er*fa sak*ir* vm bearg*ir* vnd*ir* aðila frumsakar ef þe*i*r vilia gaum at gefa. en elligar hv*er*fr vnder b*ysk*op. sua a[3] at fara vm fe þe*ir*ra ok vm ferans doma sem b*ysk*op kueðr æ.[4]

37. v*m* skirslor.[5]

[b]Byskopar skulo g*er*a skirslor optar*r* en vm sin*n* ef þe*i*m þikker þess þurfa um faðerni man*na* ok skal su skirsla rett sem siðarr e*r* gor.[6]

---

a Jfr. tildels St., c. 162, S. 191.
b Jfr. Sk., c. 9, S. 20[14].

---

[1] Capiteltallet 36 er skrevet med sort Blæk i Overskriftens første Linie og tillige med rød Farve som en Del af Overskriften. [2] Skrevet over Linien. [3] Tilføiet. [4] Punctum er tilføiet. [5] Capiteltallet 37 staaer med sort Blæk i Overskriftens første Linie imellem Bogstaverne s k i og r s l o r. [6] Resten af denne Del af Skindbogen, Cap. 38 – 67, er trykt i Udgaven af Grágás efter Konungsbók, II, S. 235—252. Den næste Spalte, hvor den tidligere Haandskrift igjen indtræder, begynder med Ordene v*e*r*a* at lögum, S. 235[7]. Ved Capitlerne 38—46 og 48—66 er med samme Haand, hvormed Texten er skrevet, anført Capiteltallet for hvert Capitel med arabiske Tal med sort Blæk enten i Margen eller i de Linier, hvori Overskriften har Plads. Tillige er Capiteltallet med rød Farve som en Del af Overskriften anført med arabiske Tal ved c. 43, 48, 53, 55, 56 og 60. Ved Capitel 67 er dette ligeledes Tilfældet, medens der her ikke tillige er nogen Anførsel af Capiteltallet med sort Blæk.

IV.

A. M. 135 4to, Arnarbælisbók.

---

her hefr upp kristin*n*a laga þatt sua se*m* þeir settu ketill b*isku*p *ok* þorlakr b*isku*p runolfs son *ok* sæmundr hin*n* frodi *ok* markus*s* logmadr at radi özörar erchib*isku*ps *ok* margra an*a*ra ken*n*i m*an*n*a *ok* logm*a*na *ok* allra an*a*ra lanz man*n*a sem her byriaz nu i guds naf*n*i[1]

1.

Þat[a] er upp haf laga vorra at aller m*enn* s*ku*lo u*er*a k*r*istner her æ l*an*di. *ok* t*r*va æ ein gud fodur *ok* son *ok* helgan anda. Barn hvert er alit er s*ka*l fær*a* til skirn*a*r se*m* fyrst ma. m*ed* hu*er*igre skepno se*m* er. ef m*an*z hef*ir* raudd. Ef fadir barns er hia. *ok* s*ka*l h*ann* fær*a* barn til skirn*a*r *ok* sa m*ad*r er h*ann* bidr til. Ef ei*gi* er fadir barns hia þa s*ka*l bondi sa fær*a* barn til skirnar. er uist ueit*ir* konun*n*i er lett*a*ri

---

a Jfr. Skálholtsbók, c. 1, ovenf. S. 1, og de der anførte Haandskrifter.

---

[1] I den foregaaende Del af denne Membran findes blandt Andet Jónsbók og Biskop Arnęs Christenret. Efter dennes Slutning paa Skindbogens S. 175, første Spalte, begynder den ældre Christenret med den her anførte rødmalede Overskrift, som findes øverst S. 175, anden Spalte. Lige efter Overskriften følge i næste Linie Ordene þat er upp haf. Capiteltallet er tilføiet af os.

er ordin. *ok* sa er h*an*n bidr til. Ef hu*a*rgi er þ*eir*ra til. *ok* s*ku*lo þ*ei*r me*n* f*ær*a b*a*rn ti*l* ski*r*nar e*r* þar e*r*o logfaster in*a*n hus. Ef þ*ei*r e*r*o ei*gi* til. þa s*ku*lu þ*ei*r er næst*ir* bua. Ef m*ad*r hef*ir* e*ig*i syslo æ at f*ær*a b*a*rn ti*l* skirn*a*r sa er skylldr er til. æ*da* syniar f*a*rar ef h*ann* er beiddr. *ok* vardar þa fiorbaugs g*a*rdr huor*um* tueg*g*ia þ*eir*a *ok* s*ka*l sa eiga sok er uil *ok* s*ka*l sok þ*eir*ri stef*n*a heim*a*n. *ok* kuedia[1] ti*l* heimilis bua ix. a þ*in*ge þes*s* m*a*nz er sottr er. Bondi er skylldr at ala þa m*enn* er b*a*rn f*ær*a[2] (s. 176, a) til skirnar. þria m*enn* fulltida *ok* barn en fiorda man*n*. *ok* hros æ*da* eyk ef þ*eim* fylger. Ef h*ann* a fe min*n*a en h*ann* ei*gi* þ*in*gf*a*rar kaupi at geg*n*a. þa æ h*ann* at lia þ*eim* h*us*ru*m*. *ok* selia þ*eim* mat *ok* hey sem buar ui*r*da. golldit s*ka*l matar u*er*d a xiiij nat*um* *ok* heys. Ef bondi syni*a*r þ*eim* uistar. æ*da* þes*s* beina sem ti*l* e*r* mælltr. þa v*er*dr h*ann* utlagr[3] um þ*at* iij. MO*r*ku*m*. *ok* á sæ sauk er uistar er syni*a*t. stef*n*a s*ka*l þ*ui* male heim*a*n. *ok* kuedia[4] ti*l* heimil*is* bua v. æ þ*in*gi þes*s* m*a*nz e*r* sottr er. [a]þ*ei*r m*enn* er b*a*rn f*ær*a ti*l* skirn*a*r. s*ku*lo f*a*ra ti*l* logheimilis p*re*stz ne*m*a þ*ei*r fin*n*i h*ann* fyr. *ok* bidia[5] h*ann* at h*ann* skiri barn þ*at*. Ef h*ann* syni*a*r þ*eim* þa vardar þ*at* fiorbaugs g*a*rd. *ok* ei*g*v þ*ei*r sok er b*a*rn f*ær*du ti*l* skirnar. *ok* s*ka*l stef*n*a sok þ*eir*ri heim*a*n *ok* kuedia ti*l* heimil*is* bua ix æ þ*in*gi. Ef þ*ei*r hitta p*re*st æ forn*um* uegi. *ok* lætr h*ann* rett skirn uppi. at h*ann* lati at logheimili si*n*v. ef h*ann* hef*ir* ei*gi* leingr u*er*it heim*a*n. en dags stund. Ef p*re*str hef*ir* u*m* nott heim*a*n u*er*it. æ*da* l*en*gr. *ok* hita[6] m*enn* h*ann* æ fo*r*num uegi. *ok* bidia h*ann* at

---

a Jfr. Sk., c. 2.

---

[1] Rettelse for kueða. [2] Skrevet to Gange, nederst paa denne, og øverst paa næste Spalte. [3] Rettelse for utlægr. [4] Rettelse for kueda. [5] Rettelse for bidi. [6] Saaledes for hitta. En lignende Anvendelse af en enkelt Consonant for en dobbelt findes, som det sees, ofte i denne Membran.

h*ann* skir*i* barn. *ok* lætr h*ann* rett skir*n* upp*i* at h*ann* lati at kir*k*i*o* bæ hin*u*m næsta ef barn er eigi[1] siukt. Ef sott er a barne *ok* s*ka*l þar skir*a* se*m* uatni nair f*yr*st. Prestr s*ka*l ei*gi* fara sua heim*an* not*t* æ*da* le*n*gr at h*ann* h*afi* ei*gi* reidv m*ed* s*er*. at barn megi ski*r*a. Ef h*ann* f*er* sua heim*an*. *ok* u*er*dr h*ann* sekr um þ*at* iij Mo*rkum*. ef h*ann* kemr i onga (s. 176, b) raun. En ef h*ann* kemr i raun um. *ok* stendr þ*at* f*yr*i skir*n*in*n*i at h*ann* hef*ir* ei*gi* reidu ti*l* þa uardar h*onu*m fiorbaugs gard. Ef barn elz i ut eyi*u*m. ef erfingi þes*s* barns er hia. *ok* er h*ann* skylldr at fæ*r*a barn ti*l* skirn*a*r. *ok* budu nautar h*ans*. *ok* þ*e*ir m*enn* allir e*r* a meg*i*n l*an*di e*r*o skyllder at fæ*r*a barn ti*l* ski*r*n*a*r. Sa er skylldr at lia skips se*m* bedin er[2]. *ok* fa*r*a m*ed* þ*e*im hue*r* e*r* beiddr er. sua se*m* fyrst ma f*yr*i uedr sak*a*r. Bondi er skylldr at ala þa m*enn* .v. er vt*a*n e*r*o ko*m*n*ir* *ok* barn in*n* vi m*an*. þ*e*ir s*ku*lo fe*r*ia þa m*enn* aptr er barn fæ*r*du ti*l* ski*r*n*a*r er ut*a*n fæ*r*du. Ef *co*na u*er*dr leittari[3] a fo*r*nu*m* uegi. *ok* ero fo*r*onaut*a*r he*n*nar skyllder at fæ*r*a barn ti*l* sk*i*rn*a*r. æ*da* þ*e*ir se*m* fyrster ero ti*l* bedn*ir*. ef sa m*ad*r fæ*r*ir ei*gi* barn ti*l* ski*r*n*a*r er skylldr er ti*l*. æ*da* m*ad*r syni*a*r h*onu*m fa*r*ar æ*da* skips æ*da* eyki*a*r at naudsyn*ia* lauso. *ok* uardar þ*at* fi*or*b*augs* gard. *ok* s*ka*l soku*m* þ*e*i*m* heim*a*n stef*na*. *ok* k*uedia* h*eimilis* b*ua* ix[4] ti*l* a þ*i*ngi þes*s* er sottr er. Ef barn er sva siukt at ui*d* bana er hætt. *ok* nair *eigi* p*r*estfundi *ok* a v lærdr m*ad*r þa at ski*r*a barnit. Ef þ*at* er at bonda husi *ok* s*ka*l t*ak*a uatn ike*r*alldi. Ef barn u*er*dr siukt a fo*r*nu*m* uegi. *ok* s*ka*l fara þag*a*t se*m* uatni nair. æ*da* sio ef ei*gi* nai*r* uatni. h*ann* s*ka*l s*ua* mæla. Vigi ek þig uatn. *ok* ge*r*a k*r*oss a uatnin*v* m*ed* he*n*di s*er* in*n*i hægri j naf*n*i fodur. þa s*ka*l h*ann* anan ge*r*a k*r*oss a uatninv *ok* sonar. þa ge*r*i

---

[1] Tilføiet. [2] Ligeledes. [3] Saaledes for lettari. [4] Først glemt, men derefter skrevet i Margen.

hann inn iij kros. ok annda hins hel (s. 177, a) ga. j kross skal hann bregda hinni hægri hendi uid huert ord þeirra þriggia. hann skal gefa nafn barnnino sem þat skal heita. ok sua mæla. Skiri ek þig N° skal hann segia. ok nefna barnit. i nafne fodor. ok drepa barnino iuatnit. ok sonar. ok drepa barnino i uatnit i anat sinn. ok annda hinns helga ok drepa i it iij sinn. sua at þat uerdi aluát. þo er rett at um sinn se i drepit. æda hellt uatni a æda ausit ef eigi verdr[1] rædrum at aúdro. Nu nair eigi uatni. æda sio ok getr snio. hann skal sua gera krossa a snionum sem a uattni ok mæla slik ord yfir sem hann skyllde a uatnino. hann skal drepa barninu i snioin. ok lata fylgia aull þav ord sem þa er hann dræpi þui iuatn. hann skal bræda snioin med hondum ser. ok rida sua a barnit at þat uerdi aluott. eigi skal drepa sua barnino i snio at þat sæki kuldi. sua at þui se vid bana hætt. helldr skal hann snio rida a med hondum ser. Karllmadr a at ueita skirn barnino. ef hann kann eigi þa er rett at cona kenni honum. þuiat eins skal fader skira barn sitt ef eigi er anar madr til. [a]Ef fader skirir barn sitt. siukt. ok skal hann eigi[2] skylldr at skilia reckiu uid conu sina. fyri þa sok. þo at hann skiri barn þeirra fyri naud synia sakir. Sueinn vij uetra gamall skal skira barn ef eigi er ellri madr til. þuiat eins skal yngri sueinn skira barn ef hann kann bædi pater noster ok credo in deum. Skira skal cona barn ef eigi ero karllar (s. 177, b) til. ok uardar henni slikt sem karllmanni ef hon kann eigi.[3] Eigi skal barn optar skira. þott skorti ord æda atferli. ef adr var skirt. j nafni fodur. ok sonar. ok heilags anda. enda hafi nockut uatt uordit. [b]Sa madr sem barn hefir skirt skal fara til fundar

a Jfr. K., c. 261; St., c. 5; see ovenf. S. 5, Note *a*.
b Jfr. Sk., l. c., S. 5[3].

[1] Tilføiet. [2] Skrevet over Linien. [3] Punctum er tilføiet.

uid prest. ok kueda ord þau fyri honum er hann hafdi i barn skirn. ok segia til atferla huer fylgt hafa. Ef preste þicker su skirn rett ok andaz barn. þa skal þat grafa at kirkio ok syngia lik song ifir. En ef barn lifnar. þa skal prestr ueita þui alla reidu þa er upp er þadan er barni uar i uatn drepit. eigi skal skira barn i anat sinn ef presti þickir fyr rett at farit. Ef presti þickir eigi rett at skirn farit. huort sem skortir ord æda atferli onur ok anndaz barnit ok skal eigi at kirkio grafa. Ef barn lifnar ok skal prestr ueita þui fulla skirn. sua sem ecki se adr at gert. æda adr yfir syngit[1]. ef barn andaz primsignt ok hefir eigi meiri skirn. ok skal þat grafa uid kirkiu gard ut þar sem mætiz uigd molld ok o uigd ok syngia eigi lik song ifir. Ef barn elz sua nær pascum æda huita dogum at madr uil fresta skirn framan til laugar dags fyri pascha æda fyri huita sunnu ok er honum þat rett ef barn er eigi siukt. skira skal barn þegar ef[2] siukt er. ef madr uill þuott dags at skirn bida ok skal hann fara til fundar uid prest. ok skal prestr rada huort hann uil skira barn fyr æda uil hann bida þuot dags at. Ef prestr fer eigi sua at skirn (s. 178, a) at biskupi þicki rett. ok uardar þat fiorbaugs gard. ok æ biskup sok þa. tolf uetra gomlum korlum ok sua konum er skyllt at kunna at skira barn ok þau ord ok atferli sem þar fylgia. ef menn kunna eigi fyri v ræktar sakar. æda uerdr eigi rett at farit þa er þorf geriz ok uardar þat fiorbaugs gard. ok æ biskup at rada fyri sok þeirri. manne huerium er hyginndi hefir til karllmanni ok cono er skylt at kunna ok hafi hann uit til credo in deum ok pater noster. ef hann uil eigi kunna ok hafi hann uit til. þa vardar honum þat fiorbaugs gard. ok æ biskup at rada fyri sok þeirri.

---

[1] Saaledes. [2] Tilføiet i Henhold til andre Haandskrifter.

2. her seg*ir* u*m* lika færslur

[a]Lik huert *skal* at kir*k*io grafa. *ok fœr*a til *þat* se*m* at k*ir*k*iu* æ lægt. s*ua* se*m* m*enn* u*er*da bunir fyrst. Ef arftoku m*adr er* hia hins an*n*dada. *ok* æ h*ann* at f*œr*a lik til k*ir*k*iu* *ok* sa m*adr er* h*ann* bidr til. Ef erfingi *er* ei*gi* hia æ*da er* h*ann* ei*gi* fulltida *ok skal* bondi sa f*œr*a lik til k*ir*k*iu er* vist ueitti hin*u*m andada sidarst. Ef hu*a*rgi *er* hia erfingi ne bondi. *ok* s*ku*lo logfaster m*enn* f*œr*a lik til k*ir*k*iu er þ*ar er*o næster *ok* taka af þ*u*i fe er hin*n* andadi at*ti*. lerept æ*da* uadmal at bua um lik. Ef sa atti *eigi* fe til. *ok er* sa skylldr at fa til at bua um lik. e*r* lik f*œr*di til k*ir*k*iu*.[1] æ uallt er m*onnu*m ret*t* at bua u*m* lik *ok* g*er*a kistu at *ok* m*ed* at f*a*ra *ok* g*r*afa ne*ma* iij daga á xij manudum. Pascha dag in*n* fyrsta *ok* iola dag in*n* fysta. *ok* fosto dag in*n* lánga.[2] (s. 178, b) m*ed* æ at f*a*ra fosto dagin en ei*gi* a þa at opna[3] iord til þes at[4] g*r*afa lik. til þ*eir*rar k*ir*k*iu* s*ka*l lik f*œr*a se*m* b*isku*p lof*a*r groft at. bondi er skylldr at ala þan*n* m*a*n er lik f*œr*ir til kirkiu m*ed* fimta m*a*n *ok* h*r*oss æ*da* eyk ef þ*eim* fylgi*r*. ef h*ann* syni*a*r þ*ei*m. *ok* er h*ann* utlagr[5] um þ*at* iij MOrku*m ok* æ sa sok er uistar er[6] syni*a*t. stefna s*ka*l heiman *ok* kuedia til bua .ix æ þ*in*gi. Sa m*adr* er kir*k*io u*a*rdueit*ir* æ gropt uppi at lata. *ok* s*ka*l þar grafa sem h*ann* rædr. *ok* p*restr* sa er þ*a*r er. lik s*ka*l ei*gi* be*r*a i kir*k*io bert æ*da* blodugt. ei*gi* s*ka*l þes*s* manz lik i k*ir*k*iu* bera er þ*at* bodord hafdi e*r*[7] ei*gi* atti k*ir*k*iu* gengt m*eda*n h*ann* lifdi. ef m*adr* be*r* þes*s* manz lik i ki*r*k*i*o er fra er skilt. *ok* s*ka*l h*ann* bæta löstin xij aur*um* ki*r*k*i*on*n*i. ef

---

a Jfr. Sk., c. 3.

---

[1] og [2] Punctum er tilføiet. [3] Rettelse for grafa. [4] Skrevet over Linien. [5] Rettelse for utlægr. [6] Tilføiet. [7] Saaledes.

h*ann* uil ei*gi* giallda. *ok* uer*d*r h*ann* utlagr[1] um þ*at* iij Mo*rkum* *ok* æ þo at in*n*a ki*r*k*io* sitt fe. lik s*ka*l ei*gi* grafa adr koln*at* se. ef m*adr* g*r*efr adr kalt er. *ok* ue*r*dr h*ann* ut lagr[2] u*m* þ*at* iij Mo*rkum* *ok* a sa sok er uil. Ef m*enn* h*r*apa sua grepti at ond u*æ*ri ibriosti *ok* ber þ*at* kuidr at ond u*æ*ri i briosti þa e*r* h*ann* u*ar* g*ra*fin*n*. þa ue*r*dr þ*at* at mordi. leg s*ku*lo oll ue*r*a iafndyr. hv*ar*t se*m* e*r*o nær k*ir*k*iu* æ*da* fiʀ iki*r*k*io* gardi. xij alnu*m* s*ka*l kaupa leg under hv*er*n m*a*n. nema b*ar*n se tan laust. þa s*ka*l halfu o dyʀa. vi aln*ir* s*ka*l p*restr* h*af*a f*yr*i liksong. sa s*ka*l giallda liksongs kaup e*r* lik fæ*r*ir ti*l* ki*r*k*io* *ok* sua legkaup. h*ann* s*ka*l (s. 179, a) giallda æ k*ir*k*iu* bæ þ*eim* er lik. er grafit in*n* v dag uiku er iiij uikr[3] e*r*o af sumri þ*ar* i tuni f*yr*i k*ar*lldyr*um*. Sa m*adr* er ki*r*k*io* u*ar*dueit*ir* *ok* p*restr* a hu*a*rr at nef*n*a uat*t*a at u*m* sit*t* fe ef e*igi* ke*m*r f*r*am. *ok* e*r* ret*t* at stef*n*a um þ*ar*. *ok* telia hin*n* sekian um halldit iij Mo*rkum*. hin*n* s*ua*rar ret*t*u f*yr*i sig ef h*ann* baud þa er h*ann* f*ær*di lik ti*l* ki*r*k*io* at h*a*ndsala þ*at* fe i gialldága er þ*ei*r attu bader sam*a*n. *ok* s*ku*lo þ*ei*r þa taka þau h*a*nd sol Sa e*r* lik f*ær*di ti*l* k*ir*k*iu* æ at h*af*a sit*t* fe af fe hins an*n*dada. æ*da* heimta at erfingia ef hin*n* at*t*i e*igi* til. Ef hv*a*rgi atti til in*n* andadi ne erfingi. *ok* of tek*rat* þar fe se*m* ei*gi* er til. þa s*ka*l ueita liksong *ok* leg. Ef til sums uidr[4] en ei*gi* ti*l* allz. *ok* s*ka*l til þes*s* f*yr*st h*af*a at bua u*m* lik m*ed*. þa á at kaupa liksong. legkaup a sidaz af at in*n*a. Ef gongo m*adr* andaz in*n*i at bonda. *ok* s*ka*l bondi f*ær*a lik ti*l* ki*r*k*io*. Ef in*n* andadi m*adr* hafdi æ se*r* fe. *ok* s*ka*l þar af taka ti*l* þyrft*ar* h*onum*. Ef h*ann* hef*ir* þ*ar* meira fe æ*da* atte h*ann* i odr*um* stad. *ok* æ bondi at t*ak*a þ*at* fe sa er h*onum* ueitte vist þa er h*ann* an*n*dadiz. ne*m*a hin*n* u*æ*ri tekin*n* á uist æ f*ar*dogu*m*. su er h*onum* u*æ*ri u*ær*t ui*d* *ok* ge*n*gr h*ann* at sino

[1] Rettelse for utlægr. [2] Rettelse for lægr. [3] Saaledes. [4] Gisning for uerdr.

radi i brut*t*[1] en ei*gi* f*r*enda. *ok* a bóndi þ*at* fe at t*ak*a. er sa m*adr* hafdi þag*a*t er þ*ar* andadiz *ok* ei*gi* meira.[2] þ*at* fe ei*g*a f*r*endr er hin*n* andadi at*ti* an*a*rs stadar.[3] Ef m*adr* andaz i ut eyi*um*. *ok* ero þ*ei*r m*enn* skyllder (s. 179, b) at f*æ*ra lik ti*l* k*ir*k*iu* er æ megin l*an*de *er*o. *ok* þ*ei*r æt*ti* at f*æ*ra æ*da* budunaut*a*r ef h*ann* andadiz i fiski skala. sa æ skips at lia se*m* bedin*n* *er* ef h*ann* æ ti*l*. Ef m*adr* uarn*a*r skips æ*da* f*a*rar sa sem beiddr er. *ok* u*er*dr h*ann* ut lagr[4] um þ*at* iij MO*rkum*. ef m*adr* an*n*daz æ þing*u*m æ*da* leidum. *ok* s*ku*lo budunaut*a*r h*an*s f*æ*ra lik ti*l* k*ir*k*iu*. Ef m*adr* andaz æ þ*in*gvelli eda leiduelle eptir er m*enn* *er*o brot f*a*rner. *ok* æ sa m*adr* at f*æ*ra lik h*an*s ti*l* k*ir*k*iu* er næstr byr þ*ei*rra m*ann*a er ij h*us*k*a*rlla ei*gi* me*d* sialfu*m* s*er*. En ef m*adr* andaz æ þ*in*guelli er m*enn* *er*o a b*r*ot f*a*rn*ir*. *ok* s*ka*l bondi sa f*æ*ra lik ti*l* k*ir*k*iu* er byr æ þ*in*g velle. Ef m*adr* an*n*daz i f*a*rm*ann*a budum. *ok* s*ku*lo budu naut*a*r h*an*s f*æ*ra lik til ki*r*k*i*o. ef m*adr* an*n*daz æ fo*r*nu*m* uegi. *ok* s*ku*lo f*or*onaut*a*r h*an*s f*æ*ra lik ti*l* ki*r*k*i*o. Ef sior eda uotn kasta liku*m* al*an*d *ok* æ l*an*d eig*a*ndi[5] at f*æ*ra lik ti*l* ki*r*k*i*o. En ef fe rekr æ l*an*d me*d* liku*m*. *ok* s*ka*l þ*ar* af t*ak*a ti*l* g*r*apt*a*r þ*eim*. ef fe er meira *ok* æ l*an*d eigande at halld*a* þ*u*i ti*l* dóms. Ef finz lik gongo m*a*nz i hága uti. *ok* á l*an*d eig*a*ndi at f*æ*ra þ*at* ti*l* ki*r*k*i*o *ok* eignaz fe þ*at* er hin*n* hef*ir* á s*er*.[6] Ef hin*n* an*n*dadi at*ti* meira fe. *ok* eigu f*r*endr h*an*s þ*at*. Ef lik fin*n*z æ l*an*di m*a*nz æ*da* i hus*u*m. *ok* a l*an*d eig*a*nde at f*æ*ra lik ti*l* ki*r*k*i*o. *ok* u*a*r*d*ueita fe ef hin*n* hef*ir* æ s*er* ti*l* h*a*nda erfing*ia*. Ef lik finz æ fiollu*m* uppi þ*eim* er uatn foll deila m*er*ki. *ok* s*ka*l sa m*adr* f*æ*ra lik ti*l* ki*r*kiu er næstr (s. 180, a) byr votn*um* þ*eim* i heradi er niest[7] sp*r*etta up*p*

---

[1] Saaledes. [2] Punctum er tilføiet. [3] Ligeledes. [4] Rettelse for lægr. [5] Ordene æ l*an*d eig*a*ndi ere en Rettelse for Membranens l*an*d eig*a*ndi æ. [6] Punctum er tilføiet. [7] Saaledes.

likinu a fiallino. enda ei*gi* h*ann* ij huskarlla *ok* of sialfv*m* se*r*. þag*a*t s*ka*l lik f*æra* til h*e*rads e*r* uotn falla. Ef lik finz i afrettu*m* æ*da* alm*enn*ing*u*m. *ok* a sa lik at f*æra* ti*l* ki*r*k*i*o e*r* næstr byr þ*eir*ra m*ann*a e*r* a ij h*u*sk*a*rlla. *ok* of sialfu*m* se*r*. Ef m*ad*r f*æ*rir ei*gi* lik til ki*r*k*i*o er h*an*n er skylldr til at log*u*m at f*æra* *ok* ue*r*dr h*ann* utlagr[1] u*m* þ*at* iij MOr*kum*. sa a sok er uil. St*efna* s*ka*l heim*a*n *ok* kuedia ti*l* heimil*is* bua .v. a þ*in*gi þes*s* e*r* sottr[2] er. Ef m*ad*r er sottr u*m* þ*at* at h*ann* h*af*i ei*gi* fæ*r*t lik ti*l* ki*r*k*iu*. *ok* of ue*r*st h*ann* þ*u*i male. ef h*ann* getr þ*a*n kuid at h*ann* hugde at sa m*ad*r æti ei*gi* at k*ir*k*iu* lægt. *ok* h*ann* æt*t*i ei*gi* k*ir*k*iu* gengt[3] þa er h*ann* lifdi. fellr þa *ok* nidr utlegd uid h*ann*. En do*m*r a at dæma a hendr h*on*u*m* at h*af*a lik ti*l* ki*r*k*i*o fæ*r*t a xiiij natt*u*m hin*u*m næstu*m* ept*ir* uopna tak. Ef m*ad*r f*æ*rir þ*at* lik ti*l* k*ir*k*iu* e*r* e*i*gi at*t*i at ki*r*k*i*o lægt. *ok* u*ard*a*r* þ*at* fi*or*b*augs* g*a*rd. ne*m*a h*ann* geti þ*an*n k*u*id at h*ann* hugdi at sa madr æt*t*i at k*ir*k*iu* lægt. *ok* s*ka*l h*ann* f*ra* h*af*a fæ*r*t a xiiij natt*u*m hin*u*m næstu*m* ept*ir* þ*in*glausn*ir* *ok* bæta laust kirkiun*n*i xij aur*um*. þriu e*r*o lik þau e*r* e*i*gi s*ka*l at kirkiu[4] g*r*afa.[5] þat e*r* eit*t* ef m*ad*r an*n*daz oski*r*dr. an*a*t er skog*a*r m*a*nz lik. þes*s* e*r* u æll er[6] *ok* of*e*riandi. þ*at* s*ka*l *ok* ei*gi* at ki*r*k*i*o grafa ne*m*a b*isku*p lofi sa se*m* yf*ir* fiordungi e*r*. *ok* s*ka*l þa til k*ir*k*iu* f*æra*. þ*at* er it iij at e*i*gi s*ka*l at ki*r*k*i*o grafa. (S. 180, b) ef m*ad*r uin*n*r a se*r* sialfr aue*r*ka þ*a*n e*r* h*onu*m v*er*di at bána s*u*a at h*ann* uillđi hafa un*n*it. ne*m*a h*ann* gangi ti*l* sk*r*ipta ui*d* p*r*esta. *ok* fai idran. *ok* þa s*ka*l grafa h*ann* at ki*r*k*i*o. *ok* s*u*a þo at ei*gi* nai p*r*estfundi. *ok* segi h*ann* olærdu*m* m*ann*i at h*ann* idraz *ok* s*u*a þo at h*ann* megi e*i*gi tala *ok* ge*r*i h*ann* þæ*r* iartegn*ir* at m*enn* fin*n*i at h*ann* idraz i hugin*u*m þot h*ann* megi e*i*gi mæla. *ok*

---

[1] Rettelse for utlægr. [2] Rettelse for sekr. [3] Rettelse for gegnt. [4] Tilføiet. [5] Punctum er tilføiet. [6] Tilføiet.

s*ka*l h*ann* þo gr*a*fa at k*ir*k*iu*. þ*at* lik e*r* ei*gi* se at k*ir*k*iu* lægt s*ka*l þ*a*r grafa e*r* firr e*r* tung*a*rdi m*a*nz en i[1] orskotz helgi se vi*d*. *ok* hu*a*rki se akr ne eing *ok* ei*gi* falli uatn ti*l* bolstada f*ra*. *ok* syngia ei*gi* liksong if*ir*. [a]þ*at* er *ok* mælt ef finz af liki m*a*nz at syngia s*ka*l liksong yf*ir* all*a*n ef sie*r* me*r*ki hu*a*rt u*e*rit hef*ir* k*a*rll æ*da* kona. ne*m*a nockut h*afi* þat u*e*rit i fari þes*s* m*a*nz e*r* f*yr*i þær sak*ir* skyli e*igi* syng*ia* lik song if*ir* liki h*a*ns.

3. her byriaz upp kirkna þattr

[b]Kirkia hu*er* s*ka*l standa i sama stad er vigd er ef þ*at* ma f*yr*i sk*r*idu*m* æ*da* uatn*na* gangi. æ*da* ofuidri. æ*da* he*r*ot eydi at or af dolum æ*da* ut st*r*ondum. þ*a*r er rett at fæ*r*a k*ir*k*iu* er þe*i*r atburdir u*er*da æ*da* b*isku*ps se lof ti*l* ellig*a*r.[2] Ef k*ir*k*ia* er upp tek*i*n manadi f*yr*i uetr. æ*da* lestiz s*ua* at hun er onyt *ok* s*ku*lo lik æ*da* bein fæ*r*d a brott þ*ad*an f*yr*i uetr nætr næstu. Til þe*ir*rar kirkiu s*ka*l bein fæ*r*a sem b*isku*p lof*a*r g*r*oft at. þ*a*r e*r* m*ad*r uil bein fæ*r*a s*ka*l l*an*d eig*a*ndi k*u*edia ti*l* bua .ix. (S. 181, a) *ok* huskarlla þe*ir*ra. s*ua* se*m* ti*l* skipdratt*a*r at fæ*r*a bei*n*.[3] þe*i*r s*ku*lo h*af*a me*d* sie*r* pala *ok* rek*ur*. h*ann* s*ka*l sialfr fa ti*l* huder. at be*r*a bein i. *ok* eyki at fæ*r*a. þa bua s*ka*l h*ann* k*u*edia e*r* næster e*r*o þe*im* stad e*r* bein s*ka*l upp g*r*afa. *ok* h*af*a kuat vij not*u*m fyr en ti*l* s*ka*l f*a*ra æ*da* meira meli. þe*i*r s*ku*lo ko*m*a[4] ti*l* imidian dág. bondi á at f*a*ra *ok* husk*a*rllar h*an*s aller þe*i*r er heilendi h*af*a ti*l* ne*m*a smala m*adr*. þe*i*r s*ku*lo hefia upp gropt ut*a*rla i ki*r*k*i*o

---

a Jfr. Sk., c. 26, S. 42[1].
b Jfr. Sk., c. 4.

---

[1] Tilføiet. [2] og [3] Punctum er tilføiet. [4] Skrevet ko*m*a s*ku*lo, men Ordenen er rettet ved Mærker over Ordene.

gardi. *ok* leita *sua* beina se*m* þ*ei*r myndi ef þ*a*r u*æ*ri fiar uán i iordu. p*re*str er skylldr ti*l* at f*ar*a at uig*ia* uat*t*n *ok* syngia if*ir* bein*u*m sa er beiddr e*r* ti*l*. rett er hu*a*rt at ge*r*a er uil eina gr*o*f at bein*u*m æ*da* fleiri. Audæfi[1] þau oll e*r* ki*r*k*i*o þ*eir*ri h*af*a fylgt er upp e*r* tekin *ok* ho*n* sialf hu*a*rt se*m* þ*at* e*r* il*o*nd*u*m æ*da* laus*u*m au*ru*m æ*da* ki*r*k*i*o sk*r*vdi þ*at* alt s*ka*l f*ar*a ti*l* þ*eir*rar ki*r*kiu se*m* bein u*or*o ti*l* f*æ*rd. Ef l*an*deig*a*ndi lætr *ei*g*i* *sua* f*æ*ra bein se*m* m*æ*lt er. æ*da* fara m*enn* ei*gi* ti*l* þ*ei*r sem kuadd*ir* e*r*o. *ok* e*r* hu*er* þ*eir*ra sekr iij M*o*r*kum* *ok* a l*an*deig*a*ndi sok vi*d* þa e*r* kuadder u*or*o. En sa ui*d* h*ann* e*r* uil.[2] Stef*n*a s*ka*l þ*ei*m soku*m* heim*a*n *ok* kuedia ti*l* .v bua æ þingi. Ef k*ir*k*ia* bren*n*r upp æ*da* lestiz ho*n* *sua* at adra þárf at ge*r*a. *ok* s*ka*l þar ge*r*a se*m* b*isku*p uil. l*an*deig*a*ndi. e*r* skylldr at lata ge*r*a k*ir*k*iu* á bǽ sin*u*m. hue*r*gi e*r* fyrstr lét ge*r*a. h*ann* s*ka*l sua hef*ia* smid upp at ge*r* se k*ir*k*ia* a næstu*m* xij manudu*m* þat*a*n[3] f*ra* e*r* k*ir*k*ia* lestiz *sua* at tidir megi i ueita ef *sua* of for (s. 181, b) lar. l*an*d eig*a*ndi á at leg*ia*[4] fe ti*l* k*ir*k*iu* *sua* at b*isku*p megi uig*ia* f*yr*i þ*ei*m soku*m*. þa s*ka*l b*isku*p ti*l* f*ar*a o*k* uig*ia* þa k*ir*k*iu*.[5] Bondi e*r* skylldr sa er þar byr at hallda ki*r*k*i*o dag þ*a*n at iafn*n* leingd hue*r*ri u*m* sin*n* æ xij M*anudum* *ok* hion h*a*ns *ok* gest*ir* þ*ei*r se*m* þ*a*r e*r*o v*m* noti*n*a adr. *ok* þ*ei*r m*enn* aller. se*m* þagat leg*ia* sua[6] tiund si*n*a at b*isku*p uil at þ*a*r halldi ki*r*k*i*o dag. sua s*ka*l ki*r*k*i*o d*ag* hallda at helgi se*m* pascha d*ag* *ok* fe*r* h*ann* se*m* adr*ir* M*esso* da*g*ar.[7] þagat ska*l* hu*er* m*a*dr leg*ia* logtiund si*n*a halfa ti*l* þ*ei*rrar ki*r*k*i*o se*m* b*isku*p k*u*edr æ *ok* s*ka*l skipta h*er*adi til þes*s*. hu*er*s*s*u af hue*rium* bæ ti*l* hue*r*rar ki*r*k*i*o hue*r*r s*ka*l

[1] Rettelse for A dæfi. [2] Punctum er tilføiet. [3] Saaledes. [4] Saaledes, her og nedenfor, for leggia. [5] Punctum er tilføiet. [6] Tilføiet. [7] Punctum er tilføiet.

giallda tiund si*na* hu*er*gi e*r* a l*an*di byr. [a]*ok* s*ka*l þ*at* halldaz u*m* tiund se*m* b*isku*p uil m*e*d*a*n h*ann* e*r* at stóli. þ*at* e*r* ret*t* ef b*isku*p leyf*ir* at þ*a*r se ki*rki*a *ger* e*r* ei*gi* er adr. at h*ann* leg*g*i til þ*eir*rar ki*rkiu* tiund af þ*eim* bæ þo at h*ann* leg*g*i[1] ti*l* an*a*rar adr. Heimilt a b*isku*p at t*ak*a tiundir[2] f*ra* ki*r*ki*u*m. þo at h*ann* h*af*i adr ti*l* lagdar ef þær e*r*o u*err* u*a*rdueitt*a*r en mælt e*r*.[3] Nu hef*ir* b*isku*p ecki u*m* ræt*t* *ok* lætr v*er*a s*ua* se*m* adr u*a*r *ok* e*r* h*onu*m ret*t* at skipta[4] um an*a*n ueg þ*a*r er h*ann* uil. *ok* s*ka*l h*ann* e*igi* opt*a*r u*m* skipta en u*m* sin*n*. [b]Sa er tiund uil in*n*a af hendi s*ka*l giallda þ*a*r i tuni f*yr*i k*a*rlldyr*u*m a ki*r*k*iu* bæn*u*m in*n* v*ta* dag uiku e*r* iiij uikvr e*r*o af s*u*mri. h*ann* s*ka*l giallda þ*at* fe i uadmalu*m* æ*da* u*a*rarfelldu*m* i gulli æ*da* b*r*endu silf*r*i. h*ann* s*ka*l giallda half*a*n þ*a*n lvt tiu*n*dar ef h*ann* uil e*r* h*ann* gelldr þag*a*t i uaxi æ*da* lerept*u*m vidi æ*da* tioru. kost a h*ann* at giallda alt*t* i uad (s. 182, a) malum ef uil þ*at*. Ef e*igi* ke*m*r fe þ*at* f*r*am s*ua* se*m* mælt e*r*. *ok* e*r* þ*eim* m*anni* RET*t* e*r* ki*r*k*i*o u*a*rdueit*ir* at nef*n*a vat*t*a at. at þ*at* fe ke*m*r e*igi* f*r*am *ok* stef*n*a þ*a*r vti v*m* i tuni hei*m*a at sin u*m* tiundar halldit. *ok* telia hin*n* seki*a*n u*m* vj M*orku*m *ok* giallda þ*a*n lut tiund*a*r tuen*u*m giolldu*m* se*m* bu*a*r ui*r*da se*m* adr e*r* o golldit.[5] h*onu*m e*r* ret*t* at stef*n*a sin*n*i stef*n*v u*m* hu*a*rn fiordung enda e*r* h*onu*m ret*t* at stef*n*a ein*n*i stef*n*v v*m* bada fiordunga. af þui at[6] ein*n* e*r* adili at badu*m*. *ok* hei*m*ta se*m* adra tiu*n*d. [c]þ*a*r e*r* m*ad*r leg*g*r fe sitt ti*l* ki*r*k*i*o. hu*a*rt se*m*

---

a Jfr. Sk., l. c., S. 14[9]; K., c. 260, S. 214[12]; St., c. 53, S. 61[3]; 50, c. 4. Stykket findes ikke i de øvrige Haandskrifter.
b Jfr. Sk., l. c., S. 14[14].
c Jfr. Sk., c. 5.

---

[1] Ordene hann leggi ere mulig en Feilskrift for hon liggi. [2] Tilføiet. [3] Punctum er tilføiet. [4] Ordene at skipta ere tilføiede. [5] Punctum er tilføiet. [6] Ordene af þui at ere en Rettelse for Skindbogens: ef.

þ*at* ver*d*r i l*o*nd*u*m *æda* laus*u*m aur*u*m. bu fe. *æda* tiu*n*dum af þ*eim* bæ*u*m *er* h*er*ads m*enn* s*ku*lo þagat in*n*a. þa s*ka*l sa madr e*r* kirkio u*ar*dueitir. lata g*er*a þ*a*n maldaga alla*n* a skra. hu*a*t h*ann* hef*ir* þag*a*t gefit fi*a*r eda[1] adr*ir* h*er*ads m*enn* ti*l* þ*eir*rar ki*r*k*i*o. þ*ann* maldaga *er* h*onu*m ret*t* at lata lysa at[2] logb*er*gi *æda* i[3] logrettv *æda* a uár þ*in*gi þ*u*i at[4] hann heyr. hu*a*t þ*a*r ligr fi*a*r ti*l* þ*eir*rar ki*r*k*i*o.[5] h*ann* skal lata[6] sk*ra* *ok* lysa maldaga þ*eir*rar ki*r*k*i*o[7] heima at ki*r*k*i*oni um sin*n* a hu*e*riu*m* xij manudum[8]. þa er m*enn* h*a*f*a* pag*a*t flester tida sokn*n*. Ef m*adr* tekr þ*at* fe *er* ti*l* ki*r*k*i*o er lagt *ok* gefr ibrott *æda* selr. *æda* gelldr. *ok* v*a*rdar þ*at* f*ior*baugs g*a*rd þ*eim* e*r* selr *ok* suo þ*eim* e*r* kaup*ir* uitz uit*a*ndi. *ok* a sok sa er ki*r*k*i*o u*a*rdueit*ir* ef h*ann* uil sot*t* h*a*f*a*. slikt v*a*rdar þ*eim* f*ior* baugs g*a*rd *er* ki*r*k*i*o u*a*rdueit*ir* *æda* gefit hef*ir* ti*l* ef sa log*a*r. *ok* a sa sok *er* uil *ok* s*ka*l stef*n*a heim*a*n ok[9] láta u*ar*d*a* f*ior* b*augs* g*a*rd *ok* kuedia ti*l* heimil*i*s bua (s. 182, b) ix a þ*in*gi þes*s* er sottr e*r*. *ok* a þan at dæ*m*a f*ior*b*augs* man*n*. e*r* g*r*ipin tok f*ra* ki*r*k*i*un*ni*[10]. en g*r*ipin a aptr at dæ*m*a ki*r*k*i*oni. þ*a*n *er* b*r*ot u*a*r tekin*n* ef olog*a*t e*r*. en ef g*r*ip e*r* lóg*a*t. þa s*ka*l dæ*m*a iafnm*a*rga au*ra* apt*ur* ti*l* ki*r*k*i*on*a*r se*m* bu*a*r ui*r*da at þ*at* fe u*æ*ri ue*r*t e*r* a b*r*ot uar tekit. þ*eim* þ*eir*ra s*ka*l stef*n*a ti*l* giallda u*m* ki*r*k*i*o fe e*r* f*ra* sellde *æda* keypti e*r* m*a*n*n*i þickir feuænlig*ra*.[11] En f*ior* b*augs* g*a*rd uardar hv*a*r*um* tueg*ia*.[12]

---

[1] Tilføiet. [2] Rettelse for i. [3] Tilføiet. [4] Saaledes; det følgende Ord hann er tilføiet af os. [5] Punctum er tilføiet. [6] Her er mulig ved Uagtsomhed udeladt rada. [7] Herefter er skrevet þ med Streg over den nederste Del af Bogstavet; det maatte vel nærmest læses þeirrar, men da dette Ord allerede er skrevet iforveien, have vi udeladt det. [8] Rettelse for madudum. [9] Rettelse for æ*da*. [10] Rettelse for ki*r*k*i*oun*ni*. [11] Punctum er tilføiet. [12] Ligeledes.

4. u*m* a byrgd ki*r*kna

[a]Bondi sa e*r* a ki*r*k*i*o bolstad byr æ at b*er*a elld ti*l* ki*r*k*i*o. æ*da* hring*ia* klocku*m* æ*da* sa m*ad*r er h*ann* k*r*efr ti*l*. p*r*esti e*r* rett at b*er*a elld til[1] ki*r*k*i*o *ok* kueyka k*er*ti *ok* h*r*ing*ia* klock*u*m *ok* þ*eim* m*ann*i er h*ann* k*r*efr ti*l*. Ef ki*r*k*i*o u*er*dr geigr af elldi. af m*ed* f*er*d þ*eir*ra m*ann*a e*r* nu e*r*o talder. æ*da* lestiz klocka *ok* hallda þ*ei*r e*ig*i abyrgd hu*a*ruitna þ*a*r e*r* þ*ei*r geta þ*a*n kuid at þ*ei*r fæ*r*i s*ua* m*ed* sem þ*ei*r ætti sialf*ir* ok uilldi uel m*ed* f*ara*. ef m*ad*r hleypr o bodit ti*l* at b*er*a elld til ki*r*k*i*o æ*da* h*r*ing*ia* klocku*m*. *ok* abyrgizt sa þa ki*r*k*i*o *ok* klocko e*r* m*ed* elld fo*r* æ*da* klocko h*r*ingdi. [b]Sa er æ ki*r*k*i*o l*an*di byr er skylldr at fæda p*r*est ij misseri. ef h*ann* æ þ*a*r logheim*il*i. *ok* syngr h*ann* þ*a*r hue*r*n dag loghelg*a*n. ef e*ig*i stendr f*yr*i naud synia laust[2]. ef p*r*estr syngr þ*a*r sialldnar *ok* e*r* sa bondi skylldr e*r* a ki*r*k*i*o landi byr at ala p*r*est ad dague*r*di *ok* natt ue*r*di. þ*a*r e*r* h*ann* syngr MESSO v*m* dágin*n* *ok* hros æ*da* man ef h*onu*m fylg*ir*. Ef fleiri bua a ein*u*m bæ en ein*n* bondi. *ok* s*ka*l at þ*eim* luta (s. 183, a) hu*er* þ*eir*ra ala p*r*est se*m* þ*ei*r h*af*a mikit af l*an*di til hu*a*rt se*m* þ*ei*r e*r*o leiglendingar æ*da* l*an*deigindr[3]. utlagr[4] e*r* sa u*m* e*r* syn*ia*r iij MO*rkum*. Ef leiglendingr byr æ ki*r*k*i*o bæ. *ok* renar[5] ki*r*k*i*a s*u*a at e*ig*i ma tid*ir* ueita i hue*r*iu uedri. *ok* s*ka*l h*ann* ge*r*a ord l*an*deig*a*nda at lata bæta at ki*r*k*i*o. l*an*deig*a*ndi a s*ua* ti*l* at f*a*ra at at se ge*r*t ki*r*k*i*on*n*i æ half*u*m MAN*udi* in*u*m næsta þ*ad*an fra er h*onu*m voro ord ge*r* s*ua* at tidir megi ueita. sekr

a Jfr. Sk., c. 6.
b Jfr. Sk., c. 7.

1 Rettelse for er. 2 Ordene ef eigi stendr fyri naud synia laust staae saaledes i Skindbogen. 3 Saaledes. 4 Rettelse for utlægr. 5 Rettelse for bren*n*r.

e*r* h*ann* iij MOr*kum* ef e*ig*i er s*ua* at g*er*t. Ef leiglendingr nair ei*gi* fundi[1] l*and*eig*a*nda *ok* e*r* h*ann* af l*an*di f*a*rin *æda* or fiordungi. *ok* e*r* h*ann* þa[2] skylldr at at g*er*a ki*r*k*i*oni. *ok* hei*m*ta kostn*a*t allan af l*an*deig*a*nda. en ef k*u*idr ber þ*at* at þo m*un*di mega ueita tidir i ki*r*kiun*ni*[3] at e*ig*i u*æ*ri at g*er*t. *ok* er l*an*deig*a*ndi e*ig*i skylldr at bæta f*yr*i þ*at*. guds þock he*fir* hin*n* f*yr*i ue*r*k sit*t*.[4] Ef yng*r*i m*enn* eigu ki*r*k*i*o bæ en xvi uet*ra* gaml*ir*. *æda con*vr yng*r*i en tuitug*a*r. *ok* æ m*a*d*r* sa at hallda ki*r*k*i*o upp at ollu se*m* h*ann* ei*gi* sem logradandi e*r* fi*a*r in*n*a ungu m*ann*a. h*ann* s*ka*l t*ak*a iafnm*a*rga au*ra* af fe in*n*a ungu m*ann*a sem buar vi*r*da at h*ann* h*af*i lagt ti*l* ki*r*k*i*o þ*ur*ftar. [a]Ef m*ad*r byr a ki*r*k*i*o bóli þa s*ka*l h*ann* hallda þ*a*r gaurdu*m ok* hus*u*m sua at l*an*d spilliz ei*gi* at husu*m*. En ef land[5] spilliz þa s*ka*l h*a*nn ki*r*k*i*on*ni* bæta s*ua* se*m* buar ui*r*da v vi*d* bok at v*er*t se. Ef m*ad*r bæt*ir* ki*r*k*i*o bæ. þa s*ka*l h*ann* h*af*a guds þok f*yr*i þ*at*. en ei*gi* ma h*ann* fe bætr hei*m*ta f*yr*i þ*at*. [b]þat e*r* m*æ*lt i logu*m* at m*ad*r s*ka*l ei*gi* b*er*a uopn i ki*r*kio eda (S. 183, b) set*ia* ui*d* ki*r*k*i*o ueg*gi ok* ei*gi* leg*ia*[6] æ kirkiu *æda* a[7] ki*r*k*i*o palla þa e*r* f*yr*i ki*r*k*i*o e*r*o. slik þyrmsl e*r*o a bǽn h*us*vm þ*ei*m e*r* b*isku*p lof*a*r tidir at. En ef af e*r* brugd*i*t þa v*a*rdar f*ior* b*augs* g*a*rd. b*isku*p æ sok þa ef h*ann* uil. ella p*restr* sa e*r* ki*r*k*i*o u*a*rdueit*ir æda* bǽn h*us*. bondi sá at þ*r*idia kosti e*r* æ bæ þ*ei*m byr er ki*r*k*i*a stendr *æda* bæn h*us*. Ret*t* e*r* at[8] stef*na* þ*eir*ri sok at hei*mi*li þes*s* m*a*nz e*r* sottr e*r æda*

---

a Jfr. Sk., c. 27, S. 43[8].
b Jfr. Sk., c. 27, S. 42[9].

---

[1] Tilføiet. [2] Skrevet þa hann, men Ordenen er rettet ved Tegn over Ordene. [3] Rettelse for kirkunni. [4] Punctum er tilføiet. [5] Rettelse for hann. [6] Saaledes for leggia. [7] I Skindbogen legia æ æda hia. Vi have tilføiet Ordet kirkiu og rettet hia til a. [8] Herefter er skrevet *ok*. hvilket vi have udeladt som indløbet ved en Afskriverfeil.

sua at h*ann* heyri æ sialfr. Ret*t* er *ok* at stef*na* in*n* v*ta* dag uikv er[1] iiij uik*ur* ero af sumri at ki*rkio* æ*da* bænh*us*i þ*ui* er misþyrmt er. M*adr* s*ka*l sækia sok þa ui*d* votta ord. þa er h*ann* hef*ir* uatta at nefn*n*da er vopu voro at kirk*io* bórin. en ella s*ka*l h*ann* kuedia xij k*u*idar goda þ*a*n er sa er i þ*in*gi m*ed* er sott*ur* er.[2] En ef h*ann* veit ei*gi* hue*r*r sa er. þa s*ka*l h*ann* k*u*ed*ia* xij k*u*idar goda þ*a*n er h*ann* sialfr er i þ*in*gi m*ed*. En ef godin er sottr. þa s*ka*l h*ann* k*u*edia samþ*in*gis goda xij k*u*idar h*an*s. uarn*ir* *ok* gagnsak*ir*[3] s*ku*lo ei*gi* mætaz u*m* þau mæl ef rett er hofdut sokin.[4]

5. her seger um kirkio presta *ok* prestlinga

[a]Þ*At* er m*ann*i ret*t* at lata læra p*r*estling ti*l* ki*rkio* s*innar*. h*ann* s*ka*l ge*r*a maldaga ui*d* sueinin sialf*a*n ef h*ann* er xuj uet*ra*. En*n* ef h*ann* er yngri. þa s*ka*l h*ann* ge*r*a vi*d* logradanda h*an*s. sa mal d*agi* æ at halldaz allr se*m* þ*ei*r ge*r*a m*ed* se*r*. Nu ge*r*a þ*ei*r ei*gi* an*a*n mal d*aga* en m*adr* tekr p*r*estling ti*l* ki*rkio* at logmali. h*ann* s*ka*l fa h*onum* kenzlo *ok* fostr *ok* s*ua* láta ra (s. 184, a) da h*onum* at sveini*num* se u vegs laust *ok* frendu*m* *ok* s*ua* ui*d* at[5] ge*r*a se*m* h*an*s barn se. Nu leidiz sveini*num* bok *ok* uil ei*gi* ne*ma*. þa s*ka*l h*ann* fæ*r*a ti*l* an*a*ra ue*r*ka *ok* rada h*onum* s*ua* ti*l* at hu*a*rki ue*r*di at orku*m*bl ne ilt. *ok* hallda ti*l* se*m* rikaz at ollu an*a*rs. Nu uil h*ann* hue*r*fa apt*ur* ti*l* nams. *ok* s*ka*l h*onum* þa þ*a*r hallda. þa e*r* h*ann* h*efir* vigslo tek*it* *ok* h*ann* er p*r*estr. *ok* er sa m*adr* e*r* h*onum* fek kenzlo skylldr at fa h*onum* Messo fot *ok* bækr þæ*r* e*r* b*isku*pi syniz s*ua* at ueita megi xij man*ada* tider m*ed*. p*r*estr s*ka*l fara

a Jfr. Sk., c. 8.

[1] Rettelse for ero. [2] Punctum er tilføiet. [3] Rettelse for gagsak*ir*. [4] Punctum er tilføiet. [5] Saaledes.

til kirkio þeirrar er hann er til uigdr ok lærdr. ok syngia þar huern dag loghelgán at meinlauso messo ok ottu sóng ok aptan sóng ok vm langa fosto. ok iolafosto. ok imbro daga alla. hann skal lysa maldaga þann er ger uar uid prest at logbergi æda i[1] logréttu enda er honum rett at ueria lyrite inne hofnn hans at logbergi ef hann uil. Ef prestr flyr kirkio þa er hann er til uigdr æda firriz sua at hann veitir eigi tidir[2] at sem mælt er ok uardar þeim skog gang er uid honum tekr æda tidir þiggr at honum æda samvistum er vid hann. iafnt vardar samuista vid hann sem vid skogar man leingr er[3] lyriti er uarit at logbergi ok er þat v^ar doms sok ok skal sok þa lysa at logbergi. ok heimta hann sua sem anan skylldar man. Sua skal prestr leysaz fra kirkio at læra annan til æda fa anan til i stad sinn. þan er biskupi þickir þuilikt lid at. þeim biskupi er þar hefir sokn. Ef prestr uerdr siukr ok skal sa madr rada er kirkiona helldr hue leingi (s. 184, b) hann vill[4] vardueita hann. sa madr æ kost er kirkio vardueiter ef þeim þickir sottar far hans leingiaz. at færa prest frendum æ hendr. En ef honum batnar aleingr ok er hann þa lauss fra kirkionni. Ef kirkio prestr andaz fra þeim stad er hann var til lærdr ok atti hann fe eptir ok skal kirkia taka ok sa madr er hana vardveitir ccc vi[5] alna aura. Ef hann atti meira fe ok skulo þat taka frendr hans.

6. her hefz upp biskupa þattr.

[a]Bjskupa skulum uer hafa ij her æ landi ok skal annar uera at stoli i skolahollti[6]. en anar biskup skal uera at holum

a Jfr. Sk., c. 9.

[1] Tilføiet. [2] Skrevet tiðir med i over t. [3] Rettelse for en. [4] Tilføiet. [5] Tallet vi er tilføiet af os. [6] Saaledes.

i hiallta dal *ok* s*ka*l h*af*a yf*ir* for u*m* sin*n* a xij manudum[1] um nordlendinga fiordung. En*n* sa b*isku*p er at stoli er i skalah*ollti* h*ann* s*ka*l h*af*a yf*ir* for u*m* fiordunga iij. *ok* f*ara* sit*t* sum*a*r yf*ir* hu*er*n. Austfirdinga fiord*ung*. *ok* rangænga[2] f*iordung* *ok* uestfirdinga f*iordung*. b*isku*p e*r* skylldr þa e*r* h*ann* fe*r* yf*ir* f*ior*dung at ko*m*a i loghrepp hu*er*n s*ua* at me*n* of nae fundi h*an*s *ok* uig*ia* kirk*i*or *ok* songh*us*. *ok* bæ*n*hús. *ok* b*isku*pa born *ok* ueita m*onnu*m skriptag*a*ng. þar se*m* b*isku*p uig*ir* kirk*i*or *ok* a h*ann* at t*ak*a þ*a*r xij au*ra*. En þ*at* fe gefr b*isku*p ti*l* kirk*i*o þ*eir*rar e*r* h*ann* vig*ir*. þ*a*r e*r* h*ann* vig*ir* songhus *ok* bænh*us*. þ*at* s*ka*l kaupa vj au*rum* hu*a*rt e*r* h*ann* uig*ir*. bondi sa e*r* uist ueit*ir* b*isku*pi e*r* skylldr at fa h*onu*m reidskiota þan d*ag* e*r* h*ann* fe*r*r a b*r*ott. h*us*k*a*rllar h*an*s æ*da* bu*a*r e*r*o skyllder at fa h*onu*m æ*da* lia h*r*ossa ef h*ann* bidr ti*l*. sekr er sa iij Mo*rkum* e*r* syni*a*r ef h*ann* á ti*l*. b*isku*p a at se*gia* ti*l* þes*s* i h*er*adi hu*er*io at kirk*i*o sokn*n*. hu*er*iv*m* i hond s*ka*l selia æ*da* in*n*a þ*at* fe e*r* m*enn* s*ku*lo giallda (s. 185, a) b*isku*pi. hu*er*r m*adr* er skylldr at lata þag*a*t ko*m*a fiordung tiundar s*innar* ti*l* þes*s* bonda se*m* b*isku*p k*u*edr a. þ*a*r u*er*dr gialldagi a fe þ*ui* in*n* v[ta] d*ag* uiku e*r* iiij uikur e*r*o af s*u*mri. Ef ei*gi* kemr feit f*ra*m se*m* mælt er. *ok* er þ*eim* m*anni* riet*t* e*r* h*ann* hef*ir* vm bodit at nef*na* uat*t*a at ef e*igi* fer gialld f*ra*m.[3] h*onu*m e*r* ret*t* at ste*fna* þ*a*r u*m* *ok* heimta se*m* adrá tiund. enda e*r* ret*t* at sa lysi ti*l* fiari*n*s a þ*ingi* se*m* b*isku*p uil. m*adr* s*ka*l giallda b*isku*pi tiu*nd* i gulli. æ*da* b*r*endu silf*r*i. æ*da* i vadmalum. æ*da* uar*a*r felldum. þ*a*r e*r* m*adr* tekr ui*d* fe b*isku*ps at h*an*s radi. *ok* hu*er*fi fe þ*at* æ*da* glat*iz* an*a*n ueg *ok* helldr sa ei*gi* abyrgd á huat e*r* af u*er*dr e*r* vid tok ef h*ann* getr þ*ann* kuid at[4] h*ann* fæ*r*i sua m*ed* se*m* þa at h*ann*

---

[1] Skrevet manudum xij, men Ordenen er rettet ved Tegn over Ordene. [2] Saaledes. [3] Punktum er tilføiet. [4] Rettelse for se*m*.

atti. Ef fe þ*at* u*er*dr þiofstolit *er* b*isku*p æ. *ok* er sa adili þ*eir*rar sak*ar* er þ*at* fe h*afdi* at u*a*rdveita. enda *er* rett at sa sæki u*m* *er* b*isku*p uil. Ret*t* *er* m*anni* at heimta þ*at* fe b*isku*ps *er* h*ann* bydr u*m*. þot h*ann* seli ei*gi* sok ihon*n*d m*anni*. Ei*gi* þ*a*rf uot*t*ord ti*l* þes*s*a ne*m*a uili. hu*er*gi á at t*ak*a fe f*ra* ki*r*k*i*o. þot tid*ir* se b*r*ott tekn*ar* ne*m*a þ*ar* e*r* b*isku*p lof*a*r *ok* l*an*deigandi. *ok* sa *er* ti*l* gaf *æda* erfingi h*an*s. þ*ar* s*ka*l a b*r*ott t*ak*a e*r* þ*ei*r u*er*da a satter en hu*er*gi an*ar*s stadar.

7. vm logheimili p*r*esta n*ær* tek*i*t s*ka*l

[a]PRestar eigu at t*ak*a s*er* logheimili at f*a*rdog*u*m. enda er þ*eim* ret*t* at þ*ei*r taki sidar. alt ti*l* logleidar þ*eir*rar e*r* u*er*dr. drot*ins* d*ag* þ*a*n *ær*[1] þuat d*aginn* adr lifa viij ui (s. 185, b) kur sum*a*ɪs. p*restr* sa er þ*ing* h*efir* a at seg*ia* ti*l* logheimilis s*ins* a leid. Ef hann segir eigi til a leid[2] *ok* er h*ann* skylldr at seg*ia* heimil*is* buu*m* v ti*l* sin*um*. Ef h*ann* *segir* hu*a*rki ti*l*. *æda* tekr h*ann* sie*r* ei*gi* log heimili at viij uiku*m*. *ok* u*er*dr h*ann* utlagr[3] u*m* þ*at* iij M*orku*m. Enda *er* ret*t* at stef*n*a h*onu*m at þes*s* bo*n*da *er* hin*n* uil er sæker þ*eir*ra er h*ann* h*efir* ki*r*k*i*v haft i þ*ing*u*m* þau misseri. sa æ sok er uil. p*r*estar ei*g*v at *selia* tid*ir* sin*ar* *ok* meta ei*gi* dyʀa en xij M*orku*m[4] millim tueg*ia* alþ*in*ga. vj M*erkr* s*ka*l h*ann* t*ak*a vi alna au*ra* en*n* adr*ar* vj. s*ka*l h*ann* t*ak*a slikar se*m* þ*ar* ganga a skullda moti. þ*u*i se*m* her*a*ds m*enn* ei*g*a þ*ei*r er p*restr* h*efir* sie*r* feing*i*t uist*ar* m*ed*. þ*at* fe s*ka*l u*er*a e*r* p*resti* s*ka*l giallda i uoru *æda* bufe *æda* logau*r*u*m* ollu*m*. Ef p*restr* metr dyra tid*ir* *sinar*

a Jfr. Sk., c. 10.

[1] Skrevet æ, der ellers betegner æ*da*. [2] Ordene Ef hann segir eigi til a leid ere tilføiede. [3] Rettelse for utlægr. [4] Saaledes.

en at log*um*. *ok* u*er*dr h*ann* sekr u*m* þ*at* iij Mor*ku*m. Enda e*r* hin*n* ei*gi* skylldr at giallda h*onu*m meira. þot*t* h*ann* h*af*i dyra keypt. þ*ar* e*r* l*an*d e*r* s*ua* ilt yf*ir* farar æ*da* til farar. *ok* a b*isku*p þa at auka fe tekio[1] p*r*estz se*m* h*ann* uil. *ok* á þ*at* at hallda þot*t* þ*at* se meir*a* en logkaup. p*restr* a ei*gi* at syng*ia* fleiri Me*ss*or en ij á dag. prestr a onga at syng*ia* natt Me*sso* ne*m*a iola dag hin*n* fyrsta. utlagr[2] er h*ann* iij Mor*ku*m ef h*ann* ge*r*ir ei*gi* sua. enda s*ka*l e*ig*i kaupa þa Me*sso* at h*onu*m. p*r*est*a*r s*ku*lo hlydn*ir* ue*r*a b*isku*pi *ok* syna h*onu*m bækr sin*a*r *ok* Me*sso* fot. Sa p*restr* s*ka*l Me*sso* syng*ia* er b*isku*p uil. en sa e*ig*i er b*isku*p uil þ*at* embætti af t*ak*a. p*r*estar s*ku*lo e*ig*i far*a* m*ed* sundr ge*r*dir. þ*ær* er b*isku*p ban*n*ar. *ok* lata af hog*ua* kampa sina (S. 186, a) *ok* lata ge*r*a sie*r* kr*v*nu u*m* sin*n* á manadi[3] *ok* hlyda b*isku*pi at ollu. Ef p*restr* uil ei*gi* h*af*a þ*at* se*m* b*isku*p bydr *ok* ue*r*dr h*ann* sekr u*m* þ*at* iij Mor*ku*m vi*d* b*isku*p *ok* á b*isku*p sok þa. *ok* s*ka*l sækia þa sok at p*r*esta dóme i ki*r*k*i*o á alþ*in*gi. *ok* s*ka*l b*isku*p nef*n*a p*r*esta xij i do*m* þan *ok* seg*ia* þ*ar* sok si*n*a á hendr h*onu*m. *ok* s*ka*l b*isku*p sialfr be*r*a kuid u*m* sok þa. Ef p*restr* ue*r*dr san*n*r at sok a domr at dæ*m*a a hond h*onu*m iij Me*rkr* at giallda b*isku*pi miduiku d*ag* i mit*t* þ*in*g á alþ*in*gi i bónda ki*r*k*i*o g*a*rdi an*a*t sum*a*r ept*ir*. ef e*ig*i ke*m*r þa f*r*am *ok* s*ka*l þa sæk*ia* se*m* an*a*t dómróf. Ef p*r*estar ko*m*a ut heg*a*t ti*l* l*an*dz þ*ei*r se*m* her h*af*a fyr v*er*it *ok* b*isku*p lofadi þ*eim* þa at ueita tider. *ok* er m*onnum* rett at kaupa tid*ir* at þ*eim*. aleingr e*r* þ*ei*r h*af*a synt h*onu*m bækr s*inar* *ok* Me*sso* klædi. æ*da* þ*eim* p*resti* e*r* h*ann* bydr um. Ef utlender p*r*est*a*r ko*m*a ut heg*a*t þ*ei*r e*r* e*ig*i h*af*i h*er* fyr ue*r*it. *ok* s*ka*l ei*gi*

---

[1] Skrevet tetekio. Herefter er skrevet h*an*s., som Skriveren har rettet ved Ordet p*r*estz, uden dog at udstrege det førstnævnte Ord, som vi derfor have udeladt. [2] Rettelse for utlægr. [3] Ordet manadi er en Rettelse for xij m an*udum* i Membranen.

tider at *þeim* kaupa *ok* ei*gi* s*ku*lo *þei*r born ski*r*a. ne*m*a barn se s*u*a siukt at olærdr m*ad*r ætti at ski*r*a ella. *ok* s*ku*lo *þeir* helldr ski*r*a en olærdir m*enn* ef ei*gi* nair odr*um* p*r*esti. þa e*r* rett at kaupa at *þeim* tid*ir* ef *þeir* hafa rit *ok* in*n*sigli af *þei*m b*isku*pi e*r* h*ann* uigdi. ti*l* þes*s* at ret*t* se at þig*ia* tid*ir* at *þeim ok* þionostu[1]. Ef p*restr* hef*ir* e*igi* rit æ*da* insigli *ok* e*r* h*onu*m ret*t* at h*af*a ij m*ann*a uitni *þeir*ra er hia u*or*o uigslo h*an*s. *ok* orda[2] ord b*isku*ps þau at m*onnu*m se rétt at þig*g*ia tider *ok* alla þionosto af *þeim* m*anni*.[3] (S. 186, b) Ef b*isku*par ko*m*a ut heg*a*t ti*l* l*an*dz æ*da* p*r*est*a*r *þei*r e*r* ei*gi* e*r*v[4] lærdir a lati*n*v tungu. hu*a*rt se*m* *þei*r e*r*v ermsk*ir*[5] æ*da* gi*r*zsk*ir ok* er m*onnu*m rett at hlyda a tider *þeir*ra ef uilia.[6] ei*gi* s*ka*l kaupa tid*ir* at *þeim ok* ong*u*a þionostu áf *þeim* þig*ia*. Ef m*ad*r lætr þ*a*n b*isku*p uig*ia* kirk*i*o æ*da* b*isku*pa born e*r* ei*gi* e*r* a lati*n*v tungu lærdr. *ok* ue*r*dr h*ann* sekr u*m* þ*at* ui*d* þ*en*na b*isku*p e*r* he*r* e*r* adr iij M*orku*m. En*n*da s*ka*l þes*s*i taka uigslo kaup*i*t. Sua s*ka*l ki*r*k*i*or uig*ia ok* b*isku*pa born se*m* ecki se adr at ge*r*t. þot*t* *þei*r h*af*i yf*ir* syng*i*t[7] e*r* e*igi* e*r*o a lati*n*v tungu lærdir.

8. h*e*r seg*i*r um tru m*ann*a.

[a]MEn*n* s*ku*lo t*r*va a ein*n* gud *ok* h*an*s helga me*n ok* blota e*igi* heidn*a*r uett*ir*. Þa blotar madr heidnar uettir.[8] Ef m*ad*r sign*ir* fe sitt odr*um* en gudi æ*da* h*an*s helgv*m* m*onnu*m. Ef madr blótar heidn*a*r uett*ir*. *ok* u*arda*r f*ior* b*augs* g*a*rd. Ef m*ad*r f*er* m*ed* galldra æ*da* fiolkyngi. þa f*er* h*ann* m*ed* galld*ra* ef h*ann* kuedr þ*at* eda[9] ken*ir* eda k*u*eda lǽtr at si*er* eda fe

a Jfr. Sk., c. 11.

[1] Rettelse for þoinostu. [2] Maaskee Feilskrift for segia. [3] Skrevet m, med Streg over; Punctum er tilføiet. [4] Skrevet over Linien. [5] Rettelse for enskir. [6] Punctum er tilføiet. [7] Saaledes. [8] Ordene Þa blotar madr heidnar uettir ere tilføiede. [9] Rettelse for er.

si*n*v. þ*at* v*ard*a*r* f*ior* b*augs* gard. *ok* s*ka*l stef*n*a heim*a*n. *ok* sæk*ia* ui*d*[1] xij k*u*id. ef m*ad*r f*e*r m*ed* fo*r*dædu skapi *ok* u*ard*a*r* þ*at* skog g*a*ng. þ*at* er fo*r*dædu skápr ef m*ad*r g*er*ir i ordu*m* sinu*m* æ*da* fiolkyngi sot*t* æ*da* bana fe æ*da* m*onnu*m. þ*at* s*ka*l sækia vi*d* xij k*u*id. Men*n* s*ku*lo ei*gi* magna steina æ*da* fara m*ed* þa ti*l* þes*s* at binda á m*enn* æ*da* fe m*anna*.[2] Ef m*ad*r t*r*vir a steina ti*l* heilendis m*onnu*m æ*da* fe. þ*at* u*ard*a*r* f*ior* b*augs* gard. Skal at m*ad*r eiga fe oborit. ef m*adr* á fe o bórit *ok* lætr u m*er*kt g*a*nga ti*l* þes*s* at h*ann* t*r*vir æ þ*at* fe helldr en*n* an*a*t. æ*da* f*e*r h*ann* m*ed* hindr uitni hu*er*skyns se*m* er. þ*at* uarþ*a*r f*ior* b*augs* gard. Ef (s. 187, a) m*adr* ge*n*gr berserks g*a*ng. *ok* u*ard*a*r* h*onu*m f*ior* b*augs* gard. Enda u*a*rdar korllum þ*eim* sua er hia e*r*o. ne*m*a þ*eir* hepte h*ann* at. þa v*a*rdar ong*u*m þ*eir*ra ef þ*ei*r uin*n*a stoduat. Ef opt*a*r ke*m*r at *ok* u*ard*a*r* þ*at* f*ior* baugs g*ard*.[3]

9. v*m* d*r*ott*ins* d*aga* ha*ll*d

[a]UEr s*ku*lom d*r*otti*n*s d*ag* hallda hin*n* vij hu*er*n. s*ua* at ecki s*ka*l uin*n*a ne*m*a þ*at* er nu m*a*n ek telia. M*en*n eigv at reka bv fe sit*t* hei*m* *ok* heima*n*. *ok* ei*g*v *co*nur at heimta nyt at[4] þ*ui* *ok* b*er*a hei*m* huart se*m* s*ka*l at m*enn* b*er*i hei*m* æ*da* a[5] hrossi se bo*r*it æ*da* flytia á skipi.[6] ef uotn g*a*nga i millu*m* stoduls *ok* bæiar. *ok* eigu *co*nor at g*er*a nyt þa ti*l*. Ef elldr ke*m*r i h*us* æ*da* andui*r*ki hu*a*tki se*m* er. æ*da* g*a*nga sk*r*idr[7] at. æ*da* votn. æ*da* ofuidri. æ*da* a hu*er*ia lund e*r* þ*ei*r hlut*ir*

---

a Jfr. Sk., c. 12.

---

[1] Skrevet uid sækia, men Ordenen er rettet ved Mærker over Ordene. [2] Punctum er tilføiet. [3] Ligeledes. [4] Saaledes. [5] Tilføiet. [6] Herefter er skrevet æ (æ*da*), hvilket vi have udeladt, som udentvivl indløbet ved Afskriverens Feil. [7] Saaledes.

uilia meira[1] fe manz. *ok* s*ka*l h*ann* *sua* biarga allri biorg ui*d* skada se*m* þa e*r* rumheilagt se. Ef fe m*anz* ue*r*dr siukt i hága *ok* er h*onu*m ret*t* at reida heim ef þ*at* hef*ir* þa lif helldr en adr. enda er h*onu*m rett af at láta þ*at* fe. *ok* *ger*a ti*l* sem þa at ru*m*heilagt u*æri*. M*adr* a *ok* at f*ar*a drot*ins* d*ag* fer*d* s*inni*[2] *ok* á hu*er* þ*eir*ra at h*af*a halfa uet*t* fáta. *ok* á eingi þ*eir*ra at ueita odr*um* þot*t* an*a*r h*af*i min*n*i fot[3]. þ*eim* e*r* rett at b*er*a a sialfu*m* s*er*. e*da* f*ær*a a skipi æ*da* bera a h*r*os*s*i. M*adr* á ok at f*ar*a m*ed* gongo m*ann*a fot drot*ins* d*ag* þot þ*at* uegi meira en halfa uett. M*adr* á *ok* at f*ar*a m*ed* þ*ing*[4] sin *ok* m*ed* mat þót meira uegi en halfa uett þ*at* er h*ann* s*ka*l á þ*in*gi h*af*a. Rétt (s. 187, b) er at h*af*a halfa uett u*ar*nings u*m* f*r*am ef h*an*n uil. Ef madr hef*ir* meiri klyfiar *ok* ke*m*r h*ann* þuat d*ag* *ok* e*r* bondi skylldr at ala h*ann* u*m* helgi*n*a. S*ua* s*ku*lo þ*eir* *ok* skipa at m*adr* h*af*i at u*ar*dueita klyf*ia* h*r*os eitt. æ*da* iij m*enn* tua[5] ef s*ua* gegn*ir*. bóndi s*ka*l skylldr at[6] ala þ*ing* m*enn* iafn m*a*rga hion*um* þa e*r* fyster koma. *ok* f*ar*a ti*l* ondu*er*dz þ*in*gs *ok* at þ*in*glaustn*um* af þ*in*gi en ei*gi* um þ*ing*. vtlagr[7] er bondi iij Mo*rkum* ef h*ann* syniar. *ok* a sa sok er uistar er syn*i*at. *ok* e*r* rett at stef*n*a þa þegar[8]. *ok* k*u*ed*ia* v. bua a þ*in*gi. M*anni* e*r* ret*t* at f*ar*a þot*t* drott*ins* d*agr* se ti*l* sels m*ed* bytr[9] æ*da* sleda. æ*da* m*ed* andui*r*ki s*itt* þót þ*at* uegi meira en halfa uet*t*. hu*a*tki se*m* er þes*s* er þarf i gegn*n* at hafa þui e*r* h*ann* uill or seli*nv* f*ær*a ept*ir* helgi*n*a. M*anni* e*r* *ok* rett at fara[10] a reka strander. þott drot*ins* d*agr* se. æ*da* i skóga ef h*ann* æ m*ed* andui*r*ki s*itt* þ*at* e*r* h*ann* þarf igegn at h*af*a uidi æ*da* kolu*m*. ef h*ann* uill hei*m* f*ær*a[11]

---

[1] Saaledes; mulig en Feilskrift for meida. [2] Skrevet s. [3] Tilføiet. [4] Saaledes; mulig er det en Feilskrift for þingföt. [5] Saaledes. [6] Tilføiet. [7] Rettelse for vtlægr. [8] Rettelse for þeg*a*t. [9] Saaledes. [10] Ordene at fara ere tilføiede. [11] Forkortelsen er den, som ellers betegner fara (f med a skrevet ovenover).

ept*ir* helg*ina*. Sua s*ku*lo þ*ei*r ætla at þ*ei*r háfi *eigi* fleiri hros en*n* m*adr* h*af*i eitt[1] i tógi. ei*gi* of v*a*rd*a*r at hestar ren*ni* epter. fot *er* *ok* rett at þ*er*ra uti drot*ins* d*ag* *eda* uoru ef m*enn* u*er*da naud stadder at. ber *er* *ok* rett at lesa *ok* heim at h*af*a *eigi* meira en m*enn* b*er*a i hóndu*m* si*er*. þ*a*r er m*enn* f*æ*ra bú s*itt*[2] drot*ins* d*ag* i fardog*u*m *ok* *er* þ*ei*m rett at reka malnytu s*ina* ti*l* þes*s* bǽiar *er* þ*ei*r s*ku*lo bua þau mis*er*i. ei*gi* s*ku*lo m*enn* f*er*ia yf*ir* votn *æda* reida. ef m*adr* fin*n*r saud ein*n* i ʀet*t* (s. 188, a) vm haust. *ok* *er* h*onu*m rett at f*ar*a hei*m* m*ed* hu*a*rt sem h*ann* uill reida *æda* an*a*n ueg m*ed* f*ar*a. Ef m*adr* kaup*ir* gelldfé a haust *ok* *er* h*onu*m ret*t* at reka hei*m* *ok* m*ed* f*ar*a þot*t* drot*ins* d*agr* se. ef h*ann* s*ka*l ei*gi* f*er*ia yf*ir* uótn ne reida. Ef m*enn* ko*m*a af hafi *ok* se m*enn* *sua* stadd*ir* at m*onnum* se háski *æda* fe m*anna* æda þót m*enn* f*æri*[3] f*a*rma h*er* f*y*ri l*and* f*r*am *ok* er ret at hrioda skip[4] *ok* b*er*a farm af þot d*r*ott*ins* d*agr* se ef þ*eim* þick*ir* skip i háska *æda* fe þ*eir*ra. Hu*er* m*adr* þ*eir*ra er at uóru s*ku*lo[5] gef*it* h*af*a á vij natt*u*m hin*u*m næst*u*m oln uadmals. *æda* ullar reyfi. þ*at* *er* vi g*er*i hespu. *ok* gefa þ*eim* m*onnum* *er* *sua* litid fe ei*g*v at *eigi* eigv at giallda þ*ing* f*a*rar kaup. sekr *er* hv*er* iij ᴍ*orkum* *er* ei*gi* géfr.[6] sa a sok *er* uil. [a]M*adr* á *ok* at fiskia d*r*ott*ins* dag *æda* an*a*t at ueida ef h*ann* uil *ok* ᴍ*ess*o daga. h*ann* s*ka*l h*af*a ᴍ*ess*o v*m* mo*r*ginin*n* adr *ok* lata ei*gi* veidin*n*a stánda f*y*ri m*ess*on*n*i. Ef h*ann* breyt*ir* an*a*n ueg *ok* v*er*dr h*ann* utlagr[7] iij ᴍo*rkum*. [b]Ef m*adr* fin*n*r reka t*re* af skipi. *ok* *er* h*onu*m ret*t* vpp at leg*gi*a.[8] ef t*re* er

a Jfr. K., c. 8, S. 25^{16}; see ovenf. S. 27, Note *a*.
b Jfr. Sk., l. c., S. 28^{1}.

[1] Bogstavet e er skrevet to Gange, sidst i den ene Linie og først i den følgende. [2] Skrevet s. [3] Skrevet f⁷i. [4] Skrevet s k i p s, men det sidste Bogstav er derefter udslettet. [5] Saaledes. [6] Punctum er tilføiet. [7] Rettelse for u t l æ g r. [8] Punctum er tilføiet.

meira en h*ann* megi a skip leg*g*ia· *ok* s*ka*l e*ig*i æ skip isundr hog*ua*. Ret e*r* h*onum* at flytia at l*an*di *ok* gefa af hin*n* v*ta* lut. Ef m*ad*r fin*n*r reka tre a fioru s*inni* *ok* a h*ann* at uellta up*p* or flædar mali þot drot*ins* d*agr* se. Ef h*ann* ma ei*gi* upp uellta. *ok* a h*ann* þa at m*a*rka t*r*eit.[1] e*ig*i s*ka*l h*ann* i syndr[2] hog*ua* t*r*eit. h*ann* eign*a*z hv*a*rgi e*r* a l*an*d kemr ef h*ann* hef*ir* lóg mark a lagt. [a]þ*at* er (s. 188, b) mælt um d*r*ott*ins* daga ueidi alla *ok* u*m* MESSO d*aga* ueidi. þ*a*r s*ka*l gefa af hin*n* v*ta* lut m*ed* sama skilordi. Ef m*ad*r gefr e*ig*i s*ua*. *ok* u*er*dr h*ann* sekr u*m* þ*at* iij MORKV*m*.[3] sa æ sauk e*r* uill. [b]Ef m*ad*r f*er* for sina drott*ins* d*ag* *ok* ke*m*r þ*a*r at er lóghlid er aptr. g*er*t *ok* a h*ann* at briota upp þót heilagt se.[4] hin*n* er utlagr[5] er i hlid g*er*di.

10. h*er* seger um þuot dags h*alld*[6]

[c]UER s*ku*lum hallda þuot d*ag* hin*n* vij huern nón helgan.[7] sa er næstr d*r*ott*ins* d*egi* fyr*ir*. s*ua* at þa s*ka*l ecki uin*na* l*en*gr er[8] eykt lidr ne*m*a þ*at* e*r* nu m*an*[9] ek telia. þ*at* a at uin*na* allt e*r* drott*ins* d*ag* á at uin*na*. Þa er eykt er vt sudrs æt*t* er deilld i þridiunga *ok* hef*ir* sol geingna ij hluti. en ein*n* ogeingit. Ef m*enn* lata fe af þuot d*ag* *ok* s*ka*l bo*r*it af skin*ni* f*yr*i eykt.[10] þa eiga m*enn* at saxa u*m* apt*a*nin *ok* sk*er*a mór *ok* g*er*a mat ti*l* þan er um helgi*na* þ*a*rf at h*af*a. þot s*ua* se ti*l* ætlat at nock*u*t gangi af *ok* uard*a*r þ*at* e*ig*i ui*d* lóg. Ef m*enn* uin*na*

---

a Jfr. K., l. c., S. 25[28].
b Jfr. Sk., l. c., S. 28[9].
c Jfr. Sk., c. 13.

---

[1] Punctum er tilføiet. [2] Saaledes. [3] Punctum er tilføiet. [4] Ligeledes. [5] Rettelse for u t l æ g r. [6] Skrevet h, der muligen ogsaa kunde opløses til h e l g i. [7] Punctum er tilføiet. [8] Rettelse for e n. [9] Skrevet m med Streg over. [10] Punctum er tilføiet.

á eykt þuót d*ag* *ok* u*er*da þ*ei*r ut lagir[1] u*m* þ*at* iij Mo*rkum* *ok* s*ka*l bónda f*yr*st sækia ef h*ann* hef*ir* u*er*it i u*er*ki. Ef gridm*enn* ero i u*er*ki *ok* skulldár m*enn* æ*da* þrælar. *ok* a frelsinga f*yr*st at sækia.[2] ef þ*ei*r h*af*a un*n*it æ eykt. *ok* u*er*da þ*ei*r sotter um. *ok* veriaz þ*ei*r mali ef þ*ei*r geta þan*n* k*u*id. at e*ig*i of sæi sol *ok* þ*ei*r m*un*di skem*ur* uina ef sol sǽi. þ*at* e*r* *ok* biargk*u*idr[3] ef þ*at* beR at f*ær*sla[4] þ*eir*ra u*æ*ri *sua* litil at þ*ei*r þyrdi ei*gi* hei*m* at g*a*nga f*yr*i (s. 189, a) of Ri*k*i bonda. *ok* u*er*dr bondi þ*ar* u*m* utlagr[5] en ei*gi* þ*ei*r. Ef m*adr* b*er* klyf*iar* á þuot d*ag* *ok* uil h*ann* heim þreyta *ok* a h*ann* at b*er*a klyf*iar* þ*ar* ti*l* e*r* sol e*r* skápt hæ. Bóndi e*r* skylldr at ala þa m*ed* v*ta* m*a*n ef brudgúmi e*r* i f*er*d. æ*da* brúdr.[6] m*ed* iij M*a*n ella. utlagr[7] er bon*n*di ef h*ann* syn*iar* þ*eim* uist*ar*. far m*enn* ei*g*v at b*er*a klyf*iar* þ*ar* ti*l* e*r* sol er skapt ha þot drot*ins* d*agr* se. ept*ir*.[8] bóndi e*r* skylldr at ala þa m*ed* v*ta* m*a*n ef styri m*adr* e*r* i f*er*d m*ed* iij m*a*nn ella. vtlagr[9] e*r* bondi iij Mo*rku*m ef h*ann* syn*iar*. *ok* ei*g*a þ*ei*r sok e*r* uistar er syn*ia*t *ok* s*ka*l stef*n*a hei*m*an. *ok* k*u*edia ti*l* búa v a þingi. Ef m*adr* b*er* klyfiar þuat d*ag* *ok* uill h*ann* hei*m* þreyta ok a hann at bera[10] unz sol e*r* skapthæ. En ef h*ann* ma ei*gi* hei*m* þreyta *ok* s*ka*l h*ann* tekit h*af*a si*er* gisting *ok* of*a*n lagd*ar* klyf*iar*[11] þa er sol er skapt ha. *ok* uard*ar* bonda iij Mo*rku*m[12] ef h*ann* syn*iar* h*onu*m uist*ar*. h*ann* s*ka*l b*er*a klyfi*a*r ti*l* næsta bæiar aleidis *ok* bidia þ*ar* uist*ar*.[13] vtlagr[14] er bondi ef h*ann* syni*ar*. hin*n* s*ka*l f*ar*a ti*l* næsta bæiar aleidis

---

[1] Rettelse for lægir. [2] Punctum er tilføiet. [3] Rettelse for biarkuidr. [4] Maaskee Afskriverfeil for atfærsla. [5] Rettelse for utlægr. [6] Punctum er tilføiet. [7] Rettelse for utlægr. [8] Punctum er tilføiet. [9] Rettelse for vtlǽgr. [10] Ordene ok a hann at bera ere tilføiede. [11] Først skrevet kleyf*iar*, men e er derefter underprikket. [12] Saaledes. [13] Punctum er tilføiet. [14] Rettelse for vtlægr.

ok skal h*ann* leg*g*ia þ*ar* of*a*n klyfiar *ok* bidia s*er* þar uist*ar* *ok* fata hirdzlo. Ef bonde syni*ar* h*onum* uist*ar* *ok* u*er*dr h*ann* utlagr[1] u*m* þ*at* iij M*orkum* *ok* abyrgiz h*ann* klyfi*a*rnar þót hin*n* láte þ*ar* ept*ir* lig*g*ia i tune. þ*eim*[2] er atte. þ*ei*r bændr *ero* skylld*ir* ti*l* þes*s*a m*a*n eldis e*r* þ*in*gfar*a*r kaupi ei*g*a at gegna en e*ig*i þ*ei*r er min*n*a fe ei*g*v. [a]Sa bondi a at ge*g*n*a* þ*in*g-far*a*r kaupi er e*ig*i á min*n*a fe en kugilldi hliote hu*er*t hiona *ok* eyk. hest æ*da* úxa (s. 189, b) skulld laust *ok* busgagn allt u*m* fr*am*. [b]þ*eim* m*anni* e*r* RETT er m*ed* god ord f*er* ti*l* uærþ*in*gs þol*t* meir se en eykt at b*er*a klyf*iar* æ*da* f*ar*a a skipi *ok* s*ua* þ*in*gheyiond-um[3] þ*eim* ollu*m* s*em* ti*l* ondv*er*dz þ*in*gs f*ar*a. fót sin *ok* tiolld ei*g*v þ*ei*r at h*af*a *ok* mat *ok* halfa vett u*a*rnings u*m* fr*am*. Bondi e*r* skylldr at ala þa m*enn* um no*tt* er ti*l* uær þ*in*gs f*ar*a halfu f*æ*ri hion*um* þa e*r* þ*in*g heyendr e*ro* *ok* f*yr*ster kóma. gódi s*ka*l ei*gi* ko*m*a sidar ti*l* uærþings þuót d*ag* en h*af*a tialldat buder sinar. þa er sol er skapthá *ok* se þa buin at g*a*nga ti*l* þ*in*ghelgi. vtlagr[4] e*r* h*ann* ef h*ann* uin*n*r l*en*gr. þa e*r* sol skapthá ef m*ad*r st*en*dr i fioru þar se*m* mætiz sior *ok* l*an*d at half folnu*m* sio *ok* mætti sia i haf ut er sol g*en*gr at uatn*n*i. enda syndiz h*onum* s*ua* ef spiot u*æ*ri sett under solina s*ua* hátt at m*ad*r mætti taka hendi ti*l* fals at oddrin m*un*di taka u*n*der solina. en spiotz halin m*un*di t*ak*a æ sio nidr ef i heidi mǽtti sia. Ef m*ad*r uin*n*r d*rott*i*ns* d*ag* æ*da* þuót d*ag* ept*ir* eykt. æ*da* loghelg*a*n d*ag* hu*er*ngi er e*r*. fleira en nu e*r* ti*l* talit. þa u*er*dr utlagr[5] sa u*m* þ*at* iij M*orkum* *ok*

---

a Jfr. K., c. 89, S. 159^{14}; St., c. 287, S. 320^{3}; Stykket findes ikke i de øvrige Haandskrifter.
b Jfr. Sk., c. 13, S. 30^{1}.

---

1 Rettelse for utlægr. 2 Skrevet þ med Streg over dette Bogstavs nederste Del. 3 Rettelse for þingheyrendr. 4 Rettelse for vtlægr. 5 Rettelse for utlægr.

a sa sok er uil. *ok* s*ka*l stef*n*a heim*a*n *ok* kuedia ti*l* hei*mili*s bua v a þ*in*gi. þes*s* e*r* sottr er. Sua s*ka*l nottina hallda f*yr*i lóghelgan d*ag* se*m* d*aginn* sialfan. Ef ru*m*heilagt er heldr en heilagt ept*ir* helg*a*n dág. *ok* e*r* m*onnu*m rett at fara til syslu sinnar hin*n* efra lút næt*ur*.[1] (S. 190, a).

11. v*m* iola helgi

[a]Iola helgi eig*u*m ve*r* at hallda a l*an*di he*r*. þ*at* e*r*o dagar þrett*a*n. *sua* s*ka*l hallda iola dag hin*n* f*yr*sta. hin atta *ok* in*n* þ*r*ett*a*nda se*m* pascha d*ag* in*n* f*yr*sta. En an*a*n d*ag* iola *ok* in*n* iij.[2] s*ka*l hallda se*m* drot*ins* d*ag* at ollo an*a*rs ne*m*a at þ*u*i at þa e*r* rett at moka unda*n* fe si*n*v. in*n* iij d*ag* iola *ok* in*n* iiij. hu*a*rt er helldr uil. En u*m* medal d*aga* á iolum alla adra. þa e*r* ret*t* at moka u*n*dan*n* fe *ok* reida á uoll þ*a*n lúta uallar se*m* nestr e*r* fiosi. Ef h*ann* h*efir* eyki ti*l*. *ok* uellta þ*a*r af sleda. Ef m*ad*r dregr vt myki *ok* h*efir* e*ig*i eyk ti*l* *ok* s*ka*l þa f*ær*a i haug. þ*at* ei*g*v m*enn* *ok* at uin*n*a medal d*aga* u*m* iol. at slat*ra* *ok* lata fe af þ*at* se*m* u*m* iol þ*a*rf at háfa. *ok* heita mun*n*gát *ok* ʀeida andui*r*ki þ*at* e*r* skyllt er. Ef m*ann*i þick*ir* þ*at* hagli*gra* at gefa en þ*at* se*m* hei*m*a e*r*. Enda h*af*i h*ann* ei*gi* eyki ti*l* feing*i*t f*yr*i iolin. Ei*gi* á h*ann* meira fo*r*ue*r*k heys at reida en uel uin*n*iz u*m* iol.

12. h*er* seg*ir* u*m* pasc*ir*

[b]Pascha helgi eig*um* ue*r* at hallda. þ*at* ero d*agar* iiij. pascha d*ag* in*n* f*yr*sta eig*u*m ve*r* at hallda se*m* iola d*ag*.

---

a Jfr. Sk., c. 14.
b Jfr. Sk., c. 14, S. 31[16].

---

[1] Saaledes; Punctum er tilføiet. [2] Her nævnes kun anden og tredie Juledag, medens der lige nedenfor ogsaa tales om fierde Juledag.

anan *ok* inn iij. *ok* inn iiij s*ku*lom uer hallda se*m* drott*ins* d*ag*. En f*ra* paska d*egi* in*um* f*yr*sta s*ku*lo u*er*a uikr[1] .v. til drot*ins* d*ags* þess er gagn d*aga* uika héfz ept*ir*. Anan d*ag* uiku *ok* iij d*ag* *ok* iiij d*ag* þa s*ku*lom u*er* hallda se*m* þuat d*ag* at helgi. ok fasta einmælt þ*eir* m*enn* e*r* ti*l* lógfostu e*r*o ko*m*ner at log*u*m. Rett e*r* at h*af*a einmælt h*u*itan mat úm (S. 190, b) nattin*a* ef uil mana d*ag* *ok* þridia d*ag*. Ef be*r*r a mana d*ag* *æda* þridia d*ag* i gagn d*ogum* Philipp*us* Messo *ok* iacob*us* *æda* k*r*os Messo *æda* ki*r*k*i*o d*ag* *ok* e*r* ret*t* at eta tuimælt *ok* e*ig*i kiot. En ef be*r*r amiduiku d*ag* i gagn d*ogum* Messo d*agana* þa s*ku*lom u*er* fasta se*m* adr. hin*n* v[ta] d*ag* uiku er uppstign*n*ingar d*agr*. h*ann* s*ku*l*u*m u*er* hallda se*m* pascha d*ag*. fra pascha d*egi* hin*u*m f*yr*sta s*ku*lo u*er*a uikr[2] vij. ti*l* drot*ins* d*ags* j h*u*ita d*ogum*. þ*ar* e*r* uika i millu*m* heil *ok* gagn d*aga* uiku. þuót d*ag* f*yr*i h*u*ita d*aga* er m*onnu*m skyllt at fasta d*ag* *ok* not*t*. drot*ins* d*ag* i h*u*ita d*ogum* s*kulum* u*er* hallda se*m* pascha d*ag* inn f*yr*sta. En*n* anan d*ag* uikun*n*ar s*ku*l*u*m u*er* hallda se*m* drot*ins* d*ag*.

13. v*m* Messo daga tál

[a]Messo d*aga* ei*g*v uer at hallda logtekná þa e*r* nu m*a*n ek telia. hin atte d*agr* f*ra* hin*u*m xiij d*egi* iola e*r* logheilagr *ok* e*ig*i fasta f*yr*i. þat*a*n[3] e*r*o viij nætr ti*l* agnes*a*r Messo *ok* e*ig*i fasta f*yr*i. þ*ad*an e*r*o iiij[r] n*ætr* ti*l* pals Messo *ok* e*ig*i fasta f*yr*i. þat*a*n e*r*o vij n*ætr* ti*l* b*r*igidar Messo *ok* ei*gi* f*asta* f*yr*i. þat*a*n e*r* ein not ti*l* Mario Messo. þat*a*n e*r*o xx n*ætr* ti*l* petrs Messo *ok* e*ig*i f*asta* f*yr*i. þ*adan* ero ij n*ætr* ti*l* Mathias Messo

a Jfr. Sk., c. 15.

[1] Saaledes. [2] Saaledes. [3] Saaledes her og oftere i det Følgende.

ok fasta fyri dag ok nott. þadan ero xvi nætr til gregorius Messo en xvij ef hlaup ar er. þadan ero ix nætr til benedictus Messo. þadan iiij nætr til Mario Messo. þadan ero ix nætr ok xx til Jons Messo biskups. *ok eigi fasta fyri*. þadan ero ij nætr til gagn dags ins eina. hann skulum ver hallda at helgi sem þuót dag ok fasta nema hann beri á pascha uiko æda kirkio dag. þa er Rett at hafa tuimælt ok eigi kiot. nema hann beri á pascha. þa er Rett at eta kiot ef uil. þadan ero (S. 191, a) vi nætr til Philippus Messo ok iacobs ok eigi fasta fyri. þadan ij nætr til[1] kros Messo ok eigi fasta fyri. þadan ero uij nætr ins fiordatigar[2] til kolumba Messo ok eigi fasta fyri. þadan ero vtan[3] nætr til Jons Messo baptiste ok fasta fyri dag ok nott. þadan ero v nætr til Petrs Messo ok pals ok fasta fyri dag ok not. þadan ero ix nætr til selio Manna Messo ok eigi fasta fyri. þadan ero xij nætr til thorlaks Messo. þadan ero v nætr til iacobs Messo ok fasta fyri dag ok natt. þadan ero iiij nætr til olafs Messo ok fasta fyri dag ok nott. þadan ero xij nætr til laurentius Messo ok fasta fyri dag ok nott. þadan ero v nætr til Mario Messo ok fasta fyri dag ok nott.[4] þadan ero ix nætr til bartholomeus Messo ok fasta fyri dag ok nott. þadan ero xv nætr til Mario Messo ok fasta fyri dag ok nott. þadan ero vi nætr til kros Messo ok eigi fasta fyri. þadan ero vij nætr til Matheus Messo ok fasta fyri dag ok nott. þadan ero viij nætr til Mikials Messo ok fasta fyri dag ok nott. þadan ero ix nætr ok xx til Simons Messo ok iudas ok fasta fyri dag ok not. þadan ero iiij nætr til allraheilagra Messo ok fasta fyri dag ok nott ina næstu. nema Messo daginn beri a mana dag. þa skal fasta fostu natt ina næstu fyri ok skal bóndi gefa nat uerd hiona sinna þeirra er

---

[1] Tilføiet. [2] Saaledes i eet Ord. [3] Saaledes for xv. [4] Punctum er tilføiet.

til logfostu ero skyllder inan hreps monnum. þeim sem eigi gegna þingfararkáupi[1] ok imbrv natta uerd ij.[2] ella um nott fyri thorlaks Messo.[a] hveꝛ bondi er skylldr at gefa iij natt uerdu hiona sinna ok gefa eigi fiska natt uerd. ok skulo hreps menn skipta þeim matgiofum á haust.[3] fra allraheilagra Messo ero x[4] nætr til Marteins Messo[5] ok eigi fasta fyri. þadan ero xi nætr til Cecilio Messo. þadan er ein not til Clemens Messo. fyri Cecilio Messo er dag fasta ef hon stendr a fosto degi. fra clemens Messo ero vij nætr til andres Messo ok fasta (s. 191, b) fyri dag ok nott. þadan ero uj nætr til Nikulas Messo ok fasta fyri nott ok dag. þadan i nott til ambrosius Messo. þa uj[6] nætr til Magnus Messo. þatan uiij nætr til thomas Messo ok ij dǽgra fasta fyri ef eigi ber a imbrodaga. þatan ero ij nætr til thorlaks Messo ok ij dægra fasta fyri. þatan er ein nott til iola.

14. huat ueida skal æ stæstum hatidum

[b]Fimtan ero þeir dagar a xij manudum er menn skulo eigi fleira[7] uinna en nu man ek tina.[8] huita biorn eigv menn at taka ok gera heiman for til ok á sa biorn er fyrst kemr bána sári a hann. hvergi sem land á. nema þrælar veidi[9]. æda skulldar menn þa á sa er fe atti at þeim monnum. Rosmhual eigv menn at ueida. ok a sa halfan sem ueidir. en halfan sa sem land æ. Rekhual eigv menn at flytia ok festa ok skera ef eigi of fester. ef land gangr er at fiskum ok skulo menn taka.

---

a Denne Bestemmelse om Thorlaksmesse findes, foruden i dette Haandskrift, alene i 181, c. 15.

b Jfr. Sk., c. 16.

---

[1] Ordene gegna þingfararkáupi ere en Rettelse for gera þingfararkáup. [2] Punctum er tilføiet. [3] Ligeledes. [4] Rettelse for ix. [5] Tilføiet. [6] Rettelse for uij. [7] Rettelse for fleiri. [8] Punctum er tilføiet. [9] Tilføiet.

þa er l*an*d g*a*ngr ef m*enn* hoggua m*ed* hogiarn*um* æ*da* t*ak*a m*ed* hondu*m*. ei*gi* s*ka*l net h*af*a ui*d* ne[1] ongla. fugla ei*gv* m*enn* at ueida fiadr særa ef hondu*m* ma t*ak*a. gefa s*ka*l af hin*n* v*ta* lut se*m* af an*a*ri helgra d*aga* ueidi. Jola dag in*n* f*yr*sta a *sua* at ueida se*m* nu *er* talt *ok* ei*gi* fleira.[2] in*n*. viij *ok* in*n* xiij. *ok* pascha d*ag* in*n* fyrsta *ok* uppstigning*a*r d*ag*. h*u*it drot*ins* d*ag*. MARIO MESS*or* iiij ALLRA heilag*ra* MESS*o* *ok* ions MESS*o* b*aptiste*. petrs MESS*o* *ok* páls u*m* sum*ar*. thorlaks MESS*o* f*yr*i jol[3]. En drot*ins* d*aga* alla adrá *ok* MESS*o* daga. þa u*er*dr eitt halld á óllum.[4]

15. vm la*n*ga f*osto*

[a]Langa fosto eig*um* u*er* at háll (s. 192, a) da. u*er* s*kul*um hallda h*an*a vij uikur. drott*ins* d*ag* þan s*kul*um u*er* i fosto ganga. se*m* up*p* *er* s*agt* a þ*in*gi æ*da* á leidu*m*. þa *er* m*adr* geingr i fostu. þa s*ka*l etit kiot f*yr*i midia nótt. En þa s*ka*l ei*gi* kiot eta a þ*ei*m vij uik*um*. f*yr*r en sol ren*n*r a uidu pascha d*ag* in*n* fyrsta. an*a*n d*ag* uiku *ok* in*n* iij i fostv er riet*t* at h*af*a tuimællt *ok* ei*gi* kiot. en þat*a*n *fra* einmælt alla d*aga* ti*l* pascha ne*ma* drot*ins* d*aga*. xvi *er*o næt*ur* þær er logskylldar *er*o at fasta i langa fosto. fostu *nætr* uij *ok* miduiku *nætr* vij þuot nott i ymbr*o* d*ogum*. *ok* þuo*tt* not f*yr*i pascha.[5] [b]Jola fosto eig*um* u*er* at hallda.[6] u*er* s*kul*um t*ak*a ti*l* at v*a*rna vid kiot ate an*n*an d*ag* uiku þan *er* drott*ins* d*agar* u*er*da iij i

a Jfr. Sk., c. 20.
b Jfr. Sk., c. 21.

[1] Tilføiet. [2] Punctum er tilføiet. [3] Det Antal Festdage, som her er anført, er kun 14, medens der i Capitlets Begyndelse tales om 15 Dage. Sandsynligvis er i Opregningen her ved Afskriverens Uagtsomhed glemt: kirkiudag, hvorved Tallet 15 udkommer. [4] Punctum er tilføiet. [5] og [6] Ligeledes.

millum *ok* iola dags inns fyrsta. þa skal ecki kiot eta a þeirri stundu nema drotins daga *ok* MESSO daga loghelga. fosto nætr eigum uer at fasta i iola fosto. *ok* ena næstu iolum *ok* fyri enn xiij dag dágfosto. [a]Jmbrodaga eigum uer at hallda xij at fosto æ xij manudum *ok* nætur. ymbro daga skulum uer hallda æ anari uikv lánga fosto æ uallt. odrum æ huita daga vikv. rett er at hafa huitan mat at kuelldi þuot nott i ymbro dogum þeim er i huita dogum ero. Jmbro daga ina iij skal hefia miduiku dag inn næsta epter kros MESSO a haustit. hinum iiij. skal luka þuot dag inn iij i iola fosto. Ym[1] langa fosto. *ok* um ymbro daga *ok* um fosto daga alla *ok* þuot dag fyri huita (s. 192, b) daga. þa uardar þat manni fior baugs gard ef kiot etr. Enn um allar adrar fosto tidir. uerdr hann utlagr[2] iij MORKUM ef hann etr kiot *ok* æ sa saker þær er uil. *ok* skal stefnna heiman *ok* kuedia til heimilis bua æ þingi þess er sottr er. ix. til fiorbaugs saka. Enn v. til utlegdar saka. [b]Ef madr uerdr sua staddr i ut eyium vm langa fosto. at anan mat hefir hann eigi utan kiot. *ok* skal hann helldr eta kiot en fara ondu sinni fyri matleysi. hann skal eigi eta kiot ymbro daga æda fostu daga. sua skal hann eta at hann ali ond sina vid. eigi skal hann hylldaz æ. geingit skal hann hafa til skripta vid kenni man æ hinum næstum vij nottum er hann kemr or eynni. þat er kiot er madr lætr af naut æda saudi. æda suin. Ef suin kemz a hrossa kiot. *ok* skal ala iij MANUDI *ok* fella holld af en feita adra iij. Ef suin kemz æ manz hræ *ok* skal ala vi MANUDI *ok* fella holld af ef hyllz hefir æ. en feita adra vi MANUDI. *ok* er rett at nyta suin ef

---

a Jfr. Sk., c. 22.
b Jfr. Sk., c. 23.

---

[1] Saaledes. [2] Rettelse for utlægr.

uill. Biorn ei*g*v m*enn* at nyta. huart se*m* e*r* uidbiorn æ*da* h*u*ita biorn. *ok* rauddyri hrein æ*da* hiort. þ*at* s*ka*l eta ꜳ þ*eim* tim*u*m at eins se*m* kiot er[1] ætt. fugla ei*g*o m*enn* at eta þa er kiot ætt er. þa alla se*m* fliota ꜳ uatni.[2] klofugla s*ku*lo m*enn* e*ig*i eta. þa er hræ klo e*r* ꜳ. ornu. æ*da* h*r*a*f*na. æ*da* uale. Riet e*r* at eta hæsn *ok* rivp*ur*. þar e*r*o eg*g* æt undan þ*eim* fuglum e*r* fuglar e*r*o æt*ir* sialf*ir*. ꜳ þ*eim* timu*m* ma eg*g* eta er m*enn* eta h*u*itan[3] (s. 193, a) mat. [a]k*u*ikfe ei*g*v m*enn* at nyta þ*at* se*m* sialf*ir* láta af. þo er riet at nyta at ei lati m*enn* af ef m*ad*r ueit hu*a*t ue*r*dr huart se*m* er at fe*r*st i vatn*u*m. æ*da* drepa sk*r*idr[4]. hrider. æ*da* hv*a*tki e*r* þ*u*i ve*r*dr ef m*ad*r ueit. ne*m*a suidda ue*r*di *ok* gefa af in*n* v*ta* lut af ollo fe. ne*m*a m*enn* sæfi. *ok* h*af*a gefit á vij nat*u*m hin*u*m næstu*m* þ*ad*an fra e*r* fe fórz in*n*a*n* h*r*eps m*onnum*. þ*eim* se*m* ei*gi* ei*g*v þ*in*g f*a*rar kaúpi at geg*n*a. Sekr e*r* h*ann* iij Mo*rkum* ef h*ann* gefr e*ig*i s*ua*.[5] kalf s*ka*l ala iij næt*ur*. þo e*r* riet*t* at nyta h*ann* at h*ann* se fyr sko*r*in ef h*onum* e*r* matr gefin. *ok* gefa af in*n* v*ta* lút. þ*at* fe e*r* uætt e*r* m*anz* bani ue*r*dr. hros e*ig*o m*enn* ei*gi* at eta *ok* húnda melracka *ok* kóttu *ok* eingi klodyri ne h*r*efugla.[6] ef m*ad*r etr þau kyk*u*endi e*r* f*ra* e*r*o skild. *ok* uardar h*onum* f*ior* b*augs* gard. [b]þ*eim* m*ann*i er skylt at fasta logfosto[7] e*r* h*ann* e*r* xvi ve*tra* gamall at sum*a*r malum adr. e*ig*i s*ka*l h*onum* telia uet*ur* ef h*ann* e*r* s*ua* alin*n* at nockur nott se af. Mad*r* ꜳ at hallda lógfosto sin*n*e ti*l* þes*s* er h*ann* er vij tögr.[8]

---

a Jfr. Sk., c. 24.
b Jfr. Sk., c. 25.

---

[1] Tilføiet. [2] Punctum er tilføiet. [3] Efter dette Ord er Halvdelen af Spaltens sidste Linie ubeskreven, maaskee formedelst en Ujevnhed i Pergamentet; der synes Intet at mangle. [4] Saaledes. [5] Punctum er tilføiet. [6] Ligeledes. [7] Ordet logfosto er en Rettelse for langa fosto i Skindbogen. [8] Punctum er tilføiet.

heill m*adr* a at fasta logfosto en *eig*i siukr.[1] yng*r*i m*adr* en xvj ve*tra* *ok* ellri en vij togr *ero* ei*gi* skylldir at fasta ne*ma* vili. *co*n*u* þ*ei*r*ri* er ei*gi* skyllt at fasta e*r* barn hef*ir* k*u*ikt i k*u*idi. *ok* su kona on*ur* e*r* barn hef*ir* a briosti u*m* ina f*yr*stu langa f*osto*. h*af*a æ ho*n* et sama barn a b*r*iosti ti*l* hin*a*r iij° lánga f*osto* ef hon vil. *eig*i s*ka*l þ*at* le*n*gr standa f*yr*i logfosto he*n*nar en eina langa fo*sto*.[2] (s. 193, b) Jamskyllt e*r* þ*eim* m*onnu*m at uarna ui*d* kioti æ fosto tidu*m* e*r* *eig*i e*ro* til logfosto ko*m*n*ir* sem hin*u*m e*r* fásta. Sa m*adr* e*r* uardveit*ir* hin*n* unga man *æda* hin*n* o uit*ra*. *ok* læt*ur* h*ann* kiot eta á fosto tidu*m* *æda* ú æti þot*t* ei*gi* se fosto tider. *ok* uardar h*onu*m ui*d* log[3] sem h*ann* æti sialfr. en ecki hin*u*m e*r* etr. ef h*ann* h*afdi* *eig*i vit ti*l* at sia uid. Ef m*adr* be*r* i mat m*anz* þ*at* se*m* *eig*i e*r* æt*t* *ok* uil þ*at* ge*r*a h*onu*m ti*l* hadung*a*r *ok* uardar h*onu*m þ*at* f*ior* b*augs* gard. en ecki hin*u*m er at. [a]Setu m*onnu*m er skyllt at fasta u*m* eingi u*e*rk. en ei*gi* u*e*rkm*onnu*m þ*eim* e*r* i eingi u*e*rki *ero*. *ok* ei*gi* þ*ei*m er smala rekr hei*m* *ok* *eig*i þ*eim* er aun*n*ungs u*e*rk hef*ir*. þ*at* er aun*n*ungs u*e*rk ef m*adr* uin*n*r hue*r*n dag f*yr*i búi m*anz* þ*at* er bo*n*di uil. *eig*i s*ka*l setu m*adr* laupa þa d*aga* ti*l* u*e*rks[4] e*r* h*ann* skylldi fasta ti*l* þes*s* at h*ann* skyli þa helldr mataz en adr. Sam*a*n ke*m*r logf*asta* m*ed* ollu*m* m*onnu*m þa e*r* ymb*r*o d*aga* uika hefz æ haust *ok* ti*l* þes e*r* lidr pet*r*vs[5] M*esso* u*m* sum*a*r. sa m*adr* e*r* h*ann* s*ka*l fasta s*ka*l h*af*a etit mat sin*n* f*yr*i midia nott. þa e*r* h*ann* fast*a*r ept*ir* v*m* d*aginn*. *ok* mat*a*z *eig*i adr lidr eykt. s*ua* s*ka*l h*ann* uid kioti u*a*rna næt*ur* þær er logskyllt e*r* at fasta se*m* u*m* d*aginn*. Not*t* s*ka*l u*e*ra á haust e*r* m*adr* ma e*ig*i sia d*ag* *ok*

a Jfr. Sk., c. 26.

[1] Punctum er tilføiet. [2] Ligeledes. [3] Tilføiet. [4] Rettelse for u*e*rk. [5] Skrevet pets med v over Bogstavet t.

u*æ*ri h*ann* þar e*r* h*ann* mætti sia i haf ut i skylausu uedri. þa s*ka*l nott uera vm sum*ar* er sol ge*n*gr u*m* nordr ætt. þ*at* e*r* nordr æt*t* e*r* sol er ko*m*in i beg*ia* ætt nordrs *ok* ut nordrs. *ok* til þes*s* e*r* ho*n* e*r* ko*m*in i beg*ia* ætt nordrs *ok* la*n*d nordrs. þá (S. 194, a) er m*adr* fast*ar* u*m* nott *ok* s*ka*l h*ann* h*af*a þuRan mat. þ*at* e*r* þuRR matr gr*as* *ok* alld*i*n *ok* iard*ar*[1] auoxtr allr.[2] þ*at* a m*adr* *ok* at eta ef h*ann* fast*ar* fiska allzkyns. *ok* huali alla ut*a*n rosmhual *ok* sel. þ*at* s*ka*l þa eta e*r* kiot æt*t* er. h*r*oshual s*ka*l e*ig*i eta *ok* na hual. raudke*m*bing. þat er m*æ*lt u*m* sakar þær allar e*r* nu taldar u*oro* ik*r*istnu*m* laga rett*i*. at þ*eim* soku*m* s*ka*l stef*na* hei*m*an *ok* k*ued*i*a* ti*l* heimi*lis* bua ix á þ*in*gi þes*s* e*r* sottr e*r*. úm skóg gangs sak*ir* *ok* fio*r* b*augs* ga*rd*. nem*a* m*adr* h*af*i stefnt úm fiolkyngi. æ*da* uapna b*ur*d i ki*r*k*i*o. þ*ar* s*ka*l k*ued*i*a* til xij k*u*id[3]. En v*m* iij Ma*r*ka sak*ar* *ok* v*m* utlegd*ir* þar s*ka*l k*ued*i*a* ti*l* hei*m*jl*is* búa .v. a þ*in*gi þes*s* e*r* sottr er.[4] S*ua* settu þ*ei*r ketill b*isku*p *ok* tho*r*lakr b*isku*p at radi ozor*ar* erki-b*isku*ps *ok* sæmu*n*dar p*restz* *ok* marg*ra* ke*nni* m*ann*a an*a*ra k*r*istin*n*a lága þ*att*[5] se*m* nu u*ar* tint *ok* up*p* sagt.[6]

16.[7]

[a]Eindagi e*r* a tida kaupi p*re*sta hin*n* .v. d*ag* uiku. er .vij uik*ur* e*ro* af sumri vi*d* alla þ*in*gonauta. *ok* lig*g*r ui*d* half v*ta* Mo*rk* vi alna au*ra* ef halldit e*r* *ok* e*r* at heimili p*re*stz stef*n*v stadr v*m* tida káup h*an*s vi*d* alla þ*in*gonáuta.

---

a Jfr. Sk., c. 10, S. 24[13].

---

[1] Rettelse for airdar. [2] Punctum er tilføiet. [3] Saaledes. [4] Punctum er tilføiet. [5] Skrevet þ med Streg over den øverste Del (i Almindelighed: þat). [6] Punctum er tilføiet. [7] Her er i Skindbogen ingen Overskrift eller Plads til en saadan; men Begyndelsesbogstavet er malet og af Størrelse som de sædvanlige Capitelinitialer.

17. h*er* seg*ir* v*m* tiund*ar* g*er*d.[1]

[a]ÞAt *er* mælt ilog*u*m *ua*rum h*er* æ l*an*di at m*enn* s*ku*lo tiunda fe s*itt* logtiund. En þ*at* *er* logtiund at sa m*adr* s*ka*l gefa vi. alna eyri. a .ij mis*s*ar*um* *er* h*ann* æ .x tigu fiar vi alna au*ra*. En sa m*adr* se*m* a .x ui alna au*ra* f*yr*i vt*a*n fot s*in* hv*er*sdags bun*ing* skulldla*us*t s*ka*l ge (s. 194, b) fa oln uadmals æ*da* ull*ar* reyfi þ*at* *er* vj g*er*i hespu æ*da* lámbs g*ær*o[2]. En sa m*adr* *er* a xx vi alna au*ra* f*yr*i ut*a*n hu*er*s d*ags* f*o*t s*in* skylld-la*us*t. h*ann* s*ka*l gefa ij aln*ar*. En*n* sa *er* á xl. fi*ar* .vi alna au*ra*. h*ann* s*ka*l gefa iij aln*ir* uadmals. En*n* sa *er* a lx. fiar vi alna au*ra* s*ka*l luka iiij aln*ir* vadmals. En*n* sa *er* h*ann* á .lxxx fi*ar* vi al*na* a*u*ra. s*ka*l gefa v aln*ir*. En*n* sa *er* h*ann* a .x tigu fi*ar* vi. al*na* a*u*ra. voru ui*r*dz s*ka*l gefa .vi. aln*ir* uadmals tui elns *ok* nyt *ok* þri skept. þ*at* fe þarf ei*gi* at telia ti*l* tiundar sem adr e*r* ti*l* guds þacka lagit. hu*a*rt se*m* lag*i*t *er* ti*l* ki*r*kna æ*da* ti*l* b*r*va. æ*da* ti*l* salu skipa. hu*a*rt se*m* *er* il*on*d*um* æ*da* laus*um* au*rum*. p*r*est*ar* þ*ur*fu e*ig*i at tiunda þ*at* fe e*r* þe*i*r ei*g*v ibok*um* æ*da* Messo fot*um* *ok* þ*at* allt e*r* þe*i*r h*a*f*a* ti*l* guds þionostu. tiunda s*ku*lo þe*i*r alt an*at* þ*at* er þe*i*r eigu. Bussafleif*ar* þarf m*adr* ei*gi* at tiunda ef m*adr* helldr bui s*inu*. En ef h*ann* bregdr bui s*inu* æ*da* selr mat or bui s*inu* þa s*ka*l þ*at* tiunda sem an*at* fé. Gudord þarf m*adr* ei*gi* at tiunda. velldi e*r* þ*at* en e*ig*i fé. Bændr þe*i*r all*ir* er þ*in*gf*a*rar kaupi e*ig*v at gegna. s*ku*lo g*er*a tiund af fe s*inu* skulldla*us*u en ei*gi* s*ka*l omog*u*m fe ætla þot h*ann* ei*gi* fr*a*m at f*ær*a.[3] En þot*t* h*ann* ei*gi* minn*a* fe *ok* a h*ann* x

a Jfr. Sk., c. 28.

[1] Tiendeloven, som indeholdes i dette Capitel, følger i Membranen umiddelbart efter det Foregaaende med den her anførte Overskrift, der begynder i den Linie, hvori det forrige Capitel ender, og med et Begyndelsesbogstav, der er som de sædvanlige Capitelinitialer. Tiendeloven efter dette Haandskrift er aftrykt i Dipl. Isl. I, 133—140. [2] Skrevet g[7]o. [3] Skrevet her og nedenfor f[7]a. Punctum er tilføiet.

aura skulldlausá. *ok* skal hann tiund af gera. huart sem ero búmenn eda grid menn. nema þeir eigi þa umaga at þeir skyli a handmegnni sinu fram færa. þat er mælt at rett se at þeir menn allir þiggi tiund er eigi gera tiund. *ok* til (s. 195, a) omaga biargar þurfu at hafa. iafnt skulo *conur* gera tivnd sem karllar. [a]Samkuamo skulo menn eiga ihrepp huerium eigi fyʀ en iiij uikur lifa sumars *ok* skipta tiundum en skipt[1] skal tiundum drottins dag inn fyrsta iuetri. fimm menn skal taka i hrepp at skipta tiundum *ok* matgiafum[2] *ok* sia eida at monnum. þa er bestz þickia til fallnir. hvart sem þeir ero gridmenn æda bumenn *ok* sækia menn um laga af brigdi. skylldr er hver madr til þeirrar samkuamo at koma sa er tiund a at giallda. æda gera anan man fyri sig ella þan er logskilvm halldi upp fyri hann *ok* handsaul se at eigandi. Ef madr kemr eigi fyri midian dag *ok* eingi af hans hendi. þa uerdr hann sekr um þat iij. morkum *ok* skal hann þa tiund giallda sem skipt uerdr til handa honum. þar skal telia fe manna huersu mikit hver a. skal uirda lond *ok* lausa aura *ok* uirda til vi. alna aura alt feit *ok* skal þat fe uirda er at logfardogum uar adr skulldlaust. Sialfr skal huer uirda fe sitt *ok* telia. en þa er hann hefer talit æda uirt. þa skal hann taka bok i hond ser æda kros uigdan *ok* nefna uotta at þui uætti skal hann kueda at ek uinn eid at bok logeid. *ok* segi ek þat gudi at ek a eigi meira fe en nu hefi ek talt æda minna. En ef hann vil eigi eid uinna. þott hann se beiddr æda beidin. þa uerdr hann sekr um þat xij morkum.[3] hans tala skal standa a fé sialfs sins *ok* skal hann af þui gera tiund nema hann sueri til

---

a Jfr. Sk. c. 29.

---

[1] Tilføiet. [2] Dipl. Isl.: matgiofum. [3] Ordene þa uerdr hann sekr um þat xij morkum ere tilføiede.

fiarins fiorþungi minna en er. Ef madr suerr til fiarins fiorþungi minna en se þa uerdr hann sekr um þat .xij morkum logaura ok skal hann sua mikla tiund giallda sem samkuamo menn telia a hond honum (s. 195, b) eid laust. þar er madr hefir eid unnit ok skal hann sua tiund af gera nema fe hans hafi þorrit æda uaxit x tigum æda meira. En ef fe hans hefir þorrit x tigum æda meira. þadan fra er hann hefir suarit ok er honum rett at fara[1] til samkuamu ok telia fe sitt ok vinna eid at ok gera tiund af þui sem hann[2] sverr eid at.[3] nu uex fe hans x tigum æda meira. þa er honum skyllt at fara til samkuamo ok segia til þes ok gera tiund af. Nu hygia hreps menn at meira hafi uaxit fe hans en hann segi til æda hann[4] uili eigi til segia þott fe hans hafi uaxit x tigum æda meira. þa eigv samkuamu menn at gera honum ord at hann komi til samkuamo ok uinni eid at fe sinu. En ef hann uil eigi eid uinna at fe sinu ianat sinn þa er samkuamu menn[5] uilia þa verdr hann sekr um þat xij morkum ok er þat[6] eidfall ok skal hann sua mikla tiund giallda sem samkuamv menn telia ok þeim giallda sem samkuamu menn uilia. þar er monnum verdr eidfall ok eigv hreps menn sok þa huer er fyrst uil af þeim. Sok þeirri skal stefna at logheimili þes er sottr er ok telia hann sekian um þat xij morkum ok kuedia til heimilis bua v. a þingi þess er sottr er. Ef kuidr ber a man eid fall. ok skal domr dæma þeim er sotti vi. merkr en adrar vi. merkr skulo fylgia anari tiund. [a] Hreps menn þeir er til ero tekner i hrep skulo skipta hvers manz tiund i iiij stadi nema eyris tiund se æda minni. þa er rett at hon huerfi i einn stad. Einn fiorþung tiundar skal géfa (s. 196, a) þurfa monnum inan

---

a Jfr. Sk., c. 30.

---

[1] Skrevet fara med Streg over det første a. [2] Tilføiet. [3] Punctum er tilføiet. [4] Tilføiet. [5] Ligeledes. [6] Ligeledes.

hrepps *ok* skipta m*ed* þ*eim*. gefa þ*ei*m meira er meiri *er* þórf. En *eigi* æ tiu*n*d at gefaz or h*r*epp. ne*ma* samk*ua*mo m*enn* u*er*di á þ*at* satt*ir*. *ok* þicki þ*eim* ut*a*n h*r*epps m*onnu*m meiri þorf þ*eim* e*r* gefa s*ka*l. þat fe e*r* þ*ur*fa m*onnum* s*ka*l gefa. s*ka*l ue*r*a iuadmalu*m* æ*da* u*a*rarfelldu*m*. i ullu æ*da* gæ*r*um. æ*da* mat. æ*da* ik*u*ikfe ollo odro en h*r*osu*m*. þ*at* s*ka*l golldit ue*r*a þ*eim* m*onnu*m e*r* vi*d* s*ku*lo t*ak*a *ok* fr*a*m ko*m*it at m*a*rtei*n*s *Messo*. En ef þa e*r* e*igi* fr*a*m ko*m*it feit *ok* ue*r*dr þ*at* tiu*n*d*a*r halld *ok* ue*r*dr sa sekr vi Mo*rkum* e*r* giallda skylldi þ*ur*fa m*onnu*m. Sa er ti*l* h*a*nda e*r* skipt. e*r* adili at sok þ*eir*ri bædi sæk*i*andi *ok* seliandi. Sa e*r* an*a*r adili e*r* ti*l* sokn*a*r e*r* tekin*n* ih*r*eppn*u*m. *ok* tiu*n*d skipti ti*l* h*a*nda h*onu*m. sok þ*eir*ri s*ka*l stef*n*a at logheimili þ*ess* e*r* sottr e*r*. *ok* kued*ia* til heimil*is*[1] búa v. a þ*in*gi. þa e*r* næst*ir* e*r*o stef*n*v stadnu*m*. þ*eim* m*anni* e*r* rett at stef*n*a hei*m*a at sin e*r* tiu*n*d skipti ti*l* h*a*nda þ*ur*fa m*onnu*m. hin*n* v d*ag* e*r* iiij uikur e*r*o af sum*r*i. ef ei*gi* e*r* adr fr*a*m ko*m*it tiu*n*d*a*r gialld*it*.[2] Ret*t* e*r* at h*ann* taki þan d*ag* uid uadmalu*m* ti*l* h*a*nda þ*ur*fa m*onnum* ef h*ann* vil. þa h*af*a helldr gólldit. erat h*ann* skylldr at t*ak*a iodru ne*ma* uili. En ef e*igi* ke*m*r þa fr*a*m þan d*ag* gialldit. *ok* s*ka*l sa e*r* ti*l* sokn*a*rin*a*r e*r* tekin g*a*nga ut i tun at sin. æ*da* sa m*adr* e*r* h*ann* selr sokina *ok* nef*n*a uotta at þui at h*ann* e*r* buin at t*ak*a ui*d* tiu*n*d þ*eir*ri e*r* h*ann* skylldi giallda *ok* nef*n*a h*ann* *ok* k*u*eda a hue mikit feit e*r*. *ok* h*ann* sie*r* ong*a*n man þ*an*n þ*a*r ko*m*in at þ*ui* gialldi halldi upp f*yr*i h*ann*. h*ann* s*ka*l ne- (s. 196, b) fna uot*ta* s*in*a ian*a*t sin*n*. at þ*ui* uætti s*ka*l h*ann* kveda at ek stef*n*i N°. u*m* þ*at* e*r* h*ann* helldr tiu*n*d f*yr*i N° þ*ur*fa m*anni*. *ok* tel ek[3] h*ann* sekian v*m* þ*at* vi Mo*rkum* *ok* giallda fior*þung* tiu*nd*arin*a*r tuenu*m* giolldu*m* s*ua* se*m* bu*a*r uir*d*a þan luta[4] se*m* ogolldiu*n*[5] e*r* ef sum*ur* e*r* golldin. stef*n*i

[1] Saaledes. [2] Punctum er tilføiet. [3] Først glemt, men derefter tilskrevet i Margen. [4] Tilføiet. [5] Bogstavet g er skrevet to Gange, i Slutningen af den ene Linie og i Begyndelsen af den næste Linie.

ek ti*l* vt go*n*go u*m* þ*at* fé. *ok* k*u*eda æ þ*ar* e*r* h*ann* stefn*ir* h*onum* ti*l* þ*in*gs. *ok* stefni ek logstef*n*v. h*ann* s*ka*l k*u*edia[1] bua v á þ*in*gi þa e*r* næst*ir* bua þ*ar* e*r* h*ann* stefndi. [a]En an*a*n fior*þung* tiu*n*dar s*ka*l gefa b*isku*pi. þ*at* s*ka*l ue*r*a iuadmalum æ*da* u*a*rar felldu*m* lamba g*æ*rum. i gulli æ*da* brendu silfri. þat ær e*r* b*isku*p fe*r* um fior*þung* s*ka*l h*ann* se*gia* ti*l* at ki*r*k*io* sokn*um* ih*re*p*p* hue*rium* e*r* h*ann* ke*m*r i hue*r* ui*d* þ*eim* fior*þun*gi s*ka*l t*ak*a e*r* h*ann* s*ka*l h*af*a. þar e*r* m*æ*ltr eindagi a þui fe e*r* m*enn* s*ku*lo b*isku*pi giallda in*n* v[ta] d*ag* uiku e*r* iiij uikur e*r*o af sum*r*i at logheim*i*li þes m*anz* e*r* b*isku*p baud u*m* at t*ak*a ui*d* fe þ*ui*. Rett er at f*yr* se golldit. En ef þa ke*m*r ei*gi* fr*a*m feit þa æ sa m*ad*r e*r* rettr sæk*ia*ndi e*r* at g*a*nga ut itun at sin *ok* nef*n*a votta at þ*ui* at h*ann* er buin at t*ak*a vi*d* fe þ*ui* e*r* h*ann* skylldi giallda b*isku*pi. *ok* nef*n*a h*ann* æ naf*n* *ok* k*u*eda á hue mikit fe þ*at* e*r*. *ok* h*ann* sie*r* onga*n* þ*ann* þ*ar* ko*m*in e*r* féit gialldi af h*an*s hendi. e*r* s*ua* rett at stef*n*a u*m* þe*n*na fior*þung* tiu*n*d*a*r se*m* u*m* in*n* f*yr*ra v*a*r tint. þ*at* er h*onum* rett at stef*n*a sid*a*r u*m* þ*at* féit at logheim*i*li þes*s* m*anz* er sottr e*r* *ok* giallda æ. þes*s* a h*ann* kóst at se*gia* b*isku*pi ti*l* *ok* lata h*ann* heimta s*ua* sem h*ann* uil. [b]Nu e*r*o ept*ir* ij fio*r*dung*a*r tiund*a*r. þ*at* e*r* half tiu*n*d huers m*anz*. þ*at* s*ka*l le*gg*ia ti*l* ki*r*k*io*. svo ti*l* hue*rr*ar se*m* b*isku*p (s. 197, a) skipt*ir* tiu*n*du*m* ti*l* *ok* greida þ*eim* m*ann*i ihond e*r* ki*r*k*io* þa u*a*rdueiter e*r* tiu*n*d e*r* ti*l* skipt. h*ann* s*ka*l kaupa tid*ir* at presti. s*ua* se*m* h*ann* ma ui*d* kómaz *ok* þa luti ad*ra* se*m* ti*l* ki*r*k*io* þ*ur*fta þárf at h*af*a *ok* þ*at* fe uinz ti*l*. Suo s*ku*lo m*enn* tiund giallda of ollu*m* bæi*um* ih*er*adi ti*l* ki*r*k*io* se*m* b*isku*p

---

a Jfr. Sk., c. 31.
b Jfr. Sk., c. 32.

---

[1] Rettelse for kueda.

hef*ir* *skipat*[1] hue*r*ir se*m* abolstodu*m* bua.[2] Bondi sa e*r* a ki*r*k*i*o bæ þ*eim* byr e*r* ti*l* tiu*n*dar e*r*o skipadir[3]. h*ann* e*r* rettr heimt*a*ndi *ok* sæk*ia*ndi *ok* sel*ia*ndi þ*eir*rar sak*a*r ef h*ann* uil. En ef h*ann* vil e*ig*i. þa e*r* rettr adili þ*eirra*r sak*a*r lærdr m*adr* sa e*r* ki*r*k*i*o þion*a*r *ok* ti*l* ki*r*k*i*o þ*ur*ft*a*r uil h*af*a féit. fiorþ*ung* þ*a*n an*a*n tiund*a*r e*r* tider s*ka*l m*ed* kavpa. s*ka*l giallda i vadmalu*m* æ*da* u*a*rar felldu*m* *ok* i lamba g*æ*rum i gulli æ*da* b*r*endu silf*r*i. En an*a*n fio*r*þ*ung* s*ka*l giallda iuaxi æ*da* tioru i uidi æ*da* reykelsi *ok* lerept*u*m ensku*m*. þ*eim* se*m* hǽf se ti*l* ki*r*k*i*o bunadar s*ua* se*m* g*en*gr at kaupa m*ed* vadmalu*m* iþ*ui* h*e*rádi.[4] Ret*t* e*r* þot*t* uadmal ein se golldin. þ*at* fe sk*al* golldit u*er*a it sidazta in*n* u*ta* d*ag* e*r* iiij uik*ur* e*r*o af sum*r*i. En ef e*ig*i ke*m*r þa f*r*a*m* gialldit. þa s*ka*l sa er heimt*a*ndi er. stef*n*a[5] u*m* halldit fi*a*rins. þar ituni vti a ki*r*k*i*o bæn*u*m þ*eim* e*r* tiundin a ti*l* at hv*er*fa. *ok* s*ka*l sækia s*ua* se*m* u*m* adra tiu*n*d. h*ann* s*ka*l stef*n*a sin*n*i stef*n*v u*m* hu*a*rn fio*r*du*n*gin tiu*n*d*a*rin*a*r *ok* lata u*a*rda vi M*erkr* i hu*a*r*rum*[6] stád u*m* halldit. Rett e*r* at stefn*n*a ein*n*i stef*n*v v*m* bada fio*r*du*n*gan*a*. *ok* fylg*ia* þa ein alog. þ*uia*t ein*n* e*r* adili at badu*m* sokun*um*. Ret*t* er at stef*n*a heim*a*n ti*l* u*a*rþ*in*gs um[7] tiu*n*d*a*r mæl iþ*in*gbrecko (s. 197, b) ef þ*ei*r e*r*o samþ*in*ga ok rett er at lysa a varþingi i þingbrekku um tiundar mal ef þeir eru samþinga[8] *ok* sæk*ia* þ*a*r ido*m* f*r*a*m* ef hin*n* e*r* þ*a*r e*r* sottr e*r*. þo e*r* rett u*m* b*isk*ups fio*r*þ*ung* at sæk*ia* þot hin*n* se þ*a*r e*ig*i.[9] ef lyst er adr á þ*in*gi. þa s*ka*l kuedia ti*l* heim*i*l*is* bua v a

---

[1] Skrevet s. [2] Tilføiet. [3] Ordene er til — skipadir staae saaledes i Membranen. [4] Punctum er tilføiet. [5] Herefter er i Skindbogen skrevet þeim þing, hvilke Ord vi have udeladt som indløbne ved en Forvanskning. [6] Dipl. Isl.: hvarium. [7] Tilføiet. [8] Ordene fra ok rett er at lysa a varþingi ere tilføiede. [9] Punctum er tilføiet.

þingi þes *er* sottr *er*. [a]Ef m*ad*r hef*ir* omaga eyri at u*a*rdueita þan *er* h*ann* tekr uoxtu af. *ok* s*ka*l h*ann* þan lut uaxt*a*rins tiu*n*da sem u*n*d*ir* h*ann* be*r*. se*m* þ*at* fe *er* h*ann* atte adr. Jsl*enz*k*ir* m*enn* all*ir* s*ku*lo tiu*n*da fe sitt. En*n* u*m* utlenda m*enn* ef þ*ei*r ko*m*a ut hig*a*t. *ok er* þ*eim* eigi[1] skyllt at tiu*n*da h*er* fe sitt adr þ*ei*r h*af*a h*er* ue*r*it iij vetr. ne*m*a þ*ei*r ge*r*e f*yr* bú *ok* þav missari ept*ir*. En ef u*a*rir l*a*ndar f*a*ra heda*n ok* ei*g*v þ*ei*r fe ept*ir*. *ok* s*ka*l sa m*ad*r giallda tiu*n*d af e*r* u*a*rdueita h*efir* þ*at* fe. En*n* u*m* fe þ*at er* h*ann* h*efir* b*r*ott m*ed* sie*r*. *ok er* h*onum* eigi[2] skyllt at giallda h*er* tiu*n*d af þ*ui* fe þ*at*[3] *er* h*ann* h*efir* b*r*ott m*ed* sie*r*. þot*t* h*ann* se lei*n*gi æ b*r*ottu. En ef h*ann* ke*m*r ut hig*a*t s*ka*l h*ann* giallda tiu*n*d af þ*ui* fe er h*ann* h*afdi*[4] ut m*ed* sie*r* in*n* næsta uet*ur* ept*ir*. e*r* h*ann* h*efir* adr ut ko*m*it u*m* sum*a*rit þot hann[5] se igordu*m* e*r*le*n*dis. Nu ef m*ad*r ke*m*r ut higat til l*a*ndz. *ok* h*efir* uax*i*t fe h*an*s. *æda* hann[6] h*efir* ei*gi* eida un*n*it f*yr* at fe s*inu ok er* h*ann* þa skylldr at uin*n*a eid at fe s*inu* ef m*enn* uilia beida h*ann*. Ef hiu ei*g*v fe sam*a*n. *ok* s*ka*l k*a*rllm*ad*r uin*n*a eid at begia þ*eir*ra fe. Ef kona *ok* k*a*rlm*ad*r ei*g*v fe sam*a*n þott þav se ei*gi* hio*n*a *ok* s*ka*l k*a*rllm*ad*r þ*a*r uin*n*a eid at f*yr*i bædi þau. Nu ei*g*v k*a*rllar fe sam*a*n *ok* er rett at an*a*r uin*n*i eid at fe þ*eir*ra. Nu ef þ*ei*r met*a*z ui*d ok* uil hu*a*rgi eid uin*n*a *ok er* sok ui*d* hu*a*rntuegia (s. 198, a) þ*eir*ra. sa s*ka*l eida uin*n*a at fe hue*r*s manz er lograd*a*ndi *er* fiarins. En ef uoxtu be*r*r under m*a*n af þes*s* m*anz* fe *er* erl*e*ndis[7] *er*. *ok* s*ka*l h*ann* þ*at* fe s*ua* tiunda se*m* þa at be*r*i under h*ann* uoxtu af omaga eyri. þ*a*r s*ka*l m*ad*r tiu*n*d giallda ih*r*ep þ*eim* se*m* h*ann* a logheimili þau missari hu*a*rgi[8] *er* fé h*an*s *er*. Rett er at sættaz á tiund*a*r mæl m*eda*n ei*gi er* stefnt um *ok*

---

a Jfr. St., c. 33.

---

[1] Tilføiet. [2] Tilføiet. [3] Saaledes. [4] Skrevet h. [5] Rettelse for þ*at*. [6] Tilføiet. [7] Rettelse for h e r l e n d i s. [8] Skrevet h u ʼg i.

þo *er* ret*t* at sættaz a at stefnt se um *ok* s*ka*l ei*gi* meira. nidr falla alaganna[1] en helming*r*in. Ef m*adr* tekr min*n*i sæt*t* en*n* iij. M*erkr* ok uardar honum iij marka sekt[2] *ok* á sa m*adr* sok *er* sott uill h*af*a. En ef tiund gelldz ei*gi* hei*ma* ih*er*adi. enda *er* ei*gi* stefnt um malit. þa *er* rett at láta lusa[3] it næsta sum*ar* ept*ir* á alþ*in*gi at logb*er*gi. in*an* h*r*eps m*enn* ei*g*v at lysa. fa*us*to d*ag* *ok* þuatt d*ag* u*m* tiu*n*d*ar* mál *ok* þ*ei*r m*enn* *er* af þ*eim* h*af*a tekit. En ef h*r*eps m*enn* h*af*a ei*gi* lyst f*yr*i helgi*n*a u*m* tiu*n*d*ar* halld. þa *er* rett ept*ir* helgi*n*a huerium er vill[4] at lysa u*m* tiu*n*dar mæl. h*ann* s*ka*l g*a*nga ti*l* logbergs *ok* nef*na* si*er* uotta ij æ*da* fleiri at þ*u*i uietti[5] s*ka*l h*ann* kueda[6]. ek lysi sok a hónd h*onum* *ok* nef*na* h*ann* á nafn*n* u*m* þ*at* *er* h*ann* h*ef*i*r* halldit þ*eim* fior*þun*gi tiund*ar* *ok* k*u*eda á hv*er* sa er. *ok* tel ek h*ann* sekian u*m* þ*at* vi M*orkum* *ok* giallda þ*a*n lúta tuen*u*m giolldu*m* se*m* ugolldin *er* se*m* bu*ar* ui*r*da. *ok* k*u*eda a hu*ar* h*ann* lys*ir* ti*l* do*ms*. Ek lys*i*[7] loglysing.[8] þ*ar* *er* h*ann* lys*ir* u*m* tiu*n*d*ar* mal *ok* s*ka*l h*ann* k*u*edia ti*l* hei*mil*i*s* búa v á þ*in*gi þes*s* *er* sot*t*r *er*. En þ*ar* *er* m*adr* stefn*ir* heim*a*n u*m* tiu*n*dar m*á*al. þ*ar* s*ka*l m*adr* k*u*edia til (S. 198, b) hei*mil*i*s*[9] bua .v. a þ*in*gi þa *er* næst*ir* ero stef*n*v stadn*u*m.[10] Engi *er* rudning ti*l* u*m* þa bua ne*ma* at leidar leingd. ei*gi* s*ka*l spell meta atiu*n*d*ar* malu*m* ef Riett *er* hof*du*t sok*i*n. En ef m*adr* tekr gagn sok upp imóti tiundar mæli. *ok* a e*igi* at meta sok þa. ne*ma* ho*n* se f*ior* b*augs* sok æ*da* meiri.[11] meta s*ka*l u*m* tiu*n*d*ar* sok. *er* þ*ui* at eins rett at lysa a þ*in*gi. *ok* sæk*ia* it sama sum*ar* u*m* tiu*n*d*ar* mæl ef sa *er* a þ*in*gi *er* sottr *er*. ei*gi* s*ka*l sok fyrn*a*z. helldr en on*ur* fiar hei*m*ti*n*g.[12] Nu ef m*adr* gelldr ei*gi* in*n* f*yr*stu missari. þa *er* h*ann* atti at giallda. þa s*ka*l stef*na*

---

[1] Tilføiet. [2] Ordene ok uardar honum iij marka sekt ere tilføiede. [3] Saaledes. [4] Ordene huerium er uill ere tilføjede. [5] Saaledes. [6] Rettelse for kuedia. [7] Skrevet lys⁷. [8] Punctum er tilføiet. [9] Saaledes. [10] Punctum er tilføiet. [11] og [12] Ligeledes.

at logheimili þess manz er sottr er. æda a þingi ella.[1] þar er madr stefnir[2] heima at sin hinn v. dag uiku er iiij uikur ero af sumri um tiundar mal. ok a domr at dǽma at gialla i þeim stadnum sama xiiij nattum eptir uopna tak in stædu ok vi Merkr alága. ok skal þeim dæma iij Merkr er sækir. adrar[3] skulo fylgia fiorþungi tiundar þeim sem um var stefnt. Ef stefnt er at logheimili þes er[4] sottr er ok skal þar giallda þa innstædu ok álóg xiiij nattum eptir uapna ták. En ef lyst er a þingi um tiundar mal. ok á domr at dæma innstædu ok álog at heimili þess er sottr er xiiij nattum eptir uópna tak. En um uiti oll þau er fylgia ok ut legder. þa skal dæma vi alna aura. [a]hinn somo ero uidr lóg um tiund hueregi lengi sem henni er halldit ok skal uid hinn sómo·gógn sækia. [b]huer madr er tiund gerir skal giallda lysi toll til graptrar kirkio tuǽr alnar uad- (S. 199, a) mals. æda ij aura váx. rett er þeim at giallda ij Merkr lysis er eigi gera skipti tiund fiorar alnar þót hiona se. Nu gefr madr fe bornum sinum ok abyrgiaz þau sialf. þa skulo þau gera tivnd ok giallda lysis toll.

18. her segir um sifiar ok frendsemis spell[5]

[c]Þat er ok mælt ef madr getr barn vid frendkono sinne. æda sifkono i meira[6] frendsemis spelli. æda sifia spelli. æda kuangadr madr getr barn[7] uid o heimille cono. æda vid manz

---

a Jfr. St., c. 45, S. 55[19]; Blg., c. 32, 44; findes ikke i de øvrige Haandskrifter.

b Resten af Capitlet findes, foruden i denne Membran, alene i Blg., c. 32.

c Jfr. St., c. 170, S. 203[10]; K., c. 158, S. 56[6]; Blg., c. 42.

---

[1] Punctum er tilføiet. [2] Ordene madr stefnir ere en Rettelse for mane er stefnnt. [3] Skrevet adr'. [4] Skrevet to Gange, men underprikket paa det første Sted. [5] Dette Capitel følger umiddelbart efter det Foregaaende med en Overskrift, der findes i samme Linie som Tiendelovens Slutning og med sædvanlig Capitelinitial. [6] Saaledes. [7] Tilføiet.

cono ok lifi bondi he*n*nar. þót h*ann* ei*gi* eigi[1] at t*ak*a rett*a*r f*a*r u*m* h*ana*. enda f*yr*i biode b*iskup* þ*eim* sa*m*uistur. æ*da* v*m*bods m*ad*r h*ans*. þa a b*iskup* at þ*eim* m*anne* iij M*erkr* uad mæla. *ok er* eindage a þ*ui* fé i bónda ki*r*k*i*o g*a*rde miduiko d*ag* imitt þ*ing* it næsta sum*a*r ept*ir* þ*at e*r ei*gi* u*a*r haft þ*at er* b*iskup* baud. *ok* u*a*rd*a*r vi M*erkr* fiar halld þet*ta*. ein misséri ste*n*dr þetta mal.[2] [a]Frænzemis spell it meira *ok* sifia spell it meira. *ok* v*m* m*ann*a *con*or *ok* gudsifi*a*r u*a*rd*a*r skóg g*a*ngr *ok* mætaz ei*gi* ua*r*n*ir* ef rett stefnt e*r*. f*ior* b*augs* gardr v*a*rd*a*r it min*n*a f*r*enzemis spell *ok* sifia spell firnára en næsta brædra.[3]

---

a Jfr. St., c. 162, 172; K., c. 158, S 55[14]; Blg., c. 41, 43.

---

[1] Tilføiet. [2] Punctum er tilføiet. [3] Ligeledes. Herefter ere sex Linier ubeskrevne, hvorefter i den syvende og sidste Linie af Spalten findes Overskriften til det derefter i Membranen følgende s a k t a l o r l o g b o k i s l e n d i n g a, som angaaer Indholdet af Jónsbok.

V.

A. M. 158 B. 4to.

---

her hefr upp k*r*istinn rett hin*n* forna e*r* k*r*istins doms balkr kall*a*z[1]

1.

Þ*A*t[a] er vpp haf laga var*r*a at allir m*e*nn *sk*v*l*o v*er*a k*r*istn*ir* æ lanði h*er*. *ok* trva æ gvð föðvr *ok* son *ok* helgan anða. barn hv*er*t e*r* fætt v*er*ðr s*ka*l færa till skirn*a*r *sva* sem fyrst ma m*eð* hv*er*ri skepnv se*m*[2] e*r*. Faðir s*ka*l færa b*a*rn ti*l* skirn*a*r ef h*a*n*n* e*r* j hia *ok* sa sem h*ann* biðr ti*l*. En ef fað*ir* e*r* e*ig*i j hia þa s*ka*l bo*n*ði sa færa b*a*rn ti*l* skirnar e*r* vist veit*ir* konv þe*ir*i e*r* liettari e*r* vordin *ok* sa m*að*r e*r* h*ann* biðr ti*l*.[3] En ef hvo*r*gi þei*r*a e*r* j hia þa s*kv*lo þe*ir* m*e*n*n* færa b*a*rn til skirnar[4] e*r* þ*a*r e*r*o lögfastir in*n*an hvss. En ef e*ig*i e*r*o þe*ir* ti*l* þa s*kv*lo þe*ir* sem næst*ir* e*r*o. En ef sa m*að*r

---

a Jfr. Skálholtsbók, c. 1, ovenfor S. 1, og de der anførte Haandskrifter.

---

[1] Membranen indeholder først Biskop Arnes Christenret, som ender S. 27, hvorefter paa Skindbogens S. 28 følger den her optagne gamle Christenret. Nærværende Overskrift med rødt Blæk findes øverst S. 28 i første Capitels to første Linier. Capiteltallet er tilføiet af os. [2] Skrevet over Linien. [3] Punctum er tilføiet. [4] Ordene til skirnar ere tilføiede.

hefir eigi syslv æ at færa. barn til skirnar er skylldr er. eða sa syniar farar er beiððr er þa vardar fiorbavgs garði[1] hvörvm tveggia þeira ok æ sa sok er vill. Ok skal sok þeiri stefna heiman ok kveðia til heimilis bva ix æ þingi þess mannz sem sottr er. Bondi er skylldr at ala þa menn er barn færa til skirnar. þria menn fvlltiða ok barn hinn fiorda mann ok[2] eyk ef þeim fylgir. Ef hann æ minna fe en þingfarar kavpi gegni. þa æ hann at veita þeim hvsrvm ok selia þeim mat ok hey sva sem bvar virða.[3] golldit skal æ fiortan nattvm matar verð ok heyss. Ef bonði syniar þeim vistar eða þess beina er til er mælltr. þa verðr hann vtlagr[4] vm þat iij. morkvm ok æ sa[5] sok er vistar er syniat.[6] stefna skal mali heiman ok kveðia til heimilis bva fimm æ þingi. þess er sottr er.[7] [a]þeir menn er barn færa til skirnar skvlo fara til logheimilis prestz neina þeir finni hann fyrr ok biðia at hann skiri barn þat. En ef hann varnar þeim þa vardar fiorbavgs garð ok eigv þeir sok er með barn förv ok skal heiman stefna ok kveðia til bva ix æ þingi. Ef þeir hitta prest æ fornvm vegi. þa lætr hann rett[8] skirn vppi þo at hann lati at log heimili sinv ef hann hefir eigi leingr verit heiman. en ðagstvnð. Ef prestr hefir vm nott verit heiman eða leingr ok hitta menn hann æ fornvm vegi ok bidia at hann skiri barn. þa lætr hann rett vppi at hann lati at kirkiv bæ envm næsta ef barn er eigi sivkt.[9] En ef sott ferr at barni. þa skal þar skira er vatni nair fyrst. Prestr skal eigi sva heiman fara vm nott eða leingr at hann hafi eigi með ser þa reiðv at barn megi skira ok verðr hann sekr

---

a Jfr. Sk., c. 2.

---

[1] Saaledes. [2] Her er muligen ved Uagtsomhed udeladt hross eða. [3] Punctum er tilføiet. [4] Rettelse for vtlægr. [5] Skrevet over Linien. [6] Punctum er tilføiet. [7] Ligeledes. [8] Tilføiet. [9] Punctum er tilføiet.

v*m* þat .iij. morkv*m* ef h*ann* hef*ir* ei*g*i ef h*ann* kemr j enga ravn v*m*. En þa ef h*ann* kemr j ravn v*m* ok. stenðr þ*a*t f*ir*i skirnin*n*i at h*ann* hef*ir* ei*g*i reidv ti*l* þa vard*a*r þat fiorbavgs g*a*rð. Ef b*a*rn els[1] j vt eyiv*m*. þa s*ka*l erfingi færa þat ti*l* skirn*a*r ef h*ann* e*r* j hia *ok* bvðv (s. 29) navtar h*an*s *ok* þe*i*r m*en*n allir sem æ megin lanði e*r*o skylld*ir* ti*l* ferð*a*r.[2] Sa e*r* skyllðr at lia skips e*r* beðin*n* .*er*. *ok* fara m*eð* þe*i*m hv*er*r e*r* beiððr e*r* *sva* sem fyrst ma f*ir*i veðrs sak*ir*. bondi e*r* skyllðr at ala þa m*en*n. fim*m* e*r* vtan f*o*ro *ok* b*a*rn hin*n* setta man*n*. Þe*i*r s*kv*lo fe*r*ia þa vt aptr e*r* vtan færðv. Ef kona v*er*ðr lettari æ fo*r*nv*m* vegi. þa ero forvnavt*a*r h*en*nar skylld*ir* at færa b*a*rn þat ti*l* skirn*a*r. e*ð*a þe*i*r e*r* fyrst e*r*o tilbeðnir.[3] Ef sa m*að*r fær*ir* ei*g*i b*a*rn ti*l* ski*r*nar sa e*r* skyllðr e*r* ti*l*. e*ð*a syniar m*að*r h*o*n*v*m eykiar. eðr skips at navdsynia lavsu. þa v*a*rdar þ*a*t fiorbavgs garð. *ok* s*ka*l sokv*m* þe*i*m stefna heim*a*n *ok* kveðia ti*l* heimi*li*s bva ix æ þingi þ*e*ss e*r* sottr e*r*. Ef b*a*rn e*r* svö sivkt at við bana e*r* hætt *ok* nair ei*g*i p*r*est*z* fvnði. þa æ vlærðr m*að*r at skira barnit.[4] ef þ*a*t e*r* at bonda hvsi þa taki vatn j ke*r*allði. Ef b*a*rn v*er*ðr *sva*˙ sivkt a fornv*m* vegi. þa s*ka*l fara þar til e*r* vatni nair e*ð*a sio ef ei*g*i nair vatni. h*ann* s*ka*l *sva* mæla.[5] Vigi ek þik j nafni föðvr *ok* g*er*a kross æ vatninv m*eð* hæg*r*i hendi *ok* son*a*r *ok* g*er*a an*n*an kross *ok* anða heilags *ok* g*er*a hin*n* þ*r*iðia kross.[6] j kross s*ka*l h*ann* b*r*egda þomal[7] fing*r*inv*m* við hv*er*t orðit þessar*r*a þrigg*ia*. h*ann* s*ka*l gefa nafn b*a*rninv *sva* sem þ*a*t s*ka*l heita *ok* mæla *sva*. Ek skiri þik N°. j nafni föðvr *ok* son*a*r *ok* anda heil*ags* *ok* d*r*epa þrysv*a*r barninv j vatnit sitt sin*n* vit hv*er*t orðit *sva* at alvatt v*er*ði. Þo e*r* rett at v*m* sin*n* se j drep*i*t e*ð*a hellt vatni æ e*ð*a avsit ef ei*g*i v*er*ðr raðrv*m* at öðrv.[8] Nv ef ei*g*i nair

---

[1] Saaledes. [2] Punctum er tilføiet. [3], [4], [5] og [6] Ligeledes. [7] Bogstavet o er skrevet over Linien. [8] Punctum er tilføiet.

vatni *eða* sio *ok* fær*r* snio *eða* is. þa s*ka*l s*va* ge*r*a krossa æ snionv*m* *ok* mæla slik orð if*ir* sem vatninv. h*ann* s*ka*l ðrepa barninv j snio *ok* lata fylgia þav orð oll. sem aðr seg*ir*.[1] h*ann* s*ka*l bræða snioin*n* *með* hönðv*m* ser *ok* rida æ s*va* at alvatt. v*er*ði. Ei s*ka*l h*ann* s*va* ðrepa b*a*rni j snioin*n* at þ*a*t sæki kvlldi s*va* at þ*v*i se við bana hætt. helldr s*ka*l h*ann* rida snio æ *með* honðv*m* ser. k*a*rl m*að*r æ skirn at veita barni. En ef h*ann* kan*n* e*ig*i orð *eða* at f*er*li þa *er* rett at kona ken*n*i h*onv*m. þ*vi*at eins skal fað*ir* barns skira þ*a*t ef e*n*gi e*r* an*n*arr til. [a]En ef h*ann* skir*ir*. þa sk*al* h*ann* skilia sæng viðr konvna[2] *ok* ef h*ann* g*er*ir e*ig*i svö þa v*a*rdar h*onv*m þ*a*t fiorb*avgs* g*a*rð. f*a*ri v*m* kvan fang h*an*s sem b*ysk*op lof*a*r. [b]Sa m*að*r sem b*a*rn hef*ir* skirt s*ka*l f*a*ra til fvnd*a*r við p*r*est ok fremia[3] orð þav fir*ir* h*onv*m sem h*ann* hafði j b*a*rn skirn. *ok* s*e*gia til at ferla hv*er*r fylgt hafa. Ef p*r*esti þik*ir* rett sv skirn *ok* andaz b*a*rn þa s*ka*l þ*a*t g*ra*fa at k*ir*kiv *ok* syngia lik savng if*ir*. En ef b*a*rn lifn*a*r þa sk*al* p*re*str veita þ*v*i alla reidv þa e*r* vpp e*r* f*ra* þ*v*i sem j vatn e*r* ðrepit. Ei skal (S. 30) skira j an*n*at sin*n* ef fyr*r* v*a*r rett at farit. hvo*r*t sem skort*ir* orð *eða* on*n*vr at ferli *ok* andaz b*a*rnit þa s*ka*l þ*a*t e*ig*i g*ra*fa at k*ir*kiv. En ef b*a*rn lifn*a*r. þa s*ka*l p*re*str veita þ*v*i fvlla skirn svo sem ecki se aðr if*ir* svngit. Ef b*a*rn andaz p*r*imsignt *ok* hef*ir* e*ig*i meiri ski*r*n þa s*kal* þ*a*t g*ra*fa við k*ir*kiv g*a*rð f*ir*i vtan. þ*a*r e*r* mætiz vigd molld *ok* o vigd *ok* syng*ia* e*ig*i liksavng if*ir*. Ef b*a*rn elz s*va* nær*r* paskv*m* e*ða* hvita ðog*v*m *ok* vill m*að*r f*r*esta skirn t*il* lavg*a*r dagsins. *ok* v*er*ðr h*onv*m þ*a*t rett ef barn e*r* e*ig*i sivkt en lata þeg*a*r skira ef sivkt e*r*. Ef h*ann* vill þvattdags at

---

a Jfr. K., c. 1, S. 6[18]; see ovenfor S. 5, Note *a*.
b Jfr. Sk., l. c., S. 5[3].

---

[1] Punctum er tilføiet. [2] Skrevet konvnvna. [3] Saaledes.

skirn biða. þa *skal* h*ann* finna prest *ok* *skal* h*ann* rada hvort h*ann* vill skir*a* *eða* bida þvattðags. karlm*ann*i hv*er*iv*m* fvlltiða *er* vit hef*ir* ti*l* *er* skyllt at kvn*na* orð þav at skira barn. *ok* þav at ferli er þ*ar* fylgia.[1] En ef h*ann* kan*n* *eigi* f*ir*i vrækt*ar* sak*ir*. þa v*ar*dar h*onv*m þ*at* fiorbavgs g*ar*ð *ok* æ b*yskop* at rada f*ir*i sok þ*eir*i. Man*n*i hv*er*iv*m* *er* hyggindi hef*ir* ti*l* karlm*ann*i *ok* konv *er* skyllt at kvn*na*. P*ater* n*oster*. Ave maria. *ok* Creðo in d*ev*m. En ef h*ann* vill *eigi* kvn*na* ok hafi vit ti*l* þa v*ar*dar fiorbavgs g*ar*ð. *ok* æ b*yskop* at rada f*ir*i sok þei*r*i hv*er*r sækia *skal*.

2. hu*er*ir lik. skolu flytia til kirkiu.

[a]Ljk hv*er*t *skal* færa ti*l* k*ir*kiv þat *er* æt k*ir*kiv æ lægt *sva* sem m*en*n v*er*da fyrst bvn*ir*. Ef arftokv m*að*r *er* j hia hins anðada þa æ h*ann* at færa lik ti*l* k*ir*kiv *ok* sa m*að*r *er* h*ann* biðr ti*l*. En ef arfi *er* *eigi* j hiȧ *eða* h*ann* *er* *eigi* fvlltiða. þa *skal* bo*n*di sa fera lik ti*l* kirkiv *er* vist veitti hinv*m* andaða sidazt. En ef hv*or*gi *er* hia arfi ne bonði. þa *skvlo* þe*ir* log fast*ir* m*en*n færa lik ti*l* k*ir*kiv *er* þ*ar* *er*o næst*ir* *ok* taka af fe hins andaða vaðmal *eða* lerept at bva. vm lik. En ef sa atti *eigi* fe ti*l*. þa *er* hin*n* skyllðr at fa ti*l* at bua v*m* lik *er* till k*ir*kiv fær*ir*. loghelga ðaga alla *er* m*onnu*m rett at bva v*m* lik *ok* ger*a* kistv at *ok* m*eð* f*ar*a *ok* grafa nema iij daga æ xij man*v*dv*m*. Jola ðag langa fria ðag paska ðag. hin*n* fysta. M*eð* æ at f*ar*a föstv ðagin*n*.[2] En *eigi* æ þa iorð at opna ti*l* þess at gr*af*a. lik.[3] Till þeir*r*ar k*ir*kiv *skal* lik færa *er* b*yskop* lofar gropt at. bonði *er* skyllðr at ala þa[4] *er* lik færa

a Jfr. Sk., c. 3.

[1] Punctum er tilføiet. [2] og [3] Ligeledes. [4] Skrevet over Linien.

til kirkiv fimm ok ross ef þeim fylgir. En ef hann syniar þa er hann vtlagr[1] vm þat iij morkvm ok a sa sok er vistar er syniat.[2] stefna skal heiman ok kveðia til heimilis bva fimm a þingi. Sa maðr er kirkiv vardveitir a groptr vppi at lata ok skal þar grafa sem hann segir firi ok prestr sa er þar er. Lik skal eigi bera j kirkiv bert eða blodvgt.[3] eigi skal þęss manz (s. 31) lik j kirkiv bera er þat forboð hafdi at eigi atti j kirkiv geingt medan hann lifði.[4] Ef maðr berr þess mannz lik j kirkiv er fra er skilðr firi ohlydni þa skal hann bæta lavstinn kirkivni xij avrvm. Ef hann vill eigi giallda þat fe þa verðr hann vtlagr[5] vm þat iij morkvm ok a þo at inna kirkivnni sitt fe. lik skal eigi grafa aðr kolnat er. En ef maðr grefr lik aðr kallt er. þa verðr hann sekr vm þat iij morkvm ok a sa sok er vill. Ef menn hrapa sva greptri at kviðr berr þat at önð væri j briosti. þa verðr þat at mordi. Leg skvlo. öll vera iafn ðyr hvort sem nærr er kirkiv eða firr j kirkiv garði.[6] xij. alnvm skal kavpa leg vndir man nema. barn se tannlavst þa skal kavpa halfv oðyrra. vi alnir skal prestr hafa firi lik savng. sa. skal gialløa legkavp ok liksavngs eyri er lik færir til kirkiv. hann skal þar giallda a kirkiv bæ þeim er lik var grafit. hinn fimta dag vikv þa er iiij vikvr ero af svmri þar j tvni firi karldyrvm. Sa maðr er kirkiv varðveitir ok prestr a hvortveggi at nefna vatta at vm. sitt fe ef eigi gelldz ok er rett þar at stefna vm ok telia hinn sekian iij morkvm vm hallðit. hann svarar rettv firi sik þa er hann færdi lik til kirkiv ef hann bavð þeim at handsala þat fe er þeir attv gialldaga saman. ok eindaga þar ok skvlo þeir taka þav[7] handsöl. Sa er lik færir til kirkiv a at hafa sina

---

[1] Rettelse for vtlægr. [2] Punctum er tilføiet. [3] og [4] Ligeledes. [5] Rettelse for vtlægr. [6] Punctum er tilføiet. [7] Tilføiet.

avra af fe hins anðaða *eða* heimta fe af erfing*ia* ef hinnig[1] v*ar* e*igi* till.[2] En ef hv*or*gi atti ti*l* hin*n* andaði *eða* erfingi h*an*s þa tekr engi þ*ar* fe e*r* e*igi* e*r* ti*l*.[3] þa s*ka*l veita leg *ok* liksavng. Nv vin*n*z ti*l* svms en e*igi* ti*l* allz þa s*ka*l ti*l* þess fyrst h*af*a at bua vm lik *ok* þa at kavpa liksav*ng*. legkaup s*ka*l sidazt greiða.[4] Ef fatækr m*aðr* andaz in*n*i at m*anz* þa s*ka*l bondi færa. lik h*an*s ti*l* k*ir*kiv. Ef sa m*aðr* hafði fe æ se*r* þa s*ka*l þ*ar* t*ak*a af ti*l* þvrfta h*onv*m. En ef h*ann* hafði meira fe þ*ar*. *eða* atti h*ann* j oðrv*m* stað þa æ bondi at taka fe sa e*r* h*onv*m veitti vist þa er h*ann* andaðiz nema h*onv*m væri tekin vist at logf*ar*dogv*m* sv er h*onv*m væri viðr v*ær*t[5] *ok* ge*n*gr h*ann* at sinv radi æ brott en e*igi* frænða *ok* æ bondi þat fe þa at t*ak*a e*r* sa m*aðr* hafdi þangat haft e*r* þ*a*r anð-aðiz *ok* e*igi* meira.[6] þat fe eigv frænðr hins anðaða e*r* h*ann* atti j oðrv*m* stað. Ef m*aðr* and*az* j vt eyiv*m* þa e*r*o þe*ir* me*n*n skylld*ir* at færa lik ti*l* k*ir*kiv e*r* æ megin landi ætti at færa *eða* bvðvnavt*a*r ef h*ann* andaz j fiski skala. Sa æ skip at lia e*r* ti*l* æ. Ef m*aðr* v*ar*nar skips *eða* f*ar*ar sa sem bedin*n* e*r* þa v*er*ðr h*ann* vtlagr[7] vm þat iij M*orkvm*. Ef m*aðr* andaz æ þingvm *eða* leiðv*m* þa s*kv*lo bvðvnavt*a*r h*an*s færa lik till k*ir*kiv. Ef m*aðr* and*az* æ þingi *eða* leidar velli ept*ir* e*r* me*n*n e*r*o brott f*ar*nir. þa æ sa m*aðr* at færa lik h*an*s (s. 32) ti*l* k*ir*kiv e*r* næstr byr*r*. þe*ir*a m*ann*a e*r* ij hvskarla h*af*a. Ef m*aðr* and*az* he*r* æ þing velli ept*ir* e*r* me*n*n e*r*o j brott f*ar*nir af alþingi þa s*ka*l bondi sæ færa lik ti*l* k*ir*kiv e*r* þ*ar* byr*r*. Ef m*aðr* andaz j f*ar*m*ann*a bvðv*m*. þa s*kv*lo bvdvnavt*a*r h*an*s færa lik til k*ir*kiv.[8] Ef sior*r* *eða* votn kasta likv*m* æ lanð. þa s*ka*l

---

[1] Rettelse for hitt. [2] Punctum er tilføiet. [3] Ligeledes. [4] Ligeledes. [5] Skrevet over Linien. [6] Punctum er tilføiet. [7] Rettelse for vtlægr. [8] Punctum er tilføiet.

landeiganði færa lik til *ki*rkiv.[1] Ef fe rekr æ lanð *með* likv*m* þa *skal* þ*ar* ta*ka* af til þvrfta þ*ei*m. En ef meira fe er þa æ landeigandi at hallda þ*vi* til doms. Ef lik fatæks m*anz* fin*n*z j haga vti þa *skal* landeiganði færa lik til *ki*rkiv *ok* eign*az* fe þ*at* e*r* hin*n* hafdi a ser.[2] En ef h*ann* atti meira fe þa eigv frænðr h*ans* þ*at*. Ef lik fin*n*z j landi m*anz* e*ða* j vthysvm. þa æ lanð-eigandi þat at færa til *ki*rkiv *ok* varðveita fe ef hin*n* hafdi æ ser til h*an*da frænðv*m*. Ef lik fin*n*z æ fiollv*m* vppi þ*ei*m er vatn föll deila m*er*ki til heraða. þa *skal* sa m*að*r færa lik þat til *ki*rkiv er næst byr*r* votnv*m* þ*ei*m j h*er*aði e*r* næst spretta vpp likinv æ fiallinv. e*n*da e*ig*i h*ann* ij hvskarla. at avk sialfv*m* s*er*.[3] þangat *skal* lik til *ki*rkiv færa se*m* votn falla. Ef lik fin*n*z j afrettv*m* e*ða* alm*en*ningv*m* þæ æ sa lik at færa til *ki*rkiv er næst byr[4] þei*r*a m*ann*a e*r* æ ij huskarla. Ef m*að*r fær*ir* e*ig*i lik þat til *ki*rkiv er h*ann* e*r* skylldr at logv*m*. þa v*er*ðr h*ann* vtlagr[5] v*m* þ*at* iij MO*rkvm*.[6] Sa æ sok er vill ok skal[7] stefna heima*n* *ok* kveðia til heim*il*i*s* bva .v. æ þingi. þess e*r* sottr e*r*. Ef m*að*r e*r* sottr v*m* þ*at* at h*ann* færði e*ig*i lik til *ki*rkiv *ok* ve*r*st h*ann* mali ef h*ann* getr þ*an*n kvið at h*ann* hugdi at sa m*að*r atti e*ig*i at *ki*rkiv lægt *ok* fellr þa vtlegð niðr við h*ann* en ðomr æ at dæma æ henðr h*onv*m at h*af*a til fært æ xiiij nattv*m* hinv*m* næstv*m* ept*ir* vapna tak. Ef m*að*r fær*ir* þ*at* lik til *ki*rkiv e*r* e*ig*i atti at *ki*rkiv lægt. þa vardar þ*at* fiorb*avgs* g*arð* nema h*ann* geti þ*an*n kvið at h*ann* hvgði at sa m*að*r atti at *ki*rkiv lægt *ok* *skal* h*ann* f*ra*[8] h*af*a fært æ xiiij nattv*m* hinv*m* næstv*m* ept*ir* þinglavsn *ok* bæta lavstin*n* *ki*rkivn*n*i xij avr*v*m. iij e*r*o þav lik e*r* e*ig*i *skal* at *ki*rkiv g*ra*fa nema b*ysko*p sa lofi e*r* if*ir* þ*ei*m fiordvngi e*r*.[9]

---

[1] Punctum er tilføiet. [2] Ligeledes. [3] Ligeledes. [4] Ordene er næst byr ere tilføiede. [5] Rettelse for vtlægr. [6] Punctum er tilføiet. [7] Ordene ok skal ere en Rettelse for at. [8] Rettelse for f*ra*m. [9] Punctum er tilføiet.

þat er eitt ef maðr deyrr oskirðr. Annat er skogar manz lik þess er v alandi er ok[1] oferianði. hit iij ef maðr vinnr a ser verk þav er honvm verda at bana. sva at hann villði vnnit hafa nema hann fai iðran sidan ok gangi til skripta við prest ok skal þa grafa hann at kirkiv ok þo at hann nai eigi presti ok segi olærdvm manni at hann idraz ok sva þo at hann megi eigi mæla ok geri hann þær iartegnir. at menn finni at hann iðraz j (s. 33) hvginvm. þa skal grafa hann at kirkiv. Þat lik er eigi a[2] at kirkiv lægt. skal þar grafa at eigi se nærr tvngarði en j avrskotz helgi ok hvarki se akr ne eing ok eigi falli votn þaðan til bolstaða ok syngia eigi lik savng ifir. [a]kirkia hverr skal standa j sama stað sem vigð er ef þat ma firi skridvm ok vatna gangi eða ofvidri eða hervt eydi at or afðolvm eða vt stronðvm.[3] þar er rett at færa kirkiv[4] er þeir atbvrdir verda.[5] þar er ok rett at færa kirkiv er byskop lofar.[6]

3. ef kirkia fellr ofan.

[b]Ef kirkia er vpp tekin manadi firi vetr eða lestiz hon sva at hon er onyt þa skvlo lik ok bein brott færð þaðan firi vetrnætr hinar næstv.[7] til þeirar kirkiv skal færa er byskop lofar groptr at. þar sem maðr vill bein færa. þa skal landeigandi kvedia til bva ix ok hvskarla þeira sva sem til skipdrattar at færa bein.[8] þeir skvlo hafa með ser pala ok rekvr. hann skal[9] sialfr fa hvðir til at bera bein j ok eyki at færa. þa bva skal hann kveðia er næstir ero þeim stað er bein skal vpp grafa

---

a Jfr. Sk.. c. 4.
b Jfr. Sk., c. 4, S. 12[15].

---

[1] Utydeligt. [2] Ordene e r e i g i a ere en Rettelse for a e i g i. [3] Punctum er tilføiet. [4] Tilføiet. [5], [6], [7] og [8] Punctum er tilføiet. [9] Skrevet to Gange, men overstreget paa det første Sted.

ok hafa kvatt æ .vij. nattv*m* aðr ti*l* s*ka*l koma e*ða* leingr*a* mæli.[1] þe*ir* s*kv*lo koma ti*l* fir*ir* miðian morgin. Bondi æ at f*a*ra ok allir þe*ir* e*r* heilsv hafa ti*l* hvskarlar h*ans* nema smala m*að*r. Þe*ir* s*kv*lo hefia groptr vpp j k*ir*kiv gardi vtarliga *ok* leita s*va* beina sem þe*ir* m*vn*dv fear ef þ*a*r væri vön j iorðv. p*r*estr e*r* skyllðr at f*a*ra ti*l* m*eð* vigdu vatni ok syngia jf*ir* beinv*m* sa sem beðin*n* er.[2] ti*l* þe*ir*ar k*ir*kiv s*ka*l bein færa e*r* b*ysk*op lof*a*r groptr at. Þat e*r* rett hvo*r*t e*r* vill at g*er*a eina grof at bein*v*m eðr fleiri. Vm þav avðæfi oll e*r* þe*ir*i k*ir*kiv hafa fylgt e*r* vpp var tek*in* *ok* hon sialf hvort sem þ*a*t e*r* j lavndv*m* e*ða* lavsvm avrv*m* e*ða* k*ir*kiv bvn*a*di þa s*ka*l fara ti*l* þe*ir*ar k*ir*kiv allt e*r* bein v*or*o færd ti*l*. Ef lanðeigandi lætr e*ig*i færa bein svö sem mællt e*r* e*ða* f*a*ra m*en*n e*ig*i ti*l* þeir sem kvaððir ero. þa v*er*ðr hv*er*r þe*ir*a sekr .iij. M*orkvm* *ok* æ landeigandi sok við þa e*r* kvadd*ir* ero en sa við h*ann* e*r* vill. Stefna s*ka*l sokvm þe*im* heima*n* *ok* kvedia v. bva a þingi. Ef k*ir*kia bren*n*r vpp e*ða* lestiz s*va* at adr*a* þ*a*rf at g*er*a þa s*ka*l þ*a*r k*ir*kiv g*er*a e*r* b*ysk*op vill *ok* s*va* mikla sem h*ann* vill *ok* þ*a*r k*ir*kiv kalla e*r* b*ysk*op vill. landeigandi e*r* skyllðr at lata g*er*a k*ir*kiv æ bæ sinv*m*. hv*er*r sem fy*r*r let g*er*a. h*ann* s*ka*l s*va* hefia smið vpp at gior*r* se æ xij man*a*dvm hinv*m* næstv*m*. þadan f*ra* e*r* lestiz s*va* at tið*ir* megi j veita ef h*ann* ma s*va*. Landeigandi æ at legg*ia* fe til k*ir*kiv s*va* at b*ysk*op vili vigia f*i*ri þe*im* sökv*m*.[3] þa s*ka*l b*ysk*op vigia þa k*ir*kiv ef h*ann* vill. (s. 34) Bondi sa e*r* þ*a*r byr*r*. e*r* skyllðr at hallda k*ir*kiv dag þ*ann* at hv*er*ri iafnleingd vm sin*n* æ xij ma*n*aðv*m*[4] *ok* hiv h*ans* *ok* gest*ir* þe*ir* e*r* þ*a*r ero v*m* nottina aðr *ok* þe*ir* m*en*n allir e*r* tivnd sina legg*ia* s*va* þangat at b*ysk*op vill at þ*a*r halldi k*ir*kiv ð*ag*. Svö s*ka*l k*ir*kiv dag hallda at helgi sem paska ð*ag* *ok* fer*r* · h*ann* s*va* sem adr*ir* M*esso* ðagar.[5] Þang*a*t s*ka*l hv*er*r

---

[1], [2] og [3] Punctum er tilføiet. [4] Rettelse for m a *n* n ð v *m*. [5] Punctum er tilføiet.

m*að*r leggia logtiv*n*d sina halfa ti*l* þeir*r*ar k*ir*kiv sem b*yskop* vill *ok* s*ka*l h*ann* skipta h*er*adi ti*l* þess af hv*er*iv*m* bæ til hv*er*rar k*ir*kiv hv*er*r s*ka*l giallda tivnð sina. hv*er*r sem æ lanði byr*r*.[1] Sa e*r* tivnð s*ka*l giallda af hond*v*m h*ann* s*ka*l lvka þ*a*r j tvni f*ir*i k*a*rldyrv*m* æ k*ir*kiv bænv*m* hin*n* .v.[a] ðag vikv e*r* iiij vik*vr* ero af svmri. h*ann* s*ka*l giallda þat fe j vadmalv*m*. eðr var*a*r felldv*m* j gulli e*ða* brenðv silfri. h*ann* s*ka*l giallda halfan[2] þan*n* lvt ef h*ann* vill e*r* h*ann* gelldr þang*a*t en þat e*r* fiordvngr tivnd*a*r h*an*s allr*a*r. þ*a*t s*ka*l h*ann* giallða ef h*ann* vill j vaxi e*ða* viði e*ða* tiorv. kost æ h*ann* at giallða allt j vaðmalv*m* ef h*ann* vill. Ef e*i*g*i* kemr fe þat fram s*va* sem mælt e*r* þa e*r* þ*e*im m*ann*i rett e*r* k*ir*kiv varð-veitir at nefna vatta at. at fe þ*a*t kemr e*i*g*i* fram*m* *ok* stefna þ*a*r vm j tvni heima at sin vm tivnd*a*r hallð *ok* telia hin*n* sekian vm þat iij[3] MO*rkvm ok* giallda þan*n* lvt tivnd*a*r sem olvktr e*r* tven*n*v*m* gio!lðv*m* s*va* sem bvar virða. h*onv*m er. rett at stefna sin*n*i stefnv vm hv*a*rn fiorðvngin*n* enda e*r* rett at stefna ein*n*i stefnu[4] vm bada þ*viat* ein*n* e*r* adili at baðv*m*. [a]Þ*a*r sem m*að*r leggr fe ti*l* k*ir*kiv hvo*r*t sem þ*a*t e*r* j lonðv*m* e*ða* bvfe e*ða* lavsv*m* avrvm e*ða* e*r* þ*a*t j tivnd af þ*e*im bol stöðv*m* e*r* herads m*e*nn s*kv*lo þang*a*t in*n*a. þat s*ka*l sa m*að*r[5] e*r* k*ir*kiv varð-veit*ir* lata g*er*a at[6] skra maldaga allan hv*a*t h*ann* hef*ir* gefit þang*a*t e*ða* adr*ir* h*er*ads m*en*n ti*l* þeir*a*r k*ir*kiv. Þ*e*im maldaga e*r* h*onv*m rett at lysa at logb*er*gi e*ða* æ vær þingi hv*a*t þar liggr fear ti*l*. h*ann* s*ka*l *ok* lysa þ*e*im maldaga heima at k*ir*kivn*n*i vm sin*n* æ xij. manadv*m* hv*e*riv*m* f*ir*i þinga folki.[7]

---

a Jfr. Sk., c. 5.

---

[1] Punctum er tilføiet. [2] Rettelse for allan. [3] Saaledes; maaskee en Feilskrift for vi; jfr. nedenfor c. 17 og 20. [4] Tilføiet. [5] Herefter skrevet *gera*, men dette Ord er overstreget. [6] Saaledes. [7] Punctum er tilføiet.

4. ef *maðr* tekr rangliga kirkna eigner

[a]Ef *maðr* tekr þat fe *er* til k*ir*kiv *er* lagit *ok* gelldr brott *eða* gefr *eða* selr oðrv*m* þa vard*ar* þ*at* fiorb*avgs garð* þ*ei*m *er* selr *ok* sva hinv*m er* kavp*ir* vitz. vitanði. sa æ sok *er* k*ir*kiv vardveit*ir* ef h*ann* vill sækia ellig*ar* sa er. vill. En ef sa m*aðr* log*ar* fe fra[1] k*ir*kiv *er* h*an*a v*ar*dveit*ir*. þa v*ar*dar h*on*vm þat fiorbavgs garð *ok* æ sok hv*er*r *er* vill. Sok þ*ei*ri s*ka*l stefna heima*n ok* kvedia ti*l* heimilis bva ix. æ þingi. þ*e*ss *er* sottr *er ok* æ þ*an*n at dæma fiorbavgs man*n er* kviðr b*er*r æ at fe tok *fra* k*ir*kiv. En dæma aptr til k*ir*kivn*n*ar þ*at* se*m* æ b*r*ott v*ar* tek*i*t (s. 35) ef o logat *er*. En ef þ*vi er* log*at* þa s*ka*l dæma aptr k*ir*kivn*n*i iafn m*a*rga avra sem bvar v*ir*da at þ*at* v*ar* v*er*t er j brott v*ar* tekit. Þ*ei*m s*ka*l stefna ti*l* giallda vm fe k*ir*kiv *er fra* sellði. *eða* keypti *er* m*ann*i þick*ir* fevænligr*a* en hvörv*m*. tvegg*ia* v*ar*ðar fiorbavgs garð. [b]Bondi sa *er* æ k*ir*kiv bæ byr*r* æ at b*er*a elld ti*l* k*ir*kiv *ok* hringia klockv*m* *eða* sa m*aðr er* h*ann* krefr ti*l*. p*r*esti *er* ok rett at b*er*a elld ti*l* k*ir*kiv *ok* hring*ia ok* þ*ei*m *er* h*ann* krefr ti*l*. Ef k*ir*kiv v*er*ðr geigr af elldi af m*eð* f*or*. þ*ei*r*a* m*ann*a *er* nv *er*o tald*ir*. *eða* lestaz klockvr. þa hallda þ*ei*r *eig*i æbyrgð fir*ir* ef þ*eir* geta þan*n* kvið at þ*eir* færi s*va* m*eð* sem þ*eir* ætti sialf*ir* ok villdi vel m*eð* fara. Ef m*aðr* hleypr obedit at b*er*a ellð ti*l* k*ir*kiv *eða* hringia klockv*m*. þa abyrg*i*z h*ann* hvortvegg*ia* ef nock*u*t v*er*dr at. [c]Sa *er* æ k*ir*kiv lanði byr*r er* skyllðr at fæda p*r*est .ij. missari ef h*ann* æ þ*ar* logheim*i*li *ok* syngr h*ann* þ*ar* hv*er*n dag lavghelgan navdsynia lavst. Ef p*r*estr syngr þ*ar* sialldn*ar*

a Jfr. Sk., c. 5, S. 16².

b Jfr. Sk., c. 6.

c Jfr. Sk., c. 7.

[1] Tilføiet.

er bondi skyllðr at fæða *prest* at dag*verd*i *ok* at nattv*erd*i þa *er* h*ann* syngr þ*ar* Messo *ok* ross *eða* man*n* ef h*onv*m fylg*ir*. En ef fleiri bva æ k*ir*kiv bænv*m*. þa s*kv*lo þ*eir* fæda p*r*est ept*ir* þ*v*i sem þ*eir* hafa af landi ti*l*. en sa vtlagr[1] *er* syniar.[2] Ef leiglenðingr byr*r* æ k*ir*kiv bæ *ok* hravrn*ar* k*ir*kia *sva* at *eig*i ma veita tið*ir* j hv*er*iv veðri. þa s*ka*l h*ann* g*er*a ord landeiganda at koma ti*l* *ok* bæta at k*ir*k*iv*. h*ann* s*ka*l *sva* till fara at.[3] at se g*er*t æ halfv*m* manadi hinv*m* næsta þaðan j f*ra* sem h*onv*m v*or*o orð g*er*r *sva* at veita megi tid*ir* j. Sekr *er* h*ann* iij M*orkvm* ef *eig*i *er* *sva* gort. Ef leiglenðingr nair *eig*i fvndi landeiganða *ok* *er* h*ann* fari*n*n af l*and*i æ brott *eða* or fiorðvngi. þa *er* h*ann*[4] skyllðr at g*er*a at k*ir*kiv *ok* heimta fir*ir* kostn*at* sin*n* at landeiganda. En ef kviðr b*er*r at tið*ir* mætti veita j k*ir*kiv. þei*r*i at g*er*da lavst. þa *er* *eig*i landeigandi skylldr at giallda fe þ*ar* f*ir*i.[5] Gvðs þavck hef*ir* hin*n* f*ir*i st*ar*f sitt. Ef yngri m*en*n eigv k*ir*kiv bolst*ad*[6] en .xvi. vet*ra* gamlir karlar. *eða* konvr yngri en tvitvg*ar*. þa æ sa m*að*r at hallda k*ir*kiv vpp at ollv *er* lögradandi *er* fear hin*n*a vngv m*ann*a *sva* sem h*ann* *eig*i. h*ann* s*ka*l t*ak*a iafn m*ar*ga avra af fe þei*r*a sem bv*ar* vi*r*da at h*ann* lagdi ti*l* k*ir*kiv þurfta. [a]Þ*at* *er* m*ann*i rett at lata læra p*r*est ti*l* k*ir*kiv sin*n*ar. h*ann* s*ka*l g*er*a mald*ag*a við sveinin*n* sialfan. ef h*ann* *er* xvi. vet*ra* gamall. En ef h*ann* *er* yng*r*i. þa s*ka*l h*ann* g*er*a við logradanda h*ans*. Sa maldagi æ at halldaz allr *er* þ*eir* g*er*a m*eð* s*er*. Nv g*er*a þ*eir* *eig*i an*n*an maldaga. En m*að*r tekr p*r*est ti*l* k*ir*kiv at logmali þa s*ka*l h*ann* fa h*onv*m kenzlv *ok* (s. 36) fostr *ok* *sva* læra h*ann*

---

a Jfr. Sk., c. 8.

---

[1] Rettelse for vtlægr. [2] Punctum er tilføiet. [3] Saaledes Interpunctionen i Haandskriftet. [4] Skrevet over Linien. [5] Punctum er tilføiet. [6] Herefter er skrevet *saman*, hvilket vi have udeladt som hidrørende fra en Afskriverfeil.

at h*ann* megi vel f*a*ra *ok* *sva* við g*er*a sem h*an*s b*a*rn v*æri*. Nv vill svein*n*in*n* *eig*i nema. *ok* leiðiz bok. þa s*ka*l færa h*ann* ti*l* an*n*ar*r*a v*er*ka. *ok* raða h*onv*m *sva* ti*l* at hv*a*rki v*er*di at avrkv*m*l ne lyti *ok* hallda ti*l* sem rikaz. at ollv an*n*ars. Nv vill h*ann* hv*er*fa ti*l* nams sins. þa s*ka*l þ*a*r hallda. h*onv*m ti*l*. þa e*r* h*ann* e*r* p*re*str vorðin*n* s*ka*l sa e*r* h*onv*m let ken*n*a. fæ h*onv*m messv klæði *ok* bækr *sva* at h*ann* megi veita xij manada tið*ir*. p*re*str s*ka*l f*a*ra ti*l* k*ir*kiv þeir*a*r e*r* h*ann* e*r* lærðr ti*l* ok syngia hv*er*n dag loghelgan м*ess*o osivkr. ottv savng *ok* apta*n* savng. *ok* v*m* la*n*ga fostv *ok* iolaföstv *ok* ymbrv daga. alla. h*ann* s*ka*l lysa malðaga þ*ei*m at logb*er*gi e*ða* j logrettv e*r* við p*re*st e*r* gior*r*. h*onv*m e*r* rett at v*er*ia lyriti in*n*i hafn*ir* h*an*s ef h*ann* vill. Ef p*re*str flyr*r* k*ir*kiv[1] þa e*r* h*ann* e*r* lærðr til. *sva* at h*ann* veit*ir* *eig*i tiðir sem mællt e*r*. þa v*a*rdar þ*ei*m m*ann*i skog gang er við h*onv*m tekr e*ða* tið*ir* þiggr af h*onv*m. e*ða* sam vist hef*ir* við h*ann*. Jafnt varðar samvista við hann[2] sem við skog*a*r man*n* leingr er[3] lyriti e*r* varit at logb*er*gi *ok* e*r* þ*a*t fimtar doms sok *ok* s*ka*l lysa. at log b*er*gi. Svö s*ka*l p*re*str leysaz f*ra* k*ir*kiv at læra an*n*an ti*l*. e*ða* fa an*n*an j stad sin*n*. þan*n* e*r* b*ysko*pi þicki fvll hlitt at. Ef p*re*str v*er*ðr sivkr. þa s*ka*l sa. raða e*r* k*ir*kivna. hellðr. hv*er*sv leingi h*ann* vill v*a*rdveita h*ann*. h*ann* a kost ef h*onv*m þick*ir* sott h*an*s leingiaz at færa h*ann* a hendr frændv*m*. En ef h*onv*m batnar sott*a*r þa e*r* h*ann*[4] lavss f*ra* k*ir*kiu*n*ni. En ef p*re*str and*a*z f*ra* þ*ei*m stad e*r* h*ann* var lærðr ti*l* *ok* atti h*ann* fe ept*ir*. þa s*ka*l k*ir*kia t*ak*a *ok* sa m*a*ðr e*r* h*an*a v*a*rdveit*ir*

---

[1] Herefter skrevet þa e*r* h*ann* e*r*. k*ir*kiv, men disse Ord ere derpaa overstregede. [2] Ordene Jafnt varðar samvista við hann ere tilføiede; ligeledes Punctum foran disse Ord. [3] Rettelse for en. [4] Herefter er skrevet e*r*, hvilket vi have udeladt som indløbet ved Afskriverfeil.

.ccc. vi. alna avra. En ef h*ann* atti meira fe. þa s*kv*lo þat t*ak*a frændr h*an*s at erfdv*m*.

5. h*er* seger at ij b*ysk*opar s*kv*lo v*er*a her a landi

[a] Byskopa s*kv*lo vær hafa ij a l*an*di h*er*. s*ka*l an*n*ar*r* v*er*a j skala hollti en an*n*ar*r* a holv*m* j hiallta ðal *ok* s*ka*l sa hafa if*ir* fe*r*d vm nordlendinga fiorðv*n*g vm sin*n* a xij manaðv*m*. En skala hollz b*ysk*op[1] s*ka*l h*af*a iij fiorðvnga la*n*ðzins *ok* f*a*ra sitt svm*ar* if*ir* hv*er*n. B*ysk*op e*r* skyllðr þa e*r* h*ann* fer*r* j syslv at koma j log hrepp hv*er*n *ok* vigia k*ir*kivr *ok* bæna hvs *ok* b*ysk*opa born ok veita m*onn*vm skripta g*an*g. þar sem b*ysk*op vig*ir* k*ir*kivr a h*ann* at taka xij avra. en þat fe gefr h*ann* till k*ir*kiv þeir*a*r er h*ann* hef*ir* þar vigt. þ*a*r sem h*ann* vig*ir* bæn hvs þar s*ka*l h*ann* taka .vi. avra. Bondi sa e*r* við b*ysk*opi tekr er. skylldr at fa h*on*vm reidskiota. þ*an*n dag e*r* h*ann* fe*r*r brott. Hvskarlar bonda *ok* nabvar e*r*o skylld*ir* at lia skiota b*ysk*opi *ok* fo*r*vnavtvm ha*n*s.[2] (s. 37) sekr e*r* sa iij M*orkvm* e*r* syniar ef h*ann* a ross ti*l*. b*ysk*op s*ka*l til þess lata segia j h*er*aði at k*ir*kiv sokn hv*er*iv*m* j hond s*ka*l greida fe þat e*r* me*n*n s*kv*lo giallda b*ysk*opi.[3] En þat er fiordvngr tivnd*a*r. AA þ*v*i fe e*r* gialldagi hin*n* fimta dag vikv *er* iiij vikvr ero af svmri. Ef ei kemr fe þat f*r*am þ*a*r sem mællt e*r* þa er vmbods m*anni* b*ysk*opc[4] rett at nefna vatta at e*ig*i kom giallð f*r*am. h*on*vm e*r* rett at stefna þ*a*r vm *ok* heimta sem aðra tivnð. þat fe s*ka*l giallða j gvlli eðr brenðv silfri j vadmalvm e*ða* varar fellðv*m*. þ*a*r sem maðr tekr við fe b*ysk*opc

---

a Jfr. Sk., c. 9.

---

[1] Skrevet bpc med Streg over de to sidste Bogstaver. [2] og [3] Punctum er tilføiet. [4] Saaledes her og i det Følgende.

at h*an*s raði *ok* hv*er*fr fe þ*at* e*ða* glataz *ok* helldr sa *ei*g*i* abyrgð f*ir*i *er* við tekr ef h*ann* getr þan*n* kvið at h*ann* færi sv*a* m*eð* sem h*ann* ætti sialfr. En ef þ*at* fe verðr þiofstolit *er* b*y*s*k*op a *ok* *er* sa adili þeir*r*ar sak*a*r *er* feit vardveit*ir*. e*ða* sa *er* b*y*s*k*op vill.[1] Rett *er* m*an*n*i* at heimta fe b*y*s*k*opc þ*ar* *er* h*ann* byðr vm þo h*ann* seli *ei*g*i* sok j hendr h*on*vm.[2] *ei*g*i* þ*ar*f vatt ord ti*l* nema vili. Hv*er*gi a fe at t*ak*a f*r*a k*ir*kiv þott tidir se af tekn*ar*. nema þ*ar* *er* b*y*s*k*op lof*ar* *ok* sa *er* ti*l* gefr. Ei s*ka*l f*r*a t*ak*a nema þ*eir* v*er*di asatt*ir* en hv*er*gi an*n*ars staðar.

6. vm logheimili presta

[a]PRest*ar* eigv at taka s*er* logheimili at f*ar*ðogv*m* enda *er* þ*ei*m rett at þ*eir* taki siðar*r* allt til logleiðar þ*ei*r*ar* *er* v*er*ðr drottins dag þ*an*n *er* þvattdaghin*n*[3] næsta aðr lifa atta vik*vr* svm*ar*s. Prestr sa *er* þing hef*ir* a at segia ti*l* heim*i*lis sins a leið. En ef h*ann* seg*ir* *ei*g*i* ti*l* e*ða* tekr s*er* *ei*g*i* logheimili at atta vikv*m* svm*ar*s. þa v*er*ðr h*ann* vtlagr[4] vm þ*at* iij. M*orkvm* *ok* *er* rett at stefna h*on*vm at þess bonda. *er* h*ann* hef*ir* vist m*eð* haft þav missari.[5] sa a sok *er* vill. Prest*ar* eigv at selia tið*ir* sinar *ok* meta *ei*g*i* dyr*r*a en xij Marka j milli alþinga ij. vi M*erkr* s*ka*l h*ann* t*ak*a vi. alna avra. en adr*ar* .vi. slikar sem þ*ar* g*an*ga at skvllda moti. þ*vi* *er* h*er*aðs m*en*n eigv. þat fe s*ka*l v*er*a j vorv e*ða* bvfe e*ða* j logavrv*m* öllv*m*. Ef prestr metr dyr*r*a tið*ir* sin*ar* en at lögv*m*. e*ða* selr þa v*er*ðr h*ann*

---

a Jfr. Sk., c. 10.

---

[1] og [2] Punctum er tilføiet. [3] Saaledes. [4] Rettelse for vtlægr. [5] Punctum er tilføiet.

sekr vm þ*at* iij ᴍ*orkvm*. Enda e*r* hin*n* e*ig*i skyllðr at giallða h*onv*m meira en lavgkavpit. þo at h*ann* hafi dyr*r*a keypt. þ*a*r sem l*an*d e*r* svö torvellt if*ir* far*a*r e*ða* ti*l* farar *ok* æ b*ysk*op þ*viat*[1] rada at avka fetekiv p*re*stz *ok* æ þ*at* at hallðaz þo at þat se meira en lavgkaup. Prestr æ e*ig*i át syngïa fleiri messvr æ ein*n* dag en .ij. en alld*r*i natt ᴍ*esso* nema iola natt en vtlagr[2] elligar. Prest*a*r s*kv*lo v*er*a hlydn*ir* b*ysk*opi *ok* syna h*onv*m bækr sin*a*r *ok* ᴍ*esso* klæði.[3] Sa p*re*str s*ka*l ᴍ*esso* syngia e*r* b*ysk*op vill. Prest*a*r s*kv*lo e*ig*i fara m*eð* svndr giord*ir* þær e*r* b*ysk*op ban*n*ar. Lata af hogg*va* kampa sina. *ok* raka krvnvr sin*a*r[4] vm[5] sin*n* j mańadi *ok* hlyda (s. 38) b*ysk*opi at ollv. En ef þe*ir* ge*r*a e*ig*i *sva* ve*r*da þe*ir* sek*ir* iij ᴍ*orkvm* *ok* æ b*ysk*op sok þa *ok* s*ka*l sækia at p*re*sta domi[6] *ok* s*ka*l b*ysk*op nefna xij p*re*sta j dom *ok* segia f*ra*m sok sina *ok* b*er*a sialfr kvið *ok* p*re*st*a*r ij m*eð* h*onv*m *ok* sækia eiðlavst. En ef p*re*str v*er*dr san*n*r at sok þa ðæmi domr æ hendr h*onv*m iij. ᴍ*erkr* at giallða b*ysk*opi midvikv dag j mitt þi*n*g an*n*at svm*a*r ept*ir*.[7] En ef e*ig*i kemr þa fe f*ra*m þa s*ka*l sækia sem annat ðom rof.[8] Ef p*re*star koma vt hing*a*t ti*l* islanz þe*ir* e*r* fyr*r* hafa vt h*er* v*er*it *ok* b*ysk*op lofaði þe*i*m þa at veita tiðir þa e*r* m*onnv*m rett at kavpa at þe*i*m tið*ir*. ef þe*ir* hafa. synt b*ysk*opi bækr sin*a*r *ok* messv klæði. e*ða* þe*i*m presti e*r* h*ann* byðr v*m*. Ef þe*ir* p*re*star koma vt hing*a*t e*r* e*ig*i h*af*a h*er* fyr*r* v*er*it. þa s*ka*l e*ig*i tidir at þe*i*m kavpa *ok* e*ig*i s*kv*lo þe*ir* born skira nema þav verdi j lifs haska. þa s*kv*lo þe*ir* hellðr skira e*n* olærð*ir* m*en*n ef e*ig*i nair öðrv*m* p*re*sti. Rett e*r* at þigg*ia* tið*ir* at[9] þe*i*m ef þe*ir* hafa rit *ok* in*nz*sigli b*ysk*opc þess

---

[1] Saaledes i eet Ord. [2] Rettelse for vtlægr. [3] Punctum er tilføiet. [4] Skrevet over Linien. [5] Tilføiet. [6] Ordene at presta domi ere en Rettelse for presta moti. [7] og [8] Punctum er tilføiet. [9] Ordene þiggia tiðir at ere skrevne over Linien.

er þa vigði elligar vitni .ij. *manna* þeira er j hia voro vigslv hans ok segi þav orð. byskopc at rett se at þiggia þionostv at honvm. Ef byskopar koma vt hingat till. lanðz eða prestar þeir er ei ero lærðir a latinv tvngv. hvart sem þeir ero ermskir[1] eða girzkir þa er monnvm rett at hlyda tidvm þeira. en eigi skal kaupa at þeim. Ef menn lata þess hattar byskopa vigia kirkivr. eða byskopa born þa verða þeir sekir vm þat iij. Morkvm ok skal sa byskop taka vigslv kavpit er her er aðr ok gera allt embætti sva sem ecki se adr at gert.

7. her seger um kristiligha tru almenniliga

[a]Menn skvlo trua a einn gvð ok blota eigi skvrðgod ne heidnar vættir ok eigi signa oðrvm fe sitt en gvði eða helgvm monnvm. En ef maðr blotar þa vardar fiorbavgs garð. Ef maðr ferr með galldra eða fiolkyngi. þa vardar fiorbavgs garð ok skal heiman stefna. ok sækia við tylftar kvið.[2] En ef maðr ferr með forðæðv skap sva at hann gerir monnvm eða fe sott eða bana. þa vardar skog gang ok skal sækia við tylftar kvið. Menn skvlo eigi magna steina til þess at binda a menn eða fenað. Ef maðr trvir a steina til heilsv monnvm eða fenadi þa varðar þat fiorbavgs garð. Ei skal maðr ala vpp oborit fe. eða lata ganga v merkt til þess at hann trvir helldr a þat fe en annat. þa vardar þat fiorbavgs garð. Ef maðr gengr til berserks. gangs þa vardar þat fiorbavgs garð ok sva varðar kavrlvm þeim sem j hia ero ef þeir hepta hann eigi ef þeir mega.

---

a Jfr. Sk., c. 11.

---

[1] Rettelse for enskir. [2] Punctum er tilføiet.

8. her seger um[1] drottins daga halld.

[a]Vær *skvlvm* hallda heilagt drottins dag hin*n* vij[a] hv*ern* j vikv *sva* at þa *skal* ecki vin*na* fleira en þat sem nv *skal* telia. M*enn* eigv at reka hei*m* bv fe sitt. *ok* (s. 39) heima*n* *ok* lata heimta nyt af *ok* heim b*era* *ok* lata g*era* ti*l* mat*ar*. Þat *er* *ok* mælt ef ellðr kemr j hvs m*anna*. *eða* andvi*r*ki. *eða* ga*n*ga at votn. *eða* vinðr. *eða* sk*r*idvr. þa *skv*lo m*enn* biarga sem rvmheilagt se. Ef fe ma*ns* verðr sivkt j haga vti. þa *er* h*onvm* rett at reida heim *ok* lifga. Rett *er* *ok* at sk*er*a af[2] ef vill *ok* g*er*a ti*l*. Maðr æ at f*ar*a f*er*dar sin*n*ar M*eð* halfr*ar* vætt*ar* þvnga klædi sin. *eða* navdsynliga lvti.[3] M*eð* þing fot sin *ok* mat ma m*aðr* fara þo at þ*at* uegi meira *ok* rett at hafa halfa vætt vm f*ra*m af v*ar*ningi. Ef m*aðr* hef*ir* meiri klyfiar *ok* kemr h*ann* þvatt dag. þa *er* bondi skyllðr at ala þa vm helgina.[4] *sva* *sku*lo þ*eir* ti*l* skipa at m*aðr* hafi at vardveita. klyfia ross eitt. *eða* iij m*enn* ij ef *sva* gegn*ir* hellðr. Bondi *er* skyllðr at ala þing m*enn* iafn m*ar*ga hiv*m*. þa *er* fyst*ir* koma ti*l* þings *ok* at þing lavsnv*m* af þingi. En vtlagr[5] iij M*orkvm* ef h*ann* syniar *ok* æ sa[6] sok *er* vist*ar* er. syniat *ok* *er* þa rett þeg*ar* at stefna *ok* kvedia bva .v. æ þingi. Mau*n*i er rett at f*ar*a ti*l* sels m*eð* byttvr *eða* andvi*r*ki. þo at þ*at* se meira en half vætt þ*at* *er* h*ann* þ*ar*f j moti at hafa. þ*vi* *er* h*ann* flytr or seli ept*ir* helgina. Rett *er* m*anni* at f*ar*a a[7] reka strand*ir* *eða* j skog m*eð* þa lvti *er* h*ann* þ*ar*f j moti at h*af*a vidv*m* *eða* kolvm. Svö *skv*lo þ*eir* ti*l* ætla at þ*eir* hafi e*ig*i fleiri ross en m*aðr* hafi eitt j toghi. Ei v*ar*dar þo at

a Jfr. Sk., c. 12.

[1] Herefter skrevet kristil*ega*, hvilket som hidrørende fra en Afskriverfeil er udeladt. [2] Saaledes. [3] og [4] Punctum er tilføiet. [5] Rettelse for vtlægr. [6] Tilføiet. [7] Skrevet over Linien.

hest*a*r ren*n*i ept*ir* lavs*ir*. Rett e*r* at þvrka klædi vti. *eða* vörv ef navðsyn e*r* a. Be*r* e*r* rett at lesa *ok* heim be*r*a *ok* *eigi* meira en m*enn* be*r*a j honðv*m* ser. Þar sem m*aðr* fær*ir* bv sitt ðrottins ðag j fardögv*m*. þa e*r* rett at reka malnytv sina ti*l* þess bæiar e*r* h*ann* bio þav missari. *eigi* s*ka*l þa reiða if*ir* votn e*ða* feria. Ef m*aðr* fin*n*r savð ein*n* j rett v*m* havst þa e*r* h*onv*m rett at fara heim m*eð*.[1] Ef m*aðr* kavp*ir* gellð fe a havstvm. þa e*r* h*onv*m rett at reka heim en *eigi* s*ka*l h*ann* flytia if*ir* vötn. Ef m*enn* koma af hafi *ok* verda s*va* stadd*ir* at þ*eim* e*r* haski at e*ða* fe þ*eira*. þa e*r* rett at rydia *ok* be*r*a a lanð. En hve*rr* þ*eira* s*ka*l h*a*f*a* gefit in*n*an .vij natta. fatækvm m*onnv*m alin vaðmals. e*ða* vllar reyfi. Sekr hve*rr* iij M*orkvm* ef h*ann* gefr *eigi* *sva ok* a sa sok e*r* vill. [a]Maðr a *ok* at fiskia. e*ða* an*n*at veiða þo at heil*agt* se. h*ann* s*ka*l h*a*f*a* M*esso* vm mo*r*ginin*n* aðr. elligar sekr iij M*orkvm*. [b]Ef m*aðr* fin*n*r reka tre af skipi. þa e*r* h*onv*m rett vpp at leggia. En ef tre e*r* meira en a skip megi leggia. þa s*ka*l *eigi* j svnðr. hogg*va* en flytia at lanði ok gefa af hin*n* fimta lvt. Ef m*aðr* fin*n*r reka tre a fiorv sin*n*i þa a h*ann*. (S. 40) vpp at vellta or flædar mali. En ef h*ann* ma *eigi* vpp koma. þa e*r* h*onv*m rett at marka.[2] *eigi* s*ka*l j svnðr hogg*va*.[3] h*ann* eignaz hvar sem a land kemr ef h*ann* hef*ir* logmark a lagit. [c]þat e*r* mællt v*m* helgr*a* daga veidar allar at þar s*ka*l gefa af hin*n* fimta lvt *ok* hafa gefit in*n*an vij. natta þadan f*ra* in*n*an reps mön*nvm*.[4] En ef m*aðr* gefr *eigi* sva. þa ve*r*dr h*ann* sekr v*m* þat iij M*orkvm* *ok* a sa[5] sok e*r* vill. [d]Ef m*aðr* fer*r* ferdar

a Jfr. K., c. 8, S. 25[16]; see ovenfor S. 27 Note *a*.
b Jfr. Sk., l. c., S. 28[1].
c Jfr. K., l. c., S. 25[28].
d Jfr. Sk., l. c., S. 28[9].

[1], [2], [3] og [4] Punctum er tilføiet. [5] Tilføiet.

sinnar drottins ðag *ok* kemr þar at *er* loghlið *er* aptr byrgt þa *er* h*onv*m rett at briota vpp en hin*n* *er* vtlagr[1] *er* byrgði.

9. vm helgi haulld hv*er*sv[2] v*er*a s*k*al.

[a]Viær s*k*v*lv*m heilagt hallda at noni. hin*n* vij[a] hv*er*n þvatt ðag. en þ*at* *er* j þ*ann* tima *er* vt svðrs ætt *er* deilld i þ*r*iðivnga *ok* sol hef*ir* ge*n*git .ij. lvti. en*n* ein*n* *er* oge*n*gin*n*. Ef me*n*n lata fe af æ lavg*ar* dag. þa s*k*al borit af skin*n*i f*ir*i non. þa eigv me*n*n at saxa ok skera[3] mor *ok* ge*r*a vm aptanin*n* mat ti*l* þ*an*n *er* vm helgina þarf at h*af*a *ok* þo at nockvt g*an*gi af þa v*ar*ðar þ*at* e*ig*i við lög. Ef me*n*n vin*n*a æ non lavg*ar* dag. þa v*er*da þe*ir* sek*ir* iij M*orkvm* *ok* s*k*al bonda fyrst sækia ef h*ann* hef*ir* j v*er*ki j[4] v*er*it. Ef g*r*iðme*n*n ero j v*er*ki. e*ð*a skvlldar me*n*n. e*ð*a þrælar *ok* æ frelsing*ia* fyrst at sækia *ok* v*er*da þe*ir* sott*ir* vm. *ok* v*er*iaz þe*ir* mali ef þe*ir* geta þ*an*n kvið at e*ig*i sæi sol *ok* þeir m*vn*dv skemr vn*n*it h*af*a ef sol hefdi seð. þ*at* *er* *ok* biargkviðr ef færsla[5] þei*r*a var s*va* litil at þe*ir* þyrdi e*ig*i heim at g*an*ga f*ir*i ofriki bondda *ok* v*er*dr h*ann* þa vtlagr[6] en e*ig*i þe*i*r. Ef m*að*r be*r*r klyfiar *ok* vill heim þreyta þa s*k*al h*ann* tekit hafa s*er* gisting *ok* ofanlagdar klyfiar þa *er* sol *er* j vestri. sekr *er* bondi iij M*orkvm* ef h*ann* syniar h*onv*m vistar. Hin*n* s*k*al be*r*a klyfiar till næsta bæiar æ leiðis *ok* biðia þar vist*ar*.[7] Sekr *er* bonði ef h*ann* syniar h*onv*m.[8] h*ann* s*k*al fara ti*l* hins þ*r*iðia bæiar æ leiðis *ok* legg*ia* þ*ar* ofan klyfiar *ok* bidia þ*ar* vist*ar* *ok* v*ar*ðveizlv. En ef bonði syniar h*onv*m vistar þa v*er*ðr h*ann* sekr vm þat *ok*

---

a Jfr. Sk., c. 13.

---

[1] Rettelse for vtlægr. [2] Rettelse for hvers. [3] Ordene ok skera ere tilføiede af os. [4] Saaledes. [5] Saaledes; maaskee Afskriverfeil for atfærsla. [6] Rettelse for vtlægr. [7] og [8] Punctum er tilføiet.

æabyrg*iz* þo fargagnit ef hin*n* lætr ept*ir* e*r* atti. B*e*ra æ m*aðr* klyfiar af fialli ef h*onvm* hef*ir* seinna fariz en h*ann* ætla*ði* ti*l* þo at dægr se logheil*og*. Brvðm*enn* sk*v*lo b*e*ra klyfiar lavg*ar* dag vn*nz* sol e*r* skapthæ.[1] Bondi e*r* skylldr at ala þa m*eð* fimta man*n*. Ef brvðgvmi e*r* j f*erð* e*ða* brvðr.[2] En m*eð* þ*r*idia man*n* ella.[3] Sekr e*r* bondi ef h*ann* syniar þ*eim* vist*ar*. f*ar*m*enn* eigv at b*e*ra klyfiar þvatt dag vn*nz* sol e*r* skapt hæ. Bondi e*r* skyllðr at ala þa m*eð* fimta man*n* ef styri m*aðr* e*r* j f*erð* en ella m*eð* þ*r*idia man*n*. Vtlagr[4] e*r* bondi iij mo*rkvm* ef h*ann* syniar þ*eim* vist*ar* *ok* eigv þ*eir* sok e*r* vist*ar* e*r* syniat. *ok* sk*al* stefna heiman (s. 41) sok þ*eiri* *ok* kveðia ti*l* heim*il*is bva .v. æ þingi. Þ*eir* bænðr e*r*o við man*n* eldi skylld*ir* e*r* gegna þing far*ar* kavpi. En *eigi* þ*eir* e*r* min*n*a eigv. Þ*eim* m*anni* er rett e*r* m*eð* godord f*er*r ti*l* varþings. þo at meir*r* se en eykt at b*e*ra klyfiar e*ða* fara æ skipi *ok* *sva* þing heyiandv*m*[5] ollv*m*. þ*eim* e*r* ti*l* avndv*erz* þings f*ar*a. Klædi sin *ok* tiolld eigv þ*eir* at hafa *ok* kost *ok* halfa vætt v*ar*nings ef vill. Bonði e*r* skylldr at ala þa m*enn* vm nott e*r* ti*l* vær þings f*ar*a. halfv fær*r*i hionv*m*.[6] Godi sk*al* *eigi* koma siðar*r* ti*l* vær þings. en h*ann* hafi tialldat bvd sina adr sol e*r* skapthæ *ok* se þa bviu*n* at g*an*ga ti*l* þing helgi. sekr e*r* h*ann* vm*m* ef h*ann* vin*n*r leingr. þa e*r* sol skapthæ ef m*aðr* stenðr j fiorv þ*ar* e*r* mætiz sior*r* *ok* lanð at half föllnv*m* sio *ok* mætti h*ann* sia j haf vt. þa e*r* sol g*en*gr at vatni *ok* syndiz h*onvm* *sva* ef spiot v*ær*i sett vnðir solina þat e*r* væri *sva* ha skept at m*aðr* mætti t*ak*a hendi till fals at[7] oððr tæki ti*l* himins vnd*ir* solina en spiotz halin*n* æ sio niðr ef j heidi mætti sia. Ef m*aðr* vin*n*r drottins dag. e*ða* þvatt dag ept*ir* non. e*ða* loghelga*n* dag. hv*at* sem e*r* fleira en nv v*ar* talt þa v*er*dr h*ann* sekr v*m* þat iij mo*rkvm*

---

[1], [2] og [3] Punctum er tilføiet. [4] Rettelse for V t l æ g r. [5] Rettelse for h e y r a n d v *m*. [6] Punctum er tilføiet. [7] Rettelse for *ok*.

ok æ sa sok *er*[1] vill. Sok þeiri s*ka*l stefna heima*n* *ok* kveðia ti*l* heim*il*is bva .v. æ þingi þess *er* sottr *er*.[2] Sva s*ka*l nottina hallda. f*ir*i loghelgan ðag. sem dagin*n* ept*ir*. Ef rvmheil*agt* *er* ept*ir* loghelgan ðag. þa *er* m*onnv*m rett at f*ar*a ti*l* syslv sin*n*ar hin*n* efra lvt nætr.

10. huat m*onnv*m *er* rett at starfa vm iol *ok* v*m* iola helgi.

[a]Jola helgi eigv*m* vær at hallða. æ lanði h*er*.[3] þat *er*o xiij. ðag*ar*. þ*ar* s*ka*l hallda jola dag hin*n* fyrsta. hin*n* atta *ok* xiij sem paska dag. An*n*an d*ag* iola hin*n* þriðia .iiij .v. s*ka*l hallda sem drottins d*ag* at öllv an*n*ars ne*m*a þ*vi* at þa *er* rett at moka vnd*a*n fenaði hinn iij. dag iola ok hinn iiij. ok hinn v. En meðaldaga alla a iolum er rett at moka[4] *ok* færa æ uöll þa*n*n *er* næstr *er* fiosi ef h*ann* hef*ir* eyk ti*l*. Ef m*aðr* ðregr myki vt *ok* hef*ir* *eig*i eyk ti*l* þa s*ka*l færa j havg.[5] þat eigv m*en*n at vin*n*a medal daga iola at lata fe af. þ*at* *er* v*m* iol þarf at h*af*a *ok* heita mv*n*gat *ok* færa hey ti*l* fenaðar ef þ*at* þickir hagligr*a* at gefa en þ*at* *er* heima *er* s*va* sem vin*n*z v*m* iolin.

11. her segir um paska helgi

[b]PAska helgi eigv*m* vær at hallða. þat *er*o iiij dagar. hin*n*

a Jfr. St., c. 14.
b Jfr. Sk., c. 14, S. 31[16].

[1] Herefter skrevet b*yskop*, hvilket vi have udeladt, som indløbet ved en Afskriverfeil. [2] og [3] Punctum er tilføiet. [4] Ordene hinn iij. dag iola ok hinn iiij. ok hinn v. En meðaldaga alla a iolum er rett at moka ere, da Texten i Skindbogen her maa antages at være forvansket ved Udeladelse af nogle Ord, tilføiede af os efter Gisning. [5] Punctum er tilføiet.

fyrsta *skvlvm* vær hallda sem iola ðag. En an*n*an *ok* iij *ok* iiij s*ka*l hallda sem drottins dag. En. f*ra* paska ðeginv*m* fyrsta[1] *skv*lo v*era* .v. vik*vr* till drottins dags þess e*r* gagnd*ag*a vika. hefz vpp. An*n*an ð*ag* v*ikv* j gagnðögv*m* (s. 42) *ok* iij *ok* miðvikv dag s*ka*l hallda at helgi sem þvatt ð*ag ok* eta einmællt *ok eig*i kiot. Ef philipp*vs* Messo eð*a* kross Messo be*rr* æ an*n*an dag vikv eð*a* iij. eð*a* k*ir*kiv ðag. þa er rett at eta tvimællt *ok eig*i kiot. En ef be*rr* æ mið vikv ð*ag*. þa s*ka*l þurfasta sem aðr. fimta d*ag* j þei*r*i vikv e*r* vppstigning*a*r ðagr. h*ann* s*ka*l hallda sem paska ð*ag*. Fra paska ðegi *skv*lo v*era* vij vik*vr* til. hvit drottins dags. þ*a*r s*ka*l þvrfasta f*ir*i æ lavg*a*r ðagin*n*. hvit drottins dag. s*ka*l hallda sem paska dag en an*n*an ð*ag* vikv sem ðrottins ð*ag*. iij *ok* iiij e*r* m*onnv*m rett at b*era* klyfiar eð*a* fe*r*ia f*a*rma *ok* b*era* vorv ti*l* skips *ok* reka. fe j afrett *ok* klippa savði.

12. hv*er*sv langt er j milli heilagra dagha.

[a]Messv[2] daga eigv*m* vær at hallða lavgtekna þa e*r* nv m*a*n ek telia.[3] Fra xiij degi ero xix nætr ti*l* pals Messo *ok* e*r* þ*a*r *eig*i fasta f*ir*i. þ*a*dan .vij. nætr ti*l* brighidar Messo *ok* e*ig*i fasta f*ir*i. þa ein nott ti*l* mariv Messo.[4] þaðan xx. nætr ti*l* petrs Messo *ok eig*i fasta f*ir*i.[5] þa e*r*o .ij. nætr ti*l* matthias Messo *ok*. þvrfasta f*ir*i. þadan e*r*o xvi nætr ti*l* gregori*vs* Messo.[6] xvij ef hlavpær e*r*. e*ig*i e*r* þ*a*r fasta f*ir*i. þaðan e*r*o ix nætr ti*l* benedi*ctvs* Messo. þa iiij nætr ti*l* mariv Messo.[7] þadan e*r* ein natt *ok* xxx ti*l* gagn dagsins eina. h*ann* s*ka*l hallda at helgi

---

a Jfr. Sk. c. 15.

---

[1] Tilføiet. [2] Rettelse for þessv. [3], [4], [5], [6] og [7] Punctum er tilføiet.

sem þvatt ðag *ok* eta einmællt *ok* *eigi* kiot nema h*ann* b*er*i a paska vikv e*ða* k*ir*kiv d*ag*. þadan *er*o vi. nætr ti*l* philipp*vs* Messo *ok* *eigi* fasta f*ir*i. Þadan *er*o .ij. nætr ti*l* kross Messo *ok* *eigi* fasta f*ir*i. Þadan *er*o xxx. *ok* vij nætr ti*l* kolvmba Messo *ok* ei f*ast*a f*ir*i. Þadan *er*o xv. nætr ti*l* ions Messo bap*tiste* *ok* þ*vr*f*ast*a f*ir*i. Þadan *er*o .v. nætr ti*l* petrs Messo *ok* ij degr*a* fasta f*ir*i. Þadan *er*o ix nætr ti*l* seliv m*ann*a Messo *ok* *eigi* f*ast*a f*ir*i.[1] Þadan *er*o xvij nætr ti*l* iacobs Messo *ok* f*ast*a f*ir*i. þad*a*n *er*o iiji[2] nætr ti*l* olafs Messo *ok* vatn f*ast*a f*ir*i. þadan *er*o xij nætr ti*l* lavrenci*vs* Messo *ok* f*ast*a f*ir*i. þad*a*n .v. nætr ti*l* Mariv Messo *ok* vatn-fasta f*ir*i. Þad*a*n *er*o ix nætr ti*l* b*ar*tholom*evs* Messo *ok* f*ast*a f*ir*i. þa *er*o fimta*n* nætr ti*l* mariv Messo *ok* fasta f*ir*i. þad*a*n *er*o vi. nætr ti*l* kross Messo *ok* *eigi* f*ast*a f*ir*i.[3] þad*a*n *er*o .vij nætr ti*l* matthe*vs* Messo *ok* þ*vr*f*ast*a f*ir*i. þad*a*n *er*o viij nætr ti*l* michals Messo *ok* f*ast*a f*ir*i. þad*a*n er einni natt minnr enn xxx[4] ti*l* simons Messo *ok* fasta f*ir*i. Þadan ero iiij nætr ti*l* allr*a* heil*agra* Messo *ok* vatn f*ast*a f*ir*i. Hv*er*r bondi *er* skyllðr at gefa iij natta v*er*d hiona sin*n*a. þ*ei*r*a* *er* ti*l* logföstv *er*o skyllð in*n*an reps m*onnv*m þ*ei*m *er* *eigi* gegna þing f*a*rar kaupi *ok*[5] ymbrv d*ag*a natt v*er*ði ij *ok* gefa *eigi* fiski nattv*er*ð. (s. 43) *ok* *skv*lo reppstior*a*r skipta. þ*vi* a samkvamv v*m* havst. F*ra* allr*a* heil*agra* Messo *er*o .x. næt*r* ti*l* m*ar*teins Messo *ok* *eigi* fasta f*ir*i. þad*a*n *er*o .xij[6] nætr ti*l* klem*ens* Messo *ok* *eigi* f*ast*a f*ir*i. þa vij næt*r* ti*l* anðress Messo *ok* f*ast*a f*ir*i.[7] þadan

---

[1] Punctum er tilføiet. [2] Saaledes. [3] Punctum er tilføiet. [4] Ordene er einni natt minnr enn xxx ere en Rettelse for Skindbogens: *ero* xxx *ok* ein natt. [5] Ved Sammendragning er Texten her bleven forvansket, idet det ikke sees, at de her nævnte Madgaver paa ymbrv dagar ere en Del af det samlede Antal af tre Maaltider. [6] Rettelse for .xj; dette Tal vilde iøvrigt være rigtigt, dersom Cecilivmessa, som i de øvrige Haandskrifter anføres næstefter Marteinsmessa, kunde antages her at være udeladt ved Afskriverfeil. [7] Punctum er tilføiet.

ero vi. nætr til nicholas Messo *ok* fasta firi. þadan .xv nætr til thomas Messo *ok* fasta firi.[1] þaðan ij nætr til thorlaks Messo *ok* þvrfasta firi. þa ein nott til iola aptans *ok* fasta firi. [a]fiortan[2] ero þeir dagar æ xij manadvm er menn skvlo eigi fleira veiða. en nv mvn ek telia. hvita biorn eigv menn at veiða *ok* gera heiman for til *ok* æ sa biorn er fyrstr kemr bana sari æ hann. hverr sem lanð. æ. nema þrælar veidi eða skvlldar menn. þa æ sa er fe atti at þeim monnvm.[3] Rosm hval eigv menn at veida *ok* æ sa halfan er veidir en halfan sa er land a.[4] Rek hval eigv menn at flytia *ok* festa *ok* skera. Ef land gangr verðr at fiskvm þa skvlo menn taka. þa er lanð gangr. ef menn hoggva með hoggiarnvm. eða taka hönðvm.[5] eigi skal. net hafa viðr ne avngla. Fvgla eigv menn at taka fiaðr sara ef honðvm mæ taka *ok* gefa af hinn .v.^a lvt sem af annari ðrottins daga veiði. Jola dag æ sva-at veiða sem nv er talt. *ok* hinn .viij. dag *ok* xiij. paska ðag *ok* vppstigningar ðag *ok* hvit svnnv ðag. Mariv Messvr iiij. jons Messo *ok* petrs Messo. olafs Messo allra heilagra Messo *ok* kirkiv ðag. En ðrottins daga alla adra *ok* Messo daga þa verðr eitt halld æ öllom odrvm.

13. her seger um langa fostu halld

[b]LAnga föstv eigvm vær at hallda.[6] þat ero vikvr .vij. Drottins ðag þann skvlo vær ganga j langa. föstv sem vpp er sagt æ þingi eða leiðvm. Þa er maðr gengr j föstv þa skal etid kiot firir midia natt. En þa skal[7] eigi eta kiot æ þeim vij vikvm fyrr en sol rennr æ fioll. paska ðag. Annan dag

a Jfr. Sk., c. 16.
b Jfr. Sk., c. 20.

[1] Punctum er tilføiet. [2] Saaledes, uagtet der i det Følgende nævnes femten Dage. [3], [4], [5] og [6] Punctum er tilføiet. [7] Skrevet over Linien.

v*ikv* *ok* iij e*r* rett at eta .ij. mællt *ok* *eigi* kiot. En alla daga þadan f*ra* ti*l* paska nema ðrottins d*aga*. þa s*ka*l fasta. xj. nætr e*r*o þær a fostvn*ni* er skyllt e*r* at fasta. favstv nætr vij. Miðvikv nott hin fyrsta *ok* hin efsta *ok* ymbrv natt. *ok* þvattnott. [a]Jola föstv eigv*m* vær at hallða. Vær s*kv*lvm t*ak*a ti*l* an*n*an ð*ag* vikv at v*a*rna við kioti. þ*an*n e*r* ðrottins ð*agar* v*er*ða iij j milli *ok* jola ð*ags*. þa s*ka*l e*ig*i eta kiot a þ*ei*ri stvnðv ne*m*a drottins d*aga* *ok* M*esso* d*ag*a logtekna. Fostv ð*aga* eigv vær at fasta j iola f*osto* *ok* nætr *ok* næsta ð*ag* iolv*m* f*ir*i dagföstv *ok* f*ir*i hin*n* xiij. [b]Ymbrv d*ag*a eigv*m* vær at hallða .xij. at fostv a xij man*a*dv*m* *ok* nætr. Ymbrvd*aga* eigv*m* vær at hallða a an*n*ari vikv langa föstv. Adr*a* j hvita d*ag*a vikv. Rett e*r* at h*af*a þa hvitt (S. 44) at kvellði miðvikv nott *ok* þvatt nott. Svö s*kv*lo vær hallða ymbrud*aga* f*ir*i iol *ok* f*ir*i michals M*esso* sem vpp v*er*ðr sagt a þingi. e*ða* leidv*m*. Vm langa föstv *ok* vm ymbrv daga alla *ok* þvatt ðag f*ir*i hvita svn*n*v. þa v*a*rðar m*onnv*m fiorb*avg*s g*a*rð ef kiot v*er*ðr etið. En vm allar föstv tiðir[1] aðrar þa v*er*ðr m*að*r sekr iij M*orkvm* ef h*ann* etr kiot *ok* a sak*ir* þær sa er vill. *ok* s*ka*l stefna heima*n* *ok* kueðia til heimil*is* bva a þingi þess e*r* sottr e*r* ix ti*l* fiorb*avgs* saka. en .v. ti*l* vtlegð*a*r.[2]

14. ef m*að*r etr kiot æ fostu timum

[c]Ef m*að*r verðr s*va* staððr j vt eyiv*m* vm langa. föstv at h*ann* hef*ir* e*ig*i an*n*an mat en kiot þa s*ka*l h*ann* hellðr eta kiot en fara lifi sinv. Ei s*ka*l h*ann* eta imbrvd*aga* kiot ne

a Jfr. Sk., c. 21.
b Jfr. Sk., c. 22.
c Jfr. Sk., c. 23.

[1] Rettelse for nætr. [2] Punctum er tilføiet.

fostv ðaga. Svö s*ka*l h*ann* eta at h*ann* ali avnð sina við en hylld*az* e*ig*i æ. h*ann* s*ka*l h*af*a ge*n*git ti*l* skripta við p*re*st æ vij nattv*m* hinv*m* næstv*m* e*r* h*ann* kemr or eyivn*ni*. þ*at* e*r* kiot e*r* m*enn* lata af navt e*ða* savði geitr e*ða* svin.[1] Ef svin kemz æ rossa kiot. þa s*ka*l ala iij man*a*di *ok* fella holld af ef hylldz hef*ir* æ en feita aðra iij. Ef svin kemz æ man*n*z hræ þa s*ka*l ala vi. manaði *ok* fella hollð af. ef hylldz hef*ir* æ en feita adra .vi. *ok* e*r* þa rett at eta svin ef vill. Biorn eigv m*enn* at eta. hvo*r*t sem e*r* vidbiorn e*ða* hvita biorn *ok* ravð dyri. hiort e*ða* hrein. þ*at* s*ka*l eta æ þ*ei*m timv*m* e*r* kiot e*r* ætt ʀosmhvali *ok* sela. Fvgla eigv m*enn* at eta þa e*r* kiot e*r* ætt þa e*r* æ vatni fliota. Klo fvgla s*ka*l e*ig*i eta þa e*r* hræklo e*r* æ.[2] örnv *ok* vali rafna *ok* smyrla. Rett e*r* at eta hæns *ok* rivp*vr*. þ*ar* e*r*o egg æt vnd*an* þ*ei*m fvglv*m* e*r* þe*ir* ero æt*ir* sialf*ir*.[3] Æ þ*ei*m timv*m* s*ka*l egg eta e*r* m*enn* eigv at eta hvitan mat. [a]Kvikfe eigv m*enn* at eta. þat e*r* sialf*ir* lata af.[4] þo e*r* rett at neyta at e*ig*i lati sialf*ir* af ef m*enn* vita hvat at bana v*er*ðr. hvo*r*t sem f*er*st j votnv*m* e*ða* ðrepa skr*i*ð*vr* e*ða* hrid*ir*. þa s*ka*l neyta nema svidda v*er*ði *ok* gefa af hin*n* fimta lvt nem*a* m*a*ðr sæfi *ok* h*af*a gefit æ vij nattv*m* þaðan f*ra* e*r* do in*n*an reps m*onnvm* þ*ei*m e*r* e*ig*i eigv þingf*a*rar kavpi at gegna. Sekr e*r* h*ann* iij ᴍ*orkvm* ef h*ann* g*er*ir e*ig*i s*va*.[5] Kalf s*ka*l ala iij nætr[6] þo e*r* rett at nyta at h*ann* se fy*r*r skorin*n* ef h*onvm* e*r* matr gefin*n* *ok* gefa af hin*n* fimta lvt. þ*at* fe e*r* e*ig*i ætt e*r* m*anz*bani v*er*ðr af grim*m*leik sinv*m*. Ross s*ka*l e*ig*i eta ne hvnda ne melracka e*ða* kavttv *ok* engi (s. 45) kloðyri *ok* e*ig*i hræfvgla. Ef m*a*ðr etr þav kvikinði e*r* f*ra* ero skilð þa v*ar*ðar h*onvm* þat fiorb*avgs* g*ar*ð. [b]þ*ei*m

a Jfr. Sk., c. 24.
b Jfr. Sk., c. 25.

[1], [2], [3], [4], [5] og [6] Punctum er tilføiet.

m*onnv*m *er* skyllt at fasta lögfavstv *er* xii vetr*a* ero at svm*ar* malv*m* aðr. *eig*i s*k*al h*onv*m vetr telia ef h*ann er* s*v*a alin*n* at h*ann* hef*ir eig*i iola natt. Maðr *er* skyllðr at hallda lögföstv til þes v*nz* h*ann er* vijtavgr. Heill m*að*r æ at fasta en *eig*i sa *er* sivkr *er*. Yngri m*að*r en xii vetra. *ok* ellri en vij tavgr. þa *er* sa *eig*i skylldr nema vili. konv þ*eir*i *er eig*i skyllt at fasta *er* bar*n* kvikt hef*ir* j kviði. Kona sv *er eig*i ti*l* lögfostv talin *er* b*a*rn hef*ir* æ briosti vm hina fyrstv langa föstv. hafa æ hon bar*n* æ briosti. hit sama ti*l* hin*n*ar þ*r*idiv langa föstv. Ei s*k*a*l* þat leingr standa f*ir*i logföstv h*en*nar en eina langa. föstv. Jafnskyllt *er* þ*ei*m at v*a*rna við kioti æ fostv tidv*m* sem *eig*i *er*o till fostv talðir sem hinv*m er* fasta.[1] Sa m*að*r er v*a*rdveit*ir* hin*n* vnga man*n*. *eða* hin*n* ovitr*a* *ok* lætr eta kiot æ fostv tiðvm þa v*a*rdar h*onv*m þat sem h*ann* eti sialfr en *eig*i hinv*m er* etr ef h*ann* hafdi eigi vit ti*l* at sia vit. Ef m*að*r b*er*r j mat man*nz*. þat *er eig*i er ætt *ok* vill h*ann* g*er*a þat ti*l* hadvng*a*r h*onv*m þa vardar h*onv*m fiorb*avgs* g*a*r*ð* en *eig*i hinv*m er* etr. [a]Setv m*onnv*m *er* skyllt at fasta föstv nætr. en *eig*i v*er*k m*onnv*m þ*ei*m *er* j eingi v*er*ki *er*o *ok eig*i þ*ei*m *er* smala rekr heim *ok eig*i þ*ei*m *er* ön*n*vngs v*er*k vin*n*r f*ir*i bvi man*nz*.[2] Þ*a*t *er* ön*n*vngs v*er*k ef m*að*r vin*n*r hv*er*n dag þat *er* bondi vill. Ei s*k*a*l* setv m*að*r hlavpa þa daga ti*l* v*er*ks *er* h*ann er* skyllðr at fasta ti*l* þess at h*ann* skili þa hellðr mataz en aðr. Saman kemr fasta m*eð* ollv*m* m*onnv*m. þa *er* ymbrv. vika hefz æ havst *ok* ti*l* þess vn*nz* lok*i*t *er* petrs messo æ svm*a*r. Sa m*að*r er fast*a*r h*ann* s*k*a*l* h*af*a etit mat sin*n* f*ir*i miðia nott þa *er* h*ann* fast*a*r vm ðagin*n* ept*ir ok* mataz *eig*i aðr liðr non. Svö s*k*a*l* h*ann* nætr v*a*rna við kioti. þær *er*

---

a Jfr. Sk., c. 26.

---

[1] og [2] Punctum er tilføiet.

logskyllt *er* at fasta sem *vm* dagin*n*. þa *skal* nott *ver*a æ havst *ok* æ vetr *er* *maðr* ma *eigi* sia ðag *ok* *vær*i *hann* þar *er* *hann* mætti sia j haf vt j skylavsv vedri. þa *skal* nott *ver*a æ svm*ar* *er* sol g*en*gr vm norðr ætt. þ*at* *er* nor*ð*r ætt. *er* sol g*en*gr j begg*ia* ætt norðrs *ok* vt norðrs *ok* til þess hon *er* komin j begg*ia* ætt nordrs *ok* lanðnordrs.[1] Þa *er* *maðr* fast*ar* vm nott þa *skal* h*afa* þvr*r*an mat. þ*at* *er* þvr*r* matr g*ras* *ok* allðin ok iarðar avoxtr allr. Þetta æ m*aðr* *ok* at eta ef h*ann* fast*ar* allzkyns fiska *ok* hvali. (s. 46) aðra en rosm hval *ok* sel. Ross hval s*kal* *eigi* eta *ok* nahval *ok* ravdke*m*bi*ng*.[2]

15. vm tylftar kuið *ok* iij m*a*rka sakir.

[a]ÞAt *er* mællt vm sakar þær allar *er* nv *er*o tald*ar* j k*r*istin*na* laga þætti at þ*ei*m sokvm s*ka*l stefna heima*n* *ok* kvedia ti*l* heimil*is* bva ix æ þingi þ*es* m*anz* e*r* sottr *er*. vm skog g*an*gs sak*ir* *ok* fiorbavgs sak*ir* nema m*aðr* hafi stef*n*t vm fiolkyngi. þ*ar* s*ka*l kveðia til tylft*ar* kvið[3]. En vm þrigg*ia* m*a*rka sak*ar* *ok* vm vtlegð*ir* þar s*ka*l kvedia ti*l* heim*il*is bva .v. þ*es*s m*anz* *er* sottr *er*. Svö settv þeir ketill b*ysk*op *ok* þorlakr b*ysk*op at radi avzavr*ar* b*ysk*opc[4] *ok* sæm*vn*dar *ok* mar*gra* ken*ni* man*na* an*n*ar*ra* k*r*istin*na* laga þat sem nv v*ar* vpptint *ok* vpp sagt.[5]

16. her seg*ir* huersv m*en*n skulu tiu*n*da fe sitt[6]

[b]ÞAt *er* mællt j logv*m* h*er* at m*en*n *skv*lo tivnda fe sitt lögtiv*n*ð. Þat *er* logtiv*n*ð at sa *maðr* s*ka*l gefa .vi. alna eyri

a Jfr. Sk., c. 26, S. 41[19].
b Jfr. Sk., c. 28.

[1] og [2] Punctum er tilføiet. [3] Saaledes. [4] Saaledes. [5] Punctum er tilføiet. [6] Den her følgende Tiendelov begynder i den næste Linie efter det Foregaaende, uden nogen Adskillelse, og Begyndelsesbogstavet þ er

a ij missarv*m* ef h*ann* a x. tigv fear vi alna avra.[1] Sa m*aðr* e*r* a x avra vi. alna avra. f*ir*i vtan fot sin hv*er*sðags bvning skvlldlavst. Sa s*ka*l gefa alin vaðmals e*ða* vllar reyfi. þ*at* e*r* vi g*er*i hespv e*ða* la*m*bs giærv. En sa e*r* a xx avra. sa s*ka*l gefa .ij. aln*ir*. en sa e*r* a xl. avra. sa s*ka*l iij ålni*r*. En sa e*r* a vi tigi avra sa s*ka*l iiij aln*ir*. Sa e*r* a viijtigi avra s*ka*l .v. aln*ir*. En sa e*r* a xtigv avra. h*ann* s*ka*l vi. aln*ir*. Þat fe s*ka*l e*ig*i ti*l* tiv*n*d*a*r telia e*r* aðr e*r* ti*l* gvds þacka lagit. hvo*r*t sem þ*at* e*r* ti*l* k*ir*kna e*ða* ti*l* brva lag*i*t e*ða* ti*l* an*n*arar salv bot*a*r. hvo*r*t sem þ*at* fe e*r* j lönðv*m* e*ða* j lavs*v*m avrv*m*. Prest*a*r s*kv*lo e*ig*i tivnða þat fe e*r* þei*r* eigv j bokv*m* *ok* Messo klæðv*m* *ok* þat allt e*r* þei*r*. h*a*f*a* ti*l* gvds þionostv nema þei*r* vili.[2] tivnða s*kv*lo þei*r* an*n*at fe. Bvss afleifar þarf m*aðr* e*ig*i at tivnða vm vær ef h*ann* hellðr bvi sino. En ef h*ann*[3] bregdr bvi *ok* selr or þ*v*i. þa s*ka*l þ*at* tivnða. Ef m*aðr* a goðorð þa s*ka*l h*ann* þat e*ig*i ti*l* tivnd*a*r telia.[4] Vallð e*r* þat en e*ig*i fe. Bænðr allir s*kv*lo tivnð g*er*a þei*r* e*r* þing f*a*rar kaupi eigv at gegna af fe sinv skvllðlavsv.[5] Ei s*ka*l omögv*m* fe[6] ætla þo at h*ann* eigi fra*m*m at færa. En þo at h*ann* eigi min*n*i[7] fe ef h*ann* a .x. avra skvlldlavsa þa s*ka*l tivnð af g*er*a. hvort sem h*ann* e*r* bondi e*ða* griðm*aðr* nema h*ann* eigi þa omaga e*r* h*ann* sk*v*l*i* a v*er*kv*m* sinv*m* fr*a*m færa. Rett e*r* at þ*vr*fa me*n*n þei*r* allir þiggi tivnð e*r* e*ig*i eigv at giallða. Jaf*n*t s*kv*lo kon*vr* giallda tiv*n*ð se*m* kar*l*ar af fe sinv. (s. 47)

---

af Størrelse som de sædvanlige Capitelinitialer. Tiendeloven efter dette Haandskrift er aftrykt i Dipl. Isl. I, S. 142—148, og dens Capitler i Membranen svare paa følgende Maade til de Paragrapher, hvori den er inddelt i Dipl. Isl.: c. 16 til § 1—7; c. 17 til § 8—17; c. 18 til § 18; c. 19 til § 19—20; c. 20 til § 21—31.

[1] og [2] Punctum er tilføiet. [3] Skrevet over Linien. [4] og [5] Punctum er tilføiet. [6] Herefter er skrevet t e l i a, men dette Ord er igjen udstreget. [7] Saaledes.

17. um logsamkuamu.

[a]Samkvamv *skv*lo me*nn* eiga v*m* havst j repp hv*er*iv*m*. e*ig*i fyr*r* en. iiij vikvr lifa svm*ar*s *ok* skipta tivnðv*m*. skipt *skal* vera ollv*m* ðrottins dag fyrstan j vetri. v. me*nn* *skal* ti*l* taka j repp hv*er*iv*m* at skipta tivnðv*m* *ok* matgiofv*m* *ok* sia eiða at m*onnv*m. þa e*r* bezt þickia ti*l* falln*ir* hvo*r*t sem þ*eir* ero grið*me*nn e*ða* bændr *ok* sækia me*nn* vm laga afbrigdi.[1] Skylldr e*r* hve*r*r m*aðr* ti*l* þeir*r*ar samkvamv at f*a*ra sa e*r* tivnð ge*r*ir. e*ða* fa an*n*an man*n*. firir sik. þa*nn* e*r* logskilv*m* halldi vpp f*ir*i h*an*n *ok* h*a*ndsöl se at þiggianði. En ef h*ann* ke*m*r e*ig*i f*ir*i midian. dag *ok* engi af h*an*s henði. þa v*er*ðr h*ann* sekr v*m* þat iij m*orkvm* *ok* *skal* h*ann* þo giallda tivnð. sem skipt v*er*dr a henðr h*onv*m. Þ*ar* *skal* telia fe m*ann*a hv*er*sv mik*it* hv*err* a. *skal*. v*ir*da lonð *ok* lavsa avra ti*l* vi alna avra *ok* *skal* þat fe v*ir*da sem a logfardogv*m* v*ar* skvlldlavst. Sialfr *skal* hv*err* v*ir*da fe sitt *ok* telia. En þa e*r* h*ann* hef*ir* talt fe sitt *ok* virt. þa *skal* h*ann* *tak*a bok j honð s*er* e*ða* kross. *ok* nefna vatta at þi vætti. *skal* h*ann*[2] segia at ek vin*n* log eið at bok *ok* segi ek þat gvdi at ek a *sva* fe se*m* nv hef*ir* ek talit nema min*n*a se. En ef h*ann* vill e*ig*i eið vinna. þa e*r* h*ann* e*r* beiddr þa v*er*ðr h*an*n sekr xij m*orkvm*. h*an*s tala *skal* standa a fe sialfs *ok* *skal* af þv*i* g*er*a tiv*n*ð. ne*m*a h*ann* sv*er*i ti*l* fiordvngi min*n*a en e*r* *ok* v*er*ðr h*ann* þa sekr v*m* þat xij. m*orkvm* *ok* *skal* h*ann* *sva* mikla tivnð giallða. sem samkvamv me*nn* telia *ok* skipta a hond h*onv*m eiðlavst. þ*ar* e*r* m*aðr* hef*ir* eið sv*ar*ðan. þa *skal* h*ann* svö tivnð af g*er*a sem h*ann* hef*ir* at svarit ne*m*a fe h*an*s þv*er*ri e*ða* vaxi tivtigv*m* avra. [b]þar *skal* m*aðr* gialllða vartivnð sina sem skipt e*r* havst

a Jfr. Sk., c. 29.
b Jfr. Sk., c., 33, S. 53[10].

[1] Punctum er tilføiet. [2] skal hann er en Rettelse for hann skal.

tivnð h*ans*. Nv lætr h*ann* hv*er*gi skipta æ samkva*m*v. þa s*ka*l þ*ar* giallda e*r* h*ann* e*r* m*a*rteins MESSO. [a]Ef fe h*ans* þv*err* xtigv*m* avra. þad*a*n f*ra* e*r* h*ann* hef*ir* sv*a*rit. þa e*r* h*onv*m rett at f*a*ra ti*l* samkvamv *ok* telia fe sitt *ok* vin*na* eid at *ok* ge*ra* þ*ar* tivnd af e*r* h*ann* sve*rr* ti*l*. Nv vex fe m*anz* xtigv*m* avra. eð*a* meira. þa e*r* h*onv*m rett at f*a*ra ti*l* sa*m*kvamv *ok* segia ti*l* þess *ok* ge*ra* þ*ar* tivnð af. Nv hyggia reps m*enn* at meira hafi vaxit fe h*ans*. en h*ann* seg*ir* en h*ann* vili ecki f*ra* segia þo at vaxit hafi þa eigv samk*va*mv m*enn* at ge*ra* h*onv*m orð at h*ann* ko*m*i ti*l* samk*va*mv *ok* vin*n*i eið at fe sinv j an*n*at sin*n*. En ef h*ann* vill *eigi* eið vin*na*. þ*ar* sem þ*eir* vilia. þa ve*r*ðr hann[1] sekr xij. M*orkvm* *ok* e*r* þ*a*t eið fall. *ok* s*ka*l h*ann* s*va* mikla tiv*n*ð giallda. sem reps m*enn* telia *ok* þ*ei*m e*r* þeir vilia. Þ*ar* e*r* m*ann*i ve*r*ðr eið fall *ok* eigv reps m*enn* sok þa *ok* hv*err* þei*r*a fir*ir* sem vill. (S. 48) Sok þeiri s*ka*l stefna at logheimili þess e*r* sottr e*r* *ok* telia h*ann* sekian v*m* xij mo*r*kv*m* *ok* kvedia ti*l* heim*i*lis bva fim*m* æ þingi. Nv ef k*vi*ðr be*rr* æ h*ann* eiðfallit. þa s*ka*l ðomr dæma vi M*erkr* þ*ei*m e*r* sotti. en adr*ar* vi. fylgia an*n*ari tivnð. [b]Reps m*enn* þ*eir* er ti*l* ero tekn*ir* s*kv*lo skipta hv*er*s m*anz* tivnð j iiij stadi nema min*n*i se en eyris tivnð en þa e*r* þo rett at hon hv*er*fi j ein*n* stað. Ein*n* fiordvng tivnd*a*r s*ka*l gefa þvrfa m*onnv*m in*n*an reps þ*ei*m e*r* ti*l* omagabiarg*a*r þvrfa at h*af*a æ þ*ei*m missarv*m* *ok* skipta m*eð* þ*ei*m gefa þ*ei*m meira e*r* meiri e*r* þorf. Ei*gi*[2] æ tiv*n*d or repp at gefa. nema samkvamv m*enn* v*er*di æ þat satt*ir* *ok* þicki vtan reps m*onnv*m meiri þörf. Þat fe e*r* gefa s*ka*l þvrfa m*onnv*m s*ka*l v*er*a j vadmalv*m* eð*a* v*a*rar felldv*m* j vllv eð*a*

---

a Jfr. Sk., c. 29, S. 46[10].
b Jfr. Sk., c. 30.

---

[1] Tilføiet. [2] Herefter er skrevet e, men dette Bogstav er igjen udstreget.

giærv*m* e*ða* j mat e*ða* kvik fe öllv öðrv en rossv*m*. þ*at* s*ka*l golldit v*er*a þ*ei*m mo*nn*vm e*r* við s*kv*lo taka *ok* fr*a*mkomit at m*ar*teins Messo. En ef þa e*r* e*ig*i gollðit þa v*er*ðr þat tivnd*ar* hallð *ok* v*er*ðr sa sekr v*m* þ*at* iij[1] M*orkvm* e*r* giallða skillði. Þvrfa m*að*r sa e*r* ti*l* h*a*nda e*r* skipt. h*ann* e*r* adili at sok þ*ei*r*i*. bædi sækiandi *ok* selianði.[2] Sa e*r* an*n*ar adili e*r* ti*l* sokn*ar* e*r* tekin*n* j reppinv*m* *ok* tivnð skipti ti*l* h*a*nda h*onv*m. Sok þ*ei*ri s*ka*l stefna at log heim*i*li þess e*r* sottr e*r* *ok* kveðia ti*l* heim*ilis*[3] bva .v. ꜳ þingi. þa e*r* næst*ir* e*r*o stefnv staðnv*m*. Þ*ei*m m*anni* e*r* rett at stef*na* heima at sin e*r* tivnd skipti ti*l* handa þvrfa m*anni*. hin*n* v.[a] dag vikv e*r* iiij vikvr e*r*o af svmri ef e*ig*i er[4] aðr fr*a*m komit. Rett e*r* at h*ann* taki þ*ann* ðag viðr vað-malv*m* ti*l* h*a*nda þvrfa m*anni* ef hin*n* vill þa hafa gollðit. e*ig*i e*r* h*ann* skylldr at taka við odrv fe ne*m*a h*ann* vili. Ef e*ig*i kemr þ*ann* dag fr*a*m þa s*ka*l sa m*að*r e*r* ti*l* soknar er tekin*n* g*an*ga vt j tvn at sin e*ða* sa m*að*r e*r* h*ann* selr sok *ok* nef*n*na vatta at þ*v*i at h*ann* e*r* bvin*n* við at t*ak*a tivnð þ*ei*ri e*r* hin*n* s*kv*li giallða *ok* nefna h*ann* *ok* ꜳ kveða. hv*er*sv mikit fe er. ok[5] h*ann* s*er* einga*n* þ*ann* at gialldi halldi vpp f*iri* h*ann*. þa s*ka*l h*ann* nef*na* vatta j an*n*at sin*n* at þ*v*i vætti s*ka*l h*ann* segia. at ek stefni h*onv*m *ok* nefna hin*n*. vm þ*at* e*r* h*ann* hellðr tivnð fir*ir* h*onv*m *ok* nefna þvrfa mauninn. *ok* tel ek h*ann* sekian vm þ*at* vi. M*orkvm* *ok* giallda fiorðvngin*n* tven*n*vm giollðv*m* s*va* sem bvar virda. þ*ann* lvta e*r* o golldin*n* er. ef svmr e*r* gollðin*n*.[6] stefni ek ti*l* giallða *ok* ti*l* vtg*o*ngv[7] vm fe þ*at* *ok* kveða ꜳ hv*ar* h*ann* stefn*ir*. ti*l* þings *ok* stefni ek lög-

---

[1] Saaledes; maaskee en Feilskrift for v i.; see nedenfor Linie 23 og c. 20; jfr. iøvrigt ovenfor c. 3, S. 203. [2] Ordet s e l i a n ð i er en Rettelse for Skindbogens: j s i t i a n ð i. [3] Saaledes. [4] Tilføiet. [5] Herefter er skrevet ef, hvilket vi have udeladt, som indløbet ved Afskriverfeil. [6] Punctum er tilføiet. [7] Rettelse for v i ð g *o* *n* g u.

stefnv. h*ann* s*ka*l kvedia ti*l* .v. bva æ þingi. þadan f*ra* e*r* h*ann* stefndi.[1] (S. 49).

18.

[a] Annan fiorðvng tivnd*a*r s*ka*l hafa b*ysk*op.[2] þat fe s*ka*l v*era* j vadmalv*m* e*ða* j v*a*rar fellðv*m* e*ða* j lamba giærv*m* j gvlli e*ða* j brendv silfri. Þa e*r* b*ysk*op fer*r* vm fiorðvng. h*ann* s*ka*l segia ti*l* at k*ir*kiv soknv*m* j repp hverivm hv*er*r víð þ*ei*m fiorðvngi s*ka*l t*ak*a e*r* h*ann* s*ka*l h*af*a. Þar er mælltr eindagi æ þ*v*i fe e*r* m*en*n s*kv*lo b*ysk*opi gialldа. hin*n* fimta ðag vikv er iiij vikvr e*ro* af svmri at logheim*i*li þess m*anz* e*r* b*ysk*op bavd við at taka þ*v*i fe. Rett e*r* þo at fyr*r* se golldit. En ef þa e*r* eigi golldit. þa s*ka*l sa e*r* rettr sækiandi e*r* g*an*ga vt j tvn at sin *ok* nefna vatta at þ*v*i at h*ann* e*r* bvin*n* við at t*ak*a fe þ*v*i er hin*n* skilldi gialldа *ok* nef*na* h*ann* *ok* kveða æ hve mikit feit e*r*. Ok[3] h*ann* s*er* ei þ*ann* m*ann* e*r* gialld þat in*n*i af hendi. þa e*r* rett at stefna s*va* vm þ*en*na fiorðvng tivnd*a*r sem vm hin*n* e*r* fyr*r* v*a*r tint. Þat e*r* h*onvm* *ok* rett at stefna siðar*r* vm þat fe at log heim*i*li þess e*r* giallda s*ka*l. þes æ h*ann* *ok* kost at segia b*ysk*opi till *ok* lata h*ann* heimta s*va* sem h*ann* vill. e*ða* sa e*r* h*ann* vill.

19. um kirkiv tiu*n*d *ok* prestz tiund.

[b] Nv e*ro* ept*ir* ij fiorðvngar þat e*r* half tivnð *ok* s*ka*l leggia ti*l* k*ir*kiv *ok* ti*l* p*re*sta reiðv. s*va* ti*l* hv*er*rar k*ir*kiv sem b*ysk*op

---

a Jfr. Sk., c. 31.
b Jfr. Sk., c. 32.

---

[1] Her er efter Slutningen af Capitlet nederst paa Siden noget over en halv Linie ubeskrevet. [2] Punctum er tilføiet. [3] Herefter er skrevet ef, hvilket vi have udeladt som indløbet ved Afskriverfeil.

skipt*ir* tivnðv*m* ti*l* *ok* reida þ*ei*m m*an*ni j honð e*r* k*ir*kiv þa v*ar*dveit*ir* e*r* tivnðv*m* e*r* til skipt. h*ann* s*ka*l kavpa tið*ir* at p*re*sti s*va* sem h*ann* ma við kom*az* *ok* þa lvti aðr*a* e*r* ti*l* k*ir*kiv þvrft*ar* þarf at h*afa*. Svö sem ti*l* vin*nz* fe þat.[1] Svö s*ka*l giallda tivnð af öllv*m* bæiv*m* j h*er*adi ti*l* k*ir*kna sem b*ysko*p hef*ir* bod*i*t. hv*er*ir sem a bolstoðv*m* bva.[2] Bondi sa e*r* æ k*ir*kiv bæ byr*r*. þ*ei*m e*r* tivndin*ni* e*r* skipt ti*l*. h*ann* er rettr heimtanði *ok* seliandi *ok* sækiandi þeir*r*ar sak*a*r ef h*ann* vill. En ef h*ann* vill *eig*i þa e*r* rett*r* adili þeir*r*ar sak*a*r. lærðr m*að*r sa e*r* k*ir*kiv þion*a*r *ok* ti*l* k*ir*kiv þvrfta vill feit hafa.[3]

20. j hue*r*iu rettlvkt er kirkiv tivnd *ok* p*re*stz.

[a]Fjorðvng tivnd*ar* þ*an*n e*r* ti*l* p*re*sta reiðv s*ka*l legg*ia*. þ*an*n s*ka*l giallda j vadmalvm e*ða* j var*a*r fellðv*m* e*ða* j lamba giærv*m* j gvlli e*ða* brendv silfri. En þ*an*n fiordvng tivnðar e*r* til k*ir*kiv þvrfta s*ka*l leggia. þ*an*n s*ka*l giallða j vaxi e*ða* vidi j reykelsi e*ða* tiorv e*ða* lereptv*m* nyivm þ*ei*m sem hæfir ti*l* k*ir*kiv bvnaðar svo[4] se*m* getr at kavpa m*eð* vadmalv*m* j þi h*er*adi. Ret*t* e*r* þo at vadmal ein se gollðin. þat fe s*ka*l golldit hit siðazta fimta. dag vikv e*r* iiij vikvr e*ro* af svmri. En ef *eig*i kemr þa f*ramm*. þa s*ka*l sa e*r* heimtandi e*r* stefna þ*an*n d*ag* v*m* j tvni æ k*ir*k*iv* bænv*m* þ*ei*m e*r* tivnðin æ ti*l* at hv*er*fa *ok* sækia svö v*m* sem v*m* aðr*a* tiv*n*ð.[5] h*ann* s*ka*l stefna sin*n*i stefnv vm hvorn fiorðvngin*n*. *ok* lata varda .vi. M*erkr* j hv*a*rvm (s. 50) tveggi*a* stad vm halldit.[6] kostr e*r* *ok* at stefna ein*n*i stefnv v*m* bada fiorðvnga *ok* fylgia þa ein ælog. þ*via*t ein*n* e*r* adili at baðv*m*. Rett er[7] at stefna heim*a*n ti*l* v*a*r þinga

---

a Jfr. Sk., c. 32, S. 49[21].

---

[1], [2] og [3] Punctum er tilføiet. [4] Rettelse for sve. [5] og [6] Punctum er tilføiet. [7] Tilføiet.

vm tivndar mal. þar sem menn ero sam þinga ok rett er at lysa a varþingi i þingbrekkv vm tiundar mal ef þeir erv sam þinga[1] ok sækia þar j ðom ef hinn er þar er sottr er. þa er rett vm byskopc fiordvng at sækia þo at sa se eigi þar er sottr er.[2] Ef lyst er a þingi þa skal kvedia til heimilis bva fimm þess er sottr er. [a]Ef maðr hefir omaga eyri at varðveita þann er hann tekr voxtv af. þa skal hann þann lvt avaxtarins tivnda er vndir hann berr sem þat fe er hann atti aðr. Jslenzskir menn skulo allir tivnda fe sitt. En vm vtlenda menn ef þeir koma hingat þa er þeim eigi skyllt at tivnda her fe sitt aðr þeir hafa verit her iij vetr samfast nema þeir geri bv fyrr. En þat vaar skvlo þeir tivnð gera er þeir gera bv ok þav missari eptir. En ef varir landar fara heðan ok eigv þeir fe eptir. þa skal sa maðr giallda tivnð af er þat fe vardveitir. En vm þat fe er hann[3] hefir brott með ser þa er, honvm eigi skyllt at giallda her tivnd af þo at hann se[4] leingi a brott. En ef hann kemr vt þa skal hann giallðа tivnð af þvi fe er hann hefir vt með ser. hinn næsta vetr eptir er hann hefir vt komit aðr vm svmarit. þo at hann se j gorðvm erlenðiss[5]. Ef maðr kemr vt hingat ok hefir vaxit fe hans eða þorrit ok hann hafi eigi[6] eida fyrr at vnnit þa er hann skyllðr at vinna eið at fe sinv ef menn vilia beida hann. Ef hion eigv fe saman þa skal karlmaðr vinna eið firi fe beggia þeirra[7]. Ef karlmaðr ok kona[8] eigv fe saman. þa skal karlmaðr vinna þar eið at. Ef karlar eigv fe saman. þar er rett þoat annarr vinni þar eið. En ef þeir metaz við ok vill hvargi sveria. þa er sok við hvorntveggia. Sa skal eið vinna er lograðanði er fiarins. Ef

---

a Jfr. Sk., c. 33.

---

[1] Ordene fra ok rett er at lysa ere tilføiede. [2] Punctum er tilføiet. [3] Tilføiet. [4] Skrevet over Linien. [5] Ordene gorðvm erlendiss ere en Rettelse for storfvm herlenðiss. [6] Tilføiet. [7] Punctum er tilføiet. [8] Rettelse for konv.

voxtv b*er*r vnd*ir* man*n* af þess man*n*z fe e*r* erlendis[1] er. þa s*ka*l h*ann* þat fe s*va* tivnda. sem voxtv b*er*r vndir h*ann* af omaga eyri.[2] þ*a*r s*ka*l m*að*r tivnð giallda j þ*ei*m repp sem h*ann* æ logheim*i*li þav missari hv*a*r sem fe h*an*s er. Rett e*r* at sættaz æ tivnd*a*r[3] mal medan e*ig*i er stefnt v*m*. þa er rett at sættaz æ þo at stefnt se vm *ok* s*ka*l e*ig*i meira niðr falla alagan*n*a en helmingrin*n*. Ef m*að*r tekr min*n*i satt[4] en .iij. M*arka* þa v*a*rdar h*ann*[5] þ*at* iij M*erkr*[6] *ok* æ sa sok e*r* vill. Ef tivnd gelldz e*ig*i heima j h*er*adi enda e*r* e*ig*i stefnt v*m*. þa e*r* rett at lysa hit næsta svm*a*r ept*ir* æ alþingi at logb*er*gi. Jn*n*an reps m*en*n eigv at lysa föstv d*ag* *ok* þvatt ð*ag* vm tivnd*a*r mal *ok* þ*ei*r m*en*n e*r* af þ*ei*m taka. Ef reps m*en*n hafa e*ig*i lyst f*ir*i helgina. þa e*r* rett ept*ir* helgina hv*er*iv*m* at lysa sem vill vn*n*z ðomar fara vt. Sa e*r* lysa vill v*m* tivnd*a*r mal. h*ann* s*ka*l g*an*ga til lögb*er*gs *ok* nefna s*er* vatta at þ*v*i vætti s*ka*l h*ann* segia at ek lysi sok æ henðr h*onv*m. *ok* nefna h*ann*. vm þ*at* at h*ann* hafi[7] halldit þ*ei*m fiorðvngi tivnðar *ok* segia hv*er*r sæ e*r* tel ek h*ann*[8]

---

[1] Rettelse for herlendis. [2] Punctum er tilføiet. [3] Bogstaverne ti ere utydelige. [4] Rettelse for sok. [5] Saaledes. [6] Abbreviaturen kan ligesaavel betegne Morkvm som Merkr. [7] Skrevet to Gange. [8] Her ender Texten i Membranen, der saaledes er defect. Membranen indeholder endnu herefter et Blad, som synes paa begge Sider helt over at have været Gjenstand for Rasur, saaledes at der ikke sees Spor af, hvad der kan have været skrevet derpaa. Denne Rasur strækker sig dog ikke saa langt ud til Kanterne, at ikke navnlig den øverste Linie af vor Text vilde have været synlig, dersom Fortsættelsen var skrevet der, og vi antage derfor snarere, at der er gaaet tabt to eller flere Blade af Membranens sidste Læg, som nu kun bestaaer af to Blade, og at det der mangler i Texten har været skrevet paa det saaledes Tabte.

VI.

A. M. 50 8vo.

Her hefr kristin*n* rett hin*n* forna[1]

1.

Þat[a] er upphaf laga u*a*rra isle*n*di*n*ga se*m* upp haf er allra godra hl*u*ta. at all*ir* me*n*n skolu u*er*a krisner[2] h*er* æ la*n*di ok t*r*ua æ ein*n* g*u*d fodur *ok* son *ok* heilagan*n* a*n*da: barn hu*er*t er alit er s*ka*l færa ti*l* skirn*a*r se*m* fyrst mæ m*ed* hu*e*rig*r*i skepnu se*m* er.[3] Ef fad*ir* barns er *ei*g*i* hia *ok* s*ka*l sa bo*n*de færa b*a*rn ti*l* skirn*a*r er uist ueit*ir* konu þ*eir*ri er liettari er uordin *ok* sa m*a*d*r* er h*ann* bidr ti*l*.[4] Ef huargi er þ*eir*ra ti*l* þa skolu þ*ei*r m*en*n færa b*a*rn ti*l* skirn*a*r er þ*a*r eru logfaster in*n*an huss.[5] Ef *ei*g*i* eru þ*ei*r ti*l* þa skolu þ*ei*r er næstir eru; Ef sa m*ad*r hef*ir* *ei*g*i* syslo ti*l* at *fær*a[6] b*a*rn ti*l* skirn*a*r er logskylldr er ti*l* eda syni*a*r sa er ti*l* er kuaddr[7] *ok* uard*a*r þat

---

a Jfr. Skálholtsbók, c. 1. ovenfor S. 1, og de der anførte Haandskrifter.

---

[1] Denne Overskrift, der er utydelig, og hvis Læsning, navnlig forsaavidt angaaer den sidste Del, er usikker, findes skrevet med rødt Blæk øverst paa Skindbogens første Side, hvorefter Texten begynder i den følgende Linie. Capiteltallet er tilføiet af os. [2] Saaledes. [3], [4] og [5] Punctum er tilføiet. [6] Skrevet f[7]a. [7] Utydeligt i Skindbogen.

fior baugs gard huorvmtueggia[1] þeirra *ok* a sa savk er uill *ok* s*ka*l sok þeirri stefna heiman *ok* kuedia heimilis bua (s. 2) ix a[2] þingi þess m*anz* er sottr er.[3] bo*n*di er skylldr at ala þa me*n*n er b*a*rn færa ti*l* skirnar iij me*n*n fulltida *ok* barn hin*n* fiorda *ok* hross e*da* eyk ef þ*ei*m fylg*ir*.[4] Ef h*ann* a min*n*a fe en þi*n*gf*a*rar kaupe æ at gegna þa s*ka*l h*ann* ueita þ*ei*m h*us*ru*m* *ok* selia þ*ei*m mat sua sem bu*a*r ui*r*da.[5] Golldit s*ka*l æ fiortan nattu*m* matar ue*r*d *ok* heyss.[6] Ef bo*n*de syni*a*r þ*ei*m uistar e*da* þess beina er mælt er *ok* ue*r*dr h*ann* vt lagr[7] u*m* þ*at* .iij. mo*r*ku*m* *ok* a sa sok er syniat er.[8] Stefna s*ka*l þ*ui* mæli heima*n* *ok* kuedia heimilis bua .v. a þi*n*gi þess m*anz* er sottr er. [a]þ*ei*r[9] me*n*n er b*a*rn færa til skirnar s*ko*lo f*a*rá ti*l* logheimilis p*re*stz ne*ma* þ*ei*r fin*n*e h*ann* fyr*r* *ok* bidia h*ann* skira b*a*rn en ef h*ann* u*a*rnar þ*ei*m *ok* uardar þ*at* fior baugs gard *ok* eiga þ*ei*r sok er b*a*rn færdu til skirn*a*r *ok* s*ka*l heiman stefna *ok* kuedia ti*l* bua ix æ þi*n*ge.[10] Ef þ*ei*r hitta p*re*st æ fornu*m* uege *ok* lætr h*ann* rietta skirn uppi at h*ann* lati at logheimili sinu ef h*ann* hef*ir* eigi lei*ngur* (s. 3) heima*n* ue*r*it en dagstu*n*d.[11] Ef p*re*str hef*ir* leingr[12] heima*n* ue*r*it en nott *ok* hitta me*n*n h*ann* æ fornu*m* uege *ok* bidia h*ann* skira barn *ok* lætr h*ann* ʀiett skirn uppi ath h*ann* lati at[13] k*ir*kiu bæ hinv*m* næsta. ef barn er e*ig*i siukt; Ef sott er a barni *ok* s*ka*l þ*a*r skira er fyrst nair uatni.[14] Prestr s*ka*l e*ig*i suo f*a*ra heima*n* nott eda lei*n*gr at e*ig*i hafi h*ann* þa reidu m*ed* sier at b*a*rn megi skira.[15] Ef h*ann* fer*r* s*ua* heim*an* at e*ig*i megi

---

a Jfr. Sk., c. 2.

---

[1] Utydeligt i Skindbogen. [2] Tilføiet. [3], [4], [5] og [6] Punctum er tilføiet. [7] Rettelse for l æ g r. [8] Punctum er tilføiet. [9] Punctum foran dette Ord er tilføiet. [10] og [11] Punctum er tilføiet. [12] Rettelse for l e i g r. [13] Tilføiet. [14] og [15] Punctum er tilføiet.

h*ann*[1] barn skira *ok* u*er*dr h*ann* sekr u*m* þ*at* iij morku*m* ef h*ann* ke*m*r j au*n*gua raun.[2] Ef h*ann* ke*m*r j rau*n* u*m* *ok* sta*n*de þ*at* f*irir* skirnin*n*e er h*ann* hef*ir* ei ti*l* REido þa u*ar*dar h*onu*m fior baugs g*ar*dr[3]. Ef b*ar*n elz j ut eyu*m* sua at erfi*n*gi er hia bar*n*s þess *ok* er h*ann* skylldr at fæ*ra* b*ar*n ti*l* skirnar *ok* budunaut*ar* ha*n*s *ok* þ*ei*r me*n*n allir er a megin l*an*di eru skylldir at f*æ*ra barn ti*l* skirnar.[4] Sa er skylldr at lia skips er bædin*n* er *ok* fara m*ed* þ*ei*m hu*er*r er beiddr er at fara m*ed* þ*ei*m se*m* fyrst (s. 4) ma f*ir*i uedrs soku*m*.[5] Bo*n*di er skylldr at ala þa me*n*n v er utan e*r*o ko*mnir* *ok* barn hit vi[a].[6] þ*ei*r skolv þa me*n*n fæ*ra* apt*ur* er b*ar*n ferdu er ut*a*n færdu.[7] Ef kona uerdr liett*ar*i a fornv*m* uege *ok* e*r*o fo*r*unautar h*en*n*ar* hia *ok* e*r*o þeir[8] skylldir at fæ*ra* b*ar*n e*da* þ*ei*r er fyst e*r*o bedn*ir* ti*l*.[9] Ef sa m*adr* f*æ*rir *eigi* barn ti*l* ski*r*n*a*r er skylldr er ti*l* e*da* syni*ar* m*adr* farar e*da* skips e*da* eyki*ar* ad naud-synia lausu *ok* uard*ar* þ*at* f*ior* b*augs* G*ard* *ok* s*ka*l soku*m* þ*ei*m heim*an* stefna *ok* k*u*edia heimil*is* bua ix a þi*n*gi þess e*r* sott*ur* er; Ef b*ar*n er ui*d* bana hætt *ok* nair *eigi* p*re*stz fu*n*di *ok* a ulærdr m*ad*r þa ath skira barn.[10] Ef b*ar*n u*er*dr s*ua* siukt a forn*u*m uegi *ok* s*ka*l fara þar e*r* uatni na*ir* e*da* sio ef *eigi* na*ir* natni.[11] h*ann*[a] s*ka*l gefa barninv nafn s*uo* se*m* þ*at* s*ka*l heita *ok* s*ua* mæla.[12] Ek skiri þ*ic* *ok* nefne h*ann* barn*i*t j nafni fod*ur* *ok* d*r*ep barninv j uatn*i*t *ok* sonar *ok* d*r*ep þ*u*i j an*n*ad sin*n* j *ok* a*n*da h*eilags* *ok* d*r*ep þ*u*i j iij[a] sin*n* j s*ua* at h*ann* u*er*di aluat*ur*.[13] þo er riett at u*m* sin*n* sie i d*r*epit e*da* hellt uatni a ef *eigi* u*er*dr rædru*m* ad odru.[14] Nu ef *eigi* na*ir* uatni

---

a Her findes ikke Stykket Sk., l. c., S. 4^{7-11} om Indvielsen af Vandet.

---

[1] Skrevet over Linien. [2] Punctum er tilføiet. [3] Først glemt, men derefter skrevet i Margen; Punctum er tilføiet. [4], [5], [6] og [7] Punctum er tilføiet. [8] Tilføiet. [9]—[14] Punctum er tilføiet.

eda sio (s. 5) þa *skal*[a] bræda snio *eda* is *med* ho*n*du*m* sier *ok* rida a sua at þ*at* u*er*di aluætt.[1] Eigi s*ka*l h*ann* sua drepa barni i snio ath þ*ui* se ui*d* ba*n*a hætt helldr s*ka*l h*ann* ʀida a snio m*ed* he*n*di sier.[2]

2. cap*itulum*[3]

[b]Kallm*ad*r a at skira barn ef h*ann* er ti*l* þo at h*ann* kun*n*i *eigi*.[4] Riett er at kona ken*n*i h*onu*m at f*er*li.[5] Suein*n* vij uet*ra* gamall s*ka*l skira barn ef *eigi* er roskn*ari* m*ad*r ti*l*.[6] En þ*ui* at ei*n*s s*ka*l y*n*g*r*i m*ad*r skira ef h*ann* kann ᴘ*at*er nost*er* *ok* c*r*edo i*n*de*u*m: skira s*ka*l h*ann* þa ef *eigi* er karl m*ad*r ti*l*.[7] þ*ui*at ei*n*s s*ka*l fad*ir* barns skira þ*at* ef *eigi* er an*na*r m*ad*r ti*l*.[8] [c]Ef fadir skir*ir* barn sitt f*ir*i*r* naud synia sak*ir* *ok* er h*ann* *eigi* skylldr at skilia sæ*n*g ui*d* konv sina þo at ho*n* se mod*ir* barns. [d]Sa[9] m*ad*r er barn hef*ir* skirt s*ka*l f*ar*a ti*l* fu*n*d*ar* ui*d* p*r*est *ok* q*ue*da ord þau f*ir*i h*onu*m se*m* h*ann* hafdi j barn skirn *ok* segia ti*l* at f*er*la hu*er*[10] fylgt hafa *ok* ef p*r*esti þik*ir* ʀiett su skirn *ok* a*n*daz barn *ok* s*ka*l þ*at* at k*ir*kiu g*ra*fa *ok* sy*n*gia lik so*n*g yf*ir*.[11] En ef barn lifn*ar* þa s*ka*l p*r*estr ue (s. 6) ita þ*ui* alla ʀeidu þa se*m* upp er i f*ra* er i uatn er d*r*epit.[12] Eigi s*ka*l skira barn i an*na*t sin*n* ef fyr u*ar* ʀiett at f*ar*it: Ok *eigi* s*ka*l þ*at* opt*ar* skir*a* þott skorte ord *eda* atf*er*li ef adr u*ar* skirt[13] j naf*n*i fod*ur* *ok* son*ar* *ok*

---

a Bestemmelsen om Indvielse af Sneen Sk., l. c., S. 4[18] findes ikke her.
b Sk., c. 2, S. 4[25].
c Jfr. K., c. 261; St., c. 5, S. 5[11]; see ovenfor S. 5, Note *a*.
d Jfr. Sk., l. c., S. 5[3].

---

[1] og [2] Punctum er tilføiet. [3] Saaledes synes der at staae. [4], [5], [6], [7] og [8] Punctum er tilføiet. [9] Punctum foran dette Ord er tilføiet. [10] Rettelse for h u *e r* t. [11] og [12] Punctum er tilføiet. [13] Tilføiet.

a*n*da h*eilags* e*n*da hafi uatt ordit.[1] Ef p*re*sti þik*ir* at skorta v*m* þ*at ok* a*n*daz barn þa s*ka*l þ*at* e*ig*i at k*ir*kiu g*ra*fa.[2] En ef þ*at* lifn*a*r þa s*ka*l p*re*str ueita þ*u*i fulla skirn suo se*m* e*ig*i se adr yf*ir* su*n*g*i*t.[3] Ef barn a*n*daz p*r*imsignt *ok* hef*ir* e*ig*i meiri skirn *ok* s*ka*l þ*at* g*ra*fa ui*d* k*ir*kiu gard v́t þ*a*r e*r* mætiz uigd mold *ok* u uigd *ok* sy*n*gia e*ig*i likso*n*g yf*ir*.[4] Ef barn elz svo nær paasku*m* e*da* h*u*ita daugu*m* at m*a*d*r* uill skirn fresta ti*l* laug*a*r dags f*irir* paaska e*da* huita daga *ok* ue*r*dr h*onu*m ʀiett þ*at* ef e*ig*i er barn siukt.[5] skira s*ka*l þeg*a*r er sivkt er.[6] Ef m*ad*r uill laug*a*rdags at ski*r*n bida þa s*ka*l h*ann* f*a*ra ti*l* fu*n*d*a*r ui*d* p*re*st *ok* skal p*re*str rada hu*a*rt at h*ann* uill skira barn (s. 7) fyr e*da* bida þuattdags at þui ef h*ann* vill.[7] Tolf uet*ra* go*m*lu*m* korlu*m ok* kon*u*m er skyllt at kun*n*a ord *ok* at ferli at skira barn.[8] En ef me*n*n kun*na* þ*at*[9] e*ig*i f*ir*i urekt*a*r sakir e*da* ue*r*dr e*ig*i ʀiett at f*a*rit þa e*r* þorf uerdr *ok* uardar þ*at* f*ior* b*augs* ɢ*ard ok* a b*yskup* at ʀada sok þ*ei*rri.[10] Ef p*re*str fe*r*r e*ig*i ʀiett at þ*u*i at ski*r*a barn *ok* u*a*rdar þ*at* f*ior* b*augs* ɢ*ard*.[11] Man*n*i hu*eriu*m er hyggie*n*di hef*ir* ti*l* k*a*rli *ok* konu er skyllt at kun*na* ᴘ*ate*r n*oste*r *ok* ᴄredo i*ndeu*m.[12] Ef h*ann* uill e*ig*i kun*na ok* hafe h*ann* uit ti*l ok* u*a*rdar þ*at* f*ior* b*augs* ɢ*ard ok* a b*yskup* at ʀada f*irir* hue*r*r er sækia s*ka*l.[13]

3. capitulum

[a]Lik hue*r*t s*ka*l fæ*r*a ti*l* k*ir*kiu þ*at* er at k*ir*kiu a lægt sua sem me*n*n ue*r*da fyst bun*ir*.[14] Ef arf toku m*ad*r er hia

---

a Jfr. Sk., c. 3.

[1—8] Punctum er tilføiet. [9] Ordene kun*n*a þ*at* ere skrevne to Gange, men overstregede paa det sidste Sted. [10—14] Punctum er tilføiet.

hins *an*dada *ok* a h*ann* at f*æra* lik ti*l* k*ir*kiu *ok* sa m*adr* er h*ann* bidr til.[1] Ef *eigi* er arftoku m*adr* hia e*da* er h*ann* e*igi* (s. 8) fulltida *ok* s*ka*l bo*n*di sa f*æra* lik ti*l* k*ir*kiu er uist ueitti hin*um* a*n*dada.[2] ef hu*a*rgi er hia erfi*n*gi ne bo*n*di þa skolu þ*eir* logfast*ir* m*enn* f*æra* lik ti*l* k*ir*kiu e*r* þ*ar* e*ro* nestir *ok* taka af fe þ*ui* er hin*n* a*n*dade atte.[3] lerept e*da* uadmal ath bua u*m* lik*it*. Ef sa atti e*igi* fe ti*l* *ok* e*r* hin*n* skylldr ti*l* at fa at bua u*m* likit er ti*l* k*ir*kiu f*æri*r. Auallt er m*onnum* Riett at bua u*m* lik *ok* m*ed* at f*a*ra ne*m*a iij. daga a .xij. manudu*m*. Pæska dag hin*n* fyrsta *ok* jola dag hin*n* fyrsta. m*ed* ma *ok* f*a*ra a fostv dag hin*n* la*n*ga. En e*igi* a þa jord ath opna ti*l* þess at g*r*afa lik. Til þ*eir*rar k*ir*kiu s*ka*l lik f*æra* er b*yskup* skip*a*r g*r*oft*ur* at. Bo*n*di er skylldr at ala þa m*enn* alla er lik f*æra* ti*l* k*ir*kiu ui*d* v.[a] man*n* *ok* hross e*da* eyk ef þ*e*im fylg*ir*.[4] En ef h*ann* syni*a*r þ*e*im þa e*r* h*ann* ut lagr[5] iij Mo*r*ku*m* *ok* a sa sok er uist*a*r er syniat.[6] stefna s*ka*l heim*a*n *ok* k*u*edia ti*l* u. bua a þi*n*ge.[7] sa m*adr* er k*ir*kiu u*a*rdueit*ir* a g*r*oft*ur* uppi ath (s. 9) lata. *ok* s*ka*l. þar. g*r*afa. se*m*. h*ann*. bydr *ok* p*re*str sa e*r* þar[8] e*r*.[9] Lik s*ka*l e*igi* be*ra* j k*ir*kiu be*r*t ne blodugth.[10] e*igi* s*ka*l þess m*anz* lik j k*ir*kiu be*ra* e*r* þ*at* bodord hafde at h*ann* etti e*igi* j k*ir*kiu ge*n*gnt.[11] Ef m*adr* be*r*r lik þess m*anz* j k*ir*kiu þeirra[12] er f*ra* skilt er þa s*ka*l h*ann* bæta lausn[13] k*ir*kiu xij au*rum*.[14] Ef h*ann* uill e*igi* giallda þ*at* fe *ok* ue*r*dr h*ann* utlagr[15] u*m* þ*at* iij mo*r*ku*m* *ok* æ þo at in*na* k*ir*kiu sitt fe. Lik s*ka*l e*igi* g*r*afa adr kolnat

---

[1] og [2] Punctum er tilføiet. [3] Medens Membranen iøvrigt saa sparsomt anvender Interpunction, findes i det Følgende, til Linie 15 eyk ef, Punctum efter hvert enkelt Ord (a t t e. l e r e p t. e. u a d m a l. o. s. v.), hvilket vi dog have ment ikke at burde gjengive. [4] Punctum er tilføiet. [5] Rettelse for l æ g r. [6] og [7] Punctum er tilføiet. [8] Rettelse for þ a. [9] og [10] Punctum er tilføiet. [11] Saaledes; Punctum er tilføiet. [12] Gisning for þeim. [13] Saaledes. [14] Punctum er tilføiet. [15] Rettelse for u t l æ g r.

se.[1] Ef m*ad*r g*r*efr lik adr kallt e*r* *ok* uerd*ur* h*ann* sekr u*m* þ*at* iij mo*r*k*um*. *ok* a sa sok e*r* vill: Ef m*e*nn h*r*apa s*ua* g*r*eptri at k*u*idr be*r*r þ*at* at o*n*d u*æ*ri j b*r*iosti *ok* ue*r*d*ur* þ*at* at mo*r*di.[2] Leg s*ko*lo oll ue*r*a j*a*f*n*dyr hu*a*rt se*m* er ne*r*r k*ir*kiu e*da* firr j k*ir*kiu g*a*rdi.[3] Tolf aln*um* s*ka*l kaupa leg u*n*dir man*n* ne*m*a b*a*rn se[4] tan*n*laust þa s*ka*l halfu vdyr*r*a: sex aln*um* s*ka*l kaupa liksong at p*r*esti: sa s*ka*l gialda leg kaup *ok* likso*n*gs kaup er lik f*æ*rir ti*l* k*ir*kiu.[5] h*ann* s*ka*l þar giallda a k*ir*kiu bæn*um* þe*i*m e*r* lik u*a*r g*r*afit e*n* .u.[a] dag uiku þa er iiij[ar] uik*ur* eru af su*m*ri þar j tuni f*i*ri kalldyr*u*m.[6] (s. 10) Sa er[7] k*ir*kiu u*a*rdueit*ir* *ok* p*r*estr a hu*a*rr þe*ir*ra[8] u*m* s*i*t fe at nefna uatta ef e*ig*i ke*m*r f*r*am.[9] er þ*at* riett at stefna u*m* *ok* telia h*ann* sekan*n* u*m* halldit iii mo*r*ku*m*.[10] hin*n* su*a*rar riettu f*ir*ir sig þa er han*n* f*æ*rdi lik ti*l* k*ir*kiu ef h*ann* baud þe*i*m at ha*n*dsala þ*at* fe ef þe*i*r attu gialldaga sama*n* *ok* ei*n*daga þar[11] *ok* s*ko*lo þe*i*r taka þau h*a*ndsol.[12] sa er lik færdi ti*l* k*ir*kiu a at hafa sina aura af fe hi*n*s dauda e*da* hei*m*ta at erfi*n*gia ef hin*n*ueg u*a*r e*ig*i ti*l*.[13] Ef hu*a*rgi atti ti*l* hin*n* a*n*dade e*da* erfi*n*gi h*a*ns *ok* of tekr at þ*a*r e*r* e*ig*i er[14] fe ti*l* þa s*ka*l veita legkaup[15] *ok* likso*n*gs kaup.[16] Nu ui*nz* ti*l* su*m*s e*n* e*ig*i ti*l* allz *ok* s*ka*l ti*l* þess fyst hafa at bua u*m* lik *ok* þa at kaupa likso*n*gs kaup.[17] legkaup s*ka*l sidaz giallda.[18] Ef gau*n*go m*ad*r a*n*daz in*n*e at m*anz* *ok* s*ka*l bo*n*di færa lik h*a*ns ti*l* k*ir*kiu.[19] Ef sa m*ad*r hef*ir* a sie*r* peni*n*ga e*n* a*n*dadi *ok* s*ka*l þ*at* taka af ti*l* þ*ur*ftar h*onu*m.[20] En ef h*ann* hafdi þar meira fe e*da* atti (s. 11) h*ann* i odru*m*

---

[1], [2] og [3] Punctum er tilføiet. [4] Tilføiet. [5] og [6] Punctum er tilføiet. [7] Tilføiet. [8] Herefter er skrevet a t, men dette er igjen udstreget. [9] og [10] Punctum er tilføiet. [11] Rettelse for þ*at*. [12] og [13] Punctum er tilføiet. [14] Tilføiet. [15] Rettelse for lik kaup. [16—20] Punctum er tilføiet.

stodu*m* *ok* a bo*n*di at taka þ*at* fe sa e*r* h*onu*m ueitti uist þa er h*ann* a*n*dadiz. Nema h*onu*m u*œr*i teki*n* uist at logf*a*rdog*u*m su e*r* h*onu*m u*œr*i ui*d* uært *ok* ge*n*gi h*ann* at sinu ʀadi a brott e*n* e*ig*i fræ*n*da *ok* a bo*n*di þ*at* fe at taka þa e*r* sa m*ad*r hafdi þa*n*gat haft er þar a*n*dad*iz* *ok* e*ig*i meira.[1] þ*at* fe eiga f*r*endr hi*n*s a*n*dada er h*ann* hafdi att j odru*m* stodu*m*.[2] Ef m*ad*r a*n*daz i ut eyu*m* *ok* e*r*o þe*i*r me*n*n skylldir at f*œr*a lik ti*l* k*ir*kiu er a megi*n*la*n*di ætti ti*l* at færa e*da* budunaut*a*r h*an*s ef h*ann* a*n*daz j fiski skala.[3] Sa a skips at lia er beiddr er ef h*ann* a ti*l*.[4] Ef m*ad*r u*a*rn*a*r skips e*da* f*a*rar sa er beiddr e*r* *ok* ue*r*dr h*ann* utlagr[5] u*m* þ*at* iii mo*r*ku*m*.[6] Ef m*ad*r a*n*daz a þi*n*guelle e*da* leiduelle[7] ept*ir* er me*n*n e*r*o a brott f*a*rn*ir* *ok* a sa m*ad*r at færa lik ti*l* k*ir*kiu er næstr byr þ*eir*ra ma*nn*a er .ij[a] h*us*k*a*rla æ.[8] Ef m*ad*r a*n*daz a þi*n*gu*m* e*da* leidu*m* *ok* skolu budunaut*a*r h*an*s f*œr*a lik ti*l* kirkiu.[9] (s. 12) Ef m*ad*r a*n*daz i[10] f*a*rm*anna* budu*m* *ok* s*k*olo budunaut*a*r h*an*s f*œr*a lik ti*l* k*ir*kiu. Ef m*ad*r a*n*daz a forn*u*m uege *ok* s*k*olo fo*r*unaut*a*r h*an*s f*œr*a lik ti*l* k*ir*kiu: Ef m*ad*r a*n*daz i sio e*da* i uotn*u*m *ok* ke*m*r a l*an*d *ok* s*ka*l landeig*a*ndi[11] f*œr*a lik ti*l* k*ir*kiu. Ef fe ʀekr m*ed* liku*m* þa s*ka*l þ*a*r taka af ti*l* þurfta þ*ei*m: Ef meira fe er *ok* a l*an*d eig*a*ndi at hallda þ*u*i fe ti*l* doms. Ef fatæks m*anz* lik fi*n*z j haga uti *ok* s*ka*l l*an*d eig*a*ndi fera lik ti*l* k*ir*kiu *ok* eign*az* fe þ*at* er h*ann* hafdi a sie*r*. Ef hin*n* a*n*dade atte meira fe þa hafe fræ*n*dr h*an*s þ*at*. Ef lik fi*n*z i l*an*di m*anz* e*da* i uthusu*m* *ok* a l*an*d eig*a*ndi at f*œr*a þ*at* ti*l* k*ir*kiu *ok* eiga f*r*endr fe þ*at*. Ef lik fi*n*z a fiollu*m* þ*ei*m e*r* uat*n*foll deila m*er*ki *ok* s*ka*l sa

---

[1]—[4] Punctum er tilføiet. [5] Rettelse for utlægr. [6] Punctum er tilføiet. [7] Rettelse for leikuelle. [8] Punctum er tilføiet. [9] Tilføiet. [10] Skrevet Ef. m*a*ðr. a*n*daz. i. og saaledes i det Følgende med Punctum efter hvert Ord (med Undtagelse af, at der er Colon Linie 18 og Linie 21) indtil Linie 27 deila merki. [11] Rettelse for eiga*n*di.

m*adr* f*œr*a lik ti*l* k*ir*kiu er nest byr uotn*um* þ*ei*m er nest spretta upp liki hia fialli e*n*da eigi h*ann* ij h*us*k*ar*la.[1] Þa*n*gat s*ka*l lik f*œr*a ti*l* h*er*ada e*r* uotn falla. Ef lik fi*n*z j afʀiettu*m* e*da* alm*e*nn*i*n*gum* *ok* a sa lik þ*at* at[2] f*œr*a ti*l* k*ir*k*iu* er næst byr þ*ei*rra m*ann*a er[3] (s. 13) ij h*us*k*ar*la hafa.[4] Ef m*adr* f*œr*ir e*ig*i lik ti*l* k*ir*kiu þ*ei*rrar se*m* h*ann* er skylldr ti*l* at f*œr*a *ok* v*er*dr h*ann* utlagr[5] u*m* þ*at* iij mork*um*.[6] sa a sok er uill.[7] stefna skal[8] heim*a*n *ok* k*uedia* ti*l* u bua a þi*n*ge þess er sottr er.[9] Ef m*adr* er sott*ur* of þ*at* at h*ann* f*œr*di eigi lik ti*l* k*ir*kiu *ok* ue*r*r h*ann* þ*at* *ok* seg*ir*[10] at h*ann* hugdi at h*ann* ætti eigi k*ir*kiu lægt *ok* fellr þa ut legd nidr ui*d* h*ann* e*n* do*m*r a[11] at dæma a he*n*dr h*onum* at hafa lik f*œr*t ti*l* k*ir*kiu a xiiij^{tan} nattu*m* enu*m* nest*um*.[12] Ef m*adr* f*œr*ir þ*at* lik ti*l* k*ir*kiu e*r* e*ig*i a þar lægt s*ka*l h*ann* f*ra* hafa f*œr*t a xiiij natt*um* *ok* beta laust*inn*[13] k*ir*kiun*n*i xij aur*um*.[14] þriu e*r*o þau lik er e*ig*i eiga[15] at k*ir*kiu læght.[16] þ*at* er eitt lik er a*n*daz m*adr* u skirdr.[17] An*n*at er skog*a*r m*a*nz lik.[18] þat et iij^{a} ef m*adr* uin*n*r a si*er* au*er*ka þ*ann* er h*onum* u*er*dr at bana sua at h*ann* uilldi un*n*it hafa ne*m*a h*ann* fai idra*n* *ok* gangi ti*l* skriptar vid p*r*est *ok* s*ka*l þa g*ra*fa h*ann* at k*ir*kiu *ok* þo at h*ann* nae (s. 14) e*ig*i p*r*est fu*n*di *ok* segi h*ann* ulærdu*m* m*onnum* ti*l* ath h*ann* idraz *ok* sua þo at h*ann* megi e*ig*i mæla *ok* g*er*i þær iarteign*ir* at m*e*nn fin*n*i at h*ann* idraz *ok* s*ka*l þo g*ra*fa[19] h*ann* at k*ir*kiu.[20] Þat lik er e*ig*i a at k*ir*kiu g*ra*fa þ*at* s*ka*l þ*a*r g*ra*fa at firr se e*n* i orskoz helgi ui*d* *ok* hu*a*rki se akr ne ei*n*g *ok* e*ig*i falli uotn af ti*l* bolstada *ok*

---

[1] Punctum er tilføiet. [2] Tilføiet. [3] Skrevet to Gange, nederst paa denne og øverst paa den følgende Side. [4] Punctum er tilføiet. [5] Rettelse for utlægr. [6] og [7] Punctum er tilføiet. [8] Tilføiet. [9] Punctum er tilføiet. [10] Ordene uerr hann þat ok segir maa antages at være en Forvanskning. [11] Tilføiet. [12] Punctum er tilføiet. [13] Skrevet laustn. [14] Punctum er tilføiet. [15] Rettelse for a. [16—18] Punctum er tilføiet. [19] Rettelse for *graf*. [20] Punctum er tilføiet.

syngia eigi liksong yfir. [a]þat[1] er mælt ef finz af liki kristins mannz at syngia skal liksong yfir ef sier merki a huart uerit hefir karlmadr eda kona[2]. Sua skal skipa hit sama ef menn uita firi uist af hueriu liki er þar er fundit þo at eigi siae merki huart uerit hefir karlmadr eda kona nema nokkut hafi þess uerit um hagi hans at firir þa sok megi hann eigi at kirkiu liggia.[3]

4. capitulum

[b]Kirkia huer skal standa i sama stad sem uigd er ef þat ma firi skridum eda uotnum eda elldz gangi eda of uidri eda herod eydi at or af dolvm eda ut strondum.[4] þa er riett at færa kirkiu ef byskup lofar. Ef kirkia er upp tekin manadi firi uetr eda lestiz sua at hon se onyt ok skolv lik eda bein[5] (S. 15) ferd a brott þadan firi uetr nætr hinar næstu.[6] Til þeirrar kirkiu skal bein færa er byskup lofar groftur at.[7] þar er madr uill bein upptaka skal landeigandi[8] quedia til bua ix a þingi ok sua huskarla þeirra sua sem[9] til skipdrattar at færa bein.[10] þeir skolo hafa med sier pala ok rekur ok hann skal sialfr fa til hudir at bera i beinen ok eyki at færa.[11] þa bua skal hann quedia er næstir bua stad þeim er bein ero upptekin ok hafa kuatt vij nattum fyrr en til skal koma eda

---

a Jfr. Sk., c. 26, S. 42[1].
b Jfr. Sk., c. 4.

---

[1] Punctum foran dette Ord er tilføiet. [2]—[4] Punctum er tilføiet. [5] Ved Indbindingen af Skindbogen er her ved Uagtsomhed indskudt 21 Blade henhørende til den nyere Christenret, der sandsynligvis har skullet have sin Plads sidst i Haandskriftet. Efter disse 21 Blade fortsættes vor Text uden at Noget mangler. [6] og [7] Punctum er tilføiet. [8] Rettelse for eigandi. [9] Ordene sua sem ere tilføiede. [10] og [11] Punctum er tilføiet.

meira mæli.[1] þeir skolo til koma firi midian morgin.[2] Bondi skal[3] fara ok huskarlar hans þeir er heilsv hafa til nema smala madr.[4] þeir skolo groftur upp hefia i kirkiu gardi utarla ok leita sua beina sem þeir mundo leita fiar ef uan uæri i iordu.[5] Prestur er skylldr at uigia uatn ok syngia yfir beinum sa er beiddr er til.[6] þat er riett huart er uil: at gera eina grof at beinum eda fleiri.[7] En þau[8] audæfi oll er kirkiu þeirri fylgdv er upp er tekinn ok hon sialf huart sem þat er i londum eda lausum aurum eda kirkiu bunadi þa skal þat fara til þeirrar kirkiv er bein uoro til ferd.[9] Ef land eigandi lætr eigi færa bein sem mælt er eda fara (s. 16) menn eigi til sem skylldir ero ok uerdr huerr þeirra sekr iij morkum ok alandeigandi sok uid þa er kuaddir ero en sa er uill uid hann.[10] stefna skal sokum þeim heiman ok quedia v bua a þinge.[11] Ef kirkia brennr upp eda lestiz hon suo at adra þarf at gera ok skal þar kirkiu gera er byskup uill ok sua micla sem hann uill ok þat kirkiv kalla sem hann uill; landeigandi er skylldr at lata kirkiu gera a bæ sinvm huerr sem fyrr liet gera: Hann skal sua lata hefia smid upp at ger se a xij manudum hinum næstum þadan i fra er kirkia lestiz suo at tidir megi ueitaz i.[12] landeigandi a at leggia fe til kirkiu sua at byskup uili uigia[13] firir þeim sokum.[14] Þa skal byskup til fara ok uigia kirkiu þa; Bondi er skylldr sa er þar byrr at hallda kirkiu dag at iafnleingd huerri atolfmanudum[15] um sinn ok hiu hans ok gestir hans þeir er þar ero um nottina adr ok þeir menn allir er tivnd sina leggia sua[16] þangat at byskup uill at þar se halldinn kirkiu dagur.[17] suo

---

[1] og [2] Punctum er tilføiet. [3] Tilføiet. [4—7] Punctum er tilføiet. [8] Ordene En þau ere utydelige. [9—12] Punctum er tilføiet. [13] Rettelse for uiga. [14] Punctum er tilføiet. [15] Saaledes som i eet Ord. [16] Tilføiet. [17] Punctum er tilføiet.

s*ka*l k*ir*kiu dag hallda se*m* paska dag *ok* fe*r*r h*ann* se*m* adr*ir* messo dag*ar*.[1] þa*n*gat s*ka*l hue*r*r leggia halfa logtiu*n*d sina ti*l* þ*eir*rar k*ir*kiu se*m* b*ysku*p kuedr ath *ok* s*ka*l (s. 17) b*ysku*p skipta h*er*ade ti*l* þess hu*er*sv hu*er*r s*ka*l giallda tiu*n*d sina hu*er*gi er a l*an*di byr*r*. [a]þ*at*[2] s*ka*l halldaz u*m* tiu*n*d se*m* b*ysku*p q*ue*dr at medan at h*ann* er at stoli.[3] þ*at* s*ka*l riet*t* ef b*ysku*p leyf*ir* at þ*ar* se k*ir*k*ia* gior*r* e*r* e*ig*i e*r* adr *ok* at h*ann* leg*g*i ti*l* þ*eir*rar k*ir*k*iu* tiu*n*d af þ*ei*m bæ þott ho*n* lig*g*i ti*l* a*nn*arrar k*ir*k*iu* adr.[4] heimullt a b*ysku*p at taka tiu*n*d f*ra* k*ir*k*iu* þott h*ann* hafi ti*l* lagt adr.[5] Nu hef*ir* b*ysku*p ekki v*m* ræt*t* *ok* lætr u*er*a se*m* adr u*ar* *ok* er h*onu*m riett at skipta a*nn*a*n* ueg þeg*ar* h*ann* uill *ok* s*ka*l h*ann* e*ig*i opt*ar* skipta e*n* u*m* sin*n*. [b]Sa[6] er a[7] tiu*n*d af he*n*di at in*n*a h*ann* s*ka*l giallda þ*ar* i tuni f*ir*i kalldyr*u*m a k*ir*k*iu* bæn*u*m v^a^ dag uiku þa er iiij^ar^ uik*ur* ero af sv*m*ri.[8] h*ann* s*ka*l giallda þ*at* fe j uadmalu*m* e*da* u*a*rar felldu*m* j g*u*lli e*da* bre*n*du silfri.[9] h*ann* s*ka*l giallda þ*ann* hlut halfan ef h*ann* uill ef[10] h*ann* gelldr þangat þ*at* er fiordu*ngur* tiu*n*dar h*an*s allrar *ok* þik*ir* h*onu*m þ*at* bet*ra* i uaxi e*da* uide e*da* tiöro.[11] kost a h*ann* at giallda allt j uadmalu*m* ef h*ann* uill.[12] Ef e*ig*i ke*m*r fe þ*at* f*ra*m suo se*m* mælt er *ok* er þ*ei*m man*n*i riett[13] er k*ir*kiu u*a*rdueit*ir* at nefna uatta at fe ke*m*r e*ig*i f*ra*m *ok* stefn*na* þ*ar* um (s. 18) i tuni heima at sin of tiu*n*dar halld *ok* lata u*a*rda vi me*r*kr e*da* telia h*ann* sekan*n* u*m* vi mork*u*m *ok* giallda þan*n* hlut tiu*n*dar se*m*

---

a Jfr. Sk., l. c., S. 14[9]; K., c. 260, S. 214[12]; St., c. 53, S. 61[3]; Ab., c. 3; Stykket findes ikke i de øvrige Haandskrifter.
b Jfr. Sk.. l. c., S. 14[14].

---

[1] Punctum er tilføiet. [2] Punctum foran dette Ord er tilføiet. [3]—[5] Punctum er tilføiet. [6] Punctum foran dette Ord er tilføiet. [7] Tilføiet. [8] og [9] Punctum er tilføiet. [10] Saaledes for er. [11] og [12] Punctum er tilføiet. [13] Tilføiet.

ugollgdin*n*[1] er tue*n*nu*m* giolldu*m* sua se*m* bu*a*r ui*r*da.[2] h*onu*m er ʀiet*t* at stefna sin*ne* stefnu u*m* hu*a*rn fio*r*du*n*gin*n* e*n*da er ʀiett at stefna einni stefnu u*m* bada fio*r*du*n*gana af þui at ein*n* er adili at badu*m* *ok* heimta se*m* adra tiu*n*d. [a]þar[3] eʀ m*a*d*r* leg*g*r fe til kirkiu hu*a*rt se*m* þ*at* er j lo*n*du*m* e*da* lausu*m* auru*m* e*da* e*r* þ*at* i tiu*n*du*m* af þe*i*m bolstodu*m* er he*r*ads me*n*n s*k*olo þa*n*gat in*na* þa s*ka*l sa m*a*d*r* er k*ir*kiu u*a*rdueit*ir* lata ge*r*a þan*n* mældaga a skræ allan*n* huat h*ann* hef*ir* fiar gef*i*t; þa*n*gat e*da* adr*ir* he*r*ads me*n*n til þe*ir*rar k*irkiu*.[4] þe*i*m maldaga er h*onu*m ʀiett at lysa at logbe*r*gi e*da* i logriettu e*da* auarþi*n*gi.[5] h*ann* s*ka*l lata lysa þe*i*m mældaga at k*ir*kiun*n*i of sin*n* a xij ma*n*vdu*m* hue*r*iu*m* þa er me*n*n hafa þa*n*gat tida sokn flest*ir*.[6] Ef m*a*d*r* tekr þ*at* fe er[7] til k*ir*kiu (s. 19) er lagit *ok* gelldr i brott e*da* gef*ur* e*da* selr odr*um* m*onnum* *ok* u*a*rdar þ*at* fior b*augs* g*a*rd þe*i*m er selr *ok* sua þe*i*m er kaup*ir* uiss uita*n*di *ok* a sa sok er k*ir*kiu u*a*rdueit*ir* ef h*ann* uill sott hafa en sa er uill ef h*unn* uill *ei*g*i* sott hafa.[8] En ef sa m*a*d*r* log*a*r fe fra k*ir*kiu er h*a*na u*a*rdueit*ir* e*da* sa er til hef*ir* gef*i*t *ok* u*a*rd*a*r þe*i*m f*i*or b*augs* g*a*rd se*m* odr*um* *ok* a sa sok er uill *ok* s*ka*l sök þe*ir*ri stefna heima*n* *ok* q*u*edia til bua ix a þi*n*gi þ*ess* m*anz* er sott*ur* er *ok* a[9] þ*ann* gripin*n* apt*ur* at dæma til k*ir*k*iunn*ar ef u logat e*r*.[10] En ef logat er grip þa s*ka*l dæma iafn ᴍ*a*rga aura til k*ir*k*iu* se*m* bu*a*r ui*r*da at þ*at* u*æ*ri ue*r*t er brott u*a*r tekit; þe*i*m þe*ir*ra s*ka*l stefna er fra seldi e*da* keypti er man*n*i þik*ir* fe ue*n*ligr*a*.[11] [b]Bo*n*di sa er a k*irkiu* bolstad byr*r* a at[12] bera eld til k*ir*kiu *ok* hri*n*gia klokku*m* e*da*

---

a Jfr. Sk., c. 5.
b Jfr. Sk., c. 6.

---

[1] Saaledes. [2] Punctum er tilføiet. [3] Punctum foran dette Ord er tilføiet. [4—6] Punctum er tilføiet. [7] Tilføiet. [8] Punctum er tilføiet. [9] Tilføiet. [10] og [11] Punctum er tilføiet. [12] Ordene a at ere skrevne aat.

sa m*adr* er h*ann* kref*ur* til.[1] Presti er *ok* riett at b*er*a eld til k*ir*kiu *ok* kueikia kerti *ok* hri*n*gia klocku*m* (s. 20) *ok* þ*ei*m m*anni* er h*ann* krefr til.[2] Ef k*ir*k*iu* u*er*dr geig*ur* at elldi af m*ed* för þ*eir*ra m*ann*a er nu u*or*o tald*ir* e*da* lestiz klokka *ok* hallda þ*eir* *eig*i a byrgd hu*er*uetna þ*es*s er þ*eir* geta þ*ann* k*u*id at þ*eir* f*œr*i s*uo* m*ed* sem þa er þ*eir* etti sialf*ir* *ok* uilldu þo uel m*ed* fara.[3] En ef m*adr* hleypr til ubodit at b*er*a elld til k*ir*k*iu* e*da* h*r*ingia klocku *ok* a byrgiz sa þa k*ir*k*iu* *ok* klokku er m*ed* elld f*er*r. [a]sa[4] er a k*ir*k*iu*la*n*di byr*r* e*r* skylldr at fæda p*r*est ij missari ef h*ann* a þ*ar* logheimili *ok* sy*n*gr h*ann* þ*ar* logliga naudsynia lavst.[5] Ef p*r*estr sy*n*gr þ*ar* sialdn*ar* *ok* er sa bo*n*di skylldr er a k*ir*kiubæ byr*r* at ala p*r*est ad dagu*er*di *ok* nat*tuer*di þ*ar* er h*ann* syngr m*esso* *ok* hross e*da* m*ann* ef h*onum* fylg*ir*.[6] Ef fleiri bua a k*ir*k*iu* bæ e*n* ein*n* bo*n*di *ok* s*ka*l at[7] þ*ei*m hluta hu*er*r þ*eir*ra fæda p*r*est se*m* þ*ei*r hafa af *an*di mik*it* til hu*ar*t se*m* þ*ei*r ero leigle*n*di*n*g*ar* e*da* l*an*d eige*n*dr.[8] utlagr[9] er sa u*m* iij mo*r*ku*m* er syni*ar*.[10] Ef leiglendingr[11] byr*r* a k*ir*k*iu* bæ *ok* h*ra*urn*ar* k*ir*k*ia* suo at *eig*i ma tid*ir* i sy*n*gia i hu*er*iu uedri *ok* s*ka*l h*ann* g*er*a ord l*an*d eig*an*da at h*ann* ko*m*i til at bæta k*ir*k*iu*.[12] la*n*d eig*an*di a sua til at f*ar*a at at se giort (s. 21) at k*ir*k*iu* a halfu*m* manadi hin*um* næsta þada*n* i f*ra* er h*onum* u*or*o ord gio*r*r u*m* s*ua* at þ*ar* megi ueita tid*ir* i.[13] sekr er h*ann* iii mo*r*ku*m* ef *eig*i er svo gio*r*t.[14] Ef leiglendi*n*gr[15] na*ir* *eig*i fu*n*di l*an*d eig*an*da *ok* se h*ann* af l*an*di fare*n*n e*da* ur fiordu*n*gi *ok* er[16] h*ann* þa skylldr

---

a Jfr. Sk., c. 7.

[1—3] Punctum er tilføiet. [4] Punctum foran dette Ord er tilføiet. [5] og [6] Punctum er tilføiet. [7] Rettelse for af. [8] Punctum er tilføiet. [9] Rettelse for utlægr. [10] Punctum er tilføiet. [11] Rettelse for leiglendigr. [12—14] Punctum er tilføiet. [15] Rettelse for leigledi*n*gr. [16] Tilføiet.

at k*ir*k*iu* at ge*r*a *ok* hei*m*ta kostnat af l*an*deig*an*da ti*l*: En ef kuidr b*er*r þ*at* at þo m*un*di mega ueita tid*ir* i k*ir*k*iu* þo at *ei*g*i* u*æ*ri at gio*r*t *ok* er l*an*deig*an*di *ei*g*i* skylldr at beta h*onum* þ*at*.[1] Guds þokk hef*ir* h*ann* f*irir* ue*r*k sitt.[2] Ef y*n*gri m*enn* eigv k*ir*k*iu* bolstad en xvi uet*ra* ga*m*lir karlar *eda* kon*ur* y*n*g*r*i e*n* tuitug*ar* *ok* a sa m*ad*r at hallda k*ir*k*iu* upp at ollu se*m* fi*a*r halld hefir[3] en*n*a u*n*gu m*anna* e*n* taka iafnm*a*rga aura af fe þ*eir*ra se*m* bu*a*r ui*r*da at h*ann* hafi lagt ti*l* k*ir*k*iu* þurft*ar*; [a]Þ*at* er m*anni* ʀiet*t* at læra p*r*estli*n*g ti*l* k*ir*k*iu* si*nn*ar.[4] h*ann* s*ka*l ge*r*a maldaga ui*d* suei*n*in ef h*ann* er xvi uet*ra* gamall.[5] ef h*ann* er y*n*g*r*i þ*at* s*ka*l þa ge*r*a ui*d* logradan*d*a h*ans*.[6] sa maldagi a at halldaz er þ*ei*r ge*r*a me*d* sie*r*.[7] Nu ge*r*a þ*ei*r eigi[8] a*n*na*n* maldaga m*ed* sie*r* e*n* m*ad*r tekr p*r*estli*n*g ti*l*
(s. 22) k*ir*k*iu* at logmali.[9] h*ann* s*ka*l fa h*onum* ke*n*zlu *ok* fostr *ok* s*u*a ʀada h*onum* at sueini se ouegs laust *ok* frendu*m* *ok* ui*d* ge*r*a se*m* h*an*s barn u*æri*: Nu uill sueinn*enn* *ei*g*i* ne*m*a þa s*ka*l h*ann* f*æ*ra ti*l* an*n*ar*r*a ue*r*ka *ok* ʀada h*onum* sua ti*l* at huarki ue*r*di örku*m*l ne ilit *ok* halldi ti*l* se*m* rikaz ad ollu odru.[10] Nu uill h*ann* hue*r*fa apt*ur* ti*l* na*m*s si*n*s *ok* s*ka*l þa hallda h*onum* þar ti*l*.[11] En þa er h*ann* hef*ir* uigslur tekit *ok* h*ann* er p*r*estr þa er sa madr er h*onum* fiekk ke*n*zlu skylldr at fa h*onum* m*esso* föt *ok* bækr suo at h*ann* megi þar m*ed*[12] ueita xij manuda[13] tidir.[14] Prestr s*ka*l fara ti*l* k*ir*k*iu* þ*eir*rar er h*ann* uar lærdr ti*l* *ok* sy*n*gia þar hue*r*n dag helgan*n*

---

a Jfr. Sk., c. 8.

---

[1] og [2] Punctum er tilføiet. [3] Rettelse for hafa. [4]—[7] Punctum er tilføiet. [8] Tilføiet. [9] Punctum er tilføiet. [10] og [11] Punctum er tilføiet. [12] Herefter er skrevet megi h*ann*, hvilket vi have udeladt, da disse Ord indeholde en Gjentagelse af det Foregaaende. [13] Det sidste Bogstav er forskrevet. [14] Punctum er tilføiet.

at mein lausu m*esso* *ok* ottu sö*ng* *ok* apta*n*so*ng* *ok* of la*n*ga fostu *ok* iola fostv *ok* u*m* imbrudaga alla.[1] h*ann* s*ka*l lysa mældaga þ*ei*m er gio*rr* er ui*d* p*re*st at logb*er*gi e*da* i logriettv e*n*da er h*onu*m ʀiett at u*er*ia lyriti in*n*ihafn*ir* h*ans* at logb*er*gi ef h*ann* uill: Ef p*re*str flyr*r* k*ir*k*iu* þa er h*ann* er ti*l* lærdr e*da* firriz suo at h*ann* ueit*ir* e*ig*i tidir at se*m* mælt (s. 23) er *ok* u*a*rdar þ*ei*m m*anne* skogga*ng* er ui*d* h*onu*m tekr e*da* þig*g*r tidir at h*onu*m e*da* sa*m*uistu*m* e*r* ui*d* h*ann*.[2] jafnt u*a*rda[3] sa*m*uist*ir* ui*d* h*ann* se*m* ui*d* skog*a*r ma*n*n lei*n*gr er[4] lyriti er u*a*rit in*n*i hofn h*ans* at logb*er*gi *ok* er þ*at* fi*m*t*a*r do*m*s sok *ok* s*ka*l sok þ*eir*ri lysa at logb*er*gi *ok* hei*m*ta h*ann* se*m* a*n*nan*n* mans[5] ma*n*n; Sua s*ka*l p*re*str f*ra* k*ir*k*iu* leysaz at lera an*n*an ti*l* e*da* fai istad sin*n* an*n*an þ*ann* er b*ysku*pi liki þ*ei*m er þ*a*r hef*ir* sokn yf*ir*.[6] Ef p*re*str u*er*dr siukr *ok* s*ka*l sa m*ad*r rada er k*ir*k*iu* helldr hue lei*n*gi at h*ann* uill u*a*rdueita h*ann*: Sa m*ad*r er k*ir*k*iu* u*a*rdueit*ir* a kost at færa p*re*st a he*n*dr fre*n*du*m* sinv*m*.[7] Ef p*re*sti batn*a*r *ok* er h*ann* þa lauss f*ra* k*ir*k*iu*.[8] En ef k*ir*k*iu* p*re*str a*n*daz f*ra* þ*ei*m stad er h*ann* ua*r* ti*l* lærdr *ok* atti h*ann* fe ept*ir* *ok* s*ka*l k*ir*k*ia* þ*at* fe taka *ok* sa m*ad*r er hana uardueiter ccc vi alna avra.[9] En ef hann atti meira fe *ok* skolu þat fe taka fre*n*dr e*da* syn*ir*.[10] (s. 24)

5.

[a]Byskupa s*ko*lo ue*r* hafa ij a l*an*di he*r* *ok* s*ka*l an*n*ar u*er*a at stoli j skælaholiti en an*n*ar at holu*m* i hiallta dal *ok*

---

a Jfr. Sk., c. 9.

---

[1] og [2] Punctum er tilføiet. [3] Rettelse for u*a*rd*a*r. [4] Tilføiet. [5] Rettelse for ma*n*gs. [6]—[10] Punctum er tilføiet.

skal hann hafa yfir för um norlendinga[1] fiordung um sinn ·a xii manudum.[2] En sa er i skala hollti er skal hafa yfir for um fiordunga iij ok fara sitt sumar um huern fiordung austfirdinga fiordung ok rangeynga fiordung ok uestfirdinga fiordung. byskup er skylldr þa ·er hann ferr um fiordung[3] þa a hann at koma i huern hrepp suo at menn nai fundi hans ok uigia kirkiur[4] ok songhus ok bæna hus ok byskupa börn ok ueita monnum skripta[5] gang. Þa er byskup vigir kirkiu a hann at taka xij. aura. en þat fe gefr hann til þeirrar kirkiu er hann hefir vigt. Þar er hann vigir saunghus eda bæna hus. þat skal kaupa .vi aurum huart[6] sem hann vigir.[7] Bondi skal sa er vist veitir byskupi fa honum reidskiota þann dag er hann ferr a brott. Huskallar hans ok buar eru skyldir at lia[8] byskupi hross (s. 25) þeir er hann bidr til. Byskup skal lata segia til þess j heradi hueriu. at kirkiu sokn huerium j hond skal selia fe þat er menn giallda byskupi.[9] Huerr madr er skylldr ath lata þangat koma fiordung tiundar sinnar til þess bonda sem byskup quedr a.[10] þat verdr gialldagi a fe þui hinn v^a dag uiko þa er iiij uikur eru af sumri.[11] Ef eigi kemr fe þat fram þar sem mælt er ok er þeim manni Riett er um bod byskupc[12] hefir at nefna uatta at at eigi er gollditt.[13] honum er riett at stefna þar um ok heimta sem adra tiund enda er ok Riett at sa lysi til fiarens a þinge sem byskup vill.[14] madr skal giallda tiund i gulli eda brendu silfri i uadmalvm eda uarar felldvm: þar er madr tekr uid fe byskupc

---

[1] Rettelse for norlendiga. [2] Punctum er tilføiet. [3] Ordene um fiordung ere tilføiede. [4] Skrevet kk med Streg gjennem begge Bogstaverne, hvilket i Skindbogen sædvanlig er Forkortelsen for kirkia eller kirkiu. [5] Fra Bogstaverne pta i dette Ord indtræder en anden Haandskrift, der strækker sig til Linie 15 at kirkiu. [6] Rettelse for haurt. [7] Punctum er tilføiet. [8] Utydeligt; skrevet nedenfor Linien. [9], [10] og [11] Punctum er tilføiet. [12] Saaledes her og nedenfor. [13] og [14] Punctum er tilføiet.

at h*an*s radi *ok* hu*er*f*ur* þ*at* eda h*ann* glat*a*r a ana*n*n veg *ok* helldr sa *eig*i a byrgd yf*ir* er ui*d* tekr ef h*ann* getr þ*ann* kuid at h*ann* fær*i* suo m*ed* se*m* h*ann* ætti.[1] Ef þ*at* fe u*er*dr þiof stolit er b*yskup* a[2] *ok* er sa adili þ*eir*rar sakar er fe þ*at* hafdi at (s. 26) u*a*rdueita e*n*da er riet*t* at sa sæki er b*yskup* uill.[3] Riet*t* er m*anni* at hei*m*ta fe b*ysku*pc þ*a*r er h*ann* bydr u*m* þott h*ann* sæli *eig*i sok i ho*n*d m*anni*.[4] *eig*i þ*a*rf vatt ord ti*l* þess ne*ma* uili.[5] Hu*er*gi a fe at taka f*ra* k*ir*kiu*m* þott tidir se i brott tekn*a*r ne*ma* þ*a*r er b*yskup* lof*a*r *ok* la*n*d eig*a*ndi ok[6] sa er ti*l* gaf *eda* erfi*n*gi[7] h*an*s en þ*a*r a brott at taka e*n* hu*er*gi a*n*nars stadar.[8]

6.

[a]Prestar eigu at taka sier logheimili at fardogu*m* e*n*da er þ*ei*m Riett at þ*ei*r taki sidar*r* allt ti*l* logleidar þ*eir*rar er u*er*dr d*r*otti*n*s dag þ*an*n er þuattdagin*n* adr hin*n* næsta viij vik*ur* lifa sum*a*rs.[9] Prestr sa er þi*n*g hef*ir* a at seg*ia* ti*l* log heimilis sins a leid.[10] Ef h*ann* seg*ir* hu*a*rki ti*l* eda tekr h*ann* sier *eig*i logheimili at viij vikum sum*a*rs *ok* u*er*dr h*ann* vtlagr[11] u*m* þ*at* iij mo*r*ku*m* e*n*da er riett at stefna h*onu*m at þ*e*ss bo*n*da er hin*n* uill er sæk*ir* þ*eir*ra er h*ann* hef*ir* k*irkiu* haft i þi*n*gu*m* þau missari.[12] sa a sok er uill.[13] Prestar eigv at selia (s. 27) tidir sin*a*r *ok* meta *eig*i dyr*r*a e*n* xij m*a*rka a mille alþi*n*gia[14] tuegg*ia*; Sex m*er*kr s*ka*l h*ann* taka vi alna aura e*n* adr*a*r vi s*ka*l h*ann* taka slikar se*m* þar

---

a Jfr. Sk., c. 10.

---

[1] Punctum er tilføiet. [2] Tilføiet. [3]—[5] Punctum er tilføiet. [6] Tilføiet. [7] Rettelse for erfi*n*gi*n*gi. [8]—[10] Punctum er tilføiet. [11] Rettelse for vtlægr. [12] og [13] Punctum er tilføiet. [14] Saaledes.

ganga[1] a skullda mote þ*ui* se*m* þ*a*r eigu herads m*enn* er p*r*estr hef*ir* sier fei*n*git vist*a*r m*ed*: Þ*at* fe s*ka*l u*er*a er p*r*este s*ka*l giallda i uöru *eda* bufe *eda* logauru*m* ol*lum*.[2] Ef p*r*estr metr dyr*r*a tid*ir* sin*a*r e*n* at lögu*m* *eda* selr *ok* v*er*dr h*ann* sekr v*m* þ*at* iij mo*r*ku*m* *ok* er hin*n* þo *eigi* skylldr at giallda h*onu*m meira e*n* logkaupit þo at h*ann* hafi dyr*r*a keypt.[3] Þar se*m* la*n*d er illt y*fir* f*er*dar *eda* til f*er*dar *ok* a b*ysku*p þui at ʀada at auka fe toku p*r*esta se*m* h*ann* vill *ok* a þat at halda þott þ*at* se meira[4] e*n* log kaup.[5] Prestr a *eigi* at syng*ia* fleiri m*essor*: u*m* dag e*n* ij.[6] Prestr a ei*n*ga at sy*n*gia nat*t* m*esso* ne*m*a jola nott hīna fyrstv.[7] Vtlagr[8] er h*ann* iij mo*r*ku*m* ef h*ann* skip*a*r *eigi* sua e*n*da s*ka*l eigi kaupa þa m*esso* at h*onu*m.[9] Prest*a*r s*ko*lo v*er*a hlydn*ir* b*ysku*pi *ok* sy*n*a h*onu*m bækr sinar (s. 28) *ok* m*esso* föt.[10] sa p*r*estr s*ka*l m*esso* sy*n*gia e*r* b*ysku*p lof*a*r e*n* sa *eigi*[11] er h*ann* uill m*esso* af taka.[12] Prest*a*r s*ko*lo *eigi* fara m*ed* su*n*drgerdir[13] þær er b*ysku*p ba*n*n*a*r þ*ei*m *ok* lata af hogg*ua* ka*m*pa sina *ok* lata af raka kru*n*v sina u*m* sin*n* amanadi *ok* hlyda b*ysku*pi at ollv.[14] Ef p*r*estr uill *eigi* hafa þ*at* er b*ysku*p bydr *ok* u*er*dr h*ann* sekr u*m* þ*at* iij mo*r*ku*m* *ok* s*ka*l sok þa sekia at p*r*esta do*m*i j k*ir*k*iu* a alþi*n*gi *ok* s*ka*l b*ysku*p nefna p*r*esta ido*m* þ*ann* xij *ok* segia þar sok sina fra*mm* a h*on*d h*onu*m *ok* s*ka*l b*ysku*p sialfr b*er*a k*u*id v*m* þa sok *ok* p*r*estar ij m*ed* h*onu*m *ok* s*ka*l eidlaust sækia þa sok.[15] Ef p*r*estr u*er*dr san*n*r at sok *ok* a do*m*r at dæ*m*a a he*n*dr h*onu*m iij merkr at gialda b*ysku*pi miduiku dag i mitt þi*n*g a al þi*n*gi i bo*n*da k*ir*k*iu* gardi an*n*at sum*a*r ept*ir*.[16] En ef *eigi* ke*m*r fram fe *ok* s*ka*l sækia se*m* an*n*at do*m*rof.[17] Ef p*r*estar

---

[1] Ordene þar ganga ere en Rettelse for þeir gera. [2] og [3] Punctum er tilføiet. [4] Rettelse for minna. [5—7] Punctum er tilføiet. [8] Rettelse for Vtlægr. [9] og [10] Punctum er tilføiet. [11] Skrevet over Linien. [12] Punctum er tilføiet. [13] Den sidste Del af Ordet (gerdir) er utydelig. [14—17] Punctum er tilføiet.

koma ut hingat til landz þeir er fyrr hafa ut her uerit *ok* lofadi byskup þeim þa at ueita tidir *ok* er monnum riett at (s. 29) kaupa tidir at þeim þa er þeir hafa synt bækr sinar *ok* messofot þeim presti er byskup bydr um.[1] Ef utlendir[2] prestar koma ut higat þeir er eigi hafa her uerit adr *ok* skal ei tidir at þeim kaupa *ok* eigi skolo þeir born skira nema barn se siukt suo at ulærdr madr ætti ath skira þa skolo þeir helldr skira en ulærdir menn ef eigi nair odrum presti.[3] þa er *ok* riett at kaupa tidir at þeim ef þeir hafa rit *ok* insigli þess byskupc er þa uigdi til þess at riett se at kaupa tidir at þeim *ok* þionostu.[4] En ef prestr hefir eigi in sigle ok er riett[5] at hann hafi uitni ij manna þeirra er hia uoro uigslu hans *ok* segi ord byskupc þau er riett sie monnum at þiggia at þeim alla þionostv.[6] Ef byskupar koma ut hegat til landz eda prestar þeir er eigi se lærdir a latinv tungo huart sem þeir ero ermskir[7] eda girzkir *ok* er monnum riett at hlyda a[8] tidir þeirra ef uilia.[9] eigi skal kaupa at þeim tidir *ok* einga þionostv (s. 30) at þeim þiggia.[10] Ef madr lætr þann byskup uigia kirkiu eda byskupa börn er eigi er a latinv tungo lærdr *ok* uerdur hann sekr um þat iij morkum[11] *ok* a byskup þat sa er her er enda skal sia taka uigslu kavpit[12]; sua skal kirkiu uigia[13] sem ekki se adr at gort *ok* byskupa born þott þeir hafi adr yfir sungit. [a]Eindagi[14] er a tida kaupe presta hinn .v[a]. dag viku er iiij vikur ero af svmri uid alla þingonauta *ok*

---

b Jfr. herved Sk., l. c., S. 24, Note *a*.

---

[1] Punctum er tilføiet. [2] Herefter er skrevet menn, men dette Ord er derpaa overstreget. [3] og [4] Punctum er tilføiet. [5] Ordene ok er riett ere tilføiede. [6] Punctum er tilføiet. [7] Rettelse for enskir. [8] Tilføiet. [9] og [10] Punctum er tilføiet. [11] Tilføiet. [12] Bogstavet v i dette Ord er skrevet over Linien. [13] Rettelse for uiga. [14] Punctum foran dette Ord er tilføiet.

liggr uid half v[a] mork sex alna aura ef halldit er ok er at heimili prestz stefnv stadr um tida kaup hans uid alla þingonauta.[1]

7. capitulum um trv[2]

[a]Menn skolo trva a einn gud ok helga menn hans ok bloti eigi heidnar vættir: þa blotar madr heidnar vettir ef hann signir fe sitt odrum en gudi eda helgum monnum hans.[3] Ef madr blotar heidnar vættir ok uardar þat fior baugs gard.[4] Ef madr ferr med galldra eda fiolkyngi.[5] En þa er þat ef hann kuedr þat eda kueda lætur eda kenir at sier eda fe sinv.[6] þat vardar fior baugs gard ok skal stefna heiman ok sækia vid[7] tolftar kuid. Ef madr ferr med fordædu skap ok uardar þat skoggang.[8] þat er fordædu skapr er madr gerir i ordvm sinvm eda fiolkyngi sott eda bana fe eda monnum.[9] þat skal sækia (s. 31) vid tolftar kuid. Menn skolo eigi fara med steina magnada eda magna þa til þess at binda þa a[10] menn. eda fe manna. Ef madr trvir a steina til heilsu monnum eda fe. ok vardar þat fiorbaugs gard. eigi skal madr eiga fe v borit. Ef madr a fe v borit[11] ok lætr vmerkt ganga til þess at hann truir a þat helldr en annat fe eda ferr med hindr uitni hverskyns sem þat er þat vardar fior baugs gard. Ef madr geingr berserks gang ok vardar honum þat fior baugs Gard enda uardar slikt þeim monnum er hia ero ef þeir hepta hann eigi at.[12] þa uardar eingum þeirra ef þeir fa stoduat.[13] Ef optar kemr at þa vardar þat fior baugs gard.

---

a Jfr. Sk., c. 11.

---

[1] Punctum er tilføiet. [2] Overskriften er tildels utydelig. [3]—[6] Punctum er tilføiet. [7] Ordene heiman ok sækia vid ere tilføiede. [8]—[9] Punctum er tilføiet. [10] Skrevet over Linien. [11] Ordene Ef madr a fe v borit, og Punctum foran Ef, ere tilføiede. [12] og [13] Punctum er tilføiet.

8. c a p *i t u l u m* v *m* h e l g i

[a] Uær s*k*ol*o*m hallda drotti*n*s dag hin*n* siau*n*da hu*er*n sua at þa s*ka*l ekki vin*na* ne*ma* þ*at* er nu mv*n* ek telia: Me*n*n eigu at ʀeka bu fe sitt hei*m* *ok* heim*a*n *ok* eigu kon*ur* ath hei*m*ta nyt af þui *ok* b*er*a hei*m* e*da* f*ær*a[1] a skipi e*da* b*er*a a hrossi.[2] Ef uötn g*a*nga i milli bæiar *ok* stoduls.[3] *ok* eigu kon*ur* nyt þa ti*l* at g*er*a. Ef elldr ke*m*r j h*us* m*anz* e*da* a*n*dui*r*ki huatki se*m* er e*da* ga*n*ga votn e*da* sk*r*idur at e*da* of uidri e*da* hu*er*sv se*m* þessir hlut*ir* uilia meida fe m*anz* *ok* s*ka*l h*ann* svo bi*a*rga allri biorg se*m* þa at ru*m*hei (s. 32) lagt se.[4] Ef fe m*anz* u*er*dr siukt i haga uti *ok* e*r* h*onu*m ʀiet*t* at reida h*ei*m ef þ*at* hef*ir* þa helldr lif e*n* adr: e*n*da er h*onu*m ʀiet*t* af at lata þ*at* fe *ok* g*er*a ti*l* se*m* ru*m*heilagt v*æ*ri: m*ad*r a at f*a*ra d*r*otti*n*s dag for*um* sinv*m* *ok* a hu*er*r þ*ei*rra at hafa halfa vætt fata *ok* a ei*n*gi audr*um* at veita þott a*n*n*a*r hafi meire föt e*n* a*n*n*a*r; þ*ei*m er ʀiet*t* at b*er*a a sialf*um* sier eda f*ær*a a skipi e*da* bera[5] a h*r*ossi.[6] M*ad*r a oc at f*a*ra m*ed* fatæk*ra* m*anna* föt þo þ*at* vegi meira e*n* halfa vætt; M*ad*r a *ok* at f*a*ra m*ed* þi*n*gföt sin *ok* mat þo meira vegi e*n* halfa vætt þat er hann skal a þingi hafa. Riett er at hafa halfa vætt[7] u*a*rni*n*gs u*m* f*r*a*m* ef h*ann* uill.[8] Ef m*ad*r hef*ir* meiri klyfi*a*r e*n*da ko*m*i h*ann* þuat dag *ok* er bo*n*di skylldr at ala þa v*m* helgina: s*u*a s*k*olo þ*ei*r ti*l* skipa at m*ad*r hafi at vardveita[9] klyfia hross eitt e*da* iij. menn[10] ij ef sva gei*n*gr helldr.[11] Bo*n*di er skylldr at ala þi*n*gme*n*n þa alla iafnm*a*rga hiu*m* þa

---

a Jfr. Sk., c. 12.

---

[1] Skrevet f[7]a. [2]—[4] Punctum er tilføiet. [5] Tilføiet. [6] Punctum er tilføiet. [7] Ordene þ a t e r h a n n s k a l a þ i n g i h a f a. R i e t t e r a t h a f a h a l f a v æ t t ere tilføiede. [8] Punctum er tilføiet. [9] Rettelse for v e i t a. [10] Rettelse for e *d a*. [11] Punctum er tilføiet.

er fyrst ko*ma* *ok* f*a*ra ti*l* au*n*dv*er*ds þi*n*gs *ok* at þi*n*g lavsnv*m* af þi*n*gi.[1] vtlagr[2] er bo*n*di iij Mo*r*ku*m* ef h*ann* syni*a*r *ok* a sa sok er uist*a*r er syniat *ok* er Riett þa at stefna þegar (s. 33) *ok* q*ue*dia bva .v. a þi*n*gi: Man*n*i er riet*t* at f*a*ra ti*l* sels m*ed* bytt*ur* þo drotti*n*s dag*ur* se e*da* m*ed* sleda e*da* m*ed* a*n*dvi*r*ki sitt þott þat vegi meira e*n* halfa vætt hvatki er þ*at* er se*m* h*ann* þarf i gegn ath hafa þ*u*i er h*ann* vill or seli færa ept*ir* helgina.[3] Man*n*i e*r* riet*t* at f*a*ra þott d*r*otti*n*s dag*ur* se a reka st*ra*ndir e*da* j skoga ef h*ann* a m*ed* a*n*dvi*r*ki sitt þ*at* e*r* h*ann* þarf i gegn at hafa vidi e*da* kolu*m* er h*ann* vill hei*m* f*æ*ra ept*ir* helgina; Sva s*k*olo þ*ei*r ti*l* ætla at þ*ei*r hafi e*ig*i fleiri hross e*n* m*ad*r hafi eitt j togi.[4] Eigi u*a*rdar þott hest*a*r Ren*n*i laus*ir* ept*ir*; föt er Riett at þurka vti þo d*r*otti*n*s dagr se e*da* uöru ef m*enn* e*r*o navdstaddir at.[5] Ber er Riett at lesa *ok* hei*m* at b*er*a ei m*ei*r*i* e*n* þau at m*enn* hafi j ho*n*dv*m* sier.[6] þ*ar* e*r* m*ad*r f*æ*rir bv sitt d*r*otti*n*s dag j f*ar* dog*u*m þa er h*onu*m Riett at Reka malnytv ti*l* þess stad*a*r er h*ann* s*k*a*l* bua þav miss*er*i.[7] e*ig*i s*k*a*l* þa reida yf*ir* vötn ne f*er*ia.[8] Ef madr[9] fin*n*r saud j riett of haust *ok* er h*onu*m Riett at f*a*ra hei*m* m*ed* hu*a*rt sem[10] h*ann* vill (s. 34) reida e*da* an*n*an veg m*ed* f*a*ra.[11] Ef m*ad*r kaup*ir* gelld fe a haust *ok* er h*onu*m riett at reka hei*m* *ok* m*ed* f*a*ra þo drotti*n*s dagr se ef þ*at* s*k*a*l*[12] e*ig*i f*æ*ra yf*ir* votn.[13] Ef m*enn* ko*ma* af hafi *ok* e*r*o sua staddir at þ*ei*m er haski j e*da* fe þ*ei*rra e*da*[14] m*enn* f*er*i farma f*ir*i*r* la*n*d f*r*am *ok* er Riet*t* at rydia skip *ok* b*er*a farm af þo d*r*otti*n*s dagr se ef þ*ei*m þik*ir* fe þ*ei*rra i haska e*da* skip.[15] hue*r*r m*ad*r s*k*a*l* gef*i*t hafa a vij natta f*r*esti þada*n* f*r*a er þ*ei*r ruddo skip

---

[1] Punctum er tilføiet. [2] Rettelse for vtlægr. [3—8] Punctum er tilføiet. [9] Tilføiet. [10] Tilføiet. [11] Punctum er tilføiet. [12] Utydeligt i Skindbogen. [13] Punctum er tilføiet. [14] Her er mulig ved Uagtsomhed udeladt þott. [15] Punctum er tilføiet.

auln vadmals *eda* vllar reyfi þ*at* er vi g*er*i hespv þ*ei*m m*onnum* er sua litid fe eigu at þ*ei*r gegna eigi þi*ng*f*a*rar kaupi: Sekr er m*adr* u*m* iij m*orkum* ef h*ann* g*er*er *eigi* *sua* *ok* a sa savk er vill. [a]Madr [1] a *ok* at fiskia drotti*ns* daga *eda* m*esso*daga *ok* sua an*n*at at ueida ef h*ann* uill. [2] h*ann* s*ka*l hafa m*esso* of morgunin*n* adr *ok* lata *eigi* ueidina sta*n*da f*irir* tida sokninn*i*. [3] En ef h*ann* hag*a*r a*n*nan*n* ueg ti*l* *ok* ue*r*dr h*ann* vtlagr [4] u*m* þ*at* iij m*orkum*. [b]Ef m*adr* fin*n*r reka t*r*e af skipi *ok* er h*onum* riet*t* upp at leggia en ef t*r*e er m*eir*a en h*ann* megi a skip legg*ia* þa s*ka*l h*ann* *eigi* hogg*ua* j su*n*dr; riett (S. 35) er h*onum* at flytia at l*an*di *ok* gefa af hin*n* v[a] hlvt. [5] Ef m*adr* fin*n*r reka tre a fiorv sin*n*e *ok* er h*onum* riett upp at vellta or flædar mali þo d*r*otti*ns* dagr se. [6] En ef h*ann* ma *eigi* ko*m*a þ*u*i upp þa er h*onum* riett at m*a*rka t*r*eid. [7] *eigi* s*ka*l h*ann* i sv*n*dr hogg*ua*. [8] h*ann* eignaz hu*a*r er al*an*d ke*m*r ef h*ann* hef*ir* logm*a*rk a lagit. [c]Þ*at* [9] er mælt of drotti*ns* daga ueidi alla *ok* m*esso* daga veidi at þ*a*r s*ka*l gefa af [10] hin*n* v[a] hlvt *ok* hafa gef*i*t a vij natt*u*m hinv*m* næstv*m* þada*n* f*ra* er ueitt u*a*r. [11] þ*at* s*ka*l gefa in*n*an hreps m*onnum* þ*ei*m er *eigi* gegna þi*ng* f*a*rar kaupe. [12] Ef m*adr* gefr *eigi* sua *ok* ue*r*dr h*ann* sekr of þ*at* iij m*orkum*. sa a sok er vill. [d]Ef [13] m*adr* fe*r*r for*u*m sinv*m* drotti*ns* dag *ok* ke*m*r h*ann* at þ*a*r se*m*

---

a Jfr. K., c. 8, S. 25[16], see ovenfor S. 27, Nota *a*.
b Jfr. Sk., l. c., S. 28[1].
c Jfr. K., l. c., S. 25[28].
d Jfr. Sk., l. c., S. 28[9].

---

[1] Punctum foran dette Ord er tilføiet. [2] og [3] Punctum er tilføiet. [4] Rettelse for vtlægr. [5]—[8] Punctum er tilføiet. [9] Punctum foran dette Ord er tilføiet. [10] Tilføiet. [11] og [12] Punctum er tilføiet. [13] Punctum foran dette Ord er tilføiet.

loghlid er aptur byrgt ok er honum riett at briota vpp þo at log heilagt se.[1] hinn er utlagur[2] er hlid bætti.[3]

9. vm þuatt daga

[a]Vær skolom hallda þuatt dag huern non helgan sa er næstr drottins dege firir sva skal þa ekki vinna leingr er[4] eykt lidr nema þat er nv mvn ek telia.[5] þat a at uinna (s. 36) allt er drottins dag a at uinna.[6] þa er eykt er ut sydrs[7] ætt er dælld[8] i þridiunga ok hefir sol geingna tua hlvti en einn ogeinginn.[9] Ef menn lata fe af þuatt dag ok skal borit af skinni firir eykt.[10] þa eigv menn at saxa of aptanenn ok skera mor ok gera mat til þann er of helgina þarf at hafa.[11] þo suo se til ætlad at nockut gangi af ok uardar eigi þat uid laug.[12] Ef menn vinna a þuatt dags eykt ok uerda þeir utlagir[13] iij morkum ok skal bonda fyrst sekia ef hann hefir i verki verit.[14] Ef grid menn hafa j verki verit ok skulldar menn eda þrælar ok a frelsingia fyrst at sækia.[15] ef þeir hafa a eykt unnit ok uerda þeir sottir vm ok veriaz þeir mali ef þeir geta þann kuid at eigi sæi sol ok þeir mundi skemr vinna ef sol sæi.[16] þat er ok biarg kvidr ef þat berr at forsla[17] þeirra væri sua litil at þeir þyrdi eigi heim at ganga firi ofriki bondans ok uerdr þa[18] bondi vtlagur[19] en eigi þeir; Ef madr berr klyfiar a þuatt dag ok vill hann heim þreyta ok a hann at bera

---

a Jfr. Sk., c. 13.

---

[1] Punctum er tilføiet. [2] Rettelse for utlægur. [3] Punctum er tilføiet. [4] Rettelse for en. [5] og [6] Punctum er tilføiet. [7] Saaledes. [8] Saaledes. [9—12] Punctum er tilføiet. [13] Rettelse for utlægir. [14—16] Punctum er tilføiet. [17] Saaledes; maaske feilagtigt for atforsla. [18] Skrevet þa, med Streg over det første Bogstav. [19] Rettelse for vtlægur.

til þess unz (s. 37) sol er skapt ha.[1] Ef hann ma eigi heim þreyta þa skal hann tekit hafa sier gistingar stad ok ofann lagdar klyfiar þa sol er j vestri.[2] utlagr[3] er bondi iij[4] MORKUM ef hann syniar honum vistar.[5] hinn skal bera klyfiar til hins næsta bæiar a leidis ok bidia þar vistar.[6] ut lagr[7] er bondi ef hann syniar.[8] Hann skal fara til hins iij[ia] bonda aleidis ok leggia þar ofan klyfiar ok bidia sier uistar ok fiar[9] hirdzlu.[10] Ef bondi varnar honum ok uerdr hann vt lagr[11] of þat enda a byrgiz hann klyfiar þo hinn lati þar eptir liggia vti i tuni er atti.[12] Bera a madr klyfiar af fialli ef honum hefir seinna fariz en hann hefir ætlat þo at dagur se heilagr. Brvdmenn eigv at bera klyfiar unz sol er skaptha.[13] bondi er skylldr at ala þa vid v[a] mann ef brud gvmi er i för eda brudr en med þridia manne ella.[14] vt lagr[15] er madr ef hann syniar þeim vistar.[16] Farmenn eigu at bera klyfiar þuattdag vnz sol er skaptha.[17] bondi er skylldr at ala þa med v[a] mann ef styri madr er (s. 38) i för en med iij mann ella; vtlagr[18] er bonde ef hann syniar þeim vistar ok eigv þeir sok er[19] vistar er syniat ok skal stefna heiman ok quedia bua v. a þingi. þeir bændr ero til manneldis skylldir er þingfarar kavpe eigo at gegna en eigi þeir er minna fe eigo; þeim manni er riett er med godord ferr til uar þings þa meirr se en eykt at bera klyfiar eda fara a skipe ok suo þingheyiundvm[20] ollum þeim er til ondverdz þings fara.[21] föt sin ok tiolld eigv þeir at hafa ok mat.[22] hafa a madr halfa vætt varnings vm fram ef hann vill.[23] Bondi

---

[1] og [2] Punctum er tilføiet. [3] Rettelse for utlægr. [4] Tilføiet. [5] og [6] Punctum er tilføiet. [7] Rettelse for lægr. [8] Punctum er tilføiet. [9] Maaske Feilskrift for fata. [10] Punctum er tilføiet. [11] Rettelse for vt lægr. [12]—[14] Punctum er tilføiet. [15] Rettelse for lægr. [16] og [17] Punctum er tilføiet. [18] Rettelse for vtlægr. [19] Tilføiet. [20] Rettelse for þing hefiundvm. [21]—[23] Punctum er tilføiet.

er skylldr at ala þa[1] me*n*n of nott e*r* f*a*ra ti*l* u*a*r þi*n*gs halfv fær*r*e hiu*m*.[2] Gode s*ka*l *ei*g*i* sid*a*r ko*m*a ti*l* u*a*r þi*n*gs e*n* hafa tialldat bud sina er sol er skapt hæ *ok* se buin*n* þa at ga*n*ga ti*l* þi*n*ghelge; vtlag*ur*[3] e*r* h*ann* ef h*ann* uin*n*r lei*n*gr; þa er sol skaptha ef[4] m*ad*r ste*n*dr i fiörv nidre þ*a*r er mættiz sior*r* *ok* l*an*d at half folldnv*m*[5] sea *ok* mætte h*ann* sia i haf vt þ*a*r er sol gei*n*gr at vatni; enda sy*n*diz h*onu*m s*u*a ef spiot v*æ*r*e* sett u*n*dir solina þ*at* er s*u*a v*æ*ri ha skept at m*ad*r mætti taka he*n*de ti*l* fals (s. 39) at oddrin*n* taki u*n*dir solina en spiotz skaptz halinn[6] i siaen*n* nidr ef i heide metti sia *ok* mælti h*ann* ix fet f*ra*.[7] Ef m*ad*r vin*n*r drotti*n*s dag: e*da* þuatt dag ept*ir* eykt eda loghelgan*n* d*ag* hue*r*nge er e*r* fleira e*n* nv e*r* ti*l* talit *ok* ue*r*dr h*ann* vtlagr[8] iij MO*rkum* *ok* a sa sok er vill; Sok þ*eir*re s*ka*l stefna heim*a*n *ok* q*u*edia ti*l* bua v a þ*ingi* þess er sottr er.[9] sua s*ka*l hallda nottina f*ir*i loghelgan dag se*m* dagin*n*. Ef rumheilagt er eptir helgan dag[10] *ok* er m*onnu*m riett at fara ti*l* sin*n*ar syslv en*n* efra hluta nætr.[11]

10.

[a]Jola helge eig*u*m v*e*r at hallda h*e*r a l*an*di.[12] þ*at* ero þrettan dag*a*r.[13] sua s*ka*l hallda jola dag in*n* fysta *ok* en*n* viij *ok* en*n* xiij se*m* paska d*ag* hin*n* fysta e*n* an*n*an*n* d*ag* jola *ok* hin*n* iij *ok* iiij s*ka*l hallda se*m* drotti*n*s d*ag* at ollo ne*m*a þa e*r* riett at moka v*n*da*n* fe sinv in*n* iij[dia] dag jola *ok* iiij[da] hu*a*rn se*m*

---

a Jfr. Sk., c. 14.

---

[1] Tilføiet. [2] Punctum er tilføiet. [3] Rettelse for utlæ*gur*. [4] Ordene sol skaptha ef ere tilføiede. [5] Saaledes. [6] Ordene en spiotz skaptz halinn ere en Gisning for þ*at* er s*ua* v*æ*r*i* ha skaptit. [7] Punctum er tilføiet. [8] Rettelse for vtlægr. [9] Punctum er tilføiet. [10] Ordene Ef rumheilagt er eptir helgan dag ere tilføiede; ligeledes Punctum foran disse Ord. [11—13] Punctum er tilføiet.

þv[1] vill.[2] En of medals d*aga* alla a iolv*m* þa er riett at moka *ok* reida a voll þ*ann* hl*uta* vallar *er* næst er fiose ef h*ann* hef*ir* eyk ti*l*.[3] Ef m*adr* hefir eyk o*n*guan*n* *ok* dregr þo vt (s. 40) myke *ok* s*ka*l f*ær*a þa i haug; þ*at* eigo m*enn* *ok* at uin*na* medal daga at[4] lata fe af þ*at* se*m* u*m* jol þ*a*rf at hafa *ok* heita mv*n*gat *ok* reida a*n*dui*r*ke þ*at* er skylt er hey ef m*anni* þik*ir* þ*at* hagli*gra* at gefa e*n* hitt er heim*a* er adr enda hafi hann[5] e*igi* eyki ti*l* fei*n*git f*ir*i jol.[6] eigi a h*ann* meira hey at reida e*n* þ*at* vin*n*iz of iol:

11.

[a]Paska helge eigu v*er* at hallda.[7] þ*at* ero dagar iiij.[8] Paska dag hin*n* fyrsta s*ka*l hallda se*m* iola dag hin*n* fyrsta.[9] En a*n*na*n* d*ag* paska *ok* e*n* iij *ok* iiij se*m* drotti*n*s d*ag*. En f*ra* paska d*egi* env*m* fysta skolo vera[10] vik*ur* .u ti*l* drotti*n*s dags þ*ess* er gagndaga vika hefz upp ept*ir*.[11] An*na*n dag i gag*n*-dogv*m* *ok* iij *ok* miduiko d*ag* þa s*ko*lom v*er* hallda at helgi se*m* þuatt d*ag* e*n*da fasti ei*n* mælt þ*ei*r er ti*l* fostv eru talldir.[12] riett er at hafa hvita*n* mat of nottina.[13] Ef[14] b*er*r a a*nnan* dag vikv e*da* iii j gagndog*um* m*esso* d*ag* philippi *ok* iacobi e*da* kross messo e*da* k*ir*k*iu* d*ag* *ok* er riett at eta (s. 41) tvimælt *ok* *eigi* kiot e*n* ef b*er*r a midvikv dag i gagndog*um* m*esso* dag þa s*ko*lo v*er* fasta se*m* adr.[15] En*n* fi*m*te dagr vikv j gagndog*um* er uppstigni*n*g*ar* dag*ur*.[16] h*ann* s*ko*lo v*er* hallda

---

a Jfr. Sk., c. 14, S. 31[16].

---

[1] Saaledes. [2] og [3] Punctum er tilføiet. [4] Tilføiet. [5] Tilføiet. [6]—[9] Punctum er tilføiet. [10] Ordene skolo vera ere en Rettelse for s*ko*lom v*er* hallda. [11]—[13] Punctum er tilføiet. [14] Herefter er skrevet m*adr*, hvilket vi have udeladt, som indløbet ved Afskriverfeil. [15] og [16] Punctum er tilføiet.

sem paska dag. Fra paska degi envm fysta skolo uera vikur vij til drottins dags j huita dogum.[1] þar er uika heil mille ok gagndaga vikv.[2] þuattdag firi huita daga er monnum skyllt at fasta dag fostv.[3] drottins dag i huita dogum skolom ver hallda sem paska dag enn fyrsta en annann dag vikv skolom ver hallda sem drottins dag.[4] En þridia ok miduiku dag þa er monnum riett at bera klyfiar þar er menn fœra bv sitt ok feria farma ok uöru til skips ok reka fe sitt i af rett.[5]

12.

[a]Messo[6] daga eigum ver at hallda logtekna er nv mvn ek telia.[7] Enn atta dag fra enum þrettanda degi.[8] sem drottins dag eigv ver at hallda þa.[9] þadan ero viij[10] nætr til Agnesar messo.[11] fiorar til pæls messo ok eigi fasta firi.[12] þadan ero vij nætr til (s. 42) brigitar messo. ein nott til mariv messo.[13] þa ero xx nætr til peturs messo.[14] eigi fasta firi. ii nætr til mathias messo.[15] xui nætr til gregorius messo en xvij ef hlaup ær er; niu nætr til benedictus messo; iiij nætr til[16] Mario messo.[17] Ein nott ok xxx til gagndaga[18] ens eina: hann skolom ver hallda at helge sem þuatt dag ok fasta nema hann verde a paskå viku eda a kirkiv dege þa er riett at eta tuimællt ok eigi kiot nema hann bere a paska dag. þa er riett at eta kiot ef uill.[19] Sex nætur til philippus messo ok iacobus ok fasta eigi firi.[20] tuer nætr til krossmesso: vij nætr

a Jfr. Sk., c. 15.

[1]—[5] Punctum er tilføiet. [6] I Margen er skrevet M, udentvivl til Erindring, naar Begyndelsesbogstavet bagefter skulde tilføies. [7]—[9] Punctum er tilføiet. [10] Rettelse for vij. [11]—[14] Punctum er tilføiet. [15] Ordene ii nætr til mathias messo ere tilføiede, som udentvivl udeladte ved Uagtsomhed. [16] Rettelse for firi. [17] Punctum er tilføiet. [18] Saaledes. [19] og [20] Punctum er tilføiet.

17*

hi*ns* fio*r*datig*a*r ti*l* colu*m*ba m*esso*; xv n*ætr* ti*l* jo*n*s m*esso* b*a*p*tiste* *ok* fasta f*ir*i ui*d* þurt: v. n*ætr* til pet*ur*s *ok* pals m*esso*; ix n*ætr* ti*l* selio manna m*esso*: xvij n*ætr* ti*l* jacobs m*esso*; *ok* fasta f*irir*.[1] iiij n*ætr* ti*l* olafs m*esso*; *ok* fasta f*irir*: xij. n*ætr* ti*l* laure*n*tius m*esso* *ok* fasta f*ir*i; v. n*ætr* ti*l* m*a*riv m*esso* *ok* fasta f*ir*i; ix n*ætr* til[2] b*a*rtholome*us* m*esso* *ok* f*asta* f*irir*.[3] xv n*ætr* ti*l* m*a*riu m*esso* *ok* e*ig*i f*asta* f*irir*; vi nætr ti*l* k*r*oss m*esso* *ok* e*ig*i f*asta* f*irir*. vij n*ætr* ti*l* matheu*s* m*esso* *ok* f*asta* f*irir*: Atta n*ætr* ti*l* MICHAELS m*esso* *ok* f*asta* f*irir*.[4] ein*n*i no*tt* midr e*n* xxx ti*l* simo*n*s m*esso* *ok* iudas. fior*a*r n*ætr* til (s. 43) allra heilag*ra* m*esso* *ok* dag fasta *ok* nott f*ir*i e*n*a fysto[5] ne*m*a m*esso* d*aginn* be*r*i a an*n*an d*ag* vikv: þa s*ka*l fasta faustv no*tt* ena næstv f*irir* *ok* s*ka*l bo*n*de gefa nattv*er*d hiona sin*na* þ*ei*rra er til[6] logfavstv eru skylld in*n*an*n* hreps m*onnum* þ*ei*m er e*ig*i gegna þi*n*gf*a*rar kaupe *ok* y*m*bro natta v*er*d tueggia.[7] hu*er*r bo*n*de er skylldr at gefa iij natta v*er*d hiona sinna[8] *ok* gefa e*ig*i fiska natt v*er*d.[9] s*ko*lo hreps me*n*n skipta matgiof*um* þ*ei*m a sa*m*kuamo of havst.[10] þa ero x n*ætr* ti*l* martei*n*s m*esso* *ok* e*ig*i fasta f*irir*.[11] þa e*r*o xi n*ætr* ti*l* ceciliv m*esso*; ei*n* no*tt* ti*l* cleme*n*s m*esso* *ok* e*ig*i f*asta* f*irir*.[12] vij n*ætr* ti*l* a*n*d*r*eas m*esso* *ok* f*asta* f*irir*; vi n*ætr* ti*l* nicholas m*esso* *ok* f*asta* f*irir*.[13] þa er ein nott ti*l* a*m*brosius m*esso* *ok* e*ig*i f*asta* f*irir*.[14] þa ero fio*r*ta*n* n*ætr* ti*l* thomas m*esso* *ok* f*asta* f*irir*.[15] þa e*r*o fior*a*r n*ætr* ti*l* jola.[16]

---

[1] Punctum er tilføiet. [2] Tilføiet. [3] og [4] Punctum er tilføiet. [5] Saaledes. [6] Tilføiet. [7] Punctum er tilføiet. [8] Rettelse for s*u* *a*. [9—16] Punctum er tilføiet.

13. vm veidar

[a]Fiortan[1] ero þeir dagar a xij manvdum er menn skolo eigi fleira veida en nu[2] mvn ek telia.[3] huita biörn eiga menn at veida ok gera heiman for til ok a sa biorn er fyst kemr bana sari æ hann (s. 44) huerge er land æ nema þrælar veide eda skulldar menn þa a sa er fe atti at þeim monnum.[4] Rosm hual eigo menn at veida.[5] a sa halfann er land[6] atti en hinn halfann er veiddi.[7] Reka hual eigv menn at flytia ok festa ok skera ef eigi ma festa.[8] Ef land gangr verdr at fiskum ok skolo menn taka.[9] þa er land gangr ath ef menn hoggua hoggiarnvm eda taka hondum.[10] eigi skal hafa net eda ongla uid.[11] Fugla eiga menn at ueida fiadr sara ef hondum ma taka.[12] Gefa skal af inn v^ta^ hlut sua sem af annare drottins daga veide ok sua annarra heilagra daga ueide.[13] Jola dag a sua at veida sem nv er talt ok eigi flæira ok enn viij dag ok enn xiij dag.[14] paska dag en fysta ok vpp stigningar dag ok huita sunnv dag ok mariu Messor iiij^ar^ ok allra heilagra messo ok ions messo baptiste ok peturs messo ok pals um sumaret ok kirkiu dag. Enn drottins daga alla adra ok messo daga verdr eitt halld a ollum odrum helgum dogum;

14.

[b]Langa fostv eigum ver at hallda.[15] þat ero vikur vij.[16] drottins dag þann skolo ver ganga i fostv sem vpp er sagt a þinge ok a

---

a Jfr. Sk., c. 16.
b Jfr. Sk., c. 20.

---

[1] 1 Margen: f. udentvivl til Erindring naar Begyndelsesbogstavet F bagefter skulde tilføies. [2] Tilføiet. [3]—[5] Punctum er tilføiet. [6] Tilføiet. [7]—[16] Punctum er tilføiet.

(s. 45) leidv*m*.[1] þa er m*en*n ga*n*ga i fostv þa s*ka*l eta kiot f*irir* midia n*ott*. En þa s*ka*l *eigi* eta kiot a þ*ei*m vij vikum[2] fyr*r* en*n* sol ren*n*r a fioll paska d*ag*. An*n*an d*ag* vikv *ok* in*n* iij a en*ne* fystu vikv fostv *ok* er riett at hafa tuim*æ*lt *ok* *eigi* kiot *en* alla d*ag*a adra þada*n* f*ra* ti*l* paska ne*m*a drotti*n*s d*ag*a þa s*ka*l fasta.[3] Ellifu e*r*o netr þær er log skylldar e*r*o at fasta j la*n*ga fostv.[4] fostvnæt*ur* vij *ok* miduiku nott *en* fyrsta[5] *ok* e*n*n efzta *ok* miduiko nott i y*m*brodog*um* *ok* þuatt nott i y*m*bro dog*um*.[6]

15.

[a]Jola fostv eig*um* v*er* at fasta.[7] An*n*an d*ag* uiko s*ko*lo v*er* ti*l* taka at v*a*rna ui*d* kioti þ*an*n er drotti*n*s dag*a*r eru iij a mille *ok* iola d*ags* e*n*s fysta.[8] þa s*ka*l eigi eta kiot a þ*eir*re stv*n*dv ti*l* iola ne*m*a drotti*n*s d*aga*[9] *ok* alla m*esso* daga logtekna.[10] Fostv d*aga* eigo v*er* at fasta i iola fostv *ok* nætr *ok* næsta d*ag* iolum[11] fi*rir* *ok* en*n* xij d*ag*. [b]Jmbro daga eigu*m* ver[12] at hallda xij *ok* næt*ur* m*ed* a xij manvdu*m*.[13] Jmbro daga s*ka*l hallda a an*n*are vikv la*n*ga fostv a uallt.[14] Odr*um* a helgv viko *ok* er þa (s. 46) riett at hafa huita*n* mat miduiko nott *ok* þuat nott.[15] sua s*ko*lo v*er* hallda imbrodogu*m* f*irir* iol *ok* f*irir* michals m*esso*.[16] Qf la*n*ga fostv *ok* of i*m*bro daga fostv d*ag*a alla *ok* þuatt dag f*irir* huita daga *ok* u*a*rdar þ*at* f*ior* b*augs* G*ard* ef kiot er etit.[17] En of allar fostv tidir

a Jfr. Sk., c. 21.
b Jfr. Sk., c. 22.

[1] Punctum er tilføiet. [2] Tilføiet. [3] og [4] Punctum er tilføiet. [5] Ordene ok miduiku nott en fyrsta ere skrevne to Gange (sidste Gang fysta). [6] Punctum er tilføiet. [7] Maaskee Feilskrift for hallda; Punctum er tilføiet. [8] Punctum er tilføiet. [9] Skrevet d. [10] Punctum er tilføiet. [11] Rettelse for iola. [12] Tilføiet. [13]—[17] Punctum er tilføiet.

adrar[1] v*er*dr m*ad*r vtlag*ur*[2] iij mo*r*k*um* þott h*ann* ete kiot *ok* a sa sok er vill. [a]vtlagr[3] er m*ad*r aualt sa er ti*l* fostu er talldr ef h*ann* hef*ir* huita*n* mat þa er logfasta er an*na*n e*n* kiot.[4] þ*at* ero allt stefno sakar *ok* s*ka*l q*uedia* ti*l* heimil*is* bua a þi*n*ge þess er sott*ur* er: Niv ti*l* fio*r*bavgs saka[5] e*n* v ti*l* vtlægdar. [b]Ef[6] m*ad*r v*er*dr stadd*ur* i vt eyu*m* sva at h*ann* hef*ir* e*n*ga*n* mat a*n*nan e*n* kiot *ok* s*ka*l helldr eta þ*at* e*n* f*ar*a ond sin*n*e f*ir*i matleysi.[7] h*ann* s*ka*l e*ig*i kiot eta i*m*brodaga e*da* faustv daga.[8] sua s*ka*l h*ann* eta at h*ann* ale vi*d* o*n*d sina e*n* e*ig*i s*ka*l h*ann* hylldaz a.[9] ge*n*git s*ka*l h*ann* hafa ti*l* skript*a*r a vij nottv*m* env*m* næstv*m* er h*ann* ke*m*r or eyu*n*ni.[10] þ*at* er kiot ef me*n*n lata af navt (s. 47) e*da* saude e*da* geit fe *ok* suin.[11] Ef suin ke*mz* a hrossa kiot *ok* s*ka*l ala iij manade *ok* fella holld af e*n* feita adra iij ma*nade*. E*n* ef suin ke*mz* a ma*nz* hræ *ok* s*ka*l h*ann* ala vi ma*n*ade *ok* fella holld af ef hylldz hef*ir* a. e*n* feita adra vi ma*na*de.[12] þa er riet*t* at nyta suin ef vill.[13] Biorn eiga m*enn* at nyta hu*a*rt se*m* er ui*d* biorn e*da* huita biorn *ok* rauddyre hiort e*da* rein.[14] þ*at* s*ka*l eta a þ*ei*m tidu*m* er kiot er ætt.[15] Fugla eigu m*en*n at eta þa e*r* kiot er ætt þa alla er a uatne fliota: Klo fugla eigo me*n*n e*ig*i at eta ornv hrafna smyrla *ok* uale.[16] Riet*t* er at eta hæsn e*da* riup*ur*.[17] þar e*r*o egg ætt u*n*da*n*[18] þ*ei*m fuglu*m* er þ*ei*r ero ætir sialf*ir*.[19] A þ*ei*m tid*u*m s*ka*l egg eta er

---

a Jfr. K., c. 16, S. 33[17]; St., c. 32, S. 42[16]. Stykket findes ikke i de øvrige Haandskrifter.
b Jfr. Sk., c. 23.

---

[1] Rettelse for allar. [2] Rettelse for vtlæg*ur*. [3] Rettelse for vtlægr; Punctum foran dette Ord er tilføiet. [4] Punctum er tilføiet. [5] Tilføiet. [6] Punctum foran dette Ord er tilføiet. [7—17] Punctum er tilføiet. [18] Skrevet to Gange. [19] Punctum er tilføiet.

huita*n* mat s*ka*l eta. [a]Kuik fe[1] eigu m*e*nn at nyta þ*at* e*r* sialf*ir* lata af.[2] þo e*r* riett at nyta þo at e*ig*i lati sialf*ir* af ef h*ann* veit huat at[3] v*er*dr hu*a*rt se*m* er at ferst j votn*um* e*da* d*r*epa sc*r*idur e*da* hri (S. 48) der e*da* bita dyr e*da* huatki er v*er*dr þess er m*ad*r veit ne*ma* suidda v*er*di *ok* gefa af hin*n* u[a] hl*ut* ollo fe ne*ma* m*ad*r sæfe *ok* hafa gef*i*t a vij nott*um* en*um* næst*um* þ*ad*an f*ra* er fe for in*n*an*n* hreps m*onnu*m þ*ei*m er e*ig*i eigo þi*n*gf*a*rar kaupe at[4] gegna.[5] Sekr er h*ann* iij mo*rkum*: ef h*ann* gefr e*ig*i s*u*a.[6] Kalf s*ka*l ala iij nætr.[7] þo er riet*t* at nyta h*ann* þott h*ann* se[8] skoren*n* fyr ef h*onu*m er matr gefin*n* *ok* gefa af hin*n* v[a] hl*ut*: þ*at* er fe u ætt er m*an*z bani v*er*dr.[9] Hross eigo m*e*n*n* e*ig*i at eta *ok* hu*n*da *ok* melracka *ok* kautto *ok* e*n*ge klodyr ne hræfugla.[10] Ef m*ad*r etr kuik-e*n*de er f*ra* er skilit *ok* u*a*rdar h*onu*m: f*ior* bavgs g*a*rd. [b]Þ*ei*m[11] m*ann*i er skyllt at fasta logfosto er h*ann* er xij vet*ra* gamall at sum*a*r malu*m* adr.[12] e*ig*i s*ka*l h*onu*m telia uetr ef h*ann* er sua alin*n* at nockur nott[13] se af vet*r*i.[14] Madr a at hallda logf*ost*o u*n*z h*ann* er vij tugr.[15] heill m*ad*r a at fasta logf*ost*o e*n* e*ig*i sa er siukr er.[16] Yng*r*i m*ad*r e*n* xij *ok* ellre[17] e*n* vij tugr e*r* e*ig*i skyldr at fasta ne*ma* vile.[18] Konv þ*eir*re e*r* eigi skyllt at fasta er b*a*rn hef*ir* kuikt j q*u*idi *ok* konv þ*eir*re er b*a*rn hef*ir* a b*r*ioste of ena fystu[19] la*n*ga f*ost*o.[20] Hafa s*ka*l hu*n*

---

a Jfr. Sk., c. 24.
b Jfr. Sk., c. 25.

---

[1] Punctum foran dette Ord er tilføiet. [2] Punctum er tilføiet. [3] Saaledes. [4] Det første Bogstav af dette Ord er skrevet to Gange, i Slutningen af den ene Linie og i Begyndelsen af den næste. [5—7] Punctum er tilføiet. [8] Tilføiet. [9] og [10] Punctum er tilføiet. [11] Punctum foran dette Ord er tilføiet. [12] Punctum er tilføiet. [13] Tilføiet. [14—16] Punctum er tilføiet. [17] Rettelse for e l l e. [18] Punctum er tilføiet. [19] Ordene e n a f y s t u ere en Rettelse for e n v f y s t a. [20] Punctum er tilføiet.

barn a brioste it (s. 49) sama til ennar þridiu langafosto.[1] eigi skal þat leingr standa firi logfostv hennar en eina fostv.[2] Jafn skyllt er þeim monnum at uarna uid kiote a fostv tidum er eigi ero til fostv taldir sem hinum er fasta.[3] Sa madr er uardueitir enn unga mann eda hinn o vitra ok lætr hann eta kiot a fostv tidvm eda oætun þott eigi se fostv tidir ok uardar honum vid log sem hann æte sialfur en ekke hinum er æt ef hann[4] hafdi eigi uit til at sia uid.[5] Ef madr berr j mat manz þat er eigi er ætt ok uill hann þat[6] gera til hadungar vid hann ok uardar þat fior baugs gard en ekki þeim er etr.[7]

16. capitulum um faustur

[a]Setu[8] monnum er skyllt at fasta vm enge verk en eigi verk monnum þeim er j enge verke ero ok eigi þeim manni er smala rekr heim ok eigi þeim manni er onnvngs verk vinnr firir bui manz.[9] þat ero aunnungs verk er madr vinnr huern dag þat er bonde vill.[10] eigi skal setv madr hlavpa þa[11] daga til verks er hann skyllde fasta til matar[12]: Saman kemr løgfasta med monnum ollum þa er ymbrodaga vika hefz upp a haust ok til þess vnz lokit er peturs messo of svmaret.[13] sa

---

a Jfr. Sk., c. 26.

[1—3] Punktum er tilføiet. [4] Tilføiet. [5] Punctum er tilføiet. [6] Tilføiet. [7] Punctum er tilføiet. [8] I Margen: s, udentvivl til Erindring naar Begyndelsesbogstavet skulde tilføies. [9] og [10] Punctum er tilføiet. [11] Ordene hlavpa þa ere en Rettelse for þa hlavpa. [12] I Membranen: er hann skyllde fara til matar, hvilket aabenbart er en Forvanskning; vi have rettet fara til fasta, hvorimod vi ikke have dristet os til at forsøge en yderligere Rettelse af Ordene til matar, der neppe ere rigtige. [13] Punctum er tilføiet.

m*adr* e*r* h*ann* s*ka*l fasta s*ka*l hafa et*i*t mat sin*n* f*iri* midia nott þa e*r* h*ann* fast*a*r of d*aginn* ept*ir* *ok* mataz e*ig*i adr (s. 50) lidr eykt; s*ua* s*ka*l h*ann* v*a*rna vi*d* kiote þær netr er logskylt er at fasta se*m* of dagen*n*; þa s*ka*l nott v*er*a a havst *ok* a vetr er m*adr* ma e*ig*i sea dag *ok* u*ær*e h*ann* þ*a*r er h*ann* mætti sia j haf ut j vedre skylausv.[1] þa s*ka*l nott v*er*a of sum*a*r er sol gei*n*gr u*m* nordr ætt.[2] þ*at* er nordrætt er sol er kom*in* j ætt beggia nordrs *ok* utnordrs ok til þess unz hun er komin i beggia ætt nordrs ok[3] l*an*dnordrs.[4] þa er m*adr* fast*a*r of nott *ok* s*ka*l h*ann* hafa þ*ur*ran mat: þ*at* er þur*r* matr gras *ok* alldin *ok* iardar auoxtr allr.[5] þ*at* a m*adr* at eta er h*ann* fast*a*r.[6] Fiska allz ky*n*s *ok* huala adra e*n* rosm hual *ok* sel.[7] þ*at* s*ka*l þa eta er kiot er ætt: Hross hual s*ka*l eigi eta *ok* na hual *ok* raud ke*m*bi*n*g. þ*at* er m*æ*lt of sakar þær allar er nv e*r*o taldar i kristin*n*a laga riet*t*e at þ*e*im soku*m* s*ka*l stefna heim*a*n *ok* q*ue*dia ti*l* heimil*is* b*ua* ix a þi*n*ge þ*e*ss er sott*ur* er of skogg*a*ngs sakir ok fiorbaugs sakir[8] ne*m*a m*adr* hafe stefnt of fiolky*n*ge þa skal kuedia[9] xij kvidar.[10] En of iij m*a*r*ka* sak*ir* *ok* of vtlegder[11] þa s*ka*l q*ue*dia ti*l* bua v a þi*n*ge þess m*anz* er sottr e*r*.[12] Sua settv þ*e*ir ketill b*ysku*p *ok* þo*r*lakr b*ysku*p at rade ozorar erkib*ysku*pc *ok* sem*un*d*a*r *ok* m*a*rg*ra* ken*n*e man*n*a a*n*n*a*rra kristin*n*a laga (s. 51) þ*at*[13] se*m* nv v*a*r tint.[14]

---

[1] og [2] Punctum er tilføiet. [3] Ordene utnordrs ok til þess unz hun er komin i beggia ætt nordrs ok ere tilføiede. [4—7] Punctum er tilføiet. [8] Ordene ok fiorbaugs sakir ere tilføiede. [9] Ordene þa skal kuedia ere tilføiede. [10] Punctum er tilføiet. [11] Det sees ikke tydeligt, om der staaer vtlegder eller vtlegdar. [12] Punctum er tilføiet. [13] Saaledes for þatt. [14] Punctum er tilføiet. Capitlets sidste Linie er ikke fuldt skreven ud, saa at det er muligt, at der her har skullet tilføies en Overskrift til næste Capitel.

17.[1]

[a]Þat er mælt j logum her a landi at menn skolo tiunda fe sitt logtivnd: þat er logtiund at sa madr skal gefa vi alna eyre a tveim misserum er hann a tiutige fiar vi alna avra.[2] Sa[3] madr er a tiu sex alna aura firir utan huers dags buning skulld laust ok skal gefa avln vadmals eda ullar reyfe þat er vi geri hespv en sa er a xx avra sa skal ij alnir en sa er a xl[4] sa skal iij alnir en sa er a lx[5] sa skal iiij alnir en sa er a attatigo sa skal v alnir en sa er tiutigo a sa skal vi alnir.[6] þat fe þarf eigi til tiundar at telia er adr er til guds þacka lagit huart sem[7] þat er til kirkna lagit eda til brua hvart sem þat er j londvm eda lausvm aurum.[8] Prestar þurfo eigi at tiunda þat fe er þeir eiga i bokum eda messo klædum ok þat er þeir hafa til guds þionostv.[9] tiunda skolo þeir þat fe annat ef[10] þeir eiga.[11] Buss af leifar þarf madr eigi at tiunda of uær ef madr helldr bui sinv.[12] En ef hann bregdr bui sinv eda selr hann or bui þa skal hann þat tiunda of uar.[13]

---

a Jfr. Sk., c. 28.

---

[1] Tiendeloven følger her i næste Linie efter det Foregaaende, uden Overskrift, med et Begyndelsesbogstav, der er større end sædvanligt ved nye Capitler. Den er aftrykt efter denne Membran i Dipl. Isl. I, 150—155, og dens Capitler svare paa følgende Maade til de Paragrapher, hvori den i Dipl. Isl. er inddelt: c. 17 til § 1—10; c. 18 til § 18; c. 19 til § 19—23; c. 20 til § 24—40. [2] Punctum er tilføiet. [3] Det første Bogstav S ses ikke, da den nederste Del af Capitlets Begyndelsesbogstav er blevet malet over det Sted. hvor Bogstavet maa antages at have staaet. [4] Rettelse for lx. [5] Rettelse for xl. [6] Punctum er tilføiet. [7] Tilføiet. [8] og [9] Punctum er tilføiet. [10] Saaledes. [11]—[13] Punctum er tilføiet.

God ord þarf *eigi* at tiu*n*da.[1] þ*at* er uellde e*n* e*igi* fe.[2] [a]Eigi s*ka*l omaug*u*m fe ætla þott h*ann* eigi fr*a*m at færa.[3] riett er at þe*i*r þigge allir tiu*n*d (s. 52) er e*igi* giallda; [b]sa*m*kuam*ur* s*ko*lo me*n*n eiga of haust j hreppu*m* hu*e*riu*m* e*igi* fyr*r* e*n* iiij[ar] vikur e*r*o ti*l* uet*r*a*r* *ok* skipta tiu*n*du*m*; skipt s*ka*l tiu*n*du*m* d*r*otti*n*s d*ag* fysta j uet*r*i: Fim me*n*n s*ka*l ti*l* taka i hrepp hu*e*riu*m* at skipta tiu*n*du*m* *ok* matgiof*u*m e*da* sia eida at m*onnu*m þa er bazt þikia ti*l* falln*ir* hu*a*rt se*m* þe*i*r ero[4] g*r*idme*n*n eda bæ*n*dr *ok* sækia me*n*n of laga af brigd.[5] [c]hve*r*r m*a*d*r* er skylldr at uin*n*a eid at fe sinv þa e*r* h*ann* e*r* xvi vet*ra* gamall.[6] Enda s*ko*lo allir eid uin*n*a a hu*e*riu*m* iij vet*r*vm.[7] Gridme*n*n s*ko*lo eid uin*n*a f*irir* bo*n*da e*da* sialf elldis me*nn*.[8] f*irir* þe*i*m bo*n*da er riett at uin*n*a eida er þe*i*m m*onnu*m þiki þ*at* fullt er ti*l* ero tekn*ir* at sia eida at m*onnu*m i h*r*epp hu*e*riu*m*.[9] Ero bæ*n*dr skylldir at segia ti*l* tiu*n*dar þe*i*ra a sa*m*kua*m*v.[10] [d]þar s*ka*l hue*r*r m*a*d*r* giallda tiu*n*d se*m* skipt er hausttiu*n*d[11] h*a*n*s* e*n* ef þ*at* er hue*r*ge þa s*ka*l h*ann* þar tiv*n*d giallda se*m* h*ann* er vist fastr Marteins m*esso*; [e]skylldr er hue*r*r m*a*d*r* ti*l* þe*i*rar sa*m* kuamv at f*a*ra er hann[12] a tiv*n*d at g*e*ra e*da* fa a*n*na*n*n man*n* f*irir* sik

---

a Her findes ikke Bestemmelserne om at den, der skal betale Thingreiselønsafgift, er tiendepligtig, om Tiendefrihed, naar man har Slægtninge at forsørge ved sit Arbeide, og om at Kvinder skulle betale Tiende ligesaa vel som Mænd.
b Jfr. Sk., c. 29.
c Jfr. St., c. 38, S. 48[2]; K., c 260, S. 214[20]; Blg., c. 25; findes ikke i de øvrige Haandskrifter.
d Jfr. Sk., c. 33, ovenfor S. 53[10].
e Jfr. Sk., c. 29, S. 45[8].

---

[1]—[3] Punctum er tilføiet. [4] Tilføiet. [5]—[10] Punctum er tilføiet. [11] Rettelse for h a u s t i u *n* d. [12] Tilføiet.

þ*ann* er log skilv*m* halldi vpp *firir* h*ann* *ok* ha*n*d sol se at þiggia*n*de.[1] ef h*ann* ke*m*r *eig*i sialfr *firir* midea*n* dag *ok* ei*n*ge m*adr* af h*ans* he*n*de þa v*erdur* h*ann* sekr of þ*at* iij M*orkum* *ok* s*ka*l h*ann* þa tiu*n*d giall[2]

18.

(S. 58) ud[a] u*m* at taka ui*d* fe þ*ui*.[3] Riett er at fyr*r* se golldit.[4] ef þa ke*m*r *eig*i fra*m* þa s*ka*l sa er riettr er sekia*n*de ga*n*ga ut j tun at sin *ok* nefna uatta at h*ann* er buen*n* ui*d* fe þ*ui* at taka er h*ann* er skylldr at giallda *ok* nef*n*a h*ann* *ok* q*ue*da a hue mik*i*t feit er *ok* h*ann* sier *eig*i þ*ann* man*n* er gialld þ*at* in*n*e af he*n*de. H*onum* er þ*ar* riett at stefna sua of þ*en*na fiordu*n*g tiu*n*dar sem of hin*n* er fyr u*ar* ti*nt*.[5] þ*at* er h*onum* riett *ok* at stefna sidar of þ*at* fe at logheimile þ*ess* er giallda s*ka*l.[6] þa a h*ann* *ok* kost at segia b*yskup*i *ok* lata h*ann* hei*m*ta sem hann vill.[7]

19.

[b]Nv ero ept*ir* ij fio*r*du*n*g*ar* þ*at* er half tiu*n*d hu*er*s ma*n*z þ*at* s*ka*l leggia ti*l* k*ir*kna *ok* ti*l* p*re*sta reido sua ti*l* hu*er*rar k*ir*k*iu* se*m* b*yskup* skipt*ir* tiv*n*dv*m* ti*l* *ok* reida þ*eim*[8] m*ann*i ihon*d* er k*ir*kiu þa uardueit*ir* er tiu*n*din*n*e *er* ti*l* skipt.[9] h*ann*

---

a Jfr. Sk., c. 31, S. 48[22].
b Jfr. Sk., c. 32.

---

[1] Punctum er tilføiet. [2] Dette findes nederst paa Skindbogens Side 52, hvorefter der indtræder en Lacune, idet de to midterste Blade af Lægget maa antages at være gaaet tabt. [3—7] Punctum er tilføiet. [8] Skrevet to Gange. [9] Punctum er tilføiet.

s*ka*l kaupa at p*re*ste tidir sua sem h*ann* ma ui*d* ko*m*az *ok* þa hlute adra er ti*l* k*ir*k*iu* þurft*a*r þarf at hafa sem fe þ*at* uidr ti*l*.[1] Sua s*ko*lo m*en*n giallda tiu*n*d af ollu*m* beiu*m* i h*er*ade ti*l* k*ir*kna se*m* b*ysku*p hef*ir* bodit hu*er*ig*ir* er a bvstad bua.[2] (s. 54) Bo*n*de sa er a k*ir*k*iu* bæ byr *ok* tiu*n*d er ti*l* skipt h*ann* er riettr hei*m*tande ok sekia*n*de *ok* selia*n*di þ*e*ir*a*r sakar ef h*ann* uill. en ef h*ann* vill *eig*i þa er riet*tur* adile þ*e*irar sakar lærdr m*ad*r sa er k*ir*k*iu* þion*a*r.[3] Sa e*r* ti*l* k*ir*k*iu* þurftar vill hafa feit: fiordu*n*g tiu*n*dar þan*n* sem ti*l* p*re*sta reido þarf at hafa þ*at* s*ka*l giallda j uadmalu*m* e*da* u*a*rar felldu*m* e*da* la*m*ba gæru*m* gulle e*da* bre*n*du silf*ri* e*n* þan*n* fio*r*du*n*g tiu*n*d*a*r er ti*l* k*ir*k*iu* þ*ur*ftar s*ka*l leggia þan*n* s*ka*l giallda j uaxe e*da* uide. reykelse e*da* tioro e*da* lereptu*m* nyu*m*: þ*e*im er hæf se ti*l* k*ir*k*iu* buni*n*gs suo se*m* gei*n*gr at kaupa m*ed* uadmalu*m* j heradi þui.[4] Riett er þo uadmal ein se golldin.[5] þ*at* fe s*ka*l golld*i*t id sidazta[6] en*n* u^a dag viko er iiij uikor e*r*o af su*m*ri.[7] E*n* ef *eig*i ke*m*r þa f*r*am þa s*ka*l sa er hei*m*ta*n*din*n* er stefna þ*ann* dag i tune at[8] a k*ir*k*i*o bænv*m* þ*e*im e*r* tiu*n*din a til at hu*er*fa *ok* sækia sua se*m* u*m* ad*ra* tiu*n*d; Han*n* skal stefna sin*n*i stefnv of hu*a*rn[9] fiordu*n*gin*n* *ok* lata u*a*rda .ui. m*er*kr j huæru*m* tueggia stad halldit: Kostr er at stefna ein*n*e stefnv of bada fiordungana[10] *ok* fylgia þa ei*n* a laugin þ*ui*at einn er adile at badvm.[11]

[1—5] Punctum er tilføiet. [6] Herefter er skrevet s i u *n*, hvilket vi have udeladt som indløbet ved Afskriverfeil. [7] Punctum er tilføiet. [8] Saaledes. [9] Dipl. Isl.: h u e r n. [10] Rettelse for f i o r d u g a n a. [11] Capitlet ender midt i Linien, og det er muligt, at det har været Tanken her at anbringe en Overskrift til næste Capitel, der begynder i den følgende Linie; Punctum er tilføiet.

20.

[a]Riett er at stefna heim*an* ti*l* værþi*n*gs (s. 55) of tiv*n*dar mal ef þ*ei*r ero sa*m*þi*n*ga ok rett er at lysa a varþingi i þingbrekku um tiundarmal ef þeir ero samþinga[1] *ok* sækia þ*ar* i do*m* ef hin*n* er þ*ar* er sottr e*r*.[2] Þo er riett um[3] b*ysku*pc[4] fiordu*n*g at sækia þo sa se e*ig*i þar er sottr er.[5] Ef lyst er a þi*n*gu*m* þa s*ka*l q*ue*dia ti*l* heimil*is* bua .v. a þi*n*ge þess er sottr[6] er.[7] [b]Ef m*adr* hef*ir* omaga eyri at uardueita þan*n* er h*ann* tekr uoxtu af *ok* s*ka*l þ*at* fe allt sva tiv*n*da er u*n*dir h*ann* be*r*r sem h*ann* ætti adr.[8] Jslensker m*en*n allir s*ko*lo tiu*n*da fe sitt e*n* utle*n*zsku*m* m*onnu*m ef þ*ei*r ko*m*a ut higat er e*ig*i skyllt at tiv*n*da h*er* fe sitt adr þ*ei*r hafa h*er* v*er*it iij vetr sam fast ne*m*a þ*ei*r g*er*e bv fyr*r*.[9] En þ*at* vær s*ko*lo þ*ei*r g*er*a tiv*n*d er þ*ei*r g*er*a bv *ok* þau missere ept*ir*.[10] En ef uar*ir* la*n*dar fara hedan ok[11] eigo fe ept*ir* *ok* s*ka*l sa madr giallda tiv*n*d af er þ*at* fe uardueit*ir* en af þui fe er h*ann* hef*ir* brott m*ed* sier er h*ann* e*ig*i skylldr at tiu*n*da her þott h*ann* se lei*n*gi a brott.[12] En ef h*ann* ke*m*r vt hi*n*gat þa s*ka*l h*ann* giallda tiu*n*d af þ*u*i fe er h*ann* hef*ir* ut m*ed* sier.[13] En næsta uetr ept*ir* er h*ann* hef*ir* ut f*a*ret adr of sum*a*ret þott h*ann* se i gordv*m* erlendis.[14] Ef m*adr* ke*m*r ut hi*n*gat *ok* hef*ir* uaxit fe ha*n*s *eda* þorrit *eda* hef*ir* h*ann* eigi eida at un*n*it *ok* er hann[15] skylldr at ui*n*na eid at fe sinu[16] (s. 56) ef m*en*n

---

a Jfr. Sk., c. 32, S. 50[9].
b Jfr. Sk., c. 33.

---

[1] Ordene fra ok rett er at lysa ere tilføiede. [2] Punctum er tilføiet. [3] Tilføiet. [4] Saaledes for b*ysku*ps. [5] Punctum er tilføiet. [6] Rettelse for sott. [7]—[10] Punctum er tilføiet. [11] Tilføiet. [12] og [13] Punctum er tilføiet. [14] Rettelse for h*er*le*n*dis. [15] Tilføiet. [16] Den nederste Del

uilia beida *hann.*[1] Ef hiu eigo fe saman *ok skal* karlm*adr* uin*na* eid fir*ir* fe þ*ei*ra beggia.[2] Ef karlm*adr ok* kona eigo fe saman *ok* ero *eigi* hion *ok skal* karlm*adr* uin*na* þ*ar* eid f*irir.*[3] Ef karlar eigo fe sam*a*n *ok* er riett at an*n*ar vin*ne* eid at.[4] Ef þ*ei*r metaz ui*d ok* uill hu*a*rge uin*na* eid *ok* er sok ui*d* hu*a*rn tueggia; sa s*ka*l eid uin*na* f*irir* fe hu*er*t er lograd-ande er fiar.[5] Ef uoxtv b*er*r u*n*der man*n* af þ*es*s m*anz* fe er af l*an*de er farin*n ok* s*ka*l h*ann* þ*at* fe tiu*n*da sem uoxtv b*er*e u*n*dir h*ann* af omaga eyri.[6] þ*ar* s*ka*l m*ad*r tiu*n*d giallda j þ*ei*m hrepp sem h*ann* a logheimili þau miss*er*e hu*er*ge[7] er fe[8] er.[9] Riet*t* er at sættaz a tiu*n*dar mal meda*n* e*igi* e*r* stefnt u*m.*[10] þo e*r* riett at sættaz þot*t* stefnt se u*m ok* s*ka*l e*igi* meira nidr falla a lagan*na* en helmi*n*grin*n.*[11] Ef m*ad*r tekr min*n*e sætt e*n* iij m*er*kur *ok* u*a*rdar h*onum* þriggia m*a*rka sekt *ok* a sa sok er vill. Ef tiund[12] gellz e*igi* hei*ma* j h*er*ade e*n*da[13] se e*igi* stefnt u*m* þa er riett at lysa id næsta svm*ar* ept*ir* a alþi*n*ge at logberge.[14] Jn*n*an hreps m*en*n eigo at lysa fostv dag *ok* þuatt dag of tiu*n*dar mal *ok* þ*ei*r m*en*n er af þ*ei*m taka.[15] Ef (s. 57) in*nan* hreps m*en*n hafa eigi[16] lyst f*irir* helgi þa er riet*t* eft*ir* helgina hu*eriu*m er uill at lysa u*nz* do*m*ar f*a*ra ut: sa er lysa uill u*m* tiu*n*dar mal h*ann* s*ka*l ga*n*ga ti*l* logb*er*gs *ok* nefna ser[17] uatta at þui vætte s*ka*l hann[18] q*ue*da[19] at ek lyse sok a he*n*dr h*onum ok* nefna h*ann* of þ*at* at h*ann* hafe halldet þ*ei*m fiordu*n*ge tiv*n*d*a*r *ok* q*ue*da a hu*er*r sa e*r.*[20] tel ek h*ann* sekan*n* of þ*at* vi mo*r*ku*m ok* giallda þ*ann*

---

af dette Blad i Membranen er skaaret af, og det ses derfor ikke tydelig, om det sidste Bogstav er u. [1—6] Punctum er tilføiet. [7] Saaledes. [8] Tilføiet. [9—11] Punctum er tilføiet. [12] Ordene Ef tiund ere tilføiede; ligeledes Punctum foran disse Ord. [13] Dipl. Isl.: eda. [14] og [15] Punctum er tilføiet. [16] Tilføiet. [17] Rettelse for vi. [18] Tilføiet. [19] Rettelse for q*u*edia. [20] Punctum er tilføiet.

hluta er o golldin*n* er tuen*num* giolldu*m* se*m* buar uirda *ok* q*ue*da a hu*a*r h*ann* lysir ti*l* do*m*s *ok* lysi ek[1] löglysi*n*go.[2] þar er m*ad*r lysir of tiu*n*dar mal *ok* s*ka*l quedia ti*l* heimilis bua v a þi*n*ge þ*es*s er sottr *er*.[3] Ef m*ad*r stefn*ir* heim*a*n of tiv*n*dar mal þa s*ka*l h*ann* q*ue*dia .v. bua[4] a þi*n*ge þa er nest*ir* e*r*o stefnv stadnv*m*.[5] ei*n*ge e*r* rudni*n*g u*m* þa bua ne*m*a at leid*a*r lei*n*gd.[6] Eigi s*ka*l spell meta atiu*n*dar malu*m* ef riet*t* e*r* hofdut[7] sokin.[8] ef m*ad*r tekr gagnsak*ir* upp i gegn tiu*n*dar mali *ok* a þa sok e*ig*i at meta ne*m*a ho*n* se fiorbaugs sok e*da* meire.[9] meta s*ka*l ef tiv*n*dar sok er: þ*uia*t ei*n*s er riett at lysa a þi*n*ge id sama svm*a*r v*m* tiu*n*dar mal ef sa er a þi*n*ge er[10] (s. 58) sottr er.[11] þo er riett at sekia of b*ysku*ps[12] fio*r*du*n*g þott sa se e*ig*i a þi*n*ge er sottr er.[13] Eige s*ka*l tiu*n*dar sok fyrnaz helldr e*n* o*nnur* fi*a*r hei*m*ti*n*g.[14] ef m*ad*r gelldr e*ig*i in fyrsto miss*er*e þa er h*ann* a at giallda: Þa s*ka*l stefna at logheimili þ*es*s er sottr er e*da* lysa a þi*n*ge; þ*a*r er madr stefn*ir* heima[15] at sin þa er iiij uikor e*r*o af sv*m*ri of tiu*n*dar mal *ok* a do*m*r at dæ*m*a *ok*[16] giallda i þ*ei*m stad xiiij^{an} nattu*m* ept*ir* uapna tak i*n*stædur ok[17] vi m*er*kr a laga *ok* s*ka*l þ*ei*m dæ*m*a iij M*erkr* er sækir e*n* adr*a*r iij s*ko*lo fylgia þ*ei*m fio*r*du*n*ge tiu*n*d*a*r se*m* stefnt e*r* u*m*.[18] En ef stefnt er at logheimile þ*es*s e*r* sott*ur* er *ok* s*ka*l þ*a*r dæ*m*a at giallda instædu *ok* a log xiiij natt*u*m ept*ir* uapna tak.[19] E*n* ef lyst e*r* a þi*n*ge of tiu*n*d*a*r mal *ok* a do*m*r at dæ*m*a in*n* stædu *ok* a lög at log heimile þ*es*s er sottr er fio*r*ta*n* natt*u*m

---

[1] Tilføiet. [2] og [3] Punctum er tilføiet. [4] Tilføiet. [5] og [6] Punctum er tilføiet. [7] Skrevet hofd ut. [8] og [9] Punctum er tilføiet. [10] Skrevet to Gange, nederst paa Side 57 og øverst paa Side 58. [11] Punctum er tilføiet. [12] Rettelse for b*ysku*p. [13] og [14] Punctum er tilføiet. [15] Rettelse for heim. [16] Saaledes for at. [17] Tilføiet. [18] og [19] Punctum er tilføiet.

eft*ir* uapna tak.[1] E*n* of uite oll *ok* utlægdir er h*er* fylgia þa s*ka*l dæ*ma* vi alna avra;[2]

---

[1] Punctum er tilføiet. [2] Den Linie, hvori Texten her ender i Membranen, er ikke fuldt udskreven og den gaaer ikke saa langt ned, som de nederste Linier paa de nærmest foregaaende Sider, saaledes at der paa denne sidste Side vilde have været Plads endnu til en eller to Linier. Da der derhos ikke iøvrigt er Noget, der tyder paa, at Haandskriftet har havt et større Omfang, maa der antages Intet her at mangle i Texten.

VII.

A. M. 173 C. 4to.

1.[1]

man.[a] *ok* q*ueðia* t*il* h*eimilis* b*ua* ix. a þingi þ*ess* e*r* sottr e*r*. Ef barn e*r* sua siukt at við bana sie hætt *ok* nae*r* e*igi*[2] p*restz* fundi. þa s*ka*l olærðr m*að*r skira. Ef þ*at* e*r* at buanda h*us*i þa s*ka*l taka vatn i ke*r*alldi. Ef þ*at* ve*r*ðr[3] a fornu*m* vegi. þa s*ka*l f*ar*a þ*ar* e*r* vatni naer e*ða* sio ef e*igi* e*r* vatn ti*l*.[4] h*ann* s*ka*l sua mæla ek vigi þig vatn i nafni fauður *ok*

---

a Jfr. Skálholtsbók, c. 2, S. 4[1].

---

[1] Dette Membranbrudstykke bestaaer af 10 Blade, nemlig først 8 Blade, der udgjøre et Læg, eller en større Del af et Læg, og dernæst 2 Blade af et følgende Læg, medens der er gaaet tabt vistnok 2 Læg imellem de to saaledes bevarede Dele. Texten begynder her øverst paa første Side af det førstnævnte Læg midt i Ordet h e i m a n, Sk., l. c. Den forud herfor gaaende manglende Del af Kristinna laga þáttr synes at maatte have udgjort ikke netop 2 Sider eller 3 Sider, men omtrent to og en halv Side i Haandskriftet, der i saa Fald vel neppe har begyndt med Christenretten, men forud for den har havt et andet Indhold. Capiteltallet er tilføiet, og da det ikke lader afgjøre, om der her begyndes midt i første eller andet Capitel efter Haandskriftets Inddelingsmaade, betegne vi Stykket som første Capitel, ligesom vi ogsaa i det Følgende anvende et fortløbende Capiteltal, uanseet den senere indtrædende Lacune. [2] Skrevet over Linien. [3] Her er muligen ved Uagtsomhed udeladt s i u k t. [4] Punctum er tilføiet.

gera kros ifir vatninu með hægri hendi sinni *ok* sonar *ok* gera annan kros a vatninu *ok* anda ens helga *ok* gera enn þridia kros. en með þumalfingri skal hann gera krosa. hann skal gefa nafn barninu sem hann vill heita lata *ok* mæla sua ek skiri þig .N°. *ok* nefna barnit i nafni foður *ok* drepa barnenu i vatnit. *ok* sonar *ok* drepa i i annat sinn ok anda ens helgă. *ok* drepa i et þriðia sinn. sua at þat verði aluatt. þa[1] er riett at vm sinn sie idrepit eða hellt a vatni eða ausit ifir ef eigi verðr rað rum at auðru. nu má eigi vatn fa eða sio *ok* fær snæ. hann skal sua gera krosa a snænum *ok* queða slik orð ifir sem hann skilldi ifir vatninu. hann skal drepa barnenu i snæ *ok* lata fylgia en saumu orð aull sem hann drepi þui i vatn. hann skal bræða snæ með hondum sinum *ok* riða a sua at þat verði aluátt. eigi skal (s. 2) sua drepa i snæinn barnenu at þat saki[2] kuldi sua at þui sie við bana hætt. helldr skal hann riða snæ a barnit með hendi sier. Karlmaðr a skirn at veita barnenu. en ef hann kann eigi orð til eða at ferli þa er riett at kona kenni honum.[3] þui at eins skal faðer barns veita skirn barni ef eigi er annaʀ maðr til. [a]ef faðir skirir barn sitt þa skal hann skilia sæng við konuna. ef hann skilr eigi sæng við konuna warðar fiorbaugs Garð. Sua skal fara vm kuanfaung hans sem byskup lofar. [b]sa maðr er barn hefir skirt skal fara til fundar við prest *ok* queða orð þau fyri honum sem hann hafði i barn skirn. *ok* segia til atferla huer fylgdu. ef preste þikir riett skirn *ok* andaz barn *ok* skal grafa at kirkiu *ok* syngia liksaung ifir. en ef barn lifnar þa skal prestr veita þui alla reiðu. þa er vpp er fra þui er i vatn var drepit barninu. eigi skal skira i

---

a Jfr. K., c. 1, S. 6[18]; see ovenfor S. 5, Note *a*.
b Jfr. Sk., l. c., S. 5[3].

---

[1] Saaledes (ikke þo). [2] Saaledes. [3] Punctum er tilføiet.

an*n*at sin*n* ef fyʀʀ v*a*r riett at farit. ef p*r*esti þik*ir* e*ig*i riett at farit. huart se*m* skorta orð *eða* aun*n*ur atf*er*li *ok* andaz barn. þa s*ka*l e*ig*i gr*a*fa þ*at* at ki*r*kiu. en ef barn lifnar þa s*ka*l p*restr* veita þ*u*i fulla skirn sua se*m* adr sie ecki if*ir* sungit. Ef barn andaz p*r*imsignt *ok* hef*ir* e*ig*i (s. 3) meiri skirn. þa s*ka*l þ*at* gr*a*fa við ki*r*kiu g*a*rð vt. þ*a*r e*r* mætiz vigð molld *ok* o uigð *ok* syngia e*ig*i liksaung if*ir* ef barn elz næʀʀ pasku*m* *eða* huita daugu*m* *ok* vill m*a*ðr fresta skirn ti*l* laug*a*r dags f*y*ri paska *eða* huitadaga. þa v*er*ðr h*onu*m þ*at* riett ef barn e*r* e*ig*i siukt. skira s*ka*l þegar lata e*r* siukt er. Ef m*a*ðr vill þuat*t*-dags biða *ok* s*ka*l h*ann* f*ar*a ti*l* fundar við p*r*est *ok* lata h*ann* raða hu*a*rt h*ann* vill skira b*arn* fyʀʀ e*ða* vill h*ann* biða þuat*t* dags at.[1] k*a*rlm*ann*i hu*er*iu*m* fulltiða e*r* vit hef*ir* ti*l* e*r* skyllt at ku*n*na orð þau at skira barn. *ok* atf*er*li þau e*r* þ*a*r fylgia. En ef h*ann* kan*n* e*ig*i f*y*ri oræktar sakar. w*arðar* h*onu*m þ*at* f*iorbaugs* G*arð* *ok* a b*yskup* at raða f*y*ri sauk þ*ei*ri. Man*n*i hu*er*iu*m* e*r* vit hef*ir* ti*l* karli *ok* konu er skyllt at kun*n*a riett. Pat*er* n*oste*r. *ok* Credo i*n*de*u*m. Ef h*ann* vill e*ig*i kun*na*. *ok* hafi h*ann* vit ti*l* w*arðar* þ*at* f*iorbaugs* G*arð* *ok* a b*yskup* f*y*ri sauk at raða.

2. v*m* likafærslu

[a]Lik huert s*ka*l færa ti*l* ki*r*kiu. þ*at* e*r* at ki*r*kiu a lægt sua se*m* m*enn* v*er*ða bun*ir* fyrst. Ef arftauku m*a*ðr er hia ens andaða þa a h*ann* at færa lik ti*l* kirkiu. *ok* sa m*a*ðr e*r* h*ann* biðr ti*l*. Ef e*ig*i er erf*in*gi hia e*ða* e*r* h*ann* e*ig*i fulltiðe (s. 4) þa s*ka*l buandi færa lik ti*l* ki*r*kiu sa e*r* vist veitti enu*m*

---

a Jfr. Sk., c. 3.

---

[1] Punctum er tilføiet.

andaða. ef huargi *er* þ*ei*ra hia bondi nie *er*fingi þa s*ku*lu þ*ei*r laug fast*ir* meɴ færa l*ik* ti*l* k*irkiu er* þ*a*r *er*u næst*ir* *ok* taka af fie þ*ui* at[1] en*n* andaðe hafði átt lierept *eða* vaðmal at bua v*m* lik. Ef sa atti *eigi* fie ti*l*. þa *er* hin*n* skylldr ti*l* at bua v*m* lik *ok* fa ti*l er* ti*l* k*irkiu færir*. laughelga daga alla *er* m*onnum* riett at bua v*m* lik *ok gera* kistu at *ok* fara m*eð* *ok* grafa nema .iij. d*aga* a .xij. manuðu*m*. paskadag en*n* fyrsta *ok* ioladag en*n* fyrsta *ok* faustu dag en*n* langa.[2] m*eð* a at f*a*ra faustu dagin*n*. en *eigi* a þa iorð at opna. ti*l* þ*es*s at g*r*a*f*a lik. ti*l* þ*ei*rar ki*r*kiu s*ka*l lik færa *er* b*yskup* lof*a*r grauft at. bondi *er* skylldr at ala þa meɴ fi*m*m saman *er* l*ik* færa ti*l* ki*r*kiu *ok* hros*s eða* eyk *er*[3] þei*m* fylg*ir*. ef h*ann* syniar þei*m* vist*a*r. v*er*ðr h*ann* vtlagr[4] v*m* þ*at* .iij. ᴍ*orkum ok* a sa sauk *er* vistar *er* syniat. þ*at er* stefnusauk *ok* skal[5] q*ueðia* ti*l* bua .v. aþi*n*gi. Sa m*að*r *er* kirkiu v*a*rðueit*ir* a grauft at lata vppi *ok* s*ka*l þar g*r*afa se*m* h*ann* ræðr. *ok* pr*es*tr sa *er* þ*a*r *er*. lik s*ka*la[6] bera i kirkiu b*er*t nie bloðugt. *eigi* s*ka*l þ*es*s m*anz* lik ikir*k*iu b*er*a er þ*at* boðorð hafði at *eigi* atti k*ir*kiu gei*n*gt meðan h*ann* lifði.. Ef m*að*r be*r*r þ*es*s m*anz* (s. 5) lik i ki*r*kiu *er* f*ra er* skilit. þa s*ka*l h*ann* bæta laustin*n* ki*r*kiu*n*ni .xij. auru*m* en ef h*ann* vill *eigi* giallda þ*at* þa v*er*ðr h*ann* vtlagr[7] .iij. ᴍ*orkum ok* a þo at in*n*a k*irkiu* fie sitt. lik s*ka*l ecki g*r*afa aðr kolnat *er*. Ef m*að*r grefr lik áðr kolnað *er*. þa v*er*ðr h*ann* sekr iij ᴍ*orkum ok* a sa sauk *er* vill. ef meɴ hrapa sua grefti at q*ui*ðr b*er*r þ*at* at aund v*æ*ri i briosti ma*n*ni. þa *er* h*ann* v*a*r niðr grafin*n*. *ok* v*er*ðr þ*at* at morði þa. [a]At[8] ek

a Resten af Capitlet har intet Tilsvarende i andre Haandskrifter.

[1] Saaledes for e r. [2] Punctum er tilføiet. [3] Saaledes. [4] Rettelse for v t l æ g r. [5] Tilføiet. [6] Skrevet s*kal*[a] e; dette Sidste (e i g i) have vi udeladt. [7] Rettelse for v t l æ g r. [8] Dette findes saaledes i Membranen, uden

stef*ni* .N°. v*m* þ*at* at h*ann* hafi lik þ*ess* m*anz* .N°. borit i ki*r*kiu e*ða* be*r*a latið e*r* h*ann* átti e*ig*i ki*r*kiulægt. tel ek h*ann* vt-lagan[1] v*m* þ*at* iij M*orkum ok* bæti k*irkiunni* laust .xij aur*um*.[2] stefni ek ti*l* þi*n*gs.

3. v*m* leg kaup

[a]Leg aull s*ku*lu v*er*a ia*fn* dyr huart se*m* e*r*u nærʀ k*irkiu* e*ða* fiʀʀ[3] i k*irkiu* garði. xij. alnu*m* s*ka*l kaupa leg v*n*der man*n* nema barn sie tan*n* laust þ*ar* s*ka*l kaupa halfu odyʀʀa. sex aln*ar* s*ka*l p*restr* hafa f*yr*i lik saung. Sa s*ka*l giallda lik saungs kaup. *ok* leg kaup er l*ik* fær*ir* ti*l* k*irkiu*. h*ann* s*ka*l þar giallda a ki*r*kiu bænu*m* þei*m* er l*ik* v*ar* g*r*afit. En*n* fi*m*ta d*ag* viku þa e*r* iiij vikur eru af su*m*ri i tuni f*yr*i karldyru*m*. Sa·ma*ð*r e*r* k*irkiu* v*a*rðueit*ir* *ok* p*restr* a huar þe*i*ra at nefna vatta at v*m* sit*t* fie (s. 6) ef e*ig*i ke*m*r fra*mm* *ok* e*r* riett þ*ar* at stefna v*m* *ok* telia hin*n* sekian v*m* .iij. m*orkum* v*m* halldit. hin*n* s*uarar* riettu f*yr*i sik ef h*ann* bauð þei*m* at handsala þ*at* fie þa e*r* h*ann* færði lik ti*l* k*irkiu* ef þe*i*r attu gialldaga saman *ok* eindaga þar. *ok* s*ku*lu þe*i*r taka þau[4] handsaul. Sa e*r* lik færði ti*l* k*irkiu* a at hafa sina aura af fie ens andaða e*ða* hei*m*ta at e*r*fingia ef hin*n* atti ecki ti*l*. ef huargi atti ti*l* en*n* andaði nie erfi*n*gi h*an*s *ok* takat[5] þ*ar* fie e*r*[6] e*ig*i er ti*l*.[7] þa s*ka*l veita leg kaup *ok* lik saung.[8] Nu vinz ti*l* sums en e*ig*i

---

a Jfr. Sk., c. 3, S. 8[14].

---

nogen forudgaaende Bemærkning om, at den, der vil anlægge Sag, skal sige, eller deslige. [1] Rettelse for vtlægan. [2] Punctum er tilføiet. [3] Først skrevet fyʀʀ, men derefter rettet saaledes. [4] Tilføiet. [5] Saaledes. [6] Først glemt, men derefter skrevet i Margen. [7] Punctum er tilføiet. [8] Ligeledes.

sums. þa *ska*l fyst hafa ti*l* þ*ess* fie at bua v*m* lik en þa at kaupa liksaung. lǫgkaup *ska*l siðazt reiða.

4. v*m* gaungu m*ann*a lik.

[a]Ef gaungum*að*r andaz in*n*i at manz *ok* s*ka*l bondi færa lik h*an*s ti*l* k*irkiu*. ef sa m*að*r hafði fie a sier en*n* andaði *ok* s*ka*l þar taka af ti*l* þurft*ar* h*onum*. ef h*ann* hafði þ*ar* meira fie[1] *eða* atti h*ann* i auðr*um* stauðu*m*. þa a bondi at taka þ*at* fie sa e*r* h*onum* veitti vist þa e*r* h*ann* andaðiz. nema h*onum* v*ær*i tekin vist at laugfarðaugu*m* su er h*onum* v*ær*i vel vært i *ok* gangi h*ann* at sinu raði a b*r*ott. en *eig*i frænda þa a bondi þ*at* fie at taka *er* sa m*að*r hafði þangat haft. (s. 7) e*r* þ*ar* andaðiz *ok eig*i meira. þ*at* eigu frændr h*an*s e*r* h*ann* atti i auðr*um* stauðu*m*.

5. v*m* eyiar m*ann*a lik

[b]Ef m*að*r andaz i v́t eyiu*m* þa eru þ*ei*r meɴ skyllder at fylgia l*iki* ti*l* k*irkiu* e*r* a megin l*an*di ætti at færa *eða* buðunaut*ar*. ef h*ann* andaðiz i fiskiskalu*m*. sa a skips at lia e*r* a. ef m*að*r varn*ar* skips *eða* far*ar* sa e*r* beðin*n* e*r* ti*l*. ver*ð*r h*ann* vtlagr[2] v*m* þ*at* .iij. ᴍ*orkum*. Ef m*að*r andaz a þingu*m* *eða* leið motu*m* s*ku*lu buðu navtar h*an*s f*æra* l*ik* h*an*s ti*l* k*irkiu*. Ef m*að*r andaz a þi*n*guelli *eða* leid*ar* velli ept*ir* e*r* me*n*n eru i brottu farn*ir* þa á sa m*að*r l*iki* h*an*s at fylgia ti*l* k*irkiu* e*r* næstr byr þ*ei*ra m*ann*a e*r* .ij. husk*ar*la hef*ir*. ef m*að*r andaz a þi*n*guelli þa e*r* me*n*n eru farner af al þi*n*gi s*ka*l buandi sa

---

a Jfr. Sk., c. 3, S. 9^{11}.
b Jfr. Sk., c. 3, S. 9^{21}.

---

[1] Tilføiet. [2] Rettelse for vtlægr.

færa lik hans til kirkiu er þar byr a þinguelli. ef maðr andaz i farmanna buðum skulu buðunautar lik hans færa til kirkiu. Ef maðr andaz a fornum vegi skulu faurunautar hans færa lik til kirkiu. Ef siorr eða vatn kastar likum a land skal land eigandi færa lik þau til kirkiu. Ef fie rekr a land með likum skal þar taka af til þurftar þeim. ef meira fie kemr a land. en þar þarf til. þa skal landeigandi hallda þui til doms. ef finz lik gaungu manz i haga vti. skal landeigandi færa lik hans til kirkiu (s. 8) ok eignaz fie þat er hinn hefir a sier. frændr eignaz þat er vm fram er.[1] Ef lik finz i landi manz eða i vt hysum skal land eigandi færa þat til kirkiu ok varð ueita fie ef hann hafði a sier til handa frændum.[2] ef lik hittiz a fiollum þeim er vatn faull deila merki þa skal sa maðr færa lik þat til kirkiu er næst byr votnum þeim i heraði er næst spretta vpp likinu a fiallinu ok eigi hann .ij. huskarla. þangat skal lik til heraðs færa sem votn falla. ef lik hittiz i afriettum eða i almenningum. a sa lik at færa til kirkiu en[3] næstr byr. þeira manna er hafi. ij. huskarla. Ef maðr færir eigi lik þat til kirkiu er hann er skylldr til at laugum verðr hann vtlagr[4] .iij. morkum. sa a sauk er vill. skal stefna heiman ok queðia til heimilis bua v. a þingi þess manz er sottr er. Ef maðr er sottr vm þat at hann færði eigi lik til kirkiu ok verst hann mali ef hann getr þann quið at[5] sa maðr atti eigi kirkiu lægt ok fellr þa v́tlegð niðr við hann. en domr a at dæma a hendr honum at hafa til fært a xiiij. nottum enum næstum eptir vapna tak. Ef maðr færir þat lik til kirkiu er eigi a kirkiulægt. warðar þat fiorbaugs Garð nema hann geti þann quið at hann hugði þat[6] at sa maðr ætti kirkiu lægt ok skal hann

---

[1] Punctum er tilføiet. [2] Ligeledes. [3] Saaledes for er. [4] Rettelse for vtlæg. [5] Skrevet to Gange, men udslettet paa det første Sted. [6] Ordene þann quid at hann hugði þat see i Skindbogen ud som

fra hafa fært .xiiij. nottum eptir þing lausner (s. 9) ok bæta laustinn kirkiunni .xij. aurum. þriu eru lik þau er eigi skal at kirkiu grafa. eitt þat er maðr deyr o skirðr. annat skogar manz lik nema byskup lofi. sa er enn þriði ef maðr vinnr a sier[1] sua at hann vill vnnit hafa ok deyi hann af nema hann fai iðran siðan ok gangi til skriptar við prest. þa skal hann at kirkiu grafa ok þo at hann nái eigi prest fundi ef hann segir olærðum manni til at hann iðraz ok þo at hann bendi at eins a nockura leið ef hann ma eigi mæla sua at þat megi skilia at hann iðraz. þa skal hann at kirkiu grafa. [a]ecki lik skal grafa at kirkiu þat er byskup hefir fyri boðet at grafa at kirkiu en hann skal sagt hafa til þess áðr sua at meɴ viti.[2] [b]þat lik er eigi a at kirkiu lægt skal eigi grafa næʀʀ tungarði manz en i aur skotz helgi þar er huarki er akr nie eing ok eigi falli votn af til bolstaða ok syngia eigi liksaung ifir.

6. vm kirkiur[3].

[c]Kirkia huer skal standa þar sem vigð er ef þat ma fyri skriðum eða vatnagangi eða ofuiðri eða herut eyði or af daulum eða v́t straundum. þar er riett at færa kirkiu er þeir atburðer verða. þar er ok riett at færa kirkiu[4] er byskup lofar. Ef kirkia er vpp tekin manaði fyri vetr eða lestiz hon sua at hon er onytt[5] ok skulu lik ok bein færð a brott þaðan

---

a Jfr. K., c. 2, S. 12^{14}; St., c. 9, S. 14^{3}; see ovenfor S. 11, Note *a*.
b Jfr. Sk., l. c., S. 11^{20}.
c Jfr. Sk., c. 4.

---

om der først her er skrevet noget Andet, der er udraderet, og de nævnte Ord derpaa skrevne istedet. [1] Her er muligen ved Uagtsomhed udeladt verk þau er honum verða at bana, eller deslige. [2] Punctum er tilføiet. [3] Rettelse for kirkur. [4] Tilføiet. [5] Saaledes.

(S. 10) f*yr*i vetr nætr en*a*r næstu.[1] ti*l* þ*ei*rar k*irkiu* s*ka*l færa[2] e*r* b*yskuu*p lof*a*r groft at.[3] þ*a*r e*r* meɴ vilia bein færa. *ok* s*ka*l l*an*d eigandi q*ueðia* ti*l* bua .ix. *ok* h*us*k*a*rla þ*ei*ra sua s*em* ti*l* skip dratt*a*r at færa bein. þ*ei*r s*ku*lu hafa pala *ok* rekur. h*ann* s*ka*l sialfr fa huðer ti*l* at b*er*a bein i *ok* eyki ti*l* at færa. þa bua s*ka*l queðia e*r* næst*ir* e*r*u stað þei*m* e*r* bein s*ka*l vpp g*r*afa. h*ann* s*ka*l quatt hafa .vij. nottum fyʀʀ en ti*l* s*ka*l ko*m*a *ok* s*ku*lu koma aller meɴ nema smala m*að*r *ok* taka ti*l* i miðian morgin *ok* hefia vpp grauft *ok* leita sua beina se*m* þ*ei*r mundu fiar ef þ*a*r v*ær*i van.[4] pre*s*tr e*r* skylldr at f*ar*a ti*l* at vigia vatn *ok* syngia i*fir* sa e*r* beðin*n* e*r*. Gera s*ka*l huart se*m* vill eina grauf at e*ða* fleire. þ*a*r e*r* niðr eru g*r*afin beinin. þau auðæfi aull e*r* ki*r*kiu þ*ei*ri hafa fylgt e*r* vpp e*r* tekin. huart se*m* er i laundu*m* e*ða* lausu*m* auru*m* e*ða* ki*r*kiu[5] bunaðe. *ok* sua k*irkian* sialf þ*at* s*ka*l f*ar*a ti*l* þ*ei*rar k*irkiu* allt e*r* bein v*or*o færð ti*l*. Ef l*an*d eigandi lætr e*ig*i ti*l* færa bein sua se*m* mælt e*r*. e*ða* f*ar*a meɴ e*ig*i ti*l* þ*ei*r e*r* quadd*ir* eru. v*er*ðr hu*er*r þ*ei*ra sekr .iij. ᴍ*orkum* *ok* a l*an*d eigandi sauk við þa en sa við h*ann* e*r* vill. stefna s*ka*l soku*m* þei*m* heiman[6] *ok* q*ueðia* v. b*ua* a þingi. Ef k*irkia* bre*n*nr vpp e*ða* lestiz ho*n* sua (S. 11) at aðra þarf at g*er*a. þa s*ka*l þar k*irkiu* g*er*a e*r* b*yskuu*p vill[7] sua mikla se*m* h*ann* vill *ok* þar k*irkiu* kalla e*r* b*ysku*p vill. l*an*d eigandi e*r* skylldr at lata k*irkiu* g*er*a a bæ sinu*m*. hu*er*r se*m* fyʀʀ liet g*er*a. h*ann* s*ka*l sua hefia vpp smið at g*er* sie a .xij. manuðu*m* enu*m* næstu*m*. þaðan f*r*a e*r* k*irkia* lestiz sua at tiðer megi veita. l*an*d eigandi a at leggia fie ti*l* k*irkiu* sua at b*ysku*p vili vigia f*yr*i þess sak*ir*. *ok* s*ka*l b*ysku*p þa vigia k*irkiu*. buandi e*r* skylldr at hallda k*irkiu* d*ag* þan*n* at ia*fn*lei*n*gd

---

[1] Punctum er tilføiet. [2] Her er muligen ved en Afskriverfeil glemt bein. [3] og [4] Punctum er tilføiet. [5] Rettelse for kirku. [6] Tilføiet. [7] Det er muligt, at her ved Uagtsomhed er udeladt ok.

huerri vm sinn a .xij. manuðum huerium. ok hiu hans ok gester þeir er þar eru vm nottina fyri ok þeir men aller er tiund leggia þangat sua at byskup vill at þar halldi kirkiu dag. en þar skal huerr hallda kirkiu dag er byskup vill. Sua skal kirkiu dag hallda sem paska dag en hann ferr sem messo dagar[1]. þangat skal huerr leggia laug tiund til þeirar kirkiu sem byskup queðr at ok skal byskup skipta heraði til þess af huerium bæ til huerar kirkiu skal giallda tiundena huerr sem a landi byr.[2] Sa er tiund skal inna af haundum. hann skal giallda i tuni fyri karldyrum a kirkiu bænum en .v. dag viku þann er .iiij. vikur eru af sumri. þat fie skal giallda i vað malum eða varar felldum eða gulli eða brendu silfri. ok giallda halft ef hann (s. 12) vill i vaxi eða i viði eða tioru. [a]þar er maðr legr fie til kirkiu huart sem þat er i laundum eða lausum aurum eða bufie eða er þat tiund af þeim bol stauðum er heraðs men inna þangat. þa skal sa maðr er kirkiu varð ueitir lata gera þann maldaga allan a skra[3] huat hann hefir fiar gefit eða aðrer heraðs men til þeirar kirkiu. Maldaga þann er honum riett at lysa at laug bergi eða i laugriettu eða a varþingi huat fiar ligr til þeirar kirkiu. hann skal lata skra[4] ok lysa þann maldaga heima at kirkiunni vm sinn a .xij. manuðum huerium þa er men hafa tiða sokn þangat flester.[5] ef maðr tekr þat fie er til kirkiu er lagt. ok gielldr a brott eða gefr eða selr auðrum manni þa varðar þat fior-

---

a Jfr. Sk., c. 5. Det forud herfor i Sk., c. 4, S. 14[22] til 15[7] gaaende Stykke findes ikke i nærværende Haandskrift.

---

[1] Muligt er ved Uagtsomhed her udeladt aðrir. [2] Punctum er tilføiet. [3] Bogstavet r er skrevet over Linien. [4] Saaledes; mulig er ved Afskriverens Uagtsomhed forud herfor udeladt raða. [5] Punctum er tilføiet.

baugs garð þeim er[1] selr *ok* sua hinu*m* er kaup*ir* visuitande *ok* a sa sauk e*r* k*irkiu* varðueit*ir* ef sa vill. en hu*er*r e*r* vill ef h*ann* vill *eigi* sækia.[2] Ef m*aðr* log*ar* fie f*ra* k*irkiu* sa e*r* k*irkiu* vaið ueit*ir* e*ða* sa e*r* ti*l* hef*ir* gefit. w*arðar* f*iorbaugs* G*arð* þ*at* þei*m* se*m* auðr*um* m*anni*[3] *ok* s*ka*l q*ueðia* ti*l* .ix. h*eimilis* b*ua* a þi*n*gi þ*es*s m*anz* e*r* sottr[4] e*r* *ok* a sa sauk við þa e*r* vill *ok* a þan*n* at dæ*m*a fiorbaugsmann[5] ef q*uiðr* b*er*r a h*ann* er fie tok f*ra* kirkiun*n*i en g*r*ipen*n* s*ka*l dæ*m*a aptr ti*l* k*irkiu* þan*n* e*r* b*r*ott v*a*r tekin*n* ef *eigi* e*r* logat. en ef logat e*r* þa s*ka*l dæma ia*fn*marga aura aptr ti*l* k*irkiu* se*m* b*uar* virða at þ*at* v*a*r v*er*t e*r* a b*r*ot v*a*r logat. þei*m* þ*ei*ra s*ka*l stefna (s. 18) ti*l* giallda v*m* k*irkiu* fie e*r* selldi e*ða* keypti e*r* man*n*i þikir fieuænlig*ra*. en f*iorbaugs* G*arð* w*arðar* huaru*m* tueggia. [a]bondi sa er a k*irkiu* bænu*m* byr s*ka*l b*er*a elld ti*l* k*irkiu* e*ða* hringia klocku*m* e*ða* sa m*aðr* e*r* h*ann* krefr ti*l*. p*r*esti e*r* *ok* riett at b*er*a elld ti*l* k*irkiu* e*ða* kueykia k*er*ti *ok* hri*n*gia e*ða* þei*m* e*r* h*ann* kueðr ti*l*. ef k*irkiu* v*er*ðr geigr af elldi af með f*er*ð þ*ei*ra m*an*na e*r* nu e*r*u ti*l* tald*ir* eða lestiz klocka. þa e*r* *eigi* þ*ei*ra abyrgð a ef þ*ei*r geta þan*n* q*ui*ð at þ*ei*r færi sua m*eð* se*m* þa at þ*ei*r ætti sialf*ir* *ok* villdi vel m*eð* fara.

7.[6]

[b]Ef m*aðr* hleypr ti*l* obeðit at b*er*a elld ti*l* k*irkiu* eða hringia klocku*m*. þa abyrgiz sa ki*r*kiu *ok* klocku. [c]Sa e*r* a

a Jfr. Sk., c. 6.
b Jfr. Sk., c. 6, S. 17[2].
c Jfr. Sk., c. 7.

[1] Ordene fra selr auðrum manni ere tilføiede. [2] Punctum er tilføiet. [3] Skrevet m, hvilket ogsaa kunde betegne m*onnum*. [4] Rettelse for sekr. [5] Tilføiet. [6] Her er ingen Overskrift, og Begyndelses-

kirkiu bæ byr er skylldr at fæða prest ij. missare ef hann a þar laug heimili. ok syngr hann þar huern dag lavg helgan nauðsynia laust. ef prestr syngr þar sialldnaʀ þa er hann skylldr at ala prest at daguerði ok nattverði þa er hann syngr þar messo vm daginn. ok mann eða hros ef honum fylgir. Ef fleiri bua a kirkiuboli en[1] einn þa skal at þeim hlut huerr þeira ala prest sem þeir hafa af landi mikit huart sem þeir eru leiglendingar eða land eigindr[2]. vtlagr er sa er syniar. ef leiglendingr byr a kirkiu bæ ok renar kirkia sua at eigi ma (s. 14) tiðer i veita i hueriu veðri. þa skal hann gera orð land eiganda at hann komi til at gera at kirkiu. land eigandi a sua til at fara er[3] at sie gert at kirkiu a[4] halfum manaði enum næsta þaðan fra er honum voro orð ger sua at veita megi tiðir i. Sekr er hann .iij. morkum ef eigi er sua at gert. ef leiglendingr naer eigi fundi land eiganda. er hann farinn af landi eða or fiorðungi þa er hann skylldr at gera at kirkiu ok heimta til kostnat at land eiganda. en ef þat berr quiðr at þo mundi tiðer veita mega i kirkiu at eigi væri at gert. þa er land eigandi eigi skylldr at giallda fie þar fyri. ef yngri meɴ eigu kirkiu bolstað en .xvi. vetra gamler karlar eða konur yngri en .xx. þa a sa maðr at hallda kirkiu vpp at aullu sua sem hann eigi er laug raðandi er fiar enna vngu manna. hann skal taka iafnmikit af fie þeira sem buar virða at hann hafi lagt til kirkiu þurfta.

---

bogstavet E er mindre end de i Haandskriftet ellers sædvanlige Capitelinitialer, men da det er rødmalet, og større end Begyndelsesbogstaver midt i et Capitel, sætte vi her et nyt Capitel. [1] Tilføiet. [2] Saaledes. [3] Saaledes for at. [4] Skrevet over Linien.

8. vm *kirkiu* presta

[a]Þat er manni riett at lata læra prest til kirkiu sinnar. hann skal gera maldaga við hann sialfan ef hann er .xvi. vetra. en við laugraðanda hans ef hann er yngri ok a sa maldagi at halldaz allr er þeir gera með sier. Nu gera þeir eigi annan maldaga[1] en maðr (s. 15) tekr prestling til kirkiu at laug mali. hann skal fa honum kenzlu ok fostr. ok lata sua raða honum at sueini er þat ovegs laust ok frændum ok sua við gera sem hans barn sie. Nu vill sueinn eigi nema eða leiðaz bok þa skal hann færa til annaRRa verka. ok raða sua til at huarki verði honum at aurkumli nie meizlum ok hallda þo til sem rikazt at aullu auðru. Nu vill hann huerfa til namsins. þa skal honum þar til hallda. en þa er hann hefir tekit prest uigslu þa er sa skylldr at fa honum messo faut. ok bækr þær er byskupi syniz at veita megi .xij. manaðe tiðer með er honum fieck kenning. Prestr skal fara til kirkiu þeirar er hann var lærðr til ok syngia þar dag huern laug-helgan messu at meinlausu ok ottu saung ok aptansaung. ok vm lánga faustu ok iolafaustu ok imbrudaga alla. hann skal lysa maldaga at laugbergi þann er við prest var giorr eða i laugriettu. honum er riett at veria lyriti innihafnir hans at laugbergi ef hann vill. [b]en ef sagt er til maldaga at laug bergi eða i laugriettu. en eigi varit lyriti at laug bergi þa er riett at fara (s. 16) þangat er hann spyrR til hans ok veria þar lyriti innihafnir hans eða þar er hann hefir vm nott verit. [c]Ef prestr flyr kirkiu þa er hann var til vigðr eða firriz sua

---

a Jfr. Sk., c. 8.
b Stykket til hefir vm nott verit findes ikke i andre Haandskrifter.
c Jfr. Sk., l. c., S. 19[6].

---

[1] Rettelse for faldaga.

at h*ann* veit*ir* e*ig*i tiðir at se*m* mælt v*a*r. þa w*arð*a*r* þei*m* m*a*n*n*i *fiorbaugs* G*arð*[1] *er* við h*onu*m tekr siðan lyriti *er* varit in*n*ihaufn h*a*n*s* e*ða* tiðer h*a*n*s* þig*g*r e*ða* sa*m*vistu*m* *er* við h*ann* *ok* *er* þ*at* fi*m*t*a*rdo*m*s sauk *ok* s*ka*l sauk þa lysa at laugb*er*gi *ok* heimta h*ann* siðan se*m* an*n*an mans man*n*. Sua s*ka*l p*restr* leysaz f*ra* k*irkiu* at læra an*n*an ti*l* e*ða* fa an*n*an ti*l* i stað sin*n*. þan*n* *er* b*yskup*i þiki full hlit i þei*m* *er* þar hef*ir* if*ir* sokn. Ef p*restr* v*er*ðr siukr. þa s*ka*l sa m*aðr* raða *er* k*irkiu* varð ueit*ir* hue lei*n*gi h*ann* vill varð ueita p*rest*. Sa m*aðr* a kost *er* k*irkiu* varð ueit*ir* ef h*onu*m þik*ir* sotten lei*n*giaz at færa p*r*est frændu*m* en ef h*onu*m batn*a*r siðan þa er h*ann* laus f*ra* k*irkiunni*. Ef k*irkiu* pr*e*str andaz fra k*irkiu* *er* h*ann* v*a*r ti*l* lærðr *ok* e*ig*i h*ann* fie ept*ir*. ccc. sex alna aura þa s*ka*l k*irkia* taka *ok* sa m*aðr* er hana v*a*rð ueitir þ*at* fie en erfingiar þ*at* se*m* meira er.

9. vm b*yskup*a riett

[a]Byskupa s*ku*lu v*er* tua hafa h*er* a l*a*ndi.[2] s*ka*l an*n*aʀʀ v*er*a at stoli þei*m* *er* i skalahollti heit*ir*. en an*n*aʀʀ b*yskup* s*ka*l v*er*a at holu*m*. *ok* hafa if*ir* faur v*m* norðlendi*n*ga fiorðung v*m* sin*n* a .xij. manuðu*m*. en sa b*yskup* *er* i skala hollti *er* s*ka*l[3]

---

a Jfr. Sk., c. 9.

---

[1] Saaledes (ikke skoggang). [2] Punctum er tilføiet. [3] Her ender den første Del af Brudstykket, nederst S. 16.

10.

(S. 17) af[a] *þui* fie aullu *er* h*ann* hef*ir* vt haft m*eð* sier en*n* næsta vetr ept*ir* *er* h*ann* hef*ir* vt ko*m*it i huert sin*n* se*m* h*ann* ke*m*r vt þo at h*ann* sie i gaurðu*m* austr. Ef m*að*r ke*m*r vt hingat *ok* hef*ir* vaxit fie h*an*s e*ða* hef*ir* h*ann* e*ig*i fyʀ eið at vn*n*it *ok* *er* h*ann* skylldr at vin*n*a eið at fie sinu ef meɴ vilia beiða h*ann*.[1] ef hiu eigu fie saman. *ok* s*ka*l karlm*að*r[2] vin*n*a eið at fie þ*ei*ra beggia. ef k*a*rlm*að*r *ok* kona eigu fie saman þo at þau sie e*ig*i hiona. *ok* s*ka*l k*a*rlm*að*r vin*n*a þ*a*r eið. Ef karlar eigu fie saman *ok* *er* riett þo at an*n*aʀ vin*n*i eið þar at fie. en ef þ*ei*r metaz við sua at huargi vill eið vin*n*a. *ok* *er* þa sauk við huarntueggia. Sa s*ka*l eið vin*n*a f*yr*i fie *er* laugraðandi *er* fiarins. Ef voxtu b*er*r vnder man*n* af þ*es*s m*anz* fie *er* erlendis[3] *er* *ok* s*ka*l h*ann* þ*at* fie sua tiunda se*m* voxtu beri vnder h*ann* af omaga eyri. þar a m*að*r tiund at giallda i þei*m* hrepp se*m* h*ann* a laug heimili þau misseri hu*a*r se*m* fie h*an*s *er* ef h*er* a l*an*di *er*. Riett *er* at sættaz a tiund*a*r mal. en e*ig*i s*ka*l meira niðr falla alagan*n*a en helmi*n*grin*n* ef stefnt *er* v*m* aðr. Ef m*að*r tekr min*n*i sǽtt (S. 18) f*yr*i tiundar sauk haufðaða en iij. m*erkr* *ok* w*arðar* h*onum* þ*at* .iij. ᴍ*arka* sekt *ok* a sa sauk þa *er* vill. Ef[4] tiund gielldz e*ig*i heima i h*er*aði enda *er* e*ig*i stefnt v*m* þa *er* riett at lysa et næsta sumar ept*ir* at laug b*er*gi.[5] Jn*n*an hreps m*en*n eigu at lysa faustudag *ok* þuat*t* dag v*m* tiundar mal. *ok* þ*ei*r meɴ *er* af þei*m* taka en ef hreps meɴ hafa e*ig*i lyst f*yr*i helgina. þa *er* riett ept*ir* helgina hu*er*iu*m* at lysa *er* vill vnz dom*a*r f*ar*a v́t. Sa *er* lysa vill v*m* tiundar mál h*ann* s*ka*l

---

a Jfr. Sk., c. 33, S. 51[5].

---

[1] Punctum er tilføiet. [2] Bogstavet l er skrevet over Linien. [3] Rettelse for h*er*lendis. [4] Begyndelsesbogstavet E er større end sædvanligt. [5] Punctum er tilføiet.

ganga ti*l* laugb*er*gs *ok* nefna sier vatta at þ*ui* viætti[1] s*ka*l h*ann* q*u*eða at ek lysi sauk a hendr h*onum* *ok* nefna h*ann* v*m* þ*at* at h*ann* hafi halldit þei*m* fiorðu*n*gi tiund*a*r *ok* q*u*eða a huerr sa *er*. tel ek h*ann* sekian v*m* þ*at* .vj. m*orkum* *ok* giallda þan*n* hluta *er* ogolden*n* *er* tuen*num* giolldu*m*. se*m* buar virða *ok* q*u*eða a huar h*ann* lysir ti*l* do*m*s ok[2] lysa laug lysing.[3] h*ann* s*ka*l q*ueðia* ti*l* .v. b*ua* þ*es*s e*r* sottr e*r*. ef h*ann* lysir tiundar sauk. En þar er maðr stefnir heiman um tiundarmal[4] *ok* s*ka*l þa v. b*ua* q*ueðia* e*r* næst*ir* e*r*u stefnu staðnu*m* a þi*n*gi *ok* e*r* ei*n*gi hruðning v*m* þa bua nema at leiðar leingð[5] *ok* skal[6] e*ig*i spioll meta a tiund*a*r malu*m* ef riett e*r* haufðut saukin. Ef m*að*r tekr gagnsauk vpp i gegn tiun*n*dar mali *ok* a e*ig*i at meta þa sauk. nema ho*n* sie fior baugs sok[7]

---

[1] Saaledes. [2] Rettelse for at. [3] Punctum er tilføiet. [4] Ordene En þar er maðr stefnir heiman um tiundarmal ere tilføiede. [5] Rettelse for leigð. [6] Tilføiet. [7] Her ender den Del af Brudstykket, som indeholder den gamle Christenret. Der maa antages herefter at være bortfaldet 2 Blade midt i Lægget, der have indeholdt Slutningen af den her trykte gamle Christenret og Begyndelsen af Biskop Arnes Christenret. Det følgende sidste Blad af Brudstykket begynder med Ordene he*n*nar ord. ef þær e*r*u e*ig*i ti*l* þa s*ka*l p*r*ofaz, S. 18[4] i Thorkelins Udgave af Biskop Arnes Christenret, og ender med Ordene e*ða* aun*n*ur erendi þionostu m*onnu*m at veita hu*a*rt se*m* h*ann* ferr langt e*ða* skam*t* þa e*r*o aller skyllder þe*i*r se*m* ti*l* ei, S. 22[14].

VIII.

A. M. 181 4to.

Her[1] hefr
Kristinn[2] Laga Rett hinn Forna, sem samsettu[3] þorlakur Biskup ok Ketill Biskup, medr[4] rade Ozorar[5] Erki biskups ok Sæmundar Prestz, ok segir

---

[1] Under den ovenstaaende Titel indbefatte vi fire Papirshaandskrifter, nemlig det i Overskriften anførte Haandskrift 181, 4to i den Arnamagnæanske Samling (i Anmærkningerne betegnet *A*), Nr. 5, 4to i Jón Sigurðssons Haandskriftsamling (betegnet *B*), et Haandskrift i det Store kongelige Bibliothek, Ny kongelig Samling 1915, 4to (*C*) og et Haandskrift i 12°, tilhørende Kammerraad Chr. Magnusens Enke paa Skarð i Island (*D*), hvilke fire Papirshaandskrifter alle maae antages at stamme fra een og samme gamle Membran, som nu ikke haves. Texten er her fremstillet ved Benyttelse af samtlige disse fire Haandskrifter, af hvilke *B* er lagt til Grund. Overskriften Her hefr kristinn laga rett o. s. v. er, med de i de følgende Noter meddelte Afvigelser, enslydende i *B*, *A*, *C*, og staaer øverst paa første Side i hvert af disse Haandskrifter (i *A* er dog senere, foran det oprindelige fol. 1, tilføiet et Læg); den findes ikke i *D*. som derimod har et Titelblad, saalydende: Christinn Rettur hinn Forni þorláks *oc* Ketils B*isku*pa Samann tekinn at rádi Øssurar Erki B*isku*ps oc Sæmundar Prests ens Frooda, hvorefter Texten begynder paa Haandskriftets andet Blad med en Overskrift for første Capitel. I *B* ere Ordene Her hefr skrevne i en særskilt Linie øverst, som her gjengivet, hvorimod dette ikke er Tilfældet i *A* og *C*. [2] Her hefr Kristinn *B*, *C* (Hier hefur Christen); Hier hefur wpp Christin*n* *A*. I *B* anvendes i denne Overskrift oftere Begyndelsesbogstaver (Kristinn, Laga, o. s. v.), hvilke vi have udtrykt ved Capitæler. [3] Saaledes *B*, *C*; samsette *A*. [4] Saaledes *B*, *C*; med *A*. [5] Saaledes *B*; Øssurar *A*; ossurar *C*.

i fyrstu[1], Hveriu vardar ef menn vilia ei fara med barni til skirnar, lögliga tilbeidder.[2]

1.[3]

Þat[a] er upphaf Laga warra[4], at menn skulu allir vera kristnir[5] a landi her, ok trua a einn Gud Födr[6] ok[7] son ok Anda Helgann[8]. Barn hvert skal til skirnar færa er alit er, sem fyrst ma med hverigri skepnu[9] sem er. Skaparfi barns er skylldr at færa barn til skirnar. ok sa madr er hann bidr til. Enn ef hann er[10] eigi[11] hia ok[12] skal bondi sa færa

---

a Jfr. Skálholtsbók, c. 1, ovenfor S. 1, og de der anførte Haandskrifter.

---

[1] fyrstu *B*, *C*; fyrsta Cap: *A*. [2] Herefter tilføier *A*: Anno 1122. [3] Her er i *A* skrevet: Capitule 1, uden anden Overskrift; i *B* og *C* findes ved dette Capitel ingen Overskrift eller Capiteltal; i *D* er Overskriften: Capitule 1. Um*m* þad hvöriu vardar ef men*n* vilia ei fara med Barn til Skyrnar. For de følgende Capitlers Vedkommende findes i Almindelighed i samtlige Haandskrifter ved hvert Capitel en Overskrift, og i *A*, *C* og *D* tillige Capiteltal, hvorimod der i *B* helt igjennem intet Capiteltal findes ved eller over de enkelte Capitler. I *A* er i Slutningen af Overskriften over hvert Capitel tilføiet Capiteltallet (Cap. 2, Cap. 3 osv.); i *C* og *D* er Capiteltallet skrevet ovenover Overskriften (*C*: II Cap., III Cap., Cap. IV, Cap. V osv.; *D*: Cap. II, Cap. III osv.). Forsaavidt ikke Andet er bemærket ved de følgende Capitler, er den af os efter *B* optagne Overskrift overensstemmende i *B*, *A*, *C*, hvorimod Overskrifterne i *D* i Almindelighed ere afvigende, og om Overskriften der er altid gjort Bemærkning. Tallet 1 over dette Capitel og det Capiteltal, der ved de følgende Capitler staaer foran Overskriften, er tilføiet af os. [4] Jslendinga tilføier *A*. [5] vera kristnir *B*, *A* (wera Christner), *D* (vera Christner); christner vera *C*. [6] Saaledes *B*; faudur *A*; födur *C*, *D*. [7] Mangler i *C*. [8] Ánda Helgann *B*, *D*; anda heylagan*n* *A*; i *C* abbrevieret: h. anda. [9] skepnu *B*, *C*, *D* (skepno); sköpun *A*. [10] Mangl. *A*. [11] Saaledes *B*; ei *A* (ej; saaledes ogsaa i dette Haandskrift i det Følgende), *D*; ecke *C*. [12] Mangl. *A*.

barn til skirnar er vist veiter konunne þa er hun verdr liettarri. ok sa madr er hann bidr til. ef[1] hvargi er þeirra hia. ok[2] skulu þeir menn þa[3] er þar eru lögfastir innann huss[4]. Ef þeir hafa eigi[5] lid til. edr[6] eru þeir eigi[7]. ok skulu þa þeir menn[8] er næstir eru færa[9]. edr[10] veita lid[11]. Ef sa madr hefr eige[12] syslu a[13] at færa barn til skirnar er skylldr er til. edr[14] syniar sa er til er beiddr[15]. ok vardar þat fiörbaugs gard hvarumtveggia[16]. ok a sa sök er vill. þat er stefnu sök. heiman skal stefna[17]. ok skal kvedia til heimilis bua ix. a þingi þers[18] er sottr er. Enn bonde er skylldr at ala þa menn iij. fulltida er barn færa til skirnar. enn hinn fiorda mann barn. ok hross edr eyk[19] ef þeim[20] fylgir. Enn ef bonde a minna fe enn hann eige þingfarar kaupi at gegna. þa[21] skal hann veita þeim hus-rum[22] ok selia þeim mat ok hey sva sem buar[23] virda. Golldit skal a xiiij. nattum[24] matar verd ok heys. Enn ef bondi syniar vistar er til er[25] mællt. ok verdr hann[26] utlagr[27] iij. mörkum[28]. ok a sa sök[29] er vistar er syniat. þat er stefnu sök[30], skal kvedia

---

[1] ef *B*, *A* (Ef), *D* (Ef); En*n* (med Udeladelse af ef) *C*. [2] Mangl. *A*. [3] Mangl. *A*. [4] huss *A*, *C*, *D*; hus *B*. [5] ei *A*, *D*; ey *C*. [6] edr *B*, *D*; eda *A*; og *C*. [7] ei *A*, *D*; ecke *C*. [8] ok skulu — menn *B*, *C* *D*; skulu þeyr men*n* þaa (med Udeladelse af ok foran) *A*. [9] Rettelse for fara i Haandskrifterne. [10] edr *B*, *D*; eda *A*; og *C*. [11] til tilføier *A*. [12] eigi *B*, *D*; ej *A*; ecke *C*. [13] Mangler i *D*. [14] eda *A*. [15] Saaledes *B*, *A*, *C*; qvaddr *D*. [16] hvarum tveggia *B*, *D*, *A* (Huör*u*m tueggia); Hvorutveggiu *C*. [17] Ordene fra þat er stefnusök mangl. *D*. [18] Saaledes her og oftere i det Følgende i *B*, medens de øvrige Haandskrifter altid have þess. [19] ok hross edr eyk *B*, *C*, *D*; eda (maaskee Afskriverfeil for enda) Hross, (udeglemt og) Eyk *A*. [20] þeim *A*; mangl. *B*, *C*, *D*. [21] Mangl. *C*. [22] Istedetfor husrum har *A*: Husman*n*e (urigtigt). [23] I *C* skrevet búr. [24] nottum *A*, *C*, *D*. [25] er til er *B*, *C*, *D*; Sem Nu er *A*. [26] ok — hann *D*; ok verdr (udeglemt hann) *B*, *C*; werdur hann (udeladt og) *A*. [27] Saaledes *D*: utlægr *B*, *A*, *C*. [28] Istedetfor mörkum har *D* merkr. [29] Mangler i *A*. [30] og tilføier *C*.

til heimilis bua v. a þingi þess er sottr er. [a]Þeir menn er barn færa til skirnar skulu fara til lögheimilis prestz. nema þeir finni hann adr[1]. ok bidia hann skira barnit. ok vardar[2] hönum fiörbaugsgard ef hann varnar. ok eigu[3] þeir sök er barn færdu[4] til skirnar. þat er stefnu sök. skal kvedia til ix. heimilis bua[5] a þingi[6] þers er sottr er. Ef þeir hitta prest a förnum veigi. ok lætr[7] hann rett skirn[8] uppi at hann lati at heimili sinu. ef hann hefr eigi[9] leingr heimann verit[10] enn dag stund[11]. Ef prestr hefir um nott verit eimann edr[12] leingr. ok hitta menn hann a förnum veigi. ok bidia[13] hann barnskirnar. ok lætr hann rett skirn uppi at hann lætr[14] a kirkiu bæ hinum[15] næsta. ef barn er eigi[16] siukt. Enn ef sott er a barni. þa skal þar skira er vatni náir næst. Prestr skal eigi sva[17] heimann fara[18] nott edr leingr at eigi hafi hann[19] þa reidu med sier er[20] barn megi skira. Enn[21] ef hann fer sva heimann nott edr leingr. þa verdr hann sekr iij. mörkum, ef hann kemr i öngva raun um. Enn ef þat[22] stendr fyrir

---

a Jfr. Sk., c. 2.

---

[1] nema — adr *B*, *A*, *C* (i hvilket Haandskrift Ordene ere satte imellem Klammer); nema Prestr fin*n*e þá ádr (urigtigt) *D*. [2] verdur (urigtigt) *C*. [3] eigu *B*, *A*, *D*; eiga *C*. [4] Istedetf. færdu har *D* færa. [5] kvedia — bua *B*, *A* (kueda), *C*; kvedia til h*eim-ilis* b*ua* ix. *D*. [6] Ordene a þingi mangle i *C*. [7] lætr *B*, *A*, *D*; láte *C*. [8] rett skirn *B*, *C*, *D*; skyrn riett *A*. [9] ei *A*, *D*; ey *C*. [10] heiman verit *A* (heiman wered), *C*, *D*; verit heimann *B*. [11] dag stund *D*; dags stund *B*, *A*, *C*. [12] Rettelse f. ok eigi (ei). [13] bidia *A*, *C*, *D*; kvedia *B*. [14] Saaledes (ikke lati) i Haandskrifterne. [15] Saaledes *B*, *A*, *C*; enom *D*; denne Form (enn, ens osv.) findes jevnlig i Haandskriftet *D*, hvor de øvrige Haandskrr. have hinn, hins osv. [16] ei *A* *C*, *D*. [17] eigi sva *B*, *A* (ej so), *D* (ei so); so ey *C*. [18] fara *B*, *A*, *D*; vera *C*. [19] eigi — hann *B*, *A* (ej hafe han*n*), *D* (ei hafe hann); hann hafe ey *C*. [20] er *B*, *A*, *C*; ad *D*. [21] Istedetfor Enn har *D* Nu. [22] Istedetfor þat har *A* han*n* (urigtigt).

skirninni. þa[1] vardar[2] fiörbaugs gard. ok eigu[3] þeir sök er barn færdu til skirnar. [a]Ef prestr er a bui þa vardar[4] hönum eigi[5] vid lög. þott hann fari sva fra husi at hann hafi eigi[6] þa reidu med ser er barn megi med skira. ef hann fer til sömu gistingar at aptni. [b]Ef barn elst i uteyum. ok eru hiner sömu menn allir þar skylldir at færa barn til skirnar sem a meginn landi. ef hia eru. ok sva budu nautar.[7] Sa er skylldur at liá skips[8] er[9] bedinn er ok fyrir a[10] at rada. ok sva at[11] fara med þeim hverr er til er beiddr sva sem fyrst ma fyrir vedrs sakir. Bondi er skylldr at ala þa menn v. ok barn hinn[12] setta mann. þeir eru iafnskylldir at feria[13] þa menn aptur ut heim er utann færdu. Ef kona verdr liettari a förnum veigi. ok æigu[14] föronautar hennar at færa þat barn til skirnar. edr[15] þeir er til ero bedner fyrster. Ef sa madr færir eigi[16] barn til skirnar er skylldr er til. edr syniar madr hönum farar, eda[17] skips eda[18] eykiar at naudsynialauso. þa vardar[19] þat fiörbaugs-gard, þat ero stefno sakir[20]. skal qvedia til heimilis bua ix. a þingi þers er sottr er.[21]

---

a Dette Stykke findes, foruden her, alene i St., c. 2, S. 3^9.
b Jfr. Sk., l. c., S. 3^8.

---

[1] Mangl. *A*. [2] Istedetfor vardar har *C* verdur (urigt.) [3] eigu *B*, *A*, *D* (eigo); eiga *C*. [4] Istedetfor vardar har *C* verdr. [5] ei *A*, *D*; ej med Streg over, *C*. [6] ei *A*, *D*; ey *C*. [7] Punctum, som her mangler i *B*, er tilføiet af os. [8] skips *B*, *A*, *D*; skip *C*. [9] Istedetf. er har *A* sem. [10] Mangl. *D*. [11] Mangl. *D*. [12] barn hinn *B*, *A*, *C*; barnid *D*. [13] feria *B*, *A*; færa *C*, *D*. [14] eigu *A*; eigo *D*; eiga *C*. [15] edr *B*, *D*; eda *A*; mangl. *C*. [16] ei *A*, *D*; ey *C*. [17] edur *C*; edr *D*; abbrevieret i *A*. [18] edur *C*; edr *D*; abbrevieret i *A*. [19] I *C* skrevet var þar; ver þad *D*. [20] stefno sakir *B*, *C*; stoor saker (urigt.) *A*; i *D* mangle Ordene þat ero stefno sakir. [21] Punctum, som her mangler i *B*, er tilføiet af os.

2. Her seger i hveriu barn ma skira ef naudsyn krefr.[1]

[a]Ef barn er so siukt at vid bana er hætt ok nair eigi[2] prestz[3] fundi, þa skal karlmadr[4] olærdr skira barn, ok taka vatn þar er þvi náir, edr sio[5] ef eigi[6] nair vatni. hann skal sva mæla. Vigi ek þik vatn[7] i nafni födr[8]. ok gera kross[9] a vatninu med hendi sinni hinni hægri. ok sonar, ok gera annann kross a vatninu. ok anda heilags. ok gera hinn[10] þridia kross a vatninu. hann skal[11] bregda þumalfingri sinum i kross a vatninu[12], vid hvert ord þeirra þriggia. hann skal gefa nafn barninu sva sem þat skal heita. hvart[13] sem er sveinn edr mær. ok mæla sva sidann, ek skire þik, ok nefna barnit[14]. i nafni födr[15]. ok drepa barninu i vatnit fram fyri sik. ok sonar, i annat sinn til[16] vinstri handar höfdi barnsins. ok anda heilags. ok drepa it[17] þridia sinn til hægri handar höfdi barnsins i vatnit. sva at[18] þat verdi alvatt i hvert sinn. þo er rett at um sinn se idrepit[19] i vatnit[20]. edr[21] hellt a edr[21] ausit. ef eigi[22] er radrum[23] at ödru. Nu nair eigi[22] vatni, enn nair snio, þa skal hann gera

---

a Jfr. Sk., c. 2, S. 4[3].

---

[1] I *D* er Overskriften: Cap. II. Hvor Barn má skyra i Navdsyn. [2] ec*k*i *A*; ey *C*; ei *D*. [3] prestz *A*, *C*, *D*; prest *B*. [4] karlmadr *A*, *C*, *D*; kallmadr *B*. [5] edr sio *A* (eda), *C*; i sioo (uden edr foran) *D*; edr snio *B*. [6] ec*k*i *A*; ey *C*; ei *D*. [7] Istedetf. vatn har *A* j watne (urigt.). [8] Saaledes *B*, *D*; födur *A*, *C*. [9] Ordet kross er her og nedenfor i *D* betegnet ved et Kryds. [10] Mangl. *A*. [11] Mangl. *C*. [12] sinum i kross a vatninu *A*, *C*, *D*; i *B* mangle disse Ord. [13] Ordet hvart er en Rettelse for huört *A*; hvört *C*, *D*; hvert *B*. [14] Ordene ok nefna barnit ere i *A*, *C* og *D* satte i Klammer. [15] Saaledes *B*, *D*; födur *C*; abbrevieret i *A*. [16] Mangl. *C*. [17] it *B*; hid *A*; ed *D*; i *C*. [18] Ordet at mangl. *A*, *D*. [19] idrepit *B*, *A*, *D*; dreped *C*; det følgende Ord: i mangler i *D*. [20] vatn *C*. [21] eda *A*. [22] ec*k*i *A*; ey C; ei *D*. [23] Istf. radrum har *D* ridrum.

kross i[1] a snionum, ok kveda slik ord yfir sem hann skyllde yfir vatninu. hann skal drepa barninu i snio ok lata fylgia þau ord öll[2] sem þa at hann dræpi þvi i vatn. ok[3] brædi þo snio med höndum ser, sva at barnit[4] verdi alvatt. Eigi skal hann sva drepa barni i snio, at þvi[5] angri kulldi sva at[6] vid bana se hætt, helldr skal hann þa rida a snio[7] med höndum ser. Rett er at kona kenni hönum at skira barn. Enn eigi[8] skulu konur skira börn nema eingi se kostr annarr a[9], ok hin mesta naudsyn se til[10], ok se hvarki hia[11] karlmadr ne sveinbarn þat er hun megi þess hendr aleggia at skira barnit. Ef[12] barn er odaudt at eins.[13] þa skal fadir veita skirn barni sinu ef eigi[14] er annar madr til. [a]Nu skirir fadir barn sitt siukt, þa skal hann eigi[15] skilia sæng vid· konu sina fyrir þa sök. Sveinn vij. vetra gamall skal[16] skira barn ef eigi[17] er rosknari madr til. Þvi at eins skal yngri sveinn[18] skira barn, ef hann kann[19] bædi pater noster ok credo. Skira skal kona barn ef

---

a Jfr. K., c. 261; St. c. 5; see ovenfor S. 5, Note *a*.

---

[1] kross i *A* (kross j); Ordet i mangler i *B*, *C*, *D*. [2] þau ord öll *A*, *C*, *D*; öll þau ord *B*. [3] Mangl. *C*. [4] barn *D*. [5] þvi *B*, *A*, *C*; þat *D*. [6] Mangl. *C*. [7] a snio *D*; snio a *B*, *A*, *C*. [8] ec*k*i *A*; ey *C*; ei *D*. [9] annarr a *B*, *C*; annar (med Udeladelse af a) *A*; annara (idet vistnok a ved en Feil er sammendraget med det foregaaende Ord) *D*. [10] Ordene se til mangle *C*. [11] Istedetfor hia har *C* vid. [12] Saaledes med Begyndelsesbogstav i *B*, *C* og *D*, uagtet Sætningen hører til det Foregaaende; *A* ef, uden Interpunction foran. [13] Vi have her sat Punctum istedetfor Comma i *B*, *A* (hvor Comma iøvrigt jevnlig bruges for Punctum), *D*; i *C* er her ingen Interpunction. [14] ec*k*i *A*; ey *C*. [15] Tilføiet af os efter Gisning; maaskee ogsaa har der i det ældre Haandskrift staaet skalat þann skilia. [16] Istedetfor skal har *C* ma. [17] ei *A*, *D*; ey *C*. [18] sveinn *B*, *A*, *C*; madr *D*. [19] hann kann *C*, *D*; kann hann *B*, *A*.

eigi[1] er karlmadr[2] til, ok vardar[3] henni slikt sem karlmanni ef hun kann eigi[4]. Eigi[5] skal barn optarr skira. þo a skorti[6] ord edr atferli, ef adr var skirt i nafni faudr[7] ok[8] sonar ok anda heilags, enda hafi nockur vott vordit[9]. Ef prestr ferr eigi[10] sva at skirn[11] at biskupi þyckir[12] rett, ok[13] vardar þat fiörbaugs gard, ok a biskup sök. Tolf vetra gömlum körlum ok sva konum, er skyllt at kunna at skira barn, ok þau ord ok atferli er þar fylgia. Enn[14] ef þau kunnu[15] eigi[10] fyrir oræktar sakir, edr[16] verdr[17] eigi[18] rett at farit, þa er þörf verdr, þa vardar[19] fiörbaugs gard, ok a biskup at rada fyrir sök. [a]Sa madr er skirt hefir barn, skal fara til fundar vid prest, ok kveda fyrir hönum ord þau er[20] hann hafdi i[21] barn skirn, ok segia til atferla þeirra gjörla er fylgt hafa. Nu þyckir presti eigi[22] rett at skirn farit, hvort er skortir ord edr[23] atferli, þa vardar[24] fiörbaugs gard körlum[25] ok konum xij. vetra gaumlum. Ef presti þyckir rett su skirn, ok andaz barnit[26], þa skal þat

---

a Jfr. Sk., l. c., S. 5[3].

---

[1] ei *A*, *D*; ey *C*. [2] er karlmadr *A*, *C*, *D*; eru karlar *B*. [3] Istedetfor vardar har *C* verdur. [4] ei *A*, *D*; ey *C*. [5] Ei *A*. [6] þo a skorti *B*, *A* (þoo askorte); þótt á skorte *C*; þó at skorti *D*. [7] Saaledes *B*; födurs *C*; abbrevieret i *A*; Ordene fra faudr til Linie 5 þyckir rett mangle i *D* og en aaben Plads af halvanden Linie er efterladt for disse Ord, som Skriveren vel ikke har kunnet læse. [8] Mangl. *A*. [9] nockur vott vordit: — nochur eitt (urigt.) orded *A*; vott vordit (orded *C*) nockut *B*, *C*. [10] ei *A*; ey *C*. [11] skirn *B*; skyra *A*; skyra barn*n* *C*. [12] þyckir *B*, *C* (þikir); þike *A*. [13] Mangl. *A*. [14] Mangl. *D*. [15] Saaledes *B*; kunna *A*, *C*, *D*. [16] eda *A*. [17] verde *C*. [18] ecke *C*; ei *D*; mangl. *A*. [19] vardar *B*, *A*; verdur *C*; ver þat *D*. [20] er *A*, *D*; sem *B*, *C*. [21] Istedetfor i har *A* yfer. [22] ei *A*, *D*; ey *C*. [23] ed (feilskr.) *C*. [24] verdur *C*; ver *D*. [25] Istedetfor körlum har *D* karlmönnum. [26] Saaledes *C* (barn*n*ed); barnn *B*; barn *A* *D*.

grafa at kirkiu, ok syngia liksöng yfir[1]. Ef barn lifnar[2], þa skal prestr veita þij alla[3] reidu upp fra þvi er[4] þij er i vatn drepit. Eigi[5] skal skira i annat sinn ef fyrr var rett at skirn farit.[6] ef þat hefir skirt verit i nafni faudr[7] ok sonar ok anda heilags[8]. þa skal eigi[9] skira i annat sinn, þot eigi[10] se vatn vigt, edr einu sinni i drepit. Ef presti þyckir eigi adr[11] rett med fullu skirt, ok hafi skort ord edr at ferlli, ok andaz barnit, þa skal[12] þat eigi[13] grafa at kirkiu. Enn ef barn lifnar þa skal prestr veita þvi fulla skirn, sva sem ecki[14] væri adr yfir sungit. Ef barn andaz prim signt, ok hefir eigi[15] meiri skirn, þa skal þat grafa ut vid kirkiu gard, þar sem mætiz vigd molld ok ovigd, ok syngïa eigi[16] liksöng yfir. Ef barn elst so nærr[17] paskum edr[18] hvita dögum, og vill madr fresta skirn þangat[19] til þvatt dags þers annars tveggia, ok verdr hönum þat rett ef eigi[20] er barn siukt. enn ef barn er siukt, þa skal þegar skira. enn ef hann vill bida skirnar, ok skal hann[21] finna prest, ok lata hann rada hvort bida skal þvottdags at skirn[22] edr eigi[23]. Enn karlmanni hverium[24] fulltida er vit hefir til þess, er skyllt at kunna ord þau at skira barn, ok þau

---

[1] Ordene ok syngia liksöng yfir mangle i *D*; forud for det næste Ord Ef (ef) har *D* en*n*. [2] Ordene fra þa skal þat grafa mangle i *C*. [3] Istedetfor Ordene fra skal prestr har *D* skulu þeir veita þvi fulla. [4] er *B*, *C*; at *D*, mangl. *A*. [5] Ei *A*, *D*; Ey *C*. [6] Her have vi at Punctum istedetfor Comma i Haandskrifterne. [7] Saaledes *B*, *D*; födur *C*; abbrevieret i *A*. [8] anda heilags *B*, *A*, *C*; h*eilags* anda *D*. [9] ec*k*i *A*; ey *C*; ei *D*. [10] ey *C*; ei D. [11] eigi adr *B*, *A* (ei), *C* (ey); ádr ei *D*. [12] Ordene þa skal mangle i *D*. [13] ei *A*, *D*; ey *C*. [14] Saaledes *B*, *C*, *D*; e*ig*i *A*. [15] ec*k*i *A*; ey *C*; ei *D*. [16] ei *A*, *D*; ey *C*. [17] nærr *B*, *A*, *D*; nærre *C*. [18] Istf. edr har *C* og. [19] þangat *B*, *A*; þar *C*; mangl. *D*. [20] ei *A*, *D*; ey *C*. [21] hann *D*; mangler i *B*, *A*, *C*. [22] skirn *B*, *A*; skyra *C*, *D*. [23] ei *A*, *D*; ey *C*. [24] Rettelse for hvorium *B*; hvörium *A*, *C*, *D*.

atferlli er þar liggia[1] til. Enn ef hann kann[2] eigi[3] fyrir oræktar sakir, þa vardar[4] fiörbaugs gard, ok a biskup at rada fyrir sök þeirri.

Hverium[5] manni er skyllt bædi karlmanni ok konu er hyggendi hefir til at kunna credo ok[6] pater noster[7]. Enn ef hann vill eigi[8] kunna, ok hafi[9] vit til, ok vardar[10] fiör baugs gard. biskup skal rada hver þa sök skal sækia. [a]Hafva[11] skal prestr avallt reido[12] til at skira barnn, ef hann er at lög-heimili sinu.

3. Her segir um likama gröpt ok hvenær eigi[13] skal grafva.[14]

[b]Lik hvert skal færa til kirkiu[15], þat er at kirkiu a[16] lég sva sem menn verda fyrst buner til[17]. Arftöku-madr a at færa lik[18] til kirkiu ef hann er hia ok sa madr er hann bidr til. En ef erfingi er eigi[19] hia edr[20] er hann eigi[21] fulltida[22], þa skal sa bondi færa lik til kirkiu er vist veitti hinum andada

---

a Jfr. St., c. 5, S. 7[1]; findes ikke i de øvrige Haandskrifter.
b Jfr. Sk., c. 3.

---

[1] liggr *D*. [2] Mangl. *C*. [3] ei *A*, *D*; ey *C*. [4] vardar *B*, *A*; verdr *C*; *ver* þad *D*. [5] Med dette Ord begynder ny Linie i *B*; derimod ikke i *A*, *C*, *D*. [6] Mangl. *C*. [7] Istedetfor credo — noster har *D* Pater Noster og Credo. [8] ei *A*, *D*; ey *C*. [9] hafi *B*, *C*; hefur *A*, *D*. [10] Istedetfor vardar har *D* ver þat. [11] Med dette Ord begynder ny Linie i *D*. [12] reido *D*; reida *B*, *A*, *C*. [13] ecke *A*; ey *C*. [14] I *D* er Overskriften Um*m* Lykama grøft. [15] Mangler i *A*. [16] Mangler i *C*. [17] Istedetfor til i *B*, *A*, *D* har *C* vid. [18] Ordet lik mangler i *B* og er tilføiet efter *A*, *D* (færa lyk til kyrkiu) og *C* (færa til kyrkiu lik). [19] ei *A*, ey *C*; Ordene fra hia ok sa madr er hann bidr mangl. *D*. [20] eda *A*. [21] ei *A*, *D*; ey *C*. [22] fulltide *A*.

þa sidarstz[1]. Ef hvargi[2] er þeirra hia, þa skulu færa lögfastir menn þeir er þar eru næstir, ok taka af þvi er hinn andadi atte lerept edr[3] vadmal at bua um lik. Enn ef sa atti eigi[4] fe til, þa er hinn skylldr at fa til[5] at bua um lik er til kirkiu færir. Löghelga daga alla er mönnum rett at bua um lik[6] ok gera kistu at, ok med at fara ok grafa, nema iij. daga a xij. manudum paska dag hinn fyrsta, ok[7] ioladag inn[8] fyısta. föstudag inn[9] langa a ok eigi[10] at grafa lik, med a at fara ef vill. enn eigi[11] a þa jörd at skedia[12] til þess at grafa lik. Til þeirrar kirkiu skal lik færa[13] er biskup lofar gröpt at. Bondi sa er þar byr, a gröpt uppi at lata, ok skal þar grafa er hann lofar, edr[14] prestr[15] sa er þar er, [a]ef bondi er eigi[16] hia edur[17] quedr[18] hann ecki[19] at. Nu kvedr hvargi[20] þeirra at, edr hvargi þeirra er[21] i hia[22], þa skal[23] hann grafva þar er[24] hann vill, nema it næsta kirkiu þar skal eigi[25]. Nu grefr hann lik it næsta kirkiu án rad[26] þeirra, ok

a Stykket til hinn veg mundi kostr findes, foruden her, alene i St., c. 7, S. 7[22] og Sk., l. c., S. 7[18].

[1] hinum — sidarstz *B*, *A*, *D*; þeim andada sydarstur *C*. [2] hvargi *B*, *D*; hvoruge *C*; huorge *A*. [3] edr *A*, *C*, *D*; ok *B*. [4] ecke *A*; ey *C*; ei *D*. [5] Mangl. *C*. [6] Dette Ord, der mangler i alle fire Haandskrifter, er tilføiet af os. [7] Mangl. *D*. [8] ioladag inn *B*, *A* (hinn), *D* (Joola Dag en*n*); Jóladaginn *C*. [9] föstudag inn *B*; fostudaginn *A*, *C*; Friád. g en*n* *D*. [10] ei *A*, *D*; ey *C*; i *C* mangler ok foran dette Ord. [11] ei *A*, *C*, *D*. [12] þa jörd at skedia *B*, *D*; ad skedia þa Jörd *A*; þá Jörd ad skera *C*. [13] skal — færa *B*, *A*, *D*; á lyk ad færa *C*. [14] eda *A*. [15] Mangler i *D*. [16] ei *A*, *D*; ecki *C*. [17] Saal. *B*, *C*, *D* (edr); eda *A*. [18] quedr *D*, *A* (kuedu*r*), *C* (kvedur); qvedi *B*. [19] ecki *B*, *A*, *C*; ei *D*. [20] Ordet hvargi her og lige strax efter er en Rettelse for hvergi *B*; huorge *A*; hvørge *D*; hvöruge *C*. [21] er *A*, *C*, *D*; mangler i *B*. [22] i hia *D*; hia *B*, *A*, *C*. [23] Mangler *C*. [24] Ordene þar er ere en Rettelse for þar *C*; hvar *B*, *A*, *D*. [25] ei *A*; ey *C*; ecki *D*. [26] án ráda *C*; án ráds *D*; wtann rád *A*.

verdr hann utlagr[1] iij. mörkum[2]. Enn ef bondi lætr eigi gröpt uppi þa verdr hann utlagr[3] iij mörkum, ok a hvar[4] þeirra sök vid annann ok skal þo vera lik þar er[5] grafit er. Ef graptrar[6] kirkia er innann hrepps, þa eru þeir eigi[7] skylldir[8] at taka vid liki er firr[9] bua ef hinn veg mundi kostr. [a]Nu gerir madr ser kirkiu, ok segir hann þat fyrir[10] þegar at hann vill ongvann mann þar fyrr lata grafa[11] enn sik[12], börn sin edr konu, ok verdr hönum þat rett[13] ef biskup lofar, þo at[14] þar se graptrar[15] kirkia. Enn þegar er[16] hann hefir nockurn mann annann latit grafa þa er hann skylldr at taka vid öllum likum þadan i[17] fra. [b]Lik skal ok eigi[18] nöckvid[19] nidr grafa. vtlagr[20] er sa iij. mörkum er[21] þat gerir. [c]Sua ok ef madr

---

a Stykket til likum þadan i fra findes, foruden her, alene i St. l. c. S. 8[9].

b Findes, foruden her, alene i St., l. c., S. 8[14] og Sk., l. c., S. 8[3].

c Stykket til innan budar med findes, foruden her, alene i St., l. c., S. 8[15], cfr. tildels Sk., c. 2, S. 3[17].

---

[1] Saaledes *D*; utlægr *B*, *A*, *C*. [2] Merkur *D*. [3] Ordene Enn ef — utlagr ere optagne efter *A*, som dog har wtlægur istedetfor utlagr (Enn af Bonde lætur ej grøfft wppe, þá werdur hann wtlægur); istedetfor disse Ord har *C*: Enn ef bónde siniar gröftrar verdur hann sekur; *D*: Enn ef Bondi syniar graptar, verdr hann sekr; i *B* findes kun Ordene bondi, gröptr, verdr hann, med Lacuner mellem disse Ord og foran og efter dem (bondi gröptr verdr hann), idet Skriveren vel ikke har kunnet læse det Manglende. [4] Rettelse f. hver. [5] er *B*, *C*, *D*; sem *A*. [6] graptar *A*, *D*. [7] ei *A*, *D*; ey *C*. [8] til tilføier *C*. [9] Rettelse for fyrir eller firir i Haandskrifterne. [10] fyrir *A*; mangler i *B*, *C*, *D*. [11] þar—grafa *B*; lata þar grafa fyr *A*; þar láta fyr grafa *C*; láta þar fir grafa *D*. [12] Her mangler muligen edr. [13] Mangler *A*. [14] Mangler *D*. [15] grafftar *A*; greftar *D*. [16] er *B*, *D*; mangler *A*, *C*. [17] i (þadan i fra) *A* og som det synes *C*; þadan fra *B*, *D*. [18] skal ok eigi *B*; skal ei *C*, *D*; skal ej og *A*. [19] Saaledes *B*, *A*; nakid *C*, *D*. [20] Saaledes *D*; utlægr *B*, *A*, *C*. [21] Istedetfor Ordene sa iij mörkum er har *D* iij merkr hvør.

er fluttr a skipi, sa er lik færir til kirkiu, edr barn til skirnar, at þeir hinir[1] sömu menn eru skylldir at færa hann aptr, ef eigi[2] ma landveg fara[3], ella verda þeir utlagir[4] iij. mörkum. Nu eiga[5] þeir lyritnæmar sakir, þa a hann at fastna þeim lögbot[6], ef hann vill aptr færdr vera[7], ok hafa bætt[8] adr þeir skiliz[9]. þeir eru eigi[10] skylldir farningar er sakar[11] eigu, nema hann vili[12] þat. Nu hittir madr lik uti ok skal hann hylia hræ, sva at eigi[13] falli kvikindi a[14], ok segia til þeim manni[15] er þar byr næstr, ok ij. huskarla hafi at auk sialfum sier. enn sa skal til kirkiu hafa fært sem fyrst[16], ella utlagast[17] hann iij. mörkum[18], nema hann sakni eigi[19] syknra manna[20], ok hyggi skogarmanns lik vera. Nu andaz madr i almenningo[21] þa er menn ero þar, þa skulu þeir færa lik til kirkiu er[22] hann hefir verit innan budar med. [a]Bondi er skylldr at ala þann mann er lik færir til kirkiu[23] vid fimta mann ok hross edr eyk ef þeim fylgir. Enn ef hann syniar, þa er hann utlagr[24] iij. mörkum[25],

---

a Jfr Sk., c. 3, S. 7[11].

---

[1] Istedetfor hinir har *A* enu (feilskr). [2] eche *A*; ey *C*; ei *D*. [3] fara *B*, *C*, *D*; færa *A*. [4] Saaledes *D*; utlægir *B*, *A*, *C*; istedetfor det paafølgende Ord mörkum har *D* merkr. [5] eigo *D*. [6] Rettelse for lögbod i alle fire Haandskrifter. [7] vera *B*, *A*, *D*; verda *C*. [8] Rettelse f. beidt eller beitt i Hdskrr.; istf. det foreg. Ord hafa har *A* hafe. [9] skiliz *B*, *A*; skiliast *C*, *D*. [10] ei *A*, *D*; ey *C*. [11] Saaledes *B*, *C*; sakir *A*, *D*. [12] vilie *A*, *C*, *D*. [13] ecki *A*; ey *C*; ei *D*. [14] Saaledes *B*, *A*, *D*; ad *C*. [15] Mangler i *D*. [16] Ordene sem fyrst mangle i *C*. [17] Rettelse for utlægist *B*; útlagist *D*; abbr. wtl. iij. mk *A*; er hann sekur *C*. [18] merkr *D*. [19] ecki *A*; ey *C*; ei *D*. [20] syknra manna *B*, *A*; syknar mana (urigt.) *C*; syknarra manni (urigt.) *D*. [21] almenningo *B*, *A*; almenningi *C*, *D*. [22] Istedetfor er har *C* ef. [23] er hann hefir verit innan budar — kirkiu *A*, *D*, *C* (hvor dog med efter budar mangler); i *B* ere disse Ord oversprungne. [24] Saaledes *D*; utlægr *B*, *A*, *C*. [25] merkr *D*.

ok a sa sök er vistar er syniat. þat er stefnu sök. skal kvedia[1] til heimilis bua v. a þingi þess er sottr er. Sa madr er kirkiu[2] vardveitir a gröpt uppi at lata[3], ok skal þar grafa sem hann rædr, ok[4] prestr sa er þar er. Lik skal eigi[5] bera i kirkiu bert edr blodugt. Eigi[6] skal þess manns lik i kirkiu bera, at[7] brotid hafdi til, sva at eigi[8] atti kirkiu gengt þa er hann lifdi. Ef madr ber lik i kirkiu, þat[9] er fra er skilt, þa skal hann bæta löstinn kirkiu xij. aurum[10]. Enn ef hann vill eigi[11] giallda þat fe, þa verdr hann utlagr[12] iij. mörkum[13], ok a hann þo at inna[14] kirkiu sitt fe. Lik skal eigi[15] grafa adr kolnad se[16]. Ef madr grefr adr kallt er[17], ok verdr hann sekr of[18] þat iij. mörkum, ok á sa sök er vill. Ef menn hrapa[19] sva greptri at kvidr berr at önd[20] se i briosti þa er[21] madr er nidr[22] grafinn, þa verdr þat at mordi. Leg skulu öll vera iafn dyr, hvart sem er nærr kirkiu edr firr i kirkiu gardi[23]. Tolf alnum skal kaupa leg undir mann, nema barn se tannlaust, þa skal þat kaupa vj. alnum. Prestr skal ok hafa fyrir liksöng[24] vj. alnir. Sa skal giallda legkaup ok liksöngs kaup, er lik færir til kirkiu, a þeim bæ er lik var[25] grafit, hinn v^ta^ dag viku,[26] er iiij. vikur ero af sumri, þar i tuni

---

[1] kueda *A*. [2] Istedetfor kirkiu har *D* þad. [3] a gropt — lata *B*, *A*, *D*; skal gröpt uppe láta *C*. [4] Istedetfor ok i *B*, *C*. *D* har *A* edr. [5] ei *A*, *D*; ey *C*. [6] Eigi *B*, *D*; ei *A*; ecke *C*. [7] at *B*, *C*, *D*; er *A*. [8] ei *A*, *D*; ey *C*. [9] Ef madr — þat *B*, *D*; Ef madur ber lyk þad i kyrkiu *C*; Ef lyk er bored j k*yr*kiu þad *A*. [10] aurum *B*, *A*; aura *C*; m*or*kum (urigt.) *D*. [11] ec*k*i *A*; ey *C*; ei *D*. [12] Saaledes *D*; utlægr *A*, *B*, *C*. [13] merkr *D*. [14] vinna *D*. [15] ec*k*i *A*; ey *C*; ei *D*. [16] se *B*, *A*, *C*; er *D*. [17] er *B*, *C*, *D*; sie *A*. [18] Saaledes *D*; um *B*, *A*, *C*. [19] Istedetfor hrapa har *C* hrada. [20] önd *A*, *C*, *D*; andi *B*. [21] Mangl. *D*. [22] Istedetfor nidr har *A* ny. [23] firr — gardi *B*; fiær i k*yr*kio gardi *D*; fyrr i kyrkiu grafed (urigt.) *C*; fiær garde *A*. [24] liksöng *B*, *A*, *D*; lyk saungs kaup *C*. [25] var *B*, *A*, *C*; er *D*. [26] þa tilføier *D*.

fyrir kalldyrum. Sa madr er kirkiu vardveitir ok prestr, hvarr þeirra a at nefna vatta at um sitt fe[1] ef eige[2] kemr framm. ok er þar[3] rett at stefna, ok telia hann sekann iij. mörkum um halldit. Hinn svarar rettu fyrir sik er lik færdi til kirkiu, ef hann baud þeim at handsala fé[4], ef þeir attu giald daga saman ok eindaga þar[5], ok skulu þeir taka[6] þau handsöl. Sa er lik færir til kirkiu a at hafa sina[7] aura af fe hins andada, edr heimta at[8] erfingia[9] ef hinnig[10] er eigi[11] til. Enn ef hvargi atti fé, erfingi ne hinn andadi, þa skal veita leg ok liksöng. Nu vinnz til sums enn[12] eigi[13] til alls, þa skal hafa at bua[14] um lik fyrst, enn þa at kaupa liksöng, legkaup skal sidarrstz inna. Ef göngu madr andaz inni at mannz, þa skal bondi færa lik hans til kirkiu. Ef sa madr hafdi fe a ser er andadiz[15], þa skal þar taka af til þurftar hönum. Ef[16] han*n* hafdi þar meira fé, edr atti hann i ödrum stödum, þa a bondi at taka þat fé sa er hönum veitti vist er hann andadiz, nema hönum væri tekinn vist at lögfardögum, su er hönum væri vid vært[17], ok gengi[18] hann at sino radi brott[19], enn eigi[20] frænda, ok a bondi þat eitt fe[21] a brott[22] at taka, er sa hafdi þangat

---

[1] sitt fe *B*, *A*, *D*; fe sitt *C*. [2] ei *A*, *D*; ey *B*. [3] þar *B*, *C*, *D*; þa *A*. [4] Her tilføier *C* sitt (urigt.). [5] Tilføiet af os. [6] Rettelse for heimta i Haandskrifterne (heimta þau handsöl *B*, *C*, *D*; handsöl þaug heimta *A*). [7] Istedetfor sina har *D* þa. [8] at *A*, *C*; af *B*, *D*. [9] erfingia *B*, *A*, *D*; erfingium *C*. [10] hinnig *B*, *C* (hin*n*eg), *D*; hin*n* weg *A*. [11] ec*k*i *A*; ei *C*, *D*. [12] enn *A*, *C*, *D*; ok *B*. [13] ei *A*, *D*; ey *C*. [14] Feilskrevet buum i *A* (buum vm*m*). [15] andadur (feilskr.) *C*. [16] Istedetfor Ef har *C* En*n* ef. [17] Istedetfor vid vært har *A* widuære (urigt.). [18] gengi *D* (geingi); gangi *B*, *A*, *C*; sandsynligvis har Ordet været abbrevieret i Membranen, saa at det har kunnet opløses baade til gangi og gengi. [19] brott *B*, *C*; j burtu *A*; burt *D*. [20] ei *A*, *D*; ey *C*. [21] Istedetfor eitt fe har *D* fe eitt. [22] a brott *B*, *C*; j burt *A*; burt *D*.

haft[1] er þar andadiz, enn eigi[2] meira. frændr eigu[3] allt annat. [a]Ef lik er fært ur þingum prestz, þa er hann skylldr at fylgia þvi til graptrar[4], ef hönum ero adr ord giörr[5], enda se þat[6] innan hrepps, ok skal þa hafa liksöngs kaup, ok sva ef hönum ero eigi[7] ord giörr[8], þott hann fari hvergi. Eigi[2] er prestr skylldr at fylgia liki or hrepp, ef þar er nockur[9] graptrar[10] kirkia. Enn ef hann vill ei[11] fylgia sem nu er[12] tint, þa a sa lik söngs kaup er[13] yfir syngr. Ef prestr er so farinn or þingum at han hefer[14] ongvan fengit i sinn stad, þa a hann eigi[15] at hafa[16] liksöngs kaup[17], þott[18] menn[19] andiz þar. [b]Ef madr andaz i uteyum, ok ero þeir[20] menn skylldir at færa lik til kirkiu er tint var at a meginn landi ætti at færa, budunautar[21] ef hann andaz i fiski skalum. Sa er skylldr at lia skips[22] er bedinn er, ef hann a til. Enn ef madr varnar skips edr farar[23] sa er beiddr[24] er, þa verdr hann utlagr[25] iij. mörkum[26]. Ef madr andaz a þingum, edr a[27] leidum, þa

---

a Stykket til þott menn andiz þar findes, foruden her, alene i St., c. 8, S. 11[1]; K., c. 2, S. 10[7] og Sk., l. c., S. 11[23].
b Jfr. Sk., l. c., S. 9[21].

---

[1] haft *B, C, D*; fært *A*. [2] ei *A, D*; ey *C*. [3] eiga *C*. [4] graptrar *B, C*; greftrar *D*; Grefftrunar *A*. [5] giörr *B*; giörd *A, C, D*. [6] Rettelse for hann. [7] e*ck*i *A*; ei *D*; eingin*n* *C* [8] giör *C*; giörd *B, A, D*. [9] nockur *A* (Nochur), *C*; nockr *B, D*. [10] greftrar *D*. [11] ey *C*. [12] er *B, A, C*; var *D*. [13] er *B, A, C*; sem *D*. [14] hefer *B, A* (hefur), *D* (hefr); hafi *C*. [15] e*ck*i *A*; ey *C*; ei *D*. [16] Mangl. *C* [17] Istedetfor liksongs kaup har *C* lyk saung. [18] þott *A, D*; þo *B, C*. [19] Istedetfor menn har *C* feilagtig hann. [20] þeir *B, A, D*; þar *C*. [21] budunautar *B, A, D*; budanautar *C*. [22] skips *B, D*; skip *A, C*. [23] Istedetfor farar har *D* feilagtig Prests. [24] beiddr *B, A, C*; bedi*n*n *D*. [25] Saaledes *D*; utlægr *B, A*; sekur *C*. [26] me*r*kr *D*. [27] a *B*; mangl. *A, C, D*.

skulu budunautar[1] hans lik[2] til kirkiu færa, edr föronautarr. Ef madr andaz a þingvelli edr a[3] leidvelli epter er menn ero a brott[4] farnir, þa skal sa madr færa lik til kirkiu er næstr byrr þeirra manna er ij. huskarla hefir[5] at auk sialfum ser. Ef madr andaz a þingvelli eptir er[6] menn ero brott[7] farnir[8], þa skal sa bondi færa lik hans[9] til kirkiu er þar byrr. Ef madr andaz i farmanna budum, ok[10] skulu budunautar[11] hans færa lik til kirkiu. Ef madr andaz a förnum vegi, þa skulu förunautar hans, færa lik til kirkiu[12]. Ef siórr edr[13] vötn[14] kasta[15] likum a land, þa a landeigandi at færa lik til kirkiu. Ef fé rekr a land med likum[16], þa skal taka þar af til þurftar þeim. Ef meira fe er, þa a landeigandi at[17] hallda þvi til doms[18]. Ef lik göngu mannz finnz i haga uti, þa skal landeigandi færa lik hans[19] til kirkiu, ok eignaz fé þat er hinn hafdi a ser. enn ef hann atti meira fe[20], þa eigu[21] frændr hans þat. Ef lik finnz i landi mannz, edr[22] i[23] uthysum, þa a landeigandi at færa lik til kirkiu, ok vardveita fé, ef[24] hinn[25] hafdi a ser, til handa frændum. Ef lik finnz a fiöllum þeim er vatnföll[26] deila merki[27], þa skal sa lik til kirkiu færa, er

---

[1] Istedetfor budunautar har *C* budanautar. [2] Mangl. *D*. [3] a *B*, *D*; mangl. *A*, *C*. [4] a brott *B*, *C*, *D*; a burt *A*. [5] hefir *B*, *C*, *D*; hafa *A*. [6] eptir er: — effter þá er *A*; er (þingvelle, er menn) *C*; eptir at *B*, *D*. [7] brott *B*, *D*; á brott *C*; j burt *A*. [8] Mangl. *C*. [9] hans *B*, *A*, *D*; mangl. *C*. [10] Mangl. *A*. [11] Istedetfor budunautar har *C* budanautar. [12] Ef madr andaz a förnum — kirkiu staar i *A* foran Ordene Ef madr andaz i farmanna — kirkiu. [13] eda *A*. [14] vötn *B*, *C*, *D*; vatn *A*. [15] Istedetfor kasta har *C* kastar. [16] á land med lykum *C*, *D* (likom); med likum a land *A*; a land mannz med likum *B*. [17] Mangl. *A*. [18] doms *D* (Dooms); doma *B*, *A*, *C*. [19] Mangl. *A*, *C*. [20] Tilføiet af os. [21] eiga *C*. [22] eda *A*. [23] Mangl. *C*. [24] Istedetfor ef har *D* er. [25] ef hinn *B*, *A*; er hinn *D*; þad er hann *C*. [26] vatnsföll *C*, *D*. [27] merki *B*, *C*, *D*; istedet herfor har *A* mille.

næstr byrr vötnum þeim i heradi, er upp spretta næst liki a fialli, enda eigi hann[1] ij. huskarla at auk sialfum ser. Þangat[2] skal lik færa er þau vötn falla til herada. Ef lik finnz i afrettum, edr[3] almenningum, þa a sa lik til kirkiu at færa, er næstr byrr þeirra manna er a ij. huskarlla at auk sialfum ser. Ef madr færir eigi[4] lik til kirkiu sem hann er skylldr til at lögum, þa verdr hann utlagr[5] iij. mörkum[6], sa a sök er vill. Stefna skal heiman[7] ok[8] kvedia v.[9] heimilisbua[10] a þingi þers er sottr er. Ef madr er sottr of[11] þat mal, at hann færdi[12] eigi[13] lik til kirkiu, ok verst ha*n*n mali, ef ha*n*n getr þann kvid[14] at hann[15] hugdi at sa madr ætti[16] eigi[17] kirkiu lægt[18], ok fellr nidr utlegd. enn domr a at dæma hönum a hendr at hafa tilfært a[19] xiiij. nattum enum næstum eptir vapnatak. Ef madr færir lik til kirkiu þat er eigi[20] a kirkiulægt[21], ok vardar[22] þat fiörbaugs gard, nema hann geti þann kvid at hann hugdi at sa madr ætti kirkiu lægt[23], ok skal hann fra[24] hafa fært a xiiij. nattum hinum næstum[25] eptir þinglausnir[26], ok bæta löstinn kirkiu xij. aurum. Fiögur eru lik þau[27] er eigi[28] skal at kirkiu grafa. Þat er eitt ef madr andaz oskirdr. annat er skogarmans lik þers er o æll er ok[29]

---

[1] Mangl. *C.* [2] Istedetfor þangat har *D* þa*n*nig. [3] eda *A.* [4] ei *A*, *D*; ey *C.* [5] Saaledes *D*; utlægr *B*, *A*, *C.* [6] m*er*kr *D.* [7] heiman *A*, *C*, *D*; heima *B.* [8] ok *C*, *D*; mangl. *B*, *A.* [9] Mangl. *D.* [10] heimilisbua *B*, *C*, *D*; bua *A.* [11] Saaledes *D*; um *B*, *A*, *C.* [12] færdi *C* (færde); færi *B*, *D*; færir *A.* [13] ec*k*i *A*; ei *D*; ey *C.* [14] Ordene þann kvid mangl. *A.* [15] Mangl. *D.* [16] ætti *C*, *D*; atti *B*, *A.* [17] ec*k*i *A*; ey *C*; ei *D.* [18] kirkiu lægt *B*, *C*, *D*; Kyrkiu Læge *A.* [19] Mangl. *A.* [20] ei *A*, *D*; ey *C.* [21] K*yr*kiulæge *A.* [22] Istedetfor vardar har *C* verd*ur*; *D* ver. [23] K*yrkiu* Læge *A.* [24] Rettelse for fram i Haandskrifterne. [25] næsto *D.* [26] þinglausnir *B*, *A*; þynglavsn *D*; i *C* staaer kun þ*ing* med aaben Plads for Ordets sidste Del, som Afskriveren vel ikke har kunnet læse. [27] þau *C*; mangl. *B*, *A*, *D.* [28] ei *A*, *D*; ey *C.* [29] Istedetfor ok har *D* edr.

oferiandi, þat lik skal eigi[1] at Kirkiu grafa, nema biskup sa[2] lofi er yfir þeim fiordungi er, ok a þa til Kirkiu at færa þat lik[3]. it þridia er þat lik[4] er madr vinnr a ser verk þau er hönum verda at bana, sva at hann villdi unnit hafa, nema hann fai idran sidann, ok gangi til skripta vid prest, ok skal þa grafa lik hans[5] at Kirkiu, og þott eigi[6] nai hann prestfundi[7], ok segi hann olærdum manni til at hann idraz, ok sva þott[8] hann megi eigi[9] mæla, ok geri hann þær iarteignir at menn[10] finni[11] at hann idraz i huginum[12], þott hann komi eigi[13] tungunni til, ok skal grafa hann þa at kirkiu. [a]Þat er it fiorda[14] lik er biskup bannar at kirkiu leg hafi. [b]þat[15] lik er eigi a at kirkiu lægt[16] skal þar grafa er[17] firr[18] se tungardi manns, enn i orskotz helgi, ok þar er hvarki se akr ne eing[19], ok eigi falli vötn[20] um til bolstada, ok syngia eigi[21] liksong yfir.

---

a Jfr. K., c. 2, S. 12[14]; St., c. 9, S. 14[3]; se ovenfor S. 11, Note *a*.
b Jfr. Sk.. l. c., S. 11[20].

---

[1] ei *A*, *D*; ey *C*. [2] Mangler *D*. [3] þa til—lik *B*, *C*, *D*; þad Lyk þa til *Kyrkiu* ad f*æra* *A*. [4] it—lik *B*, *C*; þridia er þad Lyk *A*; Hid þridia Lyk er þat *D*. [5] Mangler *D*. [6] ei *A*, *D*; ey C. [7] Saaledes *B*; prests fundi *A*, *C*, *D*. [8] þo *A*. [9] e*ck*i *A*; ey *C*; ei *D*. [10] Ordet menn, som mangler i Haandskrifterne, er tilføiet af os. [11] finni *B*, *A*, *C*; fin*n*ist *D*. [12] huginum *B*; huganum *A*, *C*, *D*. [13] e*ck*i *A*; ei *C*, *D*. [14] Þat er it fiorda: — Þat it fiorda *B*, *A*, *C*; Þat er fiórda *D*. [15] þat *B*, *A*, *C*; þá *D*. [16] Ordene lik er eigi a at kirkiu lægt, ere, da Stedet aabenbart er forvansket, tilføiede i Henhold til andre Haandskrifter. [17] er *B*, *A*; at *D*, *C* (ad). [18] firr *B*, *C*; fyr *D*; f*y*ri *A*. [19] eing *B*, *A*, *D*; einge *C*. [20] vatn *D*. [21] ei *A*, *D*; ey *C*.

4. Her segir ef Kirkia ma eigi i sama stad standa.[1]

[a]Kirkia hverr skal standa i sama stad sem vigd er[2] ef[3] ma fyrir skridum, edr[4] vatna gangi, edr[5] elldz gangi, edr ofvidri[6], edur heröd[7] eydi at ur afdölum edr utströndum. þar er rett at færa kirkiu er þeir atburdir verda. þa er rett at færa kirkiu er[8] biskup lofar. Ef Kirkia er upp tekinn manadi[9] fyrir vetr edr lestist hun sva at hun er[10] onyt, ok skulu lik edr bein færd a brott[11] þadan[12] fyrir vetr nætr hinar næstu[13]. Til þeirrar kirkiu skal færa bein, er biskup lofar gröpt at. Þa er madr vill bein færa, þa skal landeigandi kvedia[14] til bua ix.[15] ok huskarlla þeirra sva sem til skipdrattar at færa bein. þeir skulu hafa med ser pala ok[16] rekur. hann skal sialfr fa hudir til at bera[17] bein i, ok eyki at færa. þa bua[18] skal hann kvedia, er næstir ero þeim stad er bein skal grafa upp[19], ok hafa kvatt vij. nattum fyrr[20] edr meira meli[21]. þeir skulu koma fyrir midiann myrgin[22]. Bondi a at fara til, ok huskallar allir

---

a Jfr. Sk., c. 4.

---

[1] Denne Capiteloverskrift Her—standa findes enslydende i alle Haandskrifterne, ogsaa *D*, dog at der, istedetfor eigi, i Haandskrifterne *A*, *C* og *D* staaer ei. [2] i sama—sem vigd er *B*, *C*; i sama stad oc vygd er *D*; þar sem hun er wygd og j sama stad *A*. [3] Istedetfor ef har *D* oc. [4] edr *B*, *A*, *D*; og *C*. [5] eda (her og de følgende Steder i denne Sætn.) *A*. [6] ofvidri *A* (ofwidre), *D* (of vidre); afvidri *B*; ófride *C*. [7] herød *D*; herad *B*, *D*; i *C* abbr. [8] er *B*, *A*; ef *C*, *D*. [9] manude *C*. [10] er *B*, *C*, *D*; sie *A*. [11] a brottu *C*. [12] Istedetfor þadan har *C* þa þad (urigtigt). [13] næstu *B*, *A*, *C*; firsto *D*. [14] Istedetfor kvedia her og lige nedenfor har *A* kueda (urigtigt). [15] bua ix *B*, *C*, *D*; ix bua *A*. [16] ok *B*, *D*; eður *A*, *C*. [17] Mangler *D*. [18] Istedetfor bua har *D* bændr. [19] grafa upp *B*, *A*, *C*; upp grafa *D*. [20] fyrr *C*, *D*; fyri *A*; mangler *B*. [21] mele *B*; mæli *D*, mæler *A*; mangler *C*. [22] Saaledes *C* (mirgin); morgun *B*, *A*, *D*.

þeir er heilindi[1] hafa til, nema smala madr. Þeir skulu hefia gröpt upp utarla[2] i kirkiu gardi, ok leita sva beina sem þeir mundi[3] fear, ef þar væri van i iördo. Prestr er skylldr at fara til ok[4] vigia vatn, ok syngia yfir beinum sa er til er beiddr[5]. Rett er hvart er vill at gera eina[6] gröf at beinum edr fleiri. Of þau audæfi öll er þeirri kirkiu hafa fylgt er upp er tekin[7] ok hun sialf, hvart sem þat er i löndum[8] edr lausum aurum, edr i kirkiu bunadi, þat skal fara[9] til þeirrar kirkiu er bein voru[10] til færd. Ef landeigandi lætr eigi[11] fara at færa bein til kirkiu sva sem mællt er, edr fara þeir eigi[12] er[13] kvaddir eru, þa verdr hverr þeirra sekr þrim mörkum, ok a landeigandi sök vid þa, enn sa vid hann er[14] vill. Stefna skal sökum þeim heiman, ok kvedia v.[15] heimilis bua a þingi þers er sottr er. enda skal domr dæma þeim a hendr bein færslu, at hafa færd[16] til kirkiu xiiij. nottum eptir vapna tak. [a]Þar er menn leggia fe til kirkiu at biskupa radi ok erfingia satt, þa a þat iafn fast at vera sem i lögrettu se lofat, ok ero slik vidlög[17] ef[18] fra er brugdit, ok er slik[19] heimting til.

---

a Jfr. K., c. 268; St., c. 48. Stykket findes ikke i de øvrige Haandskrifter.

---

[1] hæilindr *D*. [2] utarla *B*; utarlega *A* (wtarlega), *C*, *D*. [3] mundi *B*, *A*; mundu *C*, *D*. [4] fara til ok *A*, *D*; disse Ord mangle i *B*, *C*. [5] Istedetfor er beiddr har *C* beiddur verdur. [6] ein (feilskr.,) *C*. [7] Ordene Of þau audæfi — er upp er tekin ere en Rettelse for Haandskrifternes Ef þau audæfi öll er þeirri kirkiu hafa fylgt ero upptekinn. [8] löndum *B*, *A*, *D*, lande *C*. [9] Istedetfor Ordene þat skal fara har *D* þá skal færa. [10] voru *B*, *C*, *D*; eru *A*. [11] ei *A*, *D*; ey *C*. [12] ei *A*, *D*; ey *C*. [13] er *B*. *A*, *D*; sem *C*. [14] er *B*, *A*, *D*; sem *C*. [15] Mangler *D*. [16] færd *B*, *A*, *D*; fært *C*. [17] Saaledes i Haandskrifterne: maaskee feilagtigt for vidrlög. [18] ef *B*, *C*; er *A*, *D*. [19] Ordet slik, der mangler i alle Haandskrifterne, er tilføiet af os.

5. Her seger um Kirkiu giörd, ok tiunda halld.[1]

[a]Ef Kirkia brennr upp[2] edr lestiz, sva at adra[3] þarf at gera, þa skal þar gera kirkiu er biskup vill, ok þar kalla kirkiu er hann vill. Landeigandi er skylldr at lata gera kirkiu a bæ sinum, hvergi er fyrr let gera. hann skal upp hefia smid[4], sva at gerr[5] se a xij. manudum hinum næstum[6] þadan fra er kirkia lestiz sva at tidir megi veita, ef ecki for fallar[7]. Landeigandi a at leggia fe til Kirkiu[8], sva at biskup vili[9] vigia[10] fyrir þeim sökum, þa skal biskup[11] til fara at[12] vigia[10] kirkiu þa[13]. Bondi er skylldr sa er þar byrr at hallda kirkiu dag þann[14] at iafnleingd hverri[15] um sinn a[16] xij. manudum, ok hiu hans ok gestir þeir er þar ero of[17] nottina adr, ok þeir menn er[18] tiund sina leggia sva þangat at biskup vill at þar halldi kirkiu dag[19]. Þar skal hverr madr hallda kirkiu dag er[20] biskup vill hallda lata, ok hallda sva at helgi sem paska dag[21]. Enn iafnt ferr hann[22] sem messo dagar adrir[23].

---

a Jfr. Sk., c. 4, S. 13[17].

---

[1] I *D* er Overskriften: Her segir um*m* Kyrkiogiørd. [2] Mangl. *C*. [3] Mangler *C*. [4] smid *B*, *A*; smyde *C*; smydit *D*. [5] Istedetfor sva at gerr (giord *A*) har *C* so giörd. [6] nærstu *C*; næsto *D*. [7] Ordene ef ecki for fallar staae saaledes i alle Haandskrifterne. [8] fe til kirkiu *B*, *C*, *D*; til k*yr*kiu fie *A*. [9] vilie *A*, *C*, *D*. [10] viga *C*. [11] Mangler *C*. [12] Istedetfor at har *D* oc. [13] Dette Ord forbinder *D* med den følgende Sætning. [14] Istedetfor Ordene fra: þa. Bondi er har *D* (urigt.) þá á bondi sá er þar byr ad halda k*yr*kio þadan. [15] Istedetfor iafnleingd hverri i *B*, *C*, *D* har *A* Jafndeige huo*r*u (urigtigt). [16] hverium tilføier *D*. [17] Saaledes *D*; um *B*, *A*, *C*. [18] menn er *A*; i *B* og *C* mangle disse Ord; istedetfor ok þeir menn er har *D* edr þeir menn oc er. [19] þar — kirkiu dag *B*, *A*; þeir hallde kyrkiudag *C*, *D*. [20] er *B*, *A*, *C*: sem *D*. [21] Ordene sem paska dag mangle i *A*. [22] Mangler *C*. [23] ferr — adrir *B*; i de øvrige Haandskrifter

[a]Þat er ok[1] ef menn fara stefnu farar[2] þangat i tun a þeim degi[3] er menn hallda kirkiu dag, ok vilia stefna bonda edr[4] hiuum hans edr gestum[5] ok eigu[6] þeir menn sakir vid hina er fyrir ero, þa er rett at þeir stefni i moti ef þeir vilia, sva sem rumheilagt se, hvargi er þeir gera eigi[7] heiman för til þers. [b]Þangat skal hverr madr leggia lögtiund sina halfa til þeirrar kirkiu sem biskup kvedr at, ok skal biskup skipta heradi til þers af hverium by[8] til hverrar kirkiu hverr skal giallda sina tiund hvergi er a landi byrr. Sa[9] er tiund skal leysa af hendi, hann skal giallda þar i tuni fyrir kalldyrum a kirkiu bænum, hinn v^ta^. dag viku er iiij. vikur ero af sumri. hann skal giallda þat fe[10] i vadmalum edr[11] varar felldum, i gulli edr brendu silfri. han*n* skal giallda halfan þann lut, ef hann vill, er hann gelldr þangat, i vaxi edr vidi edr tiöru. þat er fiordungr allrar tiundar. kost a hann at giallda allt i vadmalum ef hann vill þat helldr. Ef eigi[12] kemr fe þat fram sva[13] sem mællt er, þa er þeim rett er kirkiu vardveitir at nefna vatta at, ok stefna um þar i tuni fyrir kalldyrum um tiundar halld, ok telia hinn[14] sekan um vj. mörkum[15], ok

---

a Stykket til heiman för til þers findes, foruden her, alene i St., c. 12, S. 16[5] og Sk., l. c., S. 15[8].
b Jfr. Sk., l. c., S. 14[6].

---

er Læsemaaden forvirret: fyr*ir* han*n* sem m*esso* d*a*ga ad*ra* *A*; særan sem messodaga adra *D*; f*y*r*i* sem m*esso* d*aga* ad*ra* *C*. (skrevet, som om Skrifttrækkene i det Haandskrift, der blev skrevet efter, skulde efterlignes). [1] Mangler *D*. [2] farar *B*; farir *C*, *D*; för *A*. [3] þeim degi *B*, *A*, *D*; þan*n* dag *C*. [4] eda *D*; ed (feilskrevet) *C*. [5] bonda — gestum *B*, *C*, *D*; Hiu*u*m ed*ur* Bonda, eda giestum hans *A*. [6] eigu *B*, *D* (eigo); eiga *A* *C*. [7] Ordet eigi er tilføiet af os. [8] by *B*, *A*, *C*; bæ *D*. [9] madr tilføier *C*. [10] allt tilføier *D*. [11] Istedetfor edr *B*, *C*, *D*, har *A* og. [12] ei *A*, *D*; ey *C*. [13] Mangler *C*. [14] hinn *B*, *C*, *D*; hann *A*. [15] m*e*rkr *D*.

giallda tvennum giölldum þann lut tiundar er[1] ogolldinn er sva[2] sem buar virda. Hönum er rett at stefna sinni[3] stefnu um hvarn[4] fiordunginn, enda er rett at stefna einni stefnu[5] um bada fiordungana, af þvi at einn er adili at badum, ok heimta sem adra[6] tiund. [a]Þar er madr leggr fe[7] til kirkiu, hvart er[8] þat er i löndum edr lausum aurum i[9] bu fe edr tiundum af þeim bolstödum er herada menn[10] skulu þangat inna þa skal sa er kirkiu vardveitir lata[11] gera þann maldaga a skra allan[12] hvat hann hefir fear gefit þangat edr adrir herads menn. þeim maldaga er hönum rett at lysa at logbergi, edr i lögrettu[13], edr a var þingi[14] þvi er hann heyr[15], hvat þar liggr fear[16] til þeirrar kirkiu.

6. Her segir um kirkna fyrnd, ok ef þeirra godzi er rangliga logat[17].

[b]Hann skal lata rada[18] skra ok lysa þann[19] maldaga

a Jfr. Sk., c. 5.
b Jfr. Sk., c. 5. S. 15[21].

[1] er *A*, *C*, *D*; sem *B*. [2] Mangler *D*. [3] einri (urigtigt) *C*. [4] Rettelse for hvern *B*; hvörn *A* (huörn), *C*, *D*. [5] Mangler *D*. [6] ádur (urigt.) *C*. [7] sitt tilføier *D*. [8] er *B*, *D*; mangl. *A*, *C*. [9] Mangl. *C*. [10] Saaledes (ikke heradsmenn) i Haandskrifterne. [11] Saaledes *A*, *C*, *D*; lat (feilskrevet) *B*. [12] Ordene skra allan, som findes saaledes i *B*, *A*, mangle i *C*, hvor en aaben Plads er efterladt for disse Ord, som Skriveren vel ikke har kunnet læse; istedetfor det følgende Ord hvat har *C* hvört. I *D* ere oversprungne Ordene a skra allan hvat hann — herads menn. þeim maldaga (giera þan*n* maldaga. Er hono*m* rett at lysa at løgbergi). [13] Ordene edr i lögrettu mangle *C*. [14] Istedetf. a var þingi har *D* Øxar ær þyngi (urigt.). [15] Rettelse for hey r *D*; heyrir *B*, *A*, *C*. [16] fear *B*, *A* (fiár), *C* (fiár); fe *D*. [17] I *D* er Overskriften U*m* Kyrkio, hvorefter tilføies imellem Klammer pendent seqventia ab antecedentib*us*. [18] Istedetfor rada har *C* reida. [19] Saaledes *B*; þeim *A*, *C*, *D*.

heima at kirkiu um sinn a xij manudum hverium, þa er menn hafa þangat tida sokn flestir. Ef madr tekr þat fe er til kirkiu er lagit[1], ok gelldr a brott edr gefr edr selr ödrum mönnum, ok vardar[2] fiörbaugs gard þeim er selr[3], ok sva[4] þeim er kaupir visvitandi, ok a sa sök er kirkiu vardveitir, ef hann vill sott hafa. Enn ef sa madr[5] logar fe fra kirkiu er hana[6] vardveitir, edr sa er til hefir gefit, ok vardar[7] þeim[8] fiörbaugs gard sem ödrum mönnum, ok a[9] sök vid bada þa hverr er vill. þat er stefnu sök, skal kvedia[10] til ix. heimilis bua[11], a þingi[12] þers er sottr er. Nu ef qvidr ber a[13], þa a at dæma hann fiörbaugs mann, enn gripinn aptr til kirkiu, ef ólógat er. enn ef logat er grip þa skal iammarga[14] aura aptr leggia til kirkiu sem buar virda at þat var verdt[15] er a brott[16] var tekit. Þeim[17] þeirra skal stefna til giallda um kirkiu fe er selldi edr keypte, er manni þykir fevænligra[18], enn fiörbaugs gard vardar[19] hvarum[20] tveggia. [a]Bondi sa er a kirkiu bæ[21] byrr, a at bera elld til kirkiu edr ringia klockum, edr sa madr er hann krefr[22]. Presti er ok rett þetta at gera,

---

a Jfr. Sk., c. 6.

---

[1] lagit *B*, *D*; lagt *C*; logad (urigtigt) *A*. [2] Istedetfor vardar har *D* ver þat. [3] Istedetfor selr har *A* stelur (urigtigt). [4] Mangler *D*. [5] sa madr *B*, *D*; m*ad*r saa *A*; madr (med Udeladelse af sa) *C*. [6] Istedetfor hana har *D* ban*n* (urigtigt). [7] ver *D*; verdur *C*. [8] þeim *B*, *C*; þat *A*, *D*. [9] sa tilføier *D* (urigtigt). [10] kueda (urigtigt) *A*. [11] ix. heimilis bua *B*, *A*, *C*; heimilis bua ix *D*. [12] þing (feilskrevet) *A*. [13] Ordene ef qvidr ber a ere en Rettelse for ef qvidr ber *D*; ef qvid bera *B*, *A* (be*ra*); kvid bera *C*. [14] jafnmarga *A*, *C*, *D*. [15] Istedetfor var verdt har *D* verdt verdr. [16] a brott *B*, *D*; a burt *A*, *C*. [17] Istedetfor þeim har *D* Til (urigtigt). [18] fevænligra *A* (fiewænleg*ra*); fevænligri *B*; fevænlegt *D*; er madur þikir fevænligur (urigtigt) *C*. [19] verdur *C*; ver *D*. [20] hvarum *B*, *C*, *D* (hverium); huöru *A*. [21] Istedetfor a kirkiu bæ har *D* at k*yr*kio. [22] til tilføier *D*.

ok þeim er[1] hann krefr til. Ef kirkiu verdr grand at elldi af med för þeirra manna er nu ero[2] taldir, edr lestiz klocka, ok hallda þeir eigi[3] abyrgd, ef þeir fa þann kvid at þeir færi[4] sva med, sem þeir ætti[5] sialfir ok villdi[6] vel med fara. Ef madr hleypr til obodit[7], at bera[8] elld til kirkiu edr[9] ringia edr[9] kveikia kerti, þa abyrgiz hann. [a]Sa er a kirkiu bæ byrr, er skylldr at fæda prest ij. misseri ef hann a þar lögheimili, ok syngr hann þar hvern dag löghelgann naud synia laust. Ef prestr syngr þar sialldnar, ok er bondi sa er[10] þar byrr skylldr at ala hann[11] at dagverdi ok nattverdi þa er han*n* syngr þar messo um daginn, ok hross edr mann ef hönum fylgir[12]. Ef fleiri bua a einum kirkiu bæ enn einn, þa skal at þeim lut[13] hverr þeirra[14] ala prest, sem þeir hafa af landi, hvart er[15] þeir eru landeigendr[16] edr eigi[17]. utlagr[18] er sa er syniar. Ef leiglendingr byrr a kirkiu bæ, ok renar kirkia sva at[19] eigi[20] ma tidir i gera i hveriu vedri, þa skal hann gera ord landeiganda at koma til at bæta at[21] kirkiu. Landeigandi a sva til at fara[22] at at[23] se gert a halfum manadi[24] hinum

---

a Jfr. Sk., c. 7.

---

[1] Mangler *A*. [2] ero *B*, *A*, *C*; voro *D*. [3] ei *A*, *D*; ey *C* [4] fari *D*. [5] ætto *D*. [6] vildo *D*. [7] obodit *B*, *D*; óbeded *C*; obeden*n* *A*. [8] bera *B*, *C*, *D*; færa *A*. [9] eda *A*; efter ringia er maaskee glemt klukku eller klukkum. [10] Mangl. *A*. [11] Istedetf. hann har *C* þá (urigt.). [12] honum fylgir *B*, *C*, *D*; filger h*onum* *A*. [13] lut *D*, *A* (hlut); istedetfor dette Ord have *B* og *C* sitt (urigt.). [14] Mangl. *A*. [15] Mangl. *C*. [16] þeir — landeigendr *B*, *A*; þeir eru landeigande *C*; prestr er landeigandi (urigt.) *D*. [17] ei *A*, *C*, *D*. [18] Saaledes *D*; utlægr *B*, *A*; abbrev. utl. *C*. [19] Mangl. *C*. [20] ei *A*, *D*; ey *C*. [21] at *B*, *A*, *D*; mangl. *C*. [22] fara *D*; fá *B*, *A*, *C*. [23] Mangl. *C*, *D*. [24] manude *A*, *C*.

næsta[1] þadan fra er hönum voru ord giörr[2] sva at veita megi tidir i. ella sekr iij. mörkum. Ef leiglendingr nair eigi[3] fundi[4] landeiganda, ok er hann farinn af landi edr or fiordungi[5], þa er hann skylldr at gera at kirkiu, enn heimta kostnad fyrir at[6] landeiganda. Enn ef kvidr berr þat at þo mundi veita mega at[7] tidir[8] i kirkiu þa er eigi[9] landeigandi skylldr at giallda þar fe fyrir. Guds þauck hefir hinn[10] fyrir verk sitt. Ef yngri menn eigo[11] kirkiu bæ[12] enn xvj.[13] vetra gamlir karlar, edr konur[14] yngri enn xx.[15] þa a sa madr at hallda kirkiu upp[16] at öllu er logradandi er fiar[17] hinna ungu manna. Hann skal taka jafn marga aura af fe. hinna ungu manna[18] sem buar virda at hann hefir[19] lagt til kirkiu þurftar. [a]Þar skal kirkia hver standa sem hun er vigd[20], ok sva fe þat allt er[21] þangat[22] er til lagit[23] edr[24] keypt edr gefit. Enn ef nockur madr logar þvi a brott[25], ok vardar[26] þat fiörbaugs gard, enda skal aptr dæma fét[27] allt til kirkiu. Nu

---

a Stykket til ef hann gerir eigi sva findes, foruden her, alene i St., c. 14, S. 19[12].

---

[1] halfum—næsta *B*, *A*, *C*; enom næsta hálfom mánadi *D*. [2] Istedetfor giörr har *A* giord. [3] ei *A*, *D*; ey *C*. [4] Mangler *D*. [5] af landi—fiordungi *B*, *C*, *D*; wr lande ed*ur* fiórdunge *A*. [6] Saaledes *B*; af *A*, *C*, *D*. [7] at *C*; mangler i *B*, *A*, *D*. [8] Istedetfor veita—tidir har *A* tyder weita m*ei*ga. [9] Saaledes *B*, *D* (ei); mangler *A*, *C*; sandsynligvis har der i det oprindelige Haandskrift staaet erat. [10] hefir hinn *A* (hefur); hefr han*n* *D*; hefir hönu*m* *B*; hæfer hönum *C*. [11] eiga *C*. [12] Herefter er i alle fire Haandskrr. skrevet saman, hvilket vi have udeladt som urigtigt. [13] xvj. *B*, *A*, *D*; xviij *C*. [14] qvin*n*ur *D*. [15] vetra tilføier *C*. [16] upp *C*, *D*; uppi *B*, *A*. [17] fiar *A*, *C*, *D*; fari (urigtigt) *B*. [18] Ordene fra Hann skal taka, der mangle i alle fire Haandskrifter, ere tilføiede efter St. [19] hefir *B*, *A*, *C*; hafi *D*. [20] hun er vigd *B*, *A*, *D*; vigd er *C*. [21] Mangler *C*. [22] Istedetfor þangat har *D* þegar (urigtigt). [23] til lagit *D*; til lagt *C*; tillagt *B*; lagt til *A*. [24] Tilføiet afos. [25] a brott *B*, *D*; burt *A*, *C*. [26] ver *D*; verdur *C*. [27] fét *B*, *C*; fe *A*, *D*.

a annar madr land, enn[1] annar[2] kirkiu ok logar sa fé fra kirkiu er land a, þa a sa[3] sök vid hann er kirkiu a. Enn ef sa logar fra er kirkiu a þa a landeigandi sok vid hann[4] enn sa er vill ef þeir vilia eigi[5] sekiaz[6]. Nu a madr fleiri kirkiur[7] enn eina, þa skal hann skipta buningi ok fe[8] med þeim sva sem hann vill ef biskup lofar, enda[9] a madr at kaupa tidir af kirkiu fe, ef hann hefir eigi[10] annat til, enda lofi biskup. Sa madr er kirkiu a skal fa til vax lios, ok eigi[11] færri messor en x. a milli[12] alþinga ijia. hann skal beida þann[13] prest er þar er næst at hann syngi laugtidir, ok er hann utlagr[14] iij. mörkum[15] ef hann gerir eigi sva[16]. [a]Tiu messor skulu verå at halfum eyri rumhelgra[17] daga. [b]Sa madr er[18] kirkiu a skal gera[19] at kirkiu, sva at i öllum vedrum se tidir igerandi, ok a hann at grafa torf til i landi hins[20], þar er[21] hvarki se akr ne eing. Bondi er skylldr at ala prest, ok mann med hönum edr[22] hest. Sa madr a at fa iij. messor milli[23] alþinga ij. ella er hann utlagr[24] iij. mörkum[25]. Nu hrörnar kirkia sva at[26]

---

a Findes ikke i andre Haandskrifter.

b Stykket til er tidir kaupir a findes, foruden her, alene i St., l. c., S. 19[26].

---

[1] Istedetfor enn har *C* og. [2] madr tilføier *A*. [3] sa *A*, *C*, *D*; mangl. *B*. [4] Ordene fra er kirkiu a. Enn ef sa, der mangle i alle Haandskrifterne, ere tilføiede efter St. [5] ei *A*, *D*; ey *C*. [6] Saaledes (sekiaz *B*; sekiast *A*, *C*; sækiaz *D*). [7] kirkiu (feilskr.) *C*. [8] buningi ok fe *B*, *D*; fie og buninge *A*, *C*. [9] Istedetfor enda har *D* Enn þá (urigt.). [10] ecki *A*; ey *C*; ei *D*. [11] ei *A*, *D*; ey *C*. [12] a milli *B*, *C*; mille *A*, *D*. [13] þann *A*, *D*; mangl. *B*, *C*. [14] Saaledes *D*; utlægr *B*, *A*; utl. *C*. [15] merkr *D*. [16] eigi sva *B*, *A* (ei so), *D* (ei sva); so ecke *C*. [17] rumhelgra *C*; rumhelga *B*, *A*, *D*. [18] Mangl. *D*. [19] gera *A*, *C*, *D*; ger (feilskr.) *B*. [20] hins *B*, *C*, *D*; hans *A*. [21] Mangl. *C*. [22] eda *A*. [23] milli *B*, *A*, *C*; millom *D*. [24] Saaledes *D*; utlægr *B*, *A*; sekur *C*. [25] merkr *D*. [26] Mangl. *A*.

osyngiandi er i, þa skal sa madr er byrr a landi, gera þeim ord er kirkiu a sva snemma sumars at at[1] verdi gert. Nu vill sa eigi[2] at gera, ok skal hinn þa[3] er land a heimta til bua v. hvart þeim þiki[4] tidir gerandi i sogurri[5] kirkiu. Nu þikir þeim eigi[6] tidir igerandi i öllum vedrum. þa eignaz[7] sa kirkiu er land a ef hann gerir at. Nu gerir hann at kirkiu ok hefir hann[8] eigi[6] adr[9] synt buum[10], þa eignaz[11] hann þo ef hann hefir gert þeim ord adr er kirkiu[12] a, ef þat berr kvidr, at eigi[6] væri syngianda[13] i öllum vedrum adr i kirkiu[14]. Nu brotnar kirkia ofan, þa skal sa er land a gera þeim ord er kirkiu a. Nu vill sa eigi[15] upp gera, þa skal sa er land a[16] hafa gert a þeim xij. manudum[17] hinum næstum[18] kirkiu, ok eignaz[19] hann þa kirkiu, edr fært[20] bein brott[21] at lofi biskups. Sva ok ef madr gerir ei[22] kaupa tidir a[23] kirkiu sa er a[24], þa er hann[25] utlagr[26] iij. morkum[27], enn sa eignaz[28] kirkiu er tidir kaupir a.

---

[1] Istedetfor at har *D* þad. [2] e*ck*i *A*; ey *C*; ei *D*. [3] Istedetfor þa har *D* sá. [4] Rettelse for þikir *A*, *D*; vyrdest *C*; i *B* mangler Ordet. [5] Saaledes *B*; suo gurre *A*; sagdri *C*; mangl. *D*. [6] e*ck*i *A*; ey *C*; ei *D*. [7] eignest *A*. [8] Mangl. *D*. [9] ad (feilskr.) *A*. [10] Istedetfor buum har *D* B*isk*upi (urigt.). [11] eignest *A*. [12] Mangl. *D*. [13] Saaledes *B*; syngiande *A*, *C*, *D*. [14] adr — kirkiu *B*, *C*, *D*; j k*yr*kiu ad*ur* *A*. [15] ei *C*, *D*. [16] Ordene gera þeim ord er kirkiu a. Nu vill sa eigi upp gera, þa skal sa er land a staae saaledes i *B*, *C*, *D*; de mangle i *A*; disse Ord findes ikke i St., hvor de maae antages ved Uagtsomhed at være udeladte, og som saaledes kan berigtiges efter disse Haandskrifter. [17] Skrevet manadom *D*. [18] næstu *A*, *C*, *D*. [19] eignest *A*. [20] fært *C* (færdt); færi *B*, *A*, *D*. [21] brott *B*, *D*; burt *A*; i burtu *C*. [22] gerir ei *B*, *A* (e*ck*i); giörer ey ad *C*; vill ei *D*. [23] Saaledes *B*, *A*; ad *C*, *D*. [24] Istedetfor sa er a har *D* edr á. [25] hann *C*, *D*; mangl. *B*, *A*. [26] Saaledes *D*; utlægr *B*, *A*, *C*. [27] m*er*kr *D*. [28] eignest *A*.

[a]Enn f madr er sva ungr at hann a ei[1] fiarhalld sitt, edr[2] er hann af landi farinn, ok gera þeir kirkiu er fe hans[3] vardveita, þa eigu[4] þeir kost at taka af hans fe, sva mikinn[5] sem þa kostadi, edr þeir eigniz[6] kirkiu. [b]Þat er manni ok[7] rett at læra prestling til kirkiu sinnar ok skal hann gera maldaga vid sveininn sialfann ef hann er xvj.[8] vetra. Enn ef hann er yngri, þa skal hann gera vid lögrádanda hans. Sa maldagi a at halldaz allr er þeir gera. Nu gera þeir ei[9] annan maldaga enn madr tekr prestling til kirkiu at lögmali. hann skal fa hönum kennzlu ok sva lata rada hönum at sveininum se ovegslaust ok frændum hans, ok sva vid gera sem hanz barn væri. Nu vill sveinn[10] eigi[11] nema ok[12] leidiz bok, þa skal hann færa[13] til annarra verka, ok rada hönum sva at hvarki verdi[14] at örkuml[15] ne lyti, ok hallda til sem rikst[16] at öllu annars. Nu vill hann aptr hverfa til nams sins[17], ok skal hönum þa[18] þar til hallda. þa er han*n* hefir vigslu tekit ok hann er[19] prestr, ok er sa madr er hönum feck kennzlu skylldr at fa hönum messu föt ok bækr þær er[20] biskupi syniz at hann megi veita

---

a Denne Bestemmelse har, som den her foreligger, intet Tilsvarende i andre Haandskrifter. Det er imidlertid sandsynligt, at den er forvansket og at den svarer til St., l. c., S. 20[18], der iøvrigt ikke findes i andre Haandskrifter.

b Jfr. Sk., c. 8.

---

[1] ey *C.* [2] eda *A* (ligel. Lin. 4). [3] Istedetf. hans har *C* hafa ad. [4] eigu *B*, *D*; eiga *A*, C. [5] Saal. *B*; miked *A*, *C*, *D*. [6] Saal. *B*, *A*, *C*; eignaz *D*; Sætningen er muligen forvansket ved Udeladelsen af nogle Ord. [7] manni ok *B*, *A*, *D*; og man*n*e *C.* [8] Saaledes *B*, *A*, *D*; xviii *C.* [9] ec*k*i *A*; ey *C*; ei *D.* [10] sveinn *C*, *D*; sveinninn *B*, *A.* [11] ei *A*, *D*; ey *C.* [12] Mangler i *A.* [13] færa *B*, *D*; fara *C*; giöra (urigtigt) *A.* [14] Istedetfor verdi har *A* reyde (urigtigt). [15] Saaledes *B*; örkumsl *A*, *C*, *D.* [16] rikst *B*, *A*, *C*; ryk sie (synes forvirret) *D.* [17] nams sins *B*, *A*, *C*; nams hins *D.* [18] þa *A*, *D*; mangler *B*, *C.* [19] hann er *B*, *C*, *D*; er hann *A.* [20] I *A* synes istedetfor dette Ord at staa ad.

xij. manada tidir med. Prestr skal[1] fara til kirkiu þeirrar, er hann var lærdr til, ok syngia þar hvern dag löghelgan messo at meinlausu[2]. ottösöng ok messu ok aptan söng, ok um langa föstu[3], ok iola föstu, ok imbru[4] daga alla. hann skal[5] lysa maldaga at lögbergi þeim er vid prest er gerr, edr i lögrettu. hönum er rett at veria lyrite inni hafnir[6] hans ef hann vill at lögbergi. Ef[7] prestr flyrr kirkiu þa sem[8] hann er lærdr til, sva at hann veitir eigi[9] tidir at sem mælt er, þa vardar þeim[10] manni[11] skoggang er vid hönum tekr edr tidir þyggr at[12] hönum edr sam vistum er vid hann. iafnt vardar[13] samvista vid hann sem vid skogar man*n*, er lyritti var varid[14] inni höfn hans, ok er þat[15] fimtar doms sauk, ok skal sauk þa lysa at lögbergi, ok heimta hann[16] sem annan mans[17] mann. Sva skal prestr leysaz fra kirkiu, at læra annan i stad sinn[18], þann[19] er biskupi þycki[20] þeim[21] slikt fullting i[22]. Ef prestr verdr siukr þa skal sa er kirkiu helldr rada hve[23] leingi hann vill vardveita hann. Sa madr skal færa prest a hendr frændum. Ef hönum batnar þa er hann lauss fra kirkiu. Enn ef han*n*

---

[1] skala (feilskr.) *C*. [2] og tilføie *A*, *D*. [3] Istedetfor langa föstu har *D* vij. vikna fösto. [4] Saaledes *A*; ymbru *C*, *D*; ymbra *B*; det følgende Ord alla mangler *C*. [5] hann skal *B*, *C*. *D*; skal hann *A*. [6] inni höfn *D*. [7] Istedetfor Ef har *D* Enn ef. [8] Mangl. *D*. [9] ei *A*, *C*, *D*. [10] þ*at* *A*. [11] Istedetfor manni har *C* Madur (forvirret). [12] at *B*; af *A*, *C*, *D*. [13] I *C* skrevet var þar. [14] varid *B*, *A*, *C*; varinn *D*. [15] þat er en Rettelse for þa i Haandskrifterne; efter dette Ord tilføier *A* (feilagtigen) wt a (og er þá wt a fimtardóms sok). [16] Tilføiet af os. [17] mans *B*, *C*, *D*; man*n*s *A*. [18] stad sinn *B*, *D*; sinn stad *A*, *C*. [19] þann *B*, *D*; þ*ei*r (saaledes synes der at staae) *A*; þeirre *C*; muligt er det, at der i det tidligere Haandskrift har staaet þeirra. [20] þycki *B*, *D*; þiker *A*; mangl. *C*. [21] Mangl. *D*. [22] fullting i *D*; fulltingi i *B*, *C*; fulltynge (med Udeladelse af i) *A*. [23] Istedetfor hve har *A* hvad.

andaz fra þeim stad er hann er[1] til vigdr. ok atti hann fe eptir. þa skal kirkia taka af fe hans, ok sa madr er hanā vardveitir. ccc. vj. alna aura. Enn ef hann atti meira fe þa taki þat frændr prestzins[2].

7. Her[3] segir um þyrmsl[4] a kirkium[5] ok Bænhusum.

[a]Þat er mællt i lögum at menn skulu eigi[6] bera vopn i kirkiu[7], ok eigi[8] setia vid kirkiu veggi, ok eigi[9] leggia a kirkiu edr a kirkiu palla, ok eigi[9] festa a þat neitt[10] er kirkiu er afast. Slik þyrmsla[11] er öll a[12] bæna husum[13] þeim er biskup lofar tidir at. Enn ef af er brugdit, þa vardar[14] þat fiörbaugs gard. biskup a sök ef hann vill sækia lata, enn ella prestr sa er kirkiu vardveitir, edr bæna hus[15], bondi at þridia kosti sa[16] er a þeim bæ byrr er kirkia stendr a. Enn sa a sök þessa[17] er vill, ef eingi[18] vill þeirra er nu voro taldir. Rett er at stefna sauk þeirri at heimili þers er sottr er edr[19] sva at hann heyri sialfr. Rett er ok[20] at stefna hinn[21] v. dag viku er iiij. vikur ero af sumri at kirkiu edr[22] bæna husi[23]

a Jfr. Sk., c. 27.

[1] er *B*, *A*, *C*; var *D*. [2] prests *D*. [3] I *D* er Overskriften Um Vapna Burdi Kyrkio. [4] Saaledes *A*; þyrmslu *B*, *C*. [5] kirkium *A*; kirkiu *B*, *C*. [6] ei *A*, *C*, *D*. [7] kyrkiur *A*. [8] ok eigi *B*, *C* (og ey), *D* (oc ei); edur *A*. [9] ei *A*, *C*, *D*. [10] a þat neitt *B*, *A*; vid þad neitt *C*; á þvi neino *D* [11] Saaledes i alle Haandskrifterne. [12] öll a *B*, *C*; öll (a udeglemt) *D*; a öllum *A*. [13] bæna husum *B*, *C*; bænhusum *A*; bænda hwsom (urigt.) *D*. [14] ver *D*; verdur *C*; det følgende Ord þat mangler *A*. [15] bænahus *D*; bænhus *B*, *C*, *A* (hvor der staaer bænhusbondi, som om disse Ord hørte sammen). [16] sa *A*; mangl. *B*, *C*, *D*. [17] Istedetfor þessa har *D* þeirra (urigt.) [18] einginn *A*, *C*. [19] Tilføiet af os. [20] Mangl. *D*. [21] Mangl. *A*. [22] eda *A*. [23] bæna husi *D*; bæn husi *B*, *A*, *C*.

þvi[1] er misþyrmt er. madr skal sækia sok þa vid vattord, ef hann hefir vatta at nefnda[2] þa er vapn var til kirkiu borit. ella skal hann kvedia[3] tylftar kvidar[4] Goda þann er sa er i þingi med[5] er sottr er. Enn ef hann veit eigi[6] hverr sa er, þa skal kvedia[7] tylftar kvidar[8] goda þann er hann er i þingi med[9] sialfr. Ef godinn[10] er sottr þeirri sök[11]. þa skal sa er sækir kvedia[12] samþingis goda hans xij. kvidar[13]. Enn madr verst[14] sauk þeirri ef hann getr þann kvid at hann bæri þers erendiz vapn til kirkiu at smida at henni nockut þers[15] er hun þurpti[16]. Þat er ok til varnar mællt[17] ef madr bydr giörd *Biskups*[18] a þessu mali ok þau handsöl med[19] er hönum þyki god, þa skal þvi[20] eigi[21] nita[22]. þau eru vopn[23] til þers talinn. öx[24], sverd, spiot, svidur, bryn tröll[25]. Rett er at hafa knif i kirkiu[26], ef blad er eigi[27] leingra enn spannar. Varnir ok gagn sakir skulu eigi[28] metaz um mal þau er rett verdr höfdut sökinn.

---

[1] þvi *A, C, D*; þat (urigt.) *B*. [2] at nefnda *B, C, D*; nefnda at *A*. [3] kueda *A*. [4] tylftar kvidar *A;* tylftar kvid *B, C*; istedetfor disse Ord har *D* til (kvedia til goda). [5] med *A, C, D*; istedetfor dette Ord har *B* manns (urigt.). [6] ei *A, C, D*. [7] kueda *A*. [8] Istedetfor tylftar kvidar har *D* til (kvedia til goda). [9] med *A, C, D*; mannz (urigt.) *B*. [10] I *D* skrevet goþin*n*; efter dette tilføier *B* urigtig: eigi. [11] Istedetfor þeirri sök har *C* sialfur. [12] kvedia *C, D*; k. (abbrevieret) *A*; kirkiu (urigt.) *B*; i det tidligere Haandskrift har vel alene staaet k, som er blevet opløst saaledes; overhovedet synes der i hiint Haandskrift, hvad dette Capitel angaaer, at have været anvendt flere Forkortelser end sædvanligt. [13] Saaledes *A, C*; kvid *B*; istedetfor xij kvidar har *D*: til q.; maaskee har der i det tidligere Haandskrift alene staaet t. k. [14] Istedetfor madr verst har *C* ef madr varast (urigt.) [15] Istedetfor þers have *C* og *D* þad. [16] þurpti *B, A, D*; þirfte *C*. [17] Mangl. *C*. [18] Skrevet B i *B* og *A*; B*iskup*i *D*; mangl. *C*. [19] med *A, C, D*; mannz (urigt.) *B*. [20] þvi *A, C, D*; þat *B*. [21] ei *A, C, D*. [22] neita *C, D*. [23] eru vopn *B, A, C*; vopn eru *D*. [24] öxi *C*. [25] bryntöll (feilskr.) *A*. [26] i kirkiu *B, C, D*; til *kyrkiu* *A*. [27] ei *C, D*. [28] ei *A, C, D*.

8. Her segir um skylldur[1] biskups i visitatione[2].

[a]Biskupa skulum vær æiga ij. her a landi.[3] skal annar vera at stoli þeim er i skalhollti heitir, enn annar skal vera at holum i hialltadal, ok skal sa hafa yfir för um[4] nordlendinga fiordung um sinn a xij. manudum[5] hverium. Enn sa biskup er[6] i skalhollti skal vera[7], skal[8] hafa yfer för um iij. fiordunga, fara sitt sumar um hvern fiordung, aust firdinga fiordung[9], rangæiginga[10] fiordung, ok vest firdinga fiordung. Biskup er til þess skylldr þa er hann fer um fiordung, at koma i hvern löghrepp, sva at menn nai fundi hans ok[11] vigia kirkiur[12] ok[13] sönghus ok bæna hus[14], ok[15] biskupa börn ok veita mönnum skripta göngu[16]. þar er biskup vigir kirkiu a hann at taka xij. aura. enn þat fe gefr biskup til kirkiu þeirrar[17] er hann[18] hefir vigt[19]. þar er hann vigir söng hus edr bæna hus[20], þat[21] skal hvart[22] kaupa vj. aurum[23]. [b]Ef

---

a Jfr. Sk., c. 9.

b Findes, foruden her, kun i St., c. 15, S. 22[20] og Sk., l. c., S. 20[20].

---

[1] skylldur *A*, *C*; skylldr *B*. [2] I *D* er Overskriften: Um*m* Bisk*u*pa oc þeirra Verk. [3] Biskupa — landi *B*, *A*, *C* (hvor dog vær er udeglemt); Biskupar skulo vera tveir á landi her *D*. [4] Mangl. *C*. [5] I *D* skrevet manødom. [6] er *B*, *A*, *D*; sem *C*. [7] skal vera *B*, *A*, *D*; er *C*. [8] vera skilldur ad tilføier *C*. [9] Istedetfor austfirdinga fiordung har *A* fiord*ung* austf*irdinga* (Afskriverfeil). [10] Saaledes *B*; Rangeyinga *C*, *D*; Rængværinga *A*. [11] Rettelse for at i Hdskrr. [12] vigia kirkiur *B*, *A*; vigia (viga) kyrkiu *C*, *D*. [13] Mangl. *A*. [14] bæna hus *D*; bæn hus *B*, *A*, *C*. [15] Tilføiet af os. [16] skripta göngu *B*, *A*; skriptar gavngo *D*; skriffta ganga *C*. [17] kirkiu þeirrar *B*, *D*; þeirrar kirkiu *C*; kyrkiu þá (urigt.) *A*. [18] hann *A*, *C*, *D*; mangl. *B*. [19] Istedetfor vigt har *A* vyrt (urigt.). [20] bæna hus *D*; bæn hus *B*, *A*, *C*. [21] Istedetfor þat har *C* þá. [22] Rettelse for hvert *B*; huört *A*, *C*; hvör *D*. [23] aura *C*.

biskup varnar mönnum þers er hann er skylldr til at lögum þa megu[1] þeir hallda fyrir hönum[2] tiundum i moti[3]. [a]Bondi sa er vist veitir biskupi er skylldr at fa hönum reid skiota þann dag er hann ferr a brott[4] þadan. hus karlar hans ok buar ok þeirra gridmenn ero skylldir at lia hrossa[5] biskupi þeir er hann bidr til. Sekr er sa iij. mörkum er syniar ef hann a hross til[6]. Biskup skal segia til þess i[7] heradi hveriu at kirkiu sokn, hverium i hönd[8] inna skal fe þat, er menn skulu giallda biskupi. hverr madr er skylldr at lata koma sina tiund[9] til þers bonda sem[10] biskup kvedr a, þa[11] verdr gialld dagi a[12] fe þi[13] hinn fimta dag viku er iiij. vikur ero af sumri. Enn ef eigi kemr fe þat[14] fram þar[15] sem mællt er, ok er þeim rett er[16] biskup hefir um bodit at nefna vatta at[17] at eigi[18] ferr gialldit[19] fram*m*. hönum er rett at stefna þar[20] um ok heimta sem adra tiund. enda er rett at hann lysi til fiarins a þingi sem biskup vill, ok ero hin sömu vidlög[21]. þar er madr skal giallda tiund biskupi, þa skal[22] giallda i gulli edr[23] brendu silfri i vadmalum edr varar felldum. þar er madr tekr vid fe biskups[24] at hans radi, ok hverfi fe[25] þat edr glatiz[26] annan veg[27], þa abyrgiz

---

a Jfr. Sk., 1 c., S. 20[21].

---

[1] meiga *C.* [2] Istedetfor hönum har *C* þeim. [3] i moti *B*, *C*; a moti *A*, *D*. [4] a brott *B*, *D*; á burt *A*; i bort *C*. [5] hross *A*. [6] Sekr er — hross til *A*, *D*; i *B* og *C* mangle disse Ord. [7] þess i *A*, *C D*; i *B* mangle disse Ord. [8] Istedetfor i hönd har *D* á hendr. [9] sina tiund *B*, *C*, *D*; tyund syna *A*. [10] sem *B*, *C*; er *A*, *D*. [11] Saaledes i Haandskrifterne (ikke þar). [12] af *C*. [13] Istedetfor þi (þvi) *B*, *A*, *D* har *C* þann. [14] eigi — þat *B*, *C* (ei), *D* (ei); fie þ*ad* kem*ur* ec*k*i *A*. [15] Mangl. *C*. [16] er *B*, *A*; sem *C*, *D*. [17] Rettelse for vid i Haandskrifterne. [18] ey *C*; ei *D*. [19] gialld *D*. [20] Mangl. *C*. [21] Saaledes (ikke vidrlög) *B*, *A*, *D*; lög vid *C*. [22] þad tilføier *C*. [23] edr *C*, *D*; istedetfor dette Ord have *B* og *A* ok. [24] Tilføiet af os. [25] Mangl. *D*. [26] glatast *D*. [27] Istedetfor annan veg har *A* ödru wys.

sa eigi[1] er vid tok, ef hann getr þann kvid at hann færi sva med sem hann ætti sialfr[2]. Ef fe verdr þiof stolit þat er biskup a, þa er sa adili þeirrar sakar er féet[3] vardveitti, enda er rett at sa sæki er[4] biskup vill. Rett er manni at heimta fe biskups þat[5] er[6] hann bydr um, þo hann seli[7] eigi[8] sök i hönd[9] manni. Eigi[10] þarf vattord[11] til þers nema madr vili[12]. hvergi a fe at taka fra kirkiu þo tidir se fra i brott[13] teknar, nema þar er biskup lofar ok landeigandi, ok sa er til gaf edr erfingi hans. þar a brott[14] at taka er þeir verda asattir[15], enn hvergi annars stadar.

9. Her segir um sidu presta ok ef utlenzskir kennimenn koma til[16]

[a]Prestar eigu[17] at taka sier lögheimili at fardögum, enda er rett at þeir taki sidarr, allt til lögleidar þeirrar er verdr drottins dag þann er þvatt dag[18] hinn næsta adr lifa viij. vikur sumars. Prestr sa er þing hefir a at segia[19] til lögheimilis sins a leid. enn ef hann segir eigi[20], þa er hann[21] skylldr[22] at segia til heimilis buum sinum v. Enn ef hann

---

a Jfr. Sk., c. 10.

---

[1] ei *A*, *D*; ey *C*. [2] ætti sialfr *B*, *A*, *D*; sialfur ætte *C*. [3] fe *C*. [4] er *B*, *A*, *C*; sem *D*. [5] Saaledes i Haandskrifterne; maaskee feilagtigt for þar. [6] Mangl. *D*. [7] selie *A*, *C*, *D*. [8] ecki *A*; ei *C*, *D*. [9] Istedetfor i hönd har *C* i hendur. [10] ei *A*, *C*, *D*. [11] I *C* skrevet votta ord. [12] vilie *A*, *C*. *D*. [13] Ordene fra i brott findes saaledes i *B*, *A* (fra j burt), *D* (frá i burt); i *C* staaer alene fra. [14] burt *D*. [15] um tilføier *C*. [16] Ordet til mangl. *C*; i *D* er Overskriften Umm Sido Prests, oc ef útlendskir Kennimenn koma til. [17] eiga *C*. [18] Ordene þann er þvatt dag, som mangle i Haandskrifterne, ere tilføiede af os. [19] segia *B*, *A*, *D*; leggia *C*. [20] ecki *A*; ey *C*; ei *D*. [21] hann *A*, *D*; mangl. *B*. [22] skillduguг *A*.

segir hvarki[1] til edr tekr ser eigi[2] lögheimili at viij. vikum sumars, ok verdr hann[3] utlagr[4] of[5] þat iij. mörkum[6], enda er rett at stefna hönum at þess bonda[7] er hinn vill er sækir þeirra[8] er hann hefir kirkiu haft um[9] þau misseri i þingum[10]. sa a sök er vill. Prestar eiga[11] at selia tidir sinar ok meta ei dyrra enn xij. mörkum[12] millum[13] alþinga[14] ij[a]. Sex merkr skal hann taka vj. alna aura, enn adrar vj. slikar sem þar ganga at skullda moti þi sem þar eigu[15] herads menn er prestr hefir[16] fengit ser vistar med bonda. Þat fe er presti skal giallda, skal vera i vöru edr i bu fé[17], edr i lögaurum öllum. Ef prestr metr dyrra tidir sinar enn at lögum edr selr[18] þa verdr hann sekr um þat iij. mörkum enda er hinn eigi[19] skylldr at giallda hönum meira[20] enn lög kaup þo hann[21] hafi dyrra keypt. þar er land er sva illt yfir farar[22] edr[23] til farar, þa ma[24] biskup auka fetöku prestz sem hann vill, ok a þat at hallda þott þat se meira enn lögkaup. Prestr a eigi[25] at syngia fleiri messor um dag enn ij. Prestr a onga at syngia natt messu nema iola nott hina fyrstu, utlagr[26] er

---

[1] Ordene fra þa er hann skylldr mangle i *C*. [2] eigi *B*, *A*; mangle *C*, *D*. [3] Mangl. *C*. [4] Saaledes *D*; utlægr *B*, *A*, *C*. [5] Saaledes *D*; um *B*, *A*, *C*. [6] merkr *D*. [7] bode *A* (urigt.). [8] þeirra *B*, *A*; þeirrar (urigt.) *C*; þeim (urigt.) *D*. [9] um *A*, *C*; mangl. *B*, *D*. [10] þinginu (urigt.) *C*. [11] eigo *D*. [12] Saaledes *B*; mk (abbrv.) *A*; merkr *D*; mánudum (urigt.) *C*; med Hensyn til Anvendelsen af Hf. jfr. ovenf. S. 165[20]. [13] mille *C*. [14] alþingia *C*. [15] eiga *C*. [16] Istedetfor prestr hefir har *A* prestar hafa (urigt.). [17] vöru edr i bu fé *B*; voru eda bufie *A*; vöru edr búfe *D*; bufe edur vöru *C*. [18] Ordene edr selr mangl. *C*. [19] ecki *A*; ey *C*; ei *D*. [20] meir *D*. [21] Ordene þo hann — lögkaup (Lin. 16) ere, udentvivl ved Uagtsomhed, udeladte i *A*. [22] yfir ferdar *C*. [23] ed (feilskr.) *C*. [24] Saaledes i Haandskrifterne. [25] ecki *A*; ey *C*; ei *D*. [26] Saaledes D; utlægr *B*, *A*, *C*.

hann iij. mörkum[1] ef hann skipar eigi[2] sva, enda skal eigi[3] kaupa þa messu at hönum. [a]Ef prestr ryfur skript.[4] [b]Prestar skulu vera hlydnir biskupi, ok syna hönum bækr sinar ok messu föt. Sa prestr skal syngia messu er[5] biskup lofar, enn sa eigi[6] er han*n* vill þa þionustu af taka. Prestar skulu eigi[7] fara med sundr giördir[8] þær er biskup bannar ok lata af höggva kampa sina ok skegg[9], ok lata ser gera krunu um sinn a manadi[10], ok hlyda biskupi at öllu. Ef prestr vill eigi[11] hallda þat er biskup bydr, þa verdr hann sekr um þat iij. mörkum[12] vid biskup, ok a biskup at sækia sök þa at presta domi i kirkiu a alþingi, ok skal biskup[13] nefna presta xij. i dom þann, ok segia sök sina þar fram a hendr hönum,[14] ok skal biskup bera kvid sialfr[15] a hendr hönum ok prestar

---

a Jfr. St, c. 16, S. 25[7] og Sk., l. c., S. 24[16]. Dette Stykke, hvis Begyndelsesord, men ikke Slutning, saaledes anføres, har sandsynligvis staaet paa samme Maade, ufuldstændigt, i det Haandskrift, hvorefter der her er skrevet, enten i selve Texten eller i Margen, altsaa som Henvisning til et andet Haandskrift, hvor Stykket har været fuldstændigt.

b Jfr. Sk., l. c., S. 22[23].

---

[1] m*er*kr *D.* [2] ei *A*, *D*; ey *C.* [3] ec*k*i *A*; ey *C;* ei *D.* [4] Ef prestr ryfur skript; saaledes *B;* dog er det første Ord med lille Bogstav (ef), uden Interpunction foran, som om det hørte til det Foregaaende; efter skript er der Punctum; Ef han*n* ryfur skrifft *A* (med Comma, der i dette Haandskrift ogsaa træder istedetfor Punctum, foran Ef og efter skrifft); ef hann rifur skrifft *C* (uden Interpunction foran ef og med Punctum efter skrifft); er Prestr ryfr Skript *D* (uden Interpunction foran er, og med Punctum efter skript). [5] er *B*, *A*, *D*; sem *C.* [6] ei *A*, *D;* ey *C.* [7] ei *A*, *D*; ey *C.* [8] Istedetfor sundr giördir har *C* stindargiörder (urigt.). [9] kampa — skegg *B*, *A*, *D;* skegg sitt, og kampa syna *C.* [10] manude *A*, *C.* [11] ei *A*, *C*, *D.* [12] m*er*kr *D.* [13] Istedetfor biskup har *A* hann. [14] De følgende Ord ok skal biskup bera kvid sialfr a hendr hönum mangle i *C.* [15] bera — sialfr *B*, *D*; sialfur bera quid *A.*

ij. med hönum, ok skal eidlaust sækia sauk þa. Ef prestr verdr sannr at sök, þa a domr at dæma a hendr hönum iij.[1] merkr at giallda biskupi midvikudag i midt þing a alþingi, i bonda kirkiu gardi annat sumar eptir.[2] ef ei[3] kemr fe fram þa skal sækia[4] sem annat domrof. Ef prestar koma ut hingat til landz, þeir er fyrr hafa ut her[5] verit[6], ok lofadi biskup þeim þa at veita tidir, þa er mönnum rett at kaupa tidir at[7] þeim leingr er[8] þeir hafa synt biskupi bækr sinar ok messu föt, edr[9] þeim presti er biskup bydr um. Ef utlendir prestar koma ut hingat þeir er eigi hafa her[10] fyrr verit, þa skal eigi[11] tidir at þeim kaupa, ok eigi[12] skulu þeir börn skira, nema þau se sva[13] siuk at olærdr madr[14] ætti[15] ella at skira, þa skulu þeir helldr[16] skira enn ólærdir menn ef eigi[17] nair ödrum presti. Rett er at kaupa tidir at þeim,[18] ef þeir hafa[19] rit ok innzcigli biskups þers er þa vigdi til þers at rett se at kaupa tidir at þeim. Ef prestr hefir eigi[20] innzcigli þa er rett at hann hafi vitni ij. manna þeirra[21] er hia voru vigslu hans, ok segi ord biskups þau at mönnum er[22] rett at þiggia alla þionustu giörd at[23] þeim[24] presti. Ef biskupar koma ut

---

[1] xiij (urigt.) *D*. [2] Vi have her sat Punctum istedetfor Comma i *B*, *A*, *C*; i *D* findes her ingen Interpunction. [3] ei *A*, *D*; ey *C*. [4] sækia *A*, *C*, *D*; rækia (urigt.) *B*. [5] Istedetfor ut her har *D* utlendir (urigt.). [6] Ordene herfra ok lofadi — her fyrr uerit (Linie 10) ere, udentvivl ved Uagtsomhed, udeladte i *D*. [7] Saaledes *B*, *C*; af *A*. [8] leingr er: leingr *B*, *A*; ef *C*; vi have tilføiet Ordet er som udeladt ved Afskriverfeil. [9] eda *A*. [10] eigi — her *B*; ec*k*i — hier *A*; hier hafa ey *C*. [11] ei *A*, *D*; ey *C*. [12] ei *A*, *D*; ey *C*. [13] þau se sva *B*, *A*, *C* (sieu); sva sieu *D*. [14] olærdr madr *A*, *C*; olærdir menn *B*, *D*. [15] ætti *B*, *A*; ætto *D*; mætta (mætta ella ad skyra) urigt., *C*. [16] Mangl. *C*. [17] ec*k*i *A*; ey *C*; ei *D*. [18] De følgende Ord ef þeir hafa rit — tidir at þeim (Linie 16) mangle i *D*. [19] Mangl. i *A*. [20] ecki *A*; ey *C*; ei *D*. [21] Mangl. *A*. [22] ord—monnum er *B*, *A*, *C*; þav ord biskups monom ad þeim sie *D*. [23] Saaledes *B*, *D*; af *A*, *C*. [24] Mangler *D*.

hingat til landz edr prestar[1] þeir er[2] eigi[3] eru a latinu tungu lærdir, hvart sem þeir ero hermskir edr girdskir[4], þa er rett at hlyda a tidir þeirra ef menn vilia. Eigi skal kaupa tidir at þeim ok ongva þionostu gerd at[5] þeim[6] þiggia. Ef madr lætr þann biskup vigia kirkiu edr bænahus[7] edr[8] biskupa börn, er eigi[9] er a latinu tungu lærdr, þa verdr hann sekr um þat vid þenna[10] biskup sem her er iij. mörkum[11], enda skal sa[12] taka vigslu kaupit. Sva skal kirkiu vigia[13] ok biskupa börn sem ecki[14] se at gert, þott þeir hafi yfir sungit, sem eigi[15] ero a latinu tungu lærdir.

10. Her segir um heidni ok hindr vitni[16]

[a]Menn eigu[17] at trua a einn gud ok helga menn hans, ok blota eigi[18] heidnar vættir; þa blotar madr heidnar vættir, ef hann signir fe sitt ödrum enn gudi edr[19] helgum mönnum hans. Ef madr blotar heidnar vættir, ok vardar[20] fiörbaugs gard. Ef madr ferr med galldra[21] edr[22] fiölkyngi, ok vardar[23] þat fiörbaugs gard, ok skal heiman stefna, ok sækia vid tylftar qvid.

---

a Jfr Sk., c. 11.

---

[1] Ordene edr prestar mangl. *C.* [2] Mangl. *A.* [3] e*c*k*i* *A*; ey *C*; ei *D.* [4] hermskir edr girdskir *B, C* (Hermsker edur Girdsker), *D* (Hermskir edr Gyrdskir); hersher (saaledes synes der at staae) ed*ur* gersker *A.* [5] at *A, C, D*; mangl. *B.* [6] Mangl. *C.* [7] bæna hus *B, D*; bænhus *A, C.* [8] Istedetfor edr har *A* eda. [9] ei *A, D*; ey *C.* [10] þenna *B, A*; þann *C, D.* [11] m*er*kr *D.* [12] sa *A, C, D*; sva (urigt.) *B.* [13] viga *C.* [14] Saaledes *B, A, C*; ei *D.* [15] ei *A, D*; ey *C.* [16] I *D* er Overskriften Um*m* Heidne oc Hindurvitne. [17] eigu *B, D*; eiga *A, C.* [18] ei *A, C, D.* [19] edr *A, C, D*; ok *B.* [20] ok vardar *B*; þat vardar *A*; og verdur *C*; oc ver þat *D.* [21] galldur *C.* [22] eda *D.* [23] ver *D*; verdur *C.*

Þa ferr madr med galldra[1] ef[2] hann kvedr þat edr[3] kennir at kveda at ser edr[4] fe sinu[5]. Ef madr ferr med fordæduskap, ok vardar[6] þat skog gang[7]. Þat er fordædu skapr ef[8] madr gerir i ordum sinum edr fiölkyngi sott edr bana fe edr mönnum. þat skal sækia vid tylftar kvid. Menn skulu eigi[9] fara med steina, edr magna þa til þers at binda[10] a menn edr fe, ok[11] vardar[12] þat fiörbaugs gard. Eigi[13] skal madr[14] eiga fe oborit. Enn ef hann a, ok lætr ganga omerkt, til þers at[15] hann truir helldr[16] a þat enn annat fe, eþa[17] fer hann med hindr vitni, hverskis kyns[18] sem er, ok vardar[19] þat[20] fiörbaugs gard. Ef madr gengr berserks gang, ok vardar hönum þat[21] fiörbaugs gard, ok sva vardar[22] körllum þeim[23] er[24] vid eru staddir, nema þeir hepti hann at[25], ok vardar[26] þa ongum þeirra ef þeir geta stödvat hann. kemr þat optar[27] at vardar[28] fiörbaugs gard.

---

[1] galldur *C.* [2] ef *B, A, C*; er *D.* [3] Istedetfor edr har *D* er; dette Haandskrift udelader derpaa Ordene kennir — fe sinu, og efter lader en aaben Plads for disse Ord, som Skriveren vel ikke har kunnet læse eller forstaae. [4] eda *A.* [5] fe sinu *B, A, D*; synu fe *C.* [6] ver *D*; verdur *C.* [7] skog *gange A.* [8] ef *B, A, C*; er *D.* [9] ei *A, D*; ey *C.* [10] þa tilføier *D.* [11] Mangl. *A.* [12] ver *D*; verdur *C.* [13] Ei *A, D*; Ecke *C.* [14] skal madr *B, A, D*; skulu m*enn C* (som dog strax efter har hann). [15] Mangl. *A, C.* [16] truir helldr *B, A, C*; heldr trúir *D.* [17] Ordet eþa er en Rettelse for þa i Haandskrifterne. [18] hverskis kyns er en Rettelse for hvarkis kins *D*; hvers kins kyns *B*; huörkins kins *A*; hvörskins *C.* [19] ver *D*; verdur *C.* [20] Mangler *C.* [21] hönum þat *D*; hönum (med Udeladelse af þat) *B, C*; þ*ad* (med Udeladelse af hönum) *A.* [22] ver *D*; verdur *C.* [23] Mangler *C.* [24] er *B, D*; sem *C*; mangl. *A.* [25] Istedetfor at har *D* ádr. [26] verdur *C.* [27] optar *A, D*; aptr *B, C.* [28] ver *D*; verdur *C.*

11. Her segir hvat mönnum er leyft at vinna a helgum dögum.[1]

[a]Vær skulum hallda[2] drottins dag hinn vij.[da] hvern, sva at þa skal ecki[3] vinna nema þat er[4] nu man[5] ek telia. Menn eigu[6] at reka bu[7] sitt heim ok heiman, ok eiga[8] konur at heimta nyt af, ok bera heim, edr[9] bera[10] a hrossi, edr[11] feria a skipi ef vötn ganga a milli[12] bæar ok[13] stöduls. Sva er mællt ef elldr kemr i hus manns edr i andvirki[14], hvertki[15] sem er edr ganga vötn at[16] edr skridr, edr ofvidri[17], a hveriga[18] lund er þeir lutir vilia meida[19] fe mannz, þa skal hann biarga allri biörg vid skada sem rumheilagt væri. Ef fe mannz verdr siukt i haga uti, þa er hönum rett af at lata þat fe ok gera til. rett er ok[20] at reida heim ef þa héfir helldr lif enn adr. Madr á ok at fara förum sinum drottins dag. ok a hverr þeirra at hafa halfa[21] vætt fata sinna, enn eingi[22] a ödrum at veita[23] at[24], þott[25] annarr eigi meiri föt enn annarr minni. þeim er rett at bera a sialfum ser, edr[26] færa[27] a skipi, edr bera a hrossi. Madr[28] a ok at fara med göngu-

---

a Jfr. Sk., c. 12.

---

[1] I *D* er Overskriften Um*m* Vin*n*u á Sun*n*udögo*m*. [2] Dette Ord kommer i *D* først efter Ordet hvern. [3] þa — ecki *B*, *A*, *D* (þa skal ei); þar skal ey *C*. [4] er *B*, *A*; sem *D*; mangl. *C*. [5] Saaledes *D*; mun *B*, *A*, *C*. [6] eiga *A*, *C*. [7] Saaledes *B*, *A*, *C*; Bú Fe *D*. [8] eigu *A*, *D*. [9] eda *A*. [10] Tilføiet af os. [11] eda *A*. [12] a milli *A*, *C*, *D*; i milli *B*. [13] Her tilføier *A* fióss ed*ur*. [14] Synes skrevet widuirke *A*. [15] Ordet hvertki er en Rettelse for hverki *C*; hvartki *D*; hvatki *B*; hvört sem *A*. [16] Saaledes *B*, *C*, *D*; a *A*. [17] ófrid*ur* *A*; ofvidur *C*. [18] hveriga *B*, *D*; huörig*ra* *A*; hvöria *C*. [19] myrda (urigtigt) *A*. [20] Mangler *A*. [21] halfa *A*, *D*; mangl. *B*, *C*. [22] einginn *C*. [23] I *C* synes at staae neita. [24] Saaledes i Haandskrifterne. [25] þo *D*. [26] eda A. [27] færa *B*, *C*; fara *A*, *D*. [28] Mangl. *D*.

mannz[1] föt, þo þat vegi meira[2] enn halfa vætt[3]. sva med þingföt sin ok mat. Rett er ok at hafa[4] halfa vætt varnings um fram. Ef madr hefir meiri klyfiar, ok kemr hann þvatt dag, þa er bondi skylldr at ala þa um helgina. Sva skulu þeir til skipa at madr hafi at vardveita klyfia hross eitt edr ij. menn þriu[5] ef sva gegnir helldr. Bondi er skylldr at ala þingmenn iammarga hiuum þa er fyrstir koma ok fara til öndverds þings, ok at þinglausnum af þingi. utlagr[6] er bondi iij. mörkum[7] ef hann syniar, ok a sa sök er vistar er syniat. Rett er at stefna þa þegar, ok kvedia þa[8] v. heimilis bua a þingi. Manni er ok rett at fara, þott drottins dagr se til sels med byttur, edr sleda edr[9] andvirki sitt þott þat vegi meira enn halfa vætt, hvatki[10] sem er, ok hann þarf moti at hafa þvi er hann vill or seli færa[11] eptir helgina. Manni er ok rett at fara a reka strandir ef hann a edr[12] i skog med andvirki[13] sitt þat er hann þarf at hafa i gegn vidi edr[14] kolum ef hann vill heim færa eptir helgina. Sva skulu þeir til[15] ætla at þeir hafi eigi[16] fleiri hross enn madr hafi[17] eitt i togi, eigi[18] vardar þo[19] hestar lausir renni eptir[20]. Föt er ok[21] rett at þurka uti ok vöru[22] ef menn ero naudstaddir[23] at. Ber er ok rett at lesa[24], ok heim at hafa eigi[25] meiri[26] enn

---

[1] gaungu manna *C.* [2] meir *A.* [3] Skrevet halfwætt *A.* [4] Mangl. *C.* [5] edr — þriu *C, D*; ok ij menn, þriu *B*; edur tuö, þriu *A.* [6] Saaledes D; utlægr *B, A, C.* [7] þriár merkr *D.* [8] Mangl. *D*; istedetfor det paafølgende Tal v. har *C* (ved Feillæsning) vid. [9] eda *A.* [10] Saaledes *B, A* (huatke), *C* (hvatke); hvartki *D.* [11] færa *B, C, D*; feria *A.* [12] eda *A.* [13] Istedetfor andvirki har *A* annad vyrke (urigt.). [14] Istedetfor edr har *A* ok. [15] Istedetfor til har *A* og. [16] ecki *A*; ey *C*; ei *D.* [17] Ordene madr hafi mangl. *C.* [18] ei *A, D*; ey *C.* [19] þott *C, D.* [20] renni eptir *B, C*; effter renne *A, D.* [21] ok *A, C, D*; mangl. *B.* [22] Ordene ok vöru mangl. *C.* [23] nejdstadder *A.* [24] Utydeligt i *A.* [25] ecki *A*; ey *C*; ei *D.* [26] meir *D.*

þau er[1] menn hafa i höndum ser. Þar er menn færa bu sitt drottins dag[2] i fardögum, þa er þeim rett at reka malnytu sina til þess bæar er þau[3] skulu bua þau misseri. eigi skulu menn þa[4] reida yfir vötn edr[5] feria. Ef madr finnr saud einn[6] i rett um haust, þa er hönum rett heim at fara med[7], hvart er hann vill reida, edr annan veg[8] med fara. Ef madr kaupir gelldfe a haust, þa er rett heim at færa, ef eigi[9] þarf yfir vötn at feria edr reida. Ef menn koma af hafi, edr ero[10] staddir þar haski se i[11] mönnum[12] edr fe þeirra, edr þott menn færi farma[13] fyrir land fram þa er rett at[14] rioda skip sem virkan dag. Hverr madr er þar er skal gefit hafa a vij. nattum hinum næstu þadan fra er þeir urdu skip at rioda[15], alin vadmals edr ullar reyfi þat er vj. geri hespu[16], ok geti[17] þeim mönnum er sva litit fe eigu[18], at eigi[19] giallda þingfarar kaup. Sekr iij. mörkum[20] sa er eigi[19] gefr. sa a[21] sök er vill. [a]Madr a ok[22] at fiskia[23] drottins dag, ok sva[24] annat at veida ef han*n* vill. hann skal hafa[25] messu adr um myrg-

---

a Jfr. K., c. 8, S. 25[16]; se ovenfor S. 27, Note a.

---

[1] Ordene þau er mangl. *D*. [2] Ordene drottins dag mangl. *C*. [3] Istedetfor þau har *D* þeir. [4] Istedetfor þa har *A* þau. [5] edr *A*, *C*, *D*; ne *B*. [6] saud einn *A*; eirn saud *D*; Ordet einn mangler i *B*, *C*. [7] at fara med *B*; m*ed* at fara *A*; ad færa *C*, *D*; efter Ordet færa er i *C* skrevet ef ej þarf yfer med (her er udentvivl feilagtig optaget endel af den følgende Sætning). [8] annan veg *B*, *C*, *D*; a veg an*nan* *A*. [9] ei *A*, *D*; ey *C*. [10] edr eru *B*, *C*; eda sieu *A*; edr sieo *D*. [11] se i *B*, *C*, *D*; se (med Udeladelse af i) *A*. [12] Tilføiet af os. [13] færi farma *B*, *A*, *D*; fare fram*m*e *C* (hvor der istedetfor de følgende Ord fyrir land staaer fyrir lande). [14] Mangl. *A* [15] riod (feilskr.) *C*. [16] hespur *C*. [17] Saaledes i Haandskrifterne. [18] eiga *C*. [19] ei *A*, *D*; ey *C*. [20] Mangl. *C*. [21] sa a *B*, *A*, *C*; oc a sa *D*. [22] Istedetfor ok har *A* og so. [23] Saaledes *B*; fiska *A*, *C*, *D*. [24] ok sva *B*, *C*, *D*; edur *A*. [25] Mangler *A*.

ininn[1], ok lata eigi[2] veidi standa fyrir tida sokn. Ef hann hagar annan veg[3], þa verdr hann utlagr[4] iij. mörkum[5]. [a]Ef madr finnr reka tre af skipi þa er hönum rett upp at leggia. Enn ef tre er meira enn hann megi a skip[6] leggia þa skal hann eigi[7] sundr höggva. rett er hönum at flytia at landi, ok gefa af hinn v.ta[8] lut. Ef madr finnr reka tre a fiöru sinni, þa a hann upp at vellta drottins dag or flædar mali. Ef hann ma eigi[2] upp koma þa skal hann marka tred, eigi[9] skal hann i sundr höggva, hann eignaz hvar sem a land kemr[10], ef hann[11] hefir laugmaɪk a lagit[12]. [b]Þat er mællt um drottins daga veidi alla ok messu daga veidi alla at gefa skal af hinn v.ta[13] lut, ok hafa gefit a vij.[14] nottum hinum næstum[15] þadan fra er veidt var. þat skal gefva innan hrepps mönnum, þeim er eigi[2] gegna þingfarar kaupi. Enn ef[16] hann gefr eigi[17], þa[18] sekiz hann iij. mörkum, sa a sök er vill. [c]Ef madr fer faur sinni drottins dag, ok kemr hann þar at er laughlid er bætt[19] aptr, þa a hann upp at briota þo[20] heilagt se. sa[21] er utlagr[22] er hlid bætti[23] aptr enn eigi hinn er braut gardinn[24].

---

a Jfr. Sk., l. c., S. 28[1].
b Jfr. K., l. c., S. 25[28].
c Jfr. Sḱ., l. c., S. 28[9].

---

[1] Saaledes *C* (mirgininn); morgininn *B*; morgunenn *A*, *D*. [2] ei *A*, *D*; ey *C*. [3] annan veg *B*, *C*, *D*; ödruvys *A*. [4] Saaledes *D*; utlægr *B*, *A*, *C*. [5] merkr *D*. [6] hann — skip *B*, *A*, *D*; a skip meige *C*. [7] Tilføiet af os. [8] v.ta *A*, *C*, *D*; vj.ta *B*. [9] eigi *A* (ej); edur *C*; ok *B*, *D*. [10] Ordene hvar sem — kemr ere en Rettelse for hvar a land kemr *B*, *A*, *C*; hvar á land sem upp kiemr *D*. [11] hann *C*, *D*; hinn *B*, *A*. [12] Saaledes *A*, *C* (læged, laigid); lagt *B*, *D*. [13] v.ta *A*, *C*, *D*; vj.ta *B*. [14] Saaledes *B*, *A*, *C*; xij *D*. [15] næstu *C*, *D*. [16] Mangl. *C*. [17] ei *A*, *D*; ey *C*; efter dette Ord tilføier *C* þad. [18] Mangl. *A*. [19] Istedetfor bætt har *D* birgt. [20] þott *A*. [21] Rettelse for hinn. [22] Saaledes *D*; utlægr *B*, *A*, *C*. [23] lukte *D*. [24] enn eigi — gardinn *A* (enn ej hinn er braut gardenn): i de øvrige tre Haandskrifter mangle disse Ord.

12. Her segir hvad þvatt dags helgi ma vinna, ok eldi um ferdar manna.[1]

[a]Ver skulum hallda þvatt dag hinn vij.[da] hvern[2] non helgan næsta[3] fyrir drottins dag hvern, sva at þa skal ecki[4] vinna nema þat er nu man[5] ek telia at lidinni eykt. þat a at vinna allt[6] er drottins dag[7] a at vinna. þa er eykt er utsudrs ætt[8] er[9] deilld i þridiunga, ok hefir sol geingit ij. luti enn einn ogeinginn[10]. Ef menn lata[11] fe af þvatt dag, þa skal borit[12] af skinni fyrir eykt. Menn eigu[13] at saxa[14] um aptaninn, skera mör[15] ok gera mat til þann er um helgina þarf at hafa, ok þott nockut gangi af, þa vardar þat eigi[16] vid lög. Ef menn vinna a[17] þvattdags eykt[18], þa verda þeir sekir iij. mörkum, ok skal bonda fyrst sækia ef hann hefir i verki verit.[19] þott gridmenn edr[20] skulldar menn[21] edr þrælar se i verki[22],

---

b Jfr. Sk., c. 13.

---

[1] I *D* er Overskriften Um*m* þvattdags Vinno. [2] vij.[da] hvern *B*, *A*; vij.[da] dag *C*; vij.[da] (derefter i Parenthes vi.[ta]) hvørn *D*. [3] Mangler *D*. [4] þa—ecki *B*, *A*, *C* (der dog istedetfor ecki har ei); ecki skal þá *D*. [5] Saaledes *D*; mun *B*, *A*, *C*. [6] Mangler *C*, *D*. [7] Saaledes *B*, *A*, *C*; daga *D*. [8] ætt *B*, *A*, *D*; átt *C*. [9] Istedetfor er har *C* edur (urigtigt). [10] einn ogeingenn *B*, *C*, *D*; eingen*n* (urigtigt) *A*. [11] Istedetfor lata har *C* taka. [12] Istedetfor borit synes der i *A* at staae bada. [13] eiga *C*. [14] Istedetfor saxa har *C* vin*n*a. [15] Rettelse for naut *B*, *A*, *C*; i *D* er en Plads aaben for dette Ord, som Skriveren vel har fundet usikkert. [16] vardar — eigi *B*, *A* (ei), *D* (ei); verdur þad ecke *C*. [17] Saaledes *B*, *C*, *D*; vm*m* *A*. [18] eykt *D*; non *B*, *A*; nótt *C*. [19] Punctum er her sat af os, overensstemmende med *D*; i *A*, *C* er der Comma; i *B* ingen Interpunction. [20] Tilføiet af os. [21] skulldar menn *B*, *D*; skulldamenn *A*, *C*. [22] edr þrælar — verki *B*, *C* (seu), *D* (sieu); sieu j verke edur þrælar *A*.

þa a frelsingia fyrst at sekia.[1] ef þeir hafa a eykt unnit, ok verda þeir sottir um ok veriaz þeir mali ef þeir geta þann kvid at eigi[2] sæi sol, ok þeir mundi[3] skemr unnit hafa ef sol sæi. þat er ok biarg kvidr[4] ef þat berr at atfærsla[5] þeirra væri so litil at þeir þyrdi eigi[6] heim at ganga fyrir ofriki bonda, ok verdr bondi þar[7] utlagr[8] enn eigi[9] þeir. Ef madr ber þvatt dag klyfiar[10] ok vill hann heim[11] þreyta, þa a hann at bera klyfiar til þers er[12] sol er skapt ha[13]. Enn ef hann ma eigi[14] heim[15] þreyta, þa skal hann tekit hafa gisting ok ofan lagdar klyfiar þa er[16] sol er i vestri. utlagr[17] er bondi iij. mörkum[18] ef hann syniar vistar. hinn[19] skal[20] bera klyfiar[21] til næsta bæar aleidiz[22], ok bidia þar. utlagr[23] er bondi iij. mörkum[24] ef hann syniar[25] hann skal fara til hins þridia bonda[26] aleidis, ok leggia þar ofann klyfiar, ok bidia þar vistar ok fata hirdzlu. Ef bondi syniar hönum vistar, þa verdr hann utlagr[27] um þat, enda abyrgiz hann klyfiarnar þott hinn[28] lati þar eptir liggia i tuni er atti[29]. Bera a[30] madr klyfiar

---

[1] Punctum, som her mangler i *B*, er tilføiet. [2] ei *A*, *D*; ey *C*. [3] Saaledes *B*, *C* (munde); mundu *A*, *D* (mundo). [4] Istedetfor biarg kvidur har *C* biargburdur (urigt.). [5] Saaledes *D*; færsla *B*, *A*, *C*; [6] ei *A*, *D*; ey *C*. [7] þar *B*, *C*, *D*; þá *A*. [8] Saaledes *D*; utlægr *B*, *A*, *C*. [9] ei *A*, *D*; ecke *C*. [10] þvatt dag klyfiar *B*. *A*, *C*; klifiar þvottdag *D*. [11] Istedetfor heim har *C* hönum (urigt.). [12] Mangl. *A*, *D*. [13] Istedetfor skapt ha synes i *C* at staae krafft há. [14] ei *A*, *C*, *D*. [15] Istedetfor heim har *C* hönum (urigt.). [16] þa er *B*, *A*; þa *C*; er *D*. [17] Saaledes *D*; utlægr *B*, *A*, *C*. [18] merkr *D*. [19] Saaledes *B*, *C*; hann *A*, *D*. [20] þa tilføier *D*. [21] Mangler *D*. [22] Istedetfor aleidiz har *A* a landi. [23] Saaledes *D*; utlægr *B*, *A*, *C*. [24] me*r*kr *D*. [25] vistar tilføier *D*. [26] Saaledes *B*, *C*, *D*; bæiar *A*; istedetfor det følgende Ord aleidis har *A* aljdj (urigt.). [27] Saaledes *D*; utlægr *A*, *B*, *C*. [28] h*ann* *A*. [29] Ordene i tuni er atti mangle i *C*. [30] Istedetfor a har *D* má.

af fialli ef hönum[1] hefir seinna fariz enn hann ætladi, þott dægr se lögheilög[2]. Brudmenn eigu[3] at bera klyfiar þvatt dag, unnz sol er skaptha. Bondi er skylldr at ala þa menn vid v^ta^ mann ef brudgumi er i för edr[4] brudr[5], med[6] iij. mann[7] ella. utlagr[8] er bondi iij. mörkum[9] ef hann syniar þeim vistar. Farmenn eigu[10] at bera klyfiar þvatt dag[11] unnz sol er skapt ha. bondi er skylldr at ala þa[12] med v^ta^. mann[13], ef styri madr er i för, enn iij.[14] menn[15] ella. utlagr[16] er bondi iij. mörkum[17] ef hann syniar þeim ok eigu[18] þeir sök er vistar er syniat, ok skal stefna heiman, ok kvedia[19] til bua v.[20] a þingi. Þeir bændr ero skylldir vid man*n*eldi er þingfarar kaupi eigu[21] at gegna enn eigi[22] þeir er minna fe eigu[23]. Þeim manni[24] er rett, er med godord fer til varþings[25], at bera klyfiar þott[26] meirr se enn eykt edr fara[27] a skipi, ok sva þingheyiöndum[28] öllum þeim er til öndverdsz þings fara[29]. föt sin ok tiölld eigu[30] þeir at hafa ok[31] mat, ok halfa vætt

---

[1] Istedetfor hönum har *D* manni. [2] dægr—lögheilög *B*, *A*, *C*; dagr sie lögh. (abbrv.) *D*. [3] eigu *B*, *D*; eiga *A*, *C*. [4] eda *A*. [5] Istedetfor de følgende Ord brudr — bondi har *C* brude med þridia man*n* ella er han*n* utlægur. [6] med *B*, *A*, *C*; vid *D*. [7] menn *A*. [8] Saaledes *D*; utlægr *B*, *A*, *C*. [9] me*r*kr *D*. [10] eiga *C*. [11] Ordet þvatt dag mangl. *C*. [12] menn tilføier *A*. [13] med v.^ta^ mann *C*, *D*; wid v.^ta^ m*an*n *A*; med vj.^ta^ mann *B*. [14] ij *D*. [15] Mangl. *C*. [16] Saaledes *D*; utlægr *B*, *A*, *C*. [17] me*r*kr *D*. [18] eiga *C*. [19] Istedetfor kvedia har *A* krefia. [20] bua v: — kvedia til v. a þingi *B*, *C*; kvedia (krefia *A*) til bua a þingi *A*, *D*. [21] eiga *C*. [22] ei *A*, *D*; ey *C*. [23] eiga *C*. [24] Mangl. *A*. [25] á tilføier *A* (forvirret). [26] þoo *A*. [27] Saaledes *D*; færa *B*, *A*, *C* [28] Saaledes *D* (þingheyendom); þingheyröndum *B*; þingheyrendum *A*, *C*. [29] færa *C* (hvor dette Ord efter Interpunctionen er henført til det Følgende (færa föt syn). [30] eigu *B*, *A*, *D* (eigo); eiga *C*. [31] Ordet ok mangler i *C*; efter ok tilføier *A* so.

varnings um fram ef hann vill. Bondi er skylldr at ala þa menn um nott halfu færri hiuum er þingheyiendr[1] ero ok[2] fyrstir[3] koma. Godi skal eigi[4] sidarr koma til varþings þvatt dag[5]. enn hann hafi tialldat bud sina þa sol er skapt ha, ok se[6] þa buinn at ganga til þinghelgi. utlagr[7] er han*n* um ef hann vinnr leingr. þa er sol skapt ha er madr stendr i fiöru þar er[8] mætiz siorr ok land, at half follnum sió[9], ok mætti hann sia i[10] haf ut þa er sol geingr at vatni[11], enda syniz hönum sva ef spiot væri[12] sett nidr undir solina þat er sva væri haskept, at madr megi taka hendi til fals, enn[13] oddrinn tæki[14] þa undir[15] solina, enn spiot skapts halinn a sio nidr, ef i heidi[16] mætti sia. Ef madr vinnr drottins dag, edr þvatt dag eptir eykt, edr laughelgan dag hver[17] sem er, fleira enn nu er talt[18], þa verdr hann vtlagr[19] iij. mörkum[20], ok a sa sök er vill. Sök þeirri skal stefna heiman, ok kvedia til heimilis bua v. a þingi þers er sottr er. Sva skal nottina hallda fyrir löghelgan[21] dag sem daginn. Ef rumheilagt er eptir helgan dag, þa er mönnum rett at fara til syslu sinnar hinn efra lut nætr.

---

[1] Saaledes *D* (þingheyendr); þingheyrendr *B*, *A*, *C*. [2] Istedetfor Ordene er þingheyiendr ero ok har *C* en*n* þingheyrendur er. [3] first *D*. [4] ei *A*, *D*; ey *C*. [5] Mangl. *A*. [6] Istedetfor se har *D* sva. [7] Saaledes *D*; utlægr *B*, *A*, *C*. [8] Tilføiet af os. [9] Ordene at half follnum sió mangl. *D*. [10] Istedetfor i har *D* á. [11] vate (vistnok feilskrevet for vatne) *A*. [12] væri *B*, *A*, *C*; er *D*. [13] Saaledes i Haandskrifterne. [14] taki *D*. [15] upp undir *D*. [16] Istedetfor heidi have *A* og *C* hende. [17] Istedetfor hver har *D* hvørt. [18] er talt *B*, *C*, *D*; e*ro* tolld *A*. [19] Saaledes *D*; utlægr *B*, *A*, *C*. [20] m*er*kr *D*. [21] logheylag*a*n *A*.

13. Her segir hverssu jol skal hallda.[1]

[a]Iola helgi eigum ver at hallda a landi her, þat ero xiij. dagar. Sva skal hallda joladag hinn fyrsta, atta, og hinn[2] xiij. sem paska dag hinn fyrsta. Enn annan dag jola iij. ok iiij. ok v.[3] sem drottins dag at öllu annars nema þvi[4] at þa er rett at moka undan fe sinu þa daga[5]. Enn of medal daga alla adra a jolum[6] þa er rett at moka undan fe[7] ok reida a völl þann er[8] nærr er fiosi, ef hann hefir eyki[9] til ok vellta þar af. Ef madr dregr myki ut ok hefir eigi[10] eyk[11] til, þa skal hann færa i haug. þat eigu menn ok[12] at vinna medal daga[13] a[14] jolum at slatra ok[15] lata fe af þat er[16] um jol þarf at hafa, ok heita munngat ok reida andvirki, ok færa hey ef mönnum þykir þat hagligra at gefa[17], enn þat er[18] adr er heima, enda hafi hann ei[19] eyki til feingit fyrr. Eigi[20] a hann meira for verk at reida heys[21], enn vel vinni þörf um jol[22].

---

a Jfr. Sk., c. 14.

---

[1] I *D* er Overskriften: Um*m* Joola Vin*n*u. [2] Mangl. *C*; efter xiij. tilføier *C* dag. [3] iij — ok v. *B*; þridia fiorda og fimta *C*, *D*; .3. 4. 5 *A*. [4] Saaledes *B*, *D*; a þui *A*; þad *C*. [5] Ordene þa daga mangl. *C*. [6] alla adra a julum *B*, *A*; adra á jólum *C*; alla á ioolum adra *D*. [7] synu tilføier *C*. [8] Mangler *A*; istedetfor det følgende Ord nærr har *C* nærstur. [9] Saaledes *B*, *C*; eyk *A*; i *D* staaer istedetfor eyki til — eigi eyk alene eigi (fioosi. Ef han*n* hefr eigi til, þá skal han*n* færa). [10] ei *A*; ey *C*. [11] eyki *C*. [12] Mangler *C*. [13] medaldaga *A*, *C*, *D*; medal dag (feilskr.) *B*; efter dette Ord tilføier *C* alla. [14] Saaledes *B*, *C*; i (i iolum) *A*, *D*. [15] at slatra ok *B*, *A*; de to sidste Ord mangle *D*, det første, at, mangler *C*. [16] er *D*; mangl. *B*, *A*, *C*. [17] Istedetfor gefa har *A* hafa. [18] Mangl. *D*. [19] ey *C*. [20] Ei *A*. [21] hey *D*. [22] Istedetfor þörf um jol har *D* þörfom.

14. Her segir hversu ver skulum paska helgi hallda.[1]

[a]Paska helgi[2] eigum ver at hallda. þat eru dagar iiij. Paska dag hinn fyrsta skulum ver hallda sem jola dag hinn fyrsta, enn annan dag iij. ok iiij. sem drottins dag. Enn fra Paska degi fyrsta skulu vera vikur v. til drottins dags þess er gagndaga vika hefz[3] upp eptir[4]. annan dag viku i gagndögum[5] þridia dag ok midviku dag, þa skulum ver hallda sem þvatt dag[6], ok eta einmællt hvitt at kvelldi ef vill. Ef tveggia Postula messo philippi ok iacobi, edr[7] kross messu edr kirkiu dag ber a[8] mana dag edr þridia dag i gagn dögum, þa er rett at eta tvi mællt ok eigi kiöt. Enn ef messu dagana ber a[9] midvikudag i gagndögum[10], þa skulum ver[11] fasta sem adr. hinn fimta dag[12] viku eptir gagndaga er uppstigningar dagr[13]. hann skulum ver hallda sem paska dag hinn fyrsta. Fra[14] Paska degi fyrsta skulu vera vij.[15] vikur til hvita sunnu dags. þar er vika a milli ok[16] gagndaga viku. laugar daginn[17] fyrir

---

a Jfr. Sk., c. 14, S. 31[16].

---

[1] I *D* er Overskriften: Umm Páska oc Favstr. [2] helgi *A*, *C*, *D*; mangler i *B*. [3] hefur *C*. [4] Dette Ord er i *B* skrevet med stort Bogstav og der er Punctum forud derfor; i de øvrige Haandskrifter er det skrevet med lille Bogstav uden Interpunction foran eller efter Ordet. Da det hører til det Foregaaende, have vi rettet Interpunctionen i *B* og sat Ordet med lille Bogstav. [5] Istedetfor gagndögum har *A* gagndaga d*ögum*. [6] Saaledes *A*, *D*; þvatt daga *B*; drottinsdag (urigt.) *C*; det følgende Ord ok mangl. *D*. [7] Saaledes *D*; mangl, *B*, *A*, *C*. [8] Saaledes *D*; mangler *B*, *A*, *C*. [9] Istedetfor a har *C* upp a. [10] gagndagawiku *A*; efter dette Ord tilføier *C* edur uppstigningar dag. [11] skulum ver *B*, *A*, *C*; skal (þá skal fasta) *D*. [12] fimta dag *A*, *C*, *D*; fimti dagr *B*. [13] edur (istedetfor er) uppstigningardag *C*. [14] Mangl. *D*, der begynder Sætningen med Paska d. (dag) en*n* firsta. [15] vi. *D*. [16] Mangl. *A*; det følgende Ord er i *C* skrevet gagndaga vika. [17] Laugardag *C*; mangler *A*.

hann er mönnum skyllt at[1] fasta dag ok nott[2]. Hvitt drottinsdag[3] skulum ver hallda sem paskadag. enn annan dag viku skulum ver hallda sem drottins dag.

15. Her segir um föstur fyrir messudaga, ok hve[4] langt milli hvers er.[5]

[a]Messu[6] daga eigum ver at hallda laugtekna, þa er nu man[7] ek telia. Hinn atti dagur fra hinum xiij. degi iola er laug tekinn, ok er þar eigi[8] fasta fyrir. þadan eru atta nætur til Agnesar messu, ok eigi fasta fyrir. þadan iiij. nætur[9] til pals messu ok eigi fasta fyrir. þa vij. til brigidar[10] messu, ok eigi fasta fyrir. þa ein nott[11] til mariu messu. þadan xx nætur til Peturs messu, ok eigi fasta fyrir. þa[12] ero ij. nætur[13] til mathias messu, ok fasta fyrir dag ok nott.[14] þadan ero xvj. nætur til Gregorius messu[15], ok eigi fasta fyrir, enn xvij, ef hlaupar er. þadan ero ix. nætur til Benedict*us*[16] messu, ok eigi fasta fyrir. þadan iiij. nætur til mariu messu, ok[17] ei fasta

---

a Jfr. Sk., c. 15.

---

[1] at *A*, *C*, *D*; ok *B*. [2] Istedetfor dag ok nott har *C* nótt og dag. [3] Istedetfor Hvit drottinsdag har *D* Hvijta Sunno Drottins Dag. [4] hvorsu *A*. [5] I *D* er Overskriften: Um*m* Meszodaga Halld oc Faustu Tijdir. [6] Skrevet her i Almindelighed i *A* og *D* m*esso*. [7] man *D*; mun *B*, *A*, *C*. [8] Istedetfor eigi i *B* har her og i det Følgende i dette Capitel *A* ej, *C* ey eller ej, og *D* ei. [9] iij. nætr (urigt.) *D*. [10] Saaledes *B*, *A*, *D*; Brigetar *C*. [11] Ordene ein nott ere en Rettelse for ix nætur i Haandskrifterne. [12] Istedetfor þa har *D* þadan. [13] 12 næt*ur* (urigt.) *A*. [14] Ordene fra þa ero ij. nætur til mathias mangl. *C*. [15] Istedetfer xvj. — Gregorius messu har *D* xij nætr til kross m*esso* (urigt.), og istedetfor det følgende Tal xvij har *D* xvj (urigt.); istedetfor Gregorius i *B*, *A* har *C* Gregorii. [16] Saaledes *B*; Benedicts *A* (Benedictz), *C*; Bened. *D*. [17] Mangl. *A*.

fyrir. þadan ix nætur ok xx[1] til ions messu biskups[2] ok eigi fasta fyrir. Þadan ij. nætur til gagndags ins[3] eina, hann skulum ver hallda at helge sem þvatt dag, ok fasta, nema hann bere a paska viku edur[4] a[5] drottins dag, edr[4] a[6] kirkiu dag, þa er rett at hafa tvi mællt[7] ok eigi kiöt nema a paska beri, þa er rett at eta kiöt. þadan ero vj. nætur til philippi messu ok iacobi, ok eigi fasta fyrir. þa ij. nætur til kross messu ok eigi fasta fyrir. þadan ero vij.[8] nætur hins fiorda tigar[9] til columbe[10] messu, ok eigi fasta fyrir. þa xv.[11] nætur til ions messu baptiste[12] ok ij. dægra[13] fasta fyrir. Þadan ero v. nætur til peturs messu ok pals, ok ij. dægra fasta fyrir.[14] þadan[15] ix. nætur til seliu manna messu, ok eigi fasta fyrir. þa xvij.[16] til iacobs messu, ok tveggia dægra fasta fyrir. þa iiij. nætur til olafs messu, ok fasta fyrir dag ok nott. þa xij. nætur til laurentius[17] messu, ok fasta fyrir dag ok nott. þa v. nætur til[18] mariu messu, ok fasta fyrir dag ok nott. þa ix. nætur til bartholomæus[19] messu, ok fasta fyrir dag ok nott. þa xv.[20] nætur til mariu messu, ok eigi[21] fasta fyrir. þa vj.[22] nætur til kross[23] messu ok eigi fasta fyrir. þa vij. nætur til matheus[24]

---

[1] ix—xx *B*, *D*; 29 n. *A*; ix og xx næt. *C*. [2] Istedetfor biskups har *D* Baptiste (urigtigt). [3] ins *B*; hins *A*; þess *C*; mangl. *D*. [4] eda *A*. [5] Saaledes *A*, *D*; ad *C*; mangl. *B*. [6] Mangl. *C*. [7] Saaledes *B*, *A*, *C*; einmællt *A*; istedetfor det foregaaende Ord hafa har *D* eta. [8] Istedetfor vij. har *A* 2 (urigt.). [9] tugar *C*. [10] Saaledes *B*, *A*, *D* (Columb.); Coluberi *C*. [11] Istedetfor xv. har *A* xx (urigtigt). [12] Baptistæ *C*, *D*; Baptista *A*. [13] daga *C*, *D*; den samme Afvigelse har *C* i det Følgende. [14] Ordene fra þadan ero v. nætur til peturs mangle *D*. [15] þadan *B*, *D*; þá *A*; þadan eru *C*. [16] nætur tilføier *C*. [17] Saaledes *B*, *A*; Laurentii *C*; Laurentz *D*; det følgende Ord messu mangl. *A*. [18] Istedetfor til har *A* fyrir. [19] Bartholomeus *A*; Bartholomæi *C*; Bartholom. *D*. [20] xiv. (urigt.) *D*. [21] Mangl. *D*. [22] vij (urigt.) *D*. [23] Udtrykt i *D* ved et Kryds. [24] Matt. (abbrv.) *D*; Matthias *A*; Matthis *C*.

messu ok[1] fasta fyrir dag ok nott. þa eru viij. nætur til michaels[2] messu, ok fasta fyrir dag ok nott. þa er einni nott minnr[3] enn xxx. natta[4] til simonis[5] messu ok iude[6], ok fasta fyrir dag ok nott. þa ero[7] iiij. nætur til allra heilagra messu, ok fasta fyrir dag ok nott. nema sialfan[8] dagin[9] beri a annan dag viku, þa skal fasta[10] föstu nott hina næstu[11] fyrir, ok skal bondi gefa nattverd hiona sinna, þeirra er til lögföstu ero skylldir innan hrepps mönnum þeim er eigi gegna þingfarar kaupi. ok ymbru natta verd. ij.[a] [12] [a]edr[13] ella um nott fyrir þorlaks messu. Hver bondi er skylldr at gefa þriggia natta verd hiona sinna, ok gefa eigi[14] fiska verd, ok skulu hrepps menn þar[15] skipta matgiöfum þeim[16] a sam kvamu um haust. Fra allra heilagra messo ero[17] x[18] nætur til marteins messo, ok eigi fasta fyrir. þa xi.[19] nætur til ceciliu[20] messu ok eigi fasta fyrir. enn ef ceciliu dagr stendr a föstu dag, þa er dag fasta fyrir.

---

a Denne Bestemmelse om Thorlaksmesse findes, foruden her, alene i Ab., c. 13.

---

[1] ej tilføier *A* (urigt.). [2] Michaelis *C*. [3] Saaledes *B*; mid*ur* *A*; minna *C*, *D*. [4] Saaledes *B*; nott*u*m *A*; nætur *C*; mangl. *D*. [5] Simons *A*, *D*; Simeonis *C*. [6] Saaledes *B*, *A*; Judæ *C*, *D*. [7] er (feilskr.) *C*. [8] sialfan *A*, *D*; halfan *B*, *C*. [9] Istedetfor dagin har *D* medal dagin*n* (maaskee har der staaet messu daginn). [10] Mangl. *C*. [11] ed*ur* fyrstu tilføier *A*; det Følgende staaer saaledes i *D*: frá (istedetfor fyrir), oc sva skal Bondi giøra Natt verd Hjóna sin*n*a þeim er til Løgfesto ero skyldr, in*n*an*n* Repps møn*n*om osv. [12] Jmbruwerdanatta tuo *A*. [13] edr *A*, *D*; mangl. *C*; en*n* *D*; istedetfor det følgende Ord ella har *A* alla. [14] Mangler i *D*, som synes at efterlade en aaben Plads for dette Ord; istedetfor det følgende Ord fiska har *C* fyrsta (urigtigt). [15] þar *B*; mangler *A*, *C*, *D*. [16] Mangl. *D*. [17] er (feilskr.) *A*. [18] Rettelse for ix i Haandskrifterne. [19] ix *A* (urigtigt). [20] Ceseliu *A*; Ceceliu *C*; Secel. *D*; paa det følgende Sted er Skrivemaaden Ceceliu *A*; Seceliu *C*; Secel. *D*.

enn hafa[1] hvitan mat at aptni[2] ok[3] eigi kiöt. þa ein[4] nott til clemens[5] messu. þa ero vij. nætur til andres messu ok fasta fyrir dag ok nott. þa ero vj.[6] nætur til nikolas[7] messu ok fasta fyrir dag ok nott.[8] þa er ein nott til ambrosius messu. þadan ero[9] vj.[10] nætur til magnus messu ok eigi fasta fyrir. þa ero[11] atta nætur til thomas messu ok[12] fasta fyrir dag ok nott. þa ero ij. nætur til þorlaks messu ok fasta fyrir dag ok nott.[13] hun verdr einni nott fyrir þann dag er at iolum skal fa[14], enn tveim fyrir ioladagin[15] sialfan. [a]Ongva nott skal þà skyllt at fasta fyrir messu dag þann er hann skal sialfan fasta, nema fyrir annarrar tidar sakir se þa skyllt at fasta. Nonhelgi[16] er[17] fyrir ions messu baptiste[18]. sva fyrir peturs messu, ok fyrir[19] mariu messu fyrri. fyrir messu daga þa[20] alla er tveggia dægra[21] fasta er fyrir, skal eigi vinna leingr enn til mids aptans. Rett er at vinna[22] til natt mals fyrir messu daga þa alla, er eigi er ij.[a] dægra[21] fasta fyrir.

---

a Resten af Capitlet findes ikke i andre Haandskrifter; med Hensyn til den første Sætning jfr. Blg., c. 67, S. 252[20].

---

[1] hafa *B*, *C*, *D*; hafe *A*; istf. hvitan mat har *D* hvijta mat. [2] at aptni *B*, *D*; ad kvöllde *C*; og aftte *A* (ur.). [3] Istf. ok har *D* enn. [4] ein *B*, *C*; er ein *D*; ero ij (ur.) *A*. [5] Clemuns *C*. [6], [7] (ur.) *A*. [7] Nicolaz *A*. [8] Ordene fra þa ero vj. nætur til nicolas mangl. *C*, *D*, hvilket af det Følgende sees at være formedelst Uagtsomhed. [9] Mangl. *A*. [10] vij. *D* (ur.). [11] er *C*. [12] Her tilføier *A* ei. [13] Ordene fra þa ero ij. nætur til þorlaks mangl. *A*, som det af det Følgende sees paa Grund af Uagtsomhed. [14] Istedetfor Ordene iolum skal fa har *D* Joola skal fara. [15] Jooladag *D*. [16] Non heilagt *D*. [17] Istedetfor er har *A* edur. [18] Baptistæ *A*, *C*, *D*. [19] Mangl. *D*. [20] Mangl. *A*. [21] daga *C*. [22] Istedetfor Rett er at vinna har *D* Enn.

16. Her segir hvat menn megu[1] vinna edr veida a[2] stærum hatidum.[3]

[a]Fiortan[4] ero dagar a xij. manudum þeir[5] er menn skulu eigi[6] fleira vinna edr veida enn nu man[7] ek telia. hvita biörn eigu[8] menn at veida, ok gera[9] heiman för til, ok a sa biörn[10] er fyrstr kemr bana sari a[11], hver sem land a, nema þrælar veidi[12] edr skulldar menn[13], þa a sa er fe atti[14] at þeim mönnum[15]. Rosm hval eigu[16] menn at veida, ok a sa halfan er veidir, enn hinn halfan er land a. Rek hval eigu[17] menn at flytia ok[18] festa ok skera ef eigi vm festir[19]. Ef landgangr er at[20] fiskum, þa skulu menn taka. þa er landgangr ef menn megu[21] höggva höggiarnum edr taka höndum. Eigi skal net[22] vid hafa edr öngla. Fugla eigu[23] menn at veida fiadr sara[24] ef[25] höndum ma taka. Gefa skal af hinn[26] fimta lut, sem af annarri drottins daga veidi. [b]Jafnvel skal[27] biarga husum ok[28]

---

a Jfr. Sk., c. 16.

b Med Hensyn til Stykket til S. 347[4] er sækia vill, jfr. K., c. 268, S. 218[19]; St., c. 52; Blg., c. 34; det findes ikke i de øvrige Haandskrifter.

---

[1] meiga *A, C.* [2] Saaledes *A, C*; mangl. *B.* [3] I *D* er Overskriften Umm stædstu Hatida Hald. [4] Saaledes *B, C, D*; Fimtán *A*; i det Følgende nævnes 15 Dage, men det er sandsynligt, at der har staaet Fiortan i det Haandskrift, der blev skrevet efter, idet der i en tidligere Tid kun har været 14 Dage. [5] Dette Ord staaer i *D* foran dagar. [6] ei *A, C, D.* [7] Saaledes *D*; mun *B, A, C.* [8] eiga *C.* [9] Mangl. *C.* [10] Istedetfor biörn har *A* Huyta Björn. [11] hann tilføie *C, D.* [12] verde (urigt.) *C, D.* [13] skulldam*enn* *A.* [14] Istedetfor fe atti har *D* flutti (urigt.). [15] Saaledes *A, D*; manni *B, C.* [16] eiga *C.* [17] eiga *C.* [18] Mangl. *A.* [19] eigi vm festir *B, A* (ej) *C* (ej); er um*m* festar (urigt.) *D.* [20] Istedetfor at har *D* af. [21] meiga *A, C, D.* [22] Mangl. *C.* [23] eiga *C.* [24] fiödur sára *C*; fiadra s ara *D.* [25] med tilføier *A.* [26] hinn *A*; en*n* *D*; mangl. *C.* [27] Mangl. *C.* [28] Istedetfor ok har *D* edr.

andvirki vid elldi, ok[1] vid vatna gangi, vid ofvidri[2] ok[3] vid skridum a hinum hæstum[4] hatidum sem þa[5] at rumheilagt væri. Ef madr vinnr fleira enn mællt[6] er a þeim hatidum, þa vardar[7] fiörbaugs gard. ok a sa[8] sauk er sækia vill. [a]Jola dagh[9] hinn[10] fyrsta skal hallda sem nu er tint[11], atta dag jola ok hinn þrettanda. paska dag hinn fyrsta ok uppstigningar dag, ok hvita sunnu dag,[12] mariu messur iiij.[13] ok allra heilagra messo, ions messu baptiste[14], petrs messu ok pals um sumarit[15]. þorlaks messu ok[16] kirkiu dag. Enn eitt verdr halld a öllum dögum ödrum löghelgum bædi drottins dögum ok messu daugum.

17. Her segir um langa föstu halld.[17]

[b]Langa föstu æigum ver at hallda, þat ero vij. vikur. drottins dag þann skulum ver ganga i föstu sem upp[18] er sagt a þingi edr a[19] leid. þa er madr gengr i föstu skal etid kiöt fyrir midia[20] nott. Enn þa skal eigi[21] eta kiöt a þeim vij.[22] vikum, fyrr enn sól rennr upp[23] paskadag enn[24] fyrsta. Annann dag viku ok hinn þridia i langa föstu er rett at eta tvimællt, ok

---

a Jfr. Sk., l. c., S. 35[3].
b Jfr. Sk., c. 20.

---

[1] Mangl. *A.* [2] Istedetfor ofvidri har *C* ófride (urigt.). [3] Istedetfor ok har *A* edur. [4] Saaledes *B, A*; hædstu *C*; hellstom *D.* [5] Saaledes *B, A, D*; þo *C.* [6] Istedetfor mællt har *D* talt. [7] þa vardar *B, A*; þá verdur *C*; þad ver *D.* [8] Mangl. *A.* [9] Resten af Capitlet fra Joladagh hinn fyrsta mangl. *A.* [10] Mangl. *D.* [11] sem nu er tint: — sem nu var tint *D*; sem er tint *B, C.* [12] og tilføier *C.* [13] Istedetfor iiij. har D þriar. [14] Baptistæ *C, D.* [15] Saaledes i Haandskrifterne. [16] Mangl. *C.* [17] I *D* er Overskriften: Um*m* Lánga Favsto Halld oc Kietæat. [18] uppi *D.* [19] Saaledes *A, C, D*; mangl. *B.* [20] mida *C.* [21] ei *A*; ey *C.* [22] vi (urigt.) *D.* [23] *B* tilføjer her: a, hvilket ikke findes i de tre andre Haandskrifter, og som vi have udeladt. [24] enn *D*; mangl. *B, A*; Pauskadagin*n* *C.*

eigi[1] kiöt. enn alla daga adra[2] þadan fra nema drottins daga[3] skal fasta[4] til paska. Sextan ero nætur þær er lögskylldar ero at fasta[4] i[5] langa föstu, föstu nætur vij. ok midviku nætur vij.[6] þvatt nott i ymbru dögum ok paska nott.

18. Her segir um jola föstu halld.[7]

[a]Iola föstu skulum ver hallda ok taka til annan dag viku at varna vid kiötvi[8], þann er drottins dagar verda iij. i millum[9] ok jola dags hins fyrsta, ok eta eigi[10] kiöt a þeirre stundu, nema drottinsdaga, ok[11] lög tekna messu daga. Midviku daga ok midviku nætur, föstu daga ok föstu nætur vm jola föstu eigum ver at fasta[12], ok inn næsta dag ok nott fyrir jol, ok um daginn fyrir hinn xiij.[13] dag, ok eta eigi[14] slatr at kvelldi.

19. Ymbru dagar.[15]

[b]Ymbru daga xij. æigum ver at hallda at föstu a xij.

---

a Jfr. Sk., c. 21.
b Jfr. Sk., c. 22.

---

[1] ei *A, C, D.* [2] Saaledes *B, C, D*; mangl. *A*; istedetfor det følgende Ord þadan har *D* þar. [3] drottins dag *C.* [4] Istedetfor fasta har *A* fara (urigt.). [5] Istedetfor i har *D* á. [6] midviku nætur vij. *A, C, D*; vij. midviku nætur *B.* [7] I *D* er Overskriften Um*m* Joola Favsto Halld. [8] Saaledes *D* (kiötve); kiöti *B, A, C.* [9] i millum *B, C, D*; j milli *A.* [10] ei *A, C, D.* [11] ok *A, D*; mangl. *B, C*; i *B, C* og *D* er Interpunctionen forvirret; i *B* er der Comma foran og efter lög tekna messu daga og ny Sætning begynder først med Ordene vm jola föstu; i *C* er der Punctum foran og Comma efter lögtekna messu daga, hvilke Ord saaledes henføres til den følgende Sætning; i *D* mangler Interpunction efter messu daga, og efter føstu nætr er der Punctum. [12] fara *A.* [13] fiortanda (urigt.) *C.* [14] ei *A, C, D.* [15] I *B* og *C* er Overskriften Ymbru dagar; Wm*m* ymbru d*aga A*; Um Ymbro daga Halld *D.*

manudum, ok fasta næturnar allar. ver skulum hallda ymbru daga um haust fyrir[1] michaels[2] messu, ok adra a jola föstu, sva hvara[3] sem upp er sagt a þingi edr a leid. hina[4] þridiu skulum ver hallda i annari viku langa föstu avallt. enn hina iiij. i helgu viku. um langa föstu, ok um ymbru daga, ok um föstu daga alla, ok þvatt dag[5] fyrir hvita daga, þa vardar[6] manni fiörbaugs gard ef hann etr kiöt. Enn um allar föstu tidir adrar, verdr madr utlagr[7] iij. mörkum[8] ef hann etr kiöt, ok a sakir þær sa[9] er vill, ok skal stefna heiman ok kvedia til heimilis bua a þingi þers er sottr er, ix. til fiörbaugs saka, enn v til utlegdar saka.

20. Her segir hversu madr skal lifa ef hann er i uteyum.[10]

[a]Ef madr verdr sva staddr i uteyum um langa föstu at hann hefir eigi[11] annann mat enn kiöt. ok skal hann helldr eta kiöt enn fara[12] önd sinni fyrir matleysi[13]. eigi[14] skal hann eta kiöt a ymbru dögum edr föstu dögum. Sva skal hann eta[15] at hann ali önd sina. eigi[16] skal hann hylldaz vid. Gengit skal hann hafa til skripta vid kenni mann a vij. nattum

---

a Jfr. Sk., c. 23.

---

[1] Mangl. *D.* [2] Michaelis *C.* [3] Saaledes *B*; huöria *A, C*; mangl. *D.* [4] hina *C, D*; hinu *B*; þa *A.* [5] Saaledes *B, A*; þvottdaga *C*; þvottdaga alla *D.* [6] verdur *C.* [7] Saaledes *D*; utlægr *B, A, C.* [8] Mangl. *C*; me*r*kr *D.* [9] Istedetfor sa har *C* hvör (hvör ed); i *D* staaer sa foran sakir. [10] I *D* er Overskriften Um Kiöt nautn i navdsin. [11] ei *A, C, D.* [12] Istedetfor fara har *C* fyrer fara. [13] mattleyse *A.* [14] ei *A, C, D.* [15] Sva — eta *A, D*; so skal han*n* a (saaledes synes der at staae) *C*; i *B* mangl. Ordet eta. [16] ei *A, C, D.*

hinum næstum[1] er hann kemr or eyunni. þat er kiöt ef[2] menn lata af naut edr fær saudi[3] geitr *edur* svin.

21. Ef svin komaz a o æti.[4]

[a]Ef svin kemr[5] a hrossa slatr[6], ok skal madr svellta iij. manadi[7] ok fella holld af, enn feita iij. Ef svin kemr[8] a mannz hræ þa skal svellta vj. manadi[7], ok fella holld af ef hylldz[9] hefr a, enn feita adra vj. manadi[7], þa eigu[10] menn at nyta[11] ef vill.

22. Her tinir þau dyr ok fugla sem mönnum er rett at neyta, ok sva hin.[12]

[b]Biörn eigu[10] menn at nyta, hvart[13] sem hann[14] er hvita biörn edr[15] vidbiörn ok[16] raud dyri[17], hiört edr[18] hrein. þat skal eigi[19] eta a þeim tidum[20] sem eigi[21] er[22] kiöt ætt. Fugla eigu[23] menn at eta þa er kiöt er ætt þa[24] sem a vatni

---

a Jfr. Sk., c. 23, S. 38[19].
b Jfr. Sk., c. 23, S. 38[23].

---

[1] Saaledes *B*; næstu *A, C, D*. [2] Istedetfor ef har *C* er. [3] fær saudi *A* (e*d*a fær Saude), *C*; fær, saudi (med Comma imellem) *B*; saudi *D*. [4] I *D* er Overskriften Um*m* Svijns Navtn. [5] kemr *B, D*; kemst *A*; komast *C*. [6] Saal. *B, A, C*; kiöt *D*. [7] manudi *A, C*. [8] kemr *B, C, D*; kem|st *A*. [9] hilldast *C*. [10] eiga *C*. [11] nyta *C, D*; neyta *B, A*. [12] I *D* er Overskriften Hvada Kvikindi æt sieo. [13] Ordet hvart er en Rettelse for hvert *B*; huört *A, C, D*. [14] hann *B, A, C*; istedet herfor har *D* þad. [15] eda *D*. [16] Istedetfor ok har *C* og *D* edur. [17] Saaledes *B, A*; raud dyr *C, D*. [18] eda *A*. [19] ei *A, C, D*. [20] tymum *C*. [21] ei *A, C, D*. [22] Mangl. *A*. [23] eiga *C*. [24] Tilføiet af os.

fliota[1]. þa fugla skulu menn eigi[2] eta, er[3] hræklo er a, örnu[4] edr hrafna, vali edr smirla. rett er at eta hæns[5] ok riupur. undan þeim fuglum[6] ero[7] egg æt er þeir ero sialfir ætir, ok skal a þeim tidum[8] egg eta er mönnum er rett at hafa[9] hvitan mat. [a]kvik fe eigu[10] menn at nyta[11] þat er sialfir lata af, ok sva ef veit hvat verdr þott menn sæfi eigi[12], þott fe fariz i[13] votnum edr[14] skridum edr hridir[15] drepi edr hvatki er[16] verdr þers er[17] madr veit, ok verdi[18] eigi[19] svidda[20] þat[21] skal nyta[22] ok gefa hinn v.[23] lut af öllu fe nema madr sæfi ok hafva gefit[24] a vij. nottum hinum næstum[25] þadan fra er fe for innan[26] hrepps mönnum þeim er eigi[27] gegna þingfarar kaupi, ok er sa sekr um[28] iij. mörkum[29] er eigi[27] gefr sva. kalf skal ala iij. nætr, þo[30] er rett at nyta han*n*[31] at hann se fyrr skorinn, ef hönum er matr gefinn, ok skal gifa[32] af hinn v lut. Oætt er fe þat er mannz bani verdr. hross skulu menn eigi[27] eta ok[33] hunda ok melracka ok köttu ok eingi[34] klodyri[35]

---

a Jfr. Sk., c. 24.

---

[1] Istedetfor a vatni fliota har *A* fliota a vatni. [2] ei *A*, *C*, *D*. [3] Istedetfor er har *C* sem. [4] örn *A*. [5] hæns *B*, *A*; hænsn *D*; hænsne *C*. [6] fugl (feilskr.) *A*. [7] er *C*. [8] tym*um* *A*; istedetfor det næste Ord egg synes i *A* at være skrevet og. [9] hafa *B*, *C*, *D*; eta *A*. [10] eiga *C*. [11] nyta *B*, *C*; neyta *A*; eta *D*. [12] ei *A*, *C*, *D*. [13] Istedetfor i har *D* firir. [14] Istedetfor edr har *D* oc. [15] hryd *D*. [16] hvatki er *B*; hvartki er *D*; hv*er*ke er *C*; huerfe e*dur* (forvirret) *A*. [17] Istedetfor er har *D* ef. [18] verdr *A*, *D*. [19] ei *A*, *C*, *D*. [20] svidda *B*; suida *A*; svidauda *C*; siálf davda *D*. [21] Istedetfor þat har *A* þa. [22] neyta *A*. [23] Saaledes *A*, *C*, *D*; vj.ta *B*. [24] hafva gefit: — hafva (med Udeladelse af gefit) *B*, *C*; gefed (med Udeladelse af hafa) *A*; hafi gefid *D*; de foregaaende Ord nema madr sæfi staae i *C* i Klammer. [25] Saaledes *B*; næstu *A*, *C*, *D*. [26] Mangler *C*. [27] ei *A*, *C*, *D*. [28] Saaledes *B*, *D*; mangler *A*, *C*. [29] m*er*kr *D*. [30] þá *A*. [31] Mangler *D*. [32] Saaledes *B*; gefa *A*, *C*, *D*. [33] Ordet ok foran og efter hunda mangler *C*. [34] eingin*n* *C*, *D*. [35] klodyri *B*, *C*;

ne hræfugla. Ef madr etr þau kvikindi er fra er skilt[1], þa vardar fiörbaugs gard[2].

23. Her segir hverium manni[3] skyllt er at fasta[4]

[a]Þeim manni[5] er skyllt at fasta lögföstu er hann er xij. vetra gamall at sumar malum adr. eigi[6] skal telia[7] hönum[8] vetr ef hann er sva alinn at nockur nott er af. madr a at hallda lögföstu unnz hann er vij. tugr. heill madr a at fasta lögfösto[9] enn eigi[10] sa er siukr er[11]. Eigi[12] er sa madr skylldr til lögföstu[13] er yngri er enn xij.[14] vetra[15] edr ellri enn vij. tugr. Kono[16] þeirri er eigi[17] skyllt at fasta, er barn hefir kvikt i kvidi. kona su er eigi[18] til föstu[19] talin er barn hefir a briosti um ena fyrstu langa föstu.[20] hafa a hun barn a briosti it sama ef hun vill til hinnar þridiu langa föstu. eigi[18] skal þat leingr standa fyrir föstu hennar enn eina föstu. Jafn skyllt er þeim mönum at varna vid kiötvi[21] a föstu tidum[22] er eigi[23] ero til faustu taldir sem hinum er fasta[24].

---

a Jfr. Sk., c. 25.

---

klodyr *A*, *D*. [1] Istedetfor skilt har *D* skyrt. [2] vardar fiörbaugs gard *B*, *A*; þá ver þad fiorbaugsgard *D*; verdur fiörbaugs grid urigtigt) *C*. [3] mønnum *A*. [4] I *D* er Overskriften: Hvøriom skillt sie ad Fasta. [5] mønnom *D* (som dog derefter har: er hann er). [6] ei *A*, *D*; Ecke *C*. [7] Istedetfor telia har *A* tyna. [8] Istedetfor hönum har *D* um. [9] løgfesto *D*; langa föstu *B*, *A*; mangler *C*. [10] ei *A*, *C*, *D*. [11] oc tilføier *D* (oc ei). [12] ei *A*, *D*. [13] Mangler *C*. [14] xvij *D* (i Begyndelsen af Capitlet har Haandskriftet dog xij.). [15] Mangl. *C*. [16] Istedetfor kono har *A* Kuinnu. [17] ei *A*, *C*, *D*. [18] ei *A*, *C*, *D*. [19] Istedetfor til föstu har *A* frá (frá talenn). [20] Istedetfor langa föstu har *A* laga föstu. [21] Saaledes *D*; kiöti *B*, *A*, *C*. [22] Ordene a föstu tidum ere tilföiede af os. [23] ei *A*, *C*, *D*. [24] Ordene er fasta mangl. *C*.

Sa madr er vardveitir hinn unga mann edr hinn ovitra[1] ok lætr hann eta kiöt a föstu tidum edr o atun þott[2] eigi[3] se föstu tidir, þa vardar[4] hönum sva vid lög sem hann æti sialfr. enn ecki[5] þeim er etr, ef hann hafdi eigi[6] vit at sia[7] vid. Ef madr ber i mat mannz þat er[8] eigi[9] er ætt, ok vill gera þat til hadungar, ok vardar[10] hönum þat fiörbaugs gard, enn ecki[11] hinum er etr[12].

24. Her segir enn[13] um skylldu föstur[14] manna.[15]

[a]Setu mönnum er skyllt at fasta um eingi verk, enn eigi[16] verk mönnum þeim er i eingi verki[17] ero, ok eigi[18] þeim er[19] smala rekr heim, ok eigi[20] þeim er önnungs verk hefvir, ok vinnr fyrir bui mannz. þat ero[21] önnungs verk[22] er[23] madr vinnr hvern dag þat er bondi vill. Eigi[24] skal setu madr hlaupa til verks þa daga er hann skal fasta, til þess at[25] hann skuli þa mataz[26] helldr en adr. Saman kemr fasta med öllum mönnum[27] þa er ymbru daga vika hefz upp a haust, ok til

---

a Jfr. Sk., c. 26.

---

[1] Istedetfor hinn ovitra har *D* hønom óvitar (forvirret) [2] þott *A*, *C*, *D*; þo *B*. [3] ei *A*, *C*, *D*. [4] verdur *C*. [5] ei *C*, *D*. [6] ei *A*, *C*, *D*. [7] vit ad siá *A*, *D*; vit á ad siá *C*; vit at (sia udeglemt) *B*; muligen er ved Uagtsomhed udeladt til efter vit. [8] þat er *B*, *D*; þat (med Udeladelse af er) *A*, *C*. [9] ei *A*, *C*, *D*. [10] ver *D*; verdur *C*. [11] ei *C*, *D*. [12] etr *B*, *A*, *D*; át *C*. [13] enn *B*; mangl. *A*, *C*. [14] Istedetfor föstur *B*, *C* har *A* setu. [15] I *D* er Overskriften Um Adgreining á Føstom. [16] ei *A*, *C*, *D*. [17] Ordet verki er tilføiet af os. [18] ei *A*, *C*, *D*. [19] Istedetfor er har *A* sem. [20] ei *A*, *C*, *D*. [21] ero *B*; er *A*, *C*, *D*. [22] Mangl. *A*. [23] Saaledes *D*; ef *B*, *A*, *C*. [24] ei *A*. [25] Mangl. *C*. [26] þa mataz *B*, *D*; matast þá *A*; i *C* mangl. Ordet mataz. [27] Istedetfor öllum mönnum har *D* mønnom øllom.

þers unnz lokit er peturs messo a sumar. Sa madr er fasta skal hann skal etid hafa mat sinn fyrir midia nott þa er hann fastar um daginn eptir, ok mataz eigi[1] adr lidr eykt. Sva skal næturnar varna vid kiötvi[2] þær[3] er lögskyllt er at fasta sem um daghinn. þa skal nott vera a haust. ok a[4] vetr, er madr ma eigi[5] sea dag, ok væri hann þar er sia mætti i haf ut i skylausu vedri. þa skal nott vera[6] a sumar er sol geingr um nordr ætt. þat er nordr ætt, er sol er kominn i beggia ætt nordrs ok utnordrs, ok til þers unz[7] hun er komin i beggia ætt nordrs ok[8] landnordrs. þa er madr fastar um nott skal hann hafa þurran mat. þa ma eta gras ok alldin ok allan jardar avöxt[9], fiska allz kins þa er ætir ero, nema ROSMHVAL ok sel. þat skal eta þa kiöt ætt er[10]. Hrosshval ok nahual ok RAUDKEMBING skal eigi[11] eta.

25. Her segir hversu at soknum skal fara.[12]

[a]Þat er mællt um sakir þær er nu[13] voro taldar i kristinna[14] laga þætti, at þeim sökum skal stefna heiman ok kvedia[15] til heimilis bua ix. a þingi þers er sottr er um skoggangs sakar[16] ok fiörbaugs sakar, nema madr stefni um fiöl-

---

a Jfr. Sk., c. 26, S. 41[19].

---

[1] ei *A, C, D.* [2] Saaledes *D*; kiöti *B, A, C.* [3] þær *A, C, D*; þar *B.* [4] Mangl. *D.* [5] Saaledes *D* (ei); mangl. *B, A, C.* [6] vera *A, C, D*; ver (Skrivfeil) *B.* [7] Mangler *C.* [8] Ordene fra utnordrs mangl. *D.* [9] gras — avöxt *B, C, D* (som dog har aldini istedetfor alldin); gr*a*s og allan*n* þurr*a*n auögst jard*a*r *A.* [10] Istedetfor kiöt ætt er har *C* kiöt er ætt. [11] ei *A, C, D.* [12] I *D* er Overskriften Um*m* Sókn á Søkom i Christin*n* Retti. [13] Mangl. *C.* [14] Saaledes *B, C, D*; christen*n* *A.* [15] kueda (urigt.) *A.* [16] sakar (her og lige strax efter) *B*; sakir (paa begge Steder) *A, C, D.*

kyngi edr[1] vapna burd i kirkiu, þar skal kvedia tylftar kvidar[2]. Enn um iij. marka[3] sakir ok utlegdar[4] þar skal kvedia[5] til[6] heimilis bua v. a þingi þers er sottr er. Sva[7] settu þeir þorlakr biskup ok ketill biskup at radi øzörar[8] erki biskups ok[9] sæmundar prests, ok margra annarra kenni manna kristinna[10] laga þatt sem nu[11] var tint ok upp sagt[12].

26. Her[13] segir hversu menn skulu fe sitt tiunda[14].

[a]Þat er mællt at[15] menn skulu tiunda fe sitt allt lögtiund

---

a Jfr. Sk., c. 28.

---

[1] edr *B*, *A*, *D*; istedet herfor har *C* og. [2] tylftar kvidar mangl. i *D*, som efter Ordet kvedia (qved:) har til, og derpaa efterlader en aaben Plads, idet Skriveren vel ikke har kunnet læse eller forstaae Haandskriftet, som der blev skrevet efter. Vi have ikke troet at burde optage Ordet til, som ikke findes i de øvrige tre Haandskrifter, da det kan være en Feillæsning, idet der maaskee har staaet t k, hvoraf det første, der betegnede tylftar, er blevet læst til. [3] *D* tilføier her sektir (sektir, sakir oc). [4] Saaledes *C*; utlegdir *B*, *A*, *D*. [5] kueda (urigt.) *A*. [6] til *D*; mangl. *B*, *A*, *C*. [7] Sva *B*. *C*; mangl. *A*; istedetfor Sva har *D* Fram*m* (Fram*m* setto), [8] Øssurar *A*, *D*; Ossorar *C*. [9] Mangl. *D*. [10] Saaledes *B*, *C*, *D*; Kristen*n* *A*. [11] Mangl. *C*. [12] Ordene ok upp sagt mangl. *D*. [13] Tiendeloven, som her begynder, følger i Haandskrifterne *B*, *A*, *C* umiddelbart efter og som en Fortsættelse af det Foregaaende. I *D* følger ligeledes her Tiendeloven, men med særskilt Titelblad, og Texten, som er ucomplet, idet nogle Blade ere bortfaldne midt i den, stemmer ikke med *B*, *A*, *C*, men viser sig at være en Afskrift (vel paa anden eller tredie Haand) af Tiendelovscapitlet i Arnarbælisbók, ovenf. S. 183 —186[8] (Marteins) og S. 188[15] (a til at hverfa)—191[18]. Den indeholder dog paa nogle Steder midt i Texten Varianter, der sees at stemme med Texten efter *B*, *A*, *C*; i det Følgende ere disse Steder anførte, hvorimod der forøvrigt ikke er gjort Bemærkninger om Afvigelserne i *D*. [14] fe—tiunda *B*, *A*; tyunda fe sitt *C*. [15] Mangler *A*.

her a landi. [1]sa madr er hann a x. vj. alna aura fyrir utan hvers dags buningh skulldlaust, sa skal gefa öln[2] vadmals, edr ullar reyfi þat[3] er sex geri hespu[4], edr lambs gæru. Sa er a xx. aura skal ij. alnir. sa er a[5] xl. skal iij. alnir. sa er a[6] lx. skal iiij. alnir. sa er a lxxx. skal v. alnir, sa er a tiu tiga[7] skal vj. alnir. þat fe þarf[8] eigi[9] til tiundar at telia, er adr er til guds þacka lagit[10], hvart at[11] þat er til kirkna edr til brua edr til sælu skipa, hvart er[12] þat er i löndum[13] edr i[14] lausafe. Prestar þurfa eigi[9] at tiunda þat fe[15] er þeir eiga i bokum edr messu fötum ok þat allt er þeir hafa til guds þionustu. tiunda skulu þeir annat fe.[16] Buss afgang[17] þarf eigi at tiunda um var, ef madr[18] helldr bui[19]. enn ef madr bregdr bui edr selr ur bui, þat skal hann tiunda[20]. Eigi[21] skal madr godord tiunda, velldi er þat enn eigi[21] fe. Bændr allir skulu tiund gera, þeir er þingfarar kaupi eigu[22] at gegna, af fe sinu skulldlauso. eigi[9] skal omögum fe telia[23]

---

[1] hverr tilf. *B*; mangler *A*, *C*. [2] alin *A*, *C*. [3] Mangler *C*. [4] hespur *A*. [5] Saaledes *C*; mangl. *B*, *A*. [6] Mangl. *C*. [7] Saaledes *B*; ll. *A*; c. *C*. [8] og tilføier *A*. [9] ei *A*, *C*. [10] Saaledes *B*, *A* (læged); lagt *C*. [11] hvart at *B*, *A*; hvort *C*. [12] Mangl. *C*. [13] landinu *A*. [14] Mangler *A*, *C*. [15] at tiunda þat fe *B*, *C*; þad fie ad tyunda *A*. [16] Det Følgende til Linie 14 enn eigi fe mangl. *A*. [17] Saaledes *B*, *C*; mulig Afskriverfeil for afleifar. [18] Saaledes *C*; hann *B*. [19] Efter dette Sted (jfr. Arnarbælisbók c. 17, ovenf. S. 183[19—20]), findes skrevet i *D* (der iøvrigt gjengiver Stedet saaledes: Búsz afleifar þarf madr ecki ad tyunda, ef ha*nn* heldr Búi) med en mindre Skrift end det Øvrige: (her segir ø*nn*r). Ef madr heldr Búi sino, þá skal tyunda matar Afgáng ef meira er en Vætt se (urigt.) Hjóna hvørt, oc svo Heya afgang ef fyrnari ero en*n* vetr gømul. Den saaledes anførte Variant maa antages at være taget fra vor her foreliggende Text, nedenfor cap. 34 in fine. [20] hann tiunda *A*; mangl. *C*; i *B* mangler hann. [21] ei *C*. [22] eiga *C*. [23] Ordet telia findes saaledes i alle Haandskrifterne.

þott se. Ef madr a x. aura skulldlausa, ok skal hann þa tiund af gera, hvart sem[1] hann er bondi edr gridmadr, nema hann eigi þa omaga er hann skuli[2] a verkum sinum fram færa. rett er at þeir þiggi allir tiund er eigi[3] gera. jafnt skulu konur gera tiund sem karllar.

27, Her segir um samquamur a haustum, um virding fear ok eida.

[a]Sam kvamur skulu menn eiga um haust i hrepp hverium, eigi[4] fyrr[5] enn iiij.[6] vikvr lifa sumars ok skipta tiundum. ok skal skipt tiundum at[7] vetr nottum[8], ok skal taka til[9] menn[10] v i hrepp hverium at skipta tiundum ok matgiöfum, ok sia eida at mönnum, þa er betz þykia tilfallnir hvart sem þat ero bændr edr gridmenn, ok sækia menn um laga afbrigd[11]. Skylldr er hverr madr[12] at koma til þeirrar[13] sam kvamo er tiund a at gera[14] edr senda annann mann[15] fyrir sik, þann er log skilum halldi fyrir hann upp[16], ok handsöl se þæg at. Ef hann kemr eigi[17] fyrir midian dag, ok eingi madr af hans hendi. þa verdr hann sekr iij. mörkum. ok skal hann þa tiund giallda er þar verdr skipt a hendr hönum.

---

a Jfr. Sk.. c. 29.

---

[1] Tilføiet. [2] Saaledes *C* (skule); skal *B*, *A*. [3] ei *A*; ecke *C*. [4] Istedetfor eigi (ej *C*) har *A* og. [5] fyrr *A* (fyr), *C* (fyrr); fyrri *B*. [6] vi *C*. [7] Saaledes *B*, *C*; a *A*. [8] Her findes i *D* efter Ordene i Arnarbælisbók c. 17 ovenfor S. 184[8] drottins dag inn fyrsta iuetri, i Klammer anført Følgende, der udentvivl er en Variant fra vor Text her: Tyundom skal skipt at Vetr Náttom. [9] Mangler *C*. [10] Mangl. *A*. [11] Saaledes *B*, *A*; afbrigdi *C*. [12] Tilføiet. [13] þeirra *C*. [14] Herefter staaer i alle tre Haandskrifter edr taka tiund, hvilke Ord vi have udeladt som en udentvivl urigtig Tilsætning. [15] annan mann *A*, *C*; mann annann *B*. [16] fyrir hann upp *B*; upp fyrir hann *C*; han*n* for (saaledes synes der at staae) wpp (forvirret) *A*. [17] ei *A*, *C*.

28. Capitulum.[1]

[a]Þar[2] skal hverr sialfr virda fe sitt bædi lönd[3] ok lausa aura ok virda til[4] sex alna aura, ok telia hve mikit fe hann atti at fardögum skulldlaust um varit it næsta adr. þa skal hann taka i hönd ser kross edr bok ok nefna vatta at þvi, at ek vinn lögeid at[5] bok, ok segi ek þat gudi at ek a sva fe sem nu hefi ek talit edr minna. Enn ef hann vill eigi[6] eid vinna, þa er hann er beiddr, ok vardar hönum xij marka *sekt*[7]. hans tala skal standa a fenu, nema hann sveri[8] til fiordungi minna enn se. þa skal hann sva mikla tiund gera sem sam qvamu menn telia ok skipa[9] a hönd[10] hönum eidlaust.[11] hann verdr sekr xij mörkum um svardagann[12]. Nu hefir hann[13] eigi[14] leynt fiordungi edr meira þa er hann svardi, þa skal hann sva tiund af gera sem hann hefir til svarit nema fe hans vaxi edr þverri x. tigum aura. Nu vex fe hans edr þverr sidan[15] x. tigum aura[16], þa er hönum rett at fara til[17] sam kvamu, ok telia fe sitt ok vinna eid at ok gera þar tiund eptir sem hann sverr til, hvart sem þat er vöxtr

---

a Jfr. Sk., c. 29, S. 45[14].

---

[1] Denne Overskrift Capitulum findes saaledes i *B*; i *A* findes ikke anden Overskrift end Cap: 28; i *C* begynder her ny Linie, men ikke nyt Capitel, og det følgende Capitel betegnes der som cap. XXVIII, c. 30 som cap. XXIX osv. [2] Saaledes *B*, *C*; Wor *A*. [3] lönd *B*, *C*; land *A*. [4] Mangl. *C*. [5] Istedetfor vinn lögeid at har *A* vil lögeyda a (forvirret). [6] ei *A*, *C*. [7] vardar — s*ekt* *B*; v*e*rd*ur* iij m*ork*um s*ekur* *A*; verdur hönum xii merkur *C*. [8] suerie *A*, *C*. [9] Saaledes i Haandskrifterne; maaskee Afskriverfeil for skipta. [10] a hön d *B*, *C*; a hende *A*. [11] og tilføier *A*. [12] svardagann *B*, *C*; suardægen*n* *A*. [13] Saaledes *B*, *C*; m*adu*r *A*. [14] ei *A*, *C*. [15] Mangler *A* (som har þuerr*er* for þverr). [16] x tigum aura *B*, *C* (tyu tugum aura); xtyge aurum *A*. [17] Istedetfor til har *A* a.

edr þurdr. Nu vill haun ecki[1] fra segia þott fe hans vaxi x. tigum aura edr meira. þa eigu[2] sam kvamu menn at gera hönum ord, at hann komi til sam kvamu ok vinni eid at fe sinu i annat sinn. Enn ef hann vill ecki[3] eid vinna[4] ef hann er beiddr, þa verdr hann sekr xij.[5] mörkum ok er þat eidfall, ok skal hann[6] sva mikla tiund gera sem samqvamu menn telia at[7] hann eigi fe til, ok þeim giallda sem þeir aqveda. þar er manni verdr eidfall, þa a hverr sök þa[8] innan hrepps[9] manna er vill. Sök þeirri skal stefna heiman[10] at heimili þers er sottr er, ok telia hann sekann xij. mörkum[11] um eid fall, ok kvedia[12] til heimilis bua hans v a þingi. Ef kvidr ber a hann, þa skal domr dæma vj. merkr þeim er sotti, enn adrar vj. merkr skulu fylgia annari tiund. [a]Hrepps menn þeir er til ero teknir skulu skipta hvers manns tiund i fiora stadi, ef eyris tiund er edr meiri. Enn ef minni er[13] þa skal hverfa til kirkna tiund aull.[14]

---

a Jfr. Sk., c. 30.

---

[1] ei *A*, *C*. [2] eiga *C*. [3] ei *A*, *C*. [4] eid vinna *B*; vinna eid *A*, *C*. [5] Istedetfor xij. har *C* iii. [6] skal hann; disse Ord mangle i *B*. *A*; i *C* er skrevet over Linien skal med Udeladelse af hann, hvilket Ord vi saaledes have tilføiet. [7] Mangl. *C*. [8] Mangl. *C*. [9] hrepp (feilskr.) *B*. [10] Saaledes *B*, *C*; heim (urigt.) *A*; Ordet heiman er sandsynligvis en senere Tilsætning. [11] merkur *C*. [12] kueda (urigt.) *A*. [13] Mangler *C*. [14] Denne Bestemmelse om at hvad der er mindre end eyris tiund skal tilfalde Kirker, findes saaledes enslydende i *B*, *A*, *C*. De sidste Ord af Capitlet ere i *D* i Klammer variantvis anførte ved Stedet Ab., c. 17, ovenfor S. 185[27] saaledes: (alias) Ef Eyris Tynnd er edr meiri, en*n* ef min*n*i er, þá skal hverfa til Kirkna Tynnd øll.

29. Her segir um þurfa manna tiund.

[a]Fiordung æinn tiundar skulu hafa þurfa menn innan hrepps, ok skulu þeir skipta med þeim ok gefa þeim meira er meiri[1] er þörf. þat fe er gefa skal þurfa mönnum skal vera vadmal edr[2] varar felldir. ull edr[3] géror matr edr kvikfe annat enn hross. þat skal golldit vera at marteins messo.[4] sekr verdr sa vj. mörkum er giallda skylldi ef eigi[5] er þa[6] fram komit, ok a þurfa madr sök þa, er til handa var skipt fenu bædi at sækia ok sættaz a. Sa er annar adili er til soknar er tekinn i hreppinum[7], ok tiund skipti. Sauk þeirri[8] skal[9] stefna heiman ok kvedia[10] til heimilis[11] bua a þingi. þeim manni er rett at stefna heima[12] at sin er[13] skipti tiund ef hann er til soknar tekinn hinn v. dag viku er iiij. vikur ero af sumri, ef eigi[14] er adr fram komit. rett er at[15] hann taki þann dag vid vadmalum til handa þurfamanni ef hann vill þa hafa golldit[16]. Eigi[17] er hann skylldr at taka þa i ödru nema hann vili[18]. Ef eigi[19] kemr þa fram, þa skal sa madr er til soknar er tekinn, edr sa madr er[20] hann selr i hönd, nefna þar vatta at þvi, at

---

a Jfr. Sk., c. 30, S. 47[6].

---

[1] meira *C.* [2] Istedetfor edr har *C* og. [3] eda *A.* [4] Punctum er tilføiet; i *B, C* er her ingen Interpunction; i *A* findes Comma. [5] ei *A, C.* [6] ef — þa *B, C*; er þá og ei *A.* [7] Saaledes *B*; hreppnum *A, C.* [8] Saaledes *C* (hvor der dog synes først at være skrevet þa); þa *B, A.* [9] *A* og *C* tilføie her hann. [10] kueda *A.* [11] Saaledes i Haandskrifterne. [12] Rettelse for heiman i Haandskrifterne. [13] Istedetfor sin er har *C* sa er (istedetfor hvilke Ord der først har været skrevet syn eller syne) y. [14] ei *A, C.* [15] Mangl. *A.* [16] Istedetfor hafa golldit har *C* gollded hafa. [17] ei *A, C.* [18] vilie *A, C.* [19] ei *A*; mangl. *C.* [20] Ordene sa madr er ere tilføiede af os.

hann er buinn at taka vid tiund er hinn skylldi giallda, ok nefna hann N° ok kveda a hve[1] mikit fe er, ok hann[2] ser ongvan þann mann, er gialldi halldi upp fyrir hann[3]. Hann skal nefna i annat sinn vatta, at því vætti skal hann kveda, at ek stefni N° um þat[4] at hann helldr tiund fyrir N° ok tel ek hann sekian[5] vj. mörkum ok giallda fiordung tiundar tvennum giölldum sem buar virda þann lut er ogolldinn var.[6] ef sumt er golldit. stefni ek til[7] giallda ok til[8] utgöngu um fe þat, ok kveda a hvar hann stefnir til þings, ok stefna lögstefnu,[9] hann skal kvedia til bua v.[10] a þingi þadan fra er hann stefndi.

30. Her segir um biskups tiund.

[a] Annan fiordung tiundar skal taka biskup, þat fe skal vera i vadmalum edr[11] varar felldum i lambagærum, i gulli edr silfri. Biskup skal segia til þers at[12] kirkiu soknum i hrepp hverium, þa er hann fer um fiordung, hver vid þeim fiordungi tiundar skal taka er[13] hann skal hafa[14]. þar[15] er mælltr eindagi a fe því er biskup a, hinn v. dag viku er iiij. vikur ero af sumri at lögheimili þess manns er biskup baud

---

a Jfr Sk., c. 31.

---

[1] Saaledes *B*, *C*; huad *A*. [2] Mangl. *A*. [3] upp fyrir hann: — fyri hann vpp *A*; uppi fyrir hann *B*, *C*. [4] Ordene um þat ere tilføiede af os. [5] Saaledes *B*; sekan *A*, *C*. [6] Herefter er i Haandskrifterne skrevet Enn (der dog i *C* fremtræder som en Rettelse i det først Skrevne); vi have udeladt dette Ord, som indløbet ved en Feil, ligesom vi have tilføiet Punctum efter golldit. [7] Mangler *C*. [8] til *C*; mangl. *B*, *A*. [9] lögstefnu *A*, *C*; laga stefnu *B*. [10] kvedia — v. *B*; kvedia til heimilis bua v. *C*; bua til v. kueda *A*. [11] eda *A*. [12] Istedetfor at har *C* á. [13] Istedetfor er har *C* ef. [14] Istedetfor hafa har *A* taka. [15] þar *B*, *C* þá *A*.

um, at taka vid fenu.[1] Ef þa kemr eigi[2] fram, þa skal sa er[3] sækia vill nefna vatta at þvi vætti skal hann kveda, at ek em buinn at taka vid fe þvi er N° skylldi giallda, ok kveda a hve mikit fe er, ok hann ser eigi[4] þann mann er gialld þat inni af hendi. hönum er þat[5] rett at stefna sva um þann fiordung tiundar, sem um hinn er adr var um tint. Þat er hönum ok rett at stefna sidarr at lögheimili þers er giallda atti. þers a hann kost at segia biskupi til, ok lata hann heimta sem hann vill.

31. Hver sækia skal[6] kirkiu tiund.

[a]Þa ij. fiordunga tiundar sem eptir ero skal leggia til kirkna[7], ok sva til hverrar sem biskup skiptir[8] til. Tiund skal reida þeim manni i hönd er[9] kirkiu þa[10] vardveitir er tiund var til skipt. hann skal kaupa at presti tidir sva[11] sem hann ma[12] vid komaz ok þa luti adra til kirkiu þurftar er þarf sem fe þat vinnz til. Sva skulu menn giallda tiund af öllum bæum sem biskup hefir til skipat, hverigir[13] sem a bæum bua. Bondi sa er a kirkiu bæ byrr er adili þeirra tiunda saka ef hann vill. Enn ef hann vill eigi[14], þa er lærdr

---

a Jfr. Sk., c. 32.

---

[1] I Haandskrifterne findes her ikke Bestemmelsen ovenfor S. 48[23] Rett er þott fyrr se golldit. [2] ei *A*, *C*. [3] Saaledes *A*; mangl. *B*; i *C* er Stedet forvansket: skal sa sækia er vill, nefne eg Votta ad þvi Vætte osv. [4] ei *A*, *C*. [5] Istedetfor þat har *C* þvi. [6] Her er mulig ved Uagtsomhed udeladt um. [7] k*yr*kna *A*; kyrkiu *C*; mangl. *B*. [8] Saaledes *C*; skipar *B*, *A*. [9] er *B*, *A*; sem *C*. [10] Mangl. *C*. [11] Saaledes *A* (so), *C*; mangl. *B*. [12] Mangl. *A*. [13] Saaledes *B*; huorier *A*, *C*. [14] ei *A*, *C*.

madr sa[1] er[2] kirkiu þionar, ef[3] hann vill til kirkiu þurftar fet hafa.

32. Um kirkiu tiund ok[4] prestz tiund ok sokn[5] a þeim.

[a]Fjordung annan[6] tiundar skal giallda i vadmalum edr varar felldum, i lambagærum i gulli edr[7] brendu silfri. Annan fiordung tiundar skal giallda i vaxi edr i[8] vidi, i reykelsi tiöru edr lereptum enskum þeim er hæf se til kirkiu bunings[9], at þvi lagi allt sem getr at kaupa med vadmalum i þvi heradi, ok er rett þo vadmal ein se golldinn. þat fe skal golldit it sidarzsta hinn[10] v dag viku er iiij. vikur ero af sumri. Enn ef eigi[11] kemr þa fram, þa skal sa er heimtandi er stefna þann dag um i tuni, a kirkiubænum[12] þeim er tiund a til at hverfa ok skal sækia sem um[13] adra tiund. hann a at stefna sinni stefnu um hvarn[14] fiordunginn þeirra[15], ok vardar vj mörkum[16] i hvarum tveggia stad halldit. enda er rett at stefna einni stefnu[17] um bada fiordungana[18], ok fylgia þa[19] ein alög, þviat[20] einn er adili at badum. Rett er at stefna heiman til vorþinga um tiund, þar er menn ero sam þinga, ok rett er at

---

a Jfr. Sk., c. 32, S. 49[21].

---

[1] Mangl. *A.* [2] er *B, C*; sem *A.* [3] ef *B, C*; er *A.* [4] Mangl. *C.* [5] Saaledes *B, C*; sokner *A.* [6] annarar . [7] edr *B, C*; og *A.* [8] Saaledes *B*; mangl. *A, C.* [9] til kirkiu bunings *B, C*; j kyrkiu buning *A.* [10] Mangl. *A.* [11] ei *A, C.* [12] kyrkiu bæ *C.* [13] Tilføiet af os. [14] Ordet hvarn er en Rettelse for hvern *B*; huorn *A*; hvörn *C*; det følgende Ord fiordunginn er tilføiet af os. [15] Saaledes *A*; mangler *B, C.* [16] Saaledes *B*; m°k *C*; mk *A*; istedetfor hvarum tveggia har *C* hvoru tveggia. [17] Mangl. *A.* [18] Saaledes *C*; fiordunga *B, A.* [19] Mangl. *C.* [20] þviat *B, C*; þvi *A.*

lysa a vorþingi i þingbrekku um tiundar mal ef þeir ero sam þinga,[1] ok sekia þar i dom[2] ef hinn er þar er[3] sottr er.[4] þo er rett um biskups fiordung at sækia, þott sa se ei þar er[5] sottr er. ef lyst er a þingi, þa skal[6] kvedia[7] til heimilis bua v. þers er sottr er.

33. Her segir at hveriu fe menn ero skylldir[8] eida[9] at vinna, edr tiunda.

[a]Ef madr vardveitir omaga eyri, þann er hann tekr vöxtu af, þa a hann þann[10] luta vaxtarins[11] at tiunda er[12] undir hann berr, sem þat fe er hann atti adr. Islendskir menn allir skulu tiunda fe sitt. Vtlendir menn ero eigi[13] skylldir at tiunda her fe sitt[14] adr þeir hafa verit her iij. vetr, nema þeir geri bu. Þat er mællt ef varir landar fara hedan, ok eigu[15] þeir[16] fe eptir, þa skal sa madr giallda tiund af er vardveita[17] hefir þat fe. Eigi[18] er hann skylldr at giallda her tiund[19] af þvi fe er hann hefir a brott[20] med ser, medan hann er a brott[21]. enn skylldr er hann at gera tiund af þvi

---

a Jfr. Sk., c. 33.

---

[1] Ordene fra ok rett er at lysa ere tilføiede af os. [2] dom *C*; domi *B*, *A*. [3] er *B*; sem *C*; og *A*. [4] og tilføier *A*. [5] er *B*, *A*; sem *C*; Punctum efter sottr er er tilføiet af os. [6] Her tilføier *B* hann, der ikke findes i de to andre Haandskrifter. [7] kueda *A*. [8] skylldnger *C*. [9] Saaledes *B*, *C*; eyd *A*. [10] Tilføiet af os. [11] Saaledes *B*; ávaxtarins *C*; avaxt*a*r *A*. [12] ef *C*; istedetfor Ordene luta vaxtarins at tiunda er har *A* láta avaxt*a*r med. ad tynnda, og (forvirret). [13] ei *A*, *C*. [14] her fe sitt *B*, *C*; fe sitt hier *A*. [15] eiga *C*. [16] Istedetfor þeir har *A* þar. [17] Saaledes i Haandskrifterne uden «at» forud for dette Ord. [18] ec*k*i *A*. [19] Mangl. *A*. [20] a brott *B*; á braut *A*; i burt *C*. [21] Saaledes *B*, *C*; a braut *A*.

fe er hann hefir[1] ut haft inn næsta vetr eptir er hann kom ut i[2] hvert sinn er hann[3] kemr ut, þott hann se i gördum[4] austr. Ef madr kemr ut, ok hefir vaxit fe hans, edr hefir hann eigi[5] eid unnit[6] fyrr, þa er hann skylldr at vinna eid, ef menn vilia beida hann, at fé sinu. Ef hion eigu[7] fe saman, þa skal karllmadr vinna eid[8] fyrir fe beggia þeirra[9]. Ef karllmadr ok kona[10] eigu[11] fe saman, þo at þau se eigi[12] hion, þa skal karll madr eid vinna. Ef karllmenn eigu fe saman, þa er rett þo at[13] annar vinni eid. Enn ef þeir metaz vid, ok vill hvargi vinna, þa er sök vid hvarntveggia. Sa a eid at vinna fyrir fe hvert, er lögradandi er fiar[14]. Ef vöxtu ber undir mann af þers mannz fe er utlendis[15] er þa skal hann þat fe sva[16] tiunda sem vöxtu bæri[17] undir hann af omaga eyri. þar a hann at gera tiund i þeim hrepp er hann a lögheimili þau misseri, hvar sem fe hans er ef her a landi er.[18] Rett er at sættaz a tiundar mal: eigi[19] skal meira nidr falla alaganna[20] enn helmingrinn, ef[21] adr er stefnt um. Ef madr tekr minni satt[22] fyrir tiundar sauk höfdada, enn iij. merkr, ok vardar hönum þat iij. marka sekt, ok a sauk þa[23] sa er vill.

---

[1] Vi have her udeladt Comma i *B.* [2] Mangler *A.* [3] Saaledes *A, C*; mangler *B.* [4] gördum *B, A;* Gördum *C.* Her findes i *D* (ved Arnarbælisbók c. 17, ovenfor S. 189[15]) følgende Bemærkning: (adrar segia:) þott þad (saaledes) sie i Gørdom avstr. [5] ei *A, C.* [6] eid unnid *B, C*; unnit eid *A.* [7] eiga *C.* [8] vinna eid *B, A*; eid vinna *C.* [9] beggia þeirra *B, C*; þeirra beggia *A.* [10] konu (feilskr.) *A.* [11] eiga *C.* [12] ei *A;* ecke *C.* [13] þo at *B*; þo *A, C.* [14] Saaledes *A* (fiár); fyrir *B, C.* [15] Bemærkning i *D* ved Ordet herlendis (Arnarbælisbók c. 17, ovenfor S. 189[25]) eller som det i *D* er skrevet hier lendr: adrar segia utlendr. [16] Mangler *C.* [17] Saaledes *B, C*; bere *A.* [18] Bemærkning i *D* (Ab., S. 189[28]) adrar segia: Hvar sem Fe hans er, ef hier á Landi er. [19] ei *A, C.* [20] Dette Ord staaer i *C* efter helmingrinn. [21] ef *B, C*; er *A.* [22] satt *B, C*; sætt *A.* [23] Mangl. *A.*

34. Item[1] um tiundar soknir ok alögr.

[a]Ef tiund gelldz eigi[2] heima i heradi, ok er eigi[3] stefnt um, þa er rett at lysa it næsta sumar[4] at[5] lögbergi. innan hrepps menn eigu[6] at lysa föstu dag ok laugar dag um tiundar mal, ok þeir menn er af þeim taka. Ef hrepps menn lysa eigi[3] fyrir helgina, þa er rett eptir helgina hverium er vill at lysa, til þers at[7] domar fara ut.[8] Sa er lysa vill um tiundar mal, hann skal ganga til lögbergs[9] ok nefna ser votta at þvi vætti at ek lysi sök a hendr N° um þat er hann hefir halldit þeim fiordungi tiundar, ok kveda a hver sa er. tel ek hann sekian um þat[10] vj. mörkum, ok giallda[11] þann lut er ogoldinn er tvennum giölldum sem buar virda, ok kveda a[12] hvar hann lysir til doms, ok lysa löglysing. hann skal kvedia[13] til heimilis bua v. þers er sottr er, ef hann lysir tiundar sök. Ef hann hefir um tiundar sök stefnt heiman, ok skal þa v. bua kvedia[14] er næstir[15] ero stefnu stadnum a þingi, ok er eingi rudningr[16] um bua, nema at leidar lengd, ok skal ei spell[17] metaz a tiundar sök ef rett er höfdut sökin[18]. Ef madr tekr

---

a Jfr. Sk., c. 33, *S.* 52[1].

---

[1] Item *B, C*; findes ikke i *A*, hvor Overskriften begynder med Vm*m*. [2] ei *A, C.* [3] ei *A, C.* [4] it – sumar *B, A;* á næsta sumri *C.* [5] Istedetfor at har *A* a. [6] eiga *C.* [7] Saaledes i Haandskrifterne. [8] Bemærkning i *D* (Ab. S. 190[10]) adrar segia: eptir Helgina ad lysa hveriom er vill, til þess ad dómar fara ut. [9] Saaledes *B*; lögberges *A, C.* [10] sekian um þat *B*; sek*a*n wm*m* þ*a*d *A*; um*m* þad sekan*n* *C.* [11] giallde *A.* [12] Istedetfor ok kveda a har *C* En*n* kveda. [13] skal kvedia *B*; skal kveda (urigtigt.) *C*; kvede *A.* [14] bua kvedia *A* (der dog har kueda for kvedia); bua kvidr (Feillæsning) *B, C* (bu kvidr). [15] Saaledes *B, C*; næst *A.* [16] Saaledes (ikke rudning) i alle tre Haandskrifter. [17] spell *B*; spiell *A, C.* [18] Istedetfor höfdut sökin har *C* höfudsökin (urigt.)

gagn sök upp i gegn tiundar sök, ok a eigi[1] at meta þa sök, nema hun se fiör baugs sok[2] edr meiri. metaz a ef[3] tiundar sök er. þvi at eins er rett at lysa a þingi, ok sekia it[4] sama sumar um tiundar mal, ef sa er a þingi er sottr er, Nema um biskups tiund, þar er þa rett iafnt[5] at lysa, ok skal æigi[6] tiundar sök fyrnaz helldr enn önnur fiar heimting[7]. Enn þar er madr stefnir heima[8] at sin þa er iiij. vikur ero af sumri um tiund, ok a þa domr at dæma at giallda i þeim stad hinum sama xiiij. nattum eptir vapnatak[9] innstædu, ok vj. merkr alaga, ok skal dæma þeim iij. merkr er sækir, enn adrar iij. merkr skulu fylgia þeim fiordungi tiundar sem um er stefnt.[10] ef stefnt er at lögheimili þers er sottr er, ok skal þar þa dæma, ok[11] giallda innstædu ok álög xiiij. nattum eptir vapnatak. Ef lyst er a þingi um tiundar mal, ok a at dæma innstædu ok alög, at[12] lögheimili þers er sottr er xiiij. nattum eptir vapnatak. öll viti þau er her[13] fylgia ok[14] utlegdir, þar skal dæma vj. alna aura. *a*Þeir menn skulu giallda tiund alla[15] þar er[16] vist fastir ero[17] um haustid þa er[18] skipt er tiundum. Enn ef[19] eigi[20] er sam kvama þar att i þeim hrepp at

---

a Jfr. herved ovenfor S. 53, Note *a* og *b*.

---

[1] ei *A*; ey *C*. [2] hun — fiör baugs sok *B*, *A*; fiorbaugssök sie *C*. [3] ad tilføier *C*. [4] Istedetfor it har *C* skal. [5] Saaledes *A*; mangler *B*; istedetfor þar — lysa har *C* og er þá jafnrett ad lysa. [6] ei *A*, *C*. [7] önnur fiar heimting *B*, *C*; fiar heimting ön*nur* *A*. [8] heiman *C*. [9] Ordene xiiij. nattum eptir vapnatak ere tilføiede af os. [10] Her have vi, overensstemmende med *C*, sat Punctum istedetfor Comma i *B* og *A*. [11] Saaledes (ikke at) i Haandskrifterne. [12] Istedetfor at har *A* á. [13] Saaledes *A*, *C*; hann (urigt.) *B*. [14] Mangl. *A*. [15] Saaledes *B*, *C*; aller *A*. [16] Mangl. *A*. [17] vist fastir ero *B*, *C*; ero vist fast*er* *A*. [18] Mangler *A*. [19] Mangler *A*. [20] ei *A*, *C*.

þi[1], þa skal hann þar giallda er hann er vist fastr marteins messu. ok skal sa madr avallt giallda tiund af fenu, er lögradandi er fiarins.[2] Ef madr helldr bui sinu, þa skal tiunda matar afgang ef[3] meiri[4] er enn vætt hafi hiona[5] hvert, ok sva heyia afgang ef fornari ero enn vetr gömul.[6]

---

[1] þar att — at þi *B*, *C*; j þ*ei*m repp þ*a*r att ad þ*u*i *A*.
[2] Bemærkning i *D* (ved Ab., ovenf. S. 191[11]): Hier segia sumar þeir Men*n* skulo gialda Tyund alla þar er vistfastir ero um*m* Havstid, þá er skipt er Tyundom. En*n* ef ei er Sam koma þar átt i þeim Repp (Ordene at þvi ere udeladte), þá skal han*n* þar gialda er han*n* er vistfastr Marteins Meszo, oc skal sa madr á vallt gialda Tyund af Feno er Lögrádandi er Fiárins. Med Hensyn til det følgende Stykke i vor Text Ef madr helldr bui sinu jfr. den ovenfor ved cap. 26, S. 356 Note 19 anførte Bemærkning i *D*.
[3] ef *B*, *C*; er *A*. [4] Saaledes *B*; meira *A*, *C*. [5] Istedetfor hiona har *A* (ved Feillæsning) hejma. [6] Her ender den Del af Haandskrifterne *B* og *A*, som indeholder den gamle Christenret. Det Samme har ligeledes været Tilfældet med *C*, men senere har en Streg været sat foran Ordene ovenf. S. 367[17] þeir menn skulu gia l l d a og efter det sidste Ord i Texten vetr gömul, og umiddelbart efter dette Ord er skrevet Sumir hafa þetta istad enn þess sem hier er in parintesi hvorefter ere indførte de Bestemmelser, som findes i Blg., c. 32 S. 144[19—25], Ab., c. 17, S. 191[12—18].

IX.

A. M. 148 4to.

Vm tiundar giord ein*n* capitule. Gud ko*m*i til. am*en*.[1]

Þath[a] *er* mællt. at m*enn* skvlv tivnda fie sitt. aller hi*er* a lande laugtiund. Sa madr *er* a .x. vj. alna av*ra* f*ir*i vtan hu*er*sdags bvni*n*g sin*n* skulldlaust. þa skal gefa alin vadmals. eda vllar Reyfi. þat *er* .vj. giore hespu. eda lambs giæ*ru*. En*n* sa *er* a .xx. au*ra*. sa sk*al* gefa. tuær alnar. En*n* sa *er* a .xl. au*ra*. sk*al* gefa .iij. alnar. En*n* sa *er* a .lx. au*ra*. sk*al* greida .iiij. alnar. Sa *er* a atta tigv. sk*al* greida fim*m* alnar. Sa eR a tiutige. sk*al* g*r*eida .vj. alnar. Þat fee þarf *eig*i til tiundar at telia *er* ædr er til gudz þacka gefit. huo*r*t sem þat *er* til k*ir*kna eda brua. eda til sælv skipa[2]. huo*r*t sem[3] þat fie eR j laundu*m* eda lausu*m* auru*m*.

---

a Jfr. Skálholtsbók c. 28, ovenfor S. 43, og de der anførte Haandskrifter.

---

[1] Den her aftrykte Tiendelov efter den i Overskriften anførte Membran, findes i Membranen S. 267, næstefter Erkebiskop Eilifs Statut af 1320. Nærværende Overskrift er skrevet i samme Linie, hvori Statutets Slutningsord h*an*n eigv at leggiazt (Norges gamle Love III, 247[16]) findes, hvorefter Texten begynder i den følgende Linie. Tiendeloven efter dette Haandskrift er aftrykt i Dipl. Isl., I, 158—162. [2] Rettelse for skipat. [3] Tilføiet.

Prestar eiga eigi at tiunda þat fie *er* þ*ei*r eigu j boku*m* eda messu klædu*m*. oc[1] þat allt *er* þ*ei*r hafa til gudz þionustu. Tiunda sk*ul*u þ*ei*r an*n*at fie. Buus afleifar þarf m*ad*r eigi at tivnda v*m* vor ef h*an*n helldr bui sinv.[a] Ef madr æ godord *og* þarf h*an*n eigi þat til tivndar at telia. þuiat þat e*r* velldi en*n* *eig*i fee. (S. 268) Bændur aller skulu tiund giora. þ*ei*r e*r* þingfar*a*r kaupi eigv at gegna af fie sinu skulldlausu. eigi skal omaugu*m* fie ætla. þo at h*an*n eigi fram*m* at færa.[b] Rett er at þ*ei*r þiggi aller tiund e*r* eigi giora. [c]Samkuom*ur* s*ku*lu m*enn* eiga v*m* haust j hrepp hu*eriu*m. eigi fyrr en*n* fior*a*r vikur e*r*v ti*l* vetrar. oc skipta tiundv*m*. Skipt skal tiundv*m* fysta drottins dag j vet*r*i. Fim*m* m*enn* sk*al* til taka j hrepp hu*e*rivm[2] at skipta tiundv*m* og mat giofv*m*. og sia eida at m*onnu*m. þa er bezt þikia til falln*ir*. huo*r*t sem þat *er*u grid-m*enn* eda bændr. og sækia m*enn* v*m* laga afbrigde. Skylldr er hu*er* m*ad*r til þ*ei*rar samkuomu at fara e*r* h*an*n æ tiund at giora. eda fæ an*n*an*n* man*n* f*ir*i sig þ*an*n er laug skilu*m* halldi vpp f*ir*i h*an*n. oc haud saul sie at þiggiande. Ef h*an*n kem*ur* eigi sialfur f*ir*i midian*n* dag oc eingi m*ad*r af h*an*s hendi. þa v*er*dr h*an*n sekur v*m* þat .iij. mo*r*kv*m*. oc skal þa tivnd giallda sem skipt e*r* æ hendr h*onu*m.[3] [d]Þar sk*al* hu*er*

---

a Bestemmelsen om Tiende af **búsafleifar**, som overdrages til Andre, findes ikke her.

b Her findes ikke Bestemmelserne om Tiendefrihed, naar man har Slægtninge at forsørge ved sit Arbeide, og om at Kvinder skulle betale Tiende ligesaavel som Mænd.

c Jfr. Sk., c. 29.

d Jfr. Sk., c. 33, S. 53[10].

---

[1] Hvor der her er trykt oc, ec, s*i*c, m*i*cit, er c i Membranen skrevet over Linien (c over o osv.). [2] Af det sidste Bogstav v er en Del bortfaldet. [3] Punctum er tilføiet.

madr giallda vor tiund sem skipt *er* haust tiu*n*d. En*n* ef þ*at* *er* hu*er*gi. þa sk*al* h*an*n þar giallda sem h*an*n *er* vist fastur marteins m*esso*. [a]þar sk*al* telia fie man*n*a. hu*er*su m*i*cit hu*er* æ. sk*al* ui*r*da laund *og* lausa au*ra*. til .vj. alna au*ra*. og sk*al* þat fie vi*r*da *er* at fardaugv*m* var skulldlaust. Sialf*ur* sk*al* hu*er* telia fie sitt og vi*r*da. En*n* þa *er* h*an*n hefu*ir* talit fee sitt. þa sk*al* h*ann* taka bok j haund sier eda kross. *og* nefna at þui votta at eg vin*n* eid at bok laugeid. oc seigi eg þat gudi at eg æ suo fie sem nu hefu*ir* ec talit eda min*n*a. En*n* ef h*an*n vill eigi eid uin*n*a þa *er* h*an*n er beiddr. þa v*er*dr h*an*n sek*ur* .iij.[1] mo*r*ku*m*.[2]

þa[b] sk*al* sa *er* ʀettur *er* sækiandi ganga vt j tvn at syn edr sa *er* h*an*n selur j haund oc nefna uitne at þui at h*an*n *er* bvin*n* til vidr tavku at taka uid tivnd. þ*ei*re *er* h*an*n skylldi giallda. og nefna h*an*n oc kueda æ hu*er*su m*i*cit feit va*r* *og* h*an*n siae aunguan*n* þ*an*n *er* gialldi halldi vpp f*ir*i h*ann*.[3] skal h*an*n nefna uotta at þui. at h*an*n *er* buin*n*.[4] at þui

---

a Jfr. Sk., c. 29, S. 45^{14}.
b Jfr. Sk., c. 30, S. 47^{26}.

---

[1] Maaskee Afskriverfeil for xij. [2] Her er ved Uagtsomhed oversprunget et Stykke, svarende vistnok til et Blad, idet der umiddelbart efter morkum fortsættes med þa skal sa er ʀettur, der ikke passer til det Foregaaende, men henhører til en senere Del af Tiendeloven. [3] Punctum er tilføiet. [4] Texten er her forvansket. Vi have tilføiet Punctum, idet vi antage, at Ordene at þui vætti bør henføres til det Følgende.

vætti. Skal h*ann* segia (s. 269) at ec stefni þi*er* oc nefna h*ann* þurfa man*n*in*n*.[1] tel ec þ*i*c sekan*n* v*m* þat .vj.[2] mo*r*ku*m* og giallda fiordunginn tuennum giolldum[3] suo sem buar vi*r*da þ*ann* hluta e*r* ogolldin*n* e*r*. stefni ec þi*er* til giallda oc til ut gaungu v*m* fie þat. og kueda a huar h*ann* stefn*ir* til þings. oc stefni ec laga stefnv. Sk*al* h*ann* kuedia til bua .v. a þinge þadan*n* fra e*r* h*ann* stefndi. [a]An*n*an*n* fio*r*dung tiundar sk*al* hafa b*ysku*p. þat fie s*ka*l v*er*a j vadmalv*m*. eda var*ar* felldu*m*. j lamba giærv*m* j gulle eda brendu silf*r*i. þar e*r* b*ysku*p f*er* v*m* fiordu*n*g. h*ann* sk*al* seigia til a k*ir*kiu sokn-u*m* j hrepp hv*er*iu*m*. hu*er* vi*d* þ*e*im fiordv*n*gi sk*al* taka er h*ann* sk*al* hafua. þar e*r* mælltur eindagi a fie þui er m*enn* s*ku*lv b*ysku*pi giallda. hin*n* fimta dag uikv er fior*ar* vikur eru af sum*r*i. at lavgheimile þess manz e*r* b*ysku*p baud v*m* at taka vi*d* fie þui. Rett e*r* þo fyrr sie golldit. Ef þa kemur eigi f*ramm*. þa sk*al* sa er rett*ur* e*r* sækiande g*a*nga vt j tvun at syn og tuei*r* vottar og seigia þat at h*ann* e*r* buin*n* at taka vi*d* fie þui e*r* h*ann* skylldi giallda og kueda a hu*er*su m*i*cit feeit e*r* *og* h*ann* sier eigi þ*ann* man*n* e*r* gialldit in*n*e af hendi. h*onu*m er þat rett at stefna suo v*m* þ*en*na fiordu*n*g tivndar. se*m* v*m* hin*n* e*r* fyrr v*ar* vpp tint. Þat er rett at stefna sidar v*m* þat fie at laugheimile þess er giallda skylldi. Þess a h*ann* og kost at seigia b*ysku*pi til og lata h*ann* heimta sitt ef h*anr* vill. [b]Nu e*r*u ept*ir* tuei*r* fio*r*du*n*gar. þat e*r* half tiund hue*r*s manz. þat s*ka*l leggia til k*ir*kiv *og* til p*r*esta

a Jfr. Sk., c. 31.
b Jfr. Sk., c. 32.

[1] Punctum er tilføiet. [2] Rettelse for iij. [3] Ordene og giallda fiordunginn tuennum giolldum ere tilføiede.

REIDV. suo til hu*er*rar k*ir*kiu sem b*ysku*p skipt*ir* tiund til. *og* reida þ*ei*m man*n*e j haund *er* k*ir*kiu þa v*a*rdveit*ir* *er* tiund ER til skiput. h*an*n sk*al* kaupa tider at p*re*sti suo sem h*an*n mæ vid komazt. og þa hluti adra *er* til k*ir*kiv þurfta þarf at hafva. suo sem þat fie vinzt til. Suo s*ku*lu bændr tiund giallda af aullu*m* bæiu*m* j hierade til k*ir*kiv se*m* b*ysku*p hef*ir* bodit. hu*er*ir sem æ bolstaudu*m* bua. Bondi sa *er* æ k*ir*kiv bæ byr þ*ei*m *er* tiund *er* til skipt. h*an*n ER RETT*u*r hei*m*tandi *og* sækiandi [1] þ*ei*rar sak*a*r ef (s. 270) h*an*n vill. En*n* ef h*an*n vill eigi. þa *er* RETTUR adile þ*ei*rar ·sakar. lærdur madr sa *er* k*ir*kiu þionar. *og* til k*ir*kiu þurftar vill hafva. Fiordu*n*g tiundar þann er [2] sk*al* til p*re*sta REIDV leggia. þat sk*al* giallda j vadmalu*m*. eda j varar felldu*m*. j lamba giæru*m*. gulle oc brendu silf*ri*. En*n* þat fie se*m* til kirkiu [3] þurfta þarf at leggia. þat sk*al* giallda j vaxe og vide j reykelsi oc tiorv. oc j lereptu*m* nyiv*m*. þ*ei*m *er* hæf sie til k*ir*kiv buni*n*gs. se*m* getur at kaupa m*ed* vadmalu*m* j þui hierade. Rett *er* þott vadmæl ein sie golldin. Þat fie skal golldit v*er*a hit sidazta hin*n* fi*m*ta dag vikv. þa *er* fio*r*ar vikur erv af sum*ri*. En*n* ef þa kemr eigi fram*m*. þa sk*al* hei*m*tandin*n* stefna v*m* þ*an*n dagh j tune æ k*ir*kiv bæ þ*ei*m *er* tiund æ til at hu*er*fa. ok sækia se*m* um [4] adra tivnd. H*an*n skal stefna sin*n*e stefnv v*m* huorn [5] fio*r*du*n*g. oc lata varda .vj. m*er*kr j huo*r*ntveggia stad v*m* halldit. Kostur *er* at stefna [6] v*m* bada fiordu*n*ga. og fylgia þa ein ælavgin. þ*u*iat ein*n* *er* adile at bædv*m*. Rett er at stefna hei*m*an til vorþinga of [7] tiu*n*dar mæl. þar *er* m*enn* *er*o sam þi*n*ga. oc *er* RETT at lysa æ vorþinge j þingbreckv v*m* tiundar mæl. ef þ*ei*r *er*v

---

[1] Her er mulig ved Uagtsomhed udeladt og seliandi. [2] Ordene þann er ere en Rettelse for þat. [3] Tilføiet. [4] Tilføiet. [5] Rettelse for huern. [6] Her er mulig ved Uagtsomhed udeladt einni stefnu. [7] Rettelse for og.

samþinga oc sækia þar j do*m* ef sa e*r* þar e*r* sottur e*r*. þa e*r* *og* rett v*m* b*yskup*a fiordu*n*g at sækia þott sa sie eigi þar. Ef lyst e*r* a þi*n*ge. þa sk*al* kuedia til heimilis bua. fim*m* a þinge þess eʀ sottur e*r*.[1]

---

[1] Umiddelbart herefter følger i Skindbogen Biskop Magnus Gissurssons Statut af 1224 med en Overskrift, der er skrevet i samme Linie, hvori det her Aftrykte ender.

X.

M. Steph. 17 4to.[1]

Þat[a] *er* mællt i lögv*m*, at maðr s*ka*l *eigi* be*ra* vapn i k*irki*o *eða* set*i*a við k*irki*o vegi, oc *eigi* legia a kirkio *eða* a k*irki*o palla[2], þá *er* fy*rir* k*irki*o e*r*o, en þav e*r*o vopn ti*l* þ*es* ta*l*it, öx oc sve*r*ð oc spiót oc svid*ur* oc bryntröll. Slik þirmsl e*r*o á bænahusv*m*, þ*ei*m *er* b*ysku*p lof*ar* tið*ir* at, En ef af e*r* brugd*i*t, þa varð*a*r fiörbavgsgarð, b*ysku*p a sök þá ef h*ann* vill. ella p*r*estr sa *er* k*irki*o varðveit*ir* *eða* bæna hus. Bondi sa at þrid*i*a kosti, e*r* a bæ þ*ei*m byr, e*r* k*i*rk*i*a stenðr á e*d*a bæna hus. Rett e*r* oc at stefna þ*ei*ri sök, at heimile þ*es* m*a*nz e*r* sóttr e*r* *eða* s*v*a h*ann* heyri á siálfr, rett e*r* oc at stefna v.ta dag viko e*r* iiij vikr[3] e*r*o af sumri, at k*i*rkiu *eða* bæna husi þ*v*i e*r* misþirmt e*r*. Maðr s*ka*l sæk*i*a sök þá við votta orð, þá e*r* h*ann* hefr votta at nefnda[4], e*r* vopn vorv at k*irki*o borin.

---

a Jfr. Skálholtsbók, c. 27, ovenf. S. 42.

---

[1] Dette Papirshaandskrift indeholder først Biarkeyiarrétt og Kristinnrétt Víkveria og derefter Biskopperne Thorlaks og Ketils Christenret i en Afskrift, der stammer fra Stadarhólsbók, derunder indbefattet Tiendeloven og de i St. efter denne følgende Stykker, navnlig ogsaa c. 49 (Eigi skal maðr bera vapn i kirkio), hvilket Capitel dog i Afskriften er betegnet som c. 48. Paa Haandskriftets S. 47 ender den gamle Christenret med Ordene i St., c. 55 sem þat er hann atti aðr, og paa den følgende Side findes det her Aftrykte uden Overskrift eller Bemærkning. [2] Ordene kirkio eða a kirkio palla ere en Rettelse for e*ða* hia *kirkio* palli. [3] Saaledes. [4] Rettelse for nefna.

En ella *skal* h*ann* qvedia xij qviðar goða þann[1] e*r* sá e*r* i þ*in*gi me*ð* e*r* sottr e*r*, En ef h*ann* veit *eigi* hv*er* sa e*r*, þa s*ka*l h*ann* qved*i*a xij qviðar Goða, þ*an*n e*r* h*ann* sialfr e*r* i þ*in*gi m*eð*, en ef goðin e*r* sottr, þá *ska*l h*ann* qvedia samþingis goða xij qviþ*a*r hans.[2] varn*ir* oc gagnsac*ir* *sku*lv e*ig*i mætaz um*m* þav mál ef rett e*r* höfduð sökin.[3]

---

[1] Ordene qviðar goða þann er en Rettelse for qviða goða, þá. [2] Ordene qvedia samþingis goða xij qviþar hans ere en Rettelse efter Gisning for siálfr at samþicki goða xij qviþ*a*r. h*er*; ligeledes er Punctum efter hans tilføiet af os. [3] Her slutter dette Stykke noget nedenfor Midten af S. 48, uden nogen Bemærkning; paa den følgende Side begynder Erkebiskop Jons Christenret.

Reka-Þáttr efter Þingeyrabók.

A. M. 279a. 4to, Þingeyrabók.

Reka þattr.[1]

1.

Þat[a] er mælt at hue*rr* m*a*ðr a reka f*yrir* sinu l*an*de viðar | oc huala. sela. oc fiska. fogla oc þara. nema þar se solu*m* sællt | fra lande. *eða*[2] gefit. *eða* golldet oðru*m* m*onnu*m. oc a þa þ*at* hue*rr* sem hei- | milt e*r*. Ef viþr kemr

---

a Jfr. Staðarhólsbók, c. 440.

---

[1] Ved Udgivelsen af denne Membran, hvoraf større Stykker ere bortsmuldrede formedelst Ælde, have vi benyttet en ved Árni Magnússon besørget Afskrift, A. M. 279 b, 4to, i Anmærkningerne af os anført under Mærket *A*, der indeholder Endel, som nu er bortfaldet eller ulæseligt, idet Membranen maa antages dengang at have været noget mindre beskadiget end nu. Noget af hvad der findes i denne Afskrift er understreget, hvilket betegner, at det er bortsmuldret (burtfued); paa andre Steder findes Prikker under Bogstaverne, hvilket betegner, at det Optagne er utydeligt. Hvad *A* saaledes indeholder Mere end der nu findes i Membranen eller i denne er læseligt, have vi optaget og betegne det med mindre Skrift. De Steder, som ere bortfaldne eller ulæselige og ikke kunne udfyldes ved Hjælp af *A*, have vi udfyldt efter Staðarhólsbók, eller paa nogle Steder (om hvilke i Noterne er giort Bemærkning) tildels efter Gisning, og hvad der saaledes efter Staðarhólsbók eller Gisning er optaget er sat i Klammer. Texten begynder her øverst paa Membranens første Side og Overskriften Reka þattr findes i Slutningen af Textens første Linie. Begyndelsesbogstavet þ er stort og malet. Capiteltallet er tilføiet af os. [2] Hvor der her og i det Følgende er trykt *eða* staaer i Membranen l med Streg over (= vel).

a fioru man*n*z. þa *scal* h*ann* merkia viþar m*ar* | ki sinu. þui e*r* h*ann* hef*ir* synt bum[1] sinu*m* .v. aðr þa a h*ann* þott ut fliote. *eig*i | e*r* laugmark ne*m*a bum se synt. Rett e*r* at M*a*ðr vaþe æf tre e*r* sua mikit | at h*ann* kemr þui eig*i* or flæþar male. oc me*r*ki þ*at* viþar marki sinu. ef tre- | et kennir grun*n*z enda se þ*at* viþ þa fioru at festa megi reka á. oc a h*ann* | þa treet þott þ*at* comi a an*n*ars m*an*z fioru. En hin*n* e*r* tre þ*at* ke*m*r a fioru. | *scal* orþ g*er*a þeim man*n*i e*r* merkþe æf h*ann* veit þ*at*. *eða* segia til aman*n*a fundu*m*[2]. | ella er h*ann* utl*agr* .iij. M*orkum* ef h*ann* g*er*ir eig*i* sua. Sa M*a*ðr er tre þ*at* me*r*kþi v*er*þr oc utl*agr* | .iij. M*orkum* ef h*ann* fø*rir* þ*at* eigi b*r*ot a .xij. manuðu*m* enu*m* næstu*m* f*ra* þui er h*ann* væit[3]. | Ef viþ *eða* hval rekr igegnu*m* me*r*ki osa. upp a land oc a[4] sa M*a*ðr þan*n* viþ *eða* hual e*r* | land a f*yrir* ofan. Ef vavtn *eða* lón ganga f*yrir* ofan[5] fioru manz. enda kas | te hual *eða* viþe yf*ir* malar kámb. *eða* eyrar tanga[6] upp ivatnet oc a[7] sa[8] | þa e*r* vatn a *eða* land f*yrir* ofan ef a land rekr. helg*ar*[9] þar festr hval en[10] | viþ[11] mark sem an*n*ars staþar.

---

[1] Saaledes. [2] Bogstavet d er bortfaldet ved et lille Hul, der maa antages at være opstaaet efter Á. Magnússons Tid, da det ikke i *A* er understreget eller underprikket. [3] Her er et andet lille Hul, hvorved Bogstaverne it ere forsvundne; i *A* ere de ikke understregede eller underprikkede. [4] Skrevet over Linien. [5] og [6] Bogstavet f i Ordet ofan og Bogstaverne an i Ordet tanga ere forsvundne formedelst den Hensmuldring, hvorved en hel stor Del af dette Blads høire Hjørne er bortfaldet, og som har foraarsaget de følgende Lacuner paa denne Side i Membranen; i *A* ere de nævnte Bogstaver ikke understregede eller underprikkede. [7] Endel af dette Bogstav er bortfaldet; i *A* er det hverken understreget eller underprikket. [8] Bortfaldet; Ordet findes understreget i *A*. [9] Bogstavet h er helt bortfaldet; i *A* er det ikke understreget eller underprikket. [10] val en, som er bortfaldet, er i *A* understreget; af Bogstavet h i Ordet hval er kun en Del bevaret. [11] Bogstaverne vi ere utydelige og ere ogsaa i *A* underprikkede.

Nu brytr nyia osa[1] ut igegnum fioru[2] | manz oc rekr siþan viþ *eða* hual upp igegnu*m* [3][þann os a] la[4][nd oc a sa maðr] | viþ *eða* hual e*r* fioru a f*yrir* utan. En þott brio[ti nyia osa igegnum fioru] | manz. oc sc*al* en*n* forne os raða m*er*ki sem aðr[5]. [Nu verpr tre eða hual a gras] | upp oc a sa þ*at* bøðe e*r* reka á. Ef þar [er iorð groin yfir viþi eða beinum oc] | a sa þa e*r* land á. þar er tre ero jio[rdu half oc ofar en nu gangi floð] | til. oc a sa M*að*r þau tre *eða* bein e*r* [land[6] a fyrir ofan. En ef tre eða bein eða talkn ero] | iflæþar male. þo at sandi se [orpit[7] eða i grioti fast oc a sa maðr þat allt er fior] | u á. Nu ero osar[8] at m*er*kiu*m* þ[a a huerr þeirra reka allan til miðs ossins.] | Ef rekan*n* fest*ir* i miþi u*m*[9] osenu*m* [þa a halft huarr þeirra. Nu rekr viþ eða hual] | upp ept*ir* osenu*m* oc[10] v*er*pr[11] [a suarð fast land eða festir i vatns bockum fyrir ofan reka mark. þa a sa maðr er land a eða eyrar ef þar festir. nema festi i miðiu vatninu. þa scal iafnt hverfa rekinn

---

[1] Bogstaverne i a af Ordet nyia og a af Ordet osa ere bortfaldne; de findes ikke understregede eller underprikkede i *A*. [2] Det her med mindre Skrift Optagne, som nu er helt bortfaldet, er i *A* understreget. [3] Her har *A* ikke Mere end der endnu er bevaret, og Udfyldningen af Texten er derfor skeet ved, som ovenfor anført, i Klammer at optage det Manglende efter Staðarhólsbók. [4] Efter Bogstavet a sees ogsaa (og er ligeledes i *A* anført) den første Halvdel af det følgende Bogstav n. [5] Bogstaverne ðr, som ere forsvundne, findes i *A* med Streg under. [6] Den øverste Del af det første Bogstav l er bevaret og findes ogsaa saaledes i *A*. [7] Det Samme gjælder om den forreste Del af Bogstavet o i dette Ord. [8] Bogstaverne ero o ere helt bortfaldne og ere i *A* understregede; af den nederste Del af Bogstaverne s a er noget bortfaldet. [9] Det med mindre Skrift Optagne festir i mi er helt bortfaldet og er i *A* understreget. [10] Det Samme gjælder om ptir — oc. [11] Af det sidste Bogstav r er en Del bortsmuldret. Det Øvrige af denne Linie og Resten af denne Side i Membranen, som det maa antages to Linier, er bortfaldet (Á. Magnússons Anmærkning i Margen i *A*: desunt penitus hæ binæ lineæ).

allr til huars tueggia landz huatki sem rekr.] (s. 2) Ef birki viþ rekr ut at m*er*ki osum a sa *Maðr* þan*n* viþ e*r* land á fyr*ir* ofan re | ka þan*n* er treet kemr á. Ef viþ rekr æpt*ir* á ofan. oc fester i eyru*m* *eða* | rekr a land upp. þa a sa þan*n* viþ er land á *eða* eyrar. nema ein*n* *Maðr* eig*i* | allan scog þa a sa. Nu fest*ir* tre imiþri á þa æigu iafnt þ*ei*r allir er iaf | nær[1] eigu laund. Ef *Maðr* tekr tre ǽitt eþa tvav af fioru manz scemri | en .iij. alna bøðe saman þ*at* w*arðar* .iij. *Marka* sekþ oc gialda tven*num* gioldu*m* sem | buar[2] .v. virþa. Ef maðr tekr tre af fioru manz .iij. alna lavng *eða* len | gri oc sua þott scemri se oc se .iij. alna aull saman. þa a sa maðr | orþe at raða e*r* viþ á.[3] ma þa sekia til scogg*angs* æf vill oc sekia viþ .xij.tar q*u*iþ. |

2. Of obirgþir man*n*a.[3]

[a]Ef m*e*nn roa fyr*ir* land f*ra*m oc briota arar *eða* | þiliur. *eða* meiþa farskost[5] sin*n*. þa eigu þ*ei*r at taka viþ af fioru | manz ef eigi var til þess ætlat. oc böta farskost sin*n* oc leg*g*ia | ept*ir* hrǽ. oc segia til viþar tokun*n*ar at bygþ þ*ei*ri e*r* næst e*r*. þ*ei*ra e*r* þ*ei*r | coma til hus. þ*ei*r scolu gialda hinu*m* viþ sin*n* er þ*ei*r fin*n*az sua sem bu- | ar[6] virþa .v. viþ bok. þ*ei*r e*r* fioru eru næst*ir* eþa han*n*zala ella. oc gialda | heima[7] at sín[8] a enu*m* næstu*m*[9] gialdögu*m*. Nu segia þ*ei*r

---

a Jfr. St., c. 440, S. 512[24].

---

[1] Saaledes for iafn nær. [2] Rettelse for bua. [3] Punctum er tilføiet. [4] Denne Overskrift findes i Slutningen af Capitlets første Linie. [5] Rettelse for farskotz. [6] Her begynder den ovenfor omtalte store Beskadigelse af Membranens første Blads Hjørne. Bogstaverne ar, som nu ere helt bortfaldne, findes i *A* med Streg under. [7] Det Samme gjælder om Bogstaverne heim af dette Ord. [8] St.: at hins; muligen er vor Texts Læsemaade rigtigere. [9] Af Bogstavet æ er kun tilbage en

eig*i* til viþar tokun*n* | ar sua[1] sem nu er tint[2]. *eða* velia þ*ei*r eigi sua viþ til sem þa munde ef | [þeir ætti rek]an*n*[3] [eða lata þeir] hinu*m* eigi v*er*þ uppi er viþen*n* atti at gialdögu*m* | [þa sekiaz[4]] þ*ei*r a viþenu*m* sem a an*n*aʀi viþar toku. Þat | [er mælt at maðr a at flytia oc[5]] fenyta ser viþ þan*n* allan e*r* h*ann* fiðr aflo- | [ti fyrir annars manz landi ut fra rek]a[6] marki. Taka a maðr viþ oc hual þar | [við land at flytia er eigi er] van at festi næma sua nǽr se fioru | [manz þeiri er festa ma reka a at sia] mundi[7] mega þaðan fisk[8] a borþe | [ef eigi bæri land fyrir. Sua a allar flut]n*in*gar at taka. *a*Ef Ma*ð*r flytr[9] viþ | [sinn a annars manz fioru oc scal sa viþr eigi þar] lengr lig*g*ia en. iij.[10] nætr ef | [þat er reka fiara nema hann se veðr fastr eða] verþe[11] h*ann* siukr eþa saʀ[12]. *eða* nac- | [kuer navð-

---

a Jfr. St., c. 441.

---

ikke kjendelig Del; i *A* er det understreget. [1] Bogstaverne ar su, som ere bortfaldne, findes i *A* med Streg under. [2] Det Samme gjælder om Ordet er og Bogstaverne in af Ordet tint. [3] Af Bogstavet a sees kun en ikke kjendelig Del; det er optaget efter *A*, hvor det findes med Prikker under. [4] Lacunen paa dette Sted i Membranen svarer omtrent til 20—21 af Membranens Bogstaver og det i Klammer efter St. her Optagne er for kort til at udfylde Lacunen; muligen er imidlertid gialdögum en Afskriverfeil for gioldum (som der staaer i St. og K.), hvorefter der da paa den bortfaldne Del kan antages, som i St., at have staaet eða at handsolum þa sekiaz. [5] Det her i Klammer Anførte er optaget dels efter St., l. c., og K., c. 211, S. 125[5], dels efter Gisning. [6] Bogstavet a, hvoraf den nederste Del er bortfaldet, er i *A* underprikket. [7] Bogstavet m, som er helt bortfaldet, findes i *A* uden Streg eller Prikker under. [8] Af Bogstaverne is er en Del bortfaldet; i *A* ere de hverken understregede eller underprikkede. [9] Bogstaverne fl ere bortfaldne og optagne efter *A*, hvor de ikke ere understregede eller underprikkede. [10] Ordene en. iij. som ere helt bortfaldne, ere i *A* understregede. [11] Det Samme gjælder om Bogstavet v i dette Ord. [12] Ligeledes om Bogstaverne ukr eþa s.

syn beri til þess. En ef hanum er meina] lau[st þa verðr] h*ann* utl*agr*[1] | [.iij. Morkum ef viþr liggr þar .iij. nottum lengr. enda a domr at døma a hond hanum bravt førslo viþarins. Þess a maðr kost oc at føra viþ sinn a land upp or fior] (s. 8) un*n*i oc hafa a bravtført a .xij. manuðo*m* enum næstu*m*. Nu førir h*ann* eigi s*ua* | a brot viþen af l*an*de hins. þa e*r* h*ann* utl*agr* .iij. M*orkum*.[2] þat eru bøþe stefnu sa- | kar. sc*al* queþia til heimil*is* bua .v. a þingi þess er sottr er. |

3. Of veiþar fyr utan nætl*avg*.[3]

[a]Aller me*n*n æigu at væiþa fyr utan nætlavg at ó | søkiu[4]. en þar eru næt lavg utarst er sælnǽt stendr grun*n* .xx. | mausqua diupt at fíoru oc komi þa flar upp or sia. [b]Ef M*að*r kav- | pir ræka af landi manz at laugmale rettu oc scilia þ*ei*r eig*i* gior en s*ua*. | oc scal þa sua fara sem nu man ek telia. Landeigandi a at hafa af | fioru þ*ei*ri alnar laung kefli[5] oll oc sua smeri. en reka M*að*r a þar viþ allan | an*n*an otelgðan þan*n* er þar rekr upp. oc s*ua* huala alla e*r* kykuir hlaupa | aland upp. nema me*n*n valde oc a h*ann* þa huala er þar rekr upp. Sa maðr | e*r* l*an*d a h*ann* a þara allan oc fugla alla. oc sæla alla oc rostunga. oc sua ef M*að*r | drepr sel. han*n* a þar at hafa hnisu. oc haskerðing oc fiska alla þa e*r* | þar rekr nǽma fleiru*m* kaste sen*n* upp en .v. þa a[6] reka M*að*r. Landeigan- | de

a Jfr. St., c. 441, S. 514[5].
b Jfr. St., c. 442; Redactionen er her noget forskjellig fra St.

[1] De to herefter følgende sidste Linier paa Siden ere bortfaldne. [2] Punctum er tilføiet. [3] Overskriften er skrevet dels i den Linie, hvormed forrige Capitel ender, dels i Slutningen af dette Capitels første Linie. [4] Saaledes. [5] Istedetfor f har Skriveren først villet skrive l, idet han har oversprunget Bogstavet f, men derefter rettet dette. [6] I dette Blads nedre Del findes et stort, uregelmæssig dannet Hul, som

a þar reka þann allan er nu var taliþ.[1] [hann a oc] flutningar[2] allar | oc at varðueita scotmanz hlut. oc vagrek oll oc[3] huala alla er fyrir monnum | hlaupa aland. oc væiþar allar inætlavgum oc sua[4] ifiorunni. Ef viðr | flytr inætlaugum oc a reka maðr þann viþ. En ef utar er viðrinn[5] oc ma þo | sia fisk a borþe þa a sa maðr er land a oc allt þat er þar[6] flytr en fior- | u maðr þat er inætlavgum er. huart sem net er lagt af landi eþa[7] scere. | þat er oc ef scer eþa eyrar[8] liggia fyrir landi manz oc a sa maðr þat oc[9] reka | þann er fylgir er megen land a næst nema[10] [kavpum se annan veg key]pt. | Ef menn veiþa rostung a landi manz eþa i nætlavgum oc a halfan landeigandi[11] | en halfan þeir[12] er veiþa. |

---

begynder her; Tallet v, hvoraf den øverste Del endnu er bevaret, men uden at være bestemt kjendelig som v, er i *A* underprikket; Ordene þa a, som nu, med Undtagelse af endel af Bogstavet þ, ere helt bortfaldne, findes der med Streg under. [1] Punctum sees ikke og er tilføiet af os. [2] Bogstavet r, som er bortfaldet, findes i *A* uden Streg eller Prikker under. [3] Af Bogstavet o i oll sees noget; det er i *A* ikke understreget eller underprikket; Bogstaverne ll oc, som ere bortfaldne, ere der understregede. [4] Af det her efter *A* Optagne, som nu med Undtagelse af endel af u i sua, er bortfaldet, er oc s understreget, det Øvrige ikke understreget eller underprikket. [5] Af det her med mindre Skrift Anførte, som nu er helt bortfaldet, er i *A* E underprikket, det Øvrige understreget. [6] a — þar, der er helt bortfaldet, findes saaledes i *A* med Streg under; istedetfor Ordene oc allt þat er þar er dog der først skrevet þat sem næst, men disse Ord ere derpaa udstregede og rettede som anført Det følgende Ord flytr er utydeligt i Membranen, idet endel af de første Bogstaver ere bortfaldne. [7] Det her med lille Skrift Anførte, som er helt bortfaldet, er i *A* understreget, med Undtagelse af det første Bogstav n, som hverken er understreget eller underprikket. [8] Saaledes tydeligt i Membranen. [9] Det her efter *A* Optagne, som nu er helt bortfaldet, er der understreget. [10] Bogstavet e er bortsmuldret; det findes i *A* med Streg under. [11] Det her med mindre Skrift Anførte er helt bortfaldet; i *A* er det understreget. [12] Det Samme gjælder om Ordene

4.[1]

[a]Þat er enn mælt ef hual rekr a[2] | fioru manz. oc a hann at festa hual þann þott hit meira[3] hald | se a dōgrinu. oc a hann at scera ef hann ma eigi festa oc sua[4] er þa | rett at flytia[5] hual. Rett er manni at festa hual fornum festum.[6] oc rett | er at hann festi[7] þæim festum er hann ristr af hual. oc beri þær[8] festar | of stocka eþa steina[9]. hann a at scera þann hual. Ef fiosir slitr[10] ut fyrir (S. 4) honum eþa talkn eþa beín oc rekr a annaRS manz fioru oc a sa maðr | þat allt er fioru á ef lengra er fra fioru marki þes er hualiN | a en ordrag en elligar eigi. Sua scal fara et sama of garnar | oc seymi. oc allt þat er fe mætt slitr ut af hualnum. Nu slitr | hualen ut með festum oc rekr a annars fioru. oc a sa maðr þann

---

a Jfr. St., c. 443.

---

en halfan; af Ordet þeir er bevaret det sidste Bogstav og en lille Del af þ; i *A* er Ordet ikke understreget eller underprikket. [1] Slutningen af forrige Capitel og Begyndelsen af dette er i *A*, der gjengiver Haandskriftet Linie for Linie, anført saaledes: þat er enn mælt ef hual rekr a . . . . . . en halfan þeir er veiþa og ved Prikkerne mellem rekr a og en halfan er af Á. Magnússon i Margen skrevet følgende Note: heic absqve dubio rubrica fuit. Forte: capitulum. [2] Det med mindre Skrift Optagne er bortfaldet; i *A* er det understreget. [3] Ligeledes. [4] Ligeledes; istedetfor Ordene hann ma eigi er i *A* først skrevet eigi ma, men dette er derpaa rettet som anført. [5] Bogstavet f er bortsmuldret; i *A* er det understreget. [6] Det her med mindre Skrift Optagne er bortfaldet; i *A* er det understreget med Undtagelse af Bogstaverne st i det sidste Ord, som ikke ere understregede eller underprikkede, og hvoraf muligen en lille Rest endnu sees. [7] Bogstavet f, hvoraf kun en ubetydelig Del sees, er i *A* ikke understreget eller underprikket. [8] Det Optagne er bortfaldet; i *A* er det understreget. [9] Ligeledes. [10] Ligeledes.

hual | er a þeiʀi fioru atti er festar voru fyʀ i bornar ef sumr er | festar stufr a landi en sumr i hual. enda bere þat quiðr at | sa maðr hygðe halda mundu er feste. oc halda munde isliku veðri | sem þa var er þeir festu. enda se festr eigi o sterkri en reip þav | .x. er .ij. manna afle halde huert. Eigandi scal søkia hualenn með | scipi eþa hrosse a annars fioru. oc neyta þar engiz nema vatz. | Ef þat beʀ quiþr at hualrenn være eigi sua festr sem nu er tínt. | þa er sem o festr se oc a[1] sa þa ecki í er feste ef ut flytr. |

5. Vm leigu landz fioru.[2]

[a]Ef hual rekr a[3] fioru þa er leigu lande fylgir. þa | scal leiglendingr[4] festa hual þann sem hann eigi oc aðr var | tint. enda a hann[5] at hafa af hualnum samfengnum hlas þat | er einn eykr ma draga a[6] þa oc a slettum velle æf hualr er tui | togr eþa lengre. En ef hualr[7] er scemre eþa scerðr sua at hann se | minni en heill þes kyns hualr[8] tvitogr þa scal læiglendingr | ecki hafa af hualnum. En[9] iafn scyldr er hann at festa enn minna | hual sem hinn meira. oc allt[10] scal hann þat föra or flæþar mále. er fe mætt rekr a fioruna.[11] sem þa[12] at hann ætti

a Jfr. St., c. 444.

[1] Skrevet over Linien. [2] Af denne Overskrift ere Ordene Vm leigu skrevne i den Linie, hvormed forrige Capitel ender, og Resten i Slutningen af dette Capitels første Linie. [3] Her begynder det ovenfor S. 384, Note 6 omtalte store Hul i dette Blad af Membranen. Det her efter *A* Optagne, som nu er helt bortfaldet, er der understreget. [4] Det med mindre Skrift Optagne er bortfaldet; i *A* er det understreget. [5] Ligeledes. [6] Ligeledes; efter Lacunens Størrelse maa man nærmest slutte, at der har staaet, ikke draga, men, som i *A* anført, draga a. [7] Det Optagne er bortfaldet; i *A* er det understreget med Undtagelse af a. [8] Det Optagne er bortfaldet og understreget i *A*. [9]—[11] Ligeledes. [12] Af Ordene sem þa ere Bogstaverne m og þ tildels bortfaldne.

land oc rekann. | Nu[1] festir hann veR hualinn. eþa varþueitir hann veR reka en her er ¦ tint[2] [þa verðr hann utlagr iij. morkum enda scal] hann[3] gialda landeiganda hualeN | allan[4] [sem buar v. virða] viþ boc. oc sua allt þat er af orekð | hans fi [ytr[5] ut eþa ferst þa scal h]ann gialda. þat eru allt stefnu sak- | ar[6] [oc skal quedia til heimilis bua v]. a þingi þes er sottr er. |

6. Vm leigu landz fioru.[7]

[a]Ef hual rekr a leigu lanz[8] fioru. þa scal leiglendingr[9] | senda mann þann er fare[10] fullum dagleiþum til[11] fundar viþ (S. 5)

a Jfr. St., c. 444, S. 517[19].

[1] Af Bogstavet u er kun en ikke kjendelig Del tilbage; i *A* er det ikke understreget eller underprikket; det herpaa Følgende festir — varþue er helt bortfaldet; i *A* er det understreget. [2] Bogstaverne nt ere bortfaldne; i *A* findes de med Streg under. [3] Det Samme gjælder om h i dette Ord. [4] Af Bogstavet n er kun en ukjendelig Del bevaret; i *A* er det understreget. [5] Af dette Ord er ytr (ligesom det øvrige her Indklamrede) bortfaldet; af Bogstavet l sees saa at sige Intet; det findes i *A* med Prikker under. [6] Det første a er bortfaldet formedelst et lille særskilt Hul i Membranen og findes i *A* uden Streg eller Prikker under; det sidste Bogstav r er forsvundet ved det store Hul i dette Blad af Membranen og er i *A* understreget. [7] Af denne Overskrift ere Ordene Vm leigu skrevne i den Linie, hvori forrige Capitel ender, og Resten i Slutningen af dette Capitels første Linie. Det sidste Ord er betegnet ved Bogstavet f, hvoraf endel er bortfaldet. [8] Det her med mindre Skrift Optagne er bortfaldet; i *A* er det understreget, med Undtagelse af det første Bogstav h, som hverken er understreget eller underprikket; istedetfor hual rekr har i *A* først været skrevet hualr kemr. [9] Bogstaverne in, som nu ere bortfaldne, findes i *A* uden Streg eller Prikker under. [10] Det her Optagne er bortfaldet; det er i *A* understreget, undtagen Bogstavet r i Ordet fare, hvilket Bogstav der hverken er understreget eller underprikket. [11] Bortfaldet; understreget i *A*.

land eiganda eþa þan*n* man*n* e*r* hualrekan*n* á. fyʀ en h*ann* gange a at | scera hualen*n*. oc scera til fiorþungs. sua at þ*ei*r hafi en*n* fiorþa hlut | er scera. þar til er sa ᴍ*a*ðr kemr til er hual á þa a han*n* at raþa fyr | þeim hual e*r* o scorᴇɴ e*r*. þ*ei*r a byrgiaz en*n* o scorna[1] hual e*r* scaru viþ þui | at ut scóle. oc sua viþ þui aullu e*r* þ*ei*r varðueíta vᴇʀ hualen*n* en þa m*yn* | de ef þ*ei*r ætti allan.[2] scolu þ*ei*r eig*i* fyʀ scipta en sa kemr til e*r* á eþa þ*ei*r | e*r* h*ann* bauþ um fyr*ir* sec. Æf þan*n* slitr út e*r* o scoren*n* e*r* oc a byrgiaz þ*ei*r *eigi* | þan*n* hualen er o scoren*n* e*r*. æf þ*at* bᴇʀ q*ui*þr at þ*ei*r festi s*ua* sem þa myndi | at þ*ei*r ætti. Ef eigi bᴇʀ þat quiðr. þa a byrgiaz þ*ei*r allir hualen*n* er | scaru viþ l*an*deiganda. sua sem buar .v. virþa ener næstu við bok. | [a]Ef þar rekr hual e*r* an*n*aʀ maðr a land fyr ofan en an*n*aʀ a fioru þa | a huᴇʀ ᴍ*a*ðr at scera þan*n* hual e*r* sa lofar e*r* l*an*d á f*yrir* ofan. nema hin*n* ha- | fi um boðet auðru*m* man*ni* e*r* fioru á. oc scal sa þa fyr*ir* raða e*r* um er | boþet. Sa ᴍ*a*ðr e*r* land a fyr ofan. scal sua hual festa oc scéra oc orð | gera þeím man*ni* er fioru á oc scal sa s*ua* at aullu[3] fara sem mælt v*ar* | til handa leiglendingi. oc sua scal læiglendingr[4] gera ef h*ann* byr þar | er sua er til faret sem nu er tint. [b]Ef fleire menn[5] eigu fioru saman | oc coma eig*i* aller til oc e*r* *eig*i scylt at gera

a Jfr. St., c. 415.
b Jfr. St., c. 416.

[1] Istedetfor o scorna have St. og K. scorna, hvilket muligen er rigtigere. [2] Punctum er tilføiet. [3] Bortfaldet ved et Hul, som strækker sig igjennem denne og de følgende 5 Linier i Membranen; findes i *A* med Streg under. [4] Det Samme gjælder om det her med mindre Skrift Optagne. [5] Af det her Optagne, som er helt bortsmuldret, er m*enn* i *A* understreget, men Bogstaverne re hverken understregede eller underprikkede.

þeim orð meiʀ en[1] einu*m* þott | þ*ei*r se eigi þar en hlut þeiʀa scal bera or flæþar male oc[2] abyrgiaz | þ*ei*r viþ þui at ut taki enda scolo þ*ei*r selia sem sin*n* hual. Ef þeir[3] co*ma* | eigi allir til. eþa scilr þa á um sciptet þa scolu þ*ei*r queðia til bua | .v. þa e*r* næst*ir* ro .iij. nattu*m* aðr *eða* meira meli at scipta hualnu*m* oc sua | aullu þui e*r* fe mætt e*r* viþ boc. oc scal sua þa et sama ef scot hual | þarf at virþa. Ecki varþar at eig*i* se þ*ei*r buar l*an*deigendr. Nu kallar | nacqueʀ meiʀ en til sins hlutar. oc scal þo scipta til handa h*anu*m se*m* | h*ann* vill æf h*ann* kallar eigi meiʀ en til halfs enda vitu þ*ei*r þat at h*ann* a | nacquat í. Eigendr scolu siþan stefnaz[4] um til skila oc til[5] maldaga | raunar. oc queðia til bua .v. aþingi þa er næst*ir* bua[6] rekanum. | Ef nacquaʀ hef*ir* til mæira kallat[7] en a[8] oc se h*anu*m skipt[9] til handa.

---

[1] Det Optagne er bortfaldet; Ordet orð er i *A* understreget; det Øvrige er der hverken understreget eller underprikket. [2] male oc er helt bortfaldet; det findes i *A* uden Streg eller Prikker under. [3] Af det her med mindre Skrift Optagne, som er bortfaldet, er i *A* l. Ef og e understreget og ir underprikket, medens þ ikke er understreget eller underprikket; Bogstaverne eir ere der skrevne over Linien, og i Margen findes herved følgende Note af Á Magnússon: eodem modo in membrana. [4] Her findes et Hul, der strækker sig igjennem de tre sidste Linier af dette Blad i Membranen. Af dette Ord ere kun de to første Bogstaver st nu tilbage; vi have optaget Formen stefnaz efter St.; i *A* stefna med Prikker under de fire sidste Bogstaver af Ordet, hvis Læsning altsaa har været usikker. [5] Af det med mindre Skrift Anførte, som er helt bortsmuldret, er skila oc t understreget i *A*, det Øvrige hverken understreget eller underprikket. [6] Det her Optagne er bortfaldet, dog at Noget af Ordet þingi synes at kunne skjelnes; Bogstavet b i bua er i *A* understreget; det Øvrige er der hverken understreget eller underprikket. [7] Bogstavet t er bortfaldet; i *A* er det ikke understreget eller underprikket. [8] Ordene en a, der stemmer med Texten i St., findes saaledes tydelig paa en (tildels løsnet) Trevl af Skindbladet; i *A* en h*an*n a (en understreget; de to andre Ord ikke understregede eller underprikkede), hvilket maa være feilagtigt. [9] Af det her Optagne, som er helt bortfaldet, ere i *A* Bogstaverne ski understregede;

(s. 6) þa eigu þeir orðe at raða er eigu með hanum siþan er scil ero reynd um a | þingi. Ef hualr kemr a merki þat er scilr fiorur[1] manna. þa á | halfan hual huaʀ þeiʀa viþ annan æf sumr ligr amarkinu. | huart sem meiri er fʀa. |

7. um scot manz lut.[2]

[a]Ef hual rekr a land | manz. oc a fioro maðr hual þann allan æf eigi er scot í. En ef | scot er i hual þæim. þa a sa maðr halfan er scot á í ef hann | kemr til at scera. En sua scal scotz leíta sem hann ætti scotz | ván i hual a annars fioru. scal sa ᴍaðr hafa vætt spics af scot manz | hlut er fyrstr fiðr scotet. Ef fioru maðr eþa sa ᴍaðr er fyr scur | ðenum ræðr leitar veʀ scotzens. eþa lætr leíta en nu var tint oc | varþar hanum þat fiorbaugs ɢarð. þat er stefnu sauk scal *queðia til* heimil*is* | bua .ix. a þingi þess er sottr er. Sa maðr a sauk þa er hual þann | hefir scotet æf þat reyniz inecque[3]. Nu vitu menn eigi huerʀ hual | scaut. þa a[4] sauk þa huerʀ scot maðr er vill. þeiʀa manna er vavn[5] mætti eiga scotz i hual[6] þeim oc fyrstr vill[7] sott hafa. Ef fioru maðr | væit hueʀ scot a oc scal[8] hann gera orð þeim manni er á. ef sa

---

a Jfr. St., c. 447.

---

det Øvrige er hverken understreget eller underprikket. [1] Rettelse for fioru. [2] Overskriften findes mellem Ordet land i Capitlets første Linie og Slutningen af forrige Capitel huart sem meiri er fʀa. [3] Det er muligt, at her ved Uagtsomhed er udeladt at aflaga se gert um þat mal eller deslige. [4] Herefter er skrevet sa, hvilket vi have udeladt som ikke stemmende med det Følgende i Sætningen. [5] Saaledes. [6] Her begynder den ovenfor S. 389, Note 3 nævnte Lacune. Det her med mindre Skrift Optagne, som er helt bortfaldet, findes i *A* med Streg under. [7] Skrevet over Linien. [8] Det Optagne er helt bortfaldet; i *A* er det understreget.

er sua nær | at fara ma ,tvivegis[1] þann dag er þa er. Nu gerir hann eigi scot manni | orþ sem mælt er oc[2] verþr hann utlagr .iij. Morkum við scot manninn. enda a scot Maðr | slict at hafa[3] af hual þeim sem hann æignaðez at laugum ef hanum væri | orþ ger. þat[4] er stefnu sauk oc scal queðia til heimilis bua .v. a þingi þes | er sottr er. Sua er mælt at land eigande scal scera til fiorþungs | scot manz hlut. þar til er scot maðr kemr til. oc a byrgiaz þann hual | viþ scot mann. Nu kemr scot maðr til. oc scal hann þa raða sinum hlut | enum o scorna oc abyrgiaz þann hual sialfr. Nu verþa þeir eigi a- | sattir huart hann a scot eþa eigi. þa scal scot maðr hafa til tva menn | með ser. oc vanda sem stefnu vatta. þa er þat leggi undir þegnscap | sinn at hann atti þat scot þa er[5] þeir vissu. oc hann hefrat golldet. ne | gefit. ne saulum sællt siþan sua[6] at þeir vite. Æiþa scolu þeir allir | vinna iafnt sem at þinga dome[7]. Ef hinn vill eigi trua at heldr (s. 7) oc geriz hanum þat þa gavrtöki of hualenn. verðr hann sækr .iij. Morkum oc scal hann | gialda tvennum giolldum allan scot

---

[1] Det Optagne er helt bortfaldet; i *A* er det understreget. [2] Det her Optagne er helt bortfaldet, med Undtagelse af en Del af det første Bogstav m; Ordene er oc ere i *A* understregede; Ordet mælt er der hverken understreget eller underprikket. [3] Bortfaldet; understreget i *A*. [4] Det Optagne er bortfaldet med Undtagelse af at endel er tilbage af þ i Ordet orþ; det nævnte Bogstav findes i *A* uden Streg eller Prikker under, hvorimod det Øvrige er understreget; i *A* staaer gerþ, hvilket uden-tvivl beroer paa en feilagtig Læsning af Membranen og som vi derfor have rettet til ger. [5] Her indtræder den Lacune, som gaaer igjennem de 3 sidste Linier af dette Blad i Membranen; Bogstaverne atti þa ere i *A* understregede; det Øvrige er hverken understreget eller underprikket. [6] Af det her efter *A* Optagne ere Bogstaverne ulu i Ordet saulum der understregede;. det Øvrige er hverken understreget eller underprikket. [7] Af det Optagne ere kun Bogstaverne m at og om i *A* understregede; d er underprikket.

mannz hlut sua sem buar .v. | vi̅rþa viþ boc. Þat er stefnu sauk oc scal queðia til heimilis bua | .v. a þingi þess er sottr er. Nu naer scot maðr eigi at sia mavrk | a scotenu. þa er hann kemr til. scal hann þa beiþa með vatta at | hinn syne hanum scotet. Ef hann geʀ eigi þa syna scotet oc varþar | hanum þat fior baugs ɢarð. scal stefna hæiman oc queðia til hæimilis bua .ix. a | þingi þess er sottr er. [a]Horvetna þes er scot maðr kemr sua til scot | huals. at sumr er scorenn oc a hann at raþa enum o scorna a vallt. en | hinn er scar. scal hafa fiorþung þess er hann scar. sua scal fara of allt[1] | ef scot maðr kemr fyʀ til en hans :lutr se allr virðr oc veginn. Ef flei- | re menn kalla til scotzens en æinn. þa ẹr rett at hallda til doms nema | nacquorr comi til með ·kennendr .ij. þa er þat legge undir þægn scap sinn | at þess manz scot fe[2] se sem til telr. Nu kemr engi[3] at kalla til scotz þes | er þar er fundit ihualnum þa scal landeigandi varðueita[4] scotet. | enda scera þa scot mannz hlut til helmingar. Ef hann vill[5] at aðrir sceri. | scal hann kaupa[6] kaupe sinu viþ scurðar menn[7] sem

---

a Jfr. St., c. 448.

---

[1] Saaledes (óf allt) tydelig i Membranen. [2] Ordet scot fe er mulig en Afskriverfeil for scot. [3] Her begynder et Hul, som strækker sig ned igjennem alle de følgende Linier paa dette Blad af Membranen. Bogstaverne eng ere i *A* understregede; det foregaaende Ord er i *A* skrevet kömr. [4] Af det med mindre Skrift Optagne, som er helt bortfaldet, ere Bogstaverne di v i *A* understregede, medens Bogstavet n der hverken er understreget eller underprikket. [5] Dette Sidste gjælder ligeledes om det her med mindre Skrift Anførte, hvoraf ogsaa endnu en Del af Bogstavet f kan skjelnes. [6] Her findes i *A* i Margen følgende Note af Á. Magnússon: ita est lege koma; vi have dog ikke antaget det for fuldkomment sikkert, at kaupa er urigtigt. [7] Ulæseligt; skrevet over Linien; i *A* underprikket.

h*ann* ma. en[1] scot hual scolu | .v. buar virþa viþ boc a pundera[2] vegin*n* oc virþa til vaþmala.[3] Ef bu- | ar vilia eig*i* veita virþingina þa scal l*an*deigandi queþia þa[4] til .iij. | nottu*m* fyr eþa meira meli. Buar verða utl*agir* .iij. *morkum*[5] æf þ*ei*r coma eigi | til at virþa hualen*n* ef þ*ei*rro quadd*ir* enda e*r* rett at griþ me*nn*[6] se .ij. iq*u*iþ | ef buar coma .iij. eínir til at virþa hualen*n*. rett er oc[7] at aðrir | buar se í staðen*n* þ*ei*ra allra e*r* eig*i* cóma. Nu eru flæire scot[8] | i hual en æitt oc a sa maðr þa hualin*n* er fyrst com þui[9] scoti a h*ann* | er hualr feck bana af. oc synt er at laugbergi m*eð* hinu*m*[10] saumum | mavrku*m* a tre. eþa a iarne. ecki sak*a*r ef i spik kemr at eins.[11] |

8. Vm meðfor scotz.[12]

[a]Ef maðr veiþer þan*n* hual er aðr er ban væn*n* af þing[13]

---

a Jfr. St., c. 448, S. 522[14].

---

[1] Det Optagne, der er bortfaldet, findes i *A* understreget. [2] Saaledes. [3] Det Optagne, der er helt bortfaldet, er i *A* understreget. [4] Det Optagne er bortfaldet, dog at det Sted, hvor Ordet þa har staaet, er bevaret, men uden at Ordet kan læses. I *A* er bemeldte Ord og Bogstavet a af Ordet queþia underprikket, det Øvrige er der understreget. [5] Det her med mindre Skrift Optagne, der er bortfaldet, er understreget i *A*. [6] Ligeledes. [7] Ligeledes. [8] Ligeledes; herefter er skrevet en æítt, men disse Ord, som komme igjen strax efter, ere i Membranen overstregede. [9] Det her Optagne, som er helt bortfaldet, er i *A* understreget, med Undtagelse af Bogstaverne alin*n* af Ordet hualinn, hvilke Bogstaver der hverken ere understregede eller underprikkede. [10] Det Optagne, der er bortfaldet, er i *A* understreget. [11] Ligeledes; istedetfor det Anførte k*a*r ef i spik kemr at eins er i *A* først skrevet kar þott i spik come, hvilket derpaa der er udstreget og rettet som anført. [12] Overskriften er skrevet dels i den Linie, hvori forrige Capitel ender, dels i Slutningen af dette Capitels første Linie. [13] Det med mindre Skrift her Optagne, der er helt bortfaldet, findes i *A* med Streg under.

bornu | scote. oc a sa maðr þo scot mannz hlut er fyr ondverþu[1] scavt | hualen. [a]æf[2] scot finnz eigi i hual en finnz þo i fiosum[3]. þa scolo (s. 8) þeir buar virða hualen er næstirro þui er scotet finnz. Nu finna menn þa | scot er þeir fara til hus[4]. eþa at hibylum heima. þa scolu þeir buar | virþa hualenn er þarro næstir. Ef scot finz a sandi eþa iiðrum a e | nu sama fioru marki. eþa iaurscotz helgi a annars fioru. eða finnz sco- | tet þa er hualr er allr abravt selldr af fioru. scolu þa reka buar | virþa hualenn. en þa scal queðia til .iij. nottum fyr eþa meira mele. | Ef bein finnaz. eþa talkn. garnar eþa seyme a eno sama fioru marke. | eþa i aurscotz helgi a annars manz fioru. oc scal þat allt fara sem hual- | renn. [b]Sa maðr a at varðueita scot manz lut er land á ef annar a reka. | en halft a huar þeira beín oc talkn. Landeigandi a heímting viþ | reka mann[5] ef hualr er selldr aðr scot finz en scot maðr viþ hann. Ef scot finz | eigi i hualnum þa er scorenn er. oc finz ifiosum siþan. er heim er ferðr | hualrenn. scal landeigandi þa[6] lata bua .v. virþa hual þann allan er olo- | gat er. oc queðia til um þann stað[7] er hualr[8] liggr mæstr saman sa er olo- | gat er

a Jfr. St., c. 449.
b Jfr. St., c. 450.

[1] Det her Optagne, som nu er helt bortfaldet, er i *A* understreget. [2] Punctum foran dette Ord er tilføiet. [3] Det med mindre Skrift Optagne er helt bortsmuldret; det findes i *A* med Streg under. [4] Skrevet hs med Streg over det første Bogstav (i Almindelighed hans). [5] Skrevet m med Streg over (sædvanlig menn). [6] Det er ikke tydeligt, om der staaer þa eller (som i St.) þo; vi antage dog, overensstemmende med *A*, at der staaer þa. [7] Her begynder det store Hul i dette Blad af Membranen; Ordene um þann, der ere helt bortfaldne, findes i *A* med Streg under; Ordet stað er utydeligt, og er ogsaa allerede betegnet saaledes i *A*, idet det der er underprikket. [8] Bogstavet a sees ikke; det er i *A* understreget.

huargi er þat er. en[1] l*an*deigandi scal segia bum til hu*er*iu h*ann* hef*ir* lo- | gat af hualnum oc vin*na*[2] eiþ[3] at. Buar scolu siðan virþa sua þann | hual er sældr er at[4] þar se slict verð a þeim hual at sinu hofi sem | hinu*m* er usældr er. Hvorvetna[5] þess er hualr verðr sua virðr sem nv | er tint scal vera scoriN[6] scot manz hlutr til helming*ar*. en til fior | þungs ef uvirðr er.[7] Ef hual slitr ut þan*n* er m*en*n hafa scoret oc | fin*nz* scot í huargi sem[8] a land rekr. þa a scot M*að*r heimting til síns | hlutar at aullum þeim[9] m*onnu*m e*r* fioru attu þar er sa hualr kemr. | oc sua huersu i marga staþe[10] h*ann* kemr oc sua þott m*en*n scere a flote. | eþa scere. Nu scera m*en*n hual[11] þan*n* e*r* ut flaut oc scot var í a an*na*RI | fioru. eþa a flote. eþa scere

---

[1] Ordene þat er ere bortfaldne; de ere understregede i *A*; det Sted, hvor Bogstavet e i Ordet en skulde staae, er bevaret, men Bogstavet sees ikke; i *A* er det hverken understreget eller underprikket. [2] Bogstaverne oc v ere bortsmuldrede; de ere understregede i *A*. [3] Bogstaverne ei ere noget utydelige. [4] Ordene er at, der er helt bortfaldne, findes i *A* med Streg under; af Bogstaverne i det følgende Ord þar er den nederste Del bortfalden; de ere i *A* underprikkede. [5] Det her med mindre Skrift Optagne er helt bortfaldet; det findes i *A* med Streg under. [6] Ligeledes; af Bogstavet N er kun en Del bevaret. [7] Bogstavet u i Ordet uvirðr er ulæseligt; det er i *A* anført uden Streg eller Prikker under; Bogstaverne: r er ere bortfaldne; i *A* ere de understregede. [8] Af det her Optagne, som er helt bortfaldet, er rgi sem i *A* understreget; Bogstavet a i huargi er hverken understreget eller underprikket. [9] Af det her Anførte er t aullum þ, som er helt bortsmuldret, i *A* understreget; eim, hvoraf en ikke læselig Del er tilbage, er underprikket. [10] Her er det med mindre Skrift Anførte bortfaldet, med Undtagelse af Bogstaverne st, der ere ulæselige; i *A* staaer der huersu (de sidste 4 Bogstaver understregede), marg a (understr.), staþe (uden Streg eller Prikker under); vi have tilføiet i foran marga efter St. [11] Det her Optagne er bortsmuldret; i *A* er det understreget, med Undtagelse af Ordet hual, der ikke er understreget eller underprikket.

a*n*nat[1] tveg*g*ia aðr scot v*æ*r*e* fundit eþa | siþan. oc scolu þ*ei*r iafnan[2] varðueita scot m*an*z hlut er þa æignaz | hualen*n*. oc selia oc scera til helmingar[3]. Nu verþa þ*ei*r m*en*n er hvalen*n*[4] | eigu suman eþa allan eig*i* var*ir*[5] viþ at scot hef*ir* fundez ihualnum | aþr seldr e*r* allr oc scal scot m*an*z hlutr[6] þa til fiorþungs v*er*a scoren. [a]Þ*at* (s. 9) er oc mælt at l*an*deigandi scal hafa scot m*an*z hlut til alþingis et næs- | ta sumar æf hualr kemr sua at h*ann* getr verð viþ aðr .viij. vikur | eru af sumri. en a*n*nat sumar ella. oc segia þar til scotzens oc sua | til verðzens at laugb*er*gi en þ*at* scolu vaðmal v*er*a. Sa maðr e*r* scot hef*ir* | oc scot fe til alþingis. h*ann* scal segia til marka a scotenu at laugb*er*gi. | oc sua til fiar þess er h*ann* hef*ir* er scotenu fylg*ir*. oc scal h*ann* en*n* segia til | nafns sins oc sua þ*at* huar h*ann* er ibuþ. oc biþia þan*n* man*n* koma þan- | gat er þ*at* scot þyckiz æiga. Ef aðrir m*en*n hafa þau fe nockor*ir*[7] til al- | þingis er þui scote æigu at fylgia. oc scolu þ*ei*r oc segia til þes fiar | allz at lavg b*er*gi. þa e*r* hin*n* hefir sagt til scotzens. Ef þ*ei*r segia eig*i* | til fiar þes allz. eþa hafa þ*ei*r æig*i* til þings. oc scal scot maðr sua at | sokn fara viþ þa m*en*n. sem viþ þan*n* man*n* er scot varðueit*ir*. Nu er | sagt til scot fiar at laugbergi. þa scal sa m*a*ðr er scot[8] a. ganga til

---

a Jfr. St., c. 451.

---

[1] Det med mindre Skrift Anførte er bortfaldet; i *A* er det understreget. [2] Ligeledes, med Undtagelse af sc, der ikke er understreget. [3] Det Optagne, der er bortfaldet, er i *A* understreget. [4] Bogstavet v er skrevet over Linien. [5] Det med mindre Skrift Optagne er helt bortfaldet; i *A* er det understreget. [6] Ligeledes med Undtagelse af *r* (Abbreviaturen [7]) i er, og a i allr, der er bortfaldet, men i *A* er anført uden Streg eller Prik under. [7] Muligen en Afskriverfeil for nockor, som der staaer i St. [8] Det her efter *A* Optagne er bortfaldet ved et stort Hul, der strækker sig ned igjennem den øvrige Del af dette Blad i Membranen; det er i *A* understreget.

bu | þar. oc segia til marka sin*n*a. En æf hin*n* tortrygg*ir*. þa[1] scal h*ann* hafa san | naþar m*enn* .ij. sem [heima at sinu mali eþa heimilis bua sina] v. ella. Ef engi | maðr verðr þar [til við at kannaz sua at eigi þat scot eþa um] boþ[2] hafi af | æiganda. þa scal[3] [hann hafa heim feit oc segia til scotzens] .iij. sumur | at laugb*er*gi. Ef m*að*r [fer sua at öllu með scoti sem nu var tint] oc kan*n*az | eng*i* viþ þa scal [hann hafa fe þat allt leigu laust þar til er] sa kemr | til er a. Æf engi[4] [kallar til þa eignaz hann innstæðu. [1a]Ef] hualr[5] er | virðr oc kemr verð eigi[6] fr*a*m[7] [þa a scot maðr kost at stefna um] miþ viku | dag imítt þíng. [huart sem hann vill at lögbergi eþa i bon] da kirkiu | garde til giallda oc til utgongu[8] fiarens oc l[ata varða iij. ma]rka sekþ. | Sa er stefnu staðr rettr huar þes e*r* m*en*n reiða eig*i* af hendi[9] huals v*er*þ | sem mælt e*r* miþviku dag imitt þing. Ef hualr verðr[10] seldr[11] sa er[12] scot var | ifundit. oc virðr eig*i* siþan. þa scal sa hafa verþ til alþingis[13]

---

a Jfr. St., c. 452.

---

[1] Det Optagne, der er bortfaldet, er i *A* understreget, undtagen s, der er underprikket. [2] Bogstavet b er tildels bortfaldet; i *A* er det underprikket; det i Klammer anførte til við at—um er efter Gisning i Henhold til St., hvis Redaction er længere. [3] Bogstavet l er bortfaldet; findes i *A* understreget. [4] Af dette Ord, der er helt bortfaldet, findes i *A* en understreget, hvorimod Resten af Ordet hverken er understreget eller underprikket. [5] Bogstaverne hual ere ulæselige og ere ogsaa allerede i *A* betegnede som utydelige, idet de ere underprikkede. [6] Bortfaldet; understreget i *A*. [7] Skrevet i Margen her udfor; i *A* er det indført her. [8] Ordet til og Bogstavet o i utgongu ere bortfaldne; i *A* ere de understregede. [9] Det med mindre Skrift Anførte er bortfaldet; i *A* er det understreget. [10] Ligeledes. [11] Skrevet i Margen her udfor; i *A* indført her. [12] Ordene sa er ere bortfaldne; i *A* findes de med Streg under. [13] Det samme gjælder om det her Optagne.

er | sellt hef*ir* sua mikit sem scot m*anz* hl[utr[1] verðr or þeim hual er] til fiorðu*n* | gar var scoren*n*. Ef eig*i* er til þings[2] haft feet. þa a scot maðr[3] hæimting | til huals v*er*þz allz en hin*n* verðr sekr iij. morku*m*. oc scal giallda[4] tven*n*um (s. 10) giold*um* allt þ*at* er o golldet *er*. oc ma stefna um huart sem vill at lavg | b*er*gi. eþa i buanda kirkiu garðe imitt þing. [a]Ef scot hualr er virðr | enda hafi þ*ei*r m*en*n *eigi*[5] scot fe til alþingis er þau varðueita. sum feen e | þa aull. oc sege þ*ei*r æigi til scotzens. oc verðr þat gavrtöki. oc a scot M*aðr* | þa kost at stefna hinum um at han*n* hafe æigi haft fe þat til al | þingis *er* scote þui ætti at fylgia er h*ann* a oc sagt æigi til scotzens oc ge | rt[6] s*ua* gortöki at fe þui. lata varða .iij. M*arka* sekþ. oc stefna til giallda tven | ra oc þar idom. Nu hef*ir*[7] maðr scot til alþingis oc seg*ir* til at lavgb*er*gi. | enda seg*ir* h*ann* þar til fiar þess allz *er* fylg*ir* scotenu. enda hef*ir* h*ann* þo eig*i* | þar feet. oc er þat æigi gavrtøki æf h*ann* vill þo gialda feet. þa ma scot | maðr stefna ef h*ann* vill of feet til giallda oc til utgongu oc lata varða | .iij. marka secð. Ef scot maðr søkir æig*i* til fiarens þat sumar er hiN | *er* scylldr at hafa feet til alþingis. oc scal[8] h*ann* heiman þa stefna. ef han*n* | vill siþaR sott hafa eþa lysa ella at þinglausnum[9]. |

---

a Jfr. St., c. 453.

---

[1] Bogstavet l i dette Ord er utydeligt og er ogsaa i *A* underprikket. [2] Tildels utydeligt; i *A* er det hverken understreget eller underprikket. [3] Det Optagne er bortfaldet; i *A* er det understreget; af det følgende Bogstav h er kun en Del bevaret. [4] Ordene oc — giallda ere bortfaldne; de findes i *A* med Streg under. [5] Skrevet over Linien. [6] Her er intet Hul i Membranen, men Bogstavet e ses ikke; i *A* er det underprikket. [7] Bogstavet e ses ikke; i *A* er det hverken understreget eller underprikket. [8] Her begynder det store Hul i dette Blad; det her Optagne er bortfaldet; det er i *A* understreget, med Undtagelse af Ordet scal, som er underprikket. [9] Det Optagne er bortfaldet; i *A* er det

9. Vm scotfiar heimtu.[1]

[a]Þat er rett [ef scot maðr ferr eigi til alþingi]s. at hann sæli auðrum | manni [i hond at heimta scot fe sin a þingi] at[2] aullum þæim monnum | er [scot fe eiga til þings at hafa oc sua at[3]] søkia æf eigi gellz. | þott eigi [nefni þeir menn til þess at hafa eina vattn]efnu[4]. hual scyte hverr | scal syn[a buum sinum v. mörk a scoti þui er hann vil]l[5] hafa enda la | ta siþ[an fara scotit til alþingis oc syna þar a[6]] þingi nema hann | hafe keypt[7] [þingborit scot eþa se hanum gefit] eþa golldet oc þarf hann | þa eigi an[nars en nefna vatta at þui at hi]nn heimilar honum | scotet er atte. þat[8] er oc at scot maðr a þess[9] cost æf menn leyna | scotenu at føra til þyfþar[10] of hualenn oc lata varþa scoggang. oc que | þia til [a þingi xij. quiðar] vallz mann[11] þann er sa er i þingi með | er sottr er.

---

a Jfr. St., c., 453, S. 526[18].

---

understreget, med Undtagelse af Bogstaverne ng i det sidste Ord, som hverken ere understregede eller underprikkede. [1] Overskriften er meget utydelig; den findes saaledes i *A*. [2] Det første Bogstav a er tildels bortfaldet. [3] Det her i Klammer Anførte er tildels efter Gisning i Henhold til St. [4] Bogstavet e, hvoraf en Del er bortfaldet, men som dog kan skjelnes, er i *A* underprikket. [5] Af det sidste Bogstav er kun en Del bevaret; i *A* er det ikke understreget eller underprikket. [6] Det Indklamrede er tildels efter Gisning i Henhold til St. [7] Bogstavet e er tildels og Bogstaverne ypt helt bortfaldne; de sidstnævnte ere i *A* understregede; Bogstavet e er hverken understreget eller underprikket. [8] Det her efter *A* Anførte er bortsmuldret; Ordet atte er i *A* understreget, hvorimod der hverken er Streg eller Prikker under r i Ordet er eller þ i Ordet þat. [9] Af Bogstaverne ma og a þe, som ere bortfaldne, findes i *A* alene Streg under þe. [10] Det med mindre Skrift Optagne er bortfaldet; det er i *A* understreget. [11] Ordet vallz mann er fuldstændig tydeligt i Membranen.

þess a oc scot maðr[1] kost at lata varða gavrtøki. oc seksk | hinn .iij. Morkum er scotinu leynde. oc[2] scal giallda tvennum giolldum[3] allan | scot manz hlut. Su er aunnor sok[4] at stefna of þat. at hinn hafi | leynt scotenu. oc lata[5] varþa fiorbaugs Garð oc queþia til .ix. bua a þin(s. 11)gi þess er sottr er. Slican kost a hann viþ þa menn er hualenn nyttu ser. oc | vitu[6] at scotenu var leynt. þeir menn er i hual eigu. oc vitu eigi at sco | tenu var leynt. scolu bioþa þegar er þeir verþa varer viþ at iárn | hefir verit i hualnum scot manni[7] slikan lut huerR huals verðzens sem þeiR | hafi til fiorþungs scoret. Ef þeir fresta þar til er hann byr sakar a hendr | þeim. oc scolu þeir þa giallda verð slict sem scot maðr hafi scoret þegar. | Ef hann þarf at søkia um þa scal stefna hæiman oc queðia til hæimilis bua | .v. a þingi. [a]Ef scot maðr selr auðrum manni i hond at heimta scot- | fé sín. of land vart allt eþa sumt. oc scal þat hallda sem þeirro a sattir. | Ef scot Maðr selr fleirum mönnum ena savmu heimteng sua at hanum | var eigi aptr sællt a miþel[8]. oc er þat sem o sellt se. at þui at sa | ma huergi at lavgum heimta er siþaR tok af scotmanni. enda verþr | scot maðr utlagr .iij. Morkum viþ þann er fyR tok umboðet. oc sua sa er siþaR | tok hæimtengena ef hann vissi at oðrum var fyR sellt þa er hann tok. Nu | finnz scot i hual oc komr scot maðr eigi sialfr til aðr hans lutr er allr | virðr. en sa

---

a Jfr. St., c. 454.

---

[1] Det Optagne er bortfaldet; i *A* er det understreget. [2] Ligeledes. [3] Rettelse for giolld. [4] Det Optagne er bortfaldet; det er i *A* (hvor der iøvrigt staaer aunnr, hvilket vi have rettet til aunnor) understreget, med Undtagelse af Bogstavet s i det sidste Ord, som hverken er understreget eller underprikket. [5] Det med mindre Skrift her Anførte, som er bortfaldet, er i *A* understreget. [6] Maaskee Afskriverfeil for vissu. [7] Rettelse for monnum. [8] Bogstavet þ er ikke ganske tydeligt og er i *A* underprikket.

kemr til fyʀ er hæimteng hef*ir* tekit um scot feet. scal | scot m*anz* hlutr iafnt þa v*er*a til helm*ingar* sc*orenn* sem engi kalli[1] til. sc*al* | sa þuiat eins hafa bravt hual þan*n* er scot manz hlutr verðr. ef | h*ann* lætr vætte bera til at hanu*m* var ihavnd sælt at hæimta fe þ*at.* | eþa[2] l*and* eigande lofe. |

10.[3]

[a]ÞAT er mælt ef maðr | fiðr hual a flote at h*ann* scal flytia hual þan*n*[4] sem h*ann* vill. ef þ*at* | er utaʀ fyr an*n*ars landi. en fisk of ser a borþe.[5] þ*at* scal þorskr | v*er*a flat*tr* alnar i æyxar þærum oc hæit*ir* sa fiskr gilldengr.[6] a þui bor- | þe scal fisk þan*n* sia er til lanz væit þaðan fra or fioru *er* fyrver | utarst. Ef m*enn* coma til þa *er* h*ann* hef*ir* festar ibornar oc *er* h*ann* þa eig*i* | scylldr at taka viþ þæim æf h*ann* ma þo flytia. Nu b*er*a[7] hin*ir* þo festar | i. oc æignaz þ*ei*r eigi at helldr hualen*n.* æf buar b*er*a[8] þat at h*ann* mætti | flytia m*eð* þ*at* liþ er han*n* hafþi aðr til. þar scal q*ueðia* til[9] bua .v. a þingi | þa er næsterro þui er hualreɴ co*m* a land. huart

---

a Jfr. St., c. 455.

---

[1] Her er et Hul, som kun gaaer igjennem denne Linie. Af det med mindre Skrift Anførte, som dels er bortfaldet, dels ulæseligt, ere Bogstaverne n i h e l m i n g *a* r og Bogstaverne s c i s c o r e n *n* understregede i *A*, hvorimod det Øvrige hverken er understreget eller underprikket. [2] Dette Ord, der er ulæseligt formedelst en mindre Beskadigelse paa dette Sted af Membranen, er i *A* understreget; det følgende Ord l *a n* d e i g a n d e er tildels noget utydeligt. [3] Her sees Spor af en rødmalet Overskrift; Note herved i *A* af Á Magnússon: r u b r i c a q v æ l e g i n e q v i t. [4] Utydeligt; underprikket i *A*. [5] og [6] Punctum er tilføiet. [7] Her er et mindre Hul, der strækker sig ned igjennem de fire sidste Linier af denne Side; Bogstavet a er bortfaldet; i *A* findes det uden Streg eller Prikker under. [8] Det Samme gjælder om Bogstavet a i dette Ord. [9] Ligeledes om dette Ord.

þ*ei*r[1] myndo ein*ir* (s. 12) hualnum koma er nittu liþe hin*n*a. Nu koma þ*ei*r eig*i* til lan*n*z hual | num er nittu liþe hin*n*a ma*n*na. þa scolu þ*ei*r giallda hinu*m* slikan lut | hualsverðzens sem þæim byrjaðe at man*n*tale ef þ*at* ber quiðr at þ*ei*r | myndu of coma til lanz hualnum. æf þ*ei*r v*æ*r*e* aller at. En þat scolo | scilia oc sua hualen*n* virþa. buar .v. a þingi þ*ei*r er þui bua næster e*r* | þ*ei*r toku hualen*n*. [a]þess huals er fluttr er æigu flytieindr[2] þriþiung. | en l*an*deigandi tva lute æf eig*i* er scot ihualnu*m*. En æf scot er í þa a | scot maðr æin*n* þriþiung en l*an*d eigandi an*n*an. en flytiendr en*n* þriðia. | enda scal landeigandi varðueita scot m*an*z hlut sem þa at reka hualr | v*æ*r*e*. oc sua orð gera scot man*n*i. oc scera til helmingar h*an*s hlut. ef scot | maðr kemr eig*i* sialfr til. oc sua scal at aullu m*eð* þui scote[3] fara. | sem þa at hualen*n* ræki upp. Ef landeigandi er at flutningu oc | a h*ann* kost at flytia til síns lan*n*z. Ef þangat er lengra þa a byr | gez h*ann* viþ sina lags m*en*n. æf þ*ei*r coma eigi hualnum. en þ*ei*r mætti ko | ma annarstaðar. oc scolu þat scilia oc virþa .v. buar ener næstu. | Ef landeigendr ero fleiri[4] at flutningu en æin*n* þa scal a þess land | flytia er næst a land þ*ei*ra man*n*a[5] er rett komnir se til. Ef a an*n*ars | manz land er flutt en nu er tint oc varþar þ*at* fiorb*augs* G*arð* þeim e*r* þ*at* | gera oc a sa þo hualen*n* sem aðr. Nu bioþa m*en*n m*onnu*m fe. eþa fin*n*a til | þess at þ*ei*r flyte hual a an*n*ars land en þ*ei*r myndi ella. eþa mæla | flytiendr

---

a Jfr. St., c. 456.

---

[1] Af dette Ord synes Noget at være bevaret, men som ikke er læseligt; i *A* findes det uden Streg eller Prikker under. [2] Saaledes. [3] Saaledes (ikke scot fe). [4] Først skrevet fleri, men i derefter tilføiet foran r. [5] Her findes det ovenfor S. 402, Note 1 nævnte Hul; af det med mindre Skrift Optagne, som i Membranen er dels bortfaldet, dels ulæseligt, er Intet i *A* understreget, men Ordet man*n*a er underprikket.

ser fe til þess eþa taka. oc varþar *þat* fiorb*augs* G*arð* allt þeim e*r* | þat gera. *þat* eru allt stefnu sakar. oç sua æf hualr er a an*n*at land | fluttr en scyle. scal q*ueðia* til heimilis bua .ix. a þingi fra þui e*r* hualr | co*m* a land. Ef m*en*n scera hual þan*n* eþa nyta ser er eigi ėr rett flu- | ttr. þa a sa orðe at raða viþ þa alla er land á þar er hualr v*ær*e ret*t* | fluttr á. Nu havfþu þe*i*r af hualnum er æig*i* vissu þat. þa scolu þe*i*r | hafa scoret [1] til fiorþungs oc bioþa hinum þegar er þe*i*r vitu verð | *þat* sem buar .v. virðu [2] hualen [3] en*ir* næstu. Ef æigi er sua m*eð* faret. (s. 13) þa verðr *þat* at gortøki of hualen*n* allan. þott an*n*ar m*að*r æig*i* fioru. oc | æignaz sa eigi at helldr hualen*n* flutfundin*n* [4] nema han*n* hafe | keyft m*eð* aullum goða. [a]Ef grið men*n* man*n*z fin*n*a hual a flote oc | a buande v*er*k þe*i*ra alt þa æignaz h*ann* hualen*n*. Ef h*ann* atte fiski þe*i*ra at | æins. oc æignaz han*n* þa eigi meira en þat er buar .v. virða at fis | ken dvalþez meðan. eþa sysla h*an*s. oc hlut af scipi sinu. oc abyrg- | iaz þe*i*r þo scipit sem aðr. Þeir m*en*n er fyrster coma at hual þei*m* | er fluttr verþr at landi ór almenningu æigu at hafa af þeim | þriþiunge hualsens er flytiendr æignaz. þriategu vætta samfen- | gins huals æf hualr er tvitögr eþa meire oscerðr. eþa sua scerðr | at h*ann* se þa eig*i* min*n*i en hæill tvitavgr þess kyns hualr. atta fior- | ðunga vætt*ir* einar scolu v*er*a fin*n*anda spic. þar [5] scal fin*n*anda spic | v*er*a er m*en*n flytia hual eþa bera festar í þott þe*i*r megi eig*i*

---

a Jfr. St.. c. 457.

---

[1] Tildels utydeligt; i *A* er det ikke underprikket. [2] Saaledes (ikke virða). [3] Det sidste Bogstav er ikke tydeligt; i *A* er skrevet hualeɴ, med Prikker under ɴ, men n er derpaa skrevet ovenover, uden at ɴ er udstreget. [4] Saaledes. [5] Kunde ogsaa læses þat; i *A* skrevet þat, med Prikker under t, og r skrevet ovenover.

æin*ir* fly | tia. æigu þ*ei*r iafnt þa er fundu[1] hualen*n* þott[2] aþrir m*en*n bere | festar í meðan þ*ei*r fara at liþe ser. Ef þ*ei*r m*en*n er fyrst*ir* fin*n*a hual. | oc taka han*n* til flutningar scera af hualnu*m* a scip sín en flytia | þat er æpt*ir* er. þa scolu þeir[3] þat hafa fyr*ir* fin*n*anda[4] spic sua sem þ*at* | vinzk til. Ef meira er af hualnum a scip lagit en þui gegne þa | scal þat fara sem aunnor flutni*n*g. Nu flytia m*en*n hual or almen | ni*n*g til lanz. oc æignaz þ*ei*r æig*i* hualen at heldr næma þ*ei*r beri FYR | festar a land en þ*ei*r late hualen*n* lausan oc feste eig*i* VER en tint *er* | um reka hual. Ef þ*ei*r fylgia eigi festum þæim[5] til lanz er fast*ar* | ro ihualnum eþa festa han*n* VER en nu er tint. þa er[6] þat reka | hualr oc a sa maðr þan*n* hual allan er fioru a. [a]Ef m*en*n[7] flytia hual[8] or | almen*n*ingu oc scolu þ*ei*r hanu*m* til lanz fylgia meðan þeim oc fars | koste þ*ei*ra er o hætt fyr*ir* boðu*m* eþa brimi. Nu sciliaz þ*ei*r viþ hual | fyr*ir* þessum saukum. oc æignaz þ*ei*r þo hual æf a þat land rekr | sem þ*ei*r villdu til flytia. En æf hual rekr annarstaðar oc *er* þat | (S. 14) reka hualr. Nu hafa þ*ei*r anarstaðar scipi lent. oc scolu þ*ei*r þo iafn | scylder at festa hval þan*n* þegar er þ*ei*r megu. æigi eignaz þ*ei*r ella hval. | Nu coma

---

a Jfr. St., l. c., S. 532[3]; c. 460, S. 538[6].

---

[1] Her er en begyndende Hensmuldring, hvorved Bogstavet n er forsvundet; det er i *A* ikke betegnet ved Underprikning eller Understregning. [2] Herefter er skrevet þeir, men dette Ord er igjen overstreget. [3] Tilføiet. [4] Hullet i Membranen, hvorved det her Optagne er bortfaldet, strækker sig kun til denne Linie; afa f, og f i det sidste Ord er i *A* understreget, yrir underprikket. [5] Her findes et Hul, der gaaer gjennem nogle af Membranens Linier; Bogstavet m, som derved er bortfaldet, er i *A* anført uden Streg eller Prikker under. [6] Det her med mindre Skrift Anførte, som er helt bortfaldet, findes i *A* med Streg under. [7] Ligeledes. [8] Først glemt, men derefter skrevet i Membranens Margen.

aðrer menn til oc festa hual meþan þeir biarga scipi sinu. oc eig | naz þeir þo hualenn. ef þat beʀ quiðr at þeir duelþe ecki til favrna. [a]Nu | rekr hual sua miok fyrir veðri. eþa stravme. at hann reðr scipinu en eigi | scipit hanum. þa er sem þeir hafe ofundinn hualeɴ. Ef menn flytia hval | þaðan fra lande manz er sia ma fisk a borðe oc verþr þat gavrtoke. [b]i fior | ðum. eþa i sundum þar er maðr flytr hual þaðan er sia ma fisk a | borðe fra fleirum löndum oc æigu þeir aller iafnt þott æinn flyte a | sitt land hualenn. Ef ᴍenn ellta huala a land manz þa eignaz þeir .ij. lute en landeigan | de þriþiung. Ef hualr verðr ivokum utaʀ en fisc of ser a borðe. | þa a sa maðr er fyrst fiðr hualenn allan þann er hann kemr a is upp. Nu | coma menn til oc bera vapn a hualana oc festa viþ isbrun sua[1] at eigi | megu niðr savckua þa æigu þeir er veiþa. Ef þeir nita fultingi annaʀa | manna. oc a byrgiaz þeir þa hualenn við hina er þeir nittu. sua mikinn lut | sem þæim byriaðe[2] at mantale or[3] hualnum ef quiðr beʀ þat at þeir | munde of væiða[4] æf þeir være aller at[5] en[6] þa slite fra þeím. Nu fiðr | maðr hual i isum nær lande. oc þo fyr utan nætlavg þa a hann hal | fan æf[7] quikr er. en landeigande allan ef dauðr er. oc sua þa ef hualr | er kuikr inætlavgum oc ivavkum. Nu gengr

---

a Jfr. St., c. 457, S. 531[23].
b Jfr. St., c. 458.

---

[1] Skrevet sua isbrun, men Ordenen rettet ved Mærker over Ordene. [2] Tildels utydeligt. [3] Bogstavet r er bortfaldet formedelst en begyndt Opløsning paa dette Sted; i *A* er det ikke understreget eller underprikket. [4] De tre sidste Bogstaver ere utydelige; i *A* ere de underprikkede. [5] Ordene þeir — at ere bortfaldne ved det ovenfor S. 405, Note 4 nævnte Hul; de ere i *A* understregede; istedetfor være har først i *A* været skrevet væri, men være er skrevet ovenover, uden at væri er udstreget. [6] Af Bogstavet e er en Del bortfaldet. [7] Tildels utydeligt.

vauken allt til lanz su | er m*enn* særa[1] huala[2] i[3] fyr utan nætlavg. oc ren*na* hualarn*ir* a land upp. | þa a sua at fara sem menn reke[4] m*eð* scipum upp. Ef m*enn* sciota þingbor | num scotum a huaulu*m*[5] i vavkum oc æigu eig*i* þ*ei*r helldr en aðrir m*enn* ne | ma dauðan reke[6] a land. þa eigu þ*ei*r scotz hlut. Hu*er*r a veiðe sina f*yrir* | utan nætlavg· en þ*at* e*r* væiðr er m*enn* föra a scipi til lanz. en flutning | ella. Ef m*að*r veiðer hual ireka m*a*rke. þar e*r* fisk of s*er* aborðe. oc f*yrir* utan | nætlavg. þa a sa allan.[7]

---

[1] Rettelse for scera; Á. Magnússons Note herved i *A* i Margen: ita extat lege særa. [2] Bogstavet a er bortfaldet ved det ovenfor S. 405, Note 5 nævnte Hul; i *A* er det underprikket. [3] Utydeligt; i *A* er det ikke understreget eller underprikket. [4] Af det her med mindre Skrift Anførte ere de to sidste Bogstaver af Ordet fara bortfaldne; det Øvrige er ulæseligt; i *A* er Intet heraf understreget, hvorimod ra sem m*enn* er underprikket. [5] Det her med mindre Skrift Anførte er bortfaldet; i *A* er det understregst. [6] Det Samme gjælder om dette Ord. [7] Det Øvrige af denne Linie og en Plads, svarende til de to sidste Linier paa Siden, er ubeskrevet, og øverst paa næste Side er med en yngre Haand skrevet en Forstrandsfortegnelse. I *A* findes her følgende Note med Á. Magnússons Haand: þesse half lina *og* tvær þær nedstu, eru óskrifadar i membrana, eins og hier, og hefur þesse Reka-þattr alldri vered hier leingre.

Uddrag af Grágás, som findes i yngre Haandskrifter.

I.

A. M. 125 A. 4to.

Nockrar faar greinir wr þ*eir*ri fyrri log bok s*em* sum*ir* kalla. gragás[1]

Vr þing skapa þætti

Ef[a] *maður* tekur sok af man*n*i og vill eij sækia til þ*ess* ad onyta suo f*yr*i hinu*m* þad vard*ar* h*onu*m fior baugs gard[2] vid adila.[3]

---

a Jfr. Konungsbók, c. 77 (þingskapa-þáttr, c. 58 [efter Capitelinddelingen i d. nord. Literatursamfunds Udgave]), S. 125[25]; Staðarhólsbók, c. 307 (Vígslóði, c. XLI [efter Membranens Capitelinitialer, c. 45]), S. 345[4]; c. 336 (Vígsl., c. LXVI [c. 74]), S. 364[11].

---

[1] Ved Udgivelsen af dette Papirshaandskrift have vi ladet Overskrifterne, Anførslerne af Capitler, og det Item, hvormed der undertiden begyndes paa en ny Bestemmelse, trykke med spærret Skrift, uagtet der ordentligvis i Haandskriftet ikke er anvendt nogen udhævet Skrift, hvilket alene er Tilfældet med nærværende første Overskrift, der er skrevet med større Bogstaver end det Øvrige, og med nogle af Overskrifterne over Afsnittene, der ligeledes ere skrevne med større Skrift end den sædvanlige. Vi have fremdeles begyndt nye Linier ikke blot ved Overskrifterne over Afsnittene, men ogsaa ved Anførslerne af Capitler eller ved de Steder, der begynde med Item, uanseet at der ikke i Haandskriftet er ny Linie; om de Tilfælde, hvor dette finder Sted eller hvor en Linie i Haandskriftet ikke er fuldt skrevet ud, er i Noterne giort Bemærkning. Nærværende Overskrift findes i Haandskriftet S. 6, Linie 8 og 9; i den sidstnævnte Linie, hvor Slutningen af Overskriften findes, staaer tillige den følgende Overskrift Vr þing skapa þætti og Begyndelsen af Texten.
[2] Rettelse for gialld. [3] Punctum er tilføiet.

Jtem [a]ef madur fer uoflunar faurum. *halfan* manud edur leingur. jnnann fiordungs og vardar þad vtlegd og suo ef hann fer allz manud vr fiordungi til þess ad hlifa bui synu eda gridi.[1] ef maður fer og þiggur aulmosu. *halfan* manud edur leingur og hefur gistingar þar sem hann getur. þa er sa gaungu madur.

Arfa þattur:[2]

Fyrsti capituli. [b]Skal arfi skipta j alla knerunna. enn þad er knerunnur ad telia fra systkynum. deilldar arfur er med[3] konum ef þær eru nanastar.

2 cap.[4] [c]Ef synir eru til arfs alnir þa a fadir edur modir ecki ad giora dottir syna heimann. med meira fie fyri rad sonanna. enn komi jafn mikid fie a hlut hvors þeirra. ef þa væri erfdinni skipt.[5]

(S. 7) 3 capituli. [d]Eij eru allir menn arfgeingir þo frials bornir sie. Sa madur er ecki arfgeingur er modir hans er eij mundi keypt mork edur meira fie. edur eij brud kaup til giort edur eij faustnud. þa er brud kaup giort[6] ad laugum er

a Jfr. K., c. 82 (Þingsk.-þ., c. 63); St., c. 244 (Um fiárleigor c. LXIV [c. 68]).

b Jfr. St., c. 56 (Erfða-þáttr, c. I), S. 64[9]; K., c. 118 (Arfa-þáttr, c. 1), S. 220[3].

c Jfr. St., c. 57 (Erfða-þ., c. II); findes i K., l. c., S. 220[11], men kun som Henvisning.

d Jfr. St., c. 58 (Erfða-þ., c. III); K., c. 118 (Arfa-þ., c. 1), S. 222[6] (Ordene þa er brud kaup osv. findes i K. alene som Henvisning).

[1] Punctum er tilføiet. [2] Arfa þattur og Fyrsti capituli staaer i den Linie, hvori det Foregaaende ender; efter Ordet capituli (skrevet her og nedenfor cap. med Streg over p) er efterladt en ubeskreven Plads i Slutningen af Linien. Udfor det Følgende staaer i Margen vm arfa. [3] Tilføiet. [4] Skrevet som det er trykt: cap. [5] I Enden af Linien er efterladt Plads til 2 eller 3 Bogstaver. [6] Ordene þa er brud kaup giort ere tilføiede.

laugradandi fastn*a*r konu enda sie 6 m*enn*' ad brud kaupi hid fæsta. og gangi brudgumi i liosi i sæng konu. [a]barn þ*ad* er modir er mundi keipt er þa arfgeingt er lifandi kem*ur* i lios og mat*ur* kem*ur* j mun*n*.[1] [b]Sa m*adu*r er ecki arfgeingur er eij veit huort[2] trog sodullin*n* sk*al* fram*m* horfa a hrossi edur aptur. edur huort hann sk*al* horfa sialfur. En*n* ef han*n* er hygn*a*ri þa sk*al* h*onu*m arf deila. en*n* ef han*n* kan*n* ecki ti*l* fulls eyrirs ad rada þa sk*al* hin*n* nanasti nidur hafa fi*a*r vardueitzlu hans sem omaga eyris.[3] [c]sa m*adu*r er ecki arfgeingur sem alin*n* ed*u*r getin*n* er a vergangi.[4] [d]þuiad eins a sa m*adu*r er a ver gangi er alin*n* arf ad taka og þaug giædi er þ*a*r fylgia. ef fadir hans og modir geingu eij f*yr*i omensku sauku*m*. og þo eij fyrri en*n* han*n* hefur haft vist 6 missiri [e]nema þ*ad* beri kuidur ad han*n* gangi f*yr*i vanheilsu sakir og a han*n* þa ad taka allt rett*a*r far sem vist fastur madur. [f]Sa madur er m*ed* husum fer landz ofringi m*ed* aullu og sie han*n* huorki of vng*ur* nie of gamall. ad vin*n*a þ*ei*r skulu ecki arfa taka. am*ed*an*n* þ*ei*r fara suo og eru þ*ei*r riettlausir. [g]Sa m*adu*r er ecki arfgeingur er þræll getur barn m*ed* frialsri konu. en*n* þ*ad* barn sem kuikt er i[5] kuidi adur en*n* modur sie frelsi gefid og er þo þ*ad* barn. (s. 8) frials borid. enda sk*al* þ*ei*m man*n*i

---

a Jfr. K., l. c., S. 222[13]; St., c. 73 (Erfða-þ., c. XVIII), S. 98[8].
b Jfr. St., c. 58 (Erfða-þ., c. III), S. 66[12]; K., l. c., S 222[15].
c Jfr. St., c. 59 (Erfða-þ., c. IV), S. 68[5]; K., l. c., S. 224[19].
d Jfr. St., c. 75 (Erfða-þ., c. XX), S. 99; K., l. c., S. 225[2].
e Jfr. St., l. c., S. 99[22]; findes ikke i K.
f Jfr. K., l. c., S. 225[6]; St., c. 63 (Erfða-þ., c. VIII), S. 77[15].
g Jfr. St., c. 59 (Erfða-þ., c. IV), S. 68[6]; K., l. c., S. 224[2].

---

[1] Punctum er tilføiet. [2] Tilføiet. [3] Rettelse for eyri; Punctum er tilføiet. [4] Punctum er tilføiet. [5] Ordene kuikt er i ere skrevne to Gange.

gefa frelsi j an*n*ad sin*n*. Sa mad*u*r heitir hrisung*u*r. Æf kona gef*u*r frelsi þræli sinum*m* ti*l* þ*ess* ad eiga[1] h*ann* þ*ad* barn*n* er eij arf geingtt *og* heit*ir* ho*r*nung*ur*.[2] þ*ad* barn er eij arf geingt *er* sa m*adu*r get*u*r sem skog*a*r m*adu*r er sekur gi*or* þo h*ann* geti vi*d* eijn[3] ko*n*u sin*ni*.[4] sa m*adu*r heit*ir* vargdropij. þ*ad* barn er eij arf geingt sem su ko*na* get*u*r sem sek *er* ordin*n* skog*a*r m*adu*r.[5] þ*ad* heit*ir* bæsing*u*r.[6] Æf sa m*adu*r ko*n*guadst[7] er 8 rædur er[8] *edu*r elldri f*yr*i rad skap arfa sinz h*ann* æ eij mund ad giallda meir en*n* xij aura.[9] En*n* þ*ad* barn sem þaug ala sk*a*l eij h*ans* arf tacka[10] e*n* sk*al* t*a*ca allan*n* an*n*an*n*.[11]

x c*a*p*ituli*. [a]Eij æ m*adu*r ad selia arf vo*n* ef sa seig*ir* æ osatt sina er næst*u*r stend*u*r nema jafn mæli berist. [b]jafn mæli skulu meta v buar.[12] [c]nu andast sa e*r*[13] arfin selldi *og* standa adr*i*r m*enn* ti*l* arfsinz e*n* þe*i*r er kaupin*n* attust

---

a Jfr. St., c. 65 (Erfða-þ., c. X), S. 82^{28}; K., c. 122 (Arfa-þ., c. 5), S. 236^{1}.

b Dette synes ikke at have noget ganske Tilsvarende i St. eller K.; muligen er Bestemmelsen optaget fra et beslægtet Forhold; jfr. bl. A. St., c. 74 (Erfða-þ., c. XIX), S. 99^{10}; K., c. 127 (Arfa-þ., c. 10), S. 247^{28}.

c Jfr. St., c. 65 (Erfða-þ., c. X), S. 83^{4}; K., c. 123 (Arfa-þ., c. 6), S. 236^{6}.

---

[1] Først glemt, men derefter skrevet i den øvre Margen. [2] Her og undertiden i det Følgende er i Haandskriftet sat en Streg istedetfor Punctum. [3] Saaledes. [4] Punctum er tilføiet. [5] Ligeledes. [6] I Haandskriftets Margen er udfor de vedkommende her anførte Steder skrevet hrisungur, ho*r*nung*ur*, v*a*rg dropi, bæsing*ur*. [7] Saaledes. [8] Tilføiet. [9] Punctum er tilføiet. [10] Saaledes. [11] Herefter findes i Haandskriftet tre Streger og derefter x cpt med Streg over de to sidste Bogstaver. [12] Ordene jafn mæli skulu meta v buar ere skrevne i Margen nederst paa Siden og ved et Mærke henviste til her at indføres; Punctum efter disse Ord er tilføiet. [13] Skrevet to Gange.

vid *edur* þeir*r*a erfingia*r* þa skal þ*ad* heimtta ed sama sum*ar* e*r* arf*u*r skipttist.

xi *capituli* [a]eingi m*adur* a ad riptta giof sina.[1] nu sie*r* m*adur* til launa ed*ur* heit*ir*[2] hin*n* fy*r*i þa hafi fy*r*i iafn*n* m*a*rga aura sem bu*ar* fimm virda a þingi. Madur ma gefa b*a*rni sinu laun gefnu xii au*ra* ef h*ann* vill fy*r*i r*ad* skap arfa sinz e*n* eij meira fie nema e*r*fingi*ar* lofi. ef[3] m*adur* gefur audrum*m* m*anni* xii au*ra* e*dur* meira þe*i*m er h*ann* a huo*r*ki ad lau*na* (s. 9) lid nie giaf*ir* en*n* ve*r*di eij half launud[4] giofin*n* han*n* a heimting[5] sinz ef hin*n* deijr.[6]

xuj capit*u*li. [b]Ef m*enn* fa*r*ast so m*enn* vita eij huo*r* leingst h*efu*r lifad þa sk*al* ve*r*a sem all*ir* hafi sen*n* daid.

xvij *capituli* [c]þe*i*r m*enn* er ti*l* biskups stolz vilia radast e*du*r hafa r*a*dist huo*r*zu mik*i*t fie þe*i*r gefa m*ed* sie*r* eda hafa gefid ad erfingia r*a*di oc hafa stad fest omogum*m* sinum*m*[7] þa skal eingin riptting ti*l* þo adrir ve*r*di erfingi*ar* en*n* þa vo*r*u e*r* arf saled var.

---

a Jfr. St., c. 66 (Erfða-þ., c. XI), S. 84[21]; K., c. 127 (Arfa-þ., c. 10), S. 247[12].

b Jfr. St., c. 71 (Erfða-þ., c. XVI), S. 95[2]; K., c. 126 (Arfa-þ., c. 9), S. 245[22].

c Jfr. St., c. 73 (Erfða-þ., c. XVIII), S. 97[19]; findes ikke i K.

---

[1] Punctum er tilføiet. [2] Først skrevet heimt*ir*, men derefter rettet saaledes. [3] Punctum forud for dette Ord er tilføiet. [4] Rettelse for laund. [5] Her er maaskee udeglemt til. [6] Herfra har været efterladt en Trediedel af Linien ubeskrevet indtil Overskriften xuj capit*u*li; i denne aabne Plads ere derefter skrevne Ordene Lin. 12 ve*r*a sem all*ir* hafi sen*n*, som først ere blevne glemte af Skriveren. [7] Saaledes.

Omaga balkur

firsti capituli[1] [a]So er mællt ad sin*n* omaga a huor fram ad færa a landi hi*er*.[2] modir sina æ madur first fram*m* ad færa e*n* ef han*n* orkar betur þa fodur e*n* orki hann[3] betur þa born*n* sin*n* þa siskin en*n* gangi nockur þ*eir*ra ad hanz radi *og* hafi han*n* fie þa er han*n* vt lagur.[4] [b]ef siskin þurfa fram færis þa skal fram færa m*ed* verkum sinum og þa m*enn* alla er h*ann* a arf eftt*ir* ad taka en*n* han*n* vt lagast ef han*n* oræker.

Capituli ij. [c]Nanasti nidur æ fram*m* ad færa o maga ef firnarij er ef han*n* a fie ti*l* en*n* þa a han*n* fie og færi til ef han æ betur en 4 missera biorg sier og ko*n*u sini *og* sinum*m* o mogum*m* ollum*m* þ*ei*m er han*n* leggur f*yr*i a huoriu*m* misseru*m* 6 alnir vadmalls edur m*ei*ra. af þui þ*ei*r m*e*gi koma ella a hend*ur* h*onu*m. ad dæmingu. (s. 10) edur eyd færslu.[5] þ*ei*m skal aullu*m* atla 4 missera biorg er suo eru ko*m*nir[6] a fie h*an*s slijka sem bu*ar* virda v. ef han*n* skal þa ein*n* fram*m* færa. ef þ*ei*r eru fullir omag*ar*. en*n* ef han*n* stendur ad sumu*m* hlut ti*l* ad eins og sk*al* ad þ*ei*m hlut ætla. [d]Riett er huort sem[7] hion skipta m*ed* sier. omogu*m* edur bu*ar* ef þaug orka.[8]

---

a Jfr. St., c. 81 (Ómaga-bálkr, c. I); K., c. 128 (Ómaga-bálkr, c. 1).
b Jfr. St., l. c., S. 105[7]; findes ikke i K.
c Jfr. St., c. 82 (Ómaga-bálkr, c. II); cfr. K., c. 128 (Ómaga-bálkr, c. 1), S. 4[22].
d Jfr. St., c. 83 (Óm.-b., c. III), S. 107[8]; findes ikke i K.

---

[1] Overskrifterne Omaga balkur og firsti capituli og Begyndelsen af Texten her findes i Haandskriftet i samme Linie, hvori det Foregaaende ender. [2] Punctum er tilføiet. [3] Tilføiet. [4] Rettelse for vt lægur; Punctum er tilføiet. [5] Punctum er tilføiet. [6] Ordene eru komnir ere en Rettelse for er kominn. [7] Tilføiet. [8] Punctum er tilføiet.

Enn ef þaug orka ey. þa skal þridiungur omegdar huerfa j modur ætt. enn 2 hlutir[1] i faudur ætt. nu þott. annad orki enn annad eij þa a þad ad færa framm born er helldur ma. Enn eij skulu þaug a medann færa[2] a hendur audrum monnum.[3] Enn ef j ættir er skipt þa skal þad skipti halldast vmm omaga huort sem omagar andast edur aukast.

6 cap. [a]Ef sa er þrotinn ad fie sem omaga atti framm ad færa. þa skal til syns skylldingia[4] huor huerfa.[5] þad heitir omaga mot.[6] Eij skal einum manni færa hinum sama. fleiri omaga. enn eirn millum 2 alþinga vr. einum knerunn. ef[7] omaga vex fie edur ber vndir hann. þa a hann ad heimta fulgur ad honum. slijkar sem hann lagdi fyri hann auaxstalausar.[8] eij a hann ad heimta j erfd omaga. er hann villdi ecki heimta ad honum sialfum medan hann lifdi.[9]

7 capituli [b]Madur skal færa omaga. þeim manni sem nanastur er og forlax eyrir a. enda er riett ad færa þeim manni er fyrnari er sams hieradz. enn hann skal færa af hondum sier omaga ad domi a hendur þeim sem vid a ad taka. og heimta fulgurnar ad honum. riett er ad færa. (s. 11) erfingia þo hann sie oaudgari enn hann eigi framm ad færa. enn hann a ad færa af hondum sier og hreps menn med honum. ef a skilur med hreps monnum og vilia sumir færa enn sumir eij þa eiga þeir ad rada er færa vilia.[10] nu vinna sumir huorki ad þa

---

a Jfr. St., c. 87 (Óm.-b., c. VI [c. 7]), S. 115^{19}: K., c. 129 (Óm.-b., c. 2), S. 10^{3}.

b Jfr. St., c. 87 (Óm.-b., c. VI [c. 7]), S. 114^{12}; K., c. 129 (Óm.-b., c. 2), S. 9^{5}.

---

[1] Rettelse for hluti. [2] Rettelse for fara. [3] Punctum er tilføiet. [4] Saaledes. [5] Punctum er tilføiet. [6] Punctum er tilføiet; i Margen her udfor er skrevet omaga mot. [7] Her udfor er i Margen skrevet ef fie ber vndir omaga. [8] Punctum er tilføiet. [9] Ligeledes. [10] Ligeledes.

eiga *þeir* ad ala omaga er eigi vilia færa.[1] [a]Riett er ad færa vm*aga* ad bud a alþingi *sem* hin*n* a er vid a ad taka.[2] Riett er ad færa ad fiski skala *sem* hin*n* er. [b]Ef sa m*adu*r a eij fie ad færa fram*m* omaga er han*n* v*a*r færdur m*ed* eydi þa a han*n* ad færa af hondu*m* sier m*ed* domi og kuedia[3] bua syna v til huort han*n* a fie ad færa. fram*m* þan*n* o maga ed*u*r eij. [c]Su[4] er laugvorn moti omaga. ef han*n* a. eij fie til og beri *þad* kuid*ur*[5]. su er aun*nu*r ef han*n* fin*n*ur skylldari man*n* þan*n* er[6] fie og færi hafi til og sk*al* han*n* lysa a[7] hend*u*r *þeim* man*n*i en*n* hafa omaga sialfur. ef han*n* festir ecki hizig[8] fram*m* færslu.[9]

24. capituli [d]Ef m*adu*r færir fram*m* meybarn og ber suo ad ad[10] riett*a*r far þurfi ad taka vm*m* konu þa. og sk*al* han*n* taka jafnmikid fie af rietti h*enn*ar. *sem* han*n* lagdi f*yr*i hana auaxsta laust. j sama mata ef m*adu*r verd*u*r veigin*n* þa taki jafn mikid af botu*m* hans auaxstalaust *sem* han*n* lagdi f*yr*i han*n*.

---

a Jfr. St., l. c., S. 115[1]; findes ikke i K.
b Jfr. St., l. c., S. 115[7]; K., l. c., S. 9[18].
c Jfr. St., c. 89 (Óm.-b., c. VII [c. 9]), S. 119[3]; K., c. 130 (Óm.-b., c. 3), S. 11[16].
d Jfr. St., c. 107 (Óm.-b., c. XXV [c. 27]), S. 137[7]; i K. findes ikke noget ganske Lignende.

---

[1] Punctum er tilføiet. [2] Ligeledes. [3] Rettelse for kueda. [4] Herudfor er skrevet i Margen logvorn moti omaga. [5] Ordene og beri þad kuidr ere skrevne ved Slutningen af dette Capitel i Haandskriftet og henviste til at indføres i Texten, og et lignende Tegn findes mellem Ordene o maga edur eij og Su er laugvorn. Vi antage imidlertid, at Meningen har været, at de skulle indføres her. [6] Tilføiet. [7] Tilføiet. [8] Gisning for lysing, der kan være fremstaaet ved, at Skriveren ikke har kunnet læse Ordet hizig. [9] Herefter er i Haandskriftet ny Linie. [10] Tilføiet.

Capituli 30 [a]vtan*n* hrepps gaungu m*enn*[1] sk*al* ongua ala. og eij g*e*fa mat huorki m*ei*ra nie min*na*. [b]Bud*ar* setu m*enn* skulu aunguir (s. 12) vera þ*ei*r er bu fiar laust bui nema hrepps m*enn* lofi. En*n* ef hrepps m*enn* lofa budsetuna[2] þa eru þ*ei*r skylldir ad ala. edur fæ*r*a til fram*m* færslu. [c]Bor*n* þ*ei*rra man*na* er f*yr*i omensku sakir ganga m*ed* husum. skulu ecki koma a hendur frændu*m* m*ed*an*n* þaug eru a husgangi.[3] En*n* ef þaug hafa uist 2 missiri eptir husgang. þa verdur. rett ad færa þaug a fram*m*færslu.[4] nu huerfa þaug a husgang sidan*n* þa er riett ad færa þ*ei*m bornin*n* af fram*m* færslun*ni*.[5] þad er omenska ef m*adu*r geing*u*r m*ed* husum. f*yr*i leti sakir ed*u*r an*n*ara o kosta. þ*ei*rra er godir m*enn* vilia ecki þ*ar* f*yr*i vid þ*ei*m taka. [d]Riett er ad gellda alla gaungu m*enn* og v*ar*d*ar* eij vid laug þo þ*ei*r fai aur kumsl[6] af. [e]Allt sk*al* ti*l* omaga fram*m* færis virda nema busafleif*ar*. og huors dags ganguera. og slijka suo nattbiorg j klædnadi h*onu*m og þ*ei*m m*onnu*m s*em* hans omag*ar* eru; jafn giorla sk*al* virda. fie ti*l* omaga biarg*ar*. sem ti*l* tijund*ar*. [f]Barn sk*al* komid i ætt laungetid ad hand solu*m*. edur ad kuid burdu*m* edur skyrslu*m*.

---

a Jfr. St., c. 112 (Óm.-b., c. XXX [c. 32]), S. 145[16]; K., c. 234, S. 173[23]; nedenf. S. 425[15].
b Jfr. St., c. 113 (Óm.-b., c. XXXI [c. 33]); findes ikke i K.
c Jfr. St., c. 117 (Óm.-b., c. XXXV [c. 37]); K., c. 143 (Óm.-b., c. 16), S. 28[9].
d Jfr. St., l. c.; K., c. 254 (ikke henført under noget Afsnit), S. 203[19].
e Jfr. St., c. 116 (Óm.-b., c. XXXIV [c. 36]), S. 149[13]; K., c. 143 (Óm.-b. c. 16), S. 24[15].
f Jfr. St., l. c., S. 149[19]; K., l. c., S. 25[16].

---

[1] Ordene vtan*n* hrepps gaungu m*enn* ere en Rettelse for vtan*n* gangs hrepps m*enn*. [2] Rettelse for busetuna. [3] Punctum er tilføiet. [4] Herefter er skrevet þ*ad* er o menska, men disse Ord ere igjen overstregede. [5] Punctum er tilføiet. [6] Saaledes.

Fest*ar*[1] þattur nock*ra*r greinir

Fyrsti cap*ituli*. [a]Ef fleiri m*enn* eru ti*l* rada. þa sk*al* sa rada brædra s*em* elstur er ti*l* rada. ef þa. skylr a. en*n* ef kona kued*ur* a. þa skal sa rada s*em* h*enna*r radi fylgir ef þ*ad* virdist jafnrædi.[2] En*n* ef brædur vilia duelia rad f*yr*i syst*ur* (S. 13) sin*n*i og synia þ*ei*r 2 m*onnu*m þ*ei*m hun vill eiga og jafnrædi þotti þa skal hun rada vid þan*n* hin*n* þridia ef þ*ad* þikir jafnrædi vid rad frænda syns nockurs. [b]þ*a*r s*em* eckia fastnar sig man*n*i þa sk*al* h*enna*r rad gillda. nema fadir fastni þa sk*al* han*n* rada.

15 cap*ituli*. [c]Ef þ*ei*r m*enn* ganga saman*n* er min*n*a fie eigu en*n* 1[c] laug aura. f*yr*i vtan*n* huors dags klædi syn omagalausir m*enn* þ*ad* v*a*rd*a*r þ*ei*m fiorbaugsgard[3]. nema kona sie ecki bar*n* bær. þaug skulu burt fara m*ed* omaga sijna af landi nema fie þ*eir*ra vaxi suo þaug eigi 1[c] aura ed*ur* m*ei*ra.

17[4] [d]Hiona skiluadur sk*al* huorgi vera a landi hier. nema þ*a*r b*isku*p lof*a*r. nema þui ad eins þaug skylie f*yr*i omegd*a*r sakir.[5] [e]Ef m*ad*u*r* huilir ecki j saumu sæng konu sin*n*i[6]

a Jfr. St., c. 119 (Festa-þáttr, c. II), S. 156[4]; K., c. 144 (Festa-þ., c. 1), S. 29[17].

b Jfr. St., l. c., S. 156[2]; K., l. c., S. 29[15].

c Jfr. St., c. 132 (Festa-þ., c. XII [c. 15]); K., c. 148 (Festa-þ., c. 5).

d Jfr. St., c. 134 (Festa-þ., c. XIV [c. 17]); K., c. 149 (Festa-þ., c. 6).

e Jfr. K., c. 158 (Festa-þ., c. 15), S. 55[5]; St., c. 136 (Festa-þ., c. XVI [c. 19]).

[1] Saaledes (ikke Festa). Her er ny Linie; i samme Linie findes Overskriften Fyrsti cap*ituli* og Begyndelsen af Texten. [2] Punctnm er tilføiet. [3] Rettelse for fiorbauggialld. [4] Saaledes uden Tilføielse af cap. [5] Punctum er tilføiet. [6] Rettelse for sin*n*.

6 misseri *fyr*i oræktar sakir þa eiga frændur hennar fiar heimting hennar og suo rettar far.[1] a hun þa sialf fie sitt ad vardueita.[2] [a]Ef kona fyrist bonda. sinn þa ma hann bioda henni samuistir veria sijdann lyrirti[3] jnni hofn hennar.[4] vardar þeim *fiorbaugs gard* er hana hysa. [b]Ef madur vill færa konu syna naudga af landi þa ma hun seigia skylid vid hann.

Cap*ituli* 23. [c]Kona a ad rada fyri *halfs* eyrirs kaupi a 12 manudum 6 alna eyrirs.[5] [d]kona a ad taka. þridiung vr rettar fari vid bonda sinn þui er ber vndir þaug vm born þeirra. Enda a hun suo vid brodur. samfedra. [e]Ef madur kyssir konu a laun fyrir[6] audrum monnum og ad radi hennar vardar iij marka sekt. enn sa a (s. 14) sok sem vmm legord enn ef hun reidist þa a hun sialf sokina og vardar þa *fiorbaugs gard.*[7] Ef madur kyssir mans konu vardar *fiorbaugs gard* þo hun lofi og suo þo hun banni.[8] Ef madur bidur konu suefnis vardar *fiorbaugs gard.* Ef madur geingur j sæng konu ad koma framm misrædi vid hana vardar *fiorbaugs gard.* Ef madur falldar sier til vielar vid konu. vardar *fiorbaugs*

---

a Jfr. St., c. 156 (Festa-þ., c. XXXV [c. 39]), S. 186[18]; K., l. c., S. 55[19].
b Jfr. St., c. 139 (Festa-þ., c. XIX [c. 22]); K., c. 151 (Festa-þ., c. 8), S. 44[5].
c Jfr. St., c. 141 (Festa-þ., c. XXI [c. 24]), S. 173[20]; K., c. 152 (Festa-þ., c. 9), S. 44[22].
d Jfr. St., c. 140 (Festa-þ., c. XX [c. 23]), S. 173[13]; i K. findes intet ganske Lignende.
e Jfr. K., c. 155 (Festa-þ., c. 12); St., c. 144 (Festa-þ., c. XXIII [c. 27]).

---

[1] Rettelse for fa; vi have sat Punctum efter dette Ord og udeladt Punctum i Haandskriftet efter Ordene a hun þa. [2] Punctum er tilføiet. [3] Saaledes for lyriti. [4] Punctum er tilføiet. [5] Ligeledes. [6] Rettelse for fra. [7] og [8] Punctum er tilføiet.

gard. Ef m*adu*r fellir sier konu. ed*u*r fer j sæng hia h*en*ni ad koma l*e*gordi fram*m* vid hana. vard*a*r *fiorbaugs gard.*[1] [a]Ef konur giorast suo afsida ad þær ganga j kall klædu*m* ed*u*r ber vo ku[2] f*yr*i breitnis sakir edur huor*n* kalla sid þær[3] vilia hafa. suo og kall*a*r þ*ei*r kuen*na* sid vilia hafa.[4] þ*ei*m vard*a*r huortueggiu*m* f*ior* b*augs* g*ard.* [b]Ef[5] leigid er m*ed* konu frialsri og heimilis fastri vard*a*r skog gang og er þ*ad* st*e*fnu sok. [c]Ef leigid er m*ed* ambatt þ*ad* er iij[6] marka sekt.

25 [d]Ef leigid er m*ed* gongu konu þ*ad* vard*a*r eij vid laug. ef m*adu*r geingur i gegn l*e*gordinu en*n* sækia sk*al* ti*l* faddernis.[7] Riett vard*a*r ef han*n* dylur. þ*uia*t eins vard*a*r ecki l*e*gordit ef konan*n* h*e*fur þan*n* *halfan* manud m*ed* husum farid er barnid v*a*r byriad a. Ef m*adu*r get*u*r barn m*ed* konu þ*eir*ri er m*ed* husu*m* fer. þa sk*al* taka vid h*en*ni og vardueita þ*a*r ti*l* barn er alid. og hun. er heil þ*eir*r*a*r sott*a*r. suo og ef han*n* vill til skyrslu hallda.

32 cap*ituli* [e]Ef kona er o liett. su er eij a bonda og komi sakar adili til ad spyria hana. og er hun skylld ad

---

a Jfr. K., l. c., S. 47[20]; cfr. c. 254, S. 203[21]; findes ikke i St.
b Jfr. St., l. c., S. 177[4]; K., c. 155 (Festa-þ., c. 12), S 47[25].
c Jfr. St., c. 145 (Festa-þ., c. XXIV [c. 28]), S. 177[21]; K., c. 156 (Festa-þ., c. 13), S. 48[13].
d Jfr. St., c. 146 (Festa-þ., c. XXV [c. 29]); K., l. c., S. 48[20]; Blg., c. 50, S. 242[4]; Ordene Riett vardar ef hann dylur ligne mest K. og Blg.
e Jfr. St., c. 153 (Festa-þ., c. XXXII [c. 36]), S. 182[17]; K., c. 161 (Festa-þ., c. 18), S. 58[13], 59[4].

---

[1] Saaledes (ikke skoggang); Punctum er tilføiet. [2] ber vo ku, der maa være en Forvanskning, staaer saaledes tydeligt i Haandskriftet; muligen har der i det tidligere Haandskrift staaet bera vopn eller skera ser skor; cfr. K., c. 254. [3] Skrevet þr med Streg over, der i Almindelighed betegner þeir. [4] Rettelse for haf; Punctum er tilføiet. [5] I Margen vm*m* legord. [6] Rettelse for ij. [7] Punctum er tilføiet.

seigia enn ef hun vill eigi (s 15) seigia. þa er. sakar adila rett. ad heimta v bua. þa sem þeim stad eru næstir er kona er *og* pijna hana ti*l* sagna. þo suo ad huorki verdi af aurkumsl.[1] Enn ef hun seigir huor fadir er þa sk*al* spyria. hu*a*r samgang*u*r þ*ei*rra v*a*rd. En*n* vilie hun ecki seigia þa skal kuedia[2] bua 9 til þ*ess* mans er komast ti*l*[3] og næstir eru.

35. cap*ituli*. [a]Fiörbaugs gard vard*a*r man*n* villa.[4] aull en*n* þ*ad* er man*n* villa ef m*adu*r ken*n*ir sier. an*na*rs barn. edur han*n* ken*n*ir audru*m* sitt barn. vitz vitandi enda giora þ*ei*r allir man*n* villụ er i þui standa. huort sem þ*ei*r villa faderni ed*u*r moderni. [b]Ef m*adu*r tek*u*r konu naudga a burt vard*a*r *fior* b*augs* *gard*.[5]

40 cap*ituli*. [c]Fiorir[6] eru þ*ei*r hlutir er m*onnu*m[7] ber i ætt a landi hier.[8] sa er 1 hlutur[9] ef m*adu*r a konu þa han*n* huilir hia. 2 ef m*adu*r hand sal*a*r faderni ad barni og vid toku.[10] 3 Ef skyrsla er gior og win*n*i hun man*n* san*n*an*n* ad faderni bar*ns*[11]. 4 Ef kuid*u*r san*na*r man*n* ad faderni barns.[12] ad[13] þ*ei*m hlut nockru*m* sk*al* madur log lega j ætt komin*n*.[14]

---

a Jfr. K., c. 158 (Festa-þ., c. 15), S. 55[25]; St., c. 157 (Festa-þ., c. XXXVI [c. 40]).

b Jfr. St., c. 158 (Festa-þ., c. XXXVII [c. 41]); K., c. 159 (Festa-þ., c. 16).

c Jfr. St., c. 163 (Festa-þ., c. XLIV [c. 46]); findes ikke i K.

---

[1] Slutningen af Sætningen mangler, maaskee paa Grund af Skriverens Uagtsomhed, eller ogsaa fordi man ikke har forstaaet det Følgende. [2] Rettelse for kueda. [3] Dette synes at være forvansket. [4] Her er, som anført, Punctum i Haandskriftet. [5] Saaledes (ikke skoggang); Punctum er tilføiet. [6] I Margen: loglega ætt. [7] Saaledes (mm med Streg over). [8] Punctum er tilføiet. [9] Rettelse for hlutir. [10] Punctum er tilføiet. [11] Ligeledes. [12] Ligeledes. [13] Rettelse for af. [14] Punctum er tilføiet; den følgende Overskrift er skrevet i den Linie, hvori det Foregaaende ender.

Wr kaupa balk nockr*a*r greinir

[a]Æf sa m*adu*r andast s*e*m aureigi er. og er eingi m*adu*r skylld*u*r ad giallda skulldir hans.[1] þa er han*n* aureigi ef ha*n* atti ecki eptir mork edur m*ei*ra fie. nu verd*u*r þ*a*r meira[2] fie og voru þo skulldir m*ei*ri en*n* fie. og er erfingi skylldur ad bioda til skulld*a*r[3] doms eptir han*n* ef h*ann* atti mork ed*u*r m*ei*ra fie. En*n* ef han*n* byd*u*r eigi ti*l* sk*ull*d*a*r doms þa sk*al* han*n* giallda all*a*r skulldir m*e*d*a*n hans aur*a*r vin*n*ast til. (s. 16).

Vm*m* hrossreidir.[4] [b]Ef m*adu*r hleypur a bak hrossi mans olofad vard*a*r 6 aura.[5] nu rijdur han*n* fram*m* vr stad. og vard*a*r þ*ad* 3 marka vtl*e*gd.[6] þri*a*r eru þær hross reidir er skog gang ward*a*r:[7] 1 su ef[8] m*adu*r rijdur 3 bæ*a*r leidir. suo þ*ei*r 3 eru a adra hond. 2 ef m*adu*r rijdur vm*m* fioll þ*a*r vatz foll deila milli hierada. 3 Ef m*adu*r rijdur milli landz fiordunga.[9]

3 cap*ituli*. [c]Ef hross kem*u*r i haga[10] mans þ*ad* er eij eiga þ*ei*r næstir bua. og er bonda rett ad rijda þui j sijnu*m* bufi*a*rgangi og j synu landi og þ*ei*m m*onnu*m er þingheyend*u*r[11] eru f*y*ri bu[12] hans og heima m*onnu*m hans s*e*m

---

a Jfr. St., c. 184 (Um fiárleigor, c. VIII); K., c. 223 (Um fiárleigor, c. 3).

b Jfr. St., c. 208 (Um fiárl., c. XXXI [c. 32]); K., c. 164 (Festaþáttr, c. 21).

c Jfr. St., c. 210 (Um fiárl., c. XXXIII [c. 34]; naar Stykket om hrossreidir betragtes som en særskilt Afdeling, der begynder med c. 208 som cap. 1, vilde dette være cap. 3); K., l. c., S. 62[20].

---

[1] Punctum er tilføiet. [2] Rettelse for minna. [3] Saaledes. [4] Med denne Overskrift begynder i Haandskriftet ny Linie øverst paa S. 16. Texten Ef m*adu*r hleypur følger i samme Linie. [5] Punctum er tilføiet. [6] og [7] Ligeledes [8] Tilføiet. [9] Punctum er tilføiet. [10] Rettelse for hag. [11] Rettelse for þinghyrend*u*r. [12] Rettelse for bui.

hann lofar.[1] hann skal eij hepta hross þad til nautnar. og eij rijda spiall reidir.[2] lysa skal hann þui ad kirkiu edur þingi ad hross sie þar komid. og lata virda bua v. þa halfann manud verid hefur. Eij skal hann nautna[3] hrossid leingur enn *halfan* manud. nema virt sie. [a]Ef madur bindur tagl j munn hrossi vardar *fior* baugs *gard*. [b]*fior* baugs *gard* vardar ef madur skekur skellu ad hrossi mans j þingfaur so þaug fælast vid enn vtlegd i audrum staudum. [c]Aull.[4] kaup skulu halldast med monnum vitnalaust. nema 4. Ef madur kaupir land edur godord. edur haf skip edur fastnar sier konu.

cap*ituli* xxix [d]Soknar menn eiga iafnt ad skipta mann elldi a þa menn sem sitia heima sem hina er þar eru. Eigi skulu þeir bædi senn ala þa menn er þar eiga ad[5] fara j hrepp. kallmann og konu[6] barn bæra. eij skal suo skipta mann elldi a hendur þeim. ad þaug. sieu bædi senn þar. Eij skulu menn ala vtann hreps menn[7] gongu menn. enn ef hann elur vardar þad *fior* baugs *gard*. þad vardar og *fior* baugs *gard* ef þeir ala eij þa menn er soknar menn (s. 17) skipa[8] a hendur þeim.

cap*ituli* 26[9] [e]menn eiga bygd ad lofa. nema madur

---

a Jfr. St., c. 214 (Um fiárl., c. XXXV [c. 38]; Um hrossreidir c. 7), S. 247[2]; K., l. c., S. 65[11].

b Jfr. K., l. c., S. 65[12]; St., l. c., S. 247[3]; c. 400, S. 432[10].

c Jfr. K., c. 169 (Festa-þ., c. 26); findes ikke i St.

d Jfr. St., c. 218 (Um fiárl., c. XXXIX [c. 42]), S. 251[19]; K., c. 234 (Um hreppaskil), S. 173[18].

e Jfr. St., c. 225 (Um fiárl., c. XLVI, [c. 49]), S. 259[6]; findes ikke i K.

---

[1] Punctum er tilføiet. [2] Ligeledes. [3] Saaledes. [4] I Margen laga kaup. [5] Tilføiet. [6] Ordene og konu ere skrevne to Gange. [7] Saaledes, uagtet der derefter staaer göngumenn. [8] Saaledes. [9] Saaledes tydeligt i Haandskriftet; det er muligt, at det kunde være en Feilskrift for 36.

eigi giolld ad giallda edur ad þiofskap san*nu*r ordit eda sie han*n* suo fatækur ad þ*ad*[1] þiki von. ad han*n* megi ecki biargast m*ed* lid sitt þaug missiri. Ef sa m*adu*r fer j bygd. edur hrepp ad bygd. olofad. er m*enn* ætti bygd ad l*ey*fa[2]. ef han*n* bædi lofs. þa ma han*n* bua þ*a*r j hrepp ef han*n* vill.

cap*ituli* lv. [a]Nu tekur m*adu*r sier vist til 2 missera. og er j þui gridi[3] 2. vikur f*yr*i alþing 2 eptir þing. og suo þott han*n* fari j burt. og er þ*a*r laug heimili hans s*em* han*n* v*a*r þær 6 vik*ur*.[4]

cap*ituli* lvi [b]Ef bondi sa er grid h*e*f*u*r hand salad. man*n*i f*yr*i fardaga. andast. og ef erfingi byr þui sama bui þa er fost grid taka hans. En*n* kost a erfingi ad br*e*gda bui.[5] Nú byr h*ann* þ*a*r. og er sa þ*eir*ra vtlag*ur*[6] iij morku*m* er mala[7] bregd*ur* vid an*n*an*n*. bondi og grid m*adu*r. Nu andast bondi a hin*n*i 7 viku sumars *og* a erfingi kost. huort han*n* vill bua þ*a*r. ed*ur* br*e*gda bui og fa þ*ei*m m*onnu*m slijkan*n* stad og mala. s*em* þ*a*r v*a*r er bondin*n* andadist. er þ*a*r voru radnir. nu byr erfingi eij þ*a*r. enda giorer han*n* eij[8] hiuu*m* þan*n* kost. þa v*a*rd*a*r h*onu*m iij marka sekt vid huor*n* þ*eir*ra. Nu andast bondi er 7[9] vik*ur* eru af sumri eda sijd*a*r og sk*al* erfingi þa bua.

65 cap*ituli*. [c]Godu*m* er lofad. ad taka þridiungs mann[10]

---

a Jfr. St., c. 238 (Um fiárl., c. LVIII [c. 62]); K., c. 80 (þingskapaþáttr, c. 61), S. 132^{24}.
b Jfr. St., c. 239 (Um fiárl., c. LIX [c. 63]); K., l. c., S. 133^{23}.
c Jfr. St., c. 246 (Um fiárl., c. LXVI [c. 70]), S. 278^{13}; K., c. 83 (þingsk.-þ., c. 64), S. 141^{4}.

---

[1] Saaledes (ikke þess). [2] Skrevet lfa med Streg over, hvilket ogsaa kunde betegne lofa. [3] Rettelse for þingi. [4] Punctum er tilføiet. [5] Ligeledes. [6] Rettelse for vtlæg*u*r. [7] Saaledes. [8] Skrevet over Linien. [9] Rettelse for 8. [10] þridiungs mann er en Rettelse for þridiung mann*a*.

vtann fiordungs ad log bergi.[1] [a]nu vill godi seigia þingmann sinn burt vr[2] þingi vid sig. þa skal hann. hafa sagt honum 14 nottum fyri vor þing.

69 capituli. [b]Nu er madur suo nefndur til sattar giordar. ad hann jatar ecki jnn gongu j malid. þa vardar honum ecki[3] vid laug þo hann giori ecki sattina. (s. 18) enda er ecki heimting[4] til malsins enn slijk er heimting til sattarinnar[5]. ef hann giorir giordina sem hann hefdi iatad jnngongu j malid. [c]þad er mællt ad su stika. skal rett. sem mællt er jafnlaung sem su er merkt er a kirkiu veggnum a þingvelli og skal leggia þumal fingur fyri stiku huoria. Huort sem mællt er vadmal lierept edur klædi og skal sa rada er mælir huort hann mælir a hrigg edur jadri.[6] Ef menn hafa stiku ranga edur kuarda. suo ad won sie. ad muni *halfri* stiku. i x stikum edur meira. og þott eij sie meira. og vardar þad fior baugs gard. [d]Ef hrutur mans geingur j annars fie eptir vetur nætur. og sie ecki fyri giort þa ma hann gellda hrut þann ef hann vill og suo hid sama vmm hafra. og fara suo ad sem hann gelldi sinn hrut. enn ef hrutur deyr af gelldingu þa skal giora hann til og vardueita þeim til handa er a.

---

a Jfr. St., c. 247 (Um fiárl., c. LXVII [c. 71]); K., l. c., S. 141[6].
b Jfr. St., c. 260 (Um fiárl., c. LXXX [c. 84]); K., c. 244 (ikke henført under noget Afsnit), S. 191[33].
c Jfr. St, c. 261 (Um fiárl., c. LXXXI [c. 85]); cfr. K., c. 232; Blg., c. 65.
d Jfr. K., c. 225 (Um fiárl., c. 5), S. 156[23]; i St. findes intet ganske Lignende; cfr. St., c. 191, 192 (Um fiárl., c. XV [c. 15, 16]).

---

[1] Punctum er tilføiet. [2] Herefter er skrevet Noget, der seer ud som t, men som kan have været et feilskrevet Bogstav, der er blevet overstreget. [3] Tilføiet. [4] Skrevet heimt, hvilket kan være en Forkortelse. [5] Rettelse for sattinnar. [6] Punctum er tilføiet.

Wijg slodi.[1]

1 c a p *ituli.* [a]*Fior* b*augs gard* vard*a*r ef madur hleipur til mans log mætu frum hlaupi.[2] En*n* þ*ad* er frum hlaup. ef m*adu*r reidir fram*m* þ*a* vijguiel[3] er han*n* vill audru*m*. mein m*ed* giora. og verdi þ*ad*[4] suo nær ad þ*ad* mundi taka til hans ef h*ann* hæfdi. En*n* þ*ad* er og frum hlaup. ef m*adu*r hogg*u*r ti*l* mans ed*u*r drepur. ed*u*r leggur edur skijtur. ed*u*r kast*a*r. þ*ad* vard*a*r *fior* b*augs gard* ef eij kem*u*r a. en*n* skog gang ef a kem*u*r.[5] [b]en*n* þ*ad* fru*m* hlaup s*e*m fior baugs g*ard* vard*a*r. þa er eij sokn ti*l* nema lyst sie f*yr*i bu*m* v f*yr*i 3 sol. eda n*e*fndir vott*a*r ad a[6] sama vet fangi.[7]

2 c a p. [c]En*n* þ*ad* er frum hlaup ef m*adu*r fellir man*n* og vard*a*r þ*ad* skog g*ang*. en*n* þ*ad* er fall ef han*n* stid*u*r nid*u*r kne ed*u*r hendi allra helst ef h*ann* fellur m*ei*r. (s. 19)[8] Ef[9] m*adu*r rænir man*n* handrani.[10] en*n* þ*ad* er ef m*adu*r slijtur vr hondu*m* man*n*i edur dr*e*g*u*r.[11] þ*ad* vard*a*r skog g*ang*. þ*ad* er frum*m* hlaup. ef m*adu*r ryskir[12] man*n* og v*a*rd*a*r þ*ad* sko*g* g*ang*. Ef m*adu*r k*ir*kir man*n* vard*a*r sk*og* g*ang*. [d]a moti

a Jfr. St., c. 263 (Vígslóði, c. I); K., c. 86 (Vígslóði, c. 1).
b Jfr. St., c. 264 (Vígsl., c. II), S. 296[17]; i K. findes ikke noget ganske Lignende.
c Jfr. St., c. 265 (Vígsl., c. III); K., l. c., S. 144[15].
d Jfr. St., l. c.; findes ikke i K.

[1] Denne Overskrift findes i den Linie, hvori det Foregaaende ender, og Texten begynder i næste Linie. [2] Punctum er tilføiet. [3] Saaledes (ikke v i j g v ö l); det foregaaende Ord er skrevet þ med Streg over, der ogsaa kunde betegne þ a n n. [4] Ordene v e r d i þ *a d* staae saaledes i Haandskriftet; de ere mulig en Forvanskning for v æ r i h a n n. [5] Punctum er tilføiet. [6] Tilføiet. [7] Saaledes her og nedenfor for v e t v a n g i; Punctum er tilføiet. [8] Denne Side i Haandskriftet er overskrevet v i j g s l o d i. [9] Bogstavet E er bortfaldet ved Haandskriftets Indheftning. [10] Punctum er tilføiet. [11] Ligeledes. [12] Rettelse for r i c k i r.

þessum frum*m* hlaupu*m* er vigt a sama wet fangi og eij leing*u*r en*n* suo. [a]Ef m*enn* verda uegnir edur sarir vr 2 flocku*m*. og sk*al* i þan*n* flock frum*m* hlaup b*er*a s*em* fyrri v*ar* vr hlaupid. en*n* huortueggiu eru[1] ælir ti*l* doms.[2]

7 cap*ituli* [b]Ef m*adu*r veg*u*r man*n* vard*ar* þ*ad* sk*og* g*ang*. sa m*adu*r er o æll til doms er han*n* veg*u*r man*n* edur veitir hin meiri[3] sar. en*n* þ*ad* eru meiri sar. heil vnd holund og merg vnd. [c]Sa giorist og ogilld*u*r. er hleipur fyrst frum hlaup. [d]þ*ad* er eij sar ef eij blædir þ*ar* akemur. þo hrioti blod vr mun*n*i og nosum.

10 cap*ituli*. [e]þ*ad* er drep. ef m*adu*r lystur man*n* m*ed* aux*ar* hamri.[4] Jafnt er drep. þott m*adu*r leggi ti*l* ed*u*r kasti ef a kemur.[5] þ*ad* vard*ar* *fior* b*augs* *gard*[6]. [f]Þriu eru þaug drep er vard*ar*[7] sk*og* *gang* og sk*al* sækia aull wid xij kuid. þ*ad* er[8] eitt ef so litt kem*u*r a ad eij verdi a synt. þ*ess* dreps sk*al* hefna a sama vet fangi og eij leingur. 2 drep heitir auerk. ef m*adu*r lystur man*n* suo rautt edur blatt er ept*ir*. ed*u*r þrutn*ar* haurund mans edur stockur holld vndan*n*. edur hrijtur blod vndan*n* vr mun*n*i edur nosu*m*. ed*u*r noglu*m*. þ*ess* dreps a

---

a Jfr. St., c. 267 (Vígsl., c. V), S. 298[11]; K., l. c., S. 145[13].

b Jfr. St., c. 269 (Vígsl., c, VII); K., l. c., S. 145[16].

c Dette synes ikke at have noget ganske Tilsvarende i Haandskrifterne; cfr. St., c. 265, S. 297[9].

d Jfr. St., c. 268 (Vígsl., c. VI), S. 298[17]; K., l. c., S. 148[15] (kun som Henvisning).

e Jfr. St., c. 272 (Vígsl., c. X), S. 301[9]; K., l. c., S. 147[3].

f Jfr. St., c. 273 (Vígsl., c. XI); K., l. c., S. 149[5].

---

[1] Rettelse for er. [2] Punctum er tilføiet. [3] Ordene hin meiri ere en Rettelse for au*n*n*u*r mein, der er en aabenbar Forvanskning. [4] Punctum er tilføiet. [5] Ligeledes. [6] Saaledes (ikke skoggang). [7] Saaledes (ikke varda). [8] Skrevet to Gange.

m*adu*r ad h*e*fna jafn l*en*gi s*e*m sara. suo þ*ei*m m*onnu*m[1] er h*onu*m fylgia ti*l*.[2] [a]Sligt er þo hnefa haugg sie edur spyrnt er af asynt verdur. [b]þ*ad* er og auerka drep ef heirn edur syn meidist af suo og ef m*adu*r verd*ur* lostin*n* j aunguit (s. 20) fyrir bringspalir eda a boll. þ*ad* er þridia drep ef bein brotna og verd*ur* sa o æll ti*l* doms er drepid h*e*fur.[3] sk*al* sækia s*e*m um[4] hin m*ei*ri sar og a sa ecki þingreitt.[5] [c]Þad er mællt. ad m*adu*r a syn ad h*e*fna er a verd*ur* vn*n*id ti*l* næsta alþingis og þ*ess* er han*n* er sk*yll*dur ad sækia um[4] auerkin*n*.[6] En*n* þ*ei*r m*enn* eiga vijgs ad h*e*fna er vigsak*a*r eru adil*ar*.[7] Rett er ad[8] adrir m*enn* h*e*fni hans ef vilia ti*l* jafn leingd*a*r an*n*ars dags [d]þ*ess* auerks er metast hin m*ei*ri sar. [e]þad er mællt. Ef mad*ur* lygur sari a[9] an*n*an*n*. edur særir sig sialfur. ed*ur* bidur an*n*an*n* man*n* særa. sig. og ken*n*ir audru*m* þ*ad* vard*a*r f*ior* b*augs* g*ard*. og er h*ann* o æll ti*l* doms og a sa sok er

---

a Jfr. K., l. c., S. 149[14]; St., l. c., S. 302[14]; c. 362, S. 381[23].

b Jfr, St., c. 274 (Vígsl., c, XII); K., l. c., S. 149[15].

c Jfr. K., l. c., S. 147[15]; St., c. 275 (Vígsl., c. XIII).

d Ordene þess auerks — meiri sar ere ved en Feiltagelse (og med en Forvanskning) medtagne efter K. eller et dermed forsaavidt stemmende Haandskrift, hvor disse Ord følge efter det Foregaaende, men begynde en ny Sætning, der har sit Tilsvarende i St., c. 269 (Vígsl., c. VII), S. 299[6].

e Jfr. K., l. c., S. 148[8]; St., c. 275 (Vígsl., c. XIII), S. 304[8]; c. 323.

---

[1] Ordene þeim monnum passe ikke til det Foregaaende og ere maaskee en Afskriverfeil for þeir menn, som der staaer i St. og K., men det er ogsaa muligt, at þeim monnum er rigtigt, idet der i den foregaaende Sætning, som Samleren eller Afskriveren i saa Fald har ændret, kan have staaet rett er eller deslige. [2] Punctum er tilføiet. [3] Ligeledes. [4] Tilføiet. [5] Punctum er tilføiet. [6] Ligeledes. [7] Ligeledes. [8] Tilføiet. [9] Herefter er skrevet an*n*ad, men dette er derpaa udstreget.

hann kennir sarid. [a]Sex eru konur þær er madur a uijgt vmm. 1 kona mans 2 dottir 3 modir 4 systir 5 fostur dottir 6 fostra. Ef mann[1] ber ad er[2] annar madur britr konu þa til suefnis. þa a hann þar vigt vm strax a sama vet fangi hafi hann fellda hana og latid a fallast. eda suo ef hann finnur[3] hann j saumu sæng konunni suo þaug huili bædi samann þo misrædi hafi ecki tekist. [b]Þeir menn eru 4 er nair heita þott lifi.[4] ef madur er heingdur edur heftur a fialli edur flædar mali edur settur j grof: edur sker. þar heitir galgnar grafnar. sker nar og fiall nar. þa menn alla skal iafnt aptur giallda. nidgiolldum. sem þeir sie vegnir þott lifi.[5] (s. 21).

23[6] capituli. [c]Ef madur vill bua kuedia skal hann nefna sier votta 2[7] edur fleiri j þad vætti skal hann seigia ad eg kued þig N° kuidar ad. bera vm þad. sem þa kuedur hann a. og til huors þings hann kuedur hann:

25 capituli. [d]þa skal bua kuedia er fie eiga. suo ad þingfarar kaupi eiga ad gegna. enn þeir eiga ad giallda þing-

---

a Jfr. K., c. 90 (Vígsl., c. 5); St., c. 293 (Vígsl. c. XXXI).

b Jfr. K., c. 113 (Baugatal), S. 202[19]; cfr. St., c. 360 (Vígsl., c. XC [c. 98]), S. 380[8].

c Jfr. St., c. 285 (Vígsl., c. XXIII); K., c. 89 (Vígsl., c. 4), S. 164[1] (kun som Henvisning).

d Jfr. St., c. 287 (Vígsl., c. XXV); K., l. c., S. 159[13]

---

[1] Rettelse efter Gisning for madur; maaske dog madur er rigtigt men ber en Forvanskning istedetfor kemr, som der staar i K og St. [2] Tilføiet. [3] Rettelse for finni. [4] Punctum er tilføiet. [5] Ligeledes. [6] Det første Tal er bortfaldet ved Haandskriftets Beskadigelse, saa at der kun sees 3; efter Gisning have vi antaget, at der bør staa 23. [7] Efter Ordene skal hann er et Stykke af den øverste Del af Siden bortsmuldret, hvorved er opstaaet en Lacune, som vi have udfyldt efter Gisning med Ordene nefna sier votta 2, ligesom vi ogsaa have tilføiet det første Bogstav af det følgende Ord edur.

far*a*r kaup *og* eru skyll*dir* ti*l* er skullda hion hans a. huort ku edur kugilldi skip ed*u*r net. og sk*al* han*n* eiga vm*m* fram*m* eik vxa eda hross og alla þa bus hluti er þ*ad* bu ma eij þarfnast. en*n* skullda hiu hans eru allir þ*ei*r m*enn* er han*n* a fra*m* ad færa. og verkm*enn* er þ*a*r þurfa f*yr*i ad vin*n*a.

30 cap*ituli.* [a]Ef m*adu*r er siuk*u*r þa sk*al* han*n* rietta vætti firir þ*ei*m er kuaddi han*n*. og f*yr*i þ*ei*m m*onnu*m er vid[1] vætti h*an*s taka. þ*a*r skulu. ij m*enn* taka vid[2] wætti hans. enda er rett ad. iij m*enn* taki vid 2 vætti ef 2 eru siukir.[3] þ*ei*r m*enn* er vid vætti taka skulu stydia ad m*ed* frumuottu*m* a þingi ad domi og kueda a huort vætti hin*n* siuki b*a*r. En*n* þ*ei*r skulu vætti fram*m* telia og bera ad aullu. ef aunguir eru frum*m* uott*a*r a þingi enda verdur þ*ad* þa jafn rett er þ*ei*r bera *og* hinir er frumuott*a*r eru. [b]Ef m*adu*r rædr[4] vm*m* man*n* drepradu*m* eda sara radu*m* edur banaradu*m* og v*a*rd*a*r f*ior* b*aug*s g*ard* ef eij kemur fram*m*. En*n* skog gang[5] ef fram*m* kem*u*r. Han*n* sk*al* kuedia heiman*n*. v.[6] heimilis[7] bua þ*ess* er sottur[8] er. ef eij koma rad fram*m*. en*n* ef fram*m* koma. þa sk*al* kuedia 9 bua heiman*n*. (s. 22) [c]Ef[9] hundur er bundin*n* þ*ad* sk*al* eij leingra vera. en*n* 2 alna milli staurs og helsis.[10]

---

a Jfr. St., c. 292 (Vígsl., c. XXX), S. 330[25]; K., c. 252 (ikke henhørende under noget Afsnit), S. 202.

b Jfr. St., c. 345 (Vígsl., c. LXXV [c. 83]); K., c. 108 (Vígsl., c. 23), S. 184.

c Jfr. St., 346 (Vígsl., c. LXXVI [c. 84]); K., c. 241 (udenf. Afsn.).

---

[1] Tilføiet. [2] Tilføiet. [3] Punctum er tilføiet. [4] Rettelse for rædir. [5] Rettelse for gaungu. [6] Saaledes. [7] Rettelse for hieradz. [8] Rettelse for sar. [9] Paa Grund af den ovennævnte Beskadigelse af den øverste Del af dette Blad i Haandskriftet findes her efter Begyndelsesbogstavet E en Lacune, svarende til omtrent 13 Bogstaver, indtil in*n* þ*ad* sk*al*; vi have udfyldt denne Lacune efter Gisning ved at tilføie: f hundur er bund. [10] Punctum er tilføiet.

ef hundur er bundinn i sæti[1] og skal hann ecki na a stock fram ad bijta menn. er ganga a golfi.[2] ef madur bindur hund sinn ouarlegar enn nu. er mællt. og er hann laus og bitur menn. suo blatt edur rautt er edur kemur blod vt og vardar[3] þad iij marka vtlegd þeim er hund a. enn biti hann mann j briosk edur bein suo lækninga þarf vid þad vardar fior baugs gard. enn skog gang ef meiri sar metast. þad eru allt stefnu sakir og skal kuedia til heimilis[4] bua ix[5] a þingi þess er sottur[6] er. til fior baugs saka. enn 5 til 3 marka saka. [a]Ef madur rædur[7] vmm mann aliotz radum edur fior radum.[8] ef madur mælir þeim ordum. er hinn er alioti[9]. ad nær. ef þad væri giort edur fiorui synu ad fyr. og vardar honum fior baugs gard. [b]Ef madur. bijtur mann edur hrifur. edur klipur suo blatt edur ravtt werdur eptir og vardar þad fior baugs gard. Sar er ef blædir. Ef madur hellir a mann mat. edur hlandi edur. sauri þeim er a sier eptir og vardar þad fior baugs gard[10]. Ef madur mygur a mann vardar þad fior baugs gard. enn skog gang ef madur skytur a mann. Þessum. saukum aullum vtann kyrking og felling er ecki wigt i gegn[11]. og skal stefna heimann og kuedia til heimilis bua ix a þingi þess er soktur er til fior baugs saka *og* skoggangs saka. enn 5 til vtlegdar saka edur iij marka saka.

---

a Jfr. St., c. 355 (Vígsl., c. LXXXV [c. 93]); cfr. K., c. 108 (Vígsl., c. 23).
b Jfr. St., c. 363 (Vígsl., c. XCIII [c. 101]); findes ikke i K.

---

[1] Saaledes. [2] Punctum er tilføiet. [3] Rettelse for verdur. [4] Rettelse for heima. [5] Rettelse for x. [6] Rettelse for sar. [7] Rettelse for rædir. [8] Herefter er skrevet ef þ, men dette er igjen overstreget. [9] Ordene hinn er alioti ere en Rettelse for hinum er aliott. [10] Saaledes (ikke skoggang). [11] Rettelse for gen.

12 capituli. [a]Ef *madur* mælir wid mann a þiettis ord. þ*ad* er fullrettis ord m*e*tst þ*ad* vard*a*r f*io*r b*augs* g*ard* huort sem hann[1] mælir vid m*ann*[2] af heyrandi (s. 23) edur[3] a heyrandi.[4] þa a han*n* rett vr fie hans ef han*n*[5] werdur sekur v*m*. En*n* þ*ad* eru 8 aurar. hins fimta tig*a*r laugaura. En*n* þ*ad* er fullrettis ord er eij ma færa til godz og huort ord sk*al* standa sem talad er.[6] en*n* ecki sk*al* ad skalldskapar mali rada. en*n* halfretti er þ*ad* ord sem færa ma ti*l* godz og ills.[7] Ef fullretti er mællt vid man*n* og[8] heirir h*ann* a. þa skal nefn*na*. votta ad ordinu og n*e*fna sier þ*ad* vætti ad laugu*m*. ad neyta og niota. En*n* ef m*enn* seigiast[9] vr þui wætti og ward*a*r þ*e*im þ*ad* 3 marka vtl*e*gd.[10] sok þ*eir*ri sk*al* st*e*fna heiman[11] og kuedia v bua. a þingi enda eru þ*ei*r þa j wættinu og jafnskylldir[12] þo ad bera sem adur.[13] En*n* ef m*adu*r mælir suo aþiettis ord wid man*n* ad þ*ei*r eru 2 saman*n* og er ey kost*u*r ad n*e*fna wotta ad. þa sk*al* han*n* h*e*fna ordz ef han*n* vill j þui ad mæla jafnillt j mot. ad osekiu. Nu seigir an*nar* huor fra og hælist. og er þ*ad* þa bakmæli og vard*a*r f*io*r b*augs* g*ard* og sk*al* sækia vid xij kuid. En*n* ef 3 m*adu*r heyrir a ord

---

a Jfr. St., c. 375 (Vígsl., c. CVI [c. 113]); K., (hvor Bestemmelserne om Æresfornærmelser, c. 237 og 238, findes som et særskilt Stykke, eller som ikke henførte under noget af Hovedafsnittene), c. 237.

---

[1] Tilføiet. [2] Skrevet m med Streg over, hvilket nærmest betegner menn. [3] Her er formedelst en Bortsmuldring af Haandskriftet øverst paa Bladet en Lacune, som vi efter Gisning have udfyldt med Ordet edur. [4] Punctum er tilføiet. [5] Efter Ordene fie hans staaer i Haandskriftet e, hvorefter der er bortsmuldret nogle Bogstaver, og det Næste, der er bevaret, er n*n* werdur; vi have efter Gisning udfyldt Lacunen ved at tilføie Bogstaverne f ha. [6] Punctum er tilføiet. [7] Ligeledes. [8] Skrevet to Gange. [9] Rettelse for seigast. [10] Punctum er tilføiet. [11] Tilføiet. [12] Rettelse for jafnskylldur. [13] Punctum er tilføiet.

þeirra. edur eru *þeir* einir wid er eigi eru wott bærir þa er kost*ur* ad sækia vid xij kuid. [a]Þaug eru. þriu ord. at[1] suo miog endast aull mal man*na*[2]. er skog gang varda[3]. ef m*adur* kall*ar* man*n* ragan*n*. ed*a* strodin*n* edur sordin*n* og sk*al* suo sækia *sem* aun*n*ur illmæli og fullriettis ord. Enda a m*adur* vigt j gegn *þeim* ordu*m* jafnleingi *sem* vm*m* konur[4] til næsta alþingis.[5] [b]En*n* ef m*adur* heyrir[6] *þessi* ord j skalld skap. og h*efnir* h*ann* vijgi eda auerku*m.* og sk*al* han*n* vm*m* illmæli sækia (S. 24).

Bwnadar balkur.[7]

[c]Ef madur wex upp[8] til landa brigdis[9] þa sk*al* han*n* h*efia* vpp er han*n*[10] er[11] xvi vetra. Nu a han*n* fleiri laund ad brigda. þa sk*al* han*n* brigda land a sumri wnst aull eru brygd. [d]Sa m*adur* er land vill brigda. skal ganga ti*l* laug

---

a Jfr. St., c. 376 (Vigsl., c. CVII [c. 114]), S. 392[8]; i K. findes ikke noget ganske Lignende.

b Jfr. K., c. 238, S. 183[25]; St., c. 377 (Vígsl., c. CVIII [c. 115]), S. 393[9].

c Jfr. St., c. 389 (Landabrigðis-þáttr, c. I); K., c. 172 (Landbrigða-þáttr, c. 1).

d Jfr. St., l. c., S. 411[18]; K., l. c., S. 76[10].

---

[1] Rettelse for a. [2] Ordene endast aull mal man*n*a ere muligen en Forvanskning for versna mals endar manna. [3] Rettelse for vard. [4] Ordet konur er en Rettelse for a kom*u*r. [5] Punctum er tilføiet. [6] Saaledes (ligesom i K). [7] Paa Grund af Bortsmuldringen af noget af den øverste Del af dette Blad i Haandskriftet ere kun de tre første Bogstaver Bwn bevarede; vi have antaget, at der har staaet Bwnadar balkur. Denne Overskrift staaer i en Linie for sig. [8] Her er formedelst Bortsmuldringen en Lacune paa omtrent tre Bogstaver, hvilken vi have udfyldt efter Gisning med Ordet upp. [9] Saaledes (landz brigðar St., K. og A. M. 315 D). [10] Af Ordene er hann ere Bogstaverne r h bortsmuldrede. [11] Rettelse for e n *n*.

bergis og nefna sier votta 2 og nefna þan*n* man*n*. er han*n* brigd*ur*[1] vid. og lysa log lysingu[2] ti*l* sokn*ar* an*n*ad sum*ar* j heyrandi hliodi ad laugbergi og ti*l* þ*ess* fiordungs doms er land er i fiordu*n*gi og lysa suo log sogu m*adur* heyri.[3]

7 capi*tuli* [a]Nu skylur m*enn* a vm*m* landa merki edur skoga edur reka og ver huorgi lyrirti[4] þa sk*al* sa er helldur vill[5] st*e*fna hinu*m* ti*l* skyla og ti*l* raun*ar*. vm*m* land þ*ad* er huortueggi[6] ken*n*ir sier. ad hafa lyrirti f*yr*i.[7] kuedie ti*l* land bua. v a þingi nema aun*nur* gogn komi j[8] og skylie.[9] Ef m*adur* heirir[10] sialfur a lyrirt*ar* vor*n*. og a sa lyrirtur ad standa. tuen*na*. xij manudi f*yr*i haga. en*n* iij vetur f*yr*i taudur og eingi*ar* nema þ*ad* land sie fyrri sellt þa er laus lyrirturin*n* þeg*ar* lydur hina fyrstu xij manudi.[11]

9 capi*tuli*. [b]Ef m*adur* rek*ur* fie sitt j an*n*ars land suo han*n* villdi þad beittist og verdur v aura skadi ed*ur* m*ei*ra. og vard*ar* þ*ad* *fior baugs gard*.[12] En*n* ef kugilldis skadi verdur vard*ar* skog gang þo hin*n* hafi ecki lyrirti varid landit en*n* ef min*na* verdur þa sk*al* meta vsla sem bu*ar* virda.

xi capi*tuli* [c]Eij verdur m*adur* vtlagur[13]. þo fie hans

---

a Jfr. St., c. 395 (Landabr.-þ., c. VII); findes ikke i K.

b Jfr. St., c. 397 (Landabr.-þ., c. IX); cfr. bl. A. K., c. 183 (Landbr.-þ., c. 12), S. 92[22].

c Jfr. St., c. 400 (Landabr.-þ., c. XI [c. 12]); A. M. 315 D, S. 223[24]; K., c. 203 ((Landbr.-þ., c. 32).

---

[1] Saaledes. [2] Rettelse for löglysing*ar*. [3] Punctum er tilføiet. [4] Saaledes her og nedenfor (ikke lyriti). Ordet lyrirti er skrevet baade før og efter huorgi, men er overstreget paa det første Sted. [5] Rettelse for villdi. [6] Rettelse for huorgi. [7] Punctum er tilføiet. [8] Saaledes. [9] Punctum er tilføiet. [10] Rettelse for heitir. [11] Ordene hina fyrstu xij manudi ere en Rettelse for hinir fyrstu xij manudir; Punct. er tilf.. [12] Punctum er tilf. [13] Rettelse for vtlægur.

gangi j eingiar er vr afrett geingur.[1] [a]Eigi skal madur æia i eingium mans.[2] vtlagur[3] verdur hann vmm þad.[4] (S. 25) nu veit hann[5] eij eingia mork. þa skal hann eigi ægia þar sem stackgardar eru. og eij þar eij er syna. [b]þingmenn eiga ad æa j eingium vtann garda. þa þeir rida til þings enn eij er þeir fara af þingi þeir er til aunduerdz þings fara. eyi[6] skulu þeir ausla giora j æningu sinni þann er 5 aurum nemi.[7] [c]Ef menn skaka skellu ad hrossum þingmanna edur brudmanna. a afaungum suo þaug fælast vid. þad vardar fior baugs gard enn wtlegd annars stadar.

13 *capituli.* [d]Þar er madur kaupir mala. land annars mans vitzvitandi[8] þa skal stefna til rofs kaupinu. og lata[9] varda iij marka vt legd. Nu kaupir madur mala land. og ecki vitz vitandi þa verdur hann vt lagur[10]. vid bada er selldi iij marka vtlegd.[11]

17 *capituli* [e]Þria menn skal huor þeirra j dom nefna. brigdandi og halldandi og a huor þeirra ad bioda audrum til hrudningar. vmm þa domendur sem þeir nefna badir.[12] skal dom þann hridia sem xij kuid. Nu vill veriandi eij nefna sinn

---

a Jfr. St., l. c.; A. M. 315 D, S. 223[22]; findes ikke i K.
b Jfr. St., l. c.; findes ikke i andre Membraner.
c Jfr. St., l. c.; tildels K., c. 164 (Festa-þ., c. 21), S. 65[12]; ovenf. S. 125[6].
d Jfr. St., c. 402 (Landabr.-þ., c. XIII [c. 14]), S. 441[12]; K., c. 194 (Landbr.-þ., c. 23), S. 105[12].
e Jfr. St., c. 406 (Landabr.-þ., c. XVII [c. 18]), S. 456[25]; K. c. 176 (Landbr.-þ., c. 5), S. 85[9].

---

[1] og [2] Punctum er tilføiet. [3] Rettelse for vtlægur. [4] Punctum er tilføiet. [5] I Haandskriftet sees kun at være skrevet han, idet Stregen over n, der skal betegne dettes Fordobling, vistnok er bortsmuldret. [6] Saaledes for eigi. [7] Punctum er tilføiet. [8] Herefter er skrevet þa verdur sa, men disse Ord ere igjen overstregede. [9] Rettelse for latata. [10] Rettelse for lægur. [11] Punctum er tilføiet. [12] Ligeledes.

hlut domsins. þa sk*al* brygdandi n*e*fna allan*n* domin*n*.[1] enda er þa einginn rudning ti*l*.[2] Sa sk*al* bioda ti*l* hrudning*ar* kuid*ar* er kuaddi.[3]

23[4] cap [a]Ef m*adu*r rijfur hrijs j landi mans. og verdur han*n* vtlagur[5] vm*m* þ*ad* 3 morku*m* og vi aura auerk[6] og ma færa ti*l* þyfd*ar*. þeg*ar* iij alna er vert edur m*ei*r m*ed* leind.

Sijdasti cap*ituli*. [b]þ*ar* er a bryst i nyan*n* far v*eg*. og breytir falli synu suo þa a eirn m*adu*r land badu m*e*gin*n* arin*nar* en*n* 2 attu land vid adur hun breitir fallinu og a sa veidina i[7] er land a vid. (S. 26) En*n* ef ani[8] er veitt þa en*n* j hin*n* forna farueg þa eiga þeir er adur[9] attu. Nu eru kuislir fleiri[10] og sk*al* eij ban*na*. fiska for j eyrni kuisl nema þ*ar* sie min*n*i fyska[11] for en*n* j an*nar*i[12] og eigi han*n* eirn kuislina f*yr*i ofan*n*.

---

a Jfr. St., c. 424 (Landabr.-þ., c. XXXV [c. 36]), S. 473[23]; K., c. 186 (Landbr.-þ., c. 15), S. 94[20]; det øvrige Indhold af St., c. 424 har nærmest sit Tilsvarende i K., c. 199 (Landb.-þ., c. 28).

b Jfr. St., c. 439 (Landabr.-þ., c. XLVIII [c. 50], sidste Capitel inden Reka-þáttr); Slutningen af Stykket findes ogsaa i K., c. 208 (Landb.-þ., c. 37, ligeledes i sidste Capitel før Forstandsbestemmelserne), S. 123[16].

---

[1] Punctum er tilføiet. [2] Ligeledes. [3] Ligeledes. [4] Saaledes tydeligt i Haandskriftet. [5] Rettelse for vtlægur. [6] Ordene og vi aura auerk ere en Rettelse efter Gisning for ef vi aura auerki verdur. [7] Dette kan betyde einn. [8] Saaledes for anni. [9] Her er formedelst Bortsmuldring en Lacune, som vi efter Gisning have udfyldt med Ordene þa eiga þeir er adur. [10] Rettelse for fleir. [11] Herefter er skrevet von, men dette Ord er igjen udstreget. [12] Rettelse for an*nar*.

J*tem* 12 cap*ituli* vijgsloda.[1]

[a]Ef m*adu*r bregdur man*n*i brygslu*m* edur mælir aliott þo han*n* seigi satt. og vard*ar* þ*ad* f*ior* b*augs* g*ard* og sk*al* sækia. vid 12 kuid ef han*n* heyrir eij en*n* vid votta ef han*n* heyrir.

J*tem* [b]Ef madur gefur man*n*i nafn an*n*ad en han*n* eigi adur vard*ar* f*ior* b*augs* g*ard*. ef hin*n* vill reidast vid.[2] Suo og ef m*adu*r reidir auknefni ti*l* hadung*ar* honu*m* vard*ar* f*ior* b*augs* g*ard* og sk*al* huortueggia sækia vid[3] xij kuid. Ef m*adu*r giorir nijd vm*m* man*n*. vard*ar* f*ior* b*augs* g*ard*. þ*ad* er nijd ef m*adu*r sker man*n*i trie nijd edur rijstir edur reysir man*n*i nijd staung.[4] sk*al* sækia vid xij kuid.

J*tem*[5] [c]Ef gaungu m*enn* hafa fie ad fara m*ed* þa a ad taka af þ*ei*m gior uallt. ef m*enn* vilia.[6] Ef m*enn* lia gaungu m*onnu*m fiar syns edur selia þ*ei*m ad leigu ti*l* þings vpp. og verdi fie tekid af þ*ei*m þa a einginn heimting ti*l* þ*ess* fiar. ti*l* þ*ess* eins fiar eiga m*enn* heimting er[7] af gaungu m*onnu*m er tekid. er þ*ei*r hafa þiof stolid. edur þ*ess* an*n*ars er suo kom j þ*eir*ra ferd er þ*eir*ra rad fylgdu eij er fyrir attu[8] ad rada.

---

a Jfr. St., c. 376 (Vígslóði, c. CVII [c. 114]); K., c. 237, S. 182^{15}.
b Jfr. St., l. c.; K., l. c.; Slutningen ligner mest K.
c Jfr. K., c. 131 (Ómaga-b., c. 4), S. 14^{20}; St., c. 90 (Ómaga-bálkr, c. VIII [c. 10]), S. 124^{4}.

---

[1] Denne Overskrift findes i samme Linie som det Forudgaaende; dog er der forud for Overskriften efterladt en ubeskreven Plads, svarende til omtrent 10 Bogstaver. Texten Ef m*adu*r bregdur begynder i samme Linie som Overskriften. [2] Punctum er tilføiet. [3] Herefter er skrevet 12, men dette derpaa udstreget. [4] Punctum er tilføiet. [5] Her er ikke ny Linie eller iøvrigt Noget, der antyder, at der gaaes over til en anden Materie. [6] Punctum er tilføiet. [7] Tilføiet. [8] Ordene fyrir attu er en Rettelse for fie atti; iøvrigt er det maaskee ligesaa sandsynligt, at atti er rigtigt og at der derimod istedet þeirra — fylgdu bør staae þess — fylgdi.

Jtem j fierans þætti.[1]

[a]Ef madur tekur fie fra manni halfs eyrirs vert edur meira. og leinir þiof launum þa er kostur ad færa til þiof skapar og telia hann sekan skogar mann. Ef madur kennir þeim manni þiofskap sem adur er kunnur og (s. 27) sannur ad þiofskap þad vardar eij vid laug þo þa verdi hann o sannur ad er hann stefndi honum.[2]

Jtem j kristinn retti gragasar.[3]

[b]Ef menn trua a. steina eda magna þa til heilindis sier edur fie synu þad vardar *fior baugs gard.*[4]

Nockrar greinir vr sijdasta balk gragasar sem heitir reka balkur og miog ber j flestum staudum saman vid vora log bok.[5]

1 cap*ituli* [c]Huor madur a reka fyri synu landi vidar og huala. sela fiska fugla og þara. nema þad sie med solum

---

a Jfr. K., c. 227 (Rannsókna-þáttr, c. 1), S. 162^{13} og S. 163^{9}; findes ikke i St.

b Jfr. St., c. 18 (Kristinna laga þáttr), S. 27^{21}; K., c. 7 (Kristinna laga þáttr), S. 23^{5}.

c Jfr. St., c. 440 (Landabr.-þ., c. XLIX [c. 51], eller Reka-þáttr, c. 1); K., c. 209 (Landbr.-þ., c. 38, eller Reka-þáttr, c. 1); Þingeyrabók, c. 1.

---

[1] Denne Overskrift findes i Slutningen af den Linie, hvormed det Foregaaende ender. I Margen staaer her fierans þattur. [2] Her er ved Excerperingen udeladt Noget, hvorved det Optagne er blevet forvansket. [3] Denne Overskrift findes i den Linie, hvori det Foregaaende ender og i samme Linie fortsættes derefter med Ordene Ef menn trua. [4] Her er maaskee i Enden af Linien efterladt Plads til tre eller fire Bogstaver, men den følgende Overskrift fremtræder dog nærmest som en Fortsættelse af det Foregaaende. [5] Herefter er i Slutningen af Linien skrevet den følgende Overskrift 1 cap*ituli*.

sellt fra landi edur *gefid* ed*ur* golldit audru*m* m*onnu*m og a þ*ad* huor *sem* heimilld h*efur* ti*l*.

5 cap*ituli* [a]Suo er mællt ef hual rek*ur* a fioru. þa er leigu landi fylgi þa sk*al* leigu lidi festa hual þan*n* *sem* han*n* eigi.[1] han*n* skal hafa af hual samfeingnu*m*[2] hual hlass þ*ad* er eirn eikr[3] ma draga a sliettu*m* velli ef hualur er xx ed*ur* leingri.[4] hlas hualur sk*al* nu vera vi 8 fiordunga vættir halft huort. Ef hualur er min*n*i þa sk*al* h*ann* festa *sem* adur og hafa ecki af.[5] han*n* er jafnskylldur ad festa þan*n* min*n*a *sem* m*ei*ra.

14 cap*ituli.* [b]Ef skot hualur er virt*ur*. en*n* þ*ei*r m*enn* hafa eij fie til alþingis er vardueita þ*ad* sumt edur allt. enda seigia þ*ei*r eij ti*l* skotzins og verdur þ*ad* gortæki[6] og a þa skotm*adu*r[7] kost ad stefna hinu*m* v*m* þ*ad* ad han*n* hafi ecki hâft fie þ*ad* ti*l* alþingis er skoti atti ad fýlgia. og sagt eij til skotz og giort suo gortæki[8] ad[9] fie þui og lata warda 3 marka sekt. (s. 28) og stefna til giallda tvennra[10] og þ*u*r j dom.

15 cap*ituli* [c]Þess hualls er fluttur er eiga flyfiend*ur* þridiung en*n* landeigandi[11] ij hluti.

---

a Jfr. St., c. 444 (Reka-þáttr, c. 5); Þingeyrab., c. 5; tildels K., c. 214; c. 220, S. 138[13]; Bestemmelsen: hlas hvalur skal nu vera vi 8 fiordunga vættir halft huort findes alene i St.

b Jfr. St., c. 453 (Reka-þ., c. 14); Þingeyrab., c. 8, S. 399[6]; cfr. K., c. 215 (Reka-þ., c. 7), S. 128[13].

c Jfr. St., c. 456 (Reka-þ., c. 17); Þingeyrab., c. 10, S. 403[7]; cfr. K., c. 216 (Reka-þ., c. 8), S. 131[13].

---

[1] Punctum er tilføiet. [2] Rettelse for feingnu*m*. [3] Rettelse for eiki. [4] Punctum er tilføiet. [5] Ligeledes. [6] Rettelse for tortæki. [7] Rettelse for kost m*adu*r. [8] Rettelse for tortæki. [9] Rettelse for af. [10] Formedelst Bortsmuldring findes her en Lacune, som vi have udfyldt efter Gisning med Ordet tvennra. [11] Rettelse for laugradandi.

Jtem sijdasti[1] capituli [a]Nu kemur þar hualur. sem einginn hefur land numid. fyri aundverdu. þa skulu þeir menn vardveita skot mans hlut er land eiga næst.[2]

---

a Jfr. St., c. 460 (sidste Capitel i Reka-þ.), S. 538[4]; findes ikke i andre Membraner.

---

[1] Rettelse for sijdast. [2] Herefter staaer der i Haandskriftet i den følgende Linie og uden Begyndelsesbogstav, med samme Haand:

þessar fyrir farandi greinir hefi eg til frodleiks og jafnuel til godz sam visku logmals. og astædu vndir rufs skrifad þar vor laug eij so giolla vmm skyra. þui þær eru j morgu naturlegar og vid felldnar hentug leikanum.

*þessi eru balka nofn Gragasar. ad þui mig minnir. j fyrstu 1 þing skapa þattur 2 Christinn doms balkur. 3 Wig slodi 4 Festar þattur 5 Arfa þattur 6 Omaga balkur 7 Landa brigdi. 8 Bunadar balkur. 9 Kaupa balkur. 10 Farmannalaug. 11 Fierans þattur. og i honum Rannsokna þattur** 12 Reka þattur:***

Ættar tala. rijki teitur kristin teitzdottir atti þorleif arna son. þeirra son teitur.

ættar tala einars teitzsonar vid teit þorleifs son. j adra ætt. gunnlaugur sonur rijka teitz. og brodir kristijnar. gudrun dottir gunnlaugs teitur eiriks son. sonur gudrunar einar teitz son j asgardi og systkyn hans.

ættar tala. ara. þoruardz sonar. þorleifur arna son. teitur þorleifs son j adra kuisli eirikur arnason. helga arna dottir þoruardur son helgu og nu ari.****

---

* Her begynder ny Linie og Ordene Þessi eru balka nofn Gragasar ligesom Navnene paa Afsnittene ere skrevne med noget større Skrift end det Øvrige. Tallene 1, 2 osv. ere i Haandskriftet skrevne over de enkelte Afsnit. ** Rettelse for þatta. *** Herefter begynder ny Linie; de følgende Slægttavler ere adskilte fra hinanden ved Streger. **** Punctum er tilføiet. Hermed ender Haandskriftet nederst paa dets Side 28.

II.

A. M. 58 8vo.

Wm ny laug[1]

Nymæli[a] aull skulu 3 sum*ur* til laugbergis laugd wera sijdann fyre laug halldast.[2]

a Jfr. Konungsbók, c. 19, S. 37[22].

[1] Dette Stykke findes i Haandskriftet fol. 117 a. Forud derfor findes nederst fol. 116 b den i Norges gamle Love II, 90, Note 22 aftrykte Variant til den nyere norske Landslov, Arveb., c. 20 (Giof er gialldj betrj þad ma hu*er* mad*ur* aptur taka sem osv.), og dernæst øverst fol. 117 a en Notits om Indholdet af Christian den Andens Brev af 1507 angaaende Stadfæstelse af Kong Hakons Retterbøder; derefter følger med et lille Mellemrum nærværende Overskrift, der er skrevet med større Skrift end den ellers sædvanlige. [2] Punctum er tilføiet. Herefter følger paa samme Side med et lille Mellemrum, uden Overskrift eller Bemærkning, § 28 (Eingin mad*ur* skal leingur abyrgiast osv.), og § 7 (Eigi wiliu*m* wi*er* osv.) af Kong Hakon Magnussons Retterbod af 14 Juni 1314, og paa den følgende Side et Excerpt af den nyere norske Landslov, Arveb., c. 24, og Landsleieb., c. 58, Norges gl. Love II, 91 og S. 142[14]. Dernæst findes nogle Notitser om Retterbøder og Rescripter for Island, hvorefter der fra fol. 118 b til fol. 131 er indført en Række Excerpter af Grágás, der stemme med Staðarhólsbók.

[illegible]

Tillæg.

I.

A. M. 315 fol. Litr. A.

1.[1]

aþili[a] *er* *oc* *er* s[a r]ettr | [seliandi er rettr er sækiandi.] Moþ*ir* a þ*ri*þiv*ng* af | [vigs botum eptir born sin skir] bori*n* við bræþr sa*m*feð*r*a | [ens vegna. oc sva a hun þriðiung rett]a f*a*rs v*m* dætr sin[ar] | [við bræðr samfeðra. Ef annar maðr sæk] er rett*a*r f*a*rs soc ᴇɴ | [aþile af þvi at hann] þickiz [aþ] ile [ver]a. ᴇɴ aþile gefr þ*v*i[2] | onga*n* gav*m* [a]t. at h*ann* hyɢr ᴀɴa*n* aþilia v*er*a ᴇɴ sic. oc | sc*a*l þa aþile eignaz þ*r*ia lvte satt*a*r ᴇɴ hiɴ fiorþv*ng* *er* | sotte. n[u þarf] h*ann* at leɢia fe ti*l* socn*a*r *eða*[3] liþs *oc* sc*a*l þ*a*r af | satt ti*l* taca. ᴇɴ þ*ei*r scipta oðro m*eð* s*er*. Nu veit sa | *er* sæk*ir* at h*ann* *er* *eigi* aþili. þa a hiɴ heimting ti*l* allr*a*r sattar | slicrar sem gor var.

---

a Jfr. Konungsbók, c. 95, S. 171[6].

---

[1] Dette Brudstykke, der bestaaer af et Membranblad med to Spalter paa Siden, er paa flere Steder beskadiget formedelst Ælde eller Indklipning; de herved opstaaede Lacuner have vi udfyldt efter Konungsbók, og have sat det saaledes Optagne i Klammer. Capiteltallet er tilføiet af os. Texten begynder her øverst paa første Sides første Spalte, af hvis venstre Hjørne et Stykke er bortsmuldret. [2] Saaledes, ligesom i K, uden af foran. [3] Her findes ikke, som i K, til.

2. vm eptirmal[1]

[a]Þat er mælt. at hvar þes er logscvlldar maðr er arftocv maðr | ens vegna. oc scalat hann með soc fara. en hann a sva mikit | fe af botvm sem hann er skvlldfastr. Ef logscvldar maðr verðr | vegin. þa eigo frendr soc þa. þeir scolo bioþa þeim manne er fe | hafþi att at honom iafn mikit fe sem hann var[2] scvldfastr. En ef | þeir bioþa eigi. þa a socna sa[3] er fe atti at envm vegna. | Þat er mælt ef leysingr verþr vegin. þa soc a sonr hans frialsbor | in. en ellegar frialsgiafin. Ef frialsgiafin vegr ley | singia sin oc er leysingin son lavss. þa a goði soc þa sa | er in vegni er i þingi með. En ef sa er allr ein oc eigv | þa samþingis goþar hans. en ef þa scilr a oc scolo þeir þa lvta | með ser. Ef leysingr leysingsens verþr vegin. oc a þar en æðre | leysingr søkena.

3. ....a ana..[4]

[b]Ef vt lendir menn verþa vegnir her a landi. danscir eða sønscir eða | norænir. þa eigo frendr hans soc ef þeir ero her a landi vm þav | iij[a] konvnga veldi er or tvnga er. En vigsacar vm vig vt | lendra manna af ollvm londvm avþrvm en af þeim tvngvm er ec tal | þa nv. þ[a] a her engi maðr at søkia þa soc af frendsemis socvm | nem[a] faþir eða sonr eða broþir. oc þo þviat eins þeir ef | þeir hafa her [við k]anaz aðr. Ef maðr

---

a Jfr. K., c. 96.
b Jfr. K., c. 97.

---

[1] Saaledes synes Overskriften at maatte læses; den findes i den Linie, hvori forrige Capitel ender. [2] Saaledes (ikke væri). [3] Dette Ord, der mangler i K., findes saaledes her. [4] Af Overskriften er ikke mere læseligt, end her anført; mulig har der, som i K., staaet vm vtlendra manna vig.

verðr vegiɴ at scipi er | engi a fre[n]da her a landi oc a fe lagi hans söc. Sa er felagi | at log[om] er eɴ okerscare þeirra leɢr allt sit fe til | lags. [En] ef engi[1] er felagi til eða vegr felagiɴ at | [honom þa a] mavtonavtr hans söc þa sa er optaz a mat við | [hann. Nu ero] mavtonavtar fleire þeir er iafn opt atto mat (s. 1, b) við hann. þa scolo þeir lvta [söc en hafa] iafnt allir bøtr. Eɴ | ef eigi ero mavtonavtar[2] til [þa eigo styre] ᴍenn söc oc a sa þeirra er | mest a i scipi. Eɴ ef þeir eig[o iafn] mikit i skipi þa scolo | þeir lvta [með ser] hverr scal með søc fara e[n iafnt] eigv þeir allir | b[æ]tr. Ef styri ᴍaðr vegr maɴ enda a hann [hv]arki fel[a]ga | ne mavtonavt. oc eigo þeir soc er scip eigo með honom. iafnt | eigo þeir allar bætr. sa a soc er mest a i scipi. þeir scolo lv | ta með ser ef þeir eigo iafn mikit i scipi. Ef styri ᴍaðr verþr | vegiɴ sa er eiɴ er i moto neyti eða se eiɴ styri ᴍaðr oc | vegi sa at honom. þa a goþi sa socna er sa ᴍaðr er i þingi með | er land þat a er þeir bva a. Ef hann verþr vegiɴ þa er hann | ferr fra scipi til vistar. oc scal et sama vm soc þa sem[3] hann være | at scipi vegiɴ. Ef hann verþr vegiɴ. þa er hann er i vist með | bvanda. þa a bvandiɴ sokina. En ef bvandiɴ vegr | hann. þa a ɢoði sa er hann er iþingi með. Eɴ ef sa er allr eiɴ þa | eigo samþingis goþar hans sokina. Ef hann er i vist með cono | oc verþr hann þar vegiɴ. Nv ef sa er noccoʀ i vist með henne | er þing heyiande se rettr fyrir bv hennar. oc a sa sokina[4]. eɴ | hon bætrnar. Eɴ ef sa er engi þar til eða vegr sa hann. þa a | ɢoði sa er hon er i þingi með. Sva scal oc soc fara. sem hann væri i vis | stiɴi vegiɴ til þes er hann kemr til scips alfare. Eɴ þa scal at | scipi fara sva sem talit

---

[1] Saaledes (ikke som i K., eigi). [2] Saaledes (ikke, som i K., feilskrevet mavtar). [3] Her findes ikke, som i K., at. [4] Her findes ikke, som i K., Ordet þa.

var et f*yr*ra svm*ar*. Ef vt lendr MA*ð*r | byr frendlavs *oc* ver*þ*r h*ann* vegIN. *oc* a GO*ði* sa soc e*r* h*ann* e*r* i þ*in*gi | me*ð*. EN ef GO*ði* sa vegr h*ann*. þa eigv sa*m*þ*in*gis goþ*a*r h*ans*. ne*ma* | hIN vegne *eigi* born f*r*ials boren *oc* hve*r*fr soc þa vn | dir þAN carl mAN e*r* nanastr e*r* bornonv*m* fvlltiðra m*anna*. | *oc* þ*eirra* e*r* f*yrir* CAN raþa. Sva s*ca*l f*a*ra v*m* vig sac*ir* vtlendra | m*anna* se*m* he*r* e*r* tint ne*ma* he*r* se a lande or VARI tv*n*gv frendr | ENA vegno m*anna*. þ*at* e*r*o þriþia bræðrar e*ða* nan*a*re MEnn. Þ*ei*r | eigo vig sac*ir* at sækia he*r* *oc* bætr at taca.[1] ef þ*ei*r co*ma* siþAR | vt *oc* eigo þo all*a*r betr vigsac*a*r vaxta lavsar vt at ga*n* | ga. |

4.[2]

[a]O[f] vig þav oll e*r* nv hefi ec | taliþ *oc* s*va* v*m* in meire sar. s*co*lo MEnn *eigi* sættaz a fyr | alþ*in*gis lof. F*iorbavgs* G*arð* v*arðar* ef MEnn sættaz a þav mal e*r* *eigi* a at | sættaz a f*yrir* lof f*ra*m. Frendr en*ir* nanostv eigo f*yr*st | at sækia þ*a*r e*r* MEnn sættaz a vigsoc f*yrir* lof f*ra*m. EN ef þ*ei*r | vilia *eigi*. þa a sa e*r* sækia vill ti*l* fvllra laga. þ*at* e*r* stef (S. 2, a) no soc oc s*ca*l q*ue*þia b[va ix. a þingi.][3] |

Fiorbavgs g*a*rþr v*arðar*[4] [biorg þeirra manna.] ꝍꝍꝍꝍꝍꝍ v |

---

a Jfr. K., c. 98.

---

[1] Punctum er tilføiet. [2] Her synes mellem de første Ord af dette Capitel og Slutningsbogstaverne ga af forrige Capitel at have staaet en Overskrift, men som nu ikke er læselig. [3] Her findes et Hul midt paa Spaltens Linier, hvorved kan antages at være bortfaldet det efter K. Optagne va ix a þingi, medens den øvrige Del af Linien er ubeskreven. [4] Denne og de to følgende Sætninger begynde med ny Linie; i hver af dem er formedelst det omtalte Hul bortfaldet Noget, svarende, med Hensyn til Pladsen, til hvad der her er optaget efter K., hvorefter den øvrige Del af hver af Linierne er udfyldt med en rød-

Eigi *varðar* biorg þes [manz lengr.] ꝝꝝꝝꝝꝝꝝꝝꝝ v |
E*igi* varþ*a*r elþi [þeirra m]ᴀɴᴀ. ꝝꝝꝝꝝꝝꝝꝝꝝ v |

5.[1]

[a]**Þ**at[2] *er* *mælt* at þ*eir* ᴍ*enn* *eigv* *eigi* þ*in*greitt *er* sar eþ[a] | ben *er*o a hond rett lyst. en ef þ*eir* f*a*ra a þ*in*g helg | at *oc* v*arðar* ꜰ*iorbavgs* ɢ*arð* *oc* v*er*þa onyt*a*r sac*a*r all*a*r. *oc*[3] v*a*rn*ir* þær *er* h*ann* er | aþili at a þ*vi* þ*in*gi. Sva *oc* þær sac*ir* all*a*r *oc* varnir *er* sa | ᴍ*aðr* hef*ir* ti*l* bvn*a*r a þ*vi* þ*in*gi. þo at hand selld*a*r se ef h*ann* feʀ | m*eð*. Eɴ ef þ*eir* ᴍ*enn* f*a*ra a alþ*in*gi *oc* sc*a*l þ*eirr*e soc stefna at | log b*er*gi[4]. Eɴ ef þ*eir* f*a*ra a oɴor þ*in*g helgvt *oc* sc*a*l þ*eirr*e soc | stefna heim*an* *oc* q*ueðia* ti*l* h*eimilis* b*va* ix. a þ*in*gi þes *er* so*ttr* *er* h*v*art h*ann* | hafi com*i*t a helgat þ*in*g. siþ*an* *er* sar *eða* ben v*oro* lyst a h*ond* | h*onom*. ne*ma* sokin se ti*l* þes þ*in*gs bvin. þa sc*a*l stefna þ*a*r ti*l* | do*m*s ef vill. *sva* sc*a*l *oc* q*ueðia* v*m* alþ*in*gis reiþ. Eɴ ꜰ*iorbavgs* ɢ*arð* v*arðar* þ*eim* m*onn*om | öllv*m* *er* riþa af þ*vi* m*eð* h*onom* at þ*eir* vilia efla h*ann* ti*l* þ*in*g rei | þ*a*r. Ef þ*eir* ᴍ*enn* f*a*ra a þ*in*g *er* *eigi* eigv þ*in*greitt *eða* ero þ*eir* | a helgvþv þ*in*gi. *oc* v*er*þa þ*eir* þa o helg*ir* f*yrir* av*er*cv*m*. *oc* *sva* þ*eir* ᴍ*enn* | all*ir* ef af þ*vi* ero iþ*eirr*a flocki þ*a*r. at þ*eim* vilia lið veita. | **Þ**ar *er* ᴍ*aðr* hitt*ir* ᴍᴀɴ þᴀɴ a helgvþv þ*in*gi *er* *eigi* ætti þ*in*g | reitt[5]. *oc* *er* costr at h*ann* nefni v*att*a at

---

a Jfr. K., c. 99.

---

malet Krølle, og i Enden af hver af Linierne staaer derpaa som i Texten anført Bogstavet v. Disse tre Sætninger fremtræde her paa en lignende Maade som i K., naar undtages, at der i K. ikke er nogen Krølle imellem Ordene i Texten og Mærket v. [1] Her er ingen Overskrift eller Plads til en saadan. [2] Den første Linie af Capitlet er tildels utydelig. [3] Her findes ikke, som i K., sva. [4] Det er ikke tydeligt, om der staaer log berg eller log bergi. [5] Saaledes (ikke þingført).

þvi at h*ann* hef*ir* hit | ta*n* h*ann* a helgvþv þ*in*gi. *oc* sc*al* h*ann* sækia við þ*at* vat*t* orþit. Ef | q*u*iðr ber a man þ*ing* reiðna. *oc* a h*ann* at q*ueðia* s*er* biarg q*u*iþar | v. h*eimilis* b*va* sina h*v*art hin m*að*r lysti a hond h*onom* sar *eða* ben | af þ*v*i at h*ann* villdi glepia þ*ing* for h*an*s. en *eigi* af þ*v*i at h*ann* | hygþi h*ann* at soc sanan. *oc* ef h*ann* getr þan q*u*ið at hinv*m* hef*ir* | þ*at* gengit ti*l*[1] *oc* v*er*sc h*ann* þa malino þ*v*i v*m* þ*ing* forna. | Sacar þesar all*ar* *er* h*er* ero talþ*ar* v*m* a v*er*c. sc*o*lo co*m*a iþan fior | þv*n*gs do*m* se*m* av*er*c h*af*a v*er*it ifiorþv*n*gi. En ef m*enn* b*er*iaz[2] | at fiorþv*n*ga moti oc scolo[3] þær co*m*a i þan fiorþv*n*gs dom | se*m* b*var* ero fleiri or fiorþv*n*gi q*u*add*ir*.

6. lysingar.[4]

[a] A varþ*ing*v*m* helgvþv*m* *eða* a leiþv*m* scolo m*enn* lysa [sar i þing] | b*r*ecco *eða* i þ*eim* stað er m*enn* ero van*ir* at h*af*a vpsog[o.] | A engi sar eigo m*enn* at sættaz þav *er* þ*ar* v*er*þa f*yrir* lof f*r*am. | Ef þ*ei*r m*enn* lavpa þ*ar* ibvþ*ir* in *er* a m*onnom* hafa vnit. *oc* v*arðar* Fi*orbavgs* G*arð* | þ*eim* m*onnom* *er* f*yrir* þ*eim* standa ef *eigi* *er* a vetva*n*gi. En ef a vet | va*n*gi *er* þa v*arðar* *scog* G*ang*. En ef þ*ei*r m*enn* standa f*yrir* þ*eim* *er* bvþ (s. 2, b) eig[o þar] *oc* v*er*þr bvþ [en oheilog þeirra manna við broti ef þeir ero] | beidd*ir* m*eð* v*att*a f*r*ago*n*g[o aðr. En þa scal bva queðia er næstir bv] | a vetvangi þ*eirr*a m*ann*a *er* [eigi se averc kend.]

a Jfr. K., c. 100.

[1] Saaledes (ikke til gengit). [2] Utydeligt. [3] Dette Ord scolo mangler her, ligesom i K., og er tilføiet af os. [4] Denne Overskrift staaer i den Linie, hvori forrige Capitel ender.

7.[1]

[a]Þat er mælt. þar er menn [vinnaz a a alþingi oc scal þar queðia bvþa qui] | þar i þær bvþ[ir iii. er næstar ero þeirra er iii. menn se rettir] | [or] hverre at tengþvm. [ei]g[i] scal [queðia i sutara bvþir ne sverð skriða bv] | þir. En þa menn scal fyrst queðia er bvþir eigv ef þeir [er]o rettir i quoð | oc scal þa fyrst queðia er mest eigv i bvþ. ef eigi þarf alla. þ[a] | scal bvendr aðra[2] queðia ef eigendr ero eigi rettir eða [sva] ef fleire | þarf. en ef eigi viðr ella þa scal queðia griþ menn. Vm a verc avll | oc vm frvm hlavp. oc vm raþ. oc þa laga lavstv alla er menn gera a[3] | alþingi a þeim væt vangi er menn fa þar ser. oc scal þar bvþa quiþr vm | scilia. en frvm hlavp oc avero þav er verþa með monnom a alþingi scal | at logbergi lysa. Þa er menn verþa quaddir bvþa quiþar a alþingi | oc hafi eigi af hendi leystan. oc ero þeir scylldir et næsta svmar | eptir at fara til alþingis. iafnt sem þeir se heiman quaddir. Ef maðr deyr | or þeim sarvm er hann fek þar oc er costr at lysa fyrir bvvm .v. þeim | er næstir bva þar er hann andaz.[4] Ef maðr drepr man eða særir a þingvm. | Nv verþa þa a verc með monnom a alþingi er nymæli ero[5] vp sogþ | oc er eigi þa scyllt at færa doma vt. oc scal bva þa queðia til vm[6] þat mal | er næstir bva þingvelli þeirra er rettir se at scvldleicvm. oc at | hreyrvm. Ef maðr verðr vegin eða

a Jfr. K., c. 101.

[1] Om der her har været en Overskrift sees ikke, da Skindbladet paa dette Sted er beskadiget. [2] Ordet aðra, som her mangler, er tilføiet af os. [3] Ordet a. der mangler i K., findes saaledes her. [4] Her er ikke, som i K., ny Linie, ligesaalidt som efter Ordet þingvm, der gaaer lige ud til Enden af Linien. [5] Utydeligt. [6] Ordet vm, som her mangler, er tilføiet af os.

verþr *hann* omali *eða* ovite | af av*ercvm* a alþ*in*gi. *oc er* sa socn*ar* aþile *er* a þ*in*gi *er* scylztr | *car*l mana. |

8. capit*ulum*[1]

[a]Ef m*aðr* v*er*ðr secr v*m* vig þ*at* er h*ann* | vegr a alþ*in*gi. þa *er* sa m*aðr* gilldr iii. m*orcom* logavra. Sa | m*aðr er oc* an*ar* s*va* gilldr *er* h*ann* b*r*en*ir* m*enn* ini. En in .iii.[2] þræll sa er | vegr at d*r*otni sinv*m eða* at d*r*otni*n*go *eða* born þ*eirr*a *eða* fostr.[3] | Fiorþi *er* morðv*a*rgr. Ên all*ir* sc*o*g*ar* m*enn* aþr*ir*[4] þa *er*o gilld*ir* .viij. | avrv*m*. Þar *er* m*enn* v*er*þa sæk*ir* v*m* vig þa sc*a*l sækiandi kiosa | man ti*l* veganda at d*o*mi *eða* at sætt f*yrir* satt*ar* [monnom] þan *er* h*ann* vill | þ*eirr*a m*ann*a *er* at vigi v*oro*. *oc* sc*a*l h*ann* i þes att telia ti*l* sa[c b]ota *oc* sva | a h*ann* við þan man hruþni*n*g*ar*. en ef h*ann* ger e*igi* k[iosa] *oc* of tol | rat h*ann* ti*l* sac bota þa ne ti*l* hrvþni*n*ga.

9.[5]

[b]Þat *er* m*æl*t at m*aðr* sc*a*l stefna v*m* morþ. *oc* q*ueðia* [til] xij. q*ui*þar | g*oða* þan *er* sa *er* i þ*in*gi m*eð er* sottr *er*. Co[str] *er* at q*ueðia* | h*eimilis* b*va* .ix. hei*man* þes m*anz er* s*ottr er oc* lysa sökina [a þingi þvi] *er* [hann] | q*ua*ddi b*va* ti*l*. Sa *er* in .iij. costr at ·hræv*m*[6]

---

a Jfr. K., c. 102.
b Jfr. K., c. 103.

---

[1] Denne Overskrift findes imellem de første Ord af dette Capitel, og Ordet carl mana af forrige Capitel. [2] Skrevet over Linien. [3] Saaledes (som i K.); Punctum er af os tilføiet. [4] Saaledes (ikke aþrir skogar menn allir). [5] Her sees Spor til en rødmalet Overskrift i den Linie, hvormed forrige Capitel ender. [6] Hermed ender dette Brudstykke nederst paa anden Sides anden Spalte.

II.

A. M. 173 D. 4to.

1.[1]

Þát[a] er mælt þar ær b*ysko*p fær m*onnu*m satt | a læyfui ennda hallda m*enn* æ*igi* þ*at* ær | b*ysko*p hæfir till bæðit ath þ*at* ær þ*ei*ra lo | [gsatt] sæm b*ysko*p sæg[ir til] ath loghbergi ok | [huer] fa sakir wm biargir vnndir aðila | [frum] sakar ef þ*ei*r vilia gavm ath gæfua | [en ellig]aʀ hu*er*fr vnndir b*ysko*p. Sua æ[2] ath fara | [vm f]æ þ*ei*ra [ok vm ferans doma] sæm b*ysko*p kueðr æ.

---

a Jfr. Belgsdalsbók, c. 36.

---

[1] Dette Membranfragment, der bestaaer af et Blad med 2 Spalter paa Siden, er tildels meget utydeligt og desuden beskaaret langs ned ad den ene Side, ligesom der ogsaa er skaaret et Stykke af Bladets øverste Del. Lacunerne ere udfyldte efter Belgsdalsbók og det saaledes Optagne er sat i Klammer. Texten begynder her lige øverst oppe paa Bladet, og da dette, som anført, har været beskaaret foroven, sees det ikke, om der har været Plads til Overskrift. Begyndelsesbogstavet Þ mangler og er tilføiet af os; det har muligen staaet paa den afskaarne Del. Iøvrigt mangle i det Følgende alle Begyndelsesbogstaver ved nye Capitler; sandsynligvis have de været malede, men Farverne formedelst Bladets Ælde forsvundne; den samme Grund kan der være til, at ingen Overskrifter nu sees. [2] Dette Ord, der mangler i Blg., findes saaledes her.

2.[1]

[a]Byskopar[2] sk*ulo* g*er*a skirs | lur optar en vm sinn ef þ*ei*m þic | kir þ*es* þurfa wm faðernæ m*ann*a | [ok] sk*al* su skirsla rett sem siðaʀ æ*r* gior. |

3.[3]

[b]Ef[4] frænndsæmi | su kæmr vpp með hionum *eða* sifuiar er þau eigu æ*ig*i saman ath u*er*a ath lo | [gum] ennda wili þau eigi skiliazst þa sk*al* b*ysko*p sa | [er yfir] þ*ei*m fiorðungi er fa till þria m*enn* þa | [er þat] leggi vnndir þegnskaþ sinn ath su | [er fræ]nndsæmi með þeim frænndsæmi[5] | [eða s]ifuiar ennda sk*al* b*ysko*p segia skilit með | [þeim ok] werðr þat þa logskilnaðr æ mæðal þ | eiʀa. |

4.[6]

[c]Ef[7] hiu | eru skilin vi miss*er*i *ok* eig*i* f*yr*i hans va | [n]ʀækt þa skal bioða henni[8] till fæn | [ginnar vi]star sua ath hon hæyri eða ath lo | [gheim]ili hænnar sua ath logfast*ir* m*enn* hey | [ri en]da ær ʀætt ath bioða ath logbærgi. æ | [ða i þing]bræcku *ok* sk*al* h*ann* giora þ*at* hu*er*t vær æl | [ligar er]

---

a Jfr. Blg., c. 37.
b Jfr. Blg., c. 38.
c Jfr. Blg., c. 39.

---

[1] I Capitlets første Linie er Plads til Overskrift. [2] Begyndelsesbogstavet er tilføiet. [3] I Capitlets første Linie er Plads til Overskrift. [4] Begyndelsesbogstavet er tilføiet. [5] Denne Gjentagelse findes saaledes i Haandskriftet. [6] I Capitlets første Linie er Plads til Overskrift. [7] Begyndelsesbogstavet E er tilføiet. [8] I Haandskriftet staaer her, ligesom i Blg., feilagtig h*an*n, hvilket vi have rettet til henni.

h*ann* af rættar fari hænnar. Ecki | [stoðar] hæimboð wið h*ana* ef b*yskop* lofuar h*enn*i ath | [raða] f*yr*i vista fari sinu. |

5.[1]

[a]Þat[2] æ*r* mælt ath hu*er*gi sk*al* hiuna skilna | ðr w*er*a f*yr*i fa[tækis so]kum sa er þav (s. 1, b)[3] [raði sialf. Skipta skal omogum þeira ok færa frændum sem i logum er mælt. þa er hann lofaði henni fiar heimting ok] | æ þa fe ath dæmazst sua mik*it* se[m gogn] | bæruzst till. |

6.[4]

[b]Þat[5] er hit meira frænn[dse] | mis spell[6] ef maðr liggr mæ[ð n] | æsta bræðru[7] sinni *eða* nanari konu. Ef | h*ann* æ konu þa æ*r* h*onum* æ*r* næsta bræðra eða | nanari *ok* bærgz h*ann* ecki wið þ*ann* biarku | ið[8] þo ath h*ann* hafui æ*ig*i witat frænndsæmi. | þ*at* æ*r* sifuiaspell hit mæira ef m*að*r æ eða lig | gr með þ*eir*ri konu æ*r* bræþrungr h*an*s hæfuir | atta eða nanari eða gætr barn wið *eða* hæf*ir* | orðit sannr ath lægorði[9]. Sua *ok* [ef þær eru] | bræðrung*ur* *eða* systrung*ur* *eða* nanari er h*ann* h | [etir] attar *eða* gætið barn wið eða orðit sa | [nnr] ath legorði.

---

a Jfr. Blg., c. 40.
b Jfr. Blg., c. 41.

---

[1] Forrige Capitels sidste Linie er ikke fuldt udskreven, saa at der i den kunde være Plads til Overskrift. [2] Begyndelsesbogstavet þ er tilføiet. [3] Her er et Stykke skaaret af Skindbladets øverste Del, hvorved to Linier maa antages bortfaldne. Denne Spalte er for en stor Del meget utydelig, og hvor den ikke er ulæselig, er Læsningen noget usikker. [4] Plads til Overskrift kunde haves i forrige Capitels sidste Linie. [5] Begyndelsesbogstavet þ er tilføiet. [6] Tilføiet. [7] Ligeledes. [8] Saaledes. [9] Ordet við, som her findes i Blg., sees ikke.

Sifuia spæll [hit meira eða] | frænndsæmis spell hit meira [varðar] scog | [gang. Su sok] sk*al* sott [vera fyrir hit] þriðia þ*ing* | [ok skal kueðia til] hæimilis [bua a þingi ix. þess] | er sottr er. Sifuia [spell hit minna eða] | frænndsemis [spell hit minna varð]ar fiorb*augs* | *garð*. Ef sa m*að*r æ*r* aðili [er þeirrar sak]ar æ*r* eig*i* | [a at s]ættazst f*yrir* lof f[ram vill eigi] sækia | [sok til] fullra laga [þa varðar] h*onum* f*iorbaugs garð*. sa | æ [sok er] vill, *ok* kvæð[i til] ix. hæimilis | bua æ þingi þes er sottr æ*r*. |

7 [1]

[a]Ef [2] maðr getr | barn wið frænnd konu sin*ni* e*ða* | [sifkonu sinni sua] ath þui fylgir | frænndsemes [spell hit minna] *ok* sua æf | kuangaðr m[aðr getr barn við] annari [ko] | nu en sinni. eða getr maðr barn [við þess] | [manz konu. er hann a eigi sialfr rett vm hana at taka enda fyrir bioði byskop sa er yfir fiorðungi er eða hans vmboðs maðr þeim navistur. ok hafi þau eigi þat er hann mælir vm þa a byskop][3] (S. 2, a) ath þ*ei*m manni iij. M*erkr* vaðmæla *ok* | [er einda]gi æ þui fe j bonnda k*ir*kiu garði. | [miðviku] dag imit*t* þing hit næsta sumar | [eptir er eigi] er haft [þat er] b*ysko*p byðr wm *ok* w*a*rðar .vi. | M*erkr* halld fiar þ*essa*. *ok* sk*al* sæ sok sækia æ*r* b*ysko*p | bydr wm. Ein miss*er*i stænndr þetta mæl s*ua* | ath b*ysko*p eig*i* fe æ[4] ath taka. till þ*ei*ra saka all | ra æ*r* sott er wm frænnsæmis spæll e*ða* sif|uia spæll sk*al* kuæðia hæimilis bva ix. æ þi|ngi þæss er sottr æ*r*

a Jfr. Blg., c. 42.

[1] Her er Plads til Overskrift i Capitlets første Linie. [2] Begyndelsesbogstavet er tilføiet. [3] Det her i Klammer Optagne træder istedetfor den sidste Linie paa S. 1, b, der er ulæselig, og hvad der har staaet paa den øverste afskaarne Del af S. 2, a. [4] Ordene eigi fe æ ere en Rettelse for æ eigi fe.

8.[1]

[a]I[2] ollum stoðum warðar *fiorbaugs* Garð huarumtueggia | ef m*enn* sættazst a þav mal er æ*ig*i a ath sætt | az f*yr*i lof f*ra*m wm frændsemis spæll hit m | æira e*ða* sifuia spell e*ða* guðsifuiar þær er | kuiðv þarf vm ath ryðia e*ða* wm manna | konur e*ða* nunnur. *ok* a sa sak*ir* þær allar | er vill. bæði frumsokina *ok* sua þa er þe*ir* | hafua sæzst a þ*at* mal er æ*ig*i atti a ath sæt | tazst. Þar sk*al* kvæðia ti*l* ix. hæimilis bva | a þ*in*gi *ok* metaz æ*ig*i warnir wm þ*at* mal ef | Rett w*er*ðr stæfnt *ok* w*er*ðr maðr sannr at sok. | Þar[3] æ*r* b*y*s*ko*par biðia lofs till ath sættazst wm | frænnsæmis spæll hit mæira eða sifuia | spæll hit mæira e*ða* wm mannzkonv læg | orð þa sk*ulo* þe*i*r sægia till hu*er*ia syknu þe*i*r vi | lia ath þe*i*r m*enn* hafui þa þægar æ*r* þe*i*r biðia | lofsins *ok* sua huat þe*i*m er a hænndi *ok* eig*u* | m*enn* sua ath sættazst a sæm þa fæR[4] lof ti*l*. |

9.[5]

[b]Ef[6] maðr | g*er*ir eig*i* tiunnd hina mæire sa[7] er sky | lldr er[8] till þa w*ar*ðar *fiorbaugs* Garð *ok* sk*al* kuæðia | till .ix. bva a þingi. hin somu eru w*iðr*[9] log | (s. 2, b) [vm logtiund huegi lengi sem tiund er halldit.][10]

---

a Jfr. Blg., c. 43.
b Jfr. Blg., c. 44.

---

[1] Forrige Capitels sidste Linie er ikke skreven ud, saa at der vilde være Plads til Overskrift. [2] Tilføiet. [3] Begyndelsesbogstavet Þ sees ikke og er tilføiet. Maaskee har det skullet udhæves (tildels males), og er derfor udeladt for senere at tilføies. [4] Saaledes synes der at staae. [5] I Capitlets første Linie er Plads til Overskrift. [6] Begyndelsesbogstavet E er tilføiet. [7] Ordet s a, som her mangler, er tilføiet. [8] Tilføiet. [9] Skrevet w med i over. [10] Det her Indklamrede træder istedetfor hvad der har staaet paa den afskaarne øverste Del af Spalten.

10.

[a]Sonr[1] æ arf ath taka ept*ir* fo[ður sinn ok moður frials][2] | borin*n* *ok* arfgæingr. þa sk*al* dott*ir* [til arfs] | alin skirborin þa faðir þa sk*al* [broðir] | samfæðri[3] þa broðir sammæddr [þa systir] | sammædd þa sonr laungætinn. þa [dottir lau] | ngætin þa broðir samfæðri laungæ[tinn.[4] þa] | systir sammædd laungætin. þa eru [næstir] | m*en*n arfui foður faðir sonar son. *ok* d[ottur] | sonr. þ*ei*m næst eigu ath taka foður mo[ðir ok] | moður moðir. sonar dott*ir* *ok* dottur dot[tir. þa] | eigu ath taka foður broðir *ok* moður [broðir] | broður sonr *ok* systur sonr. Siðan ei[ga at] | taka foður syst*ir* *ok* moður syst*ir* broður [dottir] | *ok* systur dott*ir*. Þaðan f*ra* ær æ wallt [hinn] | nænazsti maðr[5] till arftoku friæls b[orinna] | *ok* arfgæingra. Eingan arf sk*ulo* taka lön[6][getnir] | m*en*n ath firnare m*onnu*m en foður sinn *ok* [moð] | ur *ok* syskin sin. |

11.[7]

[b]Þessir[8] m*en*n iiij. sk*ulo* f*ra*m færa [syskin] | sin *ok* s*ua* foður sinn *ok* moð[ur ef] | þ*ei*r hafua fæ till. Broðir s[amfæ] |

---

a Jfr. Blg., c. 45.
b Jfr. Blg., c. 46.

---

[1] Begyndelsesbogstavet S er tilføiet. Da Capitlet begynder i den øverste Linie af Spalten, sees det ikke, om der har været efterladt Plads til Overskrift. [2] Endel af denne Side af Bladet er bortskaaret. Det kan være tvivlsomt, om der har været Plads i denne første Linie til de her i Klammer anførte Ord eller om muligen noget deraf har havt Plads i den foregaaende Linie. [3] Herefter staaer ikke som i Blg. þa moðir þa systir samfeðra. [4] Herefter findes ikke som i Blg. þa systir samfeðra laungetin. þa broðir sammæðri laungetin. [5] Saaledes (ikke niðr). [6] Saaledes synes der at staae (ikke laun). [7] I forrige Capitels sidste Linie har kunnet være Plads til Overskrift. [8] Begyndelsesbogstaver Þ er tilføiet.

ðri laungætinn *ok* syst*ir* samfæðra [launget] | en[1] broðir sammæðri *ok* syst*ir* sam[mæðra] | *ok* sk*al* s*ua* f*ar*a omægð sæm arfr. Nu e[ru syskin] | þ*eir*ra[2] *ok* sk*ul*o bæðum þ*ei*m[3] iamspar*ir* [aurar a] | wallt. Broðir samfæðri laungætin[n ok ann] | aʀ sammæddr l*aungetinn* eru aðilar wigsaka [eptir] | syskin sin *ok* þ*ei*r eigu fæstar systra sin[na ok] | sua lægorðz sakir wm þær sva snæ[mma] | sæm þ*ei*r eru till arftoku. Syst*ir* samfæ[ðra lau] | ngætin *ok* onnuʀ sammædd. eigu sua [rettar[| far ath taka ept*ir* syskin sin sæm ar[f en] | da[4] eru s*ua* *ok* bænndr þeirra[5] aðilar ath[6]

---

[1] Dette Ord findes ikke i Blg. [2] Saaledes overeensstemmende med Blg. (uden Tilføielse af erfðar omagar þeirra). [3] Herefter findes ikke, som i Blg, þar. [4] Denne Linie er tildels meget utydelig. [5] Her er et Hul i Bladet og kun det første Bogstav er tilbage. [6] Her slutter Brudstykket nederst paa Spalten.

III.

A. M. 624. 4to.[1]

Þa[a] er kristni kom til islands gec hier bleict silfr j allar skvlldir ok atti hallda skært[2] ok vera meiri hluti silfrs ok so sleigit at .lx. peninga skyldv[3] giora eyri veiginn[4] ok var þa jafnt latit veigit ok talit.[5] þat var þa jafn micit fe kallat .c. silfrs ok iiij c[6] uadmala.[7] þa verdr at halfri mork vadmals eyrir silfrs.[8]

---

a Jfr. Konungsbók, c. 245.

---

[1]. Det her optagne Stykke findes i Membranen S. 15, Linie 20. Det er uden Overskrift og begynder midt i Linien, umiddelbart efter nogle Bemærkninger om Aarets Tidsregning. [2] Saaledes (ikke skor). [3] Skrevet slv med Streg over l (nærmest *sku*lv). [4] Rettelse for veig. [5] Punctum er tilføiet. [6] Saaledes (ikke fire Hundrede og Tyve); Ordet alna er her maaskee ved Uagtsomhed udeladt. [7] Punctum er tilføiet. [8] Ligeledes. Her ender Stykket nederst paa S. 15, midt i Linien. Øverst paa den følgende Side begynder en geistlig Tale.

IV.

A. M. 136 4to, Skinnastaðabók.

---

vm skyll[1]

J[a] þena tima vrdv *eigi* a satt*ir* noregs m*enn ok* jsl*en*ding*a*r hv*er*n rett noregs m*enn* ætti á jsl*an*di æ*da* jsl*en*ding*a*r j noregi *ok* til mikilla þyngsla þotti horfa bædi v*m* sigling*a*r þang*at* (s. 208) *ok* ad*ra* hl*u*ti.[2] Þa sor Gizsr[3] b*yskup* eid *ok* teit*u*r son h*ans*. M*a*rkus hrein*n* einar biorn gvdmv*n*dr dadi holmstein*n*. þ*eir* soru þ*at* at jsleif*u*r b*isku*p *ok* m*enn* vi*d* h*onu*m soru ti*l* þ*ess* rettar s*em* h*er* mv*n* nv ritadr sida*n*. þ*an*n rett gaf olafr k*onung*r jsl*en*ding*u*m æ*da* bet*ra*.[4] Sa e*r* rettr k*onungs* or noregi at sialf stefntt s*ka*l sokv*m* h*an*s v*er*a *ok* at log*u*m h*er* l*an*dz m*ann*a sækia.[5] log *ok* rett s*ku*lv h*an*s m*enn*

---

a Jfr. Konungsbók, c. 247 og 248.

---

[1] Dette Stykke begynder i Membranen Side 207, Linie 22, næstefter Bestemmelserne om Aager i Biskop Arnes Christenret c. XXXV, som i Membranen ere anførte særskilt, uden Forbindelse med den nævnte Christenret. Overskriften staaer saaledes i Membranen; J. Sigurðsson har i Dipl. Island. I, 68, hvor dette Stykke er aftrykt, ment, at der har skullet staae: vm skylldur ok rettindi Islendinga i Noregi. [2] Punctum er tilføiet. [3] Saaledes. [4] Punctum er tilføiet. [5] Vi have rettet Interpunctionen i Haandskriftet, idet vi have sat Punctum her, og derimod udeladt det Punctum, der i Membranen findes efter Ordet rett.

þar h*af*a slikan se*m* la*n*dz me*nn*. arf s*ka*l t*ak*a á jsla*n*di frændi æ*da* felagi. e*n* ef þe*i*r e*ru* e*ig*i ti*l*. þa s*ka*l bida þ*ad*an erfing*ia*.[1] Jsle*n*ding*a*r eiga[2] at h*af*a havllz rett j noregi. arf eigu at t*ak*a j noregi af jsla*n*di næsta brædra[3] slikt konr s*em* karllar æ*da* nan*a*ri me*nn*.[4] æ*idr*[5] þrigia m*anna*. s*ka*l sana frænd semi þa e*r* me*nn* velia[6] þ*ess* beida.[7] En ef e*ig*i e*r* h*er* arftokv m*ad*r þa s*ka*l hallda h*er* fe þat[8] sa bondi vetr iij[9] e*r* h*ann* v*a*r j hvs*um* m*ed*. ne*ma* f*yr*r ko*m*i næsta brædri æ*da* nan*a*ri m*adr*.[10] Jsle*n*ding*a*r s*ku*lv eng*a*n toll giallda j noregi ne*ma* la*n*d avra æ*da* v*a*rd m*onnum* j kavpstodv*m*.[11] Karll me*nn* frials*ir* þe*i*r e*r* fvllan rett eigv s*ku*lv giallda l*an*d av*ra*. vj felldi *ok* vj aln*a*r vadmals æ*da* halfa MO*r*k silf*urs*. þa e*r* ko*m*it[12] ti*l* þ*ess* gialldz e*r* h*ann* e*r* ko*m*in*n* j ack*er*is sat[13] æ*da* j la*n*d festar.[14] Jsle*n*ding*a*r eigv at niota j noregi vaz *ok* vid*a*r. e*n* þ*a*r at eins eigv þe*i*r at hogg*va* vi*d* þ*ann* allan e*r* þe*i*r vilia *ok*[15] k*onun*gs MO*r*k e*r*. Þa e*ru* jsle*n*ding*a*r skylld*ir* at f*a*r*a* m*ed* k*onung*i e*r* he*r*r e*r* viss j noregi *ok* alm*enn*ingr e*r* uti. þa s*ka*l ept*ir* sitia e*n* þridi hv*er*r e*n* ij f*ara*.[16] Noreg e*ru* þe*i*r skylld*ir* at v*er*ia jsle*n*ding*a*r m*ed* k*onung*i e*n* e*ig*i ti*l* leng*r*i h*er* f*er*da. e*ig*i s*ka*l t*ak*a þ*at* fe af jslendingum[17] j nor*eg*i e*r* tæmiz j an*a*rs k*onung*s r*ik*i.[18] Vtfor eiga jsle*n*d-ing*a*r ti*l* jsl*an*dz ne*ma* viss se h*er* j nor*egi*.[19] En jsle*n*ding*a*r

---

[1] Punctum er tilføiet. [2] Dipl. Isl.: eigu. [3] Ordene næsta brædra ere en Rettelse for næst brædrv*m* i Haandskriftet. [4] Punctum er tilføiet. [5] Skrevet æ (ellers æda). [6] Først skrevet beida, men derefter rettet saaledes. [7] Punctum er tilføiet. [8] Ordene fe þat ere en Rettelse for fad*ir* æ*da*. [9] Ordene vetr iij ere tilføiede af os. [10] Punctum er tilføiet. [11] Ligeledes. [12] Rettelse for ko*m*in*n*. [13] Rettelse for lat. [14] Punctum er tilføiet. [15] Saaledes for er. [16] Punctum er tilføiet. [17] Rettelse for jsl*an*di. [18] Punctum er tilføiet. [19] Ligeledes.

eigv at *fara* af sinv *landi* til hv*ers landz er þeir* vilia. en ef jsl*en*dingar giallda *land* av*ra* j eyi*um* æ*da* á hialt l*an*di. þa *eru* þ*eir* ei*gi* skylld*ir* at giallda l*and* av*ra* adr*a* j nor*egi*. ne*ma* þ*eir* fari vt á milli.[1] Karllm*aðr* (s. 209) a hu*err* vtan at *fara* heill *ok* hraustr *er* l*and* av*ra* ma giallda.[2] En bvf*er*lar[3] eigv utan at *fara* þ*eir er* omogv*m* *sinum* megv vord veita *ok* vt g*er*dir þær g*er*a. *ok* kona hv*er* su *er* fylg*ir* bonda *sinum* fedr æ*da* syni æ*da* brædr[4] ef hv*n* á iij m*er*k*r* liar.[5] Ef vtl*en*dr m*adr* andaz h*er* þa s*ka*l bondi t*ak*a af fe h*an*s vj av*ra* tallda til þvrfta h*onum*.[6] En sidan s*ka*l lata h*us*fasta m*enn* fiora þa *er* næst*ir* *eru* á tvær hendr vi*r*da þ*at* fe.[7] ef næsta brædri æ*da* nanari m*adr* kem*ur* til. þa s*ka*l h*ann* æsta takz at biark eyi*a*r rett[8] til motz.[9] taks æsting*a*r vott*a*r *eru* e*ig*i skylld*ir* at vin*na* eida. ef h*us* bondi g*en*g*r* j moti taks æstingv.[10] Frænd semi s*ka*l sa m*adr* telia e*r* fe heimt*ir*. m*ed* s*er* *ok* env*m* davda *ok* vin*na* eid at *ok* *sva* at þ*vi* at h*ann* tek*r*[11] þ*at* fe til vthafn*a*r *ok* uill erfingium[12] færa á næsta svm*r*i ef h*ann* ma. Savn*n*vn*ar* m*enn* h*an*s s*ku*lv ij eid uin*na* at sv e*r* frændsemis tala son*n* *ok* *eru* þ*eir* e*ig*i skylld*ir* at telia frænd se*mi*. *ok* e*ig*i at fela flei*ra* vnd*ir* eidin*n*. þa eiga bændr at leg*g*ia d*om* a[13] *ok* veita vopna tak at. sidan s*ka*l bondi greida af hendi *ok* leg*g*ia eid a[14] at þa e*r* allt fe af hendi golld*i*t e*r* e*n* davdi atti.[15] Ef m*adr* tyn*ir* *sva* fe sinv at h*ann* á e*ig*i hag at giallda alla l*an*d avra þa e*r* h*ann* e*ig*i skylld*ur* at giallda.[16] Ef þ*eir* m*enn* v*er*da sæ

---

[1] Punctum er tilføiet. [2] Ligeledes. [3] Saaledes. [4] Denne Form findes saaledes her istedetfor det sædvanlige broður. [5] og [6] Punctum er tilføiet. [7] Her er Punctum tilføiet af os. [8] Saaledes. [9] Punctum er tilføiet af os. [10] Punctum er tilføiet. [11] Skrevet tek med Streg over k. [12] Rettelse for erfingin*n*. [13] I Membranen staaer saaledes d o *m* a ikke d o *m* a. [14] Ordene eid a ere en Rettelse for eida. [15] Punctum er tilføiet. [16] Ligeledes.

hafa *er* farit h*af*a ti*l* græn l*an*dz æ*da* fari j l*an*da leitan æ*da* sliti þa vt fra jsl*an*di. þa *er* þ*ei*r villdi færa skip sin á millv*m* hafna. þa *eru* þ*ei*r *ei*g*i* skylld*ir* at giallda l*an*d avra.[1]

---

[1] Punctum er tilføiet. Her ender dette Stykke. Umiddelbart herefter følger i Membranen Islændernes Overenskomst af 1302 med Kong Hakon Magnusson, Norges gamle Love III, 145

V.

A. M. 125 A. 4to.

Nockrar[1] greinir wr norskum laugu*m* þe*i*m gragas fylgia. og magnus k*onun*gur[2] laga bætir h*e*fur þ*a*r wid aukid og kollud woru i þan*n* tijma nyulaug.

j fyrsta cap*itula*[3] [a]þe*ss*i einka mal voru tekin*n* m*ed* radi hakon*a*r k*onun*gs hins koronada son*a*r sonar suerrirs[4] ko*n*gs m*ed* asia magnusar k*onun*gs son*a*r h*an*s. ein*a*rs erki b*yskup*s. byskupa. lærdra man*n*a j landinu logman*n*a. og allra bestu man*n*a. ad minka m*ed* man*n*drap. ad laug hins heilaga. olafs kongs standj eptir þui s*em* han*n* skipadi þo þ*ess* hafi ecki

---

a Jfr. Járnsíða efter Staðarhólsbók, c. 20 (efter Capitelinddelingen i Udgaven i Norges gamle Love; A. M. 338 fol. — og andre Haandskrifter, som meddele Járnsíða med endel Udeladelser, og som begynde med Mannhelgi, jfr. den Arnamagn. Udgave, S. XXV—XXVI, — c. 3); efter Afsnittene (den Arnamagnæanske Udgave), Mannhelgi, c. VII.

---

[1] Med denne Overskrift begynder Haandskriftet øverst paa dets S. 1. Ved Anførslen af nye Capitler begynde vi i det her Optagne ny Linie uden Hensyn til, om dette ogsaa er Tilfældet i Haandskriftet. [2] Skrevet her og nedenfor kgur med Streg over. [3] Forud for Ordene j fyrsta capitula, der findes i den Linie, hvori Overskriften slutter, er først skrevet 1—5 cap*ituli*, men dette er igjen overstreget. [4] I Haandskriftet staaer koronada son*a*r suerrirs; vi have tilføiet det sidste sonar.

giætt verid sakir fe*gi*rnd*a*r[1] vid m*a*rga. ad sa er man*n* drepur saklaust hafi f*yr*igiort fie og fridi sie vtlægur og ogilldur huar s*e*m han*n* verdur staddur k*onun*gi og frændu*m*. þad er og m*onnu*m kun*n*ugt vm*m* þan*n* o sid. er verid h*e*fur j voru landi ad þ*a*r s*e*m m*adu*r verdur aftekin*n* þa vilia frænd*u*r hins dauda þan*n* vr ættin*n*i taka. s*e*m bestur er þo han*n*. sie huorki vitandi nie radandi hins dauda aftauku og vilia ecki h*e*fna a þ*ei*m s*e*m drap. þo þ*ess* sie kostur. og nitur suo hin*n* vondi sin*na*r ilsku[2] og ogiptu en*n* hin*n* saklausi gelldur suo sin*na*r speki og godra man*n* kosta[3]. og h*e*fur m*a*rgur feingid af þui storan*n* man*n* skada. en*n* k*onungu*r mist hina bestu þ*e*gna. og þui l*e*ggiu*m* vier[4] o bota sok. ef m*adu*r hogg*u*r hond ed*u*r fot af man*n*i ad vilia synu*m*.[5] en*n* verdi þ*ad* j vopna[6] vidskiptu*m*. þa fari þ*ad* s*e*m k*onun*gs vm*m* bodz m*adu*r dæmir m*ed* godra man*n*a radi og synie hin*n* m*ed* xij eydi.[7] (s. 2).

J*tem* 5 cap*ituli*. [a]Nu eru þær konur 7 er m*adu*r veg*u*r vm*m* saklaust. 1 kona mans.[8] 2 dottir. 3 systir. 4 modir mans. fimta stiup modir 6 son*a*r kona. 7 brod*u*r kona.[9] vm*m* þ*essa*r ma m*adu*r vega sekta laust vid k*onun*g og kall. og g*e*fa daudu*m* sok. Or sk*al* vpp skera og lata aur fylgia.[10] han*n* fan*n* man*n* hia þ*ei*rri einhuörri er ti*l* er nefnd.

---

a Jfr. Járns. St., c. 23 (A. M. 338, c. 6); Mannh., c. X.

---

[1] Det er ikke tydeligt, om der staaer fe*gi*rnd*a*r, eller, som det nærmest synes, fegurd*a*r (urigt.). [2] Det første Bogstav i er bortfaldet ved Bortsmuldring. [3] Det Samme gjælder om Bogstavet k i dette Ord. [4] Ordene l*e*ggiu*m* vier stemme med Frostath.-L., Indledn., c. 8; Staðarhólsb.: liggr (við). [5] Punctum er tilføiet. [6] Rettelse for vokna. [7] Punctum er tilføiet. Den sidste Linie paa Siden er ikke fuldt skreven ud. [8] Det sidste Bogstav er bortfaldet ved Indbindingen. [9] Ordenen af de her anførte syv Kvinder er forskjellig fra Staðarhólsbók; jfr. tildels Gulath.-L., c. 160; Ældre Bjark. R., c. 18, 84. [10] Punctum er tilføiet.

og beri vitni vm*m* bed*u*r edur blæa ed*u*r blod a klædu*m* edur nanustu m*enn* er hia voru kal*l*ar edur konur.

9 cap*ituli*. [a]Ef m*adu*r er særdur og kemst sa eij j skog edur werdur hondu*m* tekin*n* og byd*u*r han*n* laug f*yr*i sig þa eru þ*a*r vppi sakbætur k*onun*gi og sarbæt*u*r[1] og læknis fie eptir skynsamra man*n*a radi *sem* laugbok skyrir.[2] en*n* hu*a*r *sem* m*adu*r særir man*n* þa skulu allir frialsir m*enn* eptir h*onu*m ren*n*a nema baugilldis m*enn*. og nefgilldis m*enn*. og namag*a*r.[3] þ*ei*r skulu eij eptir ren*n*a nema vilie en*n* huor an*n*ara. sa eij vill eptir ren*n*a sekur xij auru*m*.[4]

15 cap*ituli*. [b]Ef m*adu*r hrind*u*r man*n*i a elld. edur a kaf edur hrind*u*r man*n*i. edur huickir ti*l* syn og allt þ*ad* er man*n*i verdur m*ed* aufund misþyrmt. og hin*n* skyr skot*a*r er f*yr*i verd*u*r. edur hafa skynsamir m*enn* sied a. þa sk*al* sa bæta er misgiordi eptir v man*n*a. domi er ti*l* verda nefndir[5] af huorstueggia hendi. en*n* hinn[6] er misgiordi bæti k*onun*gi baugi.[7] en*n* þo han*n* skyrskoti ecki þa a h*ann* kost ad bidia[8] vt rett*a*r syns þa h*ann* vill. og sækia m*ed* þingst*e*fnu*m* (s. s) og hafi wotta 2 þa er vid voru. en*n* ef þ*ei*r eru ecki ti*l* synie hin*n* m*ed* lyrirt*a*r eydi ef han*n* er ti*l* fær[9]. Ef m*adu*r hleipur ad man*n*i og helldur[10] sier sialf*u*r þa sk*al* han*n* bæta fullrietti[11]

---

a Jfr. Járns. St., c. 28 (A. M. 338, c. 11); Mannh., c. XV.
b Jfr. Járns. St., c. 35 (A. M. 338, c. 18); Mannh., c. XXII.

---

[1] Rettelse for sakbætur. [2] Punctum er tilføiet. [3] Ligeledes. [4] Herefter begynder i Haandskriftet ny Linie. [5] Efter dette Ord er skrevet ept, men dette er igjen overstreget. [6] Det sidste Bogstav er bortfaldet formedelst Haandskriftets Beskadigelse. [7] Punctum er tilføiet. [8] Rettelse for bia. [9] Istedetfor til fær har Staðarhólsb. saklauss; Læsemaaden til fær er udentvivl rigtigere. [10] Rettelse for hellur. [11] Istedetfor fullrietti har Staðarhólsb. halfrætte, som vel maa antages at være rigtigere.

e*n*n k*onun*gi baugi ef skyrskotad[1] er. En*n* ef han*n* er halldin*n* og verdi skyr skotad. þa er full retti en*n* k*onun*gi xij aur*a*r. en*n* ef han*n* helldur sier sialfur þ*ad* er arga fas verdi eij skyr skotad.

19 cap*ituli*[2] [a]Suo lyst oss og audru*m* skynsaumu*m* maun*n*u*m* vm*m* þa jafnad*a*r eyda s*em* m*enn* hafa haft j satt*a*r giordu*m* man*n*a. ad þ*ad* sie m*ei*r m*ed* ofur kappi giort helldur en*n* laugu*m* og riettindu*m* og af[3] þui vier haufu*m* aullu*m* maun*n*u*m* laug su*a*rid j landinu[4] þa viliu*m* vier ad þ*ess*ir eyd*a*r falli vandl*e*ga nidu*r*. og þa eina vppilata s*em* logbækur votta. en*n* þ*ad* eru dul eyd*a*r og vm*m* kenslu mal. þaug s*em* eij eru laug[5] vitni ti*l*.[6] Suo og lyst oss haska saml*e*gt f*yr*i gudi ad þ*a*r s*em* m*adu*r a f*yr*i sijn. mal ad suara. þa skulu allir sueria eptir hans eyd staf þo þ*ei*r viti ecki huort þ*ei*r sueria satt edur eij.[7] nu viliu*m* vier þa skipun a giora.[8] sa suerie fullan*n* eyd f*yr*i sig er f*yr*i mali er. en*n* adrir san*n*i hans eyd. m*ed* þui skylordi ad eij vitu þ*ei*r an*n*ad[9] san*n*a*r*i[10] f*yr*i gudi en*n* þ*ei*r sueria.

27 cap*ituli* [b]Ef m*adu*r er fæddur vtlandz[11]. þa sk*al* han*n* kalla faudur arf sin*n* edur þ*ess* arf er han*n* kall*a*r ti*l* og nioti votta syna[12] ad han*n* sie ti*l* arfs gior og eigi skyla do*m*

---

a Jfr. Járns. St., c. 49 (A. M. 338, c. 27); Mannh., c. XXXVII.
b Jfr. Járns. St., c. 74 (A. M. 338, c. 35), Erfðatal, c. XX, S. 77[10] (dette Sidetal er efter den Arnam. Udg.).

---

[1] Rettelse for skyrskotadur. [2] I Margen: vm*m* eyda. [3] Tilføiet. [4] Staðarhólsb.: rikino; den nyere norske Landslov IV, 26 har ligesom nærværende Haandskrift landeno. [5] Skrevet over Linien. [6]–[8] Punctum er tilføiet. [9] Ordet annad findes ikke i Staðarhólsb., derimod, ligesom her, i den nyere Landslov, l. c. [10] Saaledes. [11] Saaledes. [12] Saaledes.

til nema hinn vilie fyrri aflata. (s. 4) Huoruetna[1] þess er jafnir eru hinum dauda. kall og kona. þa skal kona. fraganga enn kallmenn til ef þaug eru bædi j baug gilldi edur nef gilldi enn ef hun er nanari þa kemur hun fyrri til arfs.[2] enn bauggilldis menn eru fyrri til arfs enn nefgilldis menn. huort sem er kall edur kona.

30 *capituli.* [a]Nu virdist þar suo. ad þar sieu. fullar iij merkur þa skal þad fie taka. þad skal huorki vaxa nie þuerra. gialldi slijkt sem hann tok. Enn ef eij winst jnn stædu eyrir þa skal omagi[3] neita halfrar merkur a xij manudum huorium[4] þar til hann er 12 vetra. þa skal hann vera matlauna madur[5] sydann.

39 *capituli* [b]Leigulidi skal lata eptir standa. 3 hurdir a jordu. þeirri sem hann fer af. þo einginn væri þa hann kom a. stofu hurd bur hurd. vti hurd. enn standa skulu allar þær er adur voru. enn[6] ef hann tekur. ein huoria þa hurd og færir a burt. þa skal hann. færa aptur og leggia a landnam. ef hann hefur leist fra. enn fylgi þar nockud af þrepskylldi edur of dyri. eda gattar trie. þo ad ein flis sie þa er þad hus brot. og skal leggia a merkur þriar. Enn ef hann britur setstocka vr husi edur brikur þær greyping hafa numid. þa skal aptur færa og leggia a merkur 3.

---

a Jfr. Járns. St., c. 79 (A. M. 338, c. 40); Erfðat., c. XXV, S. 82[17].
b Jfr. Járns. St., c. 91 (A. M. 338, c. 52); Landabrigða-bálkr, c. XII.

---

[1] I Margen: vm arfa. [2] Punctum er tilføiet. [3] Herefter er skrevet gi, der dog synes overstreget og vistnok kun har været en Feilskrift. [4] Ordet huorium findes ikke i Staðarhólsb., men derimod i den nyere Landsl., V, 14, S. 87[16]. [5] Ordet matlauna madur stemmer med Gulath.-L., c. 115 og den nyere Landslov, l. c.; Staðarhólsb.: matlauni. [6] I Margen: hus brot.

40 c a p *i t u l i.*[1] [a]Nu fer m*adu*r a jord ma*n*s og tekur eij heimilld af þ*ei*m s*e*m a. þa sk*al* giora h*onu*m fimt*a*r st*e*fnu af og leysi sig m*ed* landnami a burt en*n* ef han*n* vill eij af fara þa sk*al* landz drottin*n* st*e*fna h*onu*m þing f*yr*i ran. þa eiga. (s. 5) þingm*enn*. ad dæma hinu*m* er land a. allt þad er a jordu er[2] vtan*n* frialsa m*enn* og ran baug k*onun*gi.[3] Nu vill han*n* eij af fara. þa skal krefia. þingm*enn* suo m*a*rga suo han*n* sie full lida. ti*l* ad færa han*n* af jordu en*n* huor sekur 3 auru*m*. er eij fer. sokn*a*r m*adu*r er skylldur. ad fara og audlast m*ed* þui k*onun*gi baug.

48 c a p *i t u l i.*[4] [b]Nu selur m*adu*r kyr a leigu þa skal sa ku abyrgiast ad aullu er hefur. nema vid þui ef ofrikis m*enn* taka.[5] brada sott kelfing[6] og alldri.[7] en*n* ef deyr f*yr*i fatækum man*ni* þa gialldi a 3 aru*m* verdit eptir þui sem skyn samir m*enn* meta.

J t*em* 14 c a p [c]Eingi m*adu*r verd*ur* a mali felld*ur* vtan*n* aur edur m*adu*r stefni h*onu*m þing.

Jt*em* 16 cap.[8] [d]Ef m*adu*r giorir suo mykid ohæfu verk. ad han*n* legst m*ed* konu mans þa sk*al* han*n* bæta bonda h*enn*a*r* rettu*m* þrim*u*r.[9] en*n* ef han*n* vill eij bæta stefni h*onu*m þing af þingi sem xij m*enn* dæma. vi af huors hendi ella fari vtlægur.

---

a Jfr. Járns. St., c. 94 (A. M. 338, c. 55); Landabr.-b., c. XV.
b Jfr. Járns. St., c. 120 (A. M. 338. c. 80); Kaupa-bálkr, c. XI.
c Jfr. Járns. St., c. 34 (A. M. 338, c. 17); Mannh., c. XXI, S. 42[4].
d Jfr. Járns. St., c. 38 (A. M. 338, c. 21), Mannh., c. XXV.

---

[1] I Margen: e f m *a d u* r s i t *u* r a j o r d u o t e k i n *n* i. [2] Herefter er skrevet o g r a n b a u g k *o n u n* g i. Da disse Ord komme igjen strax efter, have vi her udeladt dem. [3] Punctum er tilføiet. [4] I Margen: v m *m* a b y r g d a l e i g u f i e. [5] Punctum er tilføiet. [6] Rettelse for k e f l i n g. [7] Punctum er tilføiet. [8] I Margen: v m *m* l e g o r d. [9] Punctum er tilføiet.

9 capituli[1] [a]Ef madur vill eij bera vijglysingar vitni og eij sueria natt stad. þa. fari baug gilldis madur veganda ein huor og giori honum stefnu annad tueggia ad bera[2] af edur a. og a[3] fimtar þingi.[4] ef þeir bera huorki af edur a. þa eru þeir sekir 3 morkum huor þeirra. og hafi halft sa er sækir enn halft konungur. og nioti einskis vitnis sydan og beri eij vitni og fari riett lausir og suo vmm aull aunnur vitni (s. o) er skyr skotad er vndir hann.[5]

7 capituli. [b]Ef madur verdur drepinn a samt kundu. þa skulu þeir bera annad tueggia af edur a er næstir honum eru. enn ef þeir bera hann huorki drepinn nie odrepinn þa eru þeir sekir vid konung 3 morkum huor þeirra. edur hafi fyri sier[6] lyrirtar eyd. ad þeir vissu eij skada mann hans[7] enn erfingi sækie þa til tylftar eyda. sem fyr var skyllt. enn þeir er eij villdu vitni vmm bera og uissu. þa skulu þeir alldri sydann wott bærir vera og einskys vitnis niota.[8]

---

a Jfr. Járns. St. c. 27 (A. M. 338, c. 10); Mannh., c. XIV, S. 33[1].
b Jfr. Járns. St., c. 25 (A. M. 338, c. 8); Mannh., c. XII.

---

[1] I Margen: vm vitni. [2] Ordene ad bera, der stemme med Frostath.-L., IV, 7, mangle i Staðarhólsb. [3] Rettelse for af; Ordet a mangler i Staðarhólsb. [4] Punctum er tilføiet. [5] Istedetfor Ordene vitni — hann har Staðarhólsb.: vitne. Nu er skirskotat er uunder hann osv. Texten i nærværende Haandskrift er her den rigtige (stemmende med den nyere Landslov IV, 11), medens Texten i Staðarhólsbók er forvansket. [6] Saaledes, overensstemmende med Frostath.-L., IV, 15; Staðarhólsb.: sek. [7] Ordene mann hans ere en Rettelse for mans. [8] Hermed slutter dette Uddrag af Járnsíða paa Haandskriftets S. 6, Linie 7. Linien er ikke fuldt skrevet ud og i den følgende Linie følger Overskriften til Uddraget af Grágás (Nockrar faar greinir wr þeirri fyrri log bok osv.), see ovenfor S. 411.

VI.

Enkelte Stykker af Konungsbók (Gammel kongelig Samling 1157 fol.), med Angivelse af, hvorledes de ere anførte i Membranen.

A.

Steder, som indeholde en Henvisning (navnlig til et andet Haandskrift), eller i Membranen ere betegnede som nye Love.

1. Skindbogen S. 17, b; Udgaven af Konungsb., I, 39[20].

| ins dag. Ef þa ma eigi ganga þvrt |

| i holmíɴ. vm lysingar[1] |

2. S. 47, a; K., I, 109[14].

| sætt*ar* m*enn* heyre. Ef m*aðr* h*and*salar m*anne* sátt slíka |

| se*m* h*ann* vill *ger*va hafa. Vsq*ue* i*n*fine*m*. *oc* aþ*at* at halda. |

3. S. 60, b; K., I, 146[12].

| Ef m*enn* forða fiorvi fru*m* hlavps m*anna*. | ⊢⊖⊣[2]

---

[1] Hvor der, som her, er efterladt en ubeskreven Plads imellem det Optagne og den Streg, der betegner Enden af Linien, betyder dette, at Linien ikke er skreven ud. [2] Dette Mærke, saavelsom de lignende eller andre Mærker, som i det Følgende under denne Afdeling (A) anføres, staae saaledes i Membranen i Margen, lige ved Enden af Linien, udenfor denne, eller undertiden dels indenfor, dels udenfor Linien. Dette

4. S. 61, a; K., I, 148^{15}.

| Þott *maðr* se lostiɴ mille h*er*þa. | ʒ

5. S. 61, b; K., I, 150^{10}.

| Ef *eigi* v*er*ðr lyst fru*m*hlavp þ*at* *er* sar fylgðe. | Ψ

6. S. 64, b; K., I, 158^{15}.

| hvar*ir* at soco*m* rétt*ir* se*m* at frændse*mi*. þar *er* |
| vegn*ar* sac*ar* *er*o. a͛ᵣ [1]. *scal* *eigi* ryðia at guðsifio*m* |
| við sic sialfan. **B**uar o. s. v.

7–9. S. 66, b; K., I, 164^{1}.

| Þ*at* *er* *mælt* [2]. þars *maðr* vill q*ueðia* b*va* v*m* sár. |
| Ef *maðr* q*ue*þ*r* b*va* hei*m*an v*m* fardaga. | þ [3]
| Ef lið er g*er*t amot þei*m* m*onno*m. | þ [3]

10. S. 68, a; K., I, 168^{24}.

| **E**ckia asialf *eða* mær xx. | ʒ [4]

11–12. S. 68, b; K., I, 169^{10}.

| á. **E**f utlendr *maðr* nórøɴ v*er*ðr vegiɴ. | ⊢⊖⊣ [5] ʂ [6]
| **E**f víg g*er*az a alþ*ing*i. | ⊢⊖⊣

13–14. Sst.; K., I, 170^{8}.

| **Þ**riðia brøðra *eða* nanare m*enn*. |
| Ef *maðr* v*er*ðr [7] vegiɴ eða omale. |

---

gjælder dog ikke om Mærkerne ʃ eller ʂ og ß, der staae længere ude i Margen. [1] Dette Tegn er aftrykt som det staaer i Membranen; i Udgaven har jeg antaget, at den nederste Del deraf kunde læses aɴ; maaskee er det ogsaa et dobbelt a, som Membranen iøvrigt ellers ikke anvender. [2] Betegnelsen for Ordene þat er mælt er et T eller þ med Streg skraas over; denne Betegnelse forekommer oftere i Membranen. [3] Dette Tegn er Bogstavet þ som det sædvanligt skrives. [4] Dette samme Mærke findes i Margen ved K, S. 170^{1}, hvor nærværende Sted findes anført fuldstændigt. [5] Hvor Stedet senere anføres fuldstændigt, S. 170^{4}, findes i Margen Mærket ⊖, som maaskee har skullet være samme Mærke, som det her anførte. [6] Dette findes som anført længere ude i Margen. [7] Skrevet to Gange, men udstreget paa det ene Sted.

15—17. S. 70, b; K., I, 174[13].

| **F**iorbavgs GarÐ *varðar* biorg þeirra manna. | v[1]

| **E***igi* *varðar* biorg þess manz lengr. | v[1]

| **E***igi* *varðar* elðe þeirra manna. | v.[1]

18. S. 71, a; K., I, 177[12].

§[2] | **E**f m*aðr* drepr maN *eða* sær*ir* a þ*ingom*. |

19. S. 72, a; K., I, 180[11].

nym*æli* | **E**f aðili spyR s*va* siðarla vig söc. n y m æ l i. | [3]

20. S. 73, b; K., I, 184[4].

| *fiorbavgs* GarÐ aliótz rað öll þott *eigi* co*mi* fr*am*. eN scog Gang ef |

| **E**f *maðr*[4] ræðr drep raðo*m* v*m* maN. fr*am* kem*r*. |

21—22. S. 87, a; K., I, 218[9] og 219[26].

| Ept*ir* systor sa*m*möþr*a* *oc* scirg*etna*. Vsq*ue* ti*l* arf toko. |

| Sonr lavngetiN a vig söc. Vsq*ue* ept*ir* omaga. |

23. Sst.; K., I, 219[12].

| Nu *ero* *eigi* þ*eir* m*enn* ti*l*. Vsq*ue* at hælmi*n*gi við þa. |

24—28. S. 87, a og 87 b; K., I, 220[8].

| Þ*eir* ero m*enn* xiiii. *er* talþ*ir*. | e[5]

nym*æli*.[6] | Ef syn*ir* *ero* ti*l* arfs aln*ir*. þa á. | e

| Ef aNat tueGia fellr fr*a* faðir. | e

| Þ*at* *er* *oc* þar *er* m*aðr* gefr syDe sino*m*. |

| Ef sa m*aðr* tecr arf. Vsq*ue* kyn var villt. |

---

[1] Dette Tegn er Bogstavet v som det sædvanligt skrives. [2] Dette Tegn, der er som et aflangt S, staaer langt ude i Margen. [3] Her findes Ordet n y m æ l i baade i Margen før Liniens Begyndelse (skrevet n y m[7]) med sort Blæk, og i Slutningen af Linien med rødt Blæk. [4] Skrevet her (ligesom ofte i Membranen) med Runen ᛘ. [5] Tegnet ved de her anførte tre Steder er Bogstavet e, som det ellers skrives. [6] Saaledes i Margen; skrevet n y m., med Streg over.

29. S. 88, a; K., I, 222^{11}.

§ | handsoloð. e*ða* meira fe ella. Þa e*r* brull |
| lavp g*er*t at lög*om*. Vsq*ue* isama sæing cono. |

30. Sst.; K., I, 223^{9}.

§ | sino eþ*a* *eigi*. Ef þ*at* ben q*ui*ðr ihag h*onom*. Vsq*ue* |
en*n* *eigi* ella.[1] |

31. S. 88, b; K., I, 223^{26}.

nym*æli*.[2] | *sottr* er. Ef sa *maðr* andaz e*r* barn á i vanom. |

32. S. 89, b; K., I, 226^{18}.

| oc asa söc er vill. Ef scog*ar* m*enn* eþ*a* *fi*or*bavgs*
m*enn*. | nym*æli*.[3]

33. S. 90, a; K., 227^{7}.

nym*æli*.[4] | søkr. **E**f sa *maðr* køm*r* ut or för. Vsq*ue* *oc*
q*ue*þ |

| **M**aðr a at taca ia a þ*in*gi. |

34—35. S. 91, a; K., I, 229^{21}.

| ta *sva* vi*r*ða ia*fnt* se*m* omaga eyre. Enda a sa *maðr* |
| avalt arf at. Vsq*ue* ef a þ*at* fyʀ. **E**f h*er* aɴdaz |
| utlendr m*aðr*. vm gongo maɴz erfð. |

36. S. 91, b; K., I, 231^{9}.

| þa e*r* rett*ir* se at te*n*gðo*m* i q*ui*þo*m*. **E**f b*var* coma | §
| sum*ir*. Vsq*ue* a ens unga m*anz* fe. Þ*at* e*r* *oc* rétt |

37—38. Sst.; K., I, 232^{8}.

| v*er*ðr þo vi*r*þ*in*gin þ*eirr*a rétt. **E**f lavn getin | §
| born eigo rétta far v*m* mo*ðor*. Vsq*ue* e*r* v*m* getnoð |
| þ*ess* gelldz. **E**f m*aðr* varðveit*ir* la*n*ð m*anz*. Vsq*ue* *oc*
a oma- | §
| giɴ þa. **E**f sa sitr o. s. v.

---

[1] Disse tre Ord staae alene for sig i den nederste Linie paa Spalten. [2] Skrevet nym., med Streg over m. [3] Ligeledes. [4] Ligeledes.

39. S. 93, b; K., I, 237[3].

| davðr. **E**f sa *maðr* spyʀ er erlendis *er*. Vsq*ue* | §
| andaðiz. |

40. Sst.; K., I, 238[2].

| lícsöng *oc* blæio *oc* kisto. þ*at* er ef m*aðr* tecr | nym*æli*.[1]
| danar fe avstr. Vsq*ue* se*m* h*ann* ma miɴzta. |

41. S. 94, a; K., I, 239[6].

¶ | ki af voxtono*m*. þ*at* *er* *oc* at sa eiɴ *maðr* scal |
| arf taca. vsq*ue* féet s*er* h*er* aldregi. |

42. S. 94, b; K., I, 240[17].

| gat co*m*a. Ef *maðr* tecr fe a grøn la*n*ðe. Vsq*ue* |
| oc s*v*a vorn. Ef þ*eir* g*er*a felag með s*er* erlendis |

43. S. 96, b; K., I, 245[10].

| da m*enn* ti*l* se*m* at saɴa erlendis víg. þ*at* er ef |
| m*a*ðr fær m*anne* fe ávstr at cavpe. Vsq*ue* hvat h*ann* |
| fecc hino*m* fiár a vstr. þótt þ*eir* m*enn* life er |

44. S. 97, b; K., I, 247[28].

| **E**ngi *er*o arfsöl fost at lögo*m*. ne*m*a v. b*var* viɴe | nym*æli*.[2]

45. S. 108, a; K., II, 26[14].

| en þegar eɴ er þ*v*i batnar. þar at eins |

46—48. S. 110, a; K., II, 30[15].

| m*anne* er h*v*artueɢia. Eɴ ef frændse*mi* er at |
| v.[ta] m*anne* oc vi.[ta] vsq*ue* oc a hue*r*r soc er vill. |
| þar er m*enn* scolo g*er*a tiund ena meire usq*ue* |
| sõc er vill. þar *er* *maðr* a at gialda tiu*n*d. |
| vsq*ue* la*m*ba gæroʀ sex. Eɴ ef frænd |

49. S. 110, b; K., II, 31[26].

| aɴat. Ef m*a*ðr fastn*a*r s*er* kono Vsq*ue* *oc* e*ig*i lengr. |

---

[1] Skrevet nym., med Streg over m. [2] Ligeledes.

50—51. S. 111, b; K., II, 34[21].

| *er* h*onom* fastnaðe. Þ*v*iat[1] eins b*er*gr h*onom* þ*at*. Vsq*ue* |

| halde þ*at* uppi. E*igi* sc*al* m*a*ðr festar taca af cono. | ꝛ

| vsq*ue* þott ho*n* v*æ*ri ambátt. Ef þ*at* beʀ q*ui*ðr |

52. S. 112, a; K., II, 36[19].

| v*m* me*ð* þei*m*. Ef legit er me*ð* kono. Vsq*ue* |

| bøtrnar oc. |

53—57. S. 114, a; K., II, 41[4].

| **Þ***at* þ*eirr*a *er* scilnað vill. Vsq*ue oc* nefna vatta at. |

| **Þ***at* er þar *er* hiu v*er*ða *eigi* sa*m*huga. Vsq*ue* gögn ba |

| ro ti*l*. **E**f m*a*ðr scilz við kono sina. Vsq*ue* ti*l* |

| arfs alin. **E**f m*a*ðr scilz við kono sina. |

| vsq*ue* raðo*m* siþ*an*. **E**f frændzse*m*i su. Vsq*ue* |

| a meðal þ*eirr*a. v*m* hiona scilnað. |

58—59. S. 118, a; K., II, 52[17].

| **N**v liɢr m*a*ðr me*ð* næsta brøðro s*inn*i. Vsq*ue* sa asoc |

| er vill. **E**f kona e*r* olett. Vsq*ue* h*eimilis* b*va* ix. |

| kononar. v*m* legorðz sac*ir*. |

60. Sst.; K., II, 53[1].

| **E**f retta fars sac*ir*. Vsq*ue* aðr var tínt. |

61. S. 118, b; K., II, 53[18].

nym*æli*[2]

| søkia et sama sum*a*r. **R**étt er at lysa |

---

[1] Over Ordene þ*v*iat og Ef er der et paa begge Steder ligeartet Mærke, der skal betegne, at det førstanførte Stykke skal følge efter det sidstanførte, see Udgaven S. 35, Note a. [2] Ordet nym*æli* (nym, med Streg over m) er skrevet saaledes over Ordet er. Ordet lysa er udstreget, see Udgaven, l. c., Note 3.

62—66. S. 118, b; K., II, 54[1].

| **E***igi* fylg*ir* lŏgsecþ. **L**egorðz sac*ir* allar. | a[1]

| **S**ocn e*r* ti*l* un*nz* liðr. **E***igi* sc*al* lysa legorðz soc. |

| **E**f kona e*r* olétt. **E**f legit er me*ð* kono. |

67. S. 119, a; K., II, 55[8].

| siálf fe sitt at varðveita. **E**f hiu e*r*o scilit |

| vi. mis*eri*. Vsq*ue* vistafare s*in*o. **O**f frænse*m*is |

68—73. Sst.; K., II, 56[4].

| erne e*ða* mod*er*ne. e*ða* bæðe. Þar er b*yscop*ar vil- |

| ia biðia lofs. Vsq*ue* o*c* frændse*m*is spell et miɴa. |

| **þ***at* e*r* m*ælt*. ef m*að*r getr barn vi*ð*. Vsq*ue* fe a at taca |

| **þ***at* er ėt meira frænse*m*is spell. Vsq*ue* ix. b*va* aþi*n*gi. |

| **þ**ar e*r* e*igi* nair h*and*solo*m*. Vsq*ue* søkiande o*c* ve*r*iandi. |

| **þ**ar e*r* m*að*r þarf. Vsq*ue* do*m*s upsøgo vætti er. |

| **þ***at* e*r* m*ælt* ilŏgo*m*. þar er f*rændsemis spell*[2]. Vsq*ue* en lŏgretto m*enn* eigo |

Ef m*að*r tekr kono suðr |

74. S. 173, a; K., II, 189[14].

| **E**f m*að*r handsalar avðro*m* m*anne* sátt slica se*m* |

| h*ann* vill g*er*t hafa. Vsq*ue* o*c* aþ*at* alt at halda. |

---

[1] Bogstavet a staaer paa samme Maade ved Stedet l. c., Linie 11, hvor Bestemmelsen Legorðz sacir allar findes fuldstændig. [2] Jfr. St., c. 152, S. 181 Note *a*.

B.

Steder, der ere betegnede ved et Mærke i Membranens Margen.[1]

Þingskapa-þáttr.[2] ʃ[3] Udgavens S. 55, Linie 14 (Membranen S. 26, a) Ef hann; L. 19 Ef maðr; S. 56, L. 13 Ef stefno váttr; L. 19 (S 26, b) Ef stefno vattar; S. 57, L. 17 Lengr er; L. 31 (27, a) Ef maðr; S. 58, L. 11 Huergi scolo; L. 18 Maðr scal; L. 20 En ef vattr; S. 59[1] (27, b) Ef sa; S. 60[3] Maðr scal; S. 62, L. 3 (28, b) En ef; L. 10 Ef sa; L. 15 Þa er; L. 30 (29, a) Ef þvar; S. 63, L. 7 Ef sa; L. 27 Þat er mælt; S. 64, L. 13 (29, b) Ef þvar; L. 20 Ef þvar; L. 23 Ef quiðar; L. 27 Ef sa; S. 65, L. 11 (30, a) Ef Goðe. § L. 15 Ef maðr. ʃ L. 30 Ef maðr; S. 66, L. 2 Maðr scal; L. 5 Allir menn; L. 8 Huar þess; L. 14 (30, b) Hvarvetna þess. § S. 67, L. 6 Ef þeir. ʃ L. 8 Ef su; L. 15 Ef Goði hefir; L. 20 (31, a) Ef Goði helldr; S. 69, L. 5 (31, b) Rett er; L. 14 Ef þvi; L. 17 Ef maðr; L, 20 Sa maðr; L. 27

---

[1] Her ere ikke medtagne de ovenfor under A anførte Marginaltegn. Tegnene under nærværende Afdeling staae i Almindelighed langt ude i Margen. [2] I den foregaaende Del af Skindbogen — der er skrevet med en anden Haandskrift end den, der begynder her S. 26, a og derefter fortsættes indtil Slutningen — findes ingen Marginalmærker. [3] Dette Tegn findes saaledes i Margen udfor hvert af de her anførte Steder, S. 55, Linie 14 og 19, S. 56, L. 13 og 19, S. 57, L. 17 og 31 o. s. v. indtil S. 65, L. 11, hvorefter der kommer et Sted, som har et andet Marginalmærke, og paa samme Maade gjælde de i det Følgende anførte Marginaltegn for hvert af de derefter nævnte Steder indtil det følgende Punctum. Forøvrigt bemærkes, at de Skrifttræk, hvormed Tegnene ere skrevne, variere meget, og at det undertiden har maattet afgjøres ved et Skjøn, hvilket Mærke det har været tilsigtet at skrive.

Þa er; S. 70^{3} En þegar; S. 71, L. 15 (32, a) Ef söc; L. 17 Ef söc; S. 72, L. 4 (32, b) Nefni ec; L. 6 Þat er oc; L. 12 Sa maðr; L. 14 þeir scolo; S. 73, L. 4 (33, a) Ef maðr; L. 14 Ef maðr; S. 74, L. 6 (33, b) Ef domendr; L. 12 Nu vilia; L. 21 Ef þeir; S. 75^{5} Sa scal dom; S. 76, L. 2 (34, a) Ef nokor; L. 7 Þeir scolo. S[1] S. 77^{7} (34, b) Þeir scolo. ʃ S. 78^{13} (35, a) Ef maðr; S. 81^{23} (36, a) Ef maðr; S. 82, L. 8 (36, b) Sa maðr; L. 19 Þeir ero; S. 85, L. 2 (38, a) Sa er; L. 7 Þeir menn; L. 17 J dom; L. 21 Þa scolo; S. 86, L. 1 En ef; L. 6 en þvi.
Ɣ L. 27 (38, b) Ef fleire; S. 87, L. 4 Nu ero þing; L. 7 Þat er mælt; L. 9 Nu gera. ʃ S. 90, L. 12 (40, a) En et; L. 24 Ef þeir; L. 28 Ef þeir; S. 91, L. 7 Ef hann; L. 18 (40, b) Ef hann. § S. 92^{2} Rofnar sect; S. 93, L. 2 (41, a) Ef sa; L. 7 Ef goðinn; L. 11 Of þa; S. 94^{3} Ef sa; S. 95^{26} (42, a) Ef monnom; S. 96^{5} Þeir menn; S. 97^{7} Ef goðar; L. 23 (42, b) Rétt er; L. 25 Enscis eigo; L. 26 Nefna scal; L. 27 Ef söc; S. 98, L. 3 Rétt er; L. 7 Stefna scal; L. 9 Ef þeir; L. 14 Rett er; S. 99^{10} (43, a) Þviat eins; S. 100, L. 7 (43, b) Ef maðr. ʃ L. 9 Ef þing heyiandi. § L. 16 Ef varþing.
ʃ L. 24 Ef þing ber; L. 28 Ef inan þings. § S. 101^{23} (44, a) Þav mál; S. 102, L. 10 Ef vtan þings; L. 22 (44, b) Ef hann; S. 103^{5} Hann scal; S. 104, L. 12 (45, a) Ef menn; L. 17 Þat vætte; L. 21 Ef goði; S. 105, L. 1 Ef quiþar; L. 17 (45, b) Ef goði; L. 19 Ef maðr; L. 27 Ef goði er; S. 106^{4} Ef maðr. ʃ S. 107, L. 4 (46, a) Ef þingheyiendr. § L. 9 Ef maðr; L. 12 Ef hann; L. 15 Ef hann. ʃ L. 22 Þing scal. § S. 108, L. 5 (46, b) Ef menn; L. 10 Ef menn; S. 109, L. 18 (47, a) Eigi vm gerir; L. 23 Þær ero; L. 26 Ef menn; S. 110, L. 3 Ef fiorbavgs sacir; L. 8 En ef. ʃ L. 14 (47, b) En ef. § S. 111^{4} Huartz sem. ʃ S. 114^{17}

---

[1] Dette Tegn synes ganske at være Bogstavet S; nedenf. S. 485[1] findes samme Tegn, liggende paa Siden.

(49, a) Ef þat. § S. 115, L. 4 Þeir menn; L. 11 Nv ero; L. 22 (49, b) Scipta scal; S. 116[5] En menn. ᚠ ʃ[1] S. 117, L. 11 (50, a) Ef maðr søkir utan þings man. ᚠ §[2] L. 13 Ef maðr geriz illvirki. § S. 122[8] (51, b) Ef sa. ʃ S. 124, L. 4 (52, a) Sa maðr. § L. 6 Ef alþingis domr; S. 128, L. 7 (53, b) Rettr er einvirki; L. 8 Ef lið er; S. 129[3] (54, a) Ef maðr; S. 130, L. 2 (54, b) Nu verðr; L. 13 Tekin er; L. 15 Slíca sócn; L. 18 Ef maðr; L. 21 Smiðar þeir; L. 26 Anartveɢi þeirra; S. 131, L. 10 (55, a) Ef maðr; L. 13 Ef maðr; L. 25 Ef maðr. ʃ S. 132[24] (55, b) Ef maðr. § S. 133, L. 2 Ef maðr. ʃ L. 8 J öllom. § L. 14 Þuiat eins er. ʃ L. 18 Ef maðr. § S. 134, L. 5 (56, a) Ef griþ maðr; L. 8 Ef hann; L. 18 Ef grið maðr. ᚠ[3] S. 135, L. 12 (56, b) Ef maðr mælir. § L. 29 (57, a) Ef grið maðr; S. 136, L. 8 Ef boandi; L. 12 Ef vigsacir; S. 137, L. 16 (57, b) Ef maðr. ʃ L. 26 Ef ɢoði; L. 28 Ef ɢoði. § S. 138, L. 7 Ef maðr. ʃ L. 21 (58, a) Ef menn. § L. 27 Ef maðr; S. 139, L. 5 Ef boande; L. 17 Ef sa; L. 21 (58, b) Ef quangaðr; S. 140, L. 4 Ef maðr; L. 25 Ef maðr; S. 141[23] (59, a) Ef ɢoði.

Vígslóði. § S. 144[15] (60, a) Þat er; S. 145, L. 3 Sa maðr; L. 9 Þat er oc mælt; L. 17 Sa maðr; L. 22 (60, b) Hvar þess; S. 147, L. 3 þat er; L. 11 Þott eigi; L. 15 Þat er mælt; L. 23 (61, a) Þessi averk; S. 148, L. 3 Þat er mælt; L. 5 Þo er. ʃ L. 18 Þa særir; S. 149, L. 5 Þriu ero; L. 25 (61, b) Rétt er. § S. 150[4] Þar er; S. 151, L. 3 (62, a) Lysa scal; L. 15 Þat er mælt; S. 152[16] (62, b) Þat

---

[1] Begge disse Tegn staae saaledes ved Siden af hinanden i Margen ud for dette Sted. [2] De her anførte Tegn staae ligeledes ved Siden af hinanden ud for nærværende Sted. Det forreste Tegn ved disse to Steder er skrevet ganske som Runen ᚠ. [3] Mærket i Membranen ligner noget denne Rune, med hvilken vi derfor have betegnet den.

er mælt; S. 153, L. 1 Þat er. ef; L. 9 Þat er mælt; L. 16 (63, a) Þat er mælt; L. 21 Þat er mælt. ʃ S. 154, L. 8 Þat er mælt. § L. 15 Þat er mælt. ʃ L. 23 (63, b) Þat er mælt. § S. 155, L. 5 Þat er mælt; L. 8 Ef maðr. ʃ S. 156^{11} (64, a) Þat er mælt. ꝛ S. 157, L. 17 (64, b) Huar þess. § L. 21 Ef maðr; L. 24 Ef maðr; L. 27 Þar er maðr; S, 158, L. 6 Nio vetvangs bva; L. 7 Þat er mælt: S. 159, L. 5 Buar ero. ꝛ L. 6 Ef maðr. § L. 19 (65, a) Einvirke er; S. 160, L. 1 Ef .ii. menn; L. 5 Ef ii. menn. ʃ L. 11 Ef ii. § L. 21 (65, b) Fyr bu; S. 161, L. 2 Þat er. ʃ L. 4 Þeir menn. ꝛ L. 7 Þat er mælt. § S. 162^{11} (66, a) Ef menn; S. 164^{19} (67, a) Þar er. ꝛ S. 165, L. 1 En þar; L. 11 Þeir menn. § S. 168, L. 2 (68, a) Ef sumir; L. 20 Rett er; S. 169^{20} (68, b) Ef unit er. ꝛ S. 170, L. 1 Eckia asialf; L. 21 (69, a) Eigi a. Y S. 171, L. 2 Ef kona. § L. 4 Bøtr allar; L. 7 Moþir aþriðiung; L. 10 Ef anar. ꝛ S. 172^{2} (69, b) Þat er ef. Y 173, L, 9 (70, a) Ef hann; L. 12 Ef hann. § L. 13 En ef boandin. Y L. 22 Ef utlendr. § L. 24 En ef. ꝛ S. 175^{13} (70, b) Ef þeir. § S. 175^{17} Þar er. Y S. 176^{5} (71, a) Ef þeir. § S. 177^{1} Vm averc. ʃ S. 178, L. 1 (71, b) Ef maðr. § L. 11 Þar er. ʃ S. 179, L. 9 En ef. § L. 13 En þar. ꝛ L. 18 (72, a) En sa er. § L. 20 Ef maþr spyr; L. 28 Sacar þær. ʃ S. 181^{8} (72, b) Rétt er. § S. 182 L. 2 Nu bva. ꝛ L. 11 (73, a) Ef vegandin. ʃ S 183, L. 4 Ef eigi; L. 13 (73, b) Jafnt scal. § S. 184^{13} Þat ero; S. 185^{4} En með[1].

---

[1] Ved dette Sted er først sat Mærket ꝛ. men dette er forandret til et andet Tegn, som det synes det her anførte, skjøndt dette ikke er fuldkomment klart.

Baugatal. ꝏ S. 194, Linie 8 (76, a) Þriðia brœðra ens. § L. 11 Ef o hælgir. ʅ L. 25 (76, b) Ef yngri maðr. ʃ S. 196, L. 1 (78, a) Nu er; L. 6 ANAR bavgr. Ɣ S. 199[18] (79, b) EN ef. § S. 200, L. 3 Nv ero; L. 11 (80, a) Nu lifa; L. 18 Nv ero; L. 23 Nu lifa; L. 28 Su er; S. 201[5] Nu er; S. 202[24] (81, a) Sua er mælt. ʃ S. 203, L. 7 Rett er. § L. 23 (81, b) Ef maðr; L. 26 Ef menn ero.

Lögrettu-þáttr. § S. 213[24] (85, a) Nu þræta menn vm lögmal.

Arfa-þáttr. Ɣ S. 218[8]—219[1] (87, a) Nu er. ʃ S. 221, L. 18 (87, b) Þat er oc. § L. 23 Moðir á. Ɣ L. 27 Nv huergi. § S. 222, L. 2 Ef móþir. Ɣ L. 13 (88, a) Barn þat. § L. 15 Sa maðr. ʃ S. 224, L. 8 (88, b) Ef kona; L. 11 Þat barn; L. 13 Þat barn. § L. 16 Ef maðr. Ɣ L. 19 (89, a) Sa maðr. ʃ L. 24 Ef kona § S. 225, L. 2 Þar at eins. ʃ L. 6 Sa maðr. § L. 10 Nv huerngi; L. 15 EN kona; L. 20 Þat er at; L, 23 (89, b) Ef karl maðrIN; S. 226, L. 6 Mær a; L. 9 Sa maðr; L. 11 Ef maðr; S. 227[17] (90, a) EN ef. ʃ S. 228, L. 10 (90, b) Ef styre maðr; L. 24 EN ef. § S. 229, L. 6 EN ef; L. 11 EN ef. ʃ S. 230, L. 3 (91, a) EN ef. § L. 11 Þar er; L. 21 Ef þeim. ʃ S. 231[4] (91, b) Þeir menn. § S. 232[20] Ef sa; S. 233, L. 10 (92, a) Ef sa; L. 13 Ef erfð; L. 22 Eigi scal. ʃ S. 234, L. 9 (92, b) Sa maðr. § L. 13 Nu kømr; L. 22 En þa; S. 235, L. 10 Slican cost; L. 22 (93, a) Nu fylgir; L. 25 Þat er mælt; S. 236, L. 1 Eigi a; L. 24 (93, b) Þat er ef; S. 238[6] Hann scal; S. 239, L. 2 (94, a) EN þviat eins. ʃ L. 10 Ef váR. § L. 12 Sycnir menn; L. 13 Ef maðr; L. 16 (94, b) Ef maðr; L. 19 Ef maðr; L. 22 Nv kømr; S. 240, L. 1 Ef maðr; L. 13 Eigi scal; L. 21 Ef þeir; S. 241, L. 6 (95, a) Nu

hvar. ſ L. 18 En ef; L. 19 Hann scal. § L. 23 Nv fer; S. 243[22] (96, a) Ef maðr; S. 244, L. 1 Ef maðr; L. 9 (96, b) Ef hann; L. 18 Ef maðr; S. 245, L. 5 Nu spyrsc; L. 18 Þótt þeir. ſ S. 247, L. 3 (97, a) Þat er. at. § L. 12 (97, b) Engi maðr; L. 15 Ef leysingr; L. 18 Lavngetin maðr; L. 23 Maðr a; L. 25 Eigi scal; S. 248, L. 3 Ef menn; L. 20 (98, a) Engi maðr.

Ómaga-bálkr. ſ S. 3, L. 10 (99, a) Nu ma (-leysing); L. 16 Ef hann; L. 18 Ef hann. § S. 4, L. 22 (99, b) *Nv ero; L. 27 Maðr a cost; S. 5, L. 1 Sit barn; L. 5 Ef hiu; L. 8 En ef. Y L. 19 (100, a) Ef þav; L. 25 Rétt er; S. 6, L. 4 Rétt er. § L. 9 En ef. ſ L. 22 (100, b) Faðeren scal. § S. 7, L. 5 Eigi scal. ſ L. 11 Omagin scal; L. 14 Þat er mælt. § S. 8, L. 11 (101, a) Þa er; L. 14 Ef menn; L. 21 Ef hann. ſ L. 24 Ef maðr; L. 25 Ef sa. § S. 9, L. 10 (101, b) Rett er; L. 16 Rett er; L. 23 Ef maðr. ſ S. 10, L. 5 (102, a) Eigi scal; L. 11 Ef maðr. § S. 11[20] (102, b) Þa scal. ſ S. 12, L. 2 Þar er. § L. 13 (103, a) Ef þeir menn. ſ L. 16 Ef maðr; L. 22 Ef omaginn. Y S. 13, L. 13 Þes a. ſ L. 26 (103, b) Enge maðr. § S. 14, L. 1 Engi maðr; L. 16 O hælgar ero; L. 20 Ef gongo menn. ſ S. 15, L. 4 (104, a) Ef maðr; L. 7 Ef maðr. Y L. 12 Ef manne. § L. 19 Ef omaginn; L. 24 Ef maðr. ſ S. 16, L. 4 Ef þeir. Y L. 6 Ef omagar ero. ſ L. 23 (104, b) Ef menn. Y S. 17[8] Ef ii. menn eigo. § S. 18, L. 4 (105, a) Ef omagi; L. 25 Ef sa. ſ S. 19, L. 14 (105, b) Ef hann. § L. 19 Hann scal; L. 22 Sa er anar. Y S. 20, L. 3 Þann a. ſ L. 17 (106, a) Ef maðr; S. 21[4] Nu ero; S. 22, L. 12 (106, b) Ef maðr. § L. 16 Ef anat; L. 22 Ef hin; S. 23, L. 5 (107, a) Barn scal; L. 6 Ef faðir. ſ S. 24, L. 7 Maðr er. § L. 15 (107, b) Jafn gorla. Y S.

25[25] (108, a) Eigi er; S. 26, L. 2 Maðr a. ℣ L. 12 Ef aɴat hiona. ₰ L. 15 Þar at eins. ʃ L. 21 (108, b) Rett er; S. 27[6] Ef tueir.

Festa-þáttr. ℣ S. 32[7] (110, b) Eɴ ef. ʃ S. 33[8] (111, a) Eɴ ef. ꝛ S. 35, L. 9 (111, b) Þa er kona. ʃ S. 37, L. 11 (112, b) Eɴ ef; L. 27 Þar er. ₰ S. 39[9] (113, a) Meɴ eigo. ʃ S. 40[23] (113, b) Sa maðr; S. 43, L. 18 (114, b) Ef erfðir; L. 22 Þat þeirra; L. 24 Þat þeirra; S. 46, L. 14 (115, b) Jafnan cost. ₰ L. 15 Ef aɴat. ʃ L. 20 (116, a) Ef þav; S. 52[8] (118, a) Ef kona. ₰ S. 53, L. 5 Scalat maðr; L. 7 Søkia a. ʃ S. 54[20] (118, b) Börn þav; S. 57, L. 10 (119, b) Sa maðr; L. 18 Þa menn; S. 59[11] (120, a) Ef legit. ₰ S. 61[22] (121, a) Ef maðr. ʃ S. 62, L. 1 Ef maðr lær manne; L. 5 Ef maðr leigir; L. 17 (121, b) Ef eigande. ₰ L. 20 Ef hross; S. 63[13] Ef ii.; S. 64, L. 4 (122, a) Ef fleire; L. 8 Ef hross; S. 66[14] (123, a) Ef manne; S. 68[13] (123, b) Ef bvaʀ; S. 70, L. 19 (124, b) Ef scip; L. 28 (125, a) Þar scolo. ʃ S. 71, L. 4 Allir menn. ₰ L. 13 Stýre menn scolo; L. 20 Ef menn. ʃ L. 28 (125, b) Huerr maðr scal. ₰ S. 72[7] J hofnine.

Landbrigða-þáttr. ʃ S. 76[16] (127, a) Sa er; S. 77, L. 1 Ef maðr. ₰ L. 8 Hann scal; S. 78, L. 3 (127, b) Leige bol scal; L. 13 (128, a) Ef sa. ʃ S. 79[10] Nu ero. ₰ S. 79[18] Ef þar; S. 80[9] (128, b) Þeir eigo. ʃ S. 81, L. 13 (129, a) Ef lyriti. ₰ L. 21 Sa maðr; S. 82, L. 2 Nu hefir; L. 8 (129, b) Ef maðr. ʃ L. 16 Þess land. ₰ S. 83[9] Ef cavpaɴdiɴ; S. 84, L. 2 (130, a) Þar er; L. 4 Nv hafa: L. 8 Þott þar; L. 11 Ef boandanom. ʃ S. 85, L. 2 (130, b) Hann scal. ₰ L. 16 Huaʀ þeirra. ʃ S. 86, L. 1 (131, a) Ef maðr. ₰ L. 4 Ef fram; L. 7 Nu kømr;

L. 10 Ef þeir; L. 17 Ef þeir; S. 87, L. 3 (131, b) Nv kömr; L. 18 Þa er. ſ S. 92^{22} (133, b) Ef maðr. § S. 95^{22} (135, a) Rett er; S. 96, L. 2 Ef hann; L. 13 En ef; L. 21 (135, b) Ef viðr; S. 97, L. 4 Ef engi; L. 20 Men eigo; L. 22 Men eigo. ſ S. 98^{10} (136, a) Hver maðr. § S. 99 L. 2 Ef þeir. ſ L. 23 (136, b) Þu scalt; L. 26 Þar er[1]; S. 100, L. 4 Sua scal; L. 15 Nv kys. § L. 26 (137, a) Ef golldit; S. 101, L. 7 Nu hevir; L. 14 Nv hefir; S. 103^{1} (138, a) Ef hann. ſ S. 104^{21} (138, b) Ef sa. § S. 105^{14} (139, a) Nv cavpir; S. 107, L. 10 (139, b) Ef varnar; L. 16 Ef sa; S. 117, L. 1 (144, a) Sa scal; L. 9 Menn þeir; S. 120^{13} (145, a) Buar scolo. ſ S. 121^{11} (145, b) Men ero. § S. 129^{13} (149, a) Ef hualr; S. 130^{7} En þott; S. 132^{14} (150, a) J fiorðom; S. 133, L. 3 (150, b) Nu þoat; L. 5 Nu gengr. ſ S. 137^{22} (152, b) Ef þar; S. 138, L. 10 Ef við; L. 14 Ef hann.

Um fiárleigur. § S. 140^{9} (152, d) Sva scal; S. 141, L. 2 Ef mæltir; L. 14 Ef þeir; L. 24 (153, a) En alengr; S. 142, L. 8 Ef sa; L. 18 (153, b) Ef eindage. ſ S. 143, L. 6 Þes a; L. 10 Ef eyct hælgan; L. 13 Ef þeir. § S. 144^{14} (154, a) Ef sa. ſ S. 149^{8} (156, b) Þeir menn; S. 155, L. 18 (159, b) Nv markar; L. 21 Hverr maðr.

Rannsókna-þáttr. ſ S. 167^{3} (164, b) þeir scolo þa. § S. 168, L. 11 (165, a) Sva scal; L. 14 Þar a.

Um hreppaskil. ſ S. 172, L. 25 (166, b) Ef maðr; L. 29 Ef omagi. § S. 176^{24} (168, b) Lög metendr scolo; S. 177, L. 3 Ef glepia; L. 10 Ef sócnar menn.

Um griðunga. ſ S. 188^{19} (173, a) Hver maðr.

Um sættir. ſ S. 189^{25} (173, b) Nv luca; S. 191^{10} (174, a) Ef sá.

---

[1] Mærket ſ har her tre Tværstreger.

Um rétt íslendinga í noregi. ʃ S. 196[17] (176, b) Ef utlendr; S. 197[2] Ef maðr.

Um tíundargjald. ʃ S. 210[23] (182, b) Fiorþung tiundar.[1]

---

[1] Det bemærkes, at medens Konungsbók i det Hele er udmærket conserveret, er der dog Blade i den, hvor den ydre Margen ikke er fuldstændig, uden at det bestemt kan afgjøres, om der muligen har været oprindelige Mangler i Pergamentet eller om Manglerne ere opstaaede senere. Paa disse Steder er nyt Pergament i senere Tider paalimet Bladene. Hvor disse Mangler findes, er der en Mulighed for, at der i Margen har været Marginalier, navnlig af de her under B omhandlede Marginaltegn, som nu ere bortfaldne. De Steder, hvor disse Mangler i Margen findes, ere følgende: paa Skindbogens S. 74, b og S. 75, a mangler hele den ydre Margen; paa S. 32, b og S. 33, a er det nederste Hjørne borte; endvidere findes ubetydelige Mangler paa S. 34, b og S. 35, a, S. 149, b og S. 150, a, S. 184, b og S. 185, a, samt paa S. 76, b og S. 152, a. I Forbindelse med det her Anførte, bemærkes, at jeg ved den nu foretagne Gjennemgaaen af Haandskriftet, der blandt Andet har nødvendiggjort en tildels vanskelig Undersøgelse af den indre Margen, hvor Marginalier let kunne undgaae Opmærksomheden, er bleven opmærksom paa, at der ved Ordene ix. bva quið paa Skindbogens S. 33, b, Udg., I, 74[19] er i Margen skrevet xii. q., og at der paa S. 79, a, Udg., I, 198 er ved Bogstavmærker tilkjendegivet, at Stykket S. 198[27]—[29] Nu er brøðrungr — bavga sem aðr skal indføres forud for Ordene Linie 19 Nu er systrungr, idet der nemlig udfor Ordene Nu er brøðrungr er sat Bogstavet a, udfor Nu er systrungr Bogstavet b, udfor den følgende Passus Linie 20 Ef engir Bogstavet c og udfor Ordene Linie 29 Nu lifa Bogstavet d.

VII.

De mindre afskaarne Stykker af A. M. 315 fol. Litr C, med nærmere Meddelelse om, hvorledes de antages at burde læses, og om den Text, hvorfra de maae antages at hidrøre.

A.

Læsningen af de enkelte Stykker.[1]

a. 1ste Side.

3die Stykke.[2] Første Part.
1. r þ
2. dø*m*þ
3. øfþ
4. gi

---

[1] Disse Stykker eller Strimler ere tidligere meddelte i Tillæget til Udgaven af Konungsbók (i de følgende Anmærkninger betegnet Till. K.), II, 232 flg., saaledes som vi da have læst dem. Skriften paa dem er i sig selv tydelig, men Vanskeligheden ved en rigtig Læsning er begrundet i, at Strimlerne ere saa smalle, og at de Bogstaver, eller Dele af Bogstaver, som findes paa dem, ere løsrevne fra den Sammenhæng, hvori de i Haandskriftet oprindelig have staaet. Hvor den her anførte Læsning er forskjellig fra vor tidligere Læsning i Till. K. eller fra Afskriften i Ny kgl. Saml. 1633, 4to (her betegnet 1633), er Bemærkning derom gjort i de følgende Noter. [2] Vi betegne her Stykkerne med samme Numere som i Till. K., men anføre dem i en anden Orden, nemlig den, hvori vi antage, at de have fulgt paa hinanden i Haandskriftet, i hvilket, efter det Resultat, vi ere komne til, samtlige her optagne Stykker have hørt

3die Stykke.	Første Part.	5. a v*m*b̄[1]		
	Anden Part.	6. aga	2det Stykke[2].	6. iaɴa[3]
		7. tínt[4]		7. ef
		8. ga*n*g		8. a d[5]
		9. a f[6]		9. ra*m* l[7]
		10. *ei*ʀa a[8]		10. t h
		11. agi[9]		11. at
		12. vta[10]		12. n fi[11]
		13. ɴ[12]		13. en h*ann*[13]

---

til samme Blad. Nærværende 3die Stykkes første Part har været øverst paa Siden, hvilket fremgaaer af, at der ovenfor den første Linie r þ findes en ubeskrevet Margen af Trefjerdedel Tommes Høide. Vi anføre her først for alle Stykkers Vedkommende den Side, som vi antage for første Side af det hele Blad, og derefter anden Side for alle Stykkernes Vedkommende. Første Side hos os her svarer for alle Stykkernes Vedkommende til, hvad der i Till. K. er betegnet som anden Side, og omvendt. Løbenumerne foran Linierne ere tilføiede af os. [1] Af det sidste Bogstav er kun en Del bevaret; Abbreviaturen vm er betegnet ved en Streg over v; Till. K.: a v̄; 1633: a vm. [2] Dette Stykke har hørt sammen med 3die Stykkes anden Part, saaledes at man, ved at føie Delene sammen, faaer en sammenhængende Skrift (aga iaɴa, tínt ef, osv.). [3] 1633: iann. [4] Den største Del af det sidste Bogstav t findes her, men en Del deraf kan ogsaa sees paa 2det Stykke; istedetfor ef paa nysnævnte Stykke har derfor Till. K.: t ef; 1633: t enn. [5] Da en Del af det sidste Bogstav g i gang paa 3die Stykke sees paa 2det Stykke, har dette foranlediget, at denne Linie i Till. K. er læst g a d; 1633: a d. [6] 1633: þa f. [7] Skrevet ra l, med Streg over a, hvilket ligesaa godt kan læses am som an; Abbreviaturen fremtræder ganske som ved Ordet fram i første Stykke af A. M. 315, Litr. C, Till. K., S. 231[20]. Till. K.: ra*n* l; 1633: ran. [8] Skrevet ʀa a, med Streg over ʀ, hvilket vi læse som eiʀa af Ordet þeiʀa; Till. K.: a a; 1633: þa a. [9] Till. K.: agı; 1633: ag. [10] 1633: utan. [11] Till. K.: i f; 1633: i fy (saaledes synes der at staae). [12] Findes ikke i Till. K. eller 1633, da det først er blevet tilgjængeligt ved at den Ende, ved hvilken Stykket var limet, er bleven løsnet. [13] Till. K.: n h*ann*; 1633: ti h.

4de Stykke.[1]	Første Part.	14. sex[2]	2det Stykke.	14. vik[3]
		15. va þ[4]		15. sco[5]
		16. oc h[6]		
		17. ǽsta[7]		
		18. vill[8]		
	Anden Part.	19. gþ;[9]		
		20. i. a[10]		
		21. a a		
		22. kio		
	Tredie Part.	23. N t	6te Stykke.[11]	23. ilþin[12]
		24. óm[13]		24. aga[14]

---

[1] 4de Stykkes første Part har hørt sammen med 2det Stykke, og været en Fortsættelse af 3die Stykke. [2] 1633: se. [3] Till. K.: vil; 1633: vil; ved Sammenholdelse med de Steder, hvor l og k findes i Haandskriftet, navnlig det i Till. K., S. 231—232 aftrykte Stykke, sees det, at det, der følger efter v i, ligner mest k. [4] Till. K. og 1633: a. þ. [5] Paa Grund af, at en Del af Linien nu er bortfalden, kan der ikke sees andet end sco; Till. K.: h sc; 1633: a sc; dette Sidste har Sandsynlighed for sig at være rigtigt. Afskriften 1633, der er skrevet paa en Tid, da dette Stykke har været længere, tilføier følgende Linier:

16. eimta
17. sv
18. hva
19. h sc

[6] Till. K.: sc h; 1633: e h. [7] Skrevet ęsta; Till. K.: esta; 1633: æst. [8] Af det første Bogstav v er kun en Del bevaret; Till. K.: ull; i 1633 er det utydeligt, om der staaer ull eller all. [9] Efter gþ er der Semicolon, hvilket ikke er optaget i Till. K. eller 1633. [10] 1633: l a. [11] Dette Stykke har hørt sammen med tredie Part af 4de Stykke, dog ikke ganske, idet der paa den Side, hvor de høre sammen, maa antages at være skaaret af saa meget, som svarer til et eller et halvt Bogstav. Det har været en Fortsættelse af 2det Stykke, men en mellemliggende Strimmel er bortfalden. [12] Till. K.: a þin; 1633: þi. [13] Endel af det sidste Bogstav mangler, hvorfor det i Till. K. og 1633 er læst ón. [14] Till. K.: laga; 1633: aga, med det første Bogstav underprikket.

4de Stykke. Tredie Part.	25. f h*ann*[1]	6te Stykke.	25. r e
	26. oc þ		26. a*n*gat[2]
	27. aga[3]		27. ɴ oc[4]
		5te Stykke[5].	28. Nv[6]
			29. tan[7]
			30. agiɴ[8]
			31. telia[9]
			32. s. oc
			33. ;Eng[10]
			34. brav[11]
			35. ᴍ*a*þr
			36. oc b[12].

---

[1] 1633 har kun hann. [2] 1633: gat. [3] Ikke anført i Till. K., da det først er fremkommet ved at Stykket er løsnet; 1633: a. [4] Till. K. og 1633: oc; herefter tilføier 1633 som endnu en Linie paa dette Stykke: n, men som imidlertid viser sig at have været den øverste Del af Bogstavet N af Linien 28. [5] Dette Stykke er en umiddelbar Fortsættelse af 6te Stykke, hvilket viser sig ved, at de paa det Sted, hvor de ere revne fra hinanden, passe fuldstændig sammen, og at v i Linien 28 ikke kan læses uden ved at man holder Strimlerne sammen. [6] Till. K.: N; 1633: enne. [7] Af det første Bogstav er kun en Ubetydelighed bevaret, men som ved Sammenligning med Skriftrækkene andetsteds paa disse Fragmenter viser sig at være en Del af et t; Till. K.: an; 1633: ann, hvilket er aabenbart urigtigt, da der meget tydeligt kun er eet n. [8] Af det første og det sidste Bogstav er bortskaaret en Del, men Læsningen er dog efter vort Skjøn utvivlsom; Till. K. og 1633: ign. [9] 1633: telr, med Prikker under det sidste Bogstav. [10] Till. K.: Eng, uden Semicolon foran; 1633: Enn. [11] Till. K.: brav; 1633: bra. [12] Fremkommet ved at Stykket er løsnet og findes derfor ikke i Till. K.; 1633: ge b. Herefter tilføier 1633 endnu en Linie, som nu er helt bortfalden, nemlig: 37. gö.

b. 2den Side.

		3die Stykke.[1] Første Part.	1. gøngo[2]
			2. v́þ[3]
			3. ǿrþi[4]
			4. ef
			5. b*avgs* G*arþ*[5]
2det Stykke.	6. gar[6]	Anden Part.	6. ero
	7. lia		7. M*enn* v*er*
	8. la þ		8. *ei*r al[7]
	9. go M*enn*[8]		9. ha
	10. M*enn* liá[9]		10. gø[10]
	11. nda		11. v*er*þi[11]
	12. ; Til		12. þes[12]
	13. kit		13. er[13]
	14. þes	4de Stykke. Første Part.	14. s ra[14]
	15. ga s[15]		15. íno*m*[16]

---

[1] Dette Stykke begynder øverst paa Siden med en ubeskreven Margen over den første Linie gøngo, paa samme Maade som ved S. 1, 1ste Linie. [2] 1633: öngo. [3] Till. K.: ó (?) þ; 1633: þ; den Del, der er bevaret af det første Bogstav, stemmer med v, som det ellers er skrevet i disse Fragmenter. [4] 1633: orþi. [5] Skrevet b. G[7], med en Streg skraas over det første Bogstav, som har gjort det mindre kjendeligt; Till. K.: *scog* G*ang*; 1633: ger. [6] 1633: ar. [7] Over r sees en Streg, der begynder paa andet Stykke ved þ, og som betegner Abbreviaturen; Till. K. og 1633: r al. [8] 1633: o menn. [9] Till. K. og 1633: menn lia; den her tilføiede Accent over a findes paa 3die Stykke. [10] Till. K og 1633: ge; da hele Bogstavet ø ikke er bevaret, har den tilbageblevne Rest deraf kunnet see noget lignende ud som e. [11] 1633: verþ. [12] 1633: þe. [13] Punctum foran er sees tydeligt. [14] Till. K.: ra; 1633: l ra. [15] Afskriften 1633 tilføier følgende Linier:

16. ar b	18. eigi
17. aga	19. madr.

[16] Af det første Bogstav sees kun en ringe Del; Accenten er tydelig;

4de Stykke. Første Part.

16. honom þat[1]
17. sin
18. lata[2]

Anden Part.

19. hley[3]
20. aɴ
21. bavgs ɢarþ[4]
22. inom

Tredie Part.

23. hla
24. honom 1[6]
25. veria
26. er
27. or bavgs[9]

6te Stykke.

24.[5] veria
25. scal
26. þeim[7]
27. r fi[8]
28. setvm

5te Stykke.

29. sigla
30. t ; E
31. hafa
32. hann sp
33. misse[10]
34. a siɴ[11]

Till. K. og 1633: nom. [1] 1633: om þ. [2] Till. K. og 1633: lat. [3] Till. K.: °ley; 1633: leyf; det, som er bevaret af det første Bogstav, sees ved Sammenholdelse med den øvrige Skrift at ligne h; til noget f eller andet Bogstav efter y sees der ikke Spor. [4] Dette fremtræder her ganske paa samme Maade som i 5te Linie af denne Side; Till. K. *scog gang*; 1633: ger. [5] Den øverste Linie paa S. 1 af 6te Stykke er Linie 23, medens den her er Linie 24, hvilket hidrører fra, at fuldkommen Eensartethed med Hensyn til Mellemrummene mellem Linierne paa de to Sider ikke er iagttaget. [6] Till. K.: h (?) ō; 1633: hönom. [7] 1633: þe. [8] Till. K. og 1633: r f. [9] Till. K. og 1633: n l; ved Sammenholdelse af begge Fragmentstykkerne fremgaaer det, at Læsningen bør være som anført (fior b*avgs*); b*avgs* er skrevet b, som ovenfor Linie 5 og 21. [10] 1633: isse; disse fire Bogstaver ere meget tydelige, ligesom ogsaa den Del, der er tilbage af det forud for dem gaaende Bogstav, synes, som ogsaa antaget i Till. K., at maatte være m. [11] 1633 a sn; det første Bogstav er der underprikket.

5te Stykke, 35. a sa
36. eldr
37. o[1]

B.

Texten af det Stykke i Grágás, Ómaga-bálkr, hvoraf de ovenanførte Brudstykker efter Gisning have været en Del.[2]

(S. 1)[a] [hverf]r þ[3][a af hendi honom. Ef þeir menn ero samfiorþungs er omaginn er] døm*þ*[r a hendr oc hinir er aþr

---

a Jfr. Konungsbók (Ómaga-bálkr), c 130, S. 12[13]; Staðarhólsbók (Ómaga-bálkr), c. 90, S. 121[12].

---

[1] Paa Grund af at endel af Stykket her er afrevet, sees der ikke hvad mere der har staaet i denne Linie; 1633 har oc. Naar den 37te Linie findes paa 2den Side af 5te Stykke, medens kun den 36te Linie findes paa 1ste Side, hidrører dette fra den ovenfor S. 495, Note 5 anførte Grund. [2] Ved Fremstillingen af Texten, saaledes som den efter Gisning kan antages at have været, naar der gaaes ud fra de ovenfor udfundne Brudstykker af de enkelte Linier, have vi benyttet Konungsbók og Staðarhólsbók, der her i det Væsentlige ere overensstemmende; det fra dem Optagne er sat i Klammer. [3] Hvad der saaledes ikke er i Klammer, er hvad der findes paa Brudstykkerne, efter den Orden, hvori dette er anført fra S. 490 ovenfor. Til noget Capitelskifte i det her Optagne kan der ikke paavises at være Spor, men det kan dog godt have været inddelt i Capitler, uagtet dette ikke fremgaaer af de Brudstykker, der haves.

hafa. þa scolo þeir føra omagann er aþr h]øfþ[o þangat til þess manz er a hendr er dømþr. Ef maþr gerir eí]gi v[iþ at taka viþ dømþom omaga samfiorþungs oc varþar þat fior bavgs garþ oc er þegar rett at stefn][1]a vmb [er reyniz før omagans. Rett er at maþr føri manni dømþan om]aga. iana[n[2] fiorþung ef hann vill oc varþar slict þar sem aþr var] tínt ef [eigi er viþ tekit oc avallt varþar fior bavgs garþ ef maþr lætr] ganga d[ømþan omaga. [a]Maþr er eigi skyldr at før[3]] a fram l[avngetin born þess manz er hann hefir aþr fram førþan føþor þ]eira at h[elmingi eþa at meira lut enda ætti hann annara om]agi at [vera ef þeir hefþi fe til at føra hann fram. [b]Ef omaginn er] vtan fi[orþungs þa scal a queþa at domi hvert hann scal søkia omaga]n en hann [scal søkia þangat omagann oc hafa a bravt førþan omagann er] sex[4] vik[or lifa sumars eþa fyrr. Nu vill hann eigi eptir koma s]va þ[a] sco[lo hinir[5]

---

a Jfr. K., c. 143, S. 24[7] og St., c. 115, 116, hvor Stykket Rett er at maþr føri ogsaa findes (foruden i K., c. 130 og St., c. 90), og hvor baade K. og St. derefter have nærværende Stykke. Her afbryder det Sammenhængen, og Ordenen er forskjellig baade fra K. og St.

b Med Hensyn til det herefter Følgende til Brudstykkets Slutning jfr. K., c. 130, S. 12[22] til c. 133, S. 16[2]; St., c. 90, S. 121[21] til c. 92, S. 125[22].

---

[1] Det her i Klammer efter K. og St. Optagne synes at være længere end der, selv naar Hensyn tages til Forkortelserne, vilde svare til en Linie, og Texten i nærværende Haandskrift har derfor maaskee været kortere; muligen har f. Ex. Ordet samfiorþungs ikke været medtaget. [2] Dette stemmer med St., l. c. og c. 115; K. har baade her og c. 143: inan fiorðungs. [3] Denne Linie synes for kort; maaskee har der staaet et þat er mælt at foran Maþr, eller ogsaa maaskee der her er begyndt nyt Capitel som i St. [4] Dette stemmer med K.; St.: viii. [5] Ordene scolo hinir ere stemmende med St.; K.: scal hin, hvilket iøvrigt maaskee er en Feilskrift, da det svarer til det derefter følgende hǫfðo.

hafa omagann þav misseri er aþr høfþo] oc heimta[1] [fulgor tvennar at honom. þeir scolo stefna vm fe þat et n]æ̇sta sv[2] [mar eptir miþviko dag i mitt þing. oc stefna hvartz hann] vill [i] bva[3][nda kirkio garþi eþa at logbergi oc telia varþa vtle]gþ; h*ann* sc[4][al quadda hafa heimilis bva omagans[5] v. til aþr hann stefn]i. a[t virþa viþ bok hverrar fvlgo omaginn þicki verþr þav misseri.[6] Nv scal fe þat døm][7]a a[nat svmar at gialda miþviko dag i mitt þing i bvanda kir]kio [garþi meþ aløgom oc meþ leigom. Þess a hann oc cost at hafa omaga]n til þi*n*[gs ef hann vill oc føra hann þangat til bvþar er sa er i bvþ er viþ] ómaga [a at taka oc føra honom meþ vatta ef hann er a þingi. En e]f h*ann* [e]r e[igi þar. þa scal hann føra a hendr hrepps monnom hans meþ vatta] oc þa*n*gat [til bvþar er þeir ero flestir i.[8] Nv eigo þeir heim at hafa om] agan oc [heimta kostnaþ sinn at þeim er omaginn er a hond dømþr.] Nv [hefir hann eigi til þings omagann þa scal hinn koma eptir fior]tan [nottom eptir vapna tak. En ef sa kømr þa eigi eptir er om]agin [var dømþr a hond þa scal hann nefna vatta at þvi en siþan stefna þar oc][9] telia [varþa fior bavgs

---

[1] Den sidste Del af dette Ord eimta er optaget efter 1633. [2] Det Samme gjælder om Bogstaverne sv. [3] Gisning for hva i 1633. [4] 1633 har, som ovenanført, h sc, hvilket her er optaget, idet vi antage, at h skal betegne h*ann*. [5] Vi vælge her Læsemaaden i St.: omagans, som den maaskee mere correcte end Læsemaaden i K.: sina. [6] Her indskyder St. et Stykke, S. 122, Linie 9—22, som ikke findes i K., og som nærværende Haandskrift ikke heller har havt. [7] Det her i Klammer efter K. og St. Optagne er længere end Linien kan antages at have været i det her foreliggende Haandskrift, hvis Redaction derfor maa antages paa en eller anden Maade at have været mere kortfattet. [8] Da Linien ellers vilde blive for lang, udelade vi efter Gisning det herefter i K. og St. Følgende: oc mæla sva at ec føre yðr af þvi at þer erot i einom hrepp allir. [9] Det her efter K. og St. Optagne er maaskee længere end der svarer til en Linie, og Redactionen har derfor mulig været kortere.

garþ. Engi maþr a at hafa omaga sinn til alþingi]s. oc [lata biþia matar þar. En ef hann hefir þa varþar fior bavgs garþ]; Eng[i maþr scal lata sitia eptir omaga sinn a alþingi er hann ferr a] brav[t. Nv ef hann lætr eptir sitia omagann þa varþar þat fior bavgs garþ. Ef annarr] м*aþ*r [flytr eþa førir omaga manz til alþingis oc gengr hann þar] oc b[iþr matar þa varþar honom fior bavgs garþ. Engi maþr scal gefa mat]gø[1][ngo monnom her a þingi. Eigi scolo menn bvþir sinar opnar lata standa til þess of mat mal. (S. 2)[2] Nv koma][3] *gøn*go [menn þar inn of mat mal oc biþia matar þa eigo þeir er b]v́þ [eigo at fa menn til at føra þa vt. En þott þeir se all hart vt f] ǿrþi[r þa eigo þeir ecki a ser ef ecki er ørkumbl gørt at þeim. En] ef [menn gefa þeim mat þa varþar þeim fior bavgs garþ. Þeim varþar oc fior] b*avgs* G*arþ*[4][er bvþina a ef hann fær eigi menn til at føra þa vt. Ohel]gar ero [bvþir gøngo manna[5] viþ broti þeirra er biþia matar a alþingi. Nv vi]lia м*enn* v*er* [ia bvþir þeirra þa varþar þat hveriom þeirra fior bavgs garþ. enda fal]la þ*ei*r al[lir[6] ohelgir er fyrir standa ef a þeim er unnit. Ef gøn]go м*enn* ha[fa fe at fara meþ þa a at taka af þeim gørvallt ef menn vilia. Ef] м*enn* liá gø[ngo monnom fiar sins eþa selia þeim at leiga til þings vpp e]nda v*er*þi [feit

---

[1] Optaget efter 1633. [2] Som ovenfor anført staaer det strax herefter følgende gøngo øverst paa Siden, men hvor denne øverste Linie har begyndt, lader sig ikke afgjøre; da den i ethvert Fald ikke har begyndt med gøngo, sætte vi dens Begyndelse her. [3] Det her i Klammer efter K. og St. Optagne er længere end en almindelig Linie i Haandskriftet, men dog maaskee noget mindre end to Linier. Maaskee har, som undertiden er Tilfældet, foruden den sædvanlige nederste Linie, Noget været skrevet der nedenfor i en kortere Linie. [4] Ordene þeim varþar oc fior bavgs garþ findes saaledes i K., men mangle i St. [5] Ordstilingen stemmer her med K.; St.: Buþir gongo manna allra ero ohelgar. [6] Ordet allir, som saaledes har staaet her i Texten, findes i St., men ikke i K.

tekit af þeim þa er eigi heimting til þess fiar]; Til þes[s eins fiar eigo menn heimting þott af gøngo monnom se te]kit. er [þeir hafa þiof stolit[1] eþa þess annars er sva kom i þeirra før at] þess ra[þ fylgþi eigi er fyrir atti at raþa. Ef maþr skytr niþr oma]ga sínom [eþa førir i hrepp annan enn omaginn eigi at vera þa varþ]ar[2] honom þat [iii. marka sekþ. Ef maþr hleypr i hrepp annan fra om]aga[3] sin[om þa varþar honom þat fior bavgs garþ[4]. Hrepps menn scolo] eigi[5] lata [ganga omagann. þeir scolo føra honom þann omaga. Ef] maþr[6] hley[pr or fiorþungi fra omaga sinom eþa førir hann omaga sinn i] an[an fiorþung enn omaginn eigi at vera oc varþar honom þat fior] b*avgs garþ* [oc eigo hrepps menn sakir þær. Sva oc ef hann hleypr af landi a bravt fra omaga s][7]ino*m* [oc varþar þat fior bavgs garþ. Ef manni verþr grunr at þvi at hann vill] hla[vpa af landi a bravt fra omaga sinom þa a hann cost at] v*er*ia hono*m* l[yriti førina hvart er hann vill at logbergi eþa at skipi. Hann] scal v*er*ia [styri monnom log lyriti at feria hann a bravt fra omogom] þei*m* er [hann er til kominn oc sva hasetvm. styri monnom varþa]r fior b*avgs* [garþ farning ef þeir fregna[8] lyritar vørzlo hans. en ha]setv*m* [varþar vtlegþ.

---

[1] Det kan neppe efter Liniens Længde med Bestemthed afgjøres, om der har staaet þiof stolit som i K., eller alene stolit som i St. [2] 1633: ar b; efter Gisning antage vi, at b er en Feillæsning for det følgende h. [3] Optaget fra 1633; K. og St. omogom. [4] Vi have her ikke optaget Ordet nv, som findes i K. (ikke i St.), men det kan iøvrigt ikke afgjøres, om det har staaet i vor Text. Herefter tilføier St. oc a landeigandi söc þa eða hreps stiórar. en þa sa er vill ef þeir vilia eigi. Denne Tilføining har K. ikke, og nærværende Text har heller ikke kunnet have den. [5] og [6] Optaget efter 1633. [7] Det her i Klammer efter K. og St. Optagne er muligen længere end der svarer til en Linie, og Redactionen har derfor maaskee været kortere. [8] Istedetfor fregna i K., har St. feria. oc spyri þeir; vi antage, at vor Text her har fulgt K., da Linien ellers vilde blive for lang.

Ef omaginn sitr strandsetri eptir er þeir] sigla[1] [a bravt þa varþar þeim farning hans iafnt sem lyriti se vari]t; E[f[2] maþr tekr omaga oc felr fyrir þeim er a bravt vildi] hafa [þa ræþr hann ser a hendr omagann meþan hann a fe til oc] h*ann* sp[yrr til hans lifanda.[3] Maþr scal fela omaga sinn inni sex] [4]misse[ri. þa ferr hann at osekio a bravt. Ef maþr hefir folgit omag]a sɪɴ [inni her enda fari hann a bravt af landi er a omagann þa] a sa [at hafa omagann er viþ hefir tekit sex misseri ef hann h]eldr [eigi vørþ til er hinn ferr a bravt. Ef þeir eigo ii. omaga saman] oc[5] [ero þeir baþir i einom fiorþungi þa eigo þeir at føra omaga þann a milli sin].[6]

---

[1] K. og St. have her f a r a. [2] Efter v a r i t har St. en lille Tilføining, som K. og denne vor Text ikke har. [3] Herefter har St. en lille Tilføining, som ikke findes i K. eller her. [4] Da m i s s e i denne Linie viser, at Texten i det her omhandlede Haandskrift paa dette Sted har været forskjellig baade fra K. og St., have vi efter Gisning stillet Sætningen M a þ r s c a l f e l a o m a g a s i n n i n n i s e x m i s s e r i. þ a f e r r h a n n a t o s e k i o a b r a v t, som findes lige nedenfor baade i K. og St., foran Sætningen E f m a þ r h e f i r f o l g i t osv., istedetfor at Ordenen af disse Sætninger i K. og St. er den omvendte. [5] Denne 37te Linie er optaget tildels efter 1633. [6] Vi have her i Klammer anført hele Sætningen ud, uagtet det saaledes Tilføiede, naar man gaaer ud fra, at der kun har været 37 Linier paa Siden, ikke fuldt har kunnet faae Plads paa denne.

VIII.

F. Magn. 161 4to.[1]

---

her er hinn forni kristin rettr[2]

1.

Þat[a] er vpphaf laga váʀa at allir menn skulo vera kristnir a landi her ok trva a einn ɢuð favðor ok a son ok a anda helgan. Barn hvert skal færa til skirnar er alit er. ok manz havfuð er á þóat noccor avrkvml se a ok til kirkiv færa. sem fyrst ma ok lata prest skira ef honum nair. Ef skap erfingi barns er ihea þa skal hann færa barn til skirnar ok sa maðr er hann biðr til. Ef eigi er skap erfingi barns ihea. þa skal bondi færa barn til skirnar sa er vist veitir cono þeiri er lettari er vorðin æða sa maðr er hann biðr til. Enn ef hvargi er þeira til. þa skulo þeir menn færa barn til skirnar er þar ero lavgfastir inan hvs. Ef engi er þeira til þa skulo þeir er næstir bva færa barn til skirnar. Ef

---

a Jfr. Skálholtsbók, c. 1, ovenf. S. 1, og de der anførte Haandskrifter.

---

[1] Dette Brudstykke bestaaer af 2 sammenhængende Membranblade, hvis første Del indeholder Slutningen af Biskop Arnes Christenret, nemlig fra c. 32, S. 196[12] eg æt vndan til Udgangen af c. 34 fyrir sina hond at profva. Umiddelbart derefter følger paa Brudstykkets Side 2 den her følgende Begyndelse af Graagaasens Christenret. Capiteltallet er tilføiet af os. [2] Ordet kristin rettr er tildels utydeligt.

sa *maðr* hef*ir* e*igi* syslo á at fæ*r*a b*a*rn til skirn*ar*[1] er skylldr er til æ*ða* syniar far*ar* sa e*r* beðin*n* er til þa v*a*rðar þ*at* fiorbavgs g*a*rð. hvarv*m*tveGGia þe*i*ra *ok* á sa savk e*r* vill. *ok* s*ka*l þe*i*ri savk stefna heiman. *ok* q*ue*þia ti*l* a þingi .ix. heimil*is* bva þ*ess* e*r* sottr[2] e*r*. Bondi e*r* skylldr at ala þa m*enn* er barn færa til skirn*ar*. iij. m*enn* fvlltiða. ok b*a*rn hiɴ fiorða man*n*. *ok* eyk ef þe*im* fylg*ir*. En*n* ef h*ann* a min*n*a fe en*n* h*ann* e*igi* þing f*a*rar kavpi at gegna. þa s*ka*l h*ann* veita þe*im* hv́s rúm en*n* selia þe*im* mat *ok* hey sva sem bvar vi*r*ða. Golldit s*ka*l mat*ar* ve*r*ð *ok* heys iɴan .xiiij. nátta. Ef bondi syniar þe*im* þes beina sem til e*r* skildr e*ða* vist*ar*. þa ve*r*ðr h*ann* sekr v*m* þ*at* .iij. ᴍorku*m*. *ok* a sa savk er vist*ar* er syniat[3]. [a] Þe*i*r m*enn* er b*a*rn færa til skirn*ar* s*ku*lo fara til heimil*is* p*r*estz. nema þe*i*r fin*n*i h*ann* fyʀ *ok* beiða[4] h*ann* barn at[5] skira. En*n* ef h*ann* v*a*rnar þe*im* *ok* varð*a*r h*onum* þ*at* fiorbavgs g*a*rð. oc eigu þe*i*r savk þa er b*a*rn færðu til skirn*ar*. Ef þe*i*r hitta p*r*est a favrnu*m* vegi þa lætr h*ann* rétt skirn vppi at h*ann* láti at lavgheimili sinu. Ef h*ann* hef*ir* e*igi* lengr[6] ve*r*it heiman ᴇɴ dag stund. En*n* ef h*ann* hef*ir* v*m* nótt heiman[7] ve*r*it æ*ða*[8] le*n*gr *ok* hitta m*enn* h*ann* a favrnv*m* vegi. *ok* beiða h*ann* skira barn þa lætr[9] (s. 3) h*ann* rétt skirn vppi at h*ann* láti at ki*r*kiv bō hinv*m* næsta. Ef b*a*rn e*r* e*igi*[10] sivḱt. Eɴ ef sótt e*r* ab*a*rni þa s*ka*l h*ann* þ*a*r skira e*r* vatni na*ir*

---

a Jfr. Sk. c. 2.

---

[1] Herefter er skrevet e*r* skirn*ar*, hvilket vi have udeladt som Feilskrift. [2] Rettelse for sekr. [3] Bogstaverne ia i dette Ord er bortfaldne formedelst et Hul i Membranfragmentet. [4] Rettelse for beiði. [5] Tilføiet. [6] Bogstavet g er bortfaldet formedelst et Hul. [7] Tildels bortsmuldret. [8] Først feilskrevet. [9] Bogstavet a i þa og lætr ere bortsmuldrede. [10] Skrevet over Linien.

fyrst. Prestr *skal eigi* sva fara heim*an* nótt *eða* lengr at *eigi* hafi[1] h*ann* þa reiðu *með ser* at h*ann* megi barn skira. En*n* ef h*ann* fer sva heim*an* at h*ann* hafe *eigi* þa reiðu *með ser* at h*ann* megi skira barn þa *verðr* h*ann* sekr vm *þat* .iij. MORKUM ef h*ann* kemr j ónga ravn vm. EN þa ef h*ann* kemr j ravn vm þetta *ok* stendr *þat fyri* skirn at h*ann* hafi *eigi* reiðu *til* þa v*arðar* h*onum* *þat* fior b*avgs garð* Ef barn elz j vt eyium. *ok er* erfingi barns jhéa. þa er h*ann* skylldr at *fæ*ra barn *til* skirn*ar* *ok* bvðv navt*ar* h*ans* *ok* þ*eir* m*enn* all*ir* er a l*an*di eru skylld*ir* at *fæ*ra barn til skirn*ar*. Sa *er* skylldr at liá skip *er* beðin*n* *er* *ok* fara *með* þ*eim* hv*er*r er beðin*n*. *er* *sva* sem fyrst má *fyri* veðrs savku*m*. Bondi *er* skylldr at ala þa m*enn* .v. er vtan *er*u komn*ir* ok barn[2] hin*n* .vj. man*n*. þ*eir* s*ku*lo færa þa m*enn* vt aptr er barn færðo til skirn*ar* *er* vtan færdv. Ef kona v*er*ðr lett*are* á favrnv*m* vegi. þa ero favronavt*ar* h*enn*ar skylldir at[3] færa barn til skirn*ar* *æða* þ*eir* sem fyrst v*er*ða beðn*ir*. Ef sa m*aðr* fær*ir* *eigi* barn til skirn*ar* *er* skylldr er t*il* *æða* syniar m*aðr* h*onum* far*ar* skips *æða* eyks at navðsynia lavsv. *ok* v*arðar* *þat* fiorb*avgs* garð.

2. vm ske*m*ri ski*r*n

[a]Ef barn *er* sivkt *sva* at þ*vi* *er* hætt við bana *ok* na*ir* *eigi* p*re*stz fvndi. eða *er* barn *með* litlv lifi fæðt þa a vlærðr m*aðr* at skira barn. *Ok* ef *þat er* at bonda hvsi þa s*ka*l t*a*k*a* vatn j k*er*alldi. En*n* ef barn v*er*ðr sivkt a. favrnv*m* vegi *sva* at ban vænt þick*ir* þa s*ka*l fara þar til *er* vatni .na*ir* *eða* sio. *ok* dýfa barnino j vatnit þrysv*ar*. *ok* mæla þ*essi* orð meðan. Jon eða gvðrun. Ek skire þic i nafni favðor *ok* sonar *ok* anda

---

a Jfr. Sk., c. 2, S. 4[3].

---

[1] Skrevet over Linien. [2] Ordene ok barn ere tilføiede. [3] Ordene skylldir at ere tilføiede.

heilags. *ok* s*ka*l við þesi orð ecki leGia *ok* ecki af t*aka*. *ok* e*ig*i skira nema j vatni. þo e*r* rett at v*m* siɴ se j drepit e*ða* hellt vatni a e*ða* avsit. ef e*ig*i ve*r*ðr ráð rv*m* at avðrv. Hrake gior*ir* onga skirn. Ís e*ða* sniár ge*r*ir onga skirn nema þ*at* þiðni. s*va* at þ*at* ve*r*ði at vatni. *ok* riða a e*ða* stavckv*a* a barnit. *ok* þ*vi* betr e*r* við*ara* kemr á vatnit. *ok* skire me*ð* þ*eim* orðu*m* e*r* aðr v*ar* sagt. Karl m*að*r á at veita skirn barni helldr en*n* kona. Eɴ ef h*ann* kan*n* e*ig*i orð ti*l* e*ða* atferli þa e*r* rétt at kona ken*n*i h*onum*. Ef karl m*að*r er e*ig*i til e*ða* ma h*ann* e*ig*i. þa s*ka*l kona skira *ok* v*ar*ðar h*enne* slikt se*m* karlm*anni* ef ho*n* kan*n* e*ig*i. Svein*n* .vij. vet*ra* gamall s*ka*l skira barn. ef e*ig*i e*r* ellre m*að*r til. þ*vi*-at eins s*ka*l yngri m*að*r skira ef h*ann* kaɴ Credo i*n* d*eum* *ok* p*ate*r n*oste*r. Þ*vi*at eins s*ka*l faðer skira barn sitt ef engi e*r* aɴaʀ til. [a]Ef faðer æ*ða* moð*ir* skira barn sitt f*yr*i navðsynia sak*ir*. þa s*ku*lu þav hafa samvistu e*ða* samhvilu se*m* aðr ef barn þotti davð vána. [b]Sa m*að*r e*r* barn hef*ir* skirt s*ka*l fara til fu*n*d*a*r við p*r*est ok kveða þav orð f*yr*i h*onum* sem h*ann* hafði j barn skirn *ok* segia til at fe*r*la hve*r* fylgdu. *Ok* ef p*r*esti þick*ir* rétt ve*r*a su skirn *ok* ef barn andaz þa s*ka*l (s. 4)[1] þ*at* at k*ir*kiv grafa *ok* syngv*a* liksong yf*ir*. En*n* ef barn lifnar þa s*ka*l p*r*estr veita þ*vi* alla reiðv þa e*r* vpp e*r* f*r*a þ*vi* e*r* j vatn e*r* drep*it* barninv. e*igi* s*ka*l skira j aɴ*at* sin*n* ef fyʀ v*ar* rett at farit. En*n* ef p*r*esti þick*ir* e*ig*i rett at skirn farit. hvart se*m* skort*ir* orð eða onnur atferli ok andaz barn þa skal þat eigi grafa at kirkiv. Enn[2] ef barn lifn*ar* þa s*ka*l p*r*estr veita þ*vi* fulla skirn s*va* se*m* ecki se at ge*r*t. E*igi* s*ka*l optaʀ skira barn ef

a Jfr. K., c. 261; St., c. 5.
b Jfr. Sk., l. c., S. 5[3].

[1] Denne Side er paa flere Steder meget utydelig. [2] Ordene fra orð eða onnur atferli ere tilføiede efter Gisning, da Membranen her er ulæselig.

þat hef*ir* skirt v*er*it j nafni fav*ður ok* son*ar ok* anda heilags enda se nockot vatt vorðit. En*n* hv*er*r se*m* gvðsifiar veit*ir* b*ar*ni *er* skylldr at ken*na* *þvi* credo *ok* p*ate*r no*ste*r. En*n* faðer *ok* moð*ir* *er*o skylld at gæta b*ar*ns sins *við* avllu*m* lifs haska vta*n* sott iɴa*n* .vij. vet*ra*. A hverivm degi se*m* þarf ma b*ar*n skira iafn vel jola d*ag ok* paska d*ag*. Ef p*re*str f*er*r *ei*gi rett at skirn *ok* v*ar*ð*ar* *þat* fiorb*avgs garð*. *ok* æ b*ysku*p savk þa. Ef b*ar*n andaz p*ri*msignt *ok* hef*ir* *ei*gi meire skirn þa s*ka*l *þat* g*ra*fa vt *við* k*ir*kiv g*ar*ð þ*ar* *er* mötiz vigð molld *ok* uvigð *ok* syng*va* *ei*gi lik song y*fir*. Ef b*ar*n *er* alit nær pasku*m* e*ða* hvita dogu*m* *ok* vill m*aðr* f*re*sta skirn ti*l* lavg*ar* d*ags* f*yr*i pascha e*ða* hvita daga þa *er* h*onu*m *þat* rett ef b*ar*n *er* *eigi* sivkt. En*n* skira þeg*ar* sivkt er. *ok* ef m*aðr* vill lavg*ar* d*ags* at biða þa s*ka*l h*ann* f*ar*a ti*l* p*re*stz *ok* lata h*ann* raða hv*ar*t h*ann* vill skira b*ar*n fyʀ e*ða* biða lavg*ar* d*ag*s. Karl m*ann*i hv*er*iu*m* *ok* kono xij. vet*ra* gomlu*m* *er* skyllt at kvn*na* þav orð *ok* atf*er*li *er* b*ar*n s*ka*l skira. En*n* ef þav kvn*na* *ei*gi f*yr*i vrækt*ar* sak*ir* e*ða* v*er*ði *ei*gi rett at farit v*ar*ð*ar* *þat* f*ior* b*avgs garð ok* æ b*ysku*p at raða f*yr*i savk þ*ei*ri. Hv*er*iu*m* m*ann*i er hyɢiandi hef*ir* ti*l* karl m*anni ok* konv *er* skyllt at kvn*na* credo *ok* p*ate*r no*ste*r. En*n* ef þav vilia *ei*gi kvn*na ok* hafi þav vit ti*l ok* v*ar*ð*ar* *þat* f*ior* b*avgs garð ok* a b*ysku*p at raða f*yr*i savk þ*ei*ri.

3. at f*ær*a lik ti*l* k*ir*kiv[1]

[a]Lik[2] hv*er*t s*ka*l fær*a* ti*l*[3] k*ir*kiv *þat* *er* at k*ir*kiv a lægt. sva sem m*enn* v*er*ða f*yr*st bvn*ir* ti*l*. Ef arftavkv m*aðr* ins andaða *er* hia þa s*ka*l h*ann* færa lik ti*l* k*ir*kiv *ok* sa m*aðr*

---

a Jfr. Sk., c. 3.

---

[1] Saaledes synes Overskriften at maatte læses. [2] Begyndelsesbogstavet sees ikke og er tilføiet af os. [3] Ordene færa til ere usikkre.

sem hann biðr til. Enn ef eigi er erfingi hia eða er hann eigi fulltiða þa skal bondi færa lik til kirkiv sa er vist veitti siðarst hinum andaða. Enn ef hvargi er hia erfingi ne bondi þa skulo þeir lavgfastir menn færa lik til kirkiv er þar ero næstir ok taka af fe þvi er hiɴ andaði atti lerept eða vaðmal at bva vm lik. Enn ef sa atti ecci fe til þa skal[1] hinn skylldr at fa til at bva vm lik er til kirkiv færir. Lavghelga daga alla er monnum rett at bva um lik ok gera kistu at ok fara með ok grafa nema .iij. daga a xij. manuðum paska dag ok jola dag ok langa favstv dag. Rett er at fara með lik favstu dag iɴ langa enn eigi skal þa iorð opna. Til þeirar kirkiv skal lik færa sem byskup lofar gravpt at. Bondi er skylldr at ala þa menn .v. er lik færa til kirkiv ok ross eða eyk ef þeim fylgir. Enn ef hann syniar þeim vistar. þa verðr hann sekr vm þat .iij. ᴍorkum ok a sa savk er vistar er syniat. Sa maðr er varðveitir kirkiv a grupt vppi at lata ok[2] skal þar grafa sem hann ræðr ok prestr sa er þar er. Lik skal eigi bera i kirkiv bert eða bloðugt[3]

[1] Usikkert. [2] Ordene fra Sa maðr er varðveitir kirkiv ere usikkre paa Grund af Membranens Utydelighed. [3] Her slutter Brudstykket nederst paa dets fjerde Side.

Registre og Oversigter.

I.

Register

over samtlige udgivne Haandskrifter af Grágás eller Dele af den, med Anførsel af deres Inddeling i Afsnit og Capitler.

Udgaven af Grágás efter det kgl. Bibliotheks Haandskrift (Konungsbók), første og anden Del, er her betegnet som I a og I b, Udgaven af Grágás efter Staðarhólsbók som II, og nærværende Bind som III. Hvor der ikke i Haandskriftet findes Capiteloverskrift er istedet derfor i Klammer anført Capitlets Begyndelsesord, dog med Udeladelse af Ordene þat er mælt eller deslige, hvor disse findes. Hvor der i Haandskriftet findes en forudgaaende Indholdsfortegnelse, og der tillige over det enkelte Capitel staaer en Overskrift, er denne sidste i Almindelighed fulgt, forsaavidt den afviger fra Indholdsfortegnelsen.

A. Hovedcodices (indeholdende en fuldstændigere Samling), eller Brudstykker eller Uddrag af saadanne.

I. Gammel kongelig Samling 1157 fol., Konungsbók.

II. A. M. 334 fol., Staðarhólsbók.

Erfða þáttr.

Vígslóði.

III. A. M. 315 fol. Litr. D (Brudstykke).

landᴅ brigþar þotʀ.

IV. A. M. 315 fol. Litr. C.

V. A. M. 125 A. 4to.

(Uddrag af en nu ikke tilværende Codex.)

B. Brudstykke af et Supplementhaandskrift, indeholdende nye Love, (eller muligen af en fuldstændig Codex, hvor det her Optagne har havt Plads f. Ex. i Slutningen af et Afsnit):

A. M. 315 fol. Litr. B.

C. Haandskrifter, som indeholde enkelte Dele af Grágás.

a. Kristinna laga þáttr (tildels med Tillæg af Bestemmelser, henhørende til andre Materier) i efternævnte Haandskrifter.

I. A. M. 351 fol., Skálholtsbók.

II. A. M. 346 fol., Staðarfellsbók.

III. A. M. 347 fol., Belgsdalsbók.

Membranafskrift af Belgsdalsbók, **A. M. 173 D. 4to.** (Brudstykke) III, 455

IV. A. M. 135 4to, Arnarbælisbók.

V. A. M. 158 B. 4to.

[1] Denne Overskrift og ligeledes Overskrifterne til c. 55, 56 og 64 ere efter Haandskriftets Indholdsfortegnelse.

VI. A. M. 50 8vo.

VII. A. M. 173 C. 4to (Brudstykke).

VIII. A. M. 181 4to.[1]

[1] Capiteloverskrifterne i dette Haandskrift begynde i Reglen med her segir, hvilke Ord vi have udeladt.

b. Reka-þáttr: **A. M. 279a 4to, þingeyrabók.**

c. Wm ny laug: **A. M. 58 8vo.**

II.

Sammenstillende Oversigt

over Indholdet af samtlige udgivne Haandskrifter af Grágás eller Dele af denne[1].

Staðarhólsbók er her lagt til Grund. Hvad der af Konungsbók maa betragtes som samme Lovforskrift eller ligefrem svarende til Stederne i Staðarhólsbók, er trykt med fede Typer, hvorimod almindelig Skrift er anvendt, hvor det Tilsvårende findes leilighedsvis i en anden Lovforskrift. Hvor der i Klammer er anført et Capitel- eller Sidetal med tilføiet Colon betegnes herved, at dertil svarer, eller at dermed kan jevnføres det derpaa følgende Citat. Mærket * betegner, at de derefter anførte Steder ikke have noget Tilsvarende i det andet Hovedhaandskrift (henholdsvis Konungsbók eller Staðarhólsbók), eller i noget af de to Hovedhaandskrifter. De Afsnit og Capitler, som findes i Konungsbók, men ere udeladte af Afskriveren af Staðarhólsbók, ville findes anførte efter Kristinna laga þáttr.

Staðarhólsbók.	Konungsbók.	Andre Haandskrifter.
Kristinna laga þáttr.		
p. 1-5, S. 1-7. (Yngre Regel om Nöddaab, udf. af Fader, S. 5^{11-12} — K., c. 261, Stf., Blg., Ab., 50, 181; ikke omtalt i Sk.; ældre Regel K., S. 6^{18-22} = A. M. 158, 173).	c. 1, S. 3^{3}-7^{26}; c 261, S. **215^{9}-215^{23}.**	Skálholtsb., c. 1, 2; Staðarfb., c. 1; Belgsdb., c. 1, 2; Arnarbb., c. 1; A. M. 158, c. 1; A. M. 50, c. 1, 2; A. M. 173, c. 1; A. M. 181, c. 1, 2. (Istf. St., S. 1^{6} scaparfe have Sk., Ab., 158 og 50: faðir).
*S. 3^{9-12}, $4^{16, 17, 18, 19}$, 5^{4-8}, 7^{2-3}.		181, l. c.[2].
		*Sk., S. 2^{5-6}, 3^{16-21}; Stf., S. 58^{19}.

---

[1] Herved er dog ikke medtaget Brudstykket F. Magn. 161. [2] ɔ: St., S. 3^{9-12} o. s. v. findes ogsaa i A. M. 181, l. c.

Staðarhólsbók.	Konungsbók.	Andre Haandskrifter.
(S. $4^{8-13,\ 22-23}$ mgl. i Stf. og 50; S. 5^{12-25} mgl. Blg., 158, 173; S. 5^{15-16} mgl. 50; S 5^{18-21} mgl. Sk.).		
Cap. 6-9, S. 7-14.	c. 2, S. 7^{28}-12^{19}.	Sk., c. 3; Stf., c. 2; Blg., c. 3; Ab., c. 2; 158, c. 2; 50, c. 3; 173, c. 2-5; 181, c. 3.
*S. 7^{22}-$8^{8,\ 14-15}$.		Sk., l. c.; 181, l. c.
*S. $8^{9-14,\ 15-22}$, 8^{23}-9^{6}, 12^{4}.		181, l. c.
*S. 8^{22-23}.		
(S. 11^{1-10} findes kun i K., Sk, 181; 14^{3-4} kun i K., Stf., 173, 181; 12^{4-6}, $13^{12-13,\ 18-19}$ mgl. 50).		
	*S. 10^{30}—11^{1}.	Sk., Stf., Blg., Ab., 50, 173, 181, l. c.
		*Stf., S. 64^{1-2} (= 173, S 282); Ab., S. 200^{28}; 173, S 278^{26}-279^{4}.
Cap. 10-14, S. 14-22.	c. 3, 4, S. 12^{21}—19^{2}.	Sk., c. 4-8; Stf., c. 3, 4; Blg., c. 4-6; Ab., c. 3-5; 158, c. 2-4; 50, c. 4; 173, c. 6-8, 181, c. 4-6. (Istf. St., S. 14^{23} morgin har Ab.: dag; istf. 17^{3} vi. har 158: iij; istf. 19^{8} xvi. har Stf.: xij.; istf. 21^{18} scog ɢang har 173: fiorbaugs ɢarð).
(St., S. 18^{17}: dagverðe; K., Stf., Blg., Ab., 158, 50, 173, 181: dagverði ok nattverði; i Sk. særlig Bestemmelse. S. 16^{23}-17^{8} mgl. Stf. og 173; 14^{13}-$15^{3,\ 7-14}$ mgl. Stf.; 14^{10} elldz gange mgl. Sk., Stf., Ab., 158, 173; 14^{25} mgl. 173; 15^{17-18} mgl. Ab., 181; 15^{18} mgl. Sk., Ab.; 15^{22} mgl. Sk., Stf., 50, 173; 17^{14} i lögrétto mgl. 158; 17^{21} sa er vill mgl. Blg., Ab., 181; 17^{23} sa er til hefir gefit mgl. Sk., 158; i Stf. er Sætningen vistnok forvansket; 18^{5} mgl. 158, 181; 21^{9} byscopi mgl. 50; 21^{22} heimta sem — mans mann, mgl. 158).		
*S. 16^{5-10}.		Sk., c. 4; 181, c. 5.
*S. 18^{12}, 19^{12}-20^{23}.		181, c. 6.

Staðarhólsbók.	Konungsbók.	Andre Haandskrifter.
		*Sk., c. 8, S. 19^{14-15} (= Blg., Ab., 158, 50, 173, l. c.); Stf., S. $64^{12, 14}$; Blg., S. 110^{5}; 173, S. 287^{22-25}; 181, S. 318^{11-12}.
Kap. 15, S. 22-24.	c. 5, S. 19^{4}-20^{16}.	Sk., c. 9; Stf., c. 5; Blg., c. 7; Ab., c. 6; 158, c. 5; 50, c. 5; 173, c. 9; 181, c. 8.
*S. 22^{20-22}.		Sk., l. c.; 181, l. c.
*S. 22^{24}.		181, l. c.
(S. $22^{16, 19}$ savnghus mgl. 158; 22^{18-19} mgl. Sk., Stf.; 23^{1-2} mgl. 50; 23^{4-13} mgl. Stf.; 23^{10-11} mgl. 158; 23^{11} viðrlavg mgl. Sk., Blg., Ab., 50).		
		*Sk., S. 20^{21}; S. 21^{3} (= Stf., 158).
Kap. 16, 17, S. 24—27.	c. 6, S. 20^{18-22}, 20_{23}—22^{20}.	Sk., c. 10; Stf., c. 5; Blg., c. 8; Ab., c. 7; 158, c. 6; 50, c. 6; 181, c. 9; (istf. St., S. 24^{11-13} findes afvigende Regel i 158).
*S. 25^{18} i kirkio.		Sk., Stf., Blg., Ab., 50, 181, l.c.
*S. 25^{7-10}.		Sk., l. c.; 181, l. c.
*S. 26^{1-4}.		Sk., l. c.
(S. $25^{1-4,\ 20-21}$ mgl. Stf.; 25^{15} sceo mgl. Sk., Blg., Ab., 158, 50; 25^{21-22} mgl. Ab.; 26^{9} byscopi mgl. 50; 27^{5} við þenna byscop mgl. 158).		
		*181, S. 330^{5}.
Kap. 18, S. 27—28.	c. 7, S. 22^{22}—23^{16}.	Sk., c. 11; Stf., c. 6; Blg., c. 9; Ab., c. 8; 158, c. 7; 50, c. 7; 181, c. 10; (St., S. 27:) A. M. 125, S. 440.
(S. 27^{17} kenir mgl. Sk.; sst. lætr mgl. 181; 27^{26}, 28^{4-5} mgl. 158).		
		*Sk., S. 25^{9-10}; Blg., S. 117^{13}; 158, S. 210^{11}.

	Staðarhólsbók.	Konungsbók.	Andre Haandskrifter.
Cap.	19-25, S. 28-36.	c. 8-10, S. 23^{18}-$25^{16, 20-28}$, 26^{4}-28^{14}; c. 181, S. 91^{13-14}; c. 204, S. 119^{10}.	Sk., c. 12, 13; Stf., c. 7, 8; Blg., c. 10, 11; Ab., c. 9, 10; 158, c. 8, 9; 50, c. 8, 9; 181, c. 11, 12; (istf. St., S. 29^{6-7} findes afvigende Bestemmelse i Sk., Stf., Blg., Ab., 158 og 50; istf. 34^{23} i vestri har Ab.: skapt ha).
	*S. $31^{1-4, 10-13}$, 31^{17}-$32^{7, 10-20}$, $33^{1-7, 8-13}$, 33^{16}-34^{2}, 36^{3}, 36^{11-12}.		(S. 31^{2-4}:) Sk., c. 12, S. 26; (S. 36^{3}:) Sk., Stf., Blg., Ab., 181, l. c.; (S. 36^{11-12}:) 50, l. c.
	(S. 28^{12} mgl. 181; 28^{23} bera a hrossi mgl. Stf.; 28^{20}-29^{1} mgl. 158; $34^{6, 21-22}$ mgl. 158).		*Sk., S. 30^{7}; Ab., S. 169^{18-19}.
Cap.	26-29, S. 36-41.	c. 11-14, S. 28^{16}-32^{13}; c. 18, S. 37^{2}; cfr. c. 168, S. 74^{13}.	Sk., c. 14-16; Stf., c. 9, 10; Blg., c. 12-16; Ab., c. 11-14; 158, c. 10-12; 50, c. 10-13; 181, c. 13-16; (om forudgaaende Faste findes afvigende Bestemmelser i Haandskrifterne).
	(S. $37^{4-7, 23}$ mgl. i Stf.; 37^{1-2} [= K., Blg., 50 og Ab., S. 174^{12}] nævner anden, tredie og fierde Juledag; Ab., S. 174^{10} udel. fierde; Sk., Stf., 158 og 181 tilf. femte; 38^{2} Faste før Chr. Himmelfartsd., yngre Regel, = K., c. 18, Sk., Stf., Ab., 158, l. c.; ældre Regel K., c. 12, Blg., 50 og 181; 38^{7} Faste før Pintse, yngre Regel, = K. c. 18, Sk., Stf., Blg., Ab., 158 og 181; ældre Regel K., c. 12, og A. M. 50; 38^{9-12} Helligdage i Pintsen, næstældste Regel, = Blg., 158, 50; ældste Regel K., c. 12; yngste Regel Sk., Stf., Ab. og 181 l. c. — St., c. 28 om Messedage mgl. Stf.; Agnes messa [vedtaget 1179], Ceciliumessa [1179], Ambrosiusmessa [1179] og viii. dagr fra xiii.da mgl. 158; Þorláksmessa S. 40^{12} [1199]		

Staðarhólsbók.	Konungsbók.	Andre Haandskrifter.
mgl. Blg. og 50; Jónsmessa [1200] og Magnusmessa mgl. Blg., 158 og 50; þorláksmessa S. 39^{13} [vedt. 1237] mgl. K., Blg., 158, 50 og 181. Istf. S. 40^{15} Fimtan har 158, 50, 181 og K., c. 168: Fiortan; Sk. og Stf.: Sextan; S. 41^{8} þorlacs messo [vedt. 1199] mgl. Blg., 158, 50; 41^{8} kirkio dag mgl. Ab.; Stf., Blg. og 158 tilføie her Olafsmessa).		
	*S. 36^{28-29}.	
		*Stf., S. 79^{12-13}; Ab., S. 177^{2-3} (= 181, S. 344^{9-10}); 181, S. 345^{9-16}; Sk., c. 16, S. 35^{8-10}; c. 18, 19; Blg., c. 67.
c. 30-35, S. 41-46. (S. 42^{16-18} findes, foruden her, kun i K. og 50, c. 15; 45^{3-5} mgl. Sk., Stf.; 42^{27} geitr, og 43^{9} smyrla mgl. Ab.; 43^{9} orno-smyrla mgl. Blg.; 43^{23} melracka oc kötto mgl. Stf.; 44^{14} o átan mgl. 158; 45^{18} na hual mgl. Stf. — Fastenætter i Fasten, ældste Regel, 11 i Tallet: K., S. 32; 158, 50; hertil føiedes [Aar 1217] 5, deriblandt Paaskenat, K., c. 18, S. 37; hermed stemmende [16 Nætter]: Sk., Stf., Blg., Ab. og 181; St., S. 41^{18} har 15 Nætter [udel. Paaskenat]. — Strengere Regel om Kjødspise i Adventstiden: St., S. 42^{1}, K., Blg., Ab., 158, 50, 181; mildere Regel: Sk., Stf. — Om Fastedage i Adventstiden findes afvigende	c. 15-17, S. 32^{15}-34^{18}, 34^{18}-36^{26}; c. 18, S. $37^{1, 3-4}$.	Sk., c. 20-26; Stf., c. 10; Blg., c. 17-23; Ab., c. 15; 158, c. 13-15; 50, c. 14-16; 181, c. 17-25; (istf. S. 42^{13} þvát dag har Blg. þuatt nott [cfr. K., c. 18]: istf. S. 43-44: tolv Aar som Fastealderens Begyndelse have Stf. og Ab. 16 Aar; istf. S. 42^{9-11} have Stf., 158, 50 afvigende Fasteregler; særlige Fasteregler for setumenn findes i Stf. og 158; istf. S. 44^{1} har 158 eigi iola nátt).

	Staðarhólsbók.	Konungsbók.	Andre Haandskrifter.
Cap.	19-25, S. 28-36.	c. 8-10, S. 23^{18}-$25^{16, 20-28}$, 26^{4}-28^{14}; c. 181, S. 91^{13-14}; c. 204, S. 119^{10}.	Sk., c. 12, 13; Stf., c. 7, 8; Blg., c. 10, 11; Ab., c. 9, 10; 158, c. 8, 9; 50, c. 8, 9; 181, c. 11, 12; (istf. St., S. 29^{6-7} findes afvigende Bestemmelse i Sk., Stf., Blg., Ab., 158 og 50; istf. 34^{23} i vestri har Ab.: skapt ha).
	*S. $31^{1-4, 10-13}$, 31^{17}-$32^{7, 10-20}$, $33^{1-7, 8-13}$, 33^{16}-34^{2}, 36^{3}, 36^{11-12}.		(S. 31^{2-4}:) Sk., c. 12, S. 26; (S. 36^{3}:) Sk., Stf., Blg., Ab., 181, l. c.; (S. 36^{11-12}:) 50, l. c.
	(S. 28^{12} mgl. 181; 28^{23} bera a hrossi mgl. Stf.; 28^{20}-29^{1} mgl. 158; $34^{6, 21-22}$ mgl. 158).		*Sk., S. 30^{7}; Ab., S. 169^{18-19}.
Cap.	26-29, S. 36-41.	c. 11-14, S. 28^{16}-32^{13}; c. 18, S. 37^{2}; cfr. c. 168, S. 74^{13}.	Sk., c. 14-16; Stf., c. 9, 10; Blg., c. 12-16; Ab., c. 11-14; 158, c. 10-12; 50, c. 10-13; 181, c. 13-16; (om forudgaaende Faste findes afvigende Bestemmelser i Haandskrifterne).
	(S. $37^{4-7, 23}$ mgl. i Stf.; 37^{1-2} [= K., Blg., 50 og Ab., S. 174^{12}] nævner anden, tredie og fierde Juledag; Ab., S. 174^{10} udel. fierde; Sk., Stf., 158 og 181 tilf. femte; 38^{2} Faste før Chr. Himmelfartsd., yngre Regel, = K., c. 18, Sk., Stf., Ab., 158, l. c.; ældre Regel K., c. 12, Blg., 50 og 181; 38^{7} Faste før Pintse, yngre Regel, = K. c. 18, Sk., Stf., Blg., Ab., 158 og 181; ældre Regel K., c. 12, og A. M. 50; 38^{9-12} Helligdage i Pintsen, næstældste Regel, = Blg., 158, 50; ældste Regel K., c. 12; yngste Regel Sk., Stf., Ab. og 181 l. c. — St., c. 28 om Messedage mgl. Stf.; Agnes messa [vedtaget 1179], Ceciliumessa [1179], Ambrosiusmessa [1179] og viii. dagr fra xiii.da mgl. 158; Þorláksmessa S. 40^{12} [1199]		

Staðarhólsbók.	Konungsbók.	Andre Haandskrifter.
mgl. Blg. og 50; Jónsmessa [1200] og Magnusmessa mgl. Blg., 158 og 50; þorláksmessa S. 39^{13} [vedt. 1237] mgl. K., Blg., 158, 50 og 181. Istf. S. 40^{16} Fimtan har 158, 50, 181 og K., c. 168: Fiortan; Sk. og Stf.: Sextan; S. 41^{8} þorlacs messo [vedt. 1199] mgl. Blg., 158, 50; 41^{8} kirkio dag mgl. Ab.; Stf., Blg. og 158 tilføie her Olafsmessa).		
	*S. 36^{28-29}.	
		*Stf., S. 79^{12-13}; Ab., S. 177^{2-3} (= 181, S. 344^{9-10}); 181, S. 345^{9-16}; Sk., c. 16, S. 35^{8-10}; c. 18, 19; Blg., c. 67.
c. 30-35, S. 41-46. (S. 42^{16-18} findes, foruden her, kun i K. og 50, c. 15; 45^{3-5} mgl. Sk., Stf.; 42^{27} geitr, og 43^{9} smyrla mgl. Ab.; 43^{9} orno-smyrla mgl. Blg.; 43^{23} melracka oc kötto mgl. Stf.; 44^{14} o átan mgl. 158; 45^{18} na hual mgl. Stf. — Fastenætter i Fasten, ældste Regel, 11 i Tallet: K., S. 32; 158, 50; hertil føiedes [Aar 1217] 5, deriblandt Paaskenat, K., c. 18, S. 37; hermed stemmende [16 Nætter]: Sk., Stf., Blg., Ab. og 181; St., S. 41^{18} har 15 Nætter [udel. Paaskenat]. — Strengere Regel om Kjødspise i Adventstiden: St., S. 42^{1}, K., Blg., Ab., 158, 50, 181; mildere Regel: Sk., Stf. — Om Fastedage i Adventstiden findes afvigende	c. 15-17, S. 32^{15}-34^{18}, 34^{18}-36^{26}; c. 18, S. $37^{1, 3-4}$.	Sk., c. 20-26; Stf., c. 10; Blg., c. 17-23; Ab., c. 15; 158, c. 13-15; 50, c. 14-16; 181, c. 17-25; (istf. S. 42^{13} þvát dag har Blg. þuatt nott [cfr. K., c. 18]: istf. S. 43-44: tolv Aar som Fastealderens Begyndelse have Stf. og Ab. 16 Aar; istf. S. 42^{9-11} have Stf., 158, 50 afvigende Fasteregler; særlige Fasteregler for setumenn findes i Stf. og 158; istf. S. 44^{1} har 158 eigi iola nátt).

Staðarhólsbók.	Konungsbók.	Andre Haandskrifter.
Cap. 53-55, S. 60-62.	c. 259, 260, S. 211^{17-20}, 214^{7}-214^{20}, 215^{5}; c. 144, S. 31^{1-2}; cfr. c. 256, S. 209^{4-16}	(St., c. 53, S. 60^{19}-61^{1} og c. 54, 55:) Sk., c. 4, 33; Stf., c. 3, 14; Blg., c. 5, 25, 31; Ab., c. 3, 17 [c. 54 mgl. i Ab.]; 158, c. 3, 17, 20; 50, c. 4, 17, 20; 173, c. 6; 181, c. 5, 33, 34; (c. 53, S. 60^{17}:) 315 B, IV, cfr. 181, c. 28; (61^{1-6}:) Sk., c. 4; (61^{1-9}:) Ab., c. 3; 50, c. 4; (61^{18}:) Sk., c. 34; (c. 54:) 148, S. 370; 315 B, IV.
*S. $62^{12, 14-15}$.		Sk., c. 33; Stf., c. 14; 181, c. 34; 315 B, IV.
	*c. 19 (misseristal), S. 37.	(K., S. 37^{22-25}:) A. M. 58.
	Þing skapa þáttr.	
	c. 20-85, S. 38-143.	(K., c. 77, 82:) A. M. 125, S. 411, 412.
	Heraf har et større Parti, Capitlerne c. 78-83, S. 128-141, sit Tilsvarende i St., c. 232-247, og til c. 71, S. 121-122 og c. 76, S. 124 svarer St., c. 234 og 216, ligesom endvidere en Række mindre Bestemmelser i dette og de følgende i St. udeladte Stykker ere optagne hist og her i St. og ville findes anførte hvert paa sit vedkommende Sted.	
	Lög sögo manz þáttr.	
	c. 116, S. 208-210.	
	Logretto þáttr.	
	c. 117, S. 211-217.	(S. 211^{8} cfr.:) 315 D, S. 220^{13}.

Staðarhólsbók.	Konungsbók.	Andre Haandskrifter.
	*_Bavga tal._	
	c. 113, S. 193-204.	(S. 202^{19}:) 125, S. 431 (cfr. St., c. 282, 360).
	* c. 165-169 (vm abyrgðir, vm haf scip o. s. v.), S. 66-75.	(c. 169, S. 75^{2-4}:) 125, S. 425.
	*_Rann socna þáttr._	
	c. 227-231, S. 162-169, og c. 233, S. 169-170.	(c. 227, 228, S. 163^{21}-165^{8}:) A. M. 315 C, S. 231-232; (c. 227, S. 162^{13}, 163^{9}:) 125, S. 440.
	*c. 239 (ef maðr fiðr grip aNars manz), S. 185-186.	
	*c. 245 (fra silfr gang); c. 246 (vm fiárlag maNa), S. 192-195.	(c. 245:) A. M. 624, S. 462; ved c. 246 jfr. Blg., c. 62, 63, 66.
	*c. 247 (fra rétt noregs konvngs a jslandi) og c. 248 (vm rett jslendinga i noregi), S. 195-197.	(c. 247, 248:) Skinnastaðabók, S. 463-466.
Erfða þáttr.		
Cap. 56, 57, S. 63-66.	c. 118, S. 218^{3}-220^{25}, 221^{6}-222^{6}.	(St., c. 56:) Blg., c. 45; (c. 56, 57:) 125, S. 412.
*S. 65^{4}.		

Staðarhólsbók.	Konungsbók.	Andre Haandskrifter.
Cap. 58, 59, S. 66-72.	S. 222^{6-13}, 222^{15}-$225^{2, 10-20}$, 225^{23}-227^{11}; c. 124, S. 236^{16}-237^{16}; c. 122, S. 231^{5}, 232^{5}; c. 126, S. $245^{5; 8}$, 244^{22}, $245^{18, 22}$.	(c. 58, S. 66^{10}:) Sk., c. 13; Blg., c. 49; 125, S. 412; (c. 58, 59:) Blg., c. 47; 125, S. 412, 413, 414.
*S. 70^{8-11}.		
Cap. 60, S. 72-73.	c. 119, S. 227^{13}-228^{9}.	
Cap. 61, S. 73-76.	c. 120, S. 228^{11}-229^{22}; c. 249, S. 197^{16}-199^{2}.	
Cap. 62, S. 76.	c. 77, S. 128^{15-18}; c. 127, S. 250^{1-8}; c. 118, S. 220^{26}-221^{5}.	
Cap. 63, S. 77.	c. 121, S. 229^{26}-230^{10}; c. 2, S. 9, 11; c. 118, S. 225^{6-10}.	Sk., c. 3, S. 9, 10; Stf., c. 2; Blg., c. 3; Ab., c. 2; 158, c. 2; 50, c. 3; 173, c. 4, 5; 181, c. 3; (S. 77^{15}:) 125, S. 413.
Cap. 64, 65, S. 77-83.	c. 122, 123, S. 230^{16}-232^{8}, 232^{20}-236^{14}.	(c. 65:) 125, S. 414, 415.
*S. 79^{7-10}, 81^{16}, 82^{13-16}.		*125, S. 414^{13-14}.
Cap. 66, S. 83-85.	c. 118, S. 221^{27}; c. 126, 127, S. 246^{4-5}, 246^{7}-247^{27}; (S. 83^{14}, 85^{15} cfr.:) 221^{23}, 220^{11}.	(S. 84, 85:) 125, S. 415.
Cap. 67, S. 85-87.	c. 127, S. 248^{8}-249^{2}; 247^{28}; 248^{3}; (S. 86^{22}:) 248^{25}; (S. 85^{21}:) c. 135, S. 18^{4}.	
*S. $86^{12-14, 16}$, S. 86^{18-20}.		
Cap. 68-70, S. 87-94 (S. 88^{15} yngre Regel om Ret til i Norge falden Arv; ældre Regel: K., S. 239^{11}).	c. 125, 126, S. 237^{18}-238^{2}, 238^{5}-$239^{6, 10-11, 12-13}$, 239^{16}-244^{22}; c. 127, S. 249^{5-6}; (S. 87^{16} cfr.:) 238^{2}.	(S. 88^{11}, cfr. K., c. 245,:) A. M. 624.

Staðarhólsbók.	Konungsbók.	Andre Haandskrifter.
p. 71, S. 94-95.	c. 126, S. 242^{22}-245^{8}; 245^{18-22}; 245^{22}-246^{2}.	(S. 95:) 125, S. 415.
p. 72, S. 95-96. (S. 96^{20} = S. 88^{15}, see ovenf. S. 542^{32}).	S. 245^{8-18}; c. 125, S. $239^{6-11, 13-16}$, 238^{2-5}; c. 122, S. 232^{10-20}; c. 118, S. 225^{20-23}; c. 120, 229^{22-24}.	
p. 73, S. 97-99.	c. 118, S. 218^{9-17}, 219^{15-25}; 222^{13-15}; 225^{6}, 226, 227; c. 94, S. 168^{14}; c. 268, S. 218^{11}; c. 126, S. 245^{22}-$246^{4, 5-7}$; c. 120, S. 229^{16}; c. 121, S. 230^{11-14}; c. 124; c. 125, S. 239^{6}.	(S. 97:) Blg., c. 45, 46; c. 56, S. 244^{13-14}; 315 B, I; (98^{5}:) 181, c. 4; (99^{2}:) Sk., c. 3; ($98^{8, 17}$:) 125, S. 413.
*S. 97^{19}-98^{5}.		Sk., c. 27; Blg., c. 35; 125, S. 415.
		*315 B, I, S. 227^{12-14}.
p. 74-77, S. 99-101.	c. 127, S. 247^{28}-248^{7}; $249^{2-5, 6-20}$; c. 118, S. 225^{2-6}; 225^{7-11}; c. 135, S. 17^{20}, 18^{4}; (S. 101^{2}:) c. 127, S. 248^{7-8}.	(c. 75:) 125, S. 413.
*S. 100^{2-4}, S. 100^{17-18}.		
p. 78, S. 101.	cfr. tildels som ældre Regler S. 249^{20-21}, c. 157, S. 51^{18-20}; (S. 101^{14-15}:) c. 155.	(S. 101^{6-11}, yngre Regel,:) 315 B, III.
*S. 101^{13-14}.		
p. 79, *S. 101^{17-21}.		
S. 101^{21-23}.	c. 122, S. 236^{1}.	
p. 80, *S. 102.		

	Staðarhólsbók.	Konungsbók.	Andre Haandskrifter.
	Omaga balkr.		
Cap.	81, S. 103-105.	c. 128, S. 3^{3}-5^{2}.	(S. 103:) 125, S. 416.
	*S. 105^{7-10}.	(cfr. c. 255, S. 206^{7}; c. 128, S. 5^{11}).	125, S. 416; 315 B, I.
	*S. 104^{9-11}; 104^{19} born (cfr. K., S. 4^{27}).		
Cap.	82, S. 105-106.	c. 128, S. 4^{22}, 5^{1}; c. 129, S. 8^{21}; c. 143, S. 23^{20-22}, 23^{22}-24^{1}.	(S. 105:) 125, S. 416.
	*S. $105^{14-17, 20-21}$, $106^{1-6, 7-10}$.		
Cap.	83-85, S. 106-108^{18}.	c. 128, S. 5^{2-25}, 6^{2-15}, 6^{25}-$7^{11, 14}$; c. 142, S. 23^{2}; c. 129, S. 9^{1}.	(c. 83, S. 107:) 125, S. 416-417.
	S. 108^{18}-111^{16}.	c. 128, S. 5^{2}-7^{18}.	
	*S. 106^{18}-$107^{2, 6-8, 18-20}$, $108^{2-3, 8}$.		
Cap.	86, 87, S. 111-117.	c. 129, S. 7^{20}-10^{18}; (S. 116^{18}:) S. 9, 10.	(c. 86, S. 114, 115, 116:) 125, S. 417-418.
	*S. $112^{8-11, 13-14}$, 113^{4-16}, 114^{18-19}, $115^{1-4, 6-7, 12-13}$, 116^{2-6}.		
		*c. 143, S. 24^{1-3}.	
Cap.	88-89, S. 117-120.	c. 130, S. 10^{20}-12^{2}, 12^{2-4}; c. 143, S. 24^{18}-25^{13}; cfr. c. 25, S. 47^{1}; (S. 117^{23}-118^{13}, $120^{10-12, 15-16, 18-23}$, cfr.:) S. 11; c. 143; c. 21, 22, 26, 39, 57, 77.	(c. 89:) 125, S. 418.
	*S. 118^{14-18}, $120^{12-14, 16-18}$.		

Staðarhólsbók.	Konungsbók.	Andre Haandskrifter.
p. 90-92, S. 121-126.	c. 130-133, S. 12^{2}-16^{24}; c. 143, S. 26$^{18-21}$; (S. 122$^{9-17}$:) S. 13^{4}.	(c. 90-92, S. 121^{12}-122^{9}; 122^{22}-125^{13}, $^{16-28}$:) 315 C, S. 496-497^{6}, 497^{11}-501^{11}; (c. 90, S. 124:) S. 125, S. 439.
*S. 122$^{17-22}$, 125 $_{14-16}$.		
p. 93-96, S. 126-128.	c. 134-135, S. 17^{2}-18^{6}; c. 128, S. 4^{11}; c. 127, S. 247^{28}.	
*S. 127^{16}-128^{3} (cfr. K., c. 127, S. 249$^{2-5}$, 249$^{6-7}$, c. 135, S. 17^{20}); 128$^{12-14, 15-16}$.		
p. 97-102, S. 128-133.	c. 136-139, S. 18^{8}-21^{13}; c. 68, S. 119^{26}.	(c. 100:) 315 B, VI.
*S. 132^{6}-133^{11}.		
103, 104, S. 133-135.	c. 140-142, S. 21^{15}-23^{9}.	
*S. 133$^{19-20}$, 134$^{5-6}$.		
105-108, S. 135-138.	c. 142, S. 23$^{9-12}$; c. 130, S. 13^{26}; c. 128, S. 3$^{8-16}$; c. 127, S. 248^{20}; c. 50, S. 86^{26}; c. 129, S. 10^{14}; c. 143, S. 27^{16}-28^{6}.	(c. 107:) 125, S. 418.
*S. 135$^{11-12, 13, 15}$, 136^{6} - 137$^{7, 12-16, 19-20}$, 137^{23}-138^{3}.		
109, S. 138^{23}-139 $^{1, 8-12}$, 140$^{4-5}$.	c. 128, S. 4$^{22, 27}$; c. 143, S. 23^{22}-24^{1}, 26$^{15-18}$; c. 129, S. 8^{21}.	
S. 140$^{9-16}$ (yngre mildere Regel om Forsørgelse af fjernere Slægtled, vedt. 1217).	Ældre Regel: c. 143, S. 25^{25}-26^{9}; yngre Regel (= St.) c. 18, S. 37$^{10-12}$.	

Staðarhólsbók.	Konungsbók.	Andre Haandskrifter.
(S. 139^{1-4}, 139^{12}-140^{4}, 140^{5-9} = St., c.81, 82, S. 105^{7} flg., see ovenf. S. 544).		(S. 139^{1}:) 315 B, I.
*S. 139^{4-8} (cfr. K., c. 128, S. 6^{4}; c. 143, S. 26^{15}).		
Cap. 110, S. 140-141.	c. 143, S. 26^{21}-27^{6}; (140^{19-22} cfr.:) c. 128, S. 6^{4}; c. 143, S. 26^{15}.	
Cap. 111; S. 141-142.	c. 143, S. 23^{14-19}, 24^{11}, 26^{12}; c. 128, S. 6^{7}, 7^{14}; c. 122, S. 234^{2}; c. 118, S. 218^{13}, $219^{19-21, 26}$.	(S. 142:) 315 B, I; Blg., c. 46.
(S. 141^{15-18} = St., c. 82, S. 106^{7}, see ovenf. S. 544).		
*S. $141^{10-11, 12-13}$, $142^{5-6, 8-9, 11-13}$.		
	*c. 143, S. 23^{14}.	
Cap. 112, S. 142-145.	c. 129, S. 9^{22}; c. 136, S. 18^{16}, 19^{6}; c. 53, S. 91^{27}; c. 39, S. 70^{26-28}; c. 143, S. 27^{6-13}; c. 128, S. 4^{7}, 6^{25}; c. 130, S. 11^{17}; c. 134, S. 17^{4}; c. 235, S. $178^{7-15, 17-25}$; c. 234, S. 173^{23-28}; (St., S. $145^{14, 24}$ yngre Regel, Straf fiörbaugsgarðr for ikke at underholde tilbørlig Communens Fattige m. m. = K., 235, S. 178^{24}; ældre Regel, iii. marka sekt,: K, c. 234, S. 173^{23-28}).	(S. 145^{4}:) 315 B, VI; (145^{16}:) 125, S. 419.
(S. 142^{22}-143^{9} = St., c. 91, S 124, 125, see ovf. S. 545).		
*S. $143^{12-13, 16, 18}$, 143^{22}-$144^{11, 19-22}$, $145^{1-7, 18-19, 20-22}$.		

Staðarhólsbók.	Konungsbók.	Andre Haandskrifter.
ap. 113, S. 145-147.	c. 82, S. 139^{26}; c. 235, S. $179^{2-9,\ 10-11,\ 14-16}$; c. 234, S. 172, 173; c. 255, S. 206^{19}: c. 129, S. 9^{13}.	(S. 145-146:) 125, S. 419.
*S. 145^{26}-$146^{5,\ 6-9,\ 14-21}$; $147^{1-9,\ 18-20}$.		
ap. 114, S. 147-148.	c. 143, S. 26^{18}; c. 132, S. 15^{4}; c. 68, S. 119^{26}-120^{5}; c. 23, S. 44^{17}; c. 130, S. 11; c. 25, S. 47^{11}.	(S. 147^{23}, 148^{11}:) 315 C, S. 500.
*S. 147^{25-26}, $148^{8-11,\ 13-15}$.		
ap. 115, 116. S. 149-150.	c. 143, S. 24^{4-18}, 25^{13-15}, $26^{9-12,\ 12-14}$, 27^{13-16}, 28^{6-9}; c. 158, S. 53^{17}.	(c. 115, 116, S. 149^{2-10}:) 315 C, S. 497; (c. 116:) Blg., c. 46; 125, S. 419.
		*125, S. 419^{16}.
ap. 117, S. 150-151.	c. 143, S. 28^{9-20}; c. 254, S. 203^{19-20}, 204^{5-8}.	125, S. 419.
Festa þáttr.		
ap. 118, 119, S. 155-156.	c. 144, S. 29^{3}-$30^{11,\ 11-13}$, 35^{1}; c. 253, S. 203^{5-12}; (S. 155^{11-15}:) c. 118, S. 218^{16}, 218^{9-10}, cfr. 225^{3-4}; c. 94, S. 168^{13-14}; (155^{15-19} cfr.:) S. 29^{13}, c. 118, S. 219, 225^{3}.	(c. 118:) 315 B, I; Blg., c. 46, 48; (c. 119:) Blg., c. 48. 125, S. 420.
*S. $156^{3-4,\ 5-6,\ 8-9}$.		
		*315 B, I, S. 227^{13-14}.
ap. 120, S. 157.	(S. 157^{2-18} yngre Regel, vedt. 1217, om Ægteskabsforbud:) c. 18, S. 37^{4-12}; ældre Regler c. 144, S. $30^{11,\ 13-17}$, 31^{2-3}; c. 163 S. 60^{14}-61^{2}; (S. 157^{5-14}:) c. 163, S. 60^{22}-$61^{2,\ 2-4}$; c. 144, S. 31^{3-8}.	(S, 157^{8}:) Blg., c 44.
ap. 121, S, 157-158.	c. 144, S. 31^{8-15}.	Sk., c. 2, S. 6.

Staðarhólsbók.	Konungsbók.	Andre Haandskrifter.
Cap. 122-125, S. 158-162.	c. 144, S. 31^{15-25}, 32^{7}-35^{9}; cfr. c. 169; (S. 159^{7}: legorðz sakir; K., sectar sacir).	(c. 122, 123, S. 158^{14}, 159^{4}:) Sk., c. 13, S. 30.
*S. 161^{18-19}.		
Cap. 126, 127, S. 162-163.	c. 144-146, S. 35^{1}, 35^{9}-$36^{19, 21-23}$.	
Cap. 128-131, S. 164-166.	c. 147, S. 37^{2}-38^{11}; (S. 165^{19} flg.:) c. 18, S. 37^{6}, c. 163, S. 61^{2}; c. 144, S. 31; c. 147, S. 37, 38.	(c. 131:) Blg., c. 44.
*S. 164^{17-18}, 165^{21-22}, $166^{10-17, 19-22, 24-26}$.		
Cap. 132, S. 167.	c. 148, S. 38^{13}-39^{9}.	125, S. 420.
	*S. 39^{5-6}.	
Cap. 133, S. 167-168.	S. 39^{9-22}.	Sk., c. 17; Blg., c. 49.
Cap. 134-140, S. 168-173.	c. 149, S. 39^{24}-41^{10}; c. 150, S. 42^{5}-43^{29}; c. 158, S. 55^{5-8}; c. 151, S. 44^{2-16}; (173^{13-15}:) c. 154, S. 46^{17}; c. 128, S. 5^{2}: c. 95, S. 171^{9}; ($173^{2-10, 12-13}$:) c. 149, S. 41^{22-24}, 40^{10}; c. 118, S. 224^{20}.	c. 134, S. 168^{12}:) Sk., c. 17; 125, S. 420; (c. 136, 139, 140:) 125, S. 420-421.
*S. 173^{10-12}.		
Cap. 141-143, S. 173-176.	c. 152-154, S. 44^{18}-46^{25}; c. 95, S. 171^{7}.	(c. 141:) 125, S. 421.
Cap. 144, S. 176-177.	c. 155, S. 47^{2-20}, 47^{25}-48^{5}; c. 254, S. 204^{3-4}.	Blg., c. 50; 125, S. 421, 422.
	* c 155, S. 47^{20-25}; c. 254, S. 203^{21}-204^{3}.	125, S. 422.

Staðarhólsbók.	Konungsbók.	Andre Haandskrifter.
ap. 145-148, S. 177-179.	c. 156, S. 48^{7}-49^{22}; c. 254, 203^{14-19}; c. 118, S. 218^{16}-219^{26}, 218^{9} cfr. 225^{3}; c. 94, S. 168^{13}; (S. 177^{23} leysingio; K.: leysings kono).	(c. 145:) 315 B, I; Blg., c. 46, 51; 125, S. 422; (c. 146:) Blg., c. 50, S. 242; 125, S. 422.
*S. 177^{19-21}.		*Blg., S. 242^{20-21}.
ap. 149-151, S. 179-181.	c. 156, S. 50^{7-25}, 51^{2-11}; c. 158, S. 55^{14-19}.	(c. 151:) Blg., c. 43; Ab., c. 18.
*S. 179^{13-16}.		
ap. 152, S. 181-182.	c. 162, S. 59^{18}-60^{11}; c. 158, S. $56^{4-5, 20-21, 25-26}$; c. 156, S. 51^{11-12}, 51^{4-1} .	Blg., c. 43, S. 237^{26}; c. 41, S $236^{9-21, 22-26}$; c. 52, S. 243^{6}; Sk., c. 9, S. 20; Ab., c. 18.
ap. 153, S. 182-183.	c. 157, S. 52^{17-19}; c 156, S. $51^{8, 11, 12-16}$; c. 161, S. 58^{13-19}, 59^{4-11}; c. 158, S. 54^{7}.	Blg., c. 41, 43; Ab., c. 18; 125, S. 422-423.
*S. 182^{15-17}.		
ap. 154-157, S. 183-187.	c. 156-158, S. 49^{22}-50^{6}, 50^{25}-51^{2}, 51^{20}-$52^{8, 11-16, 21-23}$, 53^{2}-54^{7}, 54^{7}-55^{4}, 55^{19}-56^{4}; c. 50, S. 87^{7}; c. 62, S. 113^{23}.	(c. 155:) Blg., c. 52, 55; (c. 156:) Blg., c. 52, 53; 125, S. 421; (c. 157:) 125, S. 423.
*S. 184^{11-12}.		
	*S. 50^{6-7}.	
ap. 158-160, S. 187-189.	c. 159, 160, S. 57^{2}-58^{11}; c. 156, S. 50^{14}; c. 159, S. $57^{2-4, 10-14}$; c. 103, S. 179^{1}.	(c. 158, 160:) Blg., c. 54 (St., S. 189^{8-9} = Blg., S. 243^{26}-244^{1}); (c. 158:) 125, S. 423.
*S. $188^{9-12, 19-22}$, 189^{5-7}.		
ap. 161, S. 189-190.	c. 112, S. 191^{26}-192^{22} (St., S. 190^{12}: eigin kono; K.: carnaþar).	

	Staðarhólsbók.	Konungsbók.	Andre Haandskrifter.
Cap.	162, S. 190-192.	c. 158, S. 55^{14}, 56^{20}; c. 162, S. 59^{23}-60^{11}, **60^{11-12}**.	Blg., c. 41, S. 236 $^{21-22}$; c. 42, 43; Ab., c. 18.
	*S. 191^{3}-192^{9}.		Blg., c. 36.
			*Blg., c. 36, S. 146^{5}.
Cap.	163, S. 192.	c. 118, S. 222^{7}; c. 143, S. 25^{16}; c. 158, S. 53^{17}, 54^{2}.	125, S. 423.
	*S. 192^{18-19}.		
Cap.	164, *S. 192-193.		
Cap.	165, S. 193-195.	c. 128, S. $4^{7, 19}$; c 110, S. 189^{4}; c. 44, S. 78^{6}; c. 158, S. 53^{21}; c. 161, S. 58^{18-19}, **58^{19}-$59^{4, 11-16}$**.	125, S. 422-423; Blg., c. 57.
	*S. 193^{14-21}, 194 $^{6-12, 15-16}$.		
Cap.	166, S. 195-199.	c. 156, S. $49^{1, 7-11, 18}$, 51^{4}; c. 158, S. 55^{14}; c. 157, S. 51^{20}, 52^{17}; c. 161, S. 59^{8}; c. 162, S. 59^{23}; c. 144, S. 31^{7}; c. 118, S. 226^{11}.	Blg., c. 43, S. 237^{22}; c. 41; c. 47, S. 240; Ab., c. 18.
	*S. 196^{4-14}, 198 $^{2-14}$.		
Cap.	167, 168, S. 199-200.	c. 156, S. 48^{9}; c. 118, S. 219^{18}; c. 149, S. 41^{10}; c. 145, S. 36^{11}.	(c. 167:) Blg., c. 51; 315 B, I; (c. 168:) Blg., c. 40.
	*S. $199^{7-12, 14-15}$, 200^{2-6} (cfr. K., c. 158, S. 55^{5}).		
Cap.	169, S. 200-203.	c. 158, S. 53^{2-19}, $54^{2, 11}$; c. 157, S. $52^{4-6, 8-11}$; c. 161, S. 58^{13}; c. 156, S. 51^{12}.	Blg., c. 52, 55.
	*S. 200^{13-18}, 201 $^{1-11, 15-16, 18-22}$, 202^{15-16}.		

	Staðarhólsbók.	Konungsbók.	Andre Haandskrifter.
ap.	170, S. 203.	c. 128, S. 5$^{8, 19, 23}$; c. 158, S. 56$^{6-19}$.	(S. 203^{10}:) Blg., c. 42; Ab., c. 18; (203^{21}: iii. merkr; Blg. og Ab.: vi).
	*S. 203$^{5-6, 8}$ (cfr. som . ældre Skilsmisseregel K., c. 149 = St., c. 134).		(Yngre Skilsmisseregel = St., S. 203$^{5-8}$:) Blg., c. 40, S. 236$^{2-4}$.
ap.	171, S. 204-205.	c. 149, S. 41$^{10-22}$, 41^{24}-42^{3}; c. 144, S. 31^{26}-32^{7}; c. 118, S. 222^{11}.	Sk., c. 13, S. 30; Blg., c. 49, 38.
ap.	172-173, S. 205-207.	c. 144, S. 30^{17}-31$^{1, 8-10}$; c. 147, S. 37^{23}, 38^{6}; c. 156, S. 50^{18}, 51^{4}; c. 18, S. 37^{4}; c. 158, S. 55$^{8-14}$; c. 94, S. 168^{25}-169^{5}; c. 162, S. 60^{11}; c. 122, S. 232$^{8-10}$; c. 161, S. 59^{11}; c. 163, S. 61^{3}.	(c. 172:) Blg., c. 32, 44, 39; Ab., c. 18.
	*S. 205$^{20-21}$, 206$^{5-11, 17-19}$, 207$^{10-12}$.		(S. 205$^{20-21}$:) Blg., c. 32, 44; Ab., c. 17.
ap.	174-175, S. 207-208.	c. 164, S. 64^{20}, 65^{11}.	
	*S. 207$^{14-17}$, 208$^{2-9}$.		(208$^{7-8}$:) Sk., c. 35, S. 54$^{16-17}$.
ap.	176, S. 208-209.	c. 221, S. 140^{9}-141^{3}; 141$^{9-12}$, cfr. 141$^{2-9}$; 145$^{1, 24}$; (209^{20} cfr.:) c. 33, S. 60^{4}; c. 172, S. 78^{10}.	
		*c. 158, S. 56$^{22-24}$.	
	Um fiárleigor.		
ap.	177-183, S. 213-221^{6}; 224$^{1-28}$.	c. 221, 222, S. 140^{3}-148^{13}.	(c. 177, 179:) Blg., c. 63.
	S. 221$^{6-8}$, 221^{18}-223$^{9, 17-22}$.	S. 147^{8}; c. 170, 171, S. 75$^{8-20}$; c. 250, S. 199^{4}-200^{13}; c. 236, S. 180$^{2-7}$.	(c. 182. S. 221:) 315 B, II.

Staðarhólsbók.	Konungsbók.	Andre Haandskrifter.
*S. 213^{13-14}, 221^{8-18}, 222^{1}, 223^{10-17}.		(S. 221^{13-18}:) 315 B, V.
	*S. 141^{4-5} (cfr. St., c. 53, S. 61^{13-14}).	
		*Blg., c. 63, S. 248^{13-18}.
Cap. 184-186, S. 225-229.	c. 223, S. 148^{15}-152^{3}; c. 62, S. 114^{24}-115^{1}; c. 192, S. 99^{2}, 100^{4}.	(c. 184:) 125, S. 424.
*S. 229^{3-5}.		
	*S. 150^{25}-151^{1}.	
Cap. 187-199, S. 229-236.	c. 225, S. 154^{28}-156^{3}, 156^{4-18}, 156^{13}-161^{10} (St., S. 232^{16} .ii. manaðr; K.: manaðr; 233^{18} viii.; K.: vii.); c. 64, S. $117^{13-17, 18-20}$ (S. 229^{11-12} cfr.:) S. 154^{28}; (230^{7-8}:) c. 221, S. 144^{7}.	(c. 191, S. 231, cfr. K.: c. 225, S. 156^{23}:) 125, S. 427; (c. 188:) Sk., c. 35.
*S. 230^{8-9}, 232^{11}.		
	*S. 159^{27-28}.	
Cap. 200, *S. 236.		
Cap. 201-206, S. 236-240.	c. 224, S. 152^{5}-154^{26} (S. 237^{5} fior bavgs garð; K.: scog gang).	
*S. 237^{8-10}.		
Cap. 207-216, S. 240-248.	c. 226, S. 161^{12-19}; c. 164, S. 61^{6}-65^{12}, 65^{12-14}, 65^{15-26} (S. 247^{16} scog gang; K., S. 65: fiorbaugs garð); c. 76, S. 124^{11-16}; c. 165.	(c. 208, 210, 214:) 125, S. 424-425.
*S. $243^{11-12, 16-20}$, $244^{5-7, 10}$, 244^{12}-245^{4}, $247^{3, 4, 6-14}$, $248^{7-11, 13, 18-21}$.		
	*c. 164, S. 63^{16-17}; c. 76, S. 124^{14}.	

Staðarhólsbók.	Konungsbók.	Andre Haandskrifter.
p. 217-225, S. 249-260.	c. 234, 235, S. 171^{3}-179^{25}; c. 255, S. 206^{16}; (St., S. 252^{2} osv. fiör bavgs garð; K., S. 173: .iii. merkr, see ovenf. S. 546^{27}).	(c. 218:) 125, S. 425; (c. 218, 223, 224:) 315 B, VI.
(S. 253^{20-21} = St., c. 87, S. 113^{4-5}, see ovenf. S. 544).		
*S. 258^{2-3}, 258^{25}-260^{2}.		(c. 225, S. 259:) 125, S. 425-426.
	*S. 173^{15-16}.	
p. 226, 227, *S. 260-261.		
p. 228-231, S. 261-264.	c. 158, S. 53^{1}; c. 232, S. 169^{14}.	(c. 228-230:) Blg., c. 64, 65.
*S. 262^{23}-$263^{10, 12, 18}$, 263^{19}-$264^{3, 6-9}$.		Blg., c. 64.
p. 232-241, S. 264-272.	c. 78-80, S. 128^{20}-135^{12}; c. 6, S. $20^{18-22, 22-23, 23-27}$.	(c. 237:) Sk., c. 10 Stf., c. 5; Blg., c. 8; Ab., c. 7; 158, c. 6; 50, c. 6; 181; c. 9; (c. 238, 239:) 125, S. 426.
*S. $266^{17-19, 22}$, $267^{5, 22}$, 269^{9-10}, 271^{19-20}, 272^{18}.		
	*S. 133^{22-23}, 135^{12}-$136^{1, 6-16}$.)	
p. 242-247, S. 272-279.	c. 81-83, S. 136^{18}-141^{9} (St., S. 278^{19}-279^{3}: K., S. 140^{12-15}).	(c. 244, 246, 247:) 125, S. 412 426-427.
*S. 276^{5-13}, 276^{15}-277^{3}, 279^{3-8}.		
	*S. $137^{4, 26}$, 137^{30}-$138^{1, 7}$.	

Staðarhólsbók.	Konungsbók.	Andre Haandskrifter.
Cap. 248-260, S. 279-288.	c. 244, S. 189^{14}-192^{4}; c. 60, S. $109^{2-5, 8-10, 14-16}$; c. 71, S. 121^{13}-122^{3}; c. 55, S. 95^{23}; c. 53, S. 89^{16} cfr. c. 51; c. 89, S. 164^{2}; c. 251, S. 201^{18-21}; (S. 282^{11-15} cfr.:) c. 77, S. 125^{23}; c. 95, S. 171^{7}; c. 89, S. 159^{9-10}.	(c. 260:) 125, S. 427.
*S. 279^{13-18}, 279^{23}-$280^{8, 8-12, 12-17, 18-25}$, $281^{2-6. 9-11, 12-20, 23-25}$, 282^{15-19}, 283^{2}-284^{1}, 285^{14-15}.		
Cap. 261-262, S. 288-290.	c. 232, S. 169^{11-18}.	Blg., c. 64, 65; (c. 261:) 125, S. 427.
*S. $288^{10-19, 21}$, 288^{22}-$289^{11, 13-15}$.		
		*Blg., c. 65, S. 250^{19-24}.
		*Blg., c. 62; c. 63, S. 248^{13-18}; c. 66.
Vígslóði.		
Cap. 263-276, S. 296-305.	c. 86, S. 144^{3}-149^{25}; (St., S. $296^{5, 14-17}$: K., S. $147^{2-3, 5-7}$; St., S. 297^{9-11}: K., S. 145^{3-6}); c. 228, S. 164^{13-14}; c. 87, S. 150^{14-18}, 150^{18}-151^{3}, 151^{3-4}; c. 88, S. 155^{2}, 156^{22}; c. 89, S. 157^{23}; c. 60, S. 110^{3-5}.	(c. 265, S. 297^{5-7}:) 315 Ç, S. 232; Sk., c. 35; (c. 263-265, 267-269, 272-275:) 125, S. 428, 429, 430, 431.
*S. 297^{6-7}, 298^{13-14}, $299^{3, 6}$, 302^{4-8} (cfr. K., S. 149^{1-6}), 302^{20}-$303^{1, 9, 13-14}$, 304^{13-14}.		
	*S. $148^{10, 11-12}$.	
Cap. 277, *S. 305-308.		

	Staðarhólsbók.	Konungsbók.	Andre Haandskrifter.
ap.	278-283, S. 308-316.	c. 86-88, S. 149^{25}-150^{18}, 151^{4}-154^{9}, 154^{23}-155^{8}, 156^{11}-157^{11}; cfr. c. 193, S. 102^{11}; (S. 314^{6} kafðr; K.: barðr).	
	*S. $309^{5, 16-18}$, 310^{19-21}, 310^{26}-$311^{3, 7-8, 21-22}$, 313^{6}, 315^{22}-316^{5}.		
		*S. $152^{5-6, 24, 26}$, $154^{5, 13-14, 18-19}$, 154^{25}-155^{1}.	
ap.	284-290, S. 316-327.	c. 89, S. 157^{13}-164^{1}; c. 35, S. 62^{14}; c. 22, S. 41^{24-27}; c. 77, S. 128^{7}.	(c. 285, 287:) 125, S. 431-432; (c 287:) Ab., c. 10.
	*S. 317^{5}, 318^{11-16}, 319^{2}, $320^{15-16, 19}$, $322^{6-7, 11-13, 23-25}$, 323^{14-15}, $325^{6-8, 12-14}$, $326^{2-7, 11-15}$, 327^{5-6}.		
		*S. $159^{15, 16}$, $160^{10-11, 17}$, 162^{8-9}.	
ap.	291, 292, S. 327-331.	c. 251, 252, S. 200^{15}-201^{19}, 201^{23}-203^{3}; c. 32, 33, S. 57^{31}-58^{11}, 58^{18}-59^{7}; 59^{15}-60^{9}; c. 68, S. 119^{20}; c. 56, S, 96^{22}.	(c. 292:) 125, S. 432.
	*S. 327^{17}-$328^{2, 12-14, 15}$, $329^{6-7, 10-11}$, 330^{24}-331^{2}.		(c. 292, S. 330^{25}:) 125, l. c.
		*c. 251, S. $201^{9, 12-13}$, 202^{5-6}.	
ap.	293, S. 331-333.	c. 90, S. 164^{9}-165^{24}.	(S. 331:) 125, S. 431.
	*S. 332^{6-9}.		
ap.	294-296, S. 333-334.	c. 91-93, S. 166^{2}-167^{15}, (St., S. 233^{10} xvi.; K. [= St., S. 233^{14}]: xii.; ved K., S. 167^{2-6}, jfr. St., S. 295, Note 1).	(c. 296 cfr.:) Sk., c. 35.

Staðarhólsbók.	Konungsbók.	Andre Haandskrifter.
*S. 333^{23}, 334^{7-9}.		
Cap. 297-300, S. 334-341.	c. 94-97, S. 167^{17}-$168^{13, 15-23}$, 170^{8}, 170^{11}-171^{4}, 171^{19}-174^{3}; c. 118, S. 219^{26}; c. 254, S. 203^{18}; c. 249, S. 198^{13}; c. 120, S. 228^{25}; (St., S. 338^{16}: a; K: at).	(c. 297:) Blg., c 56, 57.
*S. $335^{15, 23, 25, 29}$, $336^{2-3, 10-11}$, $337^{4-6, 6-7, 9-10, 11, 14-22}$, 337^{23}-338^{8}, $339^{2, 12-14, 19-21}$, $340^{2, 7-9, 21}$.		
Cap. 301-306, S. 341-344.	c. 98, 99, S. 174^{5}-175^{26}; c. 86, S. 148^{3}; (S. 341^{14-15} cfr.:) c. 156, S. 51^{8}.	(c. 304:) Blg., c. 57.
*S. $341^{12-14, 15-17}$, 342^{8-9}, 343^{11-18}, 343^{20}-344^{1} (cfr. K., S. 154^{25}).		
	*S. 174^{20}, 175^{9-11}.	
Cap. 307-309, S. 344-346.	c. 77, S. $125^{23-25, 25-27}$: c. 75, S. 123^{16}; c. 99, 100, S. 175^{26}-176^{12}; (S. 344^{5-20} cfr.:) c. 94, S. 168; c. 95, S. 171^{7}; c. 167, S. 73^{15}; c. 89, S. 159^{9}; (S. 345^{18} cfr.:) c. 32, S. 58^{11}.	(c. 307, S. 344^{18}:) Blg., c. 59; (S. 345:) 125, S. 411.
*S. 345^{7-8}.		
Cap. 310-313, S. 346-348.	c. 105, S. 180^{21}-181^{13}; c. 101, 102, S. 176^{14}-177^{11}, 178^{5-10}.	
*S. 346^{23}-$347^{1, 9-11}$, 348^{8}.		
	*S. 177^{2}.	

	Staðarhólsbók.	Konungsbók.	Andre Haandskrifter.
p.	314-318, S. 348-350.	c. 102, 103, S. 178^{11-23}; c. 113, S. 194^{12}; c. 87, 88, S. 153^{21}-$154^{17, 21-23}$; c. 86, S, 145^{16}; c. 95, S. 170^{18}.	(c. 318, S. 350^{12}:) Blg., c. 56.
	*S. 348^{21}, 349^{1}, 349^{8-11} (cfr. K., c. 88, S. 156^{27}), $349^{14, 17-19}$, $350^{2-4, 5-6, 11, 14-16}$.		
p.	319-321, S. 350-352.	c. 88, S. 155^{5}; c. 99, 174^{24}, 175^{20}; c. 86, S. 145^{17}, 148^{15}; c. 87; c. 98, S. 174^{18}; c. 89, S. $157^{18, 27}$; c. 107, S. 182^{5}; (S. 352^{5-6} cfr.:) K., c. 99, S. 174^{25}; c. 193, S. 202^{9}.	
	*S. 350^{21} - 351^{4} (cfr. K., c. 87), 351^{9-11}, 352^{12-13}.		
p.	322-324, S. 352-354.	c. 88, S. 154^{23}; c. 101, S. 177^{12}-178^{3}; c. 94, S. 169^{12}, 170^{9}; c. 107, S. 182^{20}; 183^{13-16}; c. 86, S. 148^{8}; c. 77, S. 127^{7}; c. 95, S. $171^{4-6, 7-10}$; c. 154, S. 46^{20-25}.	(c. 323:) 125, S. 430-431; (c. 324:) Blg., c. 59.
	*S. 353^{19-20}, 353^{24}-$354^{2, 5-6, 13-14}$.		
		*S. 171^{10-17}.	
p.	325-327, S. 355-356.	c. 88, S. 155^{14}; c. 92, S. 166^{20}; c. 100, S. 176^{2}.	
	*S. $355^{12-13, 16}$, 355^{16}-356^{2}.		
p.	328, S. 356.	c. 57, 58, S. 99^{2}, 102, 103.	
	*S. $356^{5-7, 15-23}$.		

	Staðarhólsbók.	Konungsbók.	Andre Haandskrifter.
Cap.	329, 330, *S. 357-358.		
Cap.	331-335, S. 358-364.	c. 87, S. 154^{3}; c. 103, 104, 106, 107, S. 178^{23}-180^{19}, 181^{15}-183^{13}; (S. 359^{3-17} cfr. bl. A.:) c. 95; c. 88, S. 155^{2}; c. 62, S. 115^{7-8}.	(c. 333, 334, S. 360:) Blg., c. 61; (c. 332, S. 359^{11}:) Blg., c. 58, S. 245^{13-14}.
	*S. 358^{19-24}, 359^{22}-$360^{4,\ 15-16}$, 361^{22-24}, $363^{10-11,\ 23-24}$. 364^{4-5}.		
Cap.	336-341, S. 364-367.	c. 94, S. 168^{24}, 169^{5-10}, 169^{13}-170^{4}; c. 77, S. 125^{25}; c. 68, S. 119^{25}; c. 88, S. 155^{8-23}; c. 95 S. 170; c. 249, S. 198^{5}.; (S. 366^{15}: .xii.; K.: xvi.).	(c. 336:) Blg., c. 58; (c. 340, S. 366^{9}:) Blg., c. 56.
	*S. $365^{2-7,\ 14-16,\ 18-20}$, 366^{7-9}, 367^{4-8}.		
		*S. 155^{18}, 169^{10-11}, 170^{4-7}.	
Cap.	342-345, S. 367-371.	c. 86, S. 146^{12}, $148^{8,\ 15}$, 147^{1}, 149^{21}; c. 88, S. 154^{23}, 155^{23}-156^{11}; c. 108, S. 184^{1-23}; (K. S. 155^{26} fiörbavgs garð; St., efter Sammenhængen: skoggang).	(c. 345:) Blg., c. 61; 125, S. 432.
	*S. 367^{16}-368^{12}, $369^{3-6,\ 12-13}$, 370^{1}.		
		*S. 184^{19}.	
Cap.	346-349, S. 371-374.	c. 241-243, S. 187^{5}-189^{12}; c. 16, S. 34^{24}; c. 112, S. 192^{23-24}.	(c. 346:) 125, S. 432-433; (c. 346, S. 372^{7} cfr.:) Sk., c. 35; (c. 348, S. 374^{5}:) Sk., c. 24; Stf., c. 10; Blg., c, 20; Ab., c. 15; 158, c. 14; 50, c. 15, 181, c. 22.

Staðarhólsbók.	Konungsbók.	Andre Haandskrifter.
*S. 371^{22}, $372^{6-7, 10}$, 373^{19}-$374^{1, 7-9}$, 374^{11-16} (cfr. K., c. 64, S. 117^{13}).		
	*c. 243, S. 189^{3-4}.	
p. 350-354, S. 374-377.	c. 89, S. 164^{2-6}, 162^{7}; c. 251, S. 201^{18}; c. 32, S. 58^{18}; c. 25, S. 47^{11-15}; c. 77, S. 126^{16-18}; c. 146, S. 36^{21}; c. 127, S. 247^{18}; (St., S. 376^{20}: nætr; K.: nat máls).	
*S. 374^{20}-$375^{7, 10-11, 12-16}$, $376^{2-9, 10-13}$, 377^{1-5}.		
	*S. 164^{7}.	
p. 355-356, S. 377-378.	c. 108, 109, S. 183^{18}-184^{1}, $184^{1-3, 9}$, 184^{25}-185^{7}.	(c. 355:) Blg., c. 61; 125, S. 433.
*S. 378^{12-16} (Lacune i K.).		
p. 357-374, *S. 378-390.		(c. 360, 362, 363:) 125, S. 430, 431, 433; (c. 365:) Blg., c. 60; (c. 367:) Sk., c. 35.
(Ved S. 380^{8-17} jfr. K., c. 113, S. 202^{19}; ved S. 381^{19-24} og 382^{3-4} jfr. K., c. 88, S. 155^{14}, c. 86, S. 148^{18}, 149^{14}; ved S. 387, jfr. K.. c. 126, S. 246^{8}; ved c. 367, jfr. K., c. 227).		
p. 375-378, S. 390-395.	c. 237, 238, S. 181^{2}-185^{13}; c. 80, S. 136^{1}, cfr. S. 135; (St., S. 391^{12} helgaðu þingi; K.: alþingi).	(c. 375, 376, 377:) 125, S. 434-435, 439.

	Staðarhólsbók.	Konungsbók.	Andre Haandskrifter.
	*S. 391^{10-11}, $392^{3-5, 3\ 14}$, $393^{1, 14-15, 19, 22}$, 394^{17-18}, $395^{7-8, 8-9}$.		
		*S. $182^{17-18, 23-24}$, 183^{12}, 185^{6-7}.	
Cap.	379, S. 395-397.	c. 111, S. 190_{8}-191^{24}.	
	*S. $395^{19, 22-24}$, 395^{25}-$396^{2, 15-17, 18-20}$, 396^{28}-$397^{2, 3-5}$.		
		*S. 191^{11}.	
Cap.	380-382, S. 397-402.	c. 110, S. 187^{18}-190^{6} (St., S. 401^{26} fiögöʀa; K.: iii.).	
	*S. 397-399^{17} (Lacune i K.); S. 399^{19}, 399^{21}-$400^{1, 4-5, 7, 13, 16}$, 401^{1}, 401^{28}-$402^{1, 6-22}$.		
		*S. $188^{4, 21-22}$, $189^{3-4, 10}$.	
Cap.	383-388, S. 402-407.	c. 114, 115, S. 204^{10}-207^{7}.	
	Landabrigðis þáttr.		
Cap.	389, S. 410-418.	c. 172, 173, S. 76^{3}-79^{26}; cfr. c. 174, S. 81^{23}-82^{4}.	(S. 410^{18}-$411^{10, 12-14}$, 411^{18}-412^{17}, 413^{26}-415^{14}, $417^{17-19, 21-22}$:) 315 D, S. 219-222^{13}; (S. 410-411:) 125, S. 435-436.

Staðarhólsbók.	Konungsbók.	Andre Haandskrifter.
*S. 410^{18} (giof), $411^{6, 10-12, 14-18}$, $413^{1-11, 23-26}$, 415^{14}-$416^{7, 23-15}$, $417^{13-17, 19-21}$.		
	*S. 76^{9-10}, (cfr. St., S. 411^{3}).	
		*315 D, S. 220^{12-19}
p. 390-393, S. 418-426.	c. 174, 175, S. 80^{2}-84^{19}; c. 169, S. 75^{2}; c. 152, S. 45^{11}; (St., S. 421^{17} eyiar; K.: eyrar; 421^{23} meira; K.: mina).	
*S. 418^{12-18}, 418^{19}-419^{6}, 419^{7}-420^{20}, 421^{8-13}, 422^{9-13}, 423^{10-17}, 425^{3-10}.		
p. 394-400, S. 426-432.	c. 183, S. 92^{22-26}; c. 185, S. 93^{26}-94^{9}; c. 198, S. 107^{23}-108^{4}; c. 174, 175, S. 81, 82, 83, 84^{10}; c, 194. S. 104^{19}; c. 200, S. 112^{12}-113^{9}; c. 64, S. 117^{13}; c. 207, S. 121^{22}-122^{12}; c. 203, S. 118^{2}; c. 164, S. 65^{12-14}.	(c. 397, 398, 400:) 315 D, S. 225^{8}-226^{9}; 223^{22}-224^{2}; (c. 395, 397, 400:) 125, S. 436, 437.
*S. 426^{21}, $427^{7-9, 11}$, 427^{20}-$428^{3, 13}$, 428^{18}-429^{3}, 430^{23}-$431^{2, 4-5, 21-24}$, 432^{3-6} (cfr. K., c. 191, S. 97^{20}), $432^{6-10, 11}$ (bruð manna).		
	*c. 185, S. 93^{23-25}.	315 D, S. 223^{13-16}.
p. 401, 402, S. 432-445.	c. 192-196, S. 98^{22}-106^{15}; (St., S. 432^{18}, 441^{20}, 442^{5}, jfr. K., S. 104^{10}, $101^{12, 18}$, 101^{7}); c. 62, S. 114^{24}; c. 172, S. 77^{1}; c. 223, S. 151^{7}.	(c. 402, S. 441^{12}:) 125, S. 437.

Staðarhólsbók.	Konungsbók.	Andre Haandskrifter.
*S. $433^{4, 15-16}$, 433^{20}-$434^{1, 9, 11-18}$, 435^{1-8}, 437^{7-8}, 438^{9-14} (jfr. K., S. 101^{4}), $438^{17, 18}$, 438^{22}-$439^{8, 19-20, 24-25}$, 442^{21}-$445^{14, 16, 19-20}$.		
	*S. 99^{15-16}, 105^{17}.	
Cap. 403, S. 445-450.	c. 177-180, S. 86^{22}-89^{20}; (St., S. 449^{6}: v.; K.: vi.); c. 197, S. 106^{17-21}.	
*S. $447^{3-4, 6-8}$, 447^{24}-$448^{3, 8, 11-16, 17-18, 20-21, 22}$; 449^{7}-450^{3} (cfr. K., c. 177, 178, 198, 128).		
	*S. 89^{9-10}.	
Cap. 404, S. 450-453.	c. 181, S. 89^{22}-$91^{12, 14-19}$; c. 206, S. 121^{11-16}.	
*S. 450^{16-19}, $451^{1-3, 6-8}$, 452^{8}, 453^{4-12}.		
	*S. 91^{12}.	
Cap. 405, S. 453-455.	c. 184, S. 93^{2-21}; (St., S. 454^{4}: þingbrecco; K.: lögrétto).	(S. 454^{8}-455^{6}:) 315 D, S. 222^{13}-223^{11}.
*S. 454^{10}-455^{6}.		315 D, l. c.
Cap. 406, S. 455-460.	c. 176, S. 84^{21}-86^{20}; (S. 456^{21}:) c. 57, S. 99^{2}.	(S. 456-457:) 125, S. 437, 438.
*S. 455^{8-15}, $456^{11-14, 16-21}$, 457^{4-6}, $459^{7-8, 10, 14-16, 17-18}$, 460^{1-10} (cfr. K., c. 23 flg. 35, 37, 40-42, 44, 58, 59, 234).		
Cap. 407, S. 460-461.	c. 198, S. 106^{23}-107^{23}.	

Staðarhólsbók.	Konungsbók.	Andre Haandskrifter.
*S. 460^{21}.		
	*S. 107$^{3-5}$.	
p. 408-410, S. 461-463.	c. 182, 183, S. 91^{21}-92^{21}, $^{23-24}$.	(c. 408, 409:) 315 D., S. 224^{12}-225^{8}.
*S. 462$^{3-7, 14-18}$, 462$^{19-21}$ (cfr. K., S. 92^{22}), 463$^{6-10}$.		(S. 462^{19}:) 315 D, S. 225$^{8-12}$.
p. 411, S. 463.	c. 186, S. 94$^{11-15}$; c. 64, S. 117^{13}.	315 D, S. 224$^{2-10}$.
*S. 463$^{13-14}$.		315 D, l. c.
p. 412-422, S. 463-471.	c. 187-191, S. 94^{24}-98^{20}; cfr. c. 177, 178.	(c. 412, 420:) 315 D, S. 226$^{11-12}$, 223$^{16-17}$.
*S. 465$^{5-14, 16}$, 466$^{4, 16-21}$, 467^{16}-468^{15}, 469$^{5-7, 10-13, 18-22}$, 470$^{3-10, 22-23}$.		
p. 423, 424, S. 471-477.	c. 199, S. 108^{6}-112^{10}; c. 186, S. 94$^{20-22}$; c. 64, S. 117^{13}.	(c. 424, S. 473^{23}:) 125, S. 438; (S. 474^{11}:) Sk., c. 35.
*S. 471$^{17-19, 20-21}$, 473$^{14-15}$, 473^{24}-474$^{1, 4-7}$, 475^{21}-476^{11}.		(S. 473^{24}-474^{1}:) 125, l. c.
	*S. 110^{22}.	
p. 425, S. 477-479.	c. 201, S. 113^{11}-114^{8}; c. 205, S. 120$^{3-4}$.	
*S. 478$^{1-3, 4-5, 7-8}$, 479$^{1, 3-5}$.		
p. 426-429, S. 479-486.	c. 225, S. 154-156^{3}, 156$^{4-13}$, 156^{13}-161^{10}; c. 221, S. 144$^{8, 22}$; c. 224, S. 153^{26}; (St., S. 479^{9}, cfr. K., S. 154$^{28-29}$).	

	Staðarhólsbók.	Konungsbók.	Andre Haandskrifter.
	*S. $479^{13-14, 17-19}$, $480^{6, 8}$, 480^{22}-$481^{1, 1-2, 3, 5-8, 11-13, 16, 22-24}$, $482^{9-17, 18, 20-22, 23-24}$, $483^{2, 10-11, 14, 15-19, 19-20}$, $484^{3-7, 11-14}$, 485^{12}-486^{1}.		
Cap.	430-432, S. 486-497.	c. 201-204. S. 114^{8}-119^{26}; c. 64, S. 117^{13}; (S. 491^{6}, cfr.:) K., c. 32, S. 56.	(c. 431, S. 495^{5}:) 315 D, S. 223^{24}-224^{3}; (S. 495^{15}:) Sk., c. 35.
	*S. 486^{16-18}, 487^{19}-488^{11}, 489^{14-16}, 490^{7-8}, 490^{15}-491^{22} (cfr. K., c. 32, S. 56, c. 128, S. 6), 492^{4-5}, 492^{10}-493^{20}, 493^{23}-495^{5}.		
		*S. 119^{26}.	
Cap.	433, S. 497.	c. 205, 206, S. 120^{2-3}, 120^{4}-$121^{11, 16-20}$.	
Cap.	434, S. 497-503.	c. 219, 220, S. 135^{11}-138^{13}, 138^{14}-139^{11}; c. 214, S. 126^{15}.	(S. 500^{22}-501^{1}:) Þingeyrabók, c. 5; 125, S. 441.
	*S. 497^{20}, $498^{10-12, 14-19}$, 498^{23}-$499^{1, 16, 18}$, 499^{19}-$500^{5, 7-9, 16, 17, 18-19, 21}$, 501^{1-9}, 502^{11-15}, 502^{20}-$503^{2, 8, 12-25}$.		(S. 501^{1-4}:) Þb., l. c.
		*S. 135^{16}, 136^{17-23} (cfr. St., S. 498^{23}), 137^{4-5}.	
Cap.	435, S. 504-506.	c. 177, S. 87^{22}; c. 178, S. 88^{6}; c. 201, S. 115^{2}; c. 128, S. 6^{17}; c. 225, S. 161^{8}; c. 57, S. 99^{4}; c. 56, S. 96^{23}; c. 220, S. 139^{12-15}.	
	*S. 504^{3}, 504^{12}-$505^{2, 3-18, 20-22, 23-24}$, 506^{2-10}.		

	Staðarhólsbók.	Konungsbók.	Andre Haandskrifter.
p.	436-439, S. 506-510.	c. 208, S. 122[14]-123[18]; c. 186, S. 94[16-20]; c. 225, S. 155[20-21].	(c. 436, S. 508:) 315 D, S. 223[16-22]; (c. 439:) 125, S. 438.
	*S. 506[17-18], 507[3]-508[3, 6, 11-13, 14] (búm), 509[2-3, 5, 9, 10], 510[8-12] (cfr. K., c. 191).		
		*S. 122[19]; S. 94[15-16].	(K., S. 94[15-16]:) 315 D, S. 223[16-17].
p.	440-441, S. 510-514.	c. 209-212, S. 123[20]-125[7, 10-22]; c. 191.	þingeyrabók, c. 1-3; (St., S. 513[7] hins; þb.: sin); (c. 440:) 125, S. 440.
	*S. 510[17], 511[2-3, 12-13, 16, 17, 18-22, 23, 24], 511[26]-512[2, 4-5], 513[2, 7-8, 9-10, 21-22].		þb., l. c.
p.	442, S. 514-515.	c. 216, S. 131[11-13]; c. 212, S. 125[20].	þb., c. 3; c. 10, S. 407; (S. 515[11] eyiar; þb.: eyrar).
	*S. 514[15] (cfr. K., c. 220), [16] (rostunga); 514[17]-515[6, 7-15, 16-17].		þb., l. c.
	*S. 515[6-7].		
p.	443-445, S. 515-518.	c. 213, 214, S. 125[24]-127[8]; c. 217, S. 132[9-14]; c. 14, S. 32[1]; c. 215, S. 129[19-24]; c. 220, S. 138[13-14].	þb., c. 4-6; (S. 518[5] skorna; þb.: o scorna); (c. 444:) 125, S. 441; (c. 443, S. 515:) Sk., c. 16; Stf., c. 10; Blg., c. 16; Ab., c. 14; 158, c. 12; 50, c. 13; 181, c. 16.
	*S. 516[3, 6-7, 13-14], 517[1-12].		þb., l. c.
	*S. 516[23]-517[1, 12-19].		(S. 516[23]-517[1]:) 125, l. c.

	Staðarhólsbók.	Konungsbók.	Andre Haandskrifter.
		*S. 125^{25} (drottins dagr).	
Cap.	446-454, S. 519-528.	c. 215, S. 127^{10}-128^{6}, 128^{7}-129^{18}, 129^{24}-130^{19}; c. 217, S. 133^{9-11}; c. 216, S. 131^{14}; (istf. St., S. 527^{4} har K. afvigende Bestemmelser).	þb., c. 6-9; (c. 453:) 125, S. 441.
	*S. $519^{3-5, 10-16, 18-19}$, $520^{3-12, 14-19}$, $521^{1, 2-14}$, $522^{2-4, 14-17, 21-23}$, $523^{1, 3, 8-10, 13-20}$, $524^{1-8, 11-12}$, $525^{5-8, 16}$, 526^{10}-527^{4}, 527^{23}-528^{13}.		þb., l. c.
		*S. 128^{6-7}, 130^{7}.	
Cap.	455-458, S. 528-533.	c. 216, 217, S. 130^{21}-131^{11}, 131^{13}-132^{9}, 132^{14}-$133^{9, 11-12}$; c. 211, S. 125^{7-10}; c. 212; c. 215.	þb., c. 10; c. 3; (c. 456:) 125, S. 441.
	(S. 533^{17-18} = c. 442, S. 515^{16-17}, see ovfr. S. 565).		
	*S. 529^{13}, 530^{2-17}, $531^{4, 6-7, 12-23}$, 532^{3-12}, $533^{6-10, 19-21}$.		þb. l. c.
		*S. 133^{12-13}.	
Cap.	459, S. 534-537.	c. 218, S. 133^{15}-135^{9}; c. 2, S. 11^{2}; (St., S. 534^{12} buum; K.: hinom).	Sk., c. 3, S. 10^{6-9}; Stf., c. 2; Blg., c. 3; Ab., c. 2; 158, c. 2; 50, c. 3; 173, c. 5; 181, c. 3.
	*S. $534^{3, 7-10, 15-17, 21-24}$, $535^{2, 7}$, 535^{22}-536^{1} (cfr. K., S. 134^{27}), $536^{9-11, 18-22}$, 537^{3-7}.		

Staðarhólsbók.	Konungsbók.	Andre Haandskrifter.
460, S. 537-538.	c. 240, S. 186^{12}-187^{3}.	(S. 538^{6}:) Þb., c. 10; (S. 538^{4}:) 125, S. 442.
(S. 538^{6-7} = c. 457, S. 532^{8-12}, see ovenf., S. 566).		
*S. 538^{5-6}.		

III.

Fortegnelse

over Bestemmelser, som i Haandskrifterne ere anførte ufuldstændigt, navnlig med Begyndelsesordene, eller med Begyndelses- og Slutningsordene, idet der herved maa antages at være henvist til et Sted i samme Haandskrift eller i et andet ikke nu tilværende Haandskrift, hvor Bestemmelsen har været anført fuldstændig.

De Steder i samme Haandskrift, eller i de øvrige nu tilværende Haandskrifter, hvortil de ufuldstændigt optagne Bestemmelser maae antages at svare,[1] ere her anførte ved hver af disse.

A. Konungsbók.[2]

Cap. 20, S. 39^{20}.

— 60, - 109^{14-15} } = K., c. 71, S. 121^{13}-122^{3}; St., c. 254, S. 284^{9-20}.
— 244, - 189^{14-15} }

— 86, - 146^{12-25} = St., c. 271, S. 300^{15}-301^{5}.

— — - 148^{15-17} = St., c. 268, S. 298^{17-19}.

— — - 150^{10-12} = St., c. 278, S. 308^{11-13}.

— 89, - 158^{15}-159^{4} = St., c. 286, S. 319^{6-16}, 318^{23}-319^{1}.

Cap. 89, S. 164^{1} = St., c. 285, S. 317^{18}-318^{11}.

— — - 164^{2-6} = St., c. 354, S. 377^{5-9}.

— — - 164^{7} = K., c. 77, S. 128^{8-15}.

— 94, - 168^{24} = K., l. c., S. 170^{1-4}; St., c. 336, S. 364^{7-11}.

— — - 169^{10-11} = K., l. c., S. 170^{4-7}.

— — - 169^{12} = K., c. 101,

---

1 I den foranstaaende Sammenstilling af Haandskrifterne er det forudsat, at de paagjældende ufuldstændig anførte Bestemmelser i det Hele ere overensstemmende med de tilsvarende, andetsteds fuldstændig optagne Steder. 2 Jfr. herved ovenf. S. 474 flg.

S. 178^{1-3}; St., c. 322, S. 353^{9-12}.

Cap. 94, S. 170^{8} = K., c. 97, S. 173^{28}; St., c. 300, S. 340^{23}.

— — - 170^{9} = K., c. 101, S. 178^{1-3}; St., c. 322, S. 353^{9-12}.

— 98, - 174^{18-19} = St., c. 304, S. 342^{24}—343^{5}.

— — - 174^{20}.

— — - 174^{21-22} = St., c. 306, S. 344^{1-3}.

— 101, - 177^{12-24} = St., c. 322, S. 352^{17}—353^{9}.

— 104, - 180^{11} = K., c. 107, S. 181^{20} flg.; St., c. 335, S. 362^{1} flg.

— 108, - 184^{4-12} = St., c. 345, S. 370^{8-10}.

— 118, - 218^{9-17}, 219^{15-25} = St., c. 73, S. 97^{2-19}.

— — - 219^{26} (cfr. St., c. 297, S. 335^{3}; c. 111, S. 142.)

— — - 219^{17}—220^{2} = St., c. 56, S. 64^{4-7}.

— — - 220^{8-10} = St., l. c., S. 64^{12-14}.

— — - 220^{11-14} = St., c. 57, S. 64^{16-19}.

— — - 220^{15-18} = St., l. c., S. 64^{19-22}.

— — - 220^{19-25} = St., l. c., S. 64^{22}—65^{3}.

— — - 220^{26}—221^{5} = St., c. 62, S. 76^{21-25}.

— — - 222^{11-13} = St., c. 58, S. 66^{10-12}.

Cap. 118, S. 223^{9-15} = St., l. c., S. 67^{9-15}.

— — - 223^{26}—224^{2} = St., c. 59, S. 68^{3-5}.

— — - 226^{18-24} = St., l. c., S. 70^{17-28}.

— — - 227^{7-11} = St., l. c., S. 71^{25}—72^{4}.

— 120, - 229^{21-22} = St., c. 61, S. 74^{20}.

— — - 229^{22-24} = St., c. 72, S. 96^{18-19}.

— 122, - 231^{9-21} = St., c. 64, S. 78^{13-17}, 79^{10-17}.

— — - 232^{8-10} = St. c. 173, S. 207^{8-9}.

— — - 232^{10-20} = St., c. 72, S. 96^{1-11}.

— 124, - 237^{3-16} = St., c. 59, S. 72^{4-16}.

— 125, - 238^{2-4} = St., c. 72, S. 96^{16-17}.

— — - 239^{6-9} = St., l. c., S. 95^{22}—96^{1}.

— — - 240^{17-21} = St., c. 69, S. 90^{8-12}.

— 126, - 245^{10-18} = St., c. 72, S. 95^{14-22}.

— 143, - 26^{14} = St., c. 111, S. 141^{13-14}.

— 144, - 30^{15-17} = K., c. 163, S. 60^{19}—61^{4}, cfr. St., c. 120.

— — - 30^{17}—31^{1} = St., c. 172, S. 205^{7-20}.

— — - 31^{1-2} = St., c. 53. S. 61^{9-17}.

Cap. 144, S. 31^{26}—32^{7} = St., c. 171, S. 204^{13-20}.
— — - 34^{21-24} = St., c. 125, S. 162^{2-5}.
— — - 35^{1-2} = St., l. c., S. 162^{5} flg.
— 145, - 36^{19} = K., c. 158, S. 54^{7-10}; St., c. 156, S. 186^{6-9}.
— 149, - 41^{4-10} = St., c. 134, S. 169^{7-12}.
— — - 41^{10-22} = St., c. 171, S. 204^{2-13}.
— — - 41^{22-23} } cfr. St., c. 140.
— — - 41^{23-24} }
— — - 41^{24}—42^{3} = St., c. 171, S. 204^{23}—205^{5}.
— 157, - 52^{17-18} = St., c. 153, S. 182^{9} flg.
— — - 52^{18-19} }
— 158, - 54^{7} } = K., c. 161, S. 58^{13}-59^{11}; St., c. 153, S. 182^{17}-183^{10}; c. 165, S. 194^{16-23}; c. 169, S. 201^{26}-202^{1}; see nedenf. *B*.

Cap. 158, S. 53^{1} = St., c. 228, S. 261^{23}—262^{16}.
— — - 54^{1-2} = St., c. 155, S. 184^{19}—185^{1}.
— — - 54^{2-3} = K., l. c., S. 54^{11-13}; St., c. 156, S. 185^{21}—186^{2}.
— — - 54^{3-6} = St., l. c., S. 186^{3-6}.
— — - 54^{6-7} = K., l. c., S. 54^{13-15}; St., l. c., S. 185^{13-15}.
— — - 55^{8-14} = St., c. 172, S. 206^{19}—207^{1}.
— — - 56^{4-5} = K., c. 162, S. 59^{18}—60^{12}; St., c. 152, S. 181^{6} flg.,
— — - 56^{6-19} = St., c. 170, S. 203^{10-23}.
— — - 56^{20-21} = K., c. 162, S. 59^{22} flg.; St., c. 152, S. 181^{11}—182^{2}.
— — - 56^{22-23}.
— — - 56^{24}.
— — - 56^{25-26} = Skálholtsb., c. 9, S. 20^{16-19}; St., c. 152, S. 181^{6-10}.

B. Staðarhólsbók.

Cap. 53, S. 62^{5-6} (cfr. St., c. 41; K., c. 256; Sk., c. 30)
— 165, - 194^{16-17} = St., c. 153, S. 182^{17}—183^{3}; K., c. 161, S. 58^{13-19}; c. 157, S. 52^{18}; c. 158, S. 54^{7}; see ovenf. *A* og følgende Anførsel.

Cap. 169, S. 201^{26}—202^{1} = St., c. 153, S. 182^{20}—183^{10}; K., c. 161, S. 58^{15}—59^{11}; c. 157, S. 52^{18-19}; c. 158, S. 54^{7}; see ovenf. *A* og foregaaende Anførsel.

Cap. 460, S. 538^{6-7} = Þingeyrab., c. 10, S. 405^{13}—406^{3}; St., c. 457, S. 532^{3-12}.

Endvidere maa her, som i Indholdsfortegnelserne nævnte. men i Texten udeladte Stykker, anføres:

Cap. 433, S. 497 (see S. 410^{9} og 497, Note 5) = K., c. 205, 206, S. 120^{2-3}, 120^{4}—$121^{11, 16-20}$.

S. 294, Note 3, og 295, Note 1 = K., c. 92, S. 167^{2-6} (see ovenf. S. 555 nederst).

C. A. M. 181 4to.

Cap. 9. S. 328^{3} = St., c. 16, S. 25^{7-10}; Skálholtsb., c. 10, S. 24^{16-19}.

IV.

Fortegnelse

over Bestemmelser, som i Haandskrifterne, enten i Margen eller i Capiteloverskrifterne, ere betegnede som nye Love (nýmæli).

Naar undtagelsesvis Benævnelsen nýmæli findes i Capiteloverskriften, er dette udtrykkelig anført; hvor ingen Bemærkning er gjort, findes Betegnelsen i Margen. Ved hver Bestemmelse er anført det tilsvarende Sted i det andet Hovedhaandskrift saavelsom i andre Haandskrifter, forsaavidt noget saadant Tilsvarende findes i samme. Naar Bestemmelsen ogsaa i det tilsvarende Sted i et andet Haandskrift er betegnet som nýmæli, er derom gjort Bemærkning. Ved s. O. er betegnet, at Stedet i de forskjellige Haandskrifter findes i samme Orden eller Forbindelse med de foregaaende eller efterfølgende Bestemmelser; ved Henvisn. betegnes, at Stedet er ufuldstændigt, see foranstaaende Fortegnelse III.

A. Konungsbók.

Cap. 18, S. 36 (Overskriften) = St., c. 27, 30, 31, 120 (c. 120 er i St. betegnet som nýmæli).

— 104, - 180^{11} (Henvisn.) = K., c. 107, S. 181^{20}; St., c. 335, S. 362^{2}.

— 118, - 220^{11} (Henvisn.) = St., c. 57, S. 64^{16}; s. O.

— — - 223^{26} (Henvisn.) = St., c. 59, S. 68^{3} (ogsaa der anført som nýmæli); s. O.

— — - 226^{18} (Henvisn.) = St., l. c., S. 70^{17}; s. O.

Cap. 118, S. 227^{7} (Henvisn.) = St., l. c., S. 71^{25}.

— 124, - 238^{2} (Henvisn.) = St., c. 72, S. 96^{16} (forskjellig Orden; Bestemmelsen findes ogsaa i en anden Redaction i St., c. 68, S. 87^{16}, hvor Ordenen er den samme som i K.).

— 127, - 247^{28} = St., c. 74, S. 99^{10}.

— 158, - 53^{18} = St., c. 156, S. 185^{15}; s. O.

B. Staðarhólsbók.

Cap. 8, S. 11[1] = K., c. 2, S. 10[7]; s. O.; 181, c. 3, 306[2]; s. O.; Sk., c. 3, S. 11[23].
— — - 11[10] = K., l. c., S. 10[16]; s. O.; Sk., c. 3, S. 9[21], o. a. Hdskr.; s. O.
— 24, - 34[12] = K., c. 9, S. 26[17]; s. O.; Sk., c. 13, S. 28[22], o. a. Hdskr.; s. O.
— 38, - 48[2] = Blg., c. 25, S. 136[1]; s. O.; 50, c. 17, S. 268[10]; s. O.; K., c. 260, S. 214[20].
— 41, - 51[1] = K., c. 256, S. 209[2]; s. O.; Sk., c. 30, S. 47[26], o. a. Hdskr.; s. O.
— 42, - 52[4] = K., c. 257, S. 209[26]; s. O.; Sk., c. 31, S. 48[23], o. a. Hdskr.; s. O.
- 43, - 53[6] = K., c. 258, S. 210[22]; s. O.; Sk., c. 32, S. 49[21], o. a. Hdskr.; s. O.
— 45, - 55[13] = K., c. 259, S. 212[19]; s. O.; Sk., c. 33, S. 51[18], o. a. Hdskr.; s. O.
— — - 56[1] = K., l. c., S. 212[25]; s. O.; Sk., l. c., S. 52[1], o. a. Hdskr.; s. O
— 48, - 58[8] = K., c. 265, S. 217[3].
— 50, - 59[20] = K., c. 266, S. 217[18]; Sk., c. 27, S. 43[6]; Ab., c. 4, S. 161[12].
— 53, - 61[9] = K., c. 144, S. 31[1] (Henvisn.).
— 59, - 68[3] = K., c. 118, S. 223[26] (Henvisn.; ogsaa i K. opfort som nýmæli); s. O.
Cap. 65, S. 82[28] = K., c. 122, S. 236[1]; s. O.; 125, S. 414.
— 66, - 84[6] = K., c. 127, S. 246[18]; s. O.
— 69, - 90[5] = K., c. 125, S. 240[13]; s. O.
— — - 90[8] = K., l. c., S. 240[17] (Henvisn.); s. O.
— 73, - 97[2] = K., c. 118, S. 218[9] (Henvisn.).
— 83, - 108[18] = K., c. 128, S 5[2]; s. O.
— — - 108[21] = K., l. c., S. 5[5]; s. O.
— — - 109[16] = K., l. c., S. 5[25]; s. O.
— — - 109[19] = K., l. c., S. 6[4]; s. O.
— 87, - 114[1] = K., c. 129, S. 8[21]; s. O.
— — - 114[18].
— — - 116[10] = K., l. c., S. 10[9]; s. O.
— 88, - 117[20] = K., c. 130, S. 11[6]; s. O.
— 89, - 118[14].
— — - 119[16] = K., c. 143, S. 24[18].
— — - 120[10].
— 90, - 121[18] = K., c. 130, S. 12[19]; s. O.; 315 C, S. 497[4].
— 91, - 124[16] = K., c. 132,

S. 15^{4}; s. O.; 315 C., S. 500^{6}; s. O.

Cap. 91, S. 125^{1} = K., l. c., S. 15^{12}; s. O.; 315 C., S. 500^{14}; s. O.

— 92, - 126^{6} = K., c. 133, S. 16^{11}; s. O.

— 106, - 136^{9}.

— 108, - 138^{4} (Overskriften) = K., c. 143, S. 27^{16}.

— 109, - 140^{9} (cfr. K., c. 18, S. 37^{10}).

— 120, - 157^{2} (Overskrift og Marginalvedtegning[1]) = K., c. 18, S. 37^{4} (anf. der som nýmæli).

—[2])123, - 158^{18} = K., c. 144, S. 32^{7}; s. O.

— — - 159^{15} = K., l. c., S. 32^{25}; s. O.

— 125, - 160^{22} = K., l. c., S. 34^{1}; s. O.

— — - 161^{9} = K.. l. c., S. 34^{12}; s. O.

— 128, - 164^{11} = K., c. 147, S. 37^{11}; s. O.

— 131, - 166^{16}.

— 152, - 181^{6} (Overskrift og Marginalvedtegning) = K., c. 162. S. 59^{18}; Blg., c. 43, S, 237^{26}.

— 153, - 182^{9} (Overskrift og Marginalvedtegning) = K., c. 157, S. 52^{17} (Henvisn.).

Cap. 153, S. 182^{17} = K., c. 161, S. 58^{13} (findes tillige som Henvisning i K., c. 157, S. 52^{18} og c. 158, S. 54^{7}, samt i St. [forsaavidt angaaer Stykket c. 153', S. 182^{17}—183^{3}] c. 165, S. 194^{16}); 125, S. 422.

— 155, - 184^{19} = K., c. 158, S. 54^{1} (Henvisn.).

— 156, - 185^{13} = K.. l. c., S. 54^{6} (Henvisn.) og S. 54^{13}.

— 170, - 203^{5} (Overskrift og Marginalvedtegning) = Blg., c. 40, S. 236^{2}.

— 182, - 219^{11} = K., c. 221, S. 146^{2}; s. O.

— — - 219^{20} = K., l. c., S. 146^{12}; s. O.

— — - 220^{1} = K., l. c., S. 146^{17}; s. O.

— — - 220^{5} = K., l. c., S. 146^{22}; s. O.

— — - 220^{12} = K., l. c., S. 146^{29}; s. O.

— — - 221^{6} = 315 B., II, S. 227^{21}.

— — - 223^{13}.

— 211, - 243^{20}.

---

[1] I Papirsafskrifterne af Staðarhólsbók, Ny kgl. Saml. 1276 fol., og A. M. 122 4to, begge udentvivl skrevne efter Membranen inden dens Beskjæring, samt i M. Steph. 6, 4to (Afskrift af 1276) findes udfor Capitlets Begyndelse anført Vedtegningen nym̄. [2] Udfor Capitlets Begyndelse findes i de i Note 1 nævnte Haandskrifter samt i Papirsafskr. A. M. 340 fol., udentvivl skrevet inden Membranens Beskjæring, i Margen anført Tegnet $\overset{0}{N}$ — nýmæli.

Cap. 212, S. 244^{5}.
— — - 244^{12}.
— — - 244^{21}.
— 214, - 245^{18} = K., c. 164, S. 64^{4}; s. O.
— — - 246^{14} = K., l. c., S. 64^{22}; s. O.
— — - 247^{3} = K., l. c., S. 65^{12}; s. O.
— — - 247^{8}.
— 216, - 248^{6} = K.. c. 76, S. 124^{11}.
— 217, - 250^{7} = K., c. 234, S. 172^{12}; s. O.
— 218, - 252^{1} = K., l. c., S. 173^{23}; s. O.
— — - 252^{11} = K., l. c., S. 174^{7}; s. O.
— 223, - 256^{23} = K., c. 235, S. 178^{7}, s. O.
— 225, - 259^{16} = 125, S. 426.
— 243, - 274^{5} = K., c. 81, S. 137^{26}; s. O.
— — - 277^{1}.
— 248, - 280^{13}.
— 251, - 282^{15}.
— 254, - 284^{20} = K., c. 244, S. 189^{15}; s. O.
— — - 285^{9} = K., l. c., S. 189^{25}; s. O.

Cap. 261, S. 289^{7}.
— 271, - 300^{15} = K., c. 86, S. 146^{12} (Henvisn.).
— 283, - 316^{3}.
— — - 316^{6} = K., c. 86, S. 150^{4}.
— 288, - 320^{10} = K., c. 89, S. 159^{19}; s. O.
— 310, - 346^{18} = K., c. 105, S. 181^{6}; s. O.
— 321, - 352^{12}.
— 324, - 354^{13}.
— 329, - 357^{21}.
— 336, - 364^{11} = K., c. 77, S. 125^{25}.
— 372, - 389^{1} (maaskee tildels samme Lov, som ovenf. c. 329, S. 357^{21}).
— *444, - 516^{23} = 125, S. 441.
— — - 517^{19} = K., c. 214, S. 126^{15}; s. O.; þb., c. 6, S. 388^{9}; s.. O.
— 450, - 523^{20} = þb., c. 8, S. 396^{7}; s. O.; K., c. 215, S. 127^{24}.
— 457, - 532^{3} (findes ogsaa som Henvisning i St., c. 460, S. 538^{6}) = þb., c. 10, S. 405^{13}.

C. A. M. 347 fol., Belgsdalsbók.

Cap. 35, S. 145^{13} (Overskriften) = St., c. 73, S. 97^{19}; Sk., c. 27, S. 43^{3}; 125, S. 415.
— 53, - 243^{10} (Overskriften) = St., c. 156, S. 186^{6}; K., c. 158, S. 54^{7}.

*) Om den Maade, hvorpaa det kan forklares, at der forud herfor i et længere Stykke af Membranen ikke findes Vedtegninger om nye Love, see Forerindringen til Staðarhólsbók, S. XXXI.

V.

Register

over Steder og Navne, som findes anførte i Texterne af de udgivne Haandskrifter.

Udgaven af Konungsbók m. m., første og anden Del, er her citeret som Ia og Ib, Staðarhólsbók som II, og nærværende Bind som III. Forsaavidt Steder og Navne ere anførte i Stykker, der ikke høre til Graagaasens Text, ere Citaterne betegnede ved Mærket *.

VI.

Ordregister.

Udgaven af Grágás efter Konungsbók, m. m., første og anden Del, er her citeret som I a og I b, Udgaven af Staðarhólsbók som II, og nærværende Bind som III.

---

aðili, sakaraðili, sóknaraðili (egentl. Hovedet, Hovedmanden for Sagen), den, hvem det tilkommer at gjøre en Fordring eller Rettighed gjældende ved Domstolene (ɔ: rette paagjældende Part), og som derhos forudsættes personlig at forfølge, udføre Sagen; aðild, det at være a. (betegnes ogsaa ved at eiga sök, Ia, 172, II, 338, III, 448). Foruden i egen Sag (Ia, 123) kunde man være a. bl. A. for en Frændes Drab (vígsakar a.), for Krænkelse af en kvindelig Slægtnings Kjønsære, for Smædedigt om en afdød, christen Frænde, Ia, 167, 178, Ib, 48, 183, II, 177, 334, 393, III, 447, 461. Til at være a. fordredes en Alder af 16 Aar, I a, 167, Ib, 48, II, 177, 334; naar en Mand var yngre, tilfaldt Søgsmaalsretten den nærmeste Slægtning, I a, 168, II, 207, 366; s. fremd. kona. Istedetfor selv at udføre Sagen, kunde a. selja sök, selja sök í hönd manni, Ia, 169, II, 207, 344, III, 49, d. e. ved Haandtag, efter frit Valg, overdrage Sagens Udførelse til en Anden, som sagdes at taka sök, sókn; fara með sök; fara með handselda sök; Ia, 62, 123, 125, II, 344 (fara með sök betegner dog ogsaa undertiden i Alm. at udføre en Sag, Ia, 53); denne Overdragelse medførte en større Ret end det sædvanlige Fuldmagtsforhold, umboð (som kun Biskoppen, naar han vilde have en Sag anlagt, kunde benytte, I a, 20, II, 23, III, 21), idet nemlig Stedfortræderen havde fuld Raadighed over Sagen, ogsaa til at forlige den, og Ret til at anlægge de andre Sager, som den saaledes overdragne affødte, f. Ex. naar Fredløshedsdom var erhvervet, for det Underhold, der ulovlig ydedes den Fredløse,

s. björg, for dómrof, s. d. O., vistnok ogsaa Ret til at afholde Executionsret o. s. v., medens iøvrigt det paastevnte Pengebeløb eller Bøder tildømtes aðili, I a, 123, 124, II, 282, 344. Stedfortræderen kunde i Reglen ikke overdrage Sagens Udførelse til endnu en tredie Person, I a, 125, II, 344; dog kunde han lade enkelte Retshandlinger foretage af en Anden, f. Ex. Tilkaldelse af Kvid eller Vidner, II, 318. Om Fordele, forbundne med aðild s. fjörbaugsgarðr og útlegð. Vederlag til Stedfortræderen omtales ikke; Forbudet mod féboð, fétökur (Bestikkelse ved Domstolene) I a, 78, synes i og for sig efter dets Indhold ikke at omfatte et saadant Vederlag (jfr. dog Njála, S. 794); naar Stedfortræderen afholdt Executionsretten, kunde Udtrykkene II, 198—199, 359 lede til at antage, at han har erholdt den a. tilkommende Halvdel af den Domfældtes confiskerede Formue; herimod synes dog at tale Reglen, at Forkastelse af Dommere o. s. v. skete paa Grund af Slægtskab o. s. v. til a., ikke til Stedfortræderen, I a, 47, 62, 127, II, 319. Rettergangen var mundtlig, offentlig, uden Ledelse fra Dommernes Side, forbunden med mange Formaliteter og en Række høitidelige Erklæringer, Opfordringer, Paastande o. s. v. fra Parternes Side, efter Formularer, hvis nøie Iagttagelse var af Vigtighed; den krævede derfor Lovkyndighed og Dygtighed og til at udvikle disse Egenskaber hos Befolkningen maatte de anførte Regler bidrage, hvorefter man enten maatte optræde personlig eller overdrage Sagens Udførelse til en Anden med en forholdsvis stor Raadighed over Sagen. Offentlig Forfølgning af Sager kjendtes ikke (see dog, om Communens Sager, hreppr), men herpaa raadedes tildels Bod ved at der i flere af de betydeligere Sager ikke maatte indgaaes Forlig uden Lovrettens Tilladelse, s. lof; naar a. uden lof forligte saadan Sag, eller ikke forfulgte den efter Lovens Strenghed, kunde han sagsøges til Landsforvisning, I a, 174, I b, 51, II, 180, 182, 341, III, 459; fremdeles gaves der Tilfælde, hvor lof vel ikke fordredes, men hvor a., naar han tog mindre Bøder end de lovbestemte, paadrog sig Straf; saal. for legorð, I b, 51, II. 202, jfr. ogsaa I b, 212, II, 55, III, 51; ligesom han ogsaa kunde sagsøges til Straf, naar han, efterat have erhvervet Landsforvisnings- eller Fredløshedsdom, ikke lod afholde Executionsret, I a, 92; endelig kunde i mange Tilfælde Sag anlægges af hvem der vilde (sá á sök er vill) enten naar aðili undlod at anlægge Sag, eller hvor ingen Privat var forurettet (tildels navnlig ogsaa imod aðili i de anførte Tilfælde), I a, 15, 129, 174, 224—225, II, 17, 70, 180, 213, 265, III, 16, 450 o. s. v. Goden var subsidiairt Sagsøger for Udlændinges Drab, I a, 173, II, 339, III, 449, og tildels naar vígsakar-aðili ikke var paa Thinge, I a, 182, II, 353, 363; endvidere undertiden for Frigivnes og

Trælles Drab, Ia, 172, 191, II, 337, 396, III, 448. — varnaraðili, den, mod hvem en Fordring rettelig gjøres gjældende ved Domstolene, og som derhos forudsættes selv at udføre denne sin Sag, Ia, 38, 127; taka vörn, om Stedfortræderen for varnaraðili, Ia, 125. — sakar sœkjandi, sakar verjandi, Ia, 77, omfatter vistnok baade sakaraðili og varnaraðili, og tillige Stedfortrædere for disse.

áfall: dœma á., dømme skyldig, domfælde (være sig i Straffesag eller f. Ex. i Gjældssag), Ia, 76, 83, Ib, 176, II, 254; dœma áfall sektar, Ia, 123, (om Executionsretten) dømme, bestemme, at den ved Dom eller Forlig fastsatte sekt (Landforvisnings- eller Fredløshedsstraf) nu skal træde i Virksomhed.

áfang eller áfangi, Bøde (af 6 aurar) for uhjemlet Brug eller Behandling af Andens Ting, Ib, 61, 66, 67, II, 241, 505.

afl, Stemmeflerhed, Ia. 216, Ib, 86, II, 459, 493.

afréttr eller afrétt, fraliggende (Fjeld-) Sommergræsgang, tilhørende To eller Flere, for ikke malkende Faar, Ia, 11, Ib, 113, II, 13, 477, 486, III, 10; ogsaa som det synes om i Sameie værende Vintergræsgang for Heste, Faar eller Nød, II, 494.

ákvæði, Ib, 190, II, 285, den af Parterne, der enes om en Tvistigheds Afgjørelse ved Voldgift, vedtagne Instrux for Voldgiftsmændene, navnlig f. Ex. om, hvilket Strafferonde disse kunne paalægge den skyldige Part, cfr. Ia, 108—109.

alaðsfestr, den sidste Øre af den Mark, som den Landsforviste (fjörbaugsmaðr) maatte udrede, naar han vilde undgaa at blive fredløs (skógarmaðr); egentlig: hvad der betrygger Underhold, idet Skovmanden ikke maatte underholdes af Nogen (af alað — ikke alaðr, jfr. Formen Vnaþ es, Elucid., 49), Ia, 88, 118, II, 282.

áljótr, 1. en (alvorlig) Legemsbeskadigelse, som efterlader Lyde (af ljótr, hæslig) Ia, 183, 184, Ib, 189, 191, II, 285, 287, 370, 377, III, 433. — 2. ærekrænkende, beskjæmmende Ord, Ib, 182, II, 391, III, 439.

almenning, 1. Fælleseiendom for en Fjerding til Fiskeri, Hval- eller Tømmerdrift, Jagt, Græsning, Ia, 11, Ib, 186, II, 9, 13, 506, 537, III, 10, 303. — 2. Den Del af Havet, som er udenfor rekamark (ɔ: fjernere fra Land end at en flækket Torsk derfra kan sees), II, 515 (cfr. III, 385), 531, 532, 538[7], III, 404, 405.

alþingi, det almindelige aarlige Thing for hele Island; det afholdtes paa Þingvöllr i den sydlige Del af Landet, og begyndte den første Dag (Torsdagen) i den 11te Sommeruge, Ia, 37, 43, 112, 209, altsaa (da Som-

meren indtraadte tidligst den 9de, senest den 15de April) tidligst den 18de, senest den 24de Juni; det varede i 2 Uger. Ia, 132, Ib, 175, II, 113, 253, 269, III, 426. Forhandlingerne holdtes under aaben Himmel (dog benyttedes Kirken, naar Veiret var slet, til Kundgjørelse eller Foredrag af Love, Ia, 216; s. ogs. prestadómr). Udnævnelse af Mænd til at møde paa Althinget fandt ikke Sted, men Goderne og Lovsigemanden vare under Straf pligtige at møde i rette Tid, Ia, 43, 210, og hver Bonde, der var i Besiddelse af en vis ringe Formue, var pligtig enten at møde paa Althinget, eller at betale en Afgift, þingfararkaup (s. d. O. og þingheyjandi). Goden kunde derhos, om han vilde, paa Vaarthinget opfordre sine Thingmænd til at følge ham til Althinget, og hver niende skulde da, efter Lodkastning eller indbyrdes Overenskomst, følge ham, Ia, 107. — Om Ledelsen paa Althinget, s. lögsögumaðr; Kundgjørelser der, s. lögberg; den lovgivende Forsamling der, s. lögrétta; Domstolene der, s. fjórðungsdómar og fimtardómr.

alþingisdómr, Althingsdomstol: 1. (Fjerdingsretterne eller) den første Instants paa Althinget, Ia, 101, 105, 124, II, 198; jfr. ogsaa at stefna til alþingis ɔ: til vedkommende Fjerdingsdomstol, Ia, 101 o. s. v. — 2. i Stederne Ia, 94, 108, 116 kan Ordet omfatte baade Fjerdingsretterne og Femterretten.

alþingislof (alþingi her = lögrétta), Tilladelse, Benaadning, given af Lovretten, Ia, 174, 194, II, 341, III, 450; s. lof.

alþingismál, Reglerne om Forretningsordenen paa Althinget, Ia, 98 (Procesordningen), II, 147.

alþingisnefna, Ia, 211, (maa, jfr. Ia, 38, 77, forstaaes om:) den af Goderne foretagne Udnævnelse af dem, der skulde have Sæde som Dommere i Fjerdingsretterne og Femterretten; (til Lovretten kan der ikke være sigtet, da der ikke til den fandt nogen Udnævnelse Sted).

alþingis-sáttarhald: sekr um a., Ia, 244, II, 93 (maaskee: skyldig i Undladelse af at opfylde et paa Althinget indgaaet Forlig, men udentvivl rettest:) skyldig i Undladelse af at udrede en ved en Althingsdom (s. alþingisdómr) idømt Bøde eller Pengeydelse (s. sátt 3), hvilken Undladelse medførte, at Reglerne om dómrof kom til Anvendelse.

álög, Tillægsbøder: 1. Naar Tiende ikke ydedes i rette Tid, skulde dens dobbelte Beløb betales og desuden, som á., 6 Mark (hvoraf aðili fik 3), Ib, 213 (cfr. Ia, 15), Ib, 211, 212, 214, II, 62 (cfr. 17, 56), 53, 55, 57, III, 15, 50—53. — 2. Naar Gjæld ikke betaltes i rette Tid, skulde Skyldneren foruden Gjælden udrede Tremarksboden og endvidere, naar Betalingstermin (eindagi) var fastsat, 6 Øre i harðafang, og naar Gjælden derhos var lovet ved Haandtag, 6 Øre i handsalsslit; disse 3 Mark og 12 Øre, tilsammen

4½ Mark, kaldtes álög, II, 209, jfr. Ib, 13, 141, 143, 145, 148, II, 122, 214, 216, 218, 224, III, 24, 498; jfr. ogsaa Ib, 217, II, 60; s. lögmálsstaðir.

andvitni, Modbevis, Bevis, som staaer i Strid med et tidligere ført Bevis, eller, som det defineres: naar der føres Vidner mod Kvid eller Kvid mod Vidner (Kvid og Vidner vare Hovedbevismidlerne), saaledes at begge ikke kunne være rigtige; saadant Modbevis var det under Straf forbudt at føre, og førtes det, kom det ikke i Betragtning, I a, 68, II, 458. Domstolene havde saaledes ikke det Hverv at afveie modstridende Beviser imod hinanden. Den eneste Maade, hvorpaa et Bevis, der var i Strid med et tidligere Bevis, kunde føres, var ved at godtgjøre, at dette var falsk og paa Grund deraf faa det kjendt ugyldigt, s. ljúgvitni, kveða á gögn. Som a. regnedes det efter det Anførte ikke, at Modparten — hvad der Intet var til Hinder for — førte Bevis for sine Indsigelser (f. Ex. at han havde betalt den paastevnte Gjæld) og derved altsaa hævede Virkningen af Sagsøgerens Bevis. Det forudsættes nærmest som Regel, at Sagsøgeren, inden Modparten giver nogen Erklæring, skal ledsage sin Saggivelse med Bevis, og det kunde synes, at der herved var givet ham en Ret, idet der imod det først førte Bevis ikke tilstededes noget i Collision med samme staaende Modbevis, jfr. Sylow, den materielle Bevisteories Udviklingshist. i dansk Ret, S. 12, men den anførte Regel medførte neppe nogen synderlig Begunstigelse for Sagsøgeren, da det i Alm. i det Væsentlige iforveien var givet, hvilke Personer der skulde føres som Vidner eller Kvid. Som Vidner anvendtes saaledes i Reglen netop kun de ved den paagjældende Contract o. s. v. i sin Tid særlig tilkaldte Personer, s. vætti, og det var i Alm. lovbestemt, fra hvilket Nabolag Nabokviden i hvert Slags Sager skulde tages, hvorhos det netop var de nærmest boende Bønder, der anvendtes (saaledes i Drabssag, de, der boede nærmest Gjerningsstedet, i Gjældssag, den Sagsøgtes Nabobønder); hvad Godekviden angaaer, var det ligeledes givet, hvilken Gode (den Sagsøgtes eller Sagsøgerens) der skulde danne den; det sees ogsaa, at der ikke lagdes Vægt paa, om en Kvid førtes som sóknarkviðr eller varnarkviðr, Ib, 25, II, 119—120.

annara brœðra, s. brœðra.

arfborinn, arfgengr, s. arfr.

arfkaup, Vederlag, som den gav, der kjøbte en Andens arfván, I a, 236, II, 83.

arfr (erfð). 1. Slægtskabsarv; Testamenter eller Dødsgaver omtales ikke; Ægtefæller arvede ikke hinanden. Slægtningene kaldtes til Arv efter Arvefølgeordenen, I a, 218, II, 63, III, 412, 460, indtil femte Sidelinie incl.,

s. frændsemi, AnO. 1849, S. 290 flg. Arven faldt ved selve Dødsfaldet, Ia, 245, II, 95, III, 415. Et før Arveladerens Død undfanget Barn blev arveberettiget, dersom det kom levende til Verden og fik Mad ned, eller Mad i Mund (vistnok et Tegn paa Barnets Vitalitet; Maurer, Ueber die Wasserweihe d. germ. Heidenthumes, tillægger det nærmest en symbolsk Betydning); Ia, 222, 223, II, 68, 98, III, 413. Fødsel i Ægteskab var oprindelig Betingelse for Arveret, Ia, 222, II, 66, III, 412; deraf til arfs alinn, avlet til Arv, ɔ: født i Ægteskab, ægtefødt, Ia, 249, Ib, 24, II, 99 149; jfr. endvidere Ia, 170, 220, Ib, 48, 203, 244, II, 64, 177, 336; i samme Betydning synes arfgengr (oftere i Alm.: arveberettiget, Ia, 224, 225, II, 68, 99, III, 413), arfborinn (egentlig født til Arv) undertiden at være brugt, Ia, 218, Ib, 29, II, 63, 102, 155. Senere fik Uægtefødte efterhaanden Arverettigheder og navnlig ere i den ovennævnte Arvefølgeorden optagne uægte Børn og Sødskende, næst efter ægte Børn, Forældre og ægte Sødskende. Om de første 14 Personer i Arvefølgeordenen (1. Søn, 2. Datter, 3. Fader, 4. samfædre Broder, 5. Moder o. s. v., sidst: 14. uægte sammødre Søster) siges der, at de: taldir heita til arfs í lögum — af því at þar ræðr eigi frændsemi, Ia, 220, II, 64, ɔ: deres Arveret betegnes som bestemt ved positiv Lov, fordi Gradnærheden her ikke følges; med denne saaledes opstillede techniske Betegnelse (heita) — hvorved Maurer, Island, S. 331, minder om den norske Rets tölumenn — er ikke ensbetydende Udtrykket: til arfs eru taldir at lögum, Ib, 24, II, 149, der blot betegner: ere arveberettigede (AnO. 1849, S. 295, 1850, S. 169), hvilket bl. A. fremgaaer af Sprogbrugen i Ia, 170, Ib, 198, II, 74, 102, 142, 336 (jfr. herimod Maurer, Graagaas, S. 80, og Island, S. 354). — At taka arf betyder *a*, at arve, Ia, 218, 246, II, 63, 95, III, 460. *b*, om Mand, at tage sin Arv i Besiddelse med Ret til Frugter af den — hvilke, medens Arvingen var umyndig, tilfaldt Værgen — og til selv at bestyre den; hertil udfordredes 16 Aars Alderen, saaledes at han, uagtet Arven var tilfalden ham før den Alder, dog først da siges at taka arf; om Mø siges det ligeledes, at hun, naar hun er 16 Aar gammel, kan tage (den hende tidligere eller til den Tid tilfaldne) Arv, men denne hendes Ret bestod kun i at hun fra den Tid skulde nyde Frugterne af Arven, medens denne vedblev at bestyres af Værgen indtil hendes 20de Aar. Gift Kone og (betingelsesvis) Enke kunde taka arf om de end vare yngre end 16 Aar, Ia, 225, II, 69. *c*, at tage i Besiddelse Arv, hvortil der muligen er en nærmere berettiget, ikke tilstedeværende Arving, som da, forsaavidt Besiddelsestagelsen er skeet i Island, modtager Arven, naar han kommer tilstede, uden Frugter, og

forsaavidt Besiddelsestagelsen er skeet i Udlandet for at overføre Arven til den i Island værende Arving, kun faaer Halvdelen af Arven, hvorimod Besiddelsestageren beholder den anden Halvdel og Frugterne. Adgang til saadan Besiddelsestagelse tilkom den Afdødes nærmeste tilstedeværende Slægtning; var der ingen Slægtninge efter den i Island afdøde, tilkom det Formuesfællen o. s. v., subsidiairt Goden at tage Arven i Besiddelse. Denne Besiddelse kunde, som antydet, være en midlertidig Bevaring med visse Rettigheder, men meldte ingen Arving sig (eller der overhovedet ingen arveberettigede Slægtninge var), beholdt Besiddelsestageren Arven og blev saaledes factisk Arving, Ib, 197, cfr. 198[10], Ia, 239[10], II, 73, cfr. 74[18], 88[14], jfr. AnO. 1849, S. 314 flg. — Hvorledes Arveskifte fandt Sted omtales ikke; cfr. Ib, 147, II, 220; naar der ikke var mindelig Overenskomst, foretoges det vistnok ved Nabobønder. Arveretten var Grundlag for, eller stod i Forbindelse med forskjellige andre Ætsforhold, jfr. Ia, 225, II, 99, III, 413, nemlig Værgemaal, Ret til personlig Bod (réttr) og Forsørgelsespligt. — 2. Den eventuelle, endnu ikke faldne Arv (med Hensyn til hvilken allerede endnu medens Arveladeren levede dennes nærmeste eventuelle Arving ansaaes at have en vis Ret); saal. *selja arf* om Salg af ventende Arv, Ia, 236, II, 83; at *ráða arf undan manni* (= arfskot, s. d. O.), at berøve sin eventuelle Arving hans Arveret ved i levende Live at afhænde, eller disponere over sin Formue, II, 85, jfr. Ia, 247; ligel. at *kaupa arf sinn sjálfr*, II, 101, at Arveladeren mod Vederlag formaaer Arvingen til ligeoverfor ham at give Afkald paa sin eventuelle Arveret (dette var bl. A. ugyldigt, naar Arveladeren saa gav Formuen til gudeligt Brug, med mindre hele Slægten eller ogsaa Lovretten gav Samtykke dertil); denne Betydning af a. findes ogsaa i Ordene arfsal og arfskot. — 3. Arv uden Slægtskab; saal. om Frigiverens Arv efter den Frigivne, Ia, 227, II, 72; (efter Capiteloverskrifterne) om den Ret til en Tiggers Efterladenskab, der kunde tilkomme den, i hvis Hus eller paa hvis Grund han døde, Ia, 229, II, 77; see iøvrigt AnO. 1849, S. 321.

arfsal, Overenskomst, hvorved en Person i levende Live overdrog til en Anden, Forsørgeren, (sin *arf*, ɔ: hvad der eventuelt vilde blive at arve efter ham:) sin hele nuværende Formue eller en Del af den, imod at underholdes livsvarig af Forsørgeren og efter dennes Død af hans Arvinger (jfr. tild. Fledföring). Fra Forsørgerens Side kaldtes Overenskomsten *arftak*, at taka arftaki; den Forsørgede kaldtes ómagi, arfsalsómagi. Denne skulde opgive sin Landhusholdning og tage Ophold hos Forsørgeren. Den Forsørgedes nærmeste eventuelle Arving kunde, naar han ikke havde givet Samtykke

til Overenskomsten, omstøde den, dersom det under en af ham reist Sag bevistes, at Vilkaarene ikke vare ligelige, jafnmæli, saaledes at der var givet 5 Øre formeget. Det var derhos under Straf forbudt ved a. at unddrage sig Forsørgelse af visse nærstaaende Slægtninge o. s. v. Forsørgerens nærmeste eventuelle Arving var, naar han ikke havde givet sit Samtykke til Overenskomsten, og naar denne ikke var jafnmæli, ikke bunden ved den efter Forsørgerens Død, og naar den var til þrots eller til þrota ɔ: vilde føre til Forsørgerens fuldstændige Forarmelse, kunde han omstøde den; Ia, 247—249, Ib, 17, II, 85—87, 99, 100, 107, 128. Noget begunstiget var a. til Klostre og Bispestolene, II, 97, III, 43, 145, 415.

arfskot (egentl. Bortskydning af hvad der vil blive at arve efter En), at afhænde eller disponere over sit Gods eller en Del deraf paa saadan Maade i levende Live, at Overdragerens nærmeste Slægtnings eventuelle Arveret derved krænkes. Ikke blot den paa Afhændelsestiden nærmeste Arving, men ogsaa senere den, som i dennes Sted rykkede op til at være nærmest eventuel Arving, kunde omstøde en slig Disposition, og derhos vælge at anlægge Sag mod Arveladeren til Landsforvisning, eller at sagsøge ham til ved Dom at erklæres umyndig og Værgemaalet over hans Formue overdraget til sig, Ia, 247, 249, II, 84, 98[4], 100, 127.

arftak, s. arfsal.

arftaka, arftekja, det at arve, Ib, 198, II, 74, 95.

arftökumaðr (erfingi, arfi, skaparfi, skaparfuni, skaperfingi), 1. Arving efter afdød Person, Ia, 7, 225, Ib, 198, II, 7, 75, 96, III, 6. — 2. ofte særlig om den, der vil være nærmest til at arve en Person, som endnu er i Live, naar denne døer, Ia, 3, 248, 249, Ib, 9, 11, II, 85, 86, 100, 114, 119, III, 55. 417. Den nærmeste eventuelle Arvings Samtykke fordredes tildels til Formuesdispositioner i levende Live; saaledes til Gaver, til at give større Tiende (s. tíund) mere end een Gang; 80-aarig Mand eller den, som laae i Helsot, maatte ikke sælge Jordeiendom uden den eventuelle Arvings Samtykke; naar 80-aarig Mand giftede sig uden sin event. Arvings Samtykke, maatte han ikke give større mundr end 12 Øre, og det Barn, han avlede, skulde ikke arve ham, Ia, 224, 246—247, II, 68, 83—85; s. fremdeles arfr, arfsal, arfskot, arfván. Fattigforsørgelse paahvilede i Reglen først og fremmest den, der vilde være nærmest til at arve den Fattige; s. framfærsla.

arfván, Arvehaab ɔ: den Arv, man kan vente at faae, naar en Person, som endnu lever, afgaaer ved Døden. Salg eller Overdragelse af a. kunde omstødes af Overdragerens nærmeste eventuelle Arving, med

mindre det ved Kvidudsagn bevistes, at der var ligelige Vilkaar, jafnmæli, ɔ: at Vederlaget var passende. I Udlandet (austr) var det forbudt at sælge a.; Ia, 236, 240, II, 82, 90, 101, III, 414.

arinn, Arne; fara arni ok eldi (eller eldi ok arni) á land, Ib, 136, II, 445, cfr. 499 (hvor iarne maaskee er en Feilskrift for arne), at flytte til en Gaard og der sætte fuldstændig Bo; eldi betyder maaskee alene Husild, Ild paa Ildstedet, Jur. Tidsskr., XXII, 5, men muligen er der dog Grund til her at tænke paa Ceremonien at fara eldi um land, som brugtes ved Besiddelsestagelse af Jord, jfr. Ísl. fornsögur, I, 79; Maurer, d. Entsteh. d. isl. Staats, S. 56, og den nu udkomne islandske Oversættelse af dette Skrift (med korte Anm. af Forf. fra 1881): Upphaf allsherjarríkis á Íslandi, S. 46.

atkvæði, Betegnelse, Formulering af Paastand (navnlig i Stevningen); istedetfor for drep (Slag) kan man anlægge Sag for det forudgaaede eller dermed forbundne frumhlaup (Angreb), »ef honum þykia þau atkvæði betri», ɔ: dersom Sagsøgeren foretrækker denne Paastand (f. Ex. fordi Beviset da maaskee var sikkrere), II, 304. For þjófskapr 2 skulde Sag anlægges som for Tyveri (egentligt Tyveri, þjófskapr 1) »fyrir utan atkvæði» ɔ: med den Forskjel, at Betegnelsen Tyveri (der var mere nedsættende) ikke anvendtes, Ib, 163.

auðæfi, Formue, Midler, Herligheder, Ia, 13, II. 15, III, 13; i Ib, 80, II, 418 synes det at betegne eller omfatte Servituter.

austr, østpaa; herved sigtes til Norge Ia, 239[10], II, 88[14] (jfr. Ib, 195, III, 464); í görðum austr, i Rusland, Ib, 212, III, 51, 289, 365. Paa flere Steder bruges austr og erlendis iflæng som ensbetydende, f. Ex. Ia, 210, Ib, 51, 198, II, 76, 90—91, 263 cfr. 261, 357, 388, og om der end oftere, hvor Ordet forekommer, nærmest (ligesom ved austmaðr, en Mand fra Østerleden, Ib, 51, 197, II, 182, 263; austrœnn, hvad der hidrører fra Østerleden, Ia, 130, Ib, 72, II, 267) er tænkt paa de skandinaviske Lande og da navnlig Norge, er der dog som Regel ikke Grund til at tage Ordet i denne indskrænkede Betydning, hvorimod det udentvivl gjennemgaaende maa forstaaes som ensbetydende med udenlands.

áverk eller áverki. 1. Legemsbeskadigelse i Almindelighed, indbefattende ogsaa større Saar, Ia, 147, 157, 164, Ib, 40, II, 168, 315, 332, III, 11, 430; undertiden synes det at indbefatte Drab, II, 313, 332, Ia, 167[14]. — 2. Saadant drep (Slag), som efterlader sig synlige Spor, eller hvorved Hørelse eller Syn beskadiges, eller hvorved man falder i Besvimelse (ogsaa kaldet áverkadrep), Ia, 149, II, 302, III, 429, 430. — 3. Benyttelse af Andens Jord til Landhusholdningsarbeider, Ib, 92, 107, 224, II, 461[4, 18]. — 4. Bøder (6 aurar) for Beskadigelse (eller Tilegnelse) af Andens Ting, Ib, 67

110, 119, 223, II, 453, 471, 474, 497, 505, 508, III, 438. Disse Bøder bleve, efter flere af de anførte Steder, at udrede ve dSiden af eller foruden den almindelige Skadeserstatning.

avvisli eller auvisli, Skade; avvislabót, Skadeserstatning (af: af og vesall, ussel; vesla, gjøre ussel, forringe, s. J. Þorkelsson, Supplement til islandske Ordbøger II, h. v.); útlegðir, er avvislabót hin meiri fylgir ok svá þótt hinn minni avvisli se at, II, 506; herved sigtes udentvivl til, at der foruden útlegð og Skadeserstatning efter Vurdering undertiden skulde udredes áfang eller áverk 4, jfr. II, 505, i andre Tilfælde kun útlegð og Skadeserstatning, s. áfang, áverk.

áþéttarorð, II, 390, 391, III, 434 (áþéttisorð), krænkende Ord; derunder synes, jfr. 390[9], indbefattet ikke blot de fuldt ærekrænkende Udladelser, hvorfor skulde bødes fuld réttr, men ogsaa saadanne utilbørlige Ord, der betegnes som hálfrétti; s. fullréttisorð.

barnómagi, 1. et Barn, mods. en Voxen, Ib, 23, 105, II 106, 142, 435.—2. den, som formedelst ung Alder er trængende til Fattigforsørgelse, Ib, 6, II, 110.

baugr. 1. Ring, Sølvstykke i Form af Ring, der brugtes som Betalingsmiddel. De største Ringe vare til Beløb 24 Øre eller 3 Mark; om réttr, den personlige Bod, 48 Øre, siges der saaledes, at den skal bestaae af to af de største Ringe, II, 369, og Halvdelen af den betegnes som tvítylptarbaugr, II, 350.—2. fornemmelig om Frændebøder for Drab, Mandebod, s. niðgjöld, sakbót, saktala, hvorom udførlige Regler gives i Afsnittet baugatal, d. e. Opregning af Ringe, Regler for Mandebod, Ia, 193 flg., cfr. Ia, 136, II, 333. Der var 4 Ringe (lög-baugar), *a*, til Beløb 3 Mark, höfuðbaugr (der skulde bødes af Drabsmandens Fader, Søn og Broder, og modtages af den Dræbtes Fader, Søn og Broder, hver med en Trediedel), *b*, 2½ Mark (Farfader, Sønnesøn, Morfader, Dattersøn), *c*, 2 Mark (Farbroder, Brodersøn o. s. v.), *d*, 1½ Mark (Sødskendebørn). Hertil kom eptir bauga, efter Ringene ɔ: efter at Ringbøderne saaledes ere færdige: *e*, 1 Mark eller 8 Øre (den ulige Sidelinies 2. og 3. Led), *f*, 5⅓ Øre (Næstsødskendebørn), *g*, 3⅓ Øre (den ulige Sidelinies 3. og 4. Led), *h*, 2⅔ Øre (4. Led), *i*, 1⅓ Øre (4. og 5. Led), *k*, 1 Øre (5. Led, þriðja brœðra, Slægtskabets Grændse); Ia, 193—194. Endelig føiedes hertil fem sakaukar, Frændebodsforøgere, nemlig trælfødt eller uægtefødt Søn, Stedsøn og 3 af de nærmeste Besvogrede, der tilsammen skulde bøde eller tage 12 Øre og 5 Penninge, Ia, 201. Med hver af de 4 Ringe fulgte dels et baugþak eller þak, Ringdække (maaskee fordi det tænktes lagt ovenpaa Ringen, jfr. ogsaa þekja,

dække, om Udredelsen af baugþak, Ia, 200), bestaaende henholdsvis af 6, 4, 3 og 2 Øre, dels et vist Antal þveiti, en Mønt af uvis Værdi, nemlig henholdsvis 48, 32, 24 og 16 þveiti, Ia, 193; baugbót, Ringforbedring, synes at være en Fællesbetegnelse for baugþak og þveiti, Ia, 194. Var der Ingen til af dem, der skulde udrede den største Ring, skulde Drabsmanden, dersom han (ved Forlig) var undgaaet Fredløshed, udrede den nævnte Ring med þak og þveiti, men ikke de andre Ringe, Ia, 199. Manglede en Ringklasse helt, bortfaldt Ringen; manglede Klassen kun paa den ene Side, tilfaldt eller ydedes Ringen af de øvrige Ringklasser (dog med Afkortning); derimod fandt ingen Forbindelse Sted mellem de 4 Ringklasser og de 6 Klasser eptir bauga. Mandebodens hele Beløb blev efter det Anførte 15 Mark 1¹/₇ Øre (ikke, som af Wilda, Strafrecht, S. 399, beregnet, c. 12 Mark) foruden de omtalte þveiti. Kvinder deltoge ikke i den; dog under visse Betingelser Datter, som da kaldtes baugrýgr, Ringkvinde, Ia, 201. Oprindelig have udentvivl alene Slægtninge paa Mandssiden deltaget i Boden, og Udtrykkene bauggildismenn, bauggildi, have da betegnet paa engang saadanne Slægtninge og tillige Indbegrebet af dem, der udredede eller modtog Ringe, jfr. en hermed stemmende Brug af Ordet bauggildi, Ia, 198–199. Saaledes som Forholdet fremstilles i Grág., skjelnes der imidlertid mellem Slægtninge paa Mandssiden, der fik 3 Femtedele af hver Ring, og Slægtninge paa Kvindesiden, hvem der tilkom 2 Femtedele af hver Ring, Ia, 195 flg; disse Slægtninge paa Kvindesiden, Cognater, — er kvennsift eru komnir — saavelsom deres Andel i Bøderne, kaldes da nefgildi (nefgildismenn, nefgildingar), medens Ordet bauggildi (naar undtages det anførte Sted S. 198) betegner Agnater, Slægtninge paa Mandssiden (bauggildismenn), — er karlsift eru komnir — eller disses Andel i Bøderne, Ia, 196. Efter de brugte Udtryk og efter den naturlige Opfattelse, samt da Kvindesidens Andel i Ringene ikke kunde siges mere end Mandssidens at være bestemt for hver Person — Kvindesidens Andel kunde endogsaa være repræsenteret af en Eneste, f. Ex. naar Hovedringen skulde deles mellem Fader og Søn og een sammødre Broder, Ia, 195[27] — skjønne vi ikke, at nefgildi, som for den norske, iøvrigt noget afvigende Rets Vedkommende antaget af Munch, Hist., II, 970 og Brandt, d. norske Retshistorie, I, 86, og, saavel for den norske som for den islandske Rets Vedkommende af Maurer, Island, S. 335, bør forstaaes om Næsegjæld, Kopskat, hvorimod det, jfr. AnO. 1850, S. 240 og 262–63, samt Fritzners og G. Vigfussons Ordbøger, udentvivl ligefrem betyder Cognatbøde (eller Cognater). — Baugbœtendr, baugþiggjendr, de som skulde udrede eller modtage Ringe (indbefatter baade

Agnater og Cognater), Ia, 193. — Særlige Regler gaves om Mandebod for Frigivne (mindste baugr: 6 aurar) og Trælle (mindste baugr: 12 þveiti), Ia, 202. — s. endvidere fjörbaugsgarðr.

bera: bera vætti, kvið, (om Kvid eller Vidner) afgive Udsagn; Ia, 57, 63; kviðr berr á (mann), afgiver Udsagn imod, erklærer skyldig, Ia, 15, 65, 67, II, 17, III, 16; k. berr af, afgiver Udsagn i Faveur af, erklærer uskyldig, Ib, 36, II, 198, 202; er jafnmæli berst, naar der gives Kvidudsagn om, at Vilkaarene ere ligelige, Ib, 17, II, 128.

bjargkviðr, s. kviðr.

bjargráð, s. björg.

bjóða undan, s. fjárvarðveizla.

björg, bjargir, 1. lovstridig Hjælp, som ydes en Fredløs (skógarmaðr); lögmæt björg, Ia, 78^{14} (hvor »ok veita« björg ere en Del af den Formular, der skal bruges ved Sagens Anlæg) ɔ: saadan utilstedelig b., som i Lovene er ommeldt. Til b. henregnedes at give den Fredløse Føde, dele Søvn og Mad med ham, cfr. II. 343, handle med ham eller indlade sig med ham eller give ham Raad, hvorved han kan beholde Livet (bjargráð), II, 401—2; det var dog ikke Pligt at tage ham, naar man saae ham paa sin Vei, eller at dræbe ham, om man ogsaa kom i Tale med ham; l. c.; og det var ikke strafbart at give ham Mad, naar man førte ham til Domhaveren, II, 398, eller, uden Kundskab om at han var fredløs, i 3 Nætter at underholde ham (óvísaeldi), eller, uden saadan Kundskab, i længere Tid at hjælpe ham fordi han var syg eller saaret o. s. v., Ia, 126, 127. — 2. Utilstedelig björg kunde ogsaa vises før Dom, ligeoverfor den, der havde begaaet Drab o. s. v., naar Lysning fra Sagsøgerens Side havde fundet Sted, s. lýsa 2. I saa Fald synes bjargráð dog ikke at have været strafbare, II, 343—344. — Straffen for b. 1 og 2 var Landsforvisning, Ia, 94 (cfr. dog 95), 174; II, 342, 402, III, 450. Sag for b. 1 anlagdes ved Femterretten, Ia, 78, jfr. dog Ia, 122; og Betingelsen for Straf efter 1 var maaskee, at Fredløsheden var kundgjort fra Lovbjerget, Ia, 78, jfr. dog 108. — 3. Om de Midler til sit Underhold, der vare Betingelse for Pligten til at overtage Forsørgelsen af en Frænde, Ia, 23, II, 139.

boðfasta, Faste, paabuden af en Biskop, Ib, 251, III, 36.

boðorð, II, 9, III, 8, kirkeligt Paabud; udentvivl: den mindre Excommunication (i Modsætning til Ban), en midlertidig Udelukkelse fra Kirken og dens Sacramenter = forboð, som ogsaa III, 198 har istf. b.; jfr. Finni Johannæi Hist. eccles. Isl., I, 145.

bót, bœtr, Bøder; om Mandebod: Ia, 200, III, 3 (lögbót); særlig oftere

om den personlige Bod, réttr: Ia, 170 flg., II, 336 flg., 377, III, 448 flg. réttr for Drab = vígsbœtr); Ib, 54, 55, 243, II, 186 (réttr for legorð).

brigð, 1. Indløsning af Jordeiendom, som Værgen i Eierens Umyndighedsstand har bortsolgt, s. fjárvarðveizla. — 2. Den af Eieren af en Ting foretagne Tilbagesøgning, Vindication af Tingen fra den, som besidder den og urettelig nægter at udlevere den. Saadan Vindication kunde finde Sted i videste Udstrækning og uden Hensyn til Tingens Beskaffenhed (urørlige eller rørlige, brugte eller ubrugte Ting o. s. v.), ikke alene ligeoverfor f. Ex. Tyven, men ogsaa imod den, der i god Tro ved Kjøb, Gave eller Laan o. s. v. har erhvervet Tingen, naar dog en af hans Formænd i Besiddelsen har manglet Hjemmel til at overdrage den. Tilbagesøgeren maatte da ved Vidner (kaupsváttar o. s. v.) eller Kvid, undertiden ved kennendr (s. d. O.), eller, hvad der med Hensyn til Dyr, der vare mærkede (Ib, 122, 154 flg., II, 229 flg., 479 flg., 508), maaskee var nok, ved at godtgjøre hvad hans Mærke var, bevise sin Eiendomsret, hvorimod den sagsøgte Besidder kunde forsøge at føre Vidner eller Kvid til Bevis for sin Hjemmel, samt derhos stevne sin Hjemmelsmand, der igjen stevnede sin o. s. v., til Erstatning, Alt som det synes til at møde under Vindicationssagen. Eieren kunde inden Sagens Anlæg fordre at see Tingen, og foreviste Besidderen den da ikke, dømtes denne, foruden til at udlevere Tingen, tillige til Tremarksbod. Tilbagesøgeren synes at have kunnet erklære, at Besidderen skulde være ansvarlig for Tingen indtil Dom faldt; Ib. 81, 82, 86, 117, 163—165, II, 424 cfr. 412, 457, 490. Hævd kjendtes ikke.

brúðför, Reise til Bryllup; brúðmenn, de, der ere paa saadan Reise, derunder indbefattet saavel Brudgom eller Brud, som Bryllupsgjæsterne eller Brudefølget; Udtrykket bruges ogsaa om dette Sidste alene, uagtet hverken Brudgom eller Brud var med, Ia, 27, Ib, 65, II, 31, 35, 244, 247, 432, III, 29, 437; mulig omfattede Udtrykkene ogsaa Hjemreisen fra Bryllup, jfr. de om þingför, Thingreise givne Regler, Ia, 24, II, 29, 31, III, 26. Naar brúðmenn søgte Nattely paa Reisen, var Bonden pligtig at modtage 5 Personer, iberegnet Brudgom eller Brud; naar de ikke var med, 3; og han kunde endog komme til paa denne Maade at huse indtil 30 Personer, som det maa antages, naar der var Bryllupsreisende til eller fra forskjellige Bryllupper, II, 31; (i Betydning af Bryllupsvidner forekommer brúðmenn ikke).

brúðhlaup, brullaup, brúðkaup, Bryllup, den Handling eller Act, hvorved Ægteskabet stiftedes; til lovligt Bryllup fordredes, at Fæstemaal var gaaet forud, at mindst 6 Mænd (menn) ere tilstede ved Brylluppet (at brullaupi, hvorved vel nærmest tænkes paa selve Bryllupsformaliteten, men

maaskee ogsaa paa Bryllupsgildet), og at Brudgommen aabenlyst (i ljósi, modsat i Mörke, jfr. Ib, 61, II, 241, cfr. ogsaa Ia, 224[1], II, 98) gaaer i samme Seng med Bruden, Ia, 222, Ib, 241, II, 66, 204, III, 30, s. sæing. Om andre Ceremonier tales der ikke, navnlig ikke om nogen kirkelig Vielse. Bryllup maatte ikke — under Straf af Landsforvisning — holdes Aftenen før en hellig Dag eller Fastedag eller paa visse andre hellige Tider, Ib, 39, 241, II, 167, III, 35. Bryllupsgildet forudsættes at kunne vare flere Dage, Ib, 39, 241, II, 167 (lokit), og at blive afholdt (hafa inni brúðhlaupit) hos Brudens Familie, Ib, 32, 33, II, 159, 160 (jfr. Kålund, Familielivet paa Island, AnO. 1870, S. 307), men undertiden sees det at have været betinget, at Bruden skulde føres til Brudgommens Hjem, altsaa Brylluppet holdes der, Ib, 31, II, 158; hvormeget der fra hver Side skulde bidrages dertil, blev ved Fæstemaalet bestemt, Ib, 33, jfr. 31, II, 160, jfr. 158. Ved Brylluppet afgaves undertiden Erklæringer eller toges Forbehold; naar saaledes Tjenestekarlen giftede sig med en Tjenestepige, kunde enhver af dem vedblive at henregnes til det Thinglag (der ikke var noget geographisk Begreb), hvor de havde været, men han kunde ogsaa ved Brylluppet erklære, at hun skulde regnes at være i Thinglag sammen med ham (var det med en Kvinde, der havde Gaard, kunde han vælge, at lade hendes Hjem og Thinglag gjælde for sig, ikke som det synes, sit for hendes), Ia, 139, II, 275; jfr. ogsaa Ia, 221—222, II, 65, 83.

brúðhlaups-stefna, Sammenkomst paa dertil bestemt Sted, hvor Brylluppet skulde foregaae, II, 204.

brœðra: næsta brœðra, Næstsødskendebørn (Beslægtede i Sideliniens 3die Grad efter canonisk Regnemaade); annara brœðra, Næstnæstsødskendebørn (4. Grad); þriðja brœðra, Beslægtede i Sideliniens 5te Grad; Ia, 194 o. s. v. Disse Betegnelser maae betragtes som Genitiver, der ved en Ellipse betyde Børn af næstir brœðr o. s. v., idet Udtrykket brœðr har omfattet ikke blot Brødre, men alle andre Beslægtede i lige Grad i Sidelinien; næstir brœðr ere da blevne betragtede som første Grad, aðrir brœðr som anden o. s. v., hvilket stemmer med Reglen (Ia, 46—47, 220, Ib, 38, II, 64, 118, 165), at man ved Beregningen af Slægtskab skulde begynde med Sødskende og dernæst (altsaa uden at regne dem med) tælle nedad (den germaniske Computation). Næsta, annara, þriðja brœðri (Nominativform), Ib, 25—26, II, 140, III, 450, 457, d. s. — Om Ægteskabsforbudene brugtes i Almindelighed en anden fra Kirkeretten laant Terminologi (at 5ta, 6ta, 7da manni), Ia, 37, Ib, 30, 31, 60, II, 157, 165, 206.

búakvöð, s. kvöð 2.

búðsetumaðr, Bodsidder; herved forstodes (i Modsætning til búandi, Bonde), den, som vel holdt Hus, men ikke havde Malkefæ, búfé, II, 145; dog synes den, der ikke havde det, at være regnet for Bonde, naar han var Jordeier (Størrelsen af den Jord, der saaledes kom i Betragtning, anføres dog ikke), Ia, 136, II, 272—273. Til búðseta, Stilling som búðsetumaðr, fordredes Samtykke af Communen, II, 145.

búi, 1. Nabobonde i Alm., Ib, 64, II, 245 (om uskyldig Benyttelsesret af Naboens Heste). — 2. búar (ogsaa undtagelsesvis nábúar, II, 260, 505), Nabobønder, som retlig Institution, som de, ligeoverfor hvem eller af hvem forskjellige retlige Handlinger kunde eller skulde foretages. Til Begrebet fordredes, at de Vedkommende vare Bønder (ikke búðsetumenn), jfr. II, 318, udentvivl ogsaa, at de vare saa formuende, at de skulde svare þingfararkaup, jfr. Ia, 159, II, 320 (cfr. Ia, 150[2], II, 308[8], der vel sigte alene til Slægtskabsforhold m. m. til Parten), og endvidere, at de vare netop de nærmestboende ved det paagjældende Sted, f. Ex. Parternes Hjem, den Jordeiendom, det dreier sig om o. s. v., Ia, 231, Ib, 114, II, 78, 486, 505, 523, III, 395. Undertiden skulde de være Jordeiere, Ib, 87, II, 446, 488. Som Retsforhold, med Hensyn til hvilke den her omhandlede Institution kom til Anvendelse, kan anføres, at en Række Kundgjørelser skulde foretages for (i Alm.) 5 búar, s. lýsa; jfr. Maurer, Island, S 374. Fremdeles foretoges Vurderinger af 5 Nabobønder, f. Ex. af Skadeserstatning; af den Umyndiges Gods ved Værgemaalets Begyndelse o. s v.; Ia, 116, 231, II, 78, 505; s. iøvrigt lögmetandi. Ligeledes Skifteforretninger, f. Ex. af Sameie i Jord, Heste eller andre Værdigjenstande, Ib, 63, 87, II, 245, 446 (dog forudsat, at man var enig om, hvem der var Eier, II, 449), af Fleres Hø, som Oversvømmelser eller Uveir drev sammen, Ib, 106, II, 460, af Forsørgelsesbyrden, naar Forældrene ikke længere kunde forsørge Børnene, og disse da tildeltes med ²/₃ Faderens, med ¹/₃ Moderens Slægt, Ib, 5—6, II, 109—110. Saadanne Vurderings- eller Skifteforretninger fandt Sted uden at Nabobønderne dertil beskikkedes af nogen Embedsmand eller Autoritet, alene efter forudgaaet Opfordring til dem fra vedkommende private Mand; Forretningen foretoges da i Almindelighed paa det paagjældende Sted hjemme i Bygden og bekræftedes der med Ed af Nabobønderne, uden at nogen Ret blev sat eller nogen foregaaende eller paafølgende Sanction af en Domstol eller Autoritet fandt Sted; naar da f. Ex. Vurdering af en Skadeserstatning var foretaget hjemme i Bygden, anlagde man i Henhold dertil Sag ved Domstolene for at faae sig tilkjendt Vurderingsbeløbet, men iøvrigt kunde man ogsaa vælge den Fremgangsmaade at begynde med Sag og under den paastaae sig til-

kjendt en saadan Erstatning, som Nabobonder (hvilke i saa Fald maatte blive de Nærmestboende, der vare tilstede paa Thinge) ved Domstolen maatte ansætte Skaden til, II, 505; jfr. ogsaa Ib, 27, 81, II, 150, 423. Udtrykkene virðingarbúar, skiptingarbúar forekomme ikke i Grág., navnlig ikke, som man har antaget, II, 504, hvor (i Overskriften) of skiptingar eða virðingar búa bør forstaaes = om Nabobønders Skifte eller Vurdering. I nogle Tilfælde havde Nabobøndernes Virksomhed en endnu større Selvstændighed: jfr. II, 20, 86, 128, III, 319, s. ogsaa tala. — 3. Nabobonde, der afgiver Kvidudsagn til Bevis i Rettergangssager, altsaa = Medlem af Nabokvid (búakviðr, Ia, 51), s. kviðr. Ligesom Nabobønders Hverv ved Vurderinger o. s. v. i og for sig var beslægtet med deres Virksomhed som Kvid, saaledes finder i flere Tilfælde en Overgang Sted mellem disse Virksomheder, Ib, 149, 151, II, 225, 227, 505, 529, III, 403; der skjelnes dog forsaavidt bestemt mellem dem, at Ordet kviðr ikke bruges om Vurderinger o. s. v. (naar undtages Stederne II, 450, III, 394).

byggja frændsemi, sifjar, indgaae Ægteskab med en Beslægtet, Besvogret; frændsemi byggjandi, Slægtskab, der ikke er saa nært, at Ægteskab af den Grund er forbudt, Ia, 37, Ib, 30, 60, II, 156, 157, 165; af Nogle forklaret ved, at byggja skulde betyde kjøbe og at der herved sigtes til den Maade, hvorpaa Ægteskab stiftedes ved »Kiöb« af Bruden; maaskee det dog snarere bør forklares af at búa, som bruges om Ægtefæller i Betydningen boe sammen, Ib, 45, II, 174 (jfr. búandi konu, om Ægtemanden, Ib, 48, II, 177); byggja kunde da betegne at skabe Samliv, forene i Ægteskab.

byskup, Biskop; der vare to saadanne i Landet, Ia, 19, II, 22, III, 20. Disses Forhold til, eller Forbindelse med udenlandske Erkebiskopper omtales ikke; alene siges det i en Notits, at Christenretsafsnittet er affattet bl. A. efter Erkebiskop Össurs Raad, Ia, 36, II, 45, III, 41. Biskopperne havde Sæde i Lovretten, Ia, 211. Naar en Præst viste Ulydighed mod Biskoppen, kunde denne danne en Præsteret paa Althinget, bestaaende af 12 Præster, og sagsøge Præsten ved den til en Bøde af 3 Mark, som tilfaldt Biskoppen, idet denne derhos selv førte Beviset ved i Forening med 2 Præster at afgive Kvidudsagn; betaltes ikke Bøden, forholdtes der efter Reglerne for dómrof, og Præsten maatte da altsaa ved ordinair Ret saggives til Landsforvisning, Ia, 21, II, 25, III, 23. Om Biskoppernes Myndighed i Skilsmissesager s. skilnaðr; om deres Forslag i Lovretten angaaende Tilladelse til Forlig i visse Utugtssager, Ib, 59, II, 181, 191, III, 146; naar Biskoppen i nogle Tilfælde forbød Fortsættelsen af Kjønsforbindelse, og Forbudet overtraadtes, tilkom der ham 3 Mark, og naar de ikke betaltes, andre 3 Mark til, hvorom

Sag, som det maa antages, anlagdes ved ordinair Ret, I b, 56, 237, II, 203, III, 191, 458; med Hensyn til Communernes Fattigforsørgelse havde Biskopperne en vis Myndighed, I b, 178, II, 146, 257; jfr. iøvr. Maurer, Graag., S. 34; AnO. 1873, S. 113. Biskoppen kunde bemyndige en Mand til at modtage hans Tiende, I b, 209, II, 51, III, 48, ligesom han synes (vel i fjernere Egne) at have kunnet antage en Fuldmægtig, umboðsmaðr, navnlig en af Præsterne, til at udføre visse Hverv paa sine Vegne, I a, 22, I b, 56, 237, II, 26, 203, III, 23, 191, 458; jfr. fremdeles om umboð, givet af Biskopperne, I a, 19, 20, I b, 216, II, 23, 59, III, 21, 207, 247. Nogen vidtgaaende hierarchisk Myndighed for Biskopperne omtales ikke, og betegnende for deres Stilling synes den Bestemmelse at være, at naar Biskoppen nægter Noget, som han efter Loven er pligtig til, kan man til Gjengjæld undlade at betale ham hans Tiende, II, 22, III, 20.

byskupa börn, confirmere (hvilken Handling foretoges af Biskoppen), I a, 19, 22, II, 22, 27, III, 20, 24; halda manni undir byskups hönd, om Fadderne ved Confirmationen, I a, 47, 62, I b, 31, II, 158, 206, 318, III, 6.

bœnahús, bœnhús, Bedehus, I a, 19, II, 22, 260, III, 20, 330; i nogle Bedehuse maatte der ifølge Biskoppens Tilladelse holdes Gudstjeneste, i andre ikke, I b, 216, II, 58, III, 42, 161, 322, 375.

dagstund, en Dag fra Morgen til Aften, I a, 4, 111, II, 2, III, 2.

dómhringr, Domkreds, omtales kun for Femterrettens Vedkommende, I a, 82; da Femterretten skulde have sit Sæde i Lovretten, I a, 77, sigtes herved vistnok til de Bænke, pallar, hvorpaa Lovrettesmændene, og altsaa ogsaa Femterretten, sad og som da have dannet d., I a, 211, cfr. 212. Lovsigemanden skulde bestemme, hvor hver af Fjerdingsretterne skulde sidde, I a, 45, cfr. 74; for disse Retters Vedkommende nævnes ingen Domkreds (overensstemmende hermed bør det af mig i AnO. 1873, S. 195 Note, Anførte rettes), men naar Folk trængte formeget paa ved en Fjerdingsret, skulde Goderne paa Dommernes Begjæring ansætte 3 Domstolsvogtere, som da ristede to Furer udenom Dommernes Sæder, over hvilke Ingen maatte gaae ind, I a, 72. Domsted skulde afmærkes (marka eller merkja dómstað) ved hreppadómr, engidómr og afrettardómr, I b, 174, II, 252, 455, 489, 493; jfr. endvidere I b, 78, II, 418.

dómnefna, 1. Godens Udnævnelse af Dommere, I a. 49 (i Fjerdingsretterne), 44, 215 (i Fjerdingsretterne og Femterretten). s. alþingisnefna. — 2. Parternes Udnævnelse af Dommere, I b, 116; II, 489 (i Afretsdomstolen).

dómr, 1. Dom, den ved en Domstol eller Ret skete Afgjørelse af en Retstvist, I a, 76, 83, I b, 86, II, 459. — 2. Domstol eller Ret. De al-

mindelige Domstole vare: de 13 Vaarthingsretter, en i hvert Thinglag, de 4 Fjerdingsretter paa Althinget, en for hver Fjerding, og Femterretten paa Althinget (s. endvidere fjórðungaþing). Disse Domstole (hvorom Benævnelsen þingadómr, Ib, 86, 151, II, 228, 459) dannedes for hver Gang Thingene samledes, ved at Goderne udnævnte de enkelte Dommere; dómr ferr út til saka, eller sóknar, eller ferr út, (om Fjerdingsretterne) at drage ud for at behandle og paakjende Rettergangssagerne, Ia, 40, 52, 182, II, 120, 362, III, 52. Særlige Retter, dannede for hvert enkelt forefaldende Tilfælde, vare Executionsretten, udnævnt af Goden, s. féránsdómr, Præsteretten, udnævnt af Biskoppen, s. byskup, samt endvidere nogle af Parterne selv dannede (private) Retter, bestaaende i Almindelighed af 12 eller 6 Dommere, udnævnte, uden noget Hensyn til Naboskab, med Halvdelen af hver af Parterne, nemlig: *a*, skuldadómr, s. d. O.; *b*, engidómr, som — naar man ikke kunde vente indtil Sag kunde anlægges paa Thinge, II, 455 — afholdtes paa den Eng, hvorom der var Tvist mellem to Parter, Ib, 84, II, 455, III, 437; *c*, afréttardómr, til Afgjørelse af Tvist om en Afret, paa hvilken Retten da holdtes, Ib, 115, II, 488, 494; *d*, hreppadómr, angaaende Overtrædelse af de communale Fattigvæsensregler, afholdt ved den Sagsøgtes Hjem, Ib, 174, II, 252; og *e*, heraðsdómr, navnlig i Sager mod Udlændinge for af dem begaaede Overtrædelser, Ib, 53[1], 72, II, 261; cfr. ogsaa Ib, 78, II, 418. Ved disse private Retter forholdtes med Hensyn til Procesmaaden væsentlig som ved Thingdomstolene, Ib, 117, 151, 175, II, 228, 254, 458, 491—492. Naar hensees til den Omhu og Forkjærlighed, hvormed Rettergangen ved Thingdomstolene, især Althingsretterne, omhandles, og til den Maade, hvorpaa Folkelivet concentrerede sig paa Thingene, saavelsom til Indholdet af Bestemmelserne om de anførte Privatretter, maa det udentvivl antages, at Sagsanlæg ved Thingdomstolene stedse, ikke mindst i den tidligere Tid, har været det Almindelige og Principale, hvorimod de private Retter kun undtagelsesvis, under de anførte særegne Forhold, ere komne til Anvendelse (jfr. dog Maurer, Island, S. 385 flg., hvor der er tillagt de private Domstole en større oprindelig Betydning i Lighed med den ældre norske Ret). — 3. Ganske undtagelsesvis, Ia, 109, II, 191, 281, forekomme Udtrykkene dómr, dœma, om Voldgift (s. sáttardómr, sektardómr), der forøvrigt, ligesaavel som Forlig, holdes bestemt adskilt fra Afgjørelse ved Dom. Den gjennemgaaende Forudsætning i Grág. var, at Retsafgjørelse skulde søges ved Domstolene, og at Dom var det Ordinaire, Forlig eller Voldgift det Extraordinaire, der endog tildels betragtedes med Ugunst, jfr. t. Ex. Ia, 168, 194. — Forsaavidt Lovretten, efter Begjæring af private

Parter, afgjorde Retsspørgsmaal, brugtes ikke herom Betegnelsen Dom, s. lögrétta. Da saadanne Spørgsmaal synes nærmest at have været henviste til Lovretten, er det sandsynligt, at Domstolene kun i ringe Omfang have afgjort Retsspørgsmaal, AnO. 1873, S. 183 flg. Domstolene skulde dømme efter Bevislighederne, uden at det kom an paa Rettens Overbevisning, Ia, 73, 101, Ib, 117, II, 458, 492; s. ogsaa andvitni; dog kunde Retten, naar lögsjáendr vare uenige, efter egen Besigtigelse afgjøre, om Sølv, der tilbødes i Betaling af Gjæld, var lovligt, Ib, 141, II, 215. Fordringerne til den, der skulde kunne udnævnes til Dommer ved Fjerdingsretterne, var 12 Aars Alder (Myndighedsalderen i tidligere Tid, jfr. Maurer i Krit. Vierteljahrsschr., II, 85flg.), fast Hjem, samt at have i Barndommen lært den danske Tunge eller ialfald været 3 Vintre i Island, Ia, 38. Disse Fordringer synes tildels at have været ringere end til den, der skulde være Medlem af Kvid; navnlig synes Tjenestekarlen at have kunnet været Dommer, Ia, 106, cfr. 98.

dómrof, Undladelse af at opfylde en Dom. Executionsretten (féránsdómr) anvendtes kun ved Landsforvisning eller Fredløshed. Naar Nogen dømtes til at betale Noget, f. Ex. Bøder eller Gjæld, eller til at foretage en Handling, f. Ex. Nabobønderne til at foretage Skifte, eller den, der havde ledet Vand bort, til at føre det tilbage til den gamle Vandseng, eller en Slægtning til at overtage en Fattigs Forsørgelse, og han ikke opfyldte denne Dom, maatte Domhaveren anlægge ny Sag mod ham for dómrof; Straffen herfor var Landsforvisning, og nu kunde féránsdómr holdes over ham; forsaavidt derhos Dommen var gaaet ud paa Betaling af Gjæld eller Bøder, og denne Betaling ikke skete ved Executionsretten, blev han fredløs; II, 470; Ia, 21, 88, 123, Ib, 87, II, 26, 446—447, 450, 498, 504, III, 23; s. ogsaa alþingissáttarhald. — Forskjelligt fra d. i den her anførte Betydning var at lýsa eller stefna dómi til rofs, indstevne en Dom til høiere Ret (en Fjerdingsretsdom til Femterretten, en ved Vaarthinget eller en privat Domstol afsagt Dom til Fjerdingsretten) til at kjendes ugyldig (dómr rofnar), Ia, 77, 101, 102, 110, II, 493.

dómstefna, Møde paa et dertil af Parten bestemt Sted, hvor en (privat) Domstol (s. dómr) skal dannes og paakjende en Retstvist; leggja dómstefnu, ved Tilkjendegivelse til Modparten at beramme saadant Møde; Ib, 116, 174, 176, II, 253, 254, 455, 489.

drep, 1. Slag (Stød), Legemsfornærmelse, som paa den ene Side var betydeligere end frumhlaup, Angreb, og paa den anden Side ikke kunde henregnes til Saar; den betydeligste Art af drep, det, som medførte Benbrud, regnedes dog lige med større Saar; den anden Art drep, var áverkadrep

s. áverk, og den tredie, ringeste Art var det, som ikke efterlod sig synligt Mærke. Straffen for alle 3 Arter var Fredløshed, I a, 149, II, 301—303, III 429—430; s. iøvrigt lýsa og vígt. — 2. Drab (cfr. drepa til heljar I a, 188), II, 399, jfr. I a, 83, 96, 121, I b, 167.

eiðfall, Undladelse af at aflægge den Ed, man bør aflægge; Begrebet forekommer kun med Hensyn til den edelige Selvangivelse til Tiende (Straf for e.: 12 Mark), I b, 207, II, 49, III, 46, og med Hensyn til Vægring ved at aflægge trygðaeiðr (Straf: Landsforvisning), II, 306.

eiðfœra ómaga, fœra ómaga með eið, ved en høitidelig mundtlig Overleveringserklæring at føre, aflevere en Fattig til en Frænde af denne, idet Edføreren tilligemed to sannaðarmenn aflægger Ed paa, at han ikke veed nogen Anden i Bygden, som er nærmere forpligtet til at overtage Forsørgen for den Trængende. Heri indeholdtes en alvorlig Opfordring til at sørge for den Fattige, og den, som denne var ført til, paadrog sig Straf, dersom han ikke ændsede Edførslen; han maatte enten selv overtage Forsørgelsen, eller, naar der gaves en nærmere Frænde, sørge for, at den Fattiges Forsørgelse overtoges af denne; dette kunde imidlertid ikke skee ved eiðfœrsla, hvorimod han maatte anlægge Sag mod den nærmere Frænde og ved Dom faae ham tilpligtet at modtage den Fattige. Edførslen foretoges ofte af den sidste Forsørger, men iøvrigt kunde, naar En blev trængende til Forsørgelse, hvem som vilde ved Edførsel bringe ham til hans Slægt. Ligeoverfor selve den Trængendes nærmeste eventuelle Arving behøvedes ikke Edførsel, hvorimod en under Tilkaldelse af Vidner iværksat Overlevering var tilstrækkelig. I b, 7 flg., II, 111 flg., III, 416, 417, 418. — Edførsel fandt ogsaa Sted, naar Nabobønder havde skiftet en Fattig mellem Frænderne, saaledes at denne skulde gaae paa Omgang mellem dem, idet den Trængende da ved Edførsel skulde bringes til den, der først skulde forsørge ham, I b, 6—7, II, 110—111.

eiðr, Ed, aflagdes at krossi, paa Korset, eller at bók (om Nabobønders Vurdering eller Skifte: við bók, I a, 237, I b, 6, II, 87, 110), ɔ: paa en Bog, hvori hellige Ord ere skrevne (I a, 80, enten Bibelen eller Evangeliet eller Messebogen, jfr. Keyser, den norske Kirkes Historie, I, 200), større end en hálsbók (I a, 76, 80, I b, 8, II, 113[3, 20]), hvorved vistnok maa forstaaes en Bog, der bæres om Halsen (jfr. dog G. Vigfusson, Iceland. engl. Dict., hvor Ordet udledes af Angelsax. hæls, salus), idet den Sværgende tog Korset eller Bogen i sin Haand, I a, 192, I b. 206, II, 49, 189, III, 45, jfr. I a, 206, og fremsagde Eden, hvis almindelige Form synes at være den, der anføres I a, 46, I b, 206, II, 49, III, 45 (jeg siger Gud, at), medens Formen

for den saakaldte fimtardómseiðr, Ia, 78 flg. (anvendt ved Femterretten, jfr. ogsaa Ib, 74, II, 263), var strengere (hjælpe mig saavist Gud i dette og det andet Lys), s. ogsaa II, 306. Edsaflæggelse fandt navnlig Sted paa Thinge eller ved en Domstol, men kunde ogsaa i mange Tilfælde foregaae udenrets, I b, 27, 115, 142, 214—215, II, 48, 150, 215, 487, III, 136. Ed aflagdes forinden Forklaringen eller Erklæringen, I a, 66, I b, 8, II, 112, jfr. dog I a, 231, II, 79. Kvidudsagn, Vidnesbyrd og overhovedet enhver Forklaring, der sigtede til at afgive Bevis, skulde beediges; ligeledes Nabobønders Vurderinger eller Skifteforretninger; I a, 48, 57, 63, 66, I b, 88, II, 504. Dommerne skulde inden Domsafsigelsen aflægge Ed paa, at de vilde dømme efter hvad de mente var Lov, I a, 72, 82, 99, I b, 117, II, 492; Trællen, der blev frigiven, skulde sværge, at han vilde holde Loven og være Medlem af Samfundet, I a, 192 (her findes i Edsformularen den hedenske Form goð), II, 190. Om edeligt Fredsløfte s. trygðir. Parterne i en Rettergangssag skulde ved at fremsige Sagen, o. s. v., aflægge Ed paa, at de vilde forholde sig som de mente det rettest efter Loven (juram. calumniæ), I a, 46, 54, 66, 69, 79, I b, 117, II, 491. Parten, der i Bygden havde tilkaldt Nabobønder til Kvid, kunde, dersom ved Anvendelsen af Modpartens Forkastelsesret Flertallet af dem blev udskudt, undgaa af denne Grund at tabe Sagen, naar han aflagde Ed paa, at han havde valgt dem, han mente var de retteste, I a, 62. Ved arfsal skulde den ene af Contrahenterne for 5 Nabobønder aflægge Ed paa, at der ingen hemmelige Vilkaar var; ellers var Overenskomsten ugyldig, I a, 248, II, 99. Den, som giftede sig, skulde paa Vaarthinget eller for Goden aflægge Ed paa, at han ikke vidste, at der var Slægtskab mellem ham og Konen, som kunde være til Hinder for Ægteskabet, I b, 37, II, 164. Tiendeyderne skulde paa Repsmødet (samkoma) edelig bekræfte deres Selvangivelse til Tiende, I b, 206, II, 49, III 45. Endvidere afgav Parten i flere Tilfælde — s. sannaðarmenn, kennendr — edelige Erklæringer om factiske Forhold, der dog maaskee nærmest maae betragtes som Bevidnelser. Bortseet fra de anførte Exempler, var egentlig Partsed, navnlig ogsaa Benægtelsesed, ukjendt; ogsaa maa det vistnok rettest antages, at nogen egentlig Mededsinstitution ikke kjendtes, s. sannaðarmenn. — Undertiden afgaves Erklæringer, Bevidnelser eller Forklaringer paa Ære (leggja undir þegnskap sinn). Der tales nu om den Ed, der skal følge þegnskaparlagning, I a, 48, og om þegnskaparlagningareiðr, Ib, 38, II 165, 491, hvorved vel maa forstaaes, at der foruden þegnskaparlagning skulde aflægges almindelig Ed, hvorpaa ogsaa haves Exempler I b, 134, 160, II, 112, 387, 535. Oftere forekommer dog þegnskaparlagning uden tilføiet Bemærkning

om at Ed skal aflægges, I a, 56, 62, 244—245, 250, I b, 11, 18, 127, 182, II, 71, 76, 94, 118, 129, 391, 521, III, 393. Mulig har þegnskaparlagning, der allerede i og for sig indeholdt en stærk Forsikkring, i ældre Tid været anvendt alene, uden at være forbunden med Edsaflæggelse, jfr. E. Hertzberg, den ældste norske Proces, S. 240 flg., angaaende hvorvidt Vidner i Norge oprindelig have aflagt Ed (cfr. iøvrigt ogsaa I a, 237, I b, 141, 195, II, 87, 215).

eiga við mann, være i Slægtskab med En, I b, 8, 18, II, 129.

eiginorð, 1. Eiendomsret, I b, 86, 129, 156; II, 231, 449, 459 (modsat Besiddelse: höfn), 494. — 2. Ægteskab, Giftermaal, I b, 58, 243; II, 188, 189. — 3. Ægteskabets Stiftelse, Bryllup (uden at der herved er tænkt paa Formerne ved Bryllupppet eller paa Bryllupsgildet), I a, 139[7] (cfr. 139[14]), 222; I b, 31, II, 66, 158, 275[14] (cfr. 275[21]).

eindagi, saadan Betalingstermin, hvorved baade Betalingsdag og Betalingssted er vedtaget: 1. contractmæssig, I b, 140, II, 208, 213; eindagat fé, Gjæld, med Hensyn til hvilken saadan Termin er vedtagen, II, 208, 261. Naar Gjæld var af denne Beskaffenhed, kunde Fordringshaveren, dersom Skyldneren ikke indfandt sig med Betalingen, strax paa Stedet, uanseet ct der saaledes Ingen var mødt — efter forudgaaet Krav, see kveðja 3 —, stevne Skyldneren til Betaling af Gjælden med álög, I b, 140, II 208. Mødte Fordringshaveren ikke, kunde Skyldneren, efterat have erklæret, at han herved tilbød Betaling, lade det, han skulde betale (dog ikke Sølv), blive liggende tilbage der paa Stedet, eller ogsaa tage det Hele hjem og beholde det til næste Aar uden Renter, I b, 144; II, 217—218. — Vilde Skyldneren løbe bort ud af Landet, kunde Fordringshaveren, uagtet e. ikke var kommen, nedlægge Forbud mod hans Bortreise, I b, 200, II, 223. — Naar e. ikke var vedtaget, kunde Fordringshaveren stevne Skyldneren til at være hjemme 7 Dage, eller endog 3 Dage, II, 209, efter Stevningen, til hvilken Tid Fordringshaveren saa vilde komme og fordre Betaling; ydedes denne da ikke, kunde der stevnes som for eindagat fé, I b, 145; II, 209, 218. — Naar Skyldneren døer, bortfalde alle eindagar, ɔ: Gjælden kan fordres strax, II, 229. — 2. lovbestemt: med Hensyn til Tiende, I b, 209, II, 52, 61, III, 48; Præstens tíðakaup, s. tíðir.; fjörbaugr, naar den ikke kunde betales strax, I a, 88, 118—119.

einkaleyfi eller einkalof, særlig Tilladelse; herved forstaaes altid Lovrettens Tilladelse eller Dispensation, s. lof.

einlát; dette Ord forekommer kun paa eet Sted, I a, 224, II, 68—69; det bestemmes der, at naar en Mand (Kone) skilles fra sin Kone (Mand),

»ok er talit einlát á hendr honum (henni)», og han (hun) gifter sig igjen uden Biskoppens Tilladelse, er Straffen Landsforvisning, og Børnene af det sidste Ægteskab ere uarveberettigede. Dette bør udentvivl forstaaes om, at der er paalagt den Fraskilte Eneliv, Liv uden Ægteskab, ɔ: at det, ved Skilsmissen, af Biskoppen er erklæret, at vedkommende Ægtefælle ikke maa indgaae nyt Ægteskab, hvilket Forbud dog senere kunde hæves af Biskoppen. Herefter stemmer det anførte Sted med II, 173, jfr. 168, Ib, 40; (med Hensyn til »talit á hendr» —erklæret, udtalt som Paalæg — jfr. fœra, dœma á hendr manni ómaga, eindaga á hendr manni o. s. v., II, 114, 117, 121, 126; telja á hönd, III, 185). Tidligere er Udtrykket einlát, ogsaa af mig, forstaaet om, at den Paagjældende beskyldes for at have forladt sin Ægtefælle — desertio — eller at Skilsmissegrunden har været saadan desertio. Men i Materien om Ægteskabsskilsmisse (Festa-þáttr) er desertio ikke nævnt som Skilsmissegrund, hvorimod der alene er tillagt dette Forhold en ringere Virkning, Ib, 55[5, 19], II, 170, 186, III, 420, 421, og det kunde i ethvert Fald ikke have Formodningen for sig, at man paa det her foreliggende Sted i Arveafsnittet vilde have særlig og alene anført desertio som en saadan Skilsmissegrund, der skulde have den omhandlede Virkning.

ek, jeg: er nú mun ek telja, sem áðan talda ek o. s. v., Ia, 23, 26, 30, 61, 81, Ib, 239, II, 28, 34, 38, 135, 146, 417, III, 25, 28, 32, 384. o. s. v. I disse Sætninger er det Lovsigemanden, der taler i første Person, idet hans Foredrag af Lovene paa Althinget er optegnet i Texten, i selve den personlige Form, hvori det er blevet holdt; det hedder endogsaa: enda hygg ek, at rétt sé, Ia, 125, ogsaa mener jeg, at det er ret — en Yttring i Lovsigemandens Mund, der var forklarlig, naar hensees til, at Lovene i den tidligere Tid indtil 1118 alene opbevaredes i Hukommelsen og senere vistnok ikkun ufuldstændigt nedskreves, saa at en Usikkerhed med Hensyn til hvad der var Lov kunde være naturlig. Paa lignende Maade maa det forklares, naar bestemte Lovsigemænd nævnes som de, fra hvem Kundskaben haves om de enkelte Bestemmelser: þat sagði Úlfheðinn (Guðmundr, Markús) lög, U. G. M. sagde, at det var Lov, Ia, 122, 123, 184, Ib, 23, 147, II, 221. Lignende Spor af at det er Lovforedraget, vi have for os, findes i Ordene: hér á þingvelli, om Althingsstedet, Ia, 10, III, 199 o. s. v.; menn skulu í dag ok á morgin lýsa sakar ɔ: den første Fredag (paa hvilken Dag Thingsordningen foredroges) og Løverdag i Thinget, Ia, 39.

erfðarómagi, en Fattig, som forsørges af den Frænde, der vilde være nærmest til at arve ham, naar han skulde døe (i Modsætning til den Forsørgelse, som paahviler en fjernere Slægtning til den Fattige,

fordi dennes nærmeste eventuelle Arving ikke har Midler eller Evne), Ib, 9—10, 227, II, 97, 115, 141, 142; erfðaómagi, Ia, 120, II, 148, maa vistnok have samme Betydning.

eykt, et Tidspunkt om Eftermiddagen, som, efter Forklaringen Ia, 26, II, 34, III, 28, var Klokken $3^1/_2$. Fra e. (jfr. þváttdagseykt III, 255) tog Helligaftenen før Søndagen eller andre Helligdage sin Begyndelse, og Arbeide maatte da i Almindelighed ophøre. Ved Optagelsen af den canoniske Regel om Helligaftener, der i andre Lande begyndte Kl. 3: ved nón (hora nona), synes man i Island at have modificeret Reglen, saaledes at Helligaftenen først begyndte ved eykt, Kl. $3^1/_2$, men Dagen betegnes dog ligefuldt som nónhelgr, og eykt og nón bruges iflæng som enstydige, saa at man altsaa i denne Forbindelse maa forstaae nón = Kl. $3^1/_2$; Ia, 26, 28, 36, Ib, 119, II, 32, 34, 35, 36, 496; III, 28, 30, 41, cfr. III, 76, Not. 2, 78, 83, 213, 214, 221, 336, Not. 18. I den anførte Betydning (ikke om Tiden fra Kl. 3 til $4^1/_2$, jfr. Finn Magnusen, Om de gamle Skandinavers Inddeling af Dagens Tider, S. 62) synes eykt ogsaa at være brugt Ib, 143; II, 81, 216. — eykthelgr dagr, Dag, som er hellig fra eykt, Kl. $3^1/_2$ E.M., Ib, 143, II, 216. — nónhelgr dagr, d. s., Ia, 26, 126, II, 34, 376; III, 76 o. s. v., — nónhelgi, Helligaften fra Kl. $3^1/_2$, III, 345.

eyrir, Øre, Unze, $^1/_8$ af en mörk: 1. som Vægt, Ib., 192. — 2, som Værdi = 6 Alen (Vadmel), Ia, 19, 129—130, Ib, 141, 192, 214, II, 22, 57, 214, 265, III, 19, 53; fra Slutningen af 12te og Begyndelsen af 13de Aarh. anvendtes i den sydlige Del af Island (cfr. J. Sigurðsson, Dipl. Isl., I, 315, 401) en Beregning af eyrir = 3 Alen, hvorefter Alenen var af samme Værdi, men eyrir kun havde den halve Værdi; denne Beregningsmaade findes i Blg., Ib, 246. — 3. Formuesdele, Betaling; ráða til fulls eyris, have Forstand til at bestyre sin Formue (saaledes at man ikke behøvede at sættes under Værgemaal, o. s. v.) Ia, 222, 246, Ib, 248, II, 66, 83, 413, III, 413; maaskee egentl. at kunne raade for sin Formue, saaledes at man faaer fuldt Vederlag for hvad man afhænder, jfr. fullr eyrir fullum í gegn, Ib, 77, 221, II, 414.

faðerni, Paternitet; den som har Ægtehustru (á konu, s. kona), som han hviler hos, ansees som Fader til de Børn, hun føder, II, 192. Iøvrigt førtes Bevis for Paternitet, naar den ikke erkjendtes, ved Nabokvid eller tildels Gudsdom, s. skírsla, Ib, 53, II, 192, III, 419, 423. Mod ugift Kvinde, som var frugtsommelig, kunde af Sagsøgeren for legorð anvendes Tortur for at faae hende til at sige, hvem Barnefaderen var (pína-til sagna), Ib, 58, II, 182, III, 422. Kun mod een Mand kunde Paternitetssag an-

lægges samme Sommer, men frikjendtes han, kunde Sag den næste Sommer anlægges mod en Anden, og saalænge det var ubevist, hvem der var Faderen, præscriberedes aldrig Paternitetssag, II, 202, Ib, 54. Paastanden i Paternitetssag — der ogsaa kunde anlægges mod død Mand, Ib, 49, II, 197 — gik ud paa, at den Sagsøgte skulde være Fader, derimod ikke udtrykkelig paa Forpligtelse til at forsørge Barnet, men saadan Forsørgelsespligt fulgte af Domfældelsen. Paternitetssagen var en særskilt Sag, der anlagdes foruden og ved Siden af legorðssök, Ib, 53, II, 184—185.

fangakviðr s. kviðr.

fara (Subst. för), 1. at vanke om fra Hus til Hus og tigge, Ib, 12, 28, II, 121, 151, III, 497. — 2. (om visse Klasser af Fattige, der forsørgedes af Reppen, Thinglaget, Fjerdingen eller hele Landet), gaae paa Omgang mellem dem, der skulle yde Underhold, Ia, 86, 87, 115, Ib, 229, II, 145, 147; eiga för, at skulle fara, gaae paa Omgang, II, 107; dœma för, ved Dom bestemme, at En skal underholdes paa Omgang, Ib, 54, II, 186; s. framfœrsla.

félag, Formuesfællig: 1. contractmæssigt i Alm., navnlig t. Ex. mellem Mænd, som gjorde Søreise sammen (paa Handel, o. s. v.), og hvorved der da vel tilsigtedes et fælles Udbytte. En saadan Formuesfælle var nærmest berettiget til at tage i Besiddelse Efterladenskabet efter den (Udlænding), som døde navnlig ved Skibet i Island eller paa Reisen til Island, uden der at have nogen Slægt, eller til, naar Udlændingen blev dræbt og ingen Frænde var tilstede, at anlægge Sag for Drabet. For at have disse Retsvirkninger, maatte f. ikke være stiftet for derved at udelukke Andre fra at arve Fællerne, og den mindre Raske eller mindre Formuende skulde have indskudt sin hele Formue eller hvad han havde med paa den paagjældende Reise; Ia, 172, 228, Ib, 197, II, 73, 338, III, 448, jfr. Ia, 243, II, 92. F. indgaaet i Island omtales Ia, 240, II, 90; Formuesfællig mellem Mand og Kvinde, uden at de vare Ægtefolk, nævnes Ib, 212, II, 55, III, 51. — 2. mellem Ægtefolk. Formodningen synes at være for, at Formuesfællig ikke fandt Sted mellem Ægtefæller; der kunde imidlertid ved Fæstemaalet eller under Ægteskabet vedtages f. mellem dem (leggja fé sitt saman, gera félag, deraf félagsgerð), og det Forhold, hvori de toge Del i Fællesboet, beroede da paa fri Bestemmelse; der findes ingen Antydning om, hvilket Forhold der saaledes kunde vælges (navnlig omtales ikke Fællig til lige Lodder eller dobbelt Lod, eller i Forhold til hvad hver Ægtefælle eiede; til dette sidste sigtes neppe ved Ordene: sem fé á til, Ib, 46. II, 176 o. fl. St. (s. AnO. 1849, S. 244), der udentvivl betyde: efter det Forhold, hvori Ægtefællerne ifølge

den trufne Overenskomst ere lodtagne i Fællesboet, jfr. dog Olivecrona, Om Makars Giftorätt i Bo, S. 172); f. kunde sæ lig vedtages alene med Hensyn til Landhusholdningen (eiga í búi). Betingelsen for conventionelt Fællig var, at der mellem Ægtefællerne var jafnmæli, s. d. O. Fremdeles kunde der indtræde lovbestemt Formuesfællig mellem Ægtefællerne (lög leggja fé hjóna saman), naar Vidnerne om hvad der ved Fæstemaalet var vedtaget om deres Formuesforhold — være sig intet Fællig eller contractmæssigt Fællig — vare døde eller ikke mindedes Vilkaarene, og Ægtefællerne derhos havde levet sammen mindst i 3 Aar, o. s. v. Det lovbestemte Fællig gik ud paa, at Manden eiede Totrediedele af Boet, Konen en Trediedel; Ib, 43, 45, 46, II, 171, 173, 174—176. — Noget Formuesfællig mellem samlevende Slægtninge eller Familiemedlemmer kjendtes ikke.

félagi, 1. Den, som er i saadant Formuesfællig med en Anden, som omhandlet under félag 1; s. Citaterne der. — 2. Ægtefælle i Alm., uden at der herved sigtes til, at der i det paagjældende Tilfælde er Formuesfællig mellem Ægtefolkene, Ib, 26, 40, II, 141, 168.

féránsdómr, Executionsret, som skulde afholdes hos eller over den, der blev landsforvist (fjörbaugsmaðr) eller fredløs (skógarmaðr), 14 Dage efter det Thing, hvor Straffedommen var afsagt, eller, naar Straffen var bestemt ved Forlig eller Voldgift, 14 Dage efter det næste Althing. Den bestod af 12 af Goden efter Domhaverens (eller Forligshaverens o. s. v.) Begjæring udnævnte Dommere og holdtes i Pileskudsafstand udenfor den Skyldiges Hjemmemarksgjerde (s. örskot); deraf udentvivl Benævnelsen féránsdómr, idet Godset ligesom ranedes. Her mødte den Domfældtes Creditorer, Beviser førtes, og Executionsretten tildømte enhver Fordringshaver hvad der tilkom ham. Af det Tiloversblevne fik Goden en Ko eller Oxe (var der ikke saa meget, da en Mark: fjörbaugr, dersom Vedkommende var fjörbaugsmaðr, s. fjörbaugsgarðr), og hele den øvrige Del af den Domfældtes Formue confiskeredes, idet Halvdelen tilkjendtes Domhaveren, Halvdelen enten Fjerdingsmændene eller Thinglagets Beboere, eftersom det var paa Althinget eller paa et Vaarthing, at Dommen var afsagt (til Forsørgelse bl. A. af den Domfældtes trængende Slægt), Ia, 83 flg., 108, 112 flg., 118, 120, 125, II, 359. Executionsretten synes tillige at have bestemt, at nu skulde Landsforvisningen eller Fredløsheden træde i Virksomhed, s. áfall. — Om Fremgangsmaaden ved Bødedomme o. s. v., s. dómrof.

festamál, n. pl., Ia, 222, Ib, 45, II, 65-66, 159, 174 = festar 1.

festar, 1. Fæstemaal, Overenskomst om Ægteskabs Indgaaelse (Trolovelse), forbunden med Løfte fra Mandens Side om mundr, Brudekjøbesum,

og fra Kvindens Formynders (fastnandi, lögráðandi) Side om heimanfylgja, Medgift, II, 162, Ib, 35; den Orden, hvorefter Frænderne kaldtes til at være fastnandi, er bestemt Ib, 29, II, 155; den vedkommende Frænde siges at eiga festar, være berettiget til at afslutte Contracten derom, Ib, 35, II, 162; undtagelsesvis kunde Kvinden fæste sig selv, Ib, 30, 35, II, 156, 162. Festar var en af de 4 Contracter, som ikke vare gyldige undtagen der var Vidner tilkaldte, Ib, 75, III, 425. Forudgaaet Fæstemaal var Betingelse for Bryllups (Ægteskabets) Gyldighed, Ia, 222, Ib, 241, II, 66, 204; III, 30, 412. Ved Fæstecontracten bestemtes, naar Brylluppet skulde holdes, hvilket vel i Alm. var en rum Tid senere; ligeledes Regler for Ægtefællernes Formuesforhold o. s. v.; Ib, 31 flg., 45, II, 158 flg., 174, 204, III, 30. — 2. det ved Overenskomsten 1 stiftede Trolovelsesforhold. Fæstemanden kunde hæve f. uden andet Ansvar end at han maatte tilsvare den lovede mundr; vilde Formynderen derimod ikke opfylde Fæstemaalet, kunde han sagsøges til Landsforvisningsstraf, og til at udrede Medgiften, hvorhos Fæstemanden kunde nedlægge Forbud imod at Nogen husede Fæstemøen, Ib, 32 flg., 75, II, 159 flg. Var det ikke bestemt, naar Brylluppet skulde være, eller hvor længe Fæsteforholdet skulde vare, var det ikke bindende længere end 12 Maaneder, Ib, 32, II, 204, III, 30. — Om nogen Sammenflytning eller Samliv forinden Brylluppet er der ikke Tale. Nogen anden fra f. forskjellig, mindre retskraftig Trolovelse omtales ikke.

fimtardómr, den femte Domstol, saaledes kaldet i Modsætning til de fire Fjerdingsdomstole. Den bestod af 48 af Goderne paa hvert Aars Althing udnævnte Dommere, hvoraf dog kun 36 skulde dømme, idet i hver Sag Parterne skulde udskyde 12 Dommere, Ia, 77, 82. Femterretten paakjendte de ved Fjerdingsretterne anlagte Sager, som formedelst Uenighed mellem disses Medlemmer (véfang) ikke der vare blevne afgjorte; den var altsaa forsaavidt en Slags Appelinstants. Fremdeles paadømte den som første Instants nogle enkelte til den særlig henviste Sager; saaledes Spørgsmaal, om Kvidudsagn eller andre Bevidnelser, afgivne ved Fjerdingsretterne, vare falske (i hvilke Tilfælde Hovedsagens Afgjørelse ved Fjerdingsretten synes at være bleven udsat, indtil den fremkomne Indsigelse mod Bevismidlerne var paakjendt ved Femterretten, Ia, 73[29]); endvidere Sager om Bestikkelser, der fandt Sted paa Althinget, o. s. v., Ia, 77—78. Dens Domme afsagdes efter Stemmeflerhed, Ia, 83. Om den der anvendte stærkere Ed end den sædvanlige, s. eiðr. Fra Femterretten fandt ingen Appel Sted.

fjárlóg, Ia, 249[6], II, 100[6], Dispositioner over, Bortsættelse af Formue;

(af lóga; i Staðarhb. skrevet med Accent over o; i Udg. af Grág. 1829 urigtig: Fiarlög, og derfor i Ordbøgerne antaget for Flertal af fjárlag).

fjárvarðveizla, Værgemaal over en Umyndigs Gods (Mand var umyndig indtil det 16de Aar; ugift Kvinde, s. kona, indtil det 20de Aar. I a, 225, 226, II, 69-70). Værgemaal tilfaldt den Slægtning, som var nærmest til at arve den Umyndige, og til at overtage det udfordredes i Alm. 20 Aar, l. c.; I a, 230, II, 78. Værgen nød Frugterne af Godset imod at underholde den Umyndige frit og bære Ansvaret for, at Capitalen ikke forringedes — selvfølgelig dog med Undtagelse af Tilfælde, hvor det ikke kunde undgaaes at angribe Capitalen, I a, 17, 234, II, 19, 20, 80, III, 18, 320; men naar Værgen var fjernere beslægtet med den Umyndige end Fader, samfædre Broder eller Moder, og mindst havde havt Værgemaalet i 12 Maaneder, kunde enhver Trediemand, der eiede dobbelt saa meget som den Umyndige, fordre Værgemaalet afstaaet til sig (bjóða undan — undanboð), ved at tilbyde at forpligte sig til at underholde den Umyndige frit og desuagtet lægge lovlig Rente til Capitalen; Værgen maatte da vælge, om han vilde underkaste sig disse samme Vilkaar, i hvilket Fald han beholdt Værgemaalet, forudsat at han eiede ligesaa meget som den Umyndige, hvorimod han i modsat Fald maatte afstaae det, I a, 230, 233 flg., II. 77, 80 flg. Naar Værgen uden Nødvendighed eller under Værdien solgte den Unges Jord, kunde denne, efterat have naaet Myndighedsalderen, søge sin Jord tilbage (brigð) fra Kjøberen (eller dens nuværende Besidder) uden Vederlag, og Værgen maatte da til denne betale den Kjøbesum, han havde modtaget for den, og kunde derhos sagsøges til Landsforvisning saavel af Myndlingen som af første Kjøber, I b, 76 flg., II, 410 flg. Naar den Umyndiges Midler vare ringe eller opbrugtes, gik f. over til at være Forsørgelsespligt. F. kom ogsaa til Anvendelse paa dem, der (efter den eventuelle Arvings Paastand, ved Dom) gjordes umyndige, nemlig formedelst Uforstand, I a, 222, II, 66, III, 413, eller formedelst arfskot, I a, 247, II, 84. — F. omfattede indirecte tillige Forsorgen for den Umyndiges Person, I a, 231[3], II, 78[7]. Nogen Control fra det Offentliges Side med Værgemaalet kjendtes ikke.

fjórðungaþing, locale (dømmende) Thing, et for hver af Landets fire Fjerdinger, hvor Fjerdingsmændene indbyrdes kunde sagsøge hinanden; om deres Oprettelse (Aar 965) s. Islendingab., c. 5, S. 9, jfr. Eyrb., c. 10, S. 12, Landn., S. 98; de synes ikke at have trængt igjennem, idet de i Grág. kun omtales paa eet Sted, II, 356, og som en Institution, der maaskee findes, maaskee ikke.

fjórðungr, Betegnelsen for hver af de 4 Fjerdinger, hvori Island var inddelt: austfirðinga-, rangæinga- (sunnlendinga-), vestfirðinga- og norð-

lendinga-fjórðungr, Ia, 19, II, 22, III, 20, 69. De 3 førstnævnte hørte til Skálholts, det sidste til Hóla Bispedømme, l. c. Inddelingen i Fjerdinger var territorial; om deres Grændser s. Maurer, Island, S. 155 o. s. v. og Kålund, Bidrag til en hist. topografisk Beskrivelse af Island (de i Realregistret anførte Citater). Lovretten bestod af lige mange Medlemmer fra hver Fjerding, I a, 211, og ved Valg af Lovsigemænd betragtedes den tildels som bestaaende af fire Afdelinger, en for hver Fjerding, Ia, 208, jfr. ogsaa 209, 214 (medens den iøvrigt tog Beslutning som Helhed). Ligeledes skulde Femterretten bestaae af lige mange Dommere (12) fra hver Fjerding, Ia, 77, og af de 4 Fjerdingsretter paa Althinget var en for hver Fjerding, Ia, 38, s. fjórðungsdómar; jfr. ogsaa fjórðungaþing. Fjerdingen var i nogle Tilfælde Fattigforsørgelseskreds, s. framfærsla, og Fjerdingsmændene kunde i denne Henseende skifte Fjerdingen i mindre Dele, Ia, 87.

fjórðungsdómar, de fire Fjerdingsdomstole paa Althinget, en for hver Fjerding; de dannedes hvergang Althinget samledes ved at Goderne blandt deres paa Thinge tilstedeværende Thingmænd udnævnte dem, der skulde have Sæde i disse Domstole, Ia, 38; hver Fjerdingsret benævnedes efter den Fjerding, for hvilken den var Domstol, Ia, 72. Naar undtages Bødesager (Bagatelsager), der i Alm. skulde anlægges ved det locale Vaarthing, kunde man vælge, om man vilde anlægge Sag ved Vaarthinget eller ved Fjerdingsretten, Ia, 99; den af to Søgsmaalsberettigede, der vilde anlægge Sagen ved Fjerdingsretten, skulde raade, II, 356. Hver Fjerdingsret var Værnething for den bestemte Fjerding: Sagen skulde anlægges ved Fjerdingsretten for den Fjerding, i hvilken den Sagsøgte var, Ia, 40—42, cfr. II, 356, 386; eller hvor den Jordeiendom var beliggende, som Sagen angik, Ib, 76, II, 411, III, 436; eller, naar Sagen angik Drab eller Saar, hvor Drabet var begaaet eller Saarene tilføiede, Ia, 175, II, 345, III, 452. Fjerdingsretterne vare fremdeles en Slags anden Instants i Sager, der vare anlagte ved Vaarthingsretterne, men paa Grund af Uenighed mellem Dommerne (véfang) ikke der bleve afgjorte; Sagen maatte da indstevnes til Fjerdingsretten for den Fjerding, hvori Vaarthinget var, Ia, 101; paa lignende Maade forholdtes ved Spørgsmaal, der ikke bleve afgjorte ved skuldadómr, engidómr, afréttardómr (s. dómr); Indstevning skete da til Fjerdingsretten for den Fjerding, hvor de nævnte særlige Retter vare blevne afholdte, Ib, 86, 152, II, 228, 458—60, 492, 493. Blev Sagen anlagt ved en anden Fjerdingsret end den rigtige, kunde Indstevnte herpaa støtte sit Forsvar (vörn), Ia, 42. — Antallet af Dommerne i hver Fjerdingsret er ikke udtrykkelig anført; der siges alene, at hver Gode, som har fuldt og gammelt Godedømme (ɔ: 9

Goder i hver Fjerding), skal udnævne en Mand til Dommer (nefna mann í dóm), I a, 38. Dette er af Flere, deriblandt mig, AnO. 1873, S. 174—176, Víkverji, 1873, S. 153—155, forstaaet saaledes, at hver Fjerdingsret skulde bestaae af 9 Dommere, tilsammen, for alle 4 Retter, 36, hvorimod Andre — deriblandt Páll Melsted, Nýar athugasemdir, S. 108—110 og Maurer, Quellenzeugnisse über d. erste Landrecht und über d. Bezirksverfassung d. isländ. Freistaates, S. 80—82 og S. 100—101, samt Entsteh., S. 177—178, isl. Overs., S. 160—161 — have antaget, at hver Gode skulde udnævne 4 Dommere, en til hver af de fire Fjerdingsretter, saaledes at hver Fjerdingsret bestod af 36 Dommere; for denne Mening taler bl. A., at Vaarthingsdomstolene bestod af 36 Dommere, men den har ikke Hjemmel i de anførte Udtryk i Grágás, og vilde, da der efter denne Opfattelse i hver Domstol vilde være lige mange Dommere for hver Fjerding (9 for Nordfjerdingen, 9 for Østfjerdingen o. s. v.), ikke harmonere med, at hver Fjerdingsret efter Grág. repræsenterede sin bestemte Fjerding, eller med den Vægt, der efter det Anførte lagdes paa, at Sager fra den enkelte Fjerding netop paadømtes ved Fjerdingsretten for denne Fjerding; s. ogs. fjórðungr. Et Antal af 9 Dommere stemmer ogsaa bedst med den Regel, at medens Fjerdingsretten saavidt mulig skulde være fuldtallig, naar Dom afsagdes, I a, 73, var det dog, for at Behandlingen eller Dommen skulde være gyldig, tilstrækkeligt, at 6 Medlemmer vare tilstede eller deltoge deri, I a, 53, 74, 75. Naar der i en Fjerdingsret var Uenighed med Hensyn til Dommen, maatte Sagen indbringes for Femterretten, I a, 77, s. véfang.

fjórðungsómagi, en Fattig, som forsørges af Fjerdingen, I b, 172, II, 250, s. framfærsla.

fjörbaugr, s. fjörbaugsgarðr.

fjörbaugsgarðr, Landsforvisning, bestaaende i, at den Landsforviste, fjörbaugsmaðr, inden Udløbet af 3 Somre skulde være reist ud af Landet og derefter være 3 Aar udenlands; hver af de tre Somre skulde han forsøge at komme bort, idet en Mand skulde ledsage ham til Skibs for der at begjære Overreise for ham; Forsøget skulde hver Sommer gjøres hos 3 Skibsførere, som, naar de nægtede at modtage ham, ifaldt Tremarksbod, og den 3die Sommer endog fjörbaugsgarðr; i Tidsrummet indtil han saaledes kunde komme ud af Landet, anvistes der ham 3 Hjem (heimili), ikke længere end en Dagsreise fjernede fra hinanden, og i disse Hjem samt i Pileskudsafstand (örskotshelgi) derfra til alle Sider og paa Veien mellem Hjemmene, naar han ikke oftere end en Gang om Maaneden færdedes imellem dem, samt paa Veien til Skibet o. s. v. var han fredhellig (heilagr);

viste han sig andre Steder, bortfaldt Ukrænkeligheden; mødte han Nogen paa Veien mellem Stederne, skulde han begive sig saa langt til Siden, at man ikke fra Veien kunde naae til ham med Spydsodden. Lykkedes det ham ikke i Løbet af 3 Aar at komme ud af Landet, blev han fredløs, skógarmaðr, Ia, 87 flg, 118, 119, II, 282; medens han var i Udlandet var han fredhellig, Ia, 96, og naar han efter de 3 Aar vendte tilbage til Island, var det som han aldrig havde været straffet, Ia, 91. Over enhver fjörbaugsmaðr holdtes Executionsret, hvorved Alt hvad han eiede confiskeredes, s. féránsdómr; Confiskation fandt dog ikke Sted, naar fjörbaugsgarðr anvendtes for Indgaaelsen af Ægteskab mellem Personer, der ikke vare i Besiddelse af det lovbestemte Minimum af Formue, 120 aurar, Ib, 38, II, 167, III, 120. — Benævnelsen hidrører fra, at den til Landsforvisning Dømte maatte, naar han ikke skulde blive fredløs, ved Executionsretten til Goden udrede, eller love inden 14 Dage at udrede, en Mark, hvilken Ydelse kaldtes fjörbaugr, Livsring, Bøde, hvorved Livet frelses, Ia, 88, 118 (maaskee oprindelig ydet med en Sølvring, s. baugr, men efter Ia, 88 kunde den udredes i Varer); garðr betegnede da udentvivl det — eller de — Hjem, der anvistes den Landsforviste. En fjörbaugsmaðr blev skógarmaðr: 1. naar fjörbaugr ikke betaltes. — 2. naar han foruden Fjörbaugsstraf tillige var idømt Skadeserstatning, og denne ikke betaltes, Ia, 116, jfr. ogsaa Ia, 94[19] (s. sekt), eller naar Undladelse af at betale Gjæld eller Bøder efter Dom medførte, at han for dómrof (s. d. O.) idømtes Fjörbaugsstraf, og Gjælden eller Bøderne nu ikke betaltes. — 3. naar han gjorde sig skyldig i en ny Fjörbaugssag, Ia, 89; anlagdes der to Fjörbaugssager mod samme Mand af samme Sagsøger ved samme Domstol, dømtes han til Skovgang, Ia, 110, II, 304. I Tilfældene 1 og 2 maa det antages, at Fredløsstraffen indtraadte strax, idet det ved Executionsretten erklæredes, at den Paagjældende nu var fredløs, jfr. Ia, 94[22], 116.

fjörumaðr, II, 519, 520, III, 385, 391, = rekamaðr.

fjörumark, Forstrand med dens Grændser eller Skjel, navnlig ligeoverfor Nabostrandene paa begge Sider, Ib, 126, II, 516, 522, 523, III, 386, 395.

formæli, II, 442, den ved mundtlig Indgaaelse af Contract brugte (Formular eller) Form, forsaavidt denne bestod i, at Contrahenterne anvendte de Ord og nævnte de Puncter, som hørte til, for at Contracten kunde have sin Retsvirkning (jfr. mæla málum, Ib, 142, II, 215). Paa den correcte, høitidelige Fremsigelse af Formularer lagdes der (navnlig ved Proceshandlinger, jfr. Ia, 54 flg., Ib, 209, 212, II, 51, 56, 359, III, 48. 52, s. ogsaa

atkvæði, men tillige ved Contracter) stor Vægt; paa det anførte Sted, II. 442, der handler om Kjøb af Jordeiendom, hvortil Kjøberen iforveien havde betinget sig Forkjøbsret, sigtes der udentvivl til Reglen II, 418, hvorefter der ved Jordsalg af Kjøber og Sælger skal siges, at Kjøberen kjøber Jord »laga kaupi ok lýritar» o. s. v. (s. lýritr), og Stedets Mening er da, at disse Ord skulde anvendes ogsaa ved Forkjøbsjord. Et lignende Exempel frembyder Ib, 35, II, 162—163 om Formularen ved Fæstemaal, hvorefter det havde en væsentlig Retsvirkning, om Ordene »heilt ráð ok heimilt» (at Fæstemoen var sund og rask, og at den paa hendes Vegne Optraadte var rette Formynder), vare blevne anvendte. — Under formæli indbefattes ikke de udvortes Former, der iøvrigt iagttoges ved Stiftelsen af Contractsforhold, s. handsal, váttar, lýsa.

forráð, Raadighed, Myndighed; om den Persons Myndighed, som Goden kunde lade fungere for sig, Ia, 45; forráð sakar, om den Raadighed over Sagen, som tilkom en Stedfortræder for rette Part, aðili (s. d. O.), II, 282; jfr. Maurer, Quellenzeugnisse, S. 83.

forráðandi, s. lögráðandi.

forráðsmenn, s. goði.

fóstr, Opfostring af Andres Børn, et Forhold, der ikke sjeldent fandt Sted, jfr. Kålund, Familielivet paa Island, AnO. 1870, S. 279. Det omtales at være skeet mod et derfor ydet Vederlag engang for alle, Ib. 22, II, 133, cfr. Ia, 220, II, 64; eller til Vederlag for ydet Hjælp (lið), eller for derved at opnaae saadan Hjælp, Ib, 22, II, 134. Forholdet mellem Fosterforældre og Fosterbørn havde i enkelte Tilfælde en lignende Betydning som Slægtskab, s. skóggangr, vígt, jfr. ogsaa Ia, 160, 166, II, 322, 333. Dette synes dog at have været betinget af, at Barnet ikke var ældre da Opfostringen begyndte end 8 Aar, samt at det fra først af var bestemt, at Fostringen skulde fortsættes til det 16de Aar, Ia, 161, II, 322. Fostbroderskab omtales ikke (cfr. tildels félagi).

fóstrlaun, Erstatning for Forsørgelsen af et Barn, som den Slægtning af Barnet, der — ifølge sin Forsørgelsespligt, men uden at være nærmest til at arve Barnet — havde underholdt dette, kunde fordre af Barnets nærmeste eventuelle Arving, naar denne blev formuende nok til at yde Erstatningen; iøvrigt kunde ogsaa den Forsørger fordre f., som ikke havde været forsørgelsespligtig, men Betingelsen var da, at han havde kundgjort (lýst) for sine Nabobønder, at han vilde fordre Erstatningen; efter det Anførte sigtes der ved f. ikke til egentlig Opfostring (s. fóstr); II, 136, 137, 138. Lignende Erstatning for Forsørgelse kunde fordres ogsaa naar det ikke var

Børn, man havde forsørget, men Erstatningen kaldtes da ikke f., Ib. 10, 27–28, II, 116, 138.

framfœrsla, Fattigforsørgelse (s. AnO. 1850, S. 125 flg.). 1. Denne var en Slægts-Pligt, som først og fremmest paahvilede den Trængendes nærmeste eventuelle Arving; dernæst, naar han ikke kunde, den, der efter ham var nærmest til at arve; kunde han ikke, da den efter ham Nærmeste o. s. v. indtil Slægtskabets Grændse. Medens den, der ikke var nærmest til at arve den Fattige, alene var pligtig til at underholde denne ved Hjælp af sin Formue (for at være pligtig til at modtage den Fattige fordredes her i de nærmere Grader Subsistentsmidler for 2 Aar, i de fjernere, for 3 eller 4 Aar o. s. v., Ia, 37, Ib, 4, 25, II, 139, 140), var den nærmeste Arving ikke blot pligtig til, naar han havde mindst Subsistentsmidler for 1 Aar, II, 139, at modtage den Fattige, men ogsaa, selv om han ikke havde det eller slet Intet, til at forsørge den Trængende ved sit Arbeide, handmegin, handmegn, af verkum sínum, ɔ: han skulde afgive Bidrag af sin Arbeidsfortjeneste til den efter ham nærmeste Frænde, som i hans Sted modtog den Fattige; den samme Forpligtelse paahvilede ogsaa dennes Sødskende, om de end ikke vare nærmest til at arve ham, Ib, 227, II, 105, 112, 116, 145, 207, III. 416, jfr. Ib, 5, 206, II, 47, 107, 109, III, 44. Hvad særlig angik Forældre, skulde man, naar man ikke havde Midler, bidrage til deres Forsørgelse ved at gaae i Gjældstrældom for dem hos den Slægtning, som modtog dem til Forsørgelse; samme Pligt havde man mod sine Børn, dog at man istedet derfor kunde vælge at give (selja) Børnene i Gjældstrældom, Ib, 3 flg., II, 103 flg.; s. iøvrigt eiðfœrsla, fóstrlaun, ómagi. — 2. Naar den Fattige ikke havde nøgen Slægtning, hos hvem han paa den anførte Maade kunde finde Underhold, gik Forsørgelsespligten over paa den Commune, hreppr, hvor hans nærmeste eventuelle Arving — ikke fjernere beslægtet med ham end Næstsødskendebarn — havde fast Ophold, forudsat at denne var istand til at skaffe sig Mad i det første Aar og ikke var under Værgemaal, Ib, 26, 178, 229, II, 139, 145, 256. Om Communernes Forsørgelsesmaade s. manneldi, matgjafir, tíund, þurfamaðr. Af Fiskeri m. m. paa Helligdage skulde en Femtedel gives til Trængende i Communen, Ia, 25, III, 35, 75, jfr. ogsaa II, 30, III, 28; s. Maurer, Graagaas, S. 77. — 3. Naar de under 2 anførte Betingelser med Hensyn til den nærmeste eventuelle Arving ikke var tilstede, tilfaldt Forsørgelsen det hele Land, Ib, 178, 229, II, 145, 257. — 4. Fjerdingen skulde forsørge Fremmede, som ingen Slægtninge havde i Island, Ib, 20, II, 131; endvidere Slægtninge af dem, der paa Althinget dømtes til Landsforvisning eller Fredløshed, Ia, 86—87. —

5. Thinglaget skulde forsørge Slægtninge af dem, som paa Vaarthingene dømtes til Landsforvisning eller Fredløshed, Ia, 115. — at selja ómaga til framfærslu, om den forsørgelsespligtige Frænde, at afgive den Fattige til en Anden, som paatager sig Forsørgelsen, navnlig mod Vederlag, II, 127; selja ómaga af hendi sér, d. s., Ib, 17, II, 128; selja ómaga af landi, afgive den Fattige til Forsørgelse i Udlandet (hvilket man i Alm. ikke maatte gjøre med sine Forældre, Kone eller Afkom), Ib, 21, 172, II, 133, 250. — færa ómaga á (eller til) framfærslu(-r), at bringe eller føre den, som trænger til Fattighjælp, til hans vedkommende Frænde, for at denne skal overtage Forsørgelsen (hvilken Overlevering til Frænden navnlig forudsattes iværksat af Communen eller dens Medlemmer), Ib, 28, 172[17], 178, 229, II, 145, 146, 147, 150, 151, 250[11], 257, III, 419; at færa ómaga ámillum hreppa til framfærslna sinna, Ib, 172[24], II, 250[19], betyder derimod at føre en Fattig, hvis Forsørgelse paahviler to Repper, efter den fastsatte Omgang fra den ene Rep til den anden, til de af Repperne anviste Forsørgelsessteder.

friðr, Fred, forekommer kun II, 404, 405 i Fredsformularer, der bære Præg af fremmed Oprindelse eller Paavirkning.

frumgögn, Beviser (Kvid eller Vidner o. s. v.), som Sagsøgeren anvender ved Forelæggelsen af Sagen, i Modsætning dels til hans senere Bevisførelse i Anledning af Indsigelser fra den Sagsøgtes Side, dels til den Sagsøgtes Beviser, Ia, 66, 99, Ib, 117, II, 492.

frumhlaup, voldeligt Angreb, hvorved Begyndelsen skeer, eller kan skee, til Kamp (uden Hensyn til, om den Angrebne, f. Ex. ved Ord, kan have givet Anledningen, naar det dog ikke er ham, der har begyndt med Vold); f. omfattede en Række nærmere anførte Handlinger, der alle betragtedes som en ringere Grad af Legemsfornærmelser end drep og sár, nemlig dels Huggen, Kasten o. s. v., uden at den Anden ramtes (altsaa egentlig kun Forsøg; ramtes han, var det drep), i hvilke Tilfælde Straffen var Landsforvisning, dels at kaste En til Jorden, ruske ham; Haandran o. s. v., hvorfor Straffen var Fredløshed, Ia, 144 flg., II, 296 flg., III, 428. — at bregðast frumhlaupum við, om de to kjæmpende Partier, gjensidig at angribe hinanden (= frumhlaup í báða flokka, Ia, 145, II, 298), Ia, 147, II, 300, 323, 376; s. lýsa, vígt.

frumkviðr, den af Sagsøgeren ved Sagens Forelæggelse førte Kvid, i Modsætning dels til Kvider, han senere under Sagen kan komme til at føre, dels til den Sagsøgtes Forsvarskvið (bjargkviðr), Ia, 51, 64.

frumsök, Hovedsag, den af Sagsøgeren oprindelig anlagte Sag, i

Modsætning til de yderligere Sager, han i Anledning af den første Sag kan komme til at anlægge, f. Ex. Landsforvisningssag imod Stevnevidnerne i Sagen, naar de udeblev, II, 282, 344, 180, 183, 319; Ia, 56. 60, 61, 74, 159, 162, Ib, 51; i Stedet Ia, 42 betyder det i Alm.: Sagsogerens Søgsmaal; (som Modsætning til gagnsök synes Ordet ikke nogetsteds at være brugt).

frumváttar, oprindelig tilkaldte Vidner (i Modsætning til de to Mænd, der, naar et Vidne blev sygt, kunde træde istedetfor dette, ved at modtage, og derefter paa Thinge meddele dets Forklaring), Ia, 59, Ib, 202, II, 331, III, 432.

frændsemi, Slægtskab; dettes gamle lovbestemte Grændse var Sideliniens 5te Grad, þriðja brœðra, II, 113, Ia, 194, 173—174, Ib, 25—26, II, 75, 341, III, 450. Med Hensyn til Adgangen til Ætsrettigheder havde navnlig Kjøn (s. kona), ægte Fødsel (s. laungetinn), og Agnationsforhold (jfr. navnlig Ia, 195 flg., AnO. 1849, S. 293, 1850, S. 262 fl.; s. baugr) Betydning, De Retsforhold, som f. dannede Grundlaget for, vare: 1. Ret til Arv, Værgemaal, personlig Bod (réttr) for legorð og Drab, samt Forsørgelsespligt; den Orden, hvori Frænderne kaldtes hertil, var Arvegangsordenen, s. arfr. — 2. Formynderskab for Kvinder; Søgsmaalsret for legorð, og tildels for Kjærlighedsdigt om kvindelig Slægtning (s. legorð) samt for Saar, tilføiede en saadan (II, 364); om Slægtsfølgen herfor s. lögráðandi. — 3. Søgsmaalsret for Drab, for Injurier mod død Mand (Ib, 183, II, 393), for Legemsfornærmelser mod umyndige Personer m. m. (Ia, 169, II, 366), Ret til Hevn for Drab; med Hensyn til disse Ætsrettigheder gjaldt Slægtsfølgen for Søgsmaalsret for Drab, s. víg. — 4. Ret til Hevn for legorð, s. vígt. — 5. Ret til at modtage og Forpligtelse til at udrede Frændebøder for Drab, s. baugr, niðgjöld. — 6. Udskydelse af Dommer, Kvidmand, Vidne kunde skee formedelst Slægtskab, s. ryðja. — 7. Slægtskab var Ægteskabshindring; her toges tildels Hensyn til Slægtskab indtil Sideliniens 7de Grad, s. brœðra, frændsemisspell.

frændsemisspell, Blodskam (udenfor eller i Ægteskab) mellem Beslægtede; f. hit meira, Blodskam mellem Næstsødskendebørn eller nærmere beslægtede; Straffen var Fredløshed; Ib, 59, 236, II, 181, III, 457; for f. hit minna var Straffen Landsforvisning, Ib, 60, 236, II, 190—191, III, 458; hvori det bestod, omtales ikke, men det maa have omfattet Slægtninge, fjernere end Næstsødskendebørn og indtil den Slægtskabsgrad, der var Grændsen for Ægteskabsforbudene (efter den ældre Regel, Sideliniens 5te Grad, Ib, 31, 60 — muligen var der en endnu ældre Regel, II, 206, s. Maurer, Graagaas, S. 82 —; efter den yngre Regel, fra Aar 1217: den ulige

Sidelinies 4de og 5te Grad, Ia, 37, II, 157), s. II, 196, sammenh. m. Ia, 37, II, 157. Foruden de absolute Ægteskabsforbud, gaves der halvforbudne Grader (indtil Sideliniens 6te Grad, eller 6te og 7de Grad), s. lögréttufé, men Forbindelse i disse Grader var ikke Blodskam. Jfr. AnO. 1849, S. 213—222, Maurer, l. c., S. 80—82.

fullrétti, 1. = fullr réttr, fuld personlig Bod, s. réttr. — 2. Fornærmelse i Ord eller Gjerning, hvorfor der som Straf (foruden Landsforvisning eller Fredloshed) var fastsat fuld réttr (modsat hálfrétti), Ib, 181, II, 390; mæla f. (= fullréttisorð), Ia, 135, II, 390, III, 434; göra f., Ia, 135, 136.

fullréttisorð, saadan Ærefornærmelse i Ord, være sig udtalt i den Fornærmedes Paahør eller ikke, hvorfor der, foruden den egentlige Straf (Landsforvisning eller i nogle Tilfælde Fredløshed), skulde udredes fuld personlig Bod, réttr; dette gjaldt om Ord, der ikke kunde opfattes i en god Mening. Hálfrétti, hálfréttisorð (Ord, hvorfor der skulde bødes halv réttr) var derimod Ord, som kunde forstaaes ligesaavel i en god som i en ond Mening; saadanne Ord straffedes ikke uden naar en Tjenestekarl sagde dem til Husbonden eller en Træl til en fri Mand, Ia, 136, Ib, 181, II, 390, III, 434. Var der ingen Vidner tilstede ved en Ærefornærmelse, kunde Retorsion anvendes (hefna orði orðs), Ib, 181, 182, II, 390, 391, III, 434. Naar En, der ligefrem var stevnet for Tyveri, frifandtes, kunde han faae Sagsøgeren dømt for den heri indeholdte Fornærmelse, med mindre han forhen var bekjendt for, og overbevist om Tyveri, Ib, 162—163. Bevis for en Beskyldnings Rigtighed fritog altsaa for Straf; dog gjaldt dette ikke, naar Beskyldningen fremsattes paa en ærekrænkende Maade, Ib, 182, II, 391, III, 439. — Ærefornærmelser i digterisk Form (skáldskapr) straffedes særligt strengt; endogsaa et Digt om en Person, hvori der ikke var Forhaanelse, medførte Straf af Bøder eller Landsforvisning, Ib, 183 flg., II, 392 flg. I nogle Tilfælde kunde Drabshevn udøves for Ærefornærmelse, s. vígt.

fulltíði, kommen til den fulde Alder; der sigtes vel herved oftere til Myndighedsalderen, Ia, 7, 169, Ib, 191, II, 6, 137, 287, 366, 367, III, 101 cfr. 6, men undertiden menes dermed maaskee blot voxen, Ia, 4, 8, II, 2, 7, III, 2, 7.

fylla uppsögu, Ia, 216, (om Lovrettesmændene: ved deres Nærværelse) at fuldstændiggjøre, sanctionere Lovsigemandens Foredrag af Lovene, give det dets fulde Kraft og Betydning; f. lög ok lof, Ia, 213, (ligeledes om Lovrettesmændene: ved deres Afstemning) at give Love og Bevillinger Gyldighed.

fyrirstaða (at standa fyrir manni), det at stille sig foran en

Anden, for derved at værge ham; naar denne havde udøvet Drab eller tilføiet Saar, var f., hvorved Modpartiet forhindredes i at udøve Hevn, strafbart, med mindre det havde været den Paagjældendes Hensigt at skille de Stridende fra hinanden, Ia, 146, 176, II, 300, 346; naar hervígi fandt Sted, straffedes f. dog ikke, II, 368.

fyrirsögn: annara lögmanna fyrirsögn, Ia, 213, (i Modsætning til den af Hafliði Mársson Aar 1117—1118 foretagne Samling og Nedskrivning af Lovene:) andre Lovkyndiges Fremstillinger, Samlinger af de af Lovretten vedtagne Love, ɔ: lignende private Lovsamlinger som Hafliðis (forøvrigt af Lovretten i 1118 sanctionerede) Lovsamling, og som de Samlinger, som findes i de os bevarede Haandskrifter af Grágás, jfr. AnO. 1873, S. 127—128.

fyrnast, forældes, præscriberes; om Rettigheders eller Paataleret Fortabelse derved at samme ikke gjøres gjældende inden en bestemt Tid, Ib, 52, II, 184, 411. Forældelse kom fornemmelig til Anvendelse i Straffesager. Sager, der gik ud paa Tremarksboden, skulde anlægges den første Sommer, og man maatte i Alm. ikke vente med at anlægge dem til Althinget, men skulde paatale dem paa Vaarthinget, Ia, 99, II, 463. Sager for Legemsfornærmelser og Drab, og ligeledes for legorð, m. m., skulde i Alm. anlægges paa første Althing, Ia, 179, Ib, 54[11], II, 184, 359 flg. I enkelte Tilfælde kunde Sag anlægges indtil det 3die Althing, f. Ex. for Blodskam o. s. v., Ib, 51, II, 182; Tyveri Ib, 163; nogle Ærefornærmelser (medens andre vistnok maatte paatales paa første Althing), Ib, 182, 183, II, 391, 393. Endelig var der Sager, hvor Præscription ikke fandt Sted, f. Ex. i Paternitetssag, med dertil hørende Paastand paa personlig Bod, Ib, 54, II, 192; for görtœki, Ib, 163. Hvor Paataleretten efter det Anførte forældedes ved Udløbet af en vis Tid, synes Præscriptionstiden først at have begyndt at løbe fra det Tidspunkt, da Sagsøgeren fik Kundskab om Forurettelsen. — Udenfor Straffesager fandt Forældelse sjeldent Sted; en Kjøbers Ret til at fordre merkjaganga (s. land) forældedes saaledes ikke, II, 421; Gjældsfordringer (fésök, fjárheimting, derunder Tiende) forældedes ikke, Ib, 213, II, 57, III, 52; med Hensyn til Pligt at betale Renter fandt dog en Præscription Sted, s. leiga; ligesaa med Hensyn til den eventuelle Arvings Indsigelse mod arfskot, Ia, 249, II, 100, 101; s. ogs. land.

gagnkvöð, Ia, 179, II, 360, 376, den Opfordring, som — naar den ene Part har opfordret Nabobønder til Thingreise for at afgive Kvidudsagn — derefter af Modparten stilles ligeoverfor (i Alm.) de samme Nabobønder til at møde og afgive Kvidudsagn i en af ham mod den førstnævnte Part anlagt (Mod-)Sag, hvilket f. Ex. fandt Sted, naar frumhlaup, det første An-

greb, var skeet (samtidig) fra begge Partiers Side, og de derfor i den Anledning sagsøgte hinanden, l. c.; jfr. ogsaa det Tilfælde, at en Drabssag imødegaaes af Drabsmanden ved en Sag mod den Dræbte, gaaende ud paa, at denne er faldet óheilagr, paa sine Gjerninger, Ia, 181, II, 362, jfr. ogsaa II, 384.

gagnnefna, Ib, 191, II, 286, saadan Udnævnelse af Voldgiftsmænd, at hver af de to Parter vælger (een Voldgiftsmand eller) et lige stort Antal Voldgiftsmænd.

gagnsök, Modsag (Contrasag); der synes at være skjelnet mellem varnir, Indsigelser, som kunde gjøres gjældende uden Stevning, jfr. II, 146, og gagnsakir, hvorved en selvstændig Modfordring eller Sigtelse gjordes gjældende, og hvortil da vistnok (jfr. dog II, 146[14]) fordredes Stevning, Ib, 213, 249, II, 56, 263, III, 43, 52; cfr. Ib, 179, II, 258, 384 (stefna í gegn). De anførte Citater, der om nogle Sager bestemme, at Modsøgsmaal ikke skal tages i Betragtning, synes at forudsætte, at Modsagen paadømmes under Eet med Hovedsagen, og at den kunde svække Virkningen af denne (f. Ex. naar en Landsforvisningssag mødtes med en lignende fra Modpartens Side; i saa Fald vilde der vel blive afsagt to gjensidige Landsforvisningsdomme, men herefter vilde Hovedsagsøgeren ikke kunde siges at vinde Sagen, og Modparten vilde have større Udsigt til Forlig). Dette stemmer med hvad der i andre Tilfælde forudsættes om, at accessoriske Søgsmaal kunde anlægges í einn dóm sammen med den først anlagte Hovedsag, Ia, 60, 61, 66, samt med Ia, 68[3], hvor det sees, at den Sagsøgte tillige under samme Sag kan være Sagsøger; s. ogs. sök.

ganga, gaae omkring (uden Midler til sit Underhold, og da navnlig) paa Tiggeri, Ia, 225, Ib, 3, 12, II, 99, 103, 121, III, 413, 416, 497; ganga með húsum, d. s., Ib, 28, II, 151, III, 419. — ganga saman (cfr. samgangr), indgaae Ægteskab, holde Bryllup, Ib, 38, 39, 241, II, 167, III, 420.

gangdagar (undertiden skrevet gagndagar, hvilket er urigtigt, Maurer, Ueber d. norweg.-isländ. gagnföstur, S. 245), Processionsdage; saaledes kaldtes de 3 Dage før Christi Himmelfartsdag, paa hvilke Dage man gik i Procession over Markerne, Ia, 29, II, 37, 38, III, 31, 32. — gangdagavika, Himmelfartsugen. l. c. — gangdagahelgi, III, 35, Løverdag og Søndag før gangdagar (da Helligtiden begyndte allerede Løverdag). — gangdagr hinn eini, Ia, 30, II, 39, III, 33 (gagndagi, III, 259) kaldtes den 25. April, Litaniedag.

gera sátt, sekt, ved Voldgiftskjendelse at bestemme sátt eller sekt; s. disse Ord.

gerð, 1. Tvistigheds Afgjørelse ved Kjendelse af en eller flere, af Parterne valgte Voldgiftsmænd, ifølge et af Parterne indgaaet Forlig om saadan Afgjørelsesmaade istedetfor Rettergang. — 2. selve denne Kjendelse; I b, 189 flg., II, 279—281, 283 flg.; cfr. I a, 108 flg., 121. — gerðarmaðr, Voldgiftsmand, l. c.

gjalddagi, 1. Betalingstermin i Alm., I a, 19, I b, 33, 100, II, 23, 159, 433, III, 21. — 2. á hinum næstum gjalddögum synes at betegne (Torsdagen, naar 7 Uger ere forløbne af Sommeren, d. e., da Sommeren begyndte paa en Torsdag) den første Dag i den 8de Sommeruge, der i mange Tilfælde var en lovbestemt Betalingsdag, I b, 78, 104, 198, II, 75, 416, 428, 513, III, 382. — 3. Tildels som alternativ Modsætning til Terminen 2 (hvor Betalingen skete f. Ex. i Skyldnerens Hjem, I a, 235, II, 82; paa den kjøbte Gaard, I b, 101, II, 442 o. s. v.) omtales at eiga gjalddaga saman, at have Betalingstermin sammen, hvilken sees at have været tidligere paa Aaret end Terminen 2, idet det i nogle af Bestemmelserne hedder, at der skal betales den første Dag i den 8de Sommeruge, med mindre Contrahenterne tidligere have Betalingstermin sammen, I b 101, 103, II, 441; herved maa udentvivl forstaaes: at have, som hørende til samme Thinglag, Betalingstermin sammen paa Vaarthinget, der holdtes i 5te til 7de Sommeruge (maaskee navnlig den Afdeling af dette, der kaldtes skuldaþing, hvilket naturligst maa forstaaes som betydende Thing, hvor Giæld bliver betalt, jfr. dog I a, 124, II, 401); s., foruden de anførte Citater, I a, 9, 235, I b, 78, 176, II, 10, 82, 255, 416, 442, III, 9; jfr. ogsaa I b, 140, II, 208, 214.

gjöld, om Bøder eller Erstatning, I b, 23, 46; II, 135, 175.

goði, Herredshøvding; goðorð, Godedømme. Foruden Lovsigemanden gaves der ikke andre offentlige Embedsmænd end Goderne. Disses Virksomhed var kun verdslig, ikke geistlig. De havde Sæde i den lovgivende Forsamling, lögrétta; de udnævnte Dommerne i Vaarthingsretterne, Fjerdingsretterne, Femterretten, og, efter Begjæring for hver Gang af Domhaveren, i Executionsretten, men udøvede ikke selv Dommervirksomhed. Goden var Formand i Tylfterkviden (goðakviðr), og var undertiden den, der skulde nedlægge Forbud (goðalýritr), s. kviðr, lýritr. Han indviede Thingene, s, þinghelgi. Goden skulde give sine Thingmænd Plads i sin Bod paa Althinget, I a, 44; i nogle Tilfælde, naar navnlig Thingmanden ikke var mødt, skulde Goden varetage hans Tarv paa Thinget, I a, 124, I b, 24, II, 118, 119. Nogen væsentlig administrativ Myndighed hos Goden, f. Ex. med Hensyn til Communalvæsen, Politivæsen, Tilsyn med Fremmede, Forfølgelse af Forbrydelser, omtales ikke (i sidstnævnte Henseende s. dog aðild); Taxt

paa fra Udlandet tilførte Varer sees ikke efter Grág. at være sat af Goden, men, efter en maaskee fra Fristatens senere, skjøndt ikke seneste Tider, hidrørende Bestemmelse, I b, 72, af 3 i hvert Kystdistrict antagne forráðsmenn, uden at det fremgaaer, at disse beskikkedes af Goderne. I hvert Thinglag var 3 Goder; oprindelig var der 3 Thinglag i hver Fjerding, altsaa 36 Goder i hele Landet; disse goðorð kaldtes full ok forn, I a, 38, 77, en Inddeling, som fulgtes ved Besættelsen af Fjerdingsretterne (9 Dommere i hver) og Femterretten (36 og endvidere, jfr. nedenf., 12 = 48 Dommere). Senere (Aar 965) inddeltes Nordfjerdingen i 4 Thinglag, og Godernes Antal i hele Landet blev da 39; denne Inddeling var Grundlaget for Lovrettens Sammensætning, idet der da medtoges 3 Mænd fra hver af de 3 andre Fjerdinger, saa at Antallet blev 48, I a, 211. — 3. Ved Femterrettens Stiftelse (Aar 1004) oprettedes 12 nye Godedømmer, der kun havde Betydning for denne Rets Sammensætning, I a, 77. Godedømmet kunde afhændes, gaae i Arv, udstykkes, være i Sameie, i hvilket sidste Fald Goderne skulde forenes om, hvem der skulde fara með goðorð (meðför goðorðs), hvilket Udtryk ogsaa bruges om den Stedfortræder, Goden kunde vælge, naar han var fraværende o. s. v.; I a, 38, 43, 72, 106, 137, 141, 142, II, 273, s. blutfall. Godedømmerne vare ikke nogen geographisk Inddeling s. þing 2. Enhver, som hørte til Godens Thingmænd, kunde udmelde sig som saadan og derimod indmelde sig i Thing med en anden Gode; ligeledes kunde Goden erklære, at han ikke vilde have En som Thingmand længere, I a, 140, 141, II, 277, 278, III, 427. For forskjellige, endogsaa ikke betydelige Overtrædelser af Goden var Straffen Forbrydelse af Godedømmet og derhos 3 Marks Bod, I a, 43, 49, 50, 72, 214 o. s v. Med Hensyn til Godens faa Indtægter, s. arfr, fjörbaugsgarðr, réttr, cfr. ogsaa þingfararkaup. Godedømme var fritaget for Tiende, idet det siges at være veldi, ikke fé, I b, 206, II, 47, III, 44, hvorved udentvivl sigtes til, at det ikke kunde give nogen Fordel, men tvertimod medførte Udgift, jfr. Maurer, Entsteh. d. isl. Staats, S. 102 (isl. Overs., S. 89).

graptarkirkja, Kirke, hvor efter Biskoppens Tilladelse Begravelse kunde finde Sted, I a, 10, 16, I b, 250, II, 8, 11, 264, III, 7—8, 12, 144, 191, 302, cfr. II, 14 o. s. v.; det Almindelige var udentvivl, at Kirkerne vare af denne Beskaffenhed; II, 18, III, 17 sammenh. med I a, 16.

grið, 1. Hjem, som den Person, der ikke fører egen Husholdning, har i en Andens Hus, I a, 131, 137, 141; II, 274, 269 (hvor det tilsvarende Sted, I a, 132, har lögheimili). — 2 (hyppigst) Hjem, som et Tyende (eller tildels ogsaa den, som skal udføre et Arbeide) har hos Husbonden, I a, 129, 130, 133, II, 265, 266, 270, III, 426. — griðfang, I a, 41 = heimilisfang. —

griðfangadagar, II, 267 (cfr Ia, 130), den Tid, da man skal have taget sig fast Hjem = den almindelige Fardagstid, de første 4 Dage af den 7de Sommeruge (Ia, 128, II, 264). — griðmaðr, den som har grið 2, nærmest: Tjenestekarl, Ia, 130, 133—136, Ib, 181, 206, II, 48, 266. 270—272, 390, III, 45, 426; s. fremdeles om griðmenn i Betydning af Tjenestekarle, Ia, 26, 51, 52, 98, 161, Ib, 70, 131, 214, II, 48 (modsat sjálfeldismenn), 34, 322, 530, III, 29, 136, 404. — griðtaka, det at tage sig grið 2; Ia, 133, II, 270, III, 426.

grið, n. pl., 1. Foreløbig Sikkerhed for Hevn, som Drabsmanden eller den, der havde tilføiet Saar, eller hans Frænder kunde inden 3die Sol begjære, naar Forlig ønskedes, men ikke strax kunde sluttes, og som den Dræbtes Slægtninge eller den Saarede og hans Frænder ikke maatte nægte — under Straf af Landsforvisning — med mindre Drabet hørte til dem, hvor der var sat en Pris af 3 Mark paa Drabsmandens Hoved. Ved g. indskrænkedes den lovbestemte Ret til Hevn (s. vígt), men iøvrigt synes der ved den tilstaaede Sikkerhed ikke at være sigtet alene til denne berettigede Hevn, men til Hevn (og Feide) overhovedet, ogsaa den ikke ved Loven hjemlede; II, 305 flg. — 2. Formularer — tildels med ikke-islandske Vendinger eller Indhold — for Tilstaaelsen af g. paa selve Forligsmødet findes Ia, 204, II, 402 flg. — 3. Sikkerhed for Overlast medens Ransagning efter Tyvekoster fandt Sted; saadan g. kunde den Ransagende begjære og den maatte ikke nægtes ham, Ib, 166. Jfr. trygðir.

guðsifiar, aandeligt Slægtskab (cognatio spiritualis); naar dette bestod i, at den Ene havde holdt den Anden under Daab eller Primsigning eller Confirmation, kunde Dommere og Kvidmænd paa Grund deraf udskydes, Ia, 47, 62, 158, II, 318; samme aandelige Slægtskab og endvidere, at den Ene stod i saadant Forhold til den Andens Børn, eller at den Ene havde døbt den Anden eller den Andens Børn — hvilket ogsaa kom til Anvendelse med Hensyn til Præsten, naar han havde døbt en Kvinde eller hendes Børn — var Ægteskabshindring, Ib, 31, II, 157—158, III, 6, cfr. II, 206.

gull, Guld; ofte omtalt som Betalingsmiddel, Ia, 14, 20, 238, Ib, 193, 209, 210, 246, 247, II, 16, 23, 51, 53, 61, 87, III, 14, 21, 48, 49; det skulde kunne taale Ilden, Ib, 193. Guldets Værdi i Forhold til Sølv var 8:1; Ib, 193, 246—247, II, 61. For at nedgrave Guld, Sølv eller andre Kostbarbeder i Jorden for der at bevare dem, var der Straf af Landsforvisning, og Enhver kunde anlægge Sagen som vilde, Ib, 75, II, 221—222.

gögn, Beviser (Kvidudsagn, Vidneudsagn o. s. v.), som føres i Retssag, Ia, 45, 66, 96, 101, 143, II, 506; sóknargögn, varnargögn, Sag-

søgerens, den Sagsøgtes Beviser, Ia, 69, Ib, 86, II, 457. Undertiden synes Ordet at omfatte ogsaa Parternes processuelle Erklæringer, deres Edsaflæggelse under Proceduren o. s. v., Ia, 55, 72. — gagna gögn, Beviser (navnlig ved Vidner, som, da ingen Benyttelse af Skrift fandt Sted under Proceduren, tilkaldtes ved hver Retshandling for derved senere at kunne godtgjøre, at den var foregaaet) for, at gögn (Kvidudsagn, Vidneudsagn o. s. v.) vare blevne afgivne (jfr. vættis vætti), Ia, 100, 105, II, 460, 492.

göngumaðr, 1. omvandrende Tigger; en saadan behandledes meget strengt; Ia, 9, 140, 229, Ib, 14, 179, II, 10, 77, 123, 258, 277, III, 9, 412, 499. — 2. göngumenn, er eldi er mælt (hvem det er tilladt at give Mad, hvilket ikke maatte skee ligeoverfor Tiggere); herved forstaaes Fattige: *a*, som vare paa Veien til deres Forsørgelsescommune; *b*, som forsørgedes (af Reppen, Fjerdingen, Thinglaget, hele Landet) ved at gaae paa Omgang, Ib, 178, 179, II, 257, 258, cfr. Ib, 229—230, II, 145—146, III, 419; s. fara og manneldi.

görtœki (gertœki), selvraadig Tilegnelse, mindre Tyveri, s. þjófskapr og orði at ráða.

hald meira á dœgri, II, 515, III, 386, Dag (Halvdögn), som holdes mere høitidelig end andre Helligdage; herved sigtes til de 14 (senere 15 eller 16) største Helligdage, Ia, 31, Ib, 74, 218, II, 40, III, 34.

halda upp, oplyse (ved Fremvisning af Tingen) Hittegods; denne Oplysning (der tales dog ogsaa om at segia til, anmelde det Fundne) skete navnlig paa Thinge, i Forsamlinger, ved Kirke (Ib, 157, II, 232), eller for Nabobønder. Finderen skulde i Alm., aflevere Tingen til den, paa hvis Grund Tingen var funden; Grundeieren skulde derefter oplyse den; var Gjenstanden funden over Jorden, skulde den oplyses 3 Sommere paa Althinget; var den fundet i Jorden, var det nok at oplyse den een Sommer paa Althinget; indfandt Eieren sig da ikke, tilfaldt Tingen Grundeieren, i nogle Tilfælde Finderen; Ib, 75, 185, II, 221. Om Faar gaves særegne Regler, Ib, 157, 158, II, 232—234.

hálfrétti, Retskrænkelse, der egner sig til at straffes med halv personlig Bod, réttr; mæla h., om Ærefornærmelser i Ord, s. fullréttisorð; gera h., om retskrænkende Handling; en Tjenestekarl, som udøvede en saadan mod en Medtjenestekarl, skulde forlade Tjenesten og fik ingen Godtgjørelse for Afsavnet af det Underhold, han vilde have nydt i Tjenesten; hvad der forstodes ved h. i dette Tilfælde, findes ikke forklaret; Ia, 135. Træl, som gjorde h. mod en Mand, kunde dræbes som ufredhellig; hálfrétti

forklares her ved: at foretage en Handling, hvorfor der er fastsat Straf af Landsforvisning; I a, 190, II, 395—396.

hálsbók, s. eiðr.

handmegin, handmegn; framfæra á h. sínu, forsørge (en fattig Slægtning) ved sine Hænders Arbeide, sin Arbeidsfortjeneste, s. framfærsla. — handmegins-ómagi, Fattig, som underholdes ved Forsørgerens h., II, 142.

handsal, Løfte, som gives, eller Overenskomst, som sluttes ved Haandtag; handsala, at give h. Hertil fordredes, at man tog hinanden i Haanden — takast í hendr — II, 209, 344, men det var dog ikke nok, I b, 145, II, 219, hvorimod man udentvivl tillige udtrykkelig skulde bruge Formularen, at man herved handsalar. Handsal var ikke anordnet som nogen almindelig Form ved Contracters Oprettelse; saaledes navnlig ikke med Hensyn til Gjældsforpligtelse, I b, 145, II, 209, 219, eller Bortbygsling af Gaard, II, 498; men det anvendtes vel jevnlig ved Contracters Afslutning, og i nogle Tilfælde var det fastsat som nødvendig Form for Retshandelens Gyldighed; saaledes ved Salg af Jord, I b, 80, II, 418; Pant i eller Forkjøbsret til Jord, II, 434, cfr. 432; jfr. ogsaa I a, 234, II, 18—82. Handseld sök, Sag, overdraget ved h. til Udførelse, I a, 125, II, 344; handsala fé, ved h. at love Betaling, I a, 9, II, 10, III, 9; hafa fé at gjöldum eða handsölum, ɔ: være i Besiddelse af Midler, indbetalte eller lovede, I a, 233, II, 80; handsala (abs.), I b, 68, 87, 115, II, 446, 488, ɔ: love at møde (ved Skifte, Afretsdomstol, o. s. v.), jfr. I b, 108, II, 472; handsala sátt, sekt, s. sátt. — handalsmaðr eller handsalamaðr, den, som giver h, 1. i Almh., I b, 190, II, 286 (om den Part, der ved h. har samtykket i Voldgift). — 2. om Forpligtelse, som man overtager til at betale o. s. v. for en Anden, II, 194, 146. — handsalsslit (egl. Brud paa handsal), Bøde (af 6 aurar) til Medcontrahenten, naar Haandtagsløfte ikke opfyldtes, I b, 69, 105, 136, II, 209, 441, 498, 499; s. álög.

harðafang (egl. som haardt, vanskelig faaes), Bøde (af 6 aurar) til Medcontrahenten, naar eindagat fé (s. eindagi) ikke betaltes i rette Tid, I b, 64, 145, II, 209, 218; jfr. álög.

hefjast: skal aféttardómrinn þá hefjast í fjórðungsdóminum, II, 492, foretages, afholdes, d. e. hvad der i Afretsdomstolen skulde være afgjort, skal nu afgjøres af Fjerdingsretten paa Althinget.

heimanfylgja, Brudens Medgift, som ved Fæstemaalet tilsiges Brudgommen af Brudens Formynder, II, 162; (gera heiman, heimangerð, om at give Medgift, I a, 228, I b, 46, II, 73, 175). Medgift er ikke, saaledes som Brudekjøbesummen, mundr, anordnet som Betingelse for Ægteskabs Gyldighed,

I a, 222, II, 66, III, 412, og nogen Pligt til at yde den antydes ikke, men den maa antages at have været sædvanlig, jfr. I a, 114, 220, 221, 228, I b, 150, II, 64, 65, 73, 226, III, 412; hvori den skulde bestaae, omtales ikke; den maatte ikke uden Brødrenes Samtykke være større, end at der vilde komme ligesaa meget i hver af deres Lod, naar Arven til den Tid blev skiftet, I a, 220, II, 64, III, 412; da efter Arvegangsordenen Søn kaldtes til Arv før Datter, synes der herefter at have tilkommet Søn en mere indskrænket Ret til Indsigelse mod h., end den eventuelle Arving i Alm. havde mod Dispositioner fra Arveladerens Side, s. arfskot; jfr. Fr. Brandt, den norske Retshistorie, I, 96. Manden nød under Ægteskabet Nytten af eller Renterne af Medgiften, men ved Ægteskabets Opløsning maatte den tilsvares af ham eller hans Bo. Var der imidlertid Formuesfællig mellem Ægtefællerne, maa, naar ikke anden Bestemmelse vedtoges, Medgiften antages at være gaaet ind i det fælles Bo; I a, 114, 221, 228, I b, 33, 43, 150, II, 65, 73, 83, 160, 171, 226.

heimankvöð, Opfordring, som hjemme i Bygden skeer til Nabobønder om at reise til Thinge, for der at afgive Kvidudsagn, I a, 96, 117, 126, 180, II, 359, 360, 361 (i Modsætning til þingakvöð, Opfordring paa Thinge til de Nabobønder, som der vare tilstede, til at møde for Retten og afgive Kvidudsagn, I a, 126).

heimild, Hjemmel, Adkomst, hvorved Overdrageren sikkrer en Erhverver, at det til ham Overdragne ikke fratages ham af en bedre Berettiget, I b, 77, 164, II, 412. Der var ingen Grændse for, hvor langt man kunde skyde paa Hjemmel. Ordet kan ikke ansees at omfatte tillige en Indestaaen for den overdragne Tings Egenskaber. Nogen Hjemmelsborgen ved Kjøb og Salg som i andre nordiske Retter, jfr. Brandt, norsk Retshist., I, 201, kjendtes ikke.

heimilisbúar, Nabobønder, Bønder, der boe nærmest (den Sagsøgtes, eller Sagsøgerens o. s. v.) Hjem, I a, 20, 42, II, 195, III, 22; s. búi, kviðr.

heimilisfang (egentl. at faae sig et Hjem), Hjem; Oplysning om den Sagsøgtes Hjem var vigtig for Sagsøgeren, for derefter at kunne rette sig ved Tilkaldelsen af Kvidmænd, naar disse skulde være den Sagsøgtes Nabobønder; ligeledes med Hensyn til Stevningsstedet; I a, 40, 133, II, 212, cfr. 270; s. prestr.

heimiskviðr, II, 192[18] (at h. ikke skal være Bevis for Paternitet), Omtale, Folkesnak i Hjemmet, jfr. kvittir, II, 182. (Ordet kan ikke betyde Kvid af Nabobønder, hvilket vilde stride imod II, 192[16], I b, 53[17], III, 423; det til Støtte derfor i S. Egilssons Lexicon poëticum paaberaabte Ord

heimisbuar i Udg. af Grág. 1829, I, 191, findes ikke saaledes i Membranen, der har h. b. = heimilis búar, s. min Udg. af St., c. 63, S. 77).

heimstefna, s. stefna.

herað, 1. = hreppr, Ia, 19 cfr. Ib, 209, II, 23, cfr. 51, 359 (heraðfleygjar sakir), III, 21 cfr. 48; Ib, 177, II, 255 (heraðssókn, heraðsdómr). — 2. Bygd, den ved Fjelde eller Heder afsondrede Egn, der da ofte faldt sammen med Thinglagene, men ogsaa kunde være mindre, Ib, 8, 61, 65, II, 112, 120, 241, 246. — heraðsdómar, særlige Domstole i Bygden, II, 460, 504. — heraðsfærsla, II, 102 (cfr. 112), Overbringelse af en Fattig til hans forsørgelsespligtige Slægtning inden Bygden. — 3. Thinglag (þing 2), Ib, 6, II, 61, 108, 110. — 4. i endnu videre Betydning, som omfattende ogsaa Fjerdingen: heraðsþing, II, 356. — 5. heraðstakmörk, Kystdistricter, hvis Grændser ikke falde sammen med andre Inddelinger af Landet, og som havde Hensyn til Ansættelse af Taxt paa udenlandske Varer, s. goði; Ib, 72.

hervígi, blodig Fægtning; som h. betragtedes det, naar to Partier mødtes paa Veien og kom i Kamp, saaledes at mindst 3 Personer bleve dræbte eller saarede. Naar en Kamp naaede til et saadant Omfang, var fyrirstaða (s. d. O.) paa Kampstedet straffri; endvidere bleve alle de, der hørte til det Parti, hvorfra Angreb først var skeet (uden Hensyn til, om dette kun var skeet af en Enkelt), ufredhellige, og intet af Partierne blev óœll til dóms (s. lýsa); II, 367, 374, 375, jfr. 298, Ia, 145, III, 429.

heyja dóm, holde Ret; at háðum dómum, efterat Domstolene have afsluttet Paakjendelse af Sagerne, Ia, 140, 141, II, 277 (= eptir dóma, Ia, 84, 120); heyja þing, *a*, møde paa Thinge som Thingmand, Ia, 98[4], 107[1]; — *b*, várþing, leið, er hann heyr, det Vaarthing, Leidthing, hvortil han, som værende i det paagjældende Thinglag, hører (= er hann er sjálfr þingmaðr í, Ib, 115, 120, II, 488, 496), uden at der herved tænkes paa, om Vedkommende netop indfinder sig der, Ia, 15, 93, 115, 217, 235, Ib, 40, 158, 249, II, 17, 82, 148, 169, 234, 262, III, 15; s. þingheyjandi.

heyrum (eller hœrum, hærum, herum, hreyrum, hrörum), dat. pl., Slægtskab; dog omfatter Ordet maaskee tillige Svogerskab; réttir at (eller í) h., siges Kvidmænd, saunaðarmenn o. s. v. at være, naar de ikke staae i noget saadant Slægtskab (eller Svogerskab) til vedkommende Part, der vilde udelukke dem fra at afgive Bevidnelsen, Ia, 62, 178, Ib, 68, 85 (hvor det tilsvarende Sted II, 457 istedet derfor har tengdum), 114 (hvor II, 487 har tengdum), 134, II, 319, 353, 391, 535, III, 453.

hljóta, s. hlutfall.

hlutfall, Lodkastning; Fremgangsmaaden var, at hver mærkede sit Lod og alle Lodderne lagdes i et Skjød eller Flig, hvoraf de optoges, Ia, 53, 79; skipta til h., foretage Fordeling ved Lodkastning (af Forsørgelsespligt, der paahviler flere lige nære Frænder), Ib, 6, II, 110. Lodkastning fandt ofte Sted, f. Ex. om hvem af de Parter, der havde Sager for Retten, skulde sagsøge Goden for Forsømmelse med Hensyn til Dannelsen af Fjerdingsdomstolen, Ia, 50; om den Orden, hvori Sagerne skulde forelægges Retten, Ia, 53; hvem af Vidnerne eller Kvidmændene skulde fremsige det Vidnesbyrd eller Kvidudsagn, som de vare blevne enige om, Ia, 55, 63—64; naar Goden forbryder sit Godedømme, tilfalder dette Thingmændene, som skulle kaste Lod om, hvem der skal forestaae det, Ia, 142; naar ved Valg i Lovretten af en Lovsigemand ikke Alle vare enige, kastedes der Lod om, hvilken Fjerdingsafdeling af Lovretten skulde vælge Lovsigemanden, Ia, 208. — hljóta, faae ved saadan Lodkastning, Ib, 7, II, 111. I denne Betydning maa: nefna í annan dóm en hann hafi hlotit, Ia, 39, forstaaes, jfr. Ia, 53, 54, 55, idet der her sigtes til det Tilfælde, at Godedømmerne ere smærra deild, delte i mindre Dele, Ia, 38, hvilket navnlig var Tilfældet i Nordfjerdingen, hvor de oprindelige 3 Thinglag med 9 Goder vare blevne til 4 Thinglag med 12 Goder, men som iøvrigt ogsaa kunde indtræde formedelst Udstykning af Godedømmerne; naar der saaledes var Flere, der »havde Dele af de gamle Godedømmer» (Ia, 38), skulde de skipta til, skipta með sér, Ia, 38, 72, 141, hvilket da efter de alm. Regler, cfr. Ia, 142, skete ved Lodkastning; — (í annan dóm, ɔ: i Fjerdingsretten for en anden Fjerding end den, hvori hans Godedømme er; af Maurer, Quellenzeugnisse, S. 81, forstaaet anderledes, overensstemmende med hans Mening om Antallet af Dommerne i Fjerdingsretten).

hreppr var Betegnelsen for de Communer — med geographisk Grændse (jfr. Maurer, Island, S. 279) — hvori Landet var inddelt, hver bestaaende af mindst 20 til at betale þingfararkaup, Thingreiselønsafgift, pligtige Bønder; der gaves ingen overordnede Communer; navnlig dannedes saadanne ikke af Thinglagene; heller ikke sees Repperne at have været afhængige af Goderne; Ib, 171 flg., II, 249 flg. Deres Virksomhed gik navnlig ud paa, dels Fattigforsørgelse, l. c., s. framfærsla 2, dels indbyrdes Kreaturforsikkring og Brandforsikkring, II, 260—261; deres Tilladelse fordredes for at en Tilflyttende kunde fæste Bo med samme Ret som andre Repsbønder, II, 259, III, 425. I hver Rep valgtes af Bønderne 5 sóknarmenn, hreppssóknarmenn (jfr. ogsaa Ib, 174, II, 252) til at anlægge Sager for Overtrædelser,

navnlig af Reglerne om Repsfattigforsørgelsen, og fordele blandt de Fattige de dertil henviste Midler o. s. v., Ib, 171, 206, II, 47, 146, 249, III, 45. — Ordentlige Repsmøder, samkomur, hvor alle Bønder vare pligtige at indfinde sig selv eller ved en Anden (f. Ex. sin Tjenestekarl), omtales afholdte: 1. i Langefasten, Ia, 141, II, 259. — 2. efter Vaarthing, II, 259, 260. — 3. om Efteraaret, Ia, 31, Ib, 206 cfr. 215, 228—229, II, 40, 47, 62, III, 34, 45, 53. — samkomumál, Regler, navnlig om Afholdelsen af og Forretningsordenen paa samkomur, II, 259. — samkomumenn synes, navnlig efter Ib, 207, 208, II, 49, 50. III, 46, 47, naturligst at maatte forstaaes (ikke som tidligere, ogsaa af mig, tildels i Henhold til Biskop Arnes Christenret, S. 96, antaget, om dem, der forestaae Repsmøderne, men) om de paa samkomur forsamlede Repsbønder; i denne Betydning maa det ogsaa tages II, 258—259, hvor Meningen da er, at Forsamlingen paa samkoma skal vælge 3 sóknarmenn, Sagsøgere, Anklagere, til at sagsøge for Brud paa samkomumál, altsaa f. Ex. for Undladelse af at møde paa samkomur o. s. v. — Overordentligt Repsmøde, hreppsfundr, kunde den enkelte Repsbonde sammenkalde, naar en Fattig urettelig førtes til ham, Ib, 172—173, II, 147, 251, 252. Paa Repsmøderne havde udentvivl kun de, der svarede Thingreiselønsafgift (s. ovenfor) Stemmeret, jfr. dog Maurer, Island, S. 305 flg. — hreppamál, de om Repperne, Fattigvæsenet der, o. s. v. gjældende Regler, Ib, 178, 229, II, 145, 256. — hreppsmenn, Beboere af Reppen, Ib, 172, 229, II, 114, 123, 145, 250.

hrossreið hin meiri, hin minni, Ib, 67, II, 207; herved sigtes til Bestemmelserne i Ib, 61, II, 241, III, 424, hvorefter Straffen for retstridig Ridt paa anden Mands Hest, naar man red forbi 3 Gaarde, eller over Fjelde eller mellem Fjerdinger, var Fredløshed, medens den ellers var Tremarksbod.

hundrað, et stort Hundrede (120); h. alna vaðmála, 120 Alen Vadmel; h. silfrs, 120 Alen i Sølv; Ib, 192. Manneldi (s. d. O.) og Brandskade- eller Kreaturskade-Erstatning lignedes paa hvert h. i Reppen, ɔ: Formue, beregnet til Hundreder af Alen (Vadmel), hvorved dog maaskee alene toges Hensyn til Løsøre, Ib, 172, II, 147, 250, 260.

hvítr matr (i Fastereglerne), hvid Mad: Melk og hvad der tillaves af Melk (modsat Kjødspiser), Ia, 29, 33, 34, II, 37, 42, 43, III, 31, 37, 39, 345, cfr. Maurer, Island, S. 407.

hýi, II, 319 (at man ikke skal afgive Kvidudsagn om hýa sinn), Træl. Hidtil er Ordet almindelig blevet forstaaet om Tyende, men den anførte Forklaring deraf, Træl, stemmer med Betydningen af Ordet hývíg, og er derhos efter Sammenhængen i det anførte Sted den naturligste, idet Herren

40

efter Forholdets Natur ikke kunde afgive gyldigt Kvidudsagn om Trællen, da denne var hans Eiendom, hvorimod der ikke var Grund til at ansee Husbonden som partisk Kvidmand i Tyendets Sag, i hvilken Henseende ogsaa bemærkes, at der end ikke er nogen Bestemmelse om, at Tyendet ikke kunde afgive Kvidudsagn i Husbondens Sag.

hývíg, Drab af Ens Træl eller Trælkvinde, Ia, 190, II, 395.

höfn, Besiddelse (af en Eng), modsat Eiendomsretten, eiginorð, Ib, 86, II, 459.

höfuð, 1. (at fremsige sin Sag i Domstolen o. s. v.) yfir höfði N. N. ɔ: over den Dommers Hoved, som senere inden Dommens Afsigelse skulde resumere (reifa) Sagen og derfor særlig skulde kunne følge med, Ia, 54. — 2. Höved, Ko, Ia, 159. — 3. færa úr höfði sér, om Faders eller Fosterfaders Revselsesret; lignende Revselse skulde anvendes, naar En, der var yngre end 12 Aar, dræbte en Anden, Ia, 166, II, 333.

ifalaust, Ib, 162 (stevner man en Mand ifalaust for Tyveri, kan denne, naar han frifindes, anlægge Sag for Ærefornærmelse), ɔ: uden Tvivl, uden Forbehold, ligefrem, uden at tilføie, cfr. l. c., at man anlægger Sagen, fordi man troer ham skyldig; cfr. forøvrigt II, 423.

ifasök: engi skal ifasök vera, Ia, 78, ɔ: intet Søgsmaal maa være indklædt i en tvivlende, ubestemt Form, hvorimod det bestemt skal anføres, hvad man sigter den Sagsøgte for.

imbrudagar, Tamperdage, jejunia quatuor temporum, hvoraf Ordet ved Sammendragning (Quatember—ember) er opstaaet; de holdtes paa 4 forskjellige Tider i Aaret, hvergang i 3 Dage, Ia, 33, II, 42, III, 37. — imbrudagavika, Ia, 36, II, 45, III, 132, Uge, hvori der er imbrudagar.

ítak, Servitut, Eiendomsbyrde, paahvilende en Jordeiendom til Fordel for en anden Jordeiendom, Ib, 77, 221, II, 415.

jafnmæli, ligelige Vilkaar ved en Overenskomst. 1. Naar der ikke var j., kunde den, der var nærmest til at arve den ene Contrahent, (allerede i dennes levende Live) gjøre Indsigelse imod Overenskomsten og omstøde den som stridende imod hans eventuelle Arveret; Ia, 236, 247, 248, Ib, 17, II, 83, 85, 86, 99, 100, 101, 128, III, 414; s. arfsal. Denne Betydning har Ordet ogsaa Ib, 45, II 174, hvor j. opstilles som Betingelse for at Ægtefæller kunne slutte Overenskomst med hinanden om Formuesfællesskab, jfr. AnO. 1849, S. 244, 308. — 2. s. sektarómagi.

jafnræði, passende, ligeligt Parti eller Giftermaal. Medens Kvinde skulde have Formynderens Samtykke til Ægteskab, og Mo (tildels ogsaa Enke) endog i Almindelighed kunde tvinges til Ægteskab, var Formynderens

Ret til at modsætte sig Kvindens Giftermaal, naar det var j., indskrænket; kun to Gange kunde han nægte Samtykke til Partier, som vare j.; naar et tredie Parti, der var j., frembod sig, kunde hun fæste sig selv, saafremt hun blot fik Samtykke dertil af en eller anden af sine andre (fjernere) Frænder. I Tilfælde af Uenighed mellem flere Brødre o. s. v., der i Forening vare Formyndere, kunde fremdeles Pigens Ønske gjøre Udslaget, naar Partiet var j. og derhos en af Formynderne fulgte hendes Mening, Ib, 29, 241, II 156, 162, III, 420; s. kona.

járnburðr, s. skírsla.

karnaðr, Ia, 192, kjødelig Lyst (om Trælkvinde, som kjøbes dertil, s. lof). Til at forstaae Ordet om egentl. Concubinat er der ikke Grund (jfr. dog (Maurer, Island, S. 350). Concubinat omtales iøvrigt ikke i Grág; til et saadant sigter navnlig ikke Bestemmelsen om Biskoppens Forbud mod fortsat Kjønsforbindelse mellem dem, der have begaaet Blodskam, eller mellem gifte Personer og dem, de have faaet et Barn med, s. Citaterne ovenf., S. 595[1-2].

kennendr eller lögkennendr, Eiendoms- eller Identitetsbevidnere, to i Tallet, forskjellige fra váttar, Vidner, deri, at de ikke som disse vare oprindelig paakaldte til at være Vidner. Naar k. skulde føres, afgav i Alm. vedkommende Part først eller tillige den samme Bevidnelse. De omtales kun undtagelsesvis, nemlig som Bevis for Eiendomsretten til Faar, der komme tilbage fra Sommergræsgangene, naar Mærket paa dem ikke afgjør Spørgsmaalet, fordi To have samme Faaremærke, Ib, 160, II, 235; ligeledes for, hvis Harpun det er, som findes i en Hval, Ib, 127, II, 520, 521, III, 392, 393; for Eiendomsretten til vágrek, Ib, 134, II, 535; for Identiteten af en Fredløs, naar en saadan blev dræbt, og den Pris, der var sat paa hans Hoved, nu blev fordret, Ia, 189, II, 401. K. vare beslægtede med, eller maaskee samme Bevismiddel som sannaðarmenn (s. d. O.)

ketil at taka í, s. skírsla.

kirkja, Kirke. Ligesom i den hedenske Tid Templernes Opførelse havde været en Privatsag, saaledes vare efter Grág. alle Kirker Proprietairkirker, cfr. Ia, 132, II, 269 (kirkju búandans), Ia, 21, II, 25, III, 23 (om den jevnlig anvendte Betalingstermin: Onsdagen midt i Althinget i Bondens Kirkegaard paa Althingsstedet). Kirkerne tilhørte i Alm. Eieren af Gaarden, hvor de stode, men dog undertiden en Anden end Gaardeieren, II, 19—20, III, 317—319. Brændte en Kirke eller led Skade, saa at det var nødvendigt at opføre en ny, var Gaardeieren, uden Hensyn til, hvem der oprindelig havde bygget den, pligtig at opføre den igjen, efter Biskoppens

40*

Bestemmelse ogsaa forsaavidt angik Størrelsen, og skulde tillægge Kirken saa meget Gods, som Biskoppen fandt nødvendigt for at ville indvie den; Kirkeeieren skulde derhos sørge for, at et bestemt Antal Gudstjenester aarlig afholdtes i Kirken; Ia, 13 flg., Ib, 210, II, 15 flg., 52, III, 13 flg., 49, 318, jfr. Maurer, Island, S. 85 flg., 237 flg. — Udtrykkene sá, er kirkju varðveitir, kirkju heldr, kirkjunni ræðr, varðveizlu kirkjunnar á, varðveizlumaðr kirkju, kirkjudróttinn, betegne den, der som Beboer af den Gaard, hvor Kirken staaer, skal bære Omsorg for den; herved sigtes da i Alm. til selve Gaardeieren, Kirkeeieren, Ia, 19, Ib, 210, 218, 228, II, 22, 52, 59, III, 19, 49, men muligen omfatter det ogsaa Leilændingen, der boer paa kirkjubœr, Ia, 18 cfr. 16, II, 21 cfr. 18, III, 19 cfr. 17. Iøvrigt tales der ogsaa om den Præst, »er kirkju varðveitir«, III, 42. — Vaabenbyrd i Kirke var forbudt, Ib, 216, II, 58, III, 42, 161, 322, 375. — En kirkelig Asylret omtales ikke.

kirkjubœr, kirkjuból, kirkjubólstaðr, kirkjuland, den Gaard, Landeiendom, hvor en Kirke staaer, Ia, 4, 16, Ib, 210, 211, 217, II, 2, 18, 19, 53, III, 2, 16, 17, 42, 43, 49, 50, 160, 161 o. s. v.

kirkjudagr, Kirkeindvielsesfesten, som for hver Kirkes Vedkommende skulde holdes den Dag i Aaret, paa hvilken Biskoppen havde indviet den, Ia, 14, II, 15, III, 13.

kirkjuprestr (udentvivl ikke i Alm.: en ved en Kirke ansat eller antagen Præst, men særlig:) Præst, som ifølge Contract er oplært til og derefter forpligtet til at blive ved en Kirke = prestr 2; Ia, 18, 78, III, 19, 162, 287.

knérunnr (Ledafstamning) Slægtskabslinie, Ia, 168, 196, 220, 231, 241, Ib, 27, II, 64, 138, 335, III, 412; det synes ikke nogetsteds at betyde Led, navnlig ikke Ib, 10, 27[10], II, 116, 144, eller i Udtrykket telja knérunnum, Ia, 47, Ib, 38, II, 118 (hvor Udg. 1829 urigtig har kne-runnu), ɔ: tælle linievis, tælle efter hver af Linierne.

kona, 1. Kvinde, modsat karlmaðr, Ia, 220, Ib, 59, II, 64, 195, III, 412. — 2. manns kona (egl. en Mands Kvinde), gift Kone, Ib, 47, 241, II, 176, III, 191—192, 421, 459; at eiga konu, at være gift med (eller gifte sig med) en Kvinde, Ib, 59, 60, II, 181, 196, 197, III, 457; denne Betydning har Udtrykket ogsaa II, 192[12], III, 423[14] (ikke om Concubinat); enkelte Gange bruges kona abs. om gift Kone, hvor Sammenhængen viser, at Ordet maa forstaaes saaledes, Ib, 44, II, 173, III, 421. — Ugift Kvinde stod under Værgemaal, fjárvarðveizla, indtil det 20de Aar; med denne Alder blev hun myndig, Ia, 17, 129, 226, II, 19, 69—70, 265, III, 18, s. arfr, og

kunde overtage Værgemaal for Andre, Ib, 226, II, 70, men stod tildels under Formynder (lögráðandi, der kunde være en Anden end Værgen, da Formynderskab ikke som Værgemaal kunde udøves af Kvinder — dog med Undtagelse af Moder — men kun af mandlige Frænder eller kvindelige Slægtninges Mænd). Hun kunde saaledes ikke uden Formynders Samtykke sælge Jordeiendom, Godedømme eller Skib (denne Regel gjaldt vel ogsaa om Enker), Ib, 45, II, 174, 419. Med Hensyn til Indgaaelse af Ægteskab stod ugift Kvinde derhos, uden Hensyn til Alder, under Formynderskab; Formynderen (som forsaavidt kaldes fastnandi) skulde indgaae Fæstemaal for hende (med Undt. af et Par Tilfælde, hvor Kvinde selv kunde bortfæste sig, s. nedenf.); han kunde tvinge hende til Ægteskab — dog ikke, naar hun vilde lade sig vie til Nonne — samt to Gange modsætte sig gode Partier, jafnræði (s. d. O. først naar der tredie Gang tilbødes hende et jafnræði, kunde hun, med en fjernere Frændes Samtykke, selv bortfæste sig; Ib, 29, 35, II, 155, 156, 162, III, 420. — Enke, ekkja, om end yngre end 16 Aar, kunde selv bestyre en hende tilfalden Arv, s. arfr, og overtage Værgemaal, naar hendes lögráðandi samtykkede deri, Ia, 225, II, 69; hun kunde ikke tvinges til Ægteskab undtagen alene af sin Fader; Formynderen kunde paa samme Maade modsætte sig hendes Giftermaal som ugift Kvindes; dog kunde hun, naar hun var fraskilt Kone, i Alm. uden Formynders Samtykke gifte sig med sin tidligere Mand og da bortfæste sig selv, Ib, 29, II, 156, III, 420. Naar Kvinde (ugift eller Enke) blev forført, var Formynderen Sagsøger for legorð og i Paternitetssagen; om Tortur mod hende i den Anledning, s. faðerni; han kunde (udentvivl som Straf for den Ætten derved paaførte Skam) affordre hende 6 Mark (réttr) og i Mangel af Betaling paalægge hende Gjældstrældom, Ib, 53, II, 185; efter en ældre Regel forbrød visse løsagtige Kvinder deres Arveret, Ia, 249, Ib, 51, cfr. II, 101; s. iøvrigt legorð. Kvinden havde Søgsmaalsret i sine egne Anliggender, men maatte overdrage Udførelsen af Sagen til en Mand; undertiden tilfaldt Søgsmaalsretten Formynderen, naar hun ikke selv lod anlægge Sag; Ia, 170, Ib, 44, 47, 184, II, 136, 172, 176, 200, 364, 393, III, 421. — Gift Kone kunde, om hun end var yngre end 16 Aar, tage en hende tilfalden Arv i Besiddelse og overtage Værgemaal, Ia, 225, II, 69; forovrigt var Ægtemanden hendes Formynder (forráðandi fjár), og hun maatte ikke afslutte Handel for mere end en halv eyrir om Aaret, Ib, 44, II, 173, III, 421, cfr. Ib, 41, 204, II, 151, 204. — Kvindes Adgang til Ætsrettigheder var indskrænket; saal. i Hensende til Frændebøder for Drab, s. baugr; hun var udelukket fra Søgsmaalsret for Drab, II, 335; til Arv o. s. v. kaldtes hun i næste Klasse efter den ligenær beslægtede

Mand, Ia, 218, 220, II, 63, 64, III, 460. Hun kunde ikke være Gode, Ia, 142, eller Dommer, Ia, 38, eller Medlem af Kvid (vel heller ikke Vidne), Ia, 161, II, 322. Forøvrigt skulde hun svare Tiende som Mand, Ib, 206, II, 47, III, 44, og straffedes for Retskrænkelser paa samme Maade som Mand, navnlig for Drab eller Saar med Fredløshed, II, 350. Blev Kvinde fredløs og var frugtsommelig, maatte hun ikke dræbes, førend hun stod op af Sengen, Ia, 170, II, 195, 336; for frugtsommelig Kvinde og den, som havde Barn ved Brystet, fandt en Lempelse Sted i Henseende til Fastereglerne, Ia, 35, II, 44, III, 40. Moders Forsørgelse skulde gaae forud for Faders, Ib, 3, II, 103, III, 416. — Gift Kones fé betegnede: *a*, hendes Formue, deri indbefattet Medgiften, men ikke Brudekjøbesummen, mundr, der var undergivet Mandens Bestyrelse mod Tilsvarelse af Renter, Ib, 43, II, 171[7]. — *b*, Den Del af Formuen, af hvilken Manden svarede Renter, deriblandt Brudekjøbesummen, men med Udelukkelse af Medgiften, hvoraf Manden ikke svarede Renter, Ib, 46, II, 175. — *c*, Hele Formuen, indbefattet Brudekjøbesum, Medgift og hvad Formue hun endvidere kunde have, f. Ex. ifølge Arv, Ib, 41, 42, 44, 55, II, 170, 171, 172, 199[9,21], 204, III, 421; jfr. AnO. 1849, S. 253—254.

konunám, Bortførelse af Kvinde, Ib, 57—58, 243, II, 187—189, III, 423 (Capiteloverskrift II, 153: kvennanám); k. var forskjellig fra at ledsage (fylgja) en Kvinde, der søgte at unddrage sig sin Formynders Raadighed, Ib, 50, II, 179 (Capiteloverskrift II, 153: kvennafylgjur).

kross, 1. Kors eller Crucifix, som man holder i Haanden ved Aflæggelse af Ed, s. eiðr. — 2. Budstikke i Form af et Kors, som ombares fra Mand til Mand; k. »skares«, naar en Gode døde, for at beramme et Møde (af Thingmændene) til Afgjørelse af, hvem der skulde forestaae Godedømmet, Ia, 142; ved Sammenkaldelsen af overordentligt Repsmøde (hreppsfundr), Ib, 172—173, II, 251; naar Hval kom i almenning 1, Ib, 186, II, 537. — 3. jarðkross, Jordmærke i Korsform, brugt for derved at betegne Skjel ved merkjaganga (s. land), II, 33.

kúgildi, hvad der efter de vedtagne Taxter er lige i Værdi med en Ko; s. lag, lögeyrir; ved retstridige Skadetilføielser skjelnedes tildels mellem Skade under 5 Øre, hvorfor bødedes 3 Mark, 5 Øres Skade, der medførte Straf af Landsforvisning, og kúgildis skaði, der straffedes med Fredløshed, Ia, 117, Ib, 92, 224, II, 230, 430, 495, III, 54, 436.

kvaðarváttar, s. kvöð.

kveða á gögn, under en Retssag at fremsætte den Indsigelse mod de førte Beviser (Kvidudsagn, Vidnesbyrd o. s. v.), at de ere falske; frem-

kom Indsigelsen ved en Vaarthingsdomstol, — eller en privat Domstol (Engret) — skulde denne dømme, som om Beviserne vare rigtige, og den, som fremsatte Indsigelsen, maatte da indstevne Sagen for Fjerdingsretten. der da, dersom de viste sig at være falske, kjendte Dommen ugyldig, Ia, 101, II, 458. Naar Indsigelsen angik Beviser, førte ved en af Fjerdingsretterne, maatte Spørgsmaalet om dette Punkt forelægges Femterretten, s. fimtardómr.

kveðja, kræve, opfordre; (om Parten i Retssag:) k. búakviðar, bjargkviðar, váttorðs, begjære Nabokvidudsagn, Forsvarskvidudsagn, Vidnesbyrd afgivet, Ia, 47, 51; k. goða tólptarkviðar, opfordre Goden til at danne Tylfterkvid og lade den afgive Udsagn, Ia, 41, 51; k. mann vættis, opfordre En til at møde for Retten, for der at afgive Vidnesbyrd, Ia, 57, II, 329; k. búa: *a*, tilkalde Nabobønder til Skifte o. s. v., Ib, 6, II, 504; *b* (fornemmel.:) opfordre Nabobønder til at møde for Retten og der afgive Kvidudsagn, Ia, 159, 160, II, 320, 322; k. búa heiman, hjemme i Bygden at stille saadan Opfordring til Nabobønder, Ia, 157, II, 316, III, 432 (modsat at k. búa á þingi, ɔ: paa Thinge, inden Sagen der foretages ved Retten, at stille Opfordringen til de der mødte Nabobønder, Ia, 4, II, 2, III, 2; s. stefna); til Vidner stilledes Opfordringen i Alm. i Bygden, Ib, 200, II, 327, cfr. dog Ia, 51. — k. í gegn, om Vidnets Ret til — naar det opfordredes til at reise til Thinge og der afgive Vidnesbyrd, og det derhos var enten Tjenestekarl eller Bonde i saa ringe Omstændigheder, at det ikke var pligtig at betale þingfararkaup — som en Modpræstation at afkræve den Opfordrende Hest og Mad m. m. til Thingreisen; denne Ret havdes dog ikke, dersom Vidnet, da det ved den tidligere Leilighed, hvorom der nu skal føres Bevis, lod sig tilkalde som Vidne, vidste, at det vilde komme til at reise til Thinge i den Anledning, for der at afgive sit Vidnesbyrd, Ia, 59, 119, Ib, 200, II, 328, 364. Kvidmænd havde ikke nogen lignende Ret. — k. fjár, kræve sin Skyldner for en Gjæld; uden saadant forudgaaet forgjæves Paakrav (hvorom ogsaa bruges Ordet heimta, fordre) kunde Sag for Gjæld ikke anlægges, Ib, 200, II, 208—209, 221, 223; s. kvöðuváttar.

kviðmaðr, Medlem af en Kvid, Ia, 64, Ib, 175, II, 253.

kviðr (af kveða, udsige, jfr. Maurer, Island, S. 381—382), 1. Udsagn (verdict) af kviðr 2; telja fram k., fremsige Kvidudsagnet, Ia, 64; geta k., opnaae, kunne tilveiebringe Bevis ved en Kvids Udsagn, Ia, 16, II, 18, III, 17. — 2. Mænd, som ved deres Udsagn om factiske Forhold dannede et særeget Bevismiddel i Rettergangssager, Edsvorne (Nævninger); k. berr, skilr, giver Udsagn, Ia, 16, 61, 143, 227, II, 9, 71, III, 8; s. bera. Af k. gaves 2

Hovedarter: *a*, búakviðr (Ia, 51, Ib, 134, II, 536), bestaaende af 9 (der synes betegnet som det ordinaire Antal, Ia, 150[16], II, 308[7], 310), eller i mindre Sager, navnlig Bødesager (Ia, 36, Ib, 139, 161, II, 45, 236, 506, III, 41), tildels i Gjældssager (Ib, 146 cfr. 147, II, 219 cfr. 229) o. s. v., 5 Nabobønder, búar, som af vedkommende Part opfordredes til at afgive Kvidudsagn. Nabokviden var den mest udviklede og hyppigst anvendte Form af Nabobondeinstitutionen, s. búi; búar bruges jevnlig specielt om Kvidmænd; s. kveðja. De Egenskaber, som búar skulde have, findes ogsaa omhyggeligst og med størst Bestemthed fastsatte med Hensyn til Nabokviden; saal., at de skulde være Bønder (ikke búðsetumenn og i Alm. ikke Tjenestekarle) og have saa megen Formue, at de vare pligtige til at udrede Thingreiselønsafgiften, þingfararkaup (hvilket tildels kunde betragtes som en Slags Census), Ia, 52, 459, II, 320, III, 431; ligel., at de skulde være de nærmest boende ved det Sted, fra hvis Nabolag Kviden, efter de derom givne specielle, med Consequents gjennemførte Regler, skulde tilkaldes, være sig den Sagsøgtes eller Sagsøgerens Hjem (heimilisbúar), Gjerningsstedet (vættvangsbúar), den paagjældende Jordeiendom (landbúar) o. s. v. Fordringen med Hensyn til dette Naboskab (násæti) gik saa vidt, at en Kvidmand kunde af Modparten udskydes, naar der var En, der boede nærmere ved Stedet end han, Ia, 62, cfr. II, 376; s. leiðarlengd, násæti. I flere af de vigtigere Sager skulde Begjæringen om Kvidudsagn skee i Bygden, hvorved man i Alm. netop fik dem, der boede paa de nærmeste Gaarde, hvorimod man i mindre vigtige Sager dannede Kviden paa Thinge af de der Mødte, som boede nærmest det paagjældende Sted, s. stefna. Naar Kvidmænd udeblev, paadrog de sig Straf, jfr. Ia, 60. — *b*, Noget sjeldnere, navnlig til Bevis for forskjellige ikke haandgribelige Facta, f. Ex. Mened, Trolddom (Ia, 23, II, 27, III, 25), Tyveri, tildels ogsaa Facta i Udlandet, anvendtes tólptarkviðr (Ia, 123, II, 317, III, 25, 43, 117, 133, 251) eller tylftarkviðr (III, 25, 42, 210, 222, o. s. v.), ogsaa kaldet goðakviðr (Ia, 143, Ib, 50, II, 180), bestaaende af den Gode, som vedkommende Part, navnlig den Sagsøgte, var Thingmand hos, og 11 af Goden blandt hans Thingmænd, uden Hensyn til Naboskab, udnævnte Mænd, Bønder eller Tjenestekarle, Ia, 66. Partens Anmodning til Goden om Dannelsen af saadan Kvid skete altid paa Thinge, Ia, 157, II, 316. En med Godekviden som det synes noget beslægtet Kvid var den, som dannedes af Biskoppen med to Præster, i Sag, anlagt ved Præsteret, s. byskup, om hvilken særlige Kvid dog ikke findes nærmere Bestemmelser. — bjargkviðr, (sjeldnere:) varnarkviðr, (Hjælpekvid) Forsvarskvid, kaldtes den af den Sagsøgte til Bevis for hans Indsigelser førte

Kvid, eller denne Kvids Udsagn; den bestod af de 5 af Sagsøgerens Nabokvid, som boede nærmest Partens Hjem, Gjerningsstedet o. s. v., eller, naar Sagsøgerens Kvid var en Femmandskvid, af hele denne; var Sagsøgerens Kvid en Tylfterkvid, dannedes bjargkviðr af de 5 nærmeste búar, I a, 65, 66, 69, 166, II, 334. For en Part, som ikke var mødt, kunde Enhver, der vilde, begjære bjargkviðr, I a, 47, II, 376. — Naar Kvidmændene (Nabokvid, Tylfterkvid, Forsvarskvid) ikke bleve enige, gjorde Flertallet Udslaget, I a, 64, 67. Ved Opfordringen til Nabobønderne om at møde og afgive Kvidudsagn og ved Anmodningen til Goden om Dannelsen af Tylfterkvid, skulde Parten angive, hvad det var, han ønskede Udsagn om, I a, 51, II, 198, 317, III, 431; naar Kviden derefter var mødt for Retten, var den imidlertid pligtig til at afgive hvilke andre Kvidudsagn i Sagen, der af Parterne begjæredes, I a, 65, II, 198. Det forudsættes ikke, at Kvidmændene personlig havde erfaret eller iagttaget de Facta, hvorom de skulde udtale sig. Der fandt ingen Forhandling Sted for Kviden, naar undtages, at Goden, der i Sagen skulde danne Tylfterkvid, af Sagsøgeren skulde opfordres til at paahøre hans Fremsigelse af Sagen, I a, 54 cfr. 55; Kvidudsagnet sluttede sig ikke til nogen forudgaaet Bevidnelse eller Erklæring af vedkommende Part; der førtes ingen Beviser for Kviden og der tales ikke om nogen Undersøgelse, den skulde anstille; derimod er der ganske vist, hvad dog ikke er udtalt, blevet lagt Vægt paa det Kjendskab, som f. Ex. Nabobønderne maatte forudsættes at have til Forhold, foregaaede i deres Egn, og til den Opinion, som vilde danne sig der, cfr. II, 359—360. Naar Retsforhandlingerne i Sagen vare paabegyndte, var det for Nabokvidens Vedkommende (hvorom Bestemmelser i saa Henseende findes), Partens Sag at sammensætte den, samt at opfordre den til at give sit Udsagn, I, a, 61—63, og Udsagnet synes da at være afgivet paa Stedet uden videre Ophold, I, a, 63—66; forinden skulde Kvidmændene aflægge Ed, I, a, 63, I, 66. Kviden skulde afgive Udsagn for eller imod — bera af eða á — II, 198, 317; Udsagnets positive Charakter fremgaaer af, at det kunde gaae ud paa, hvilke bestemte Personer havde tilføiet den Dræbte hvert for sig af de forskjellige Saar, der vare forefundne paa Liget, I, a, 152, II, 310; om den, der paastod at være Medeier af en Afret, eiede saa stor en Del, han gjorde gjældende, eller en mindre Del, I b, 117, II, 491; om hvor stor en Qvotadel en Slægtning var istand til at bidrage til en Fattigs Forsørgelse, I b, 11. II, 117; om en Part havde været i god Tro, I b, 175—176, II, 254. Nabokviden skulde ikke afgive Udsagn om, hvad der var Lov i Landet, I a, 142. Forholdet var ikke det, at Kviden afgjorde det factiske Spørgsmaal i Sagen, Domstolene det juridiske; dette kunde vel, da Dom-

stolene skulde dømme efter Beviserne uden Prøvelse af dem, siges at være Tilfældet, naar Sagen var saa simpel, at den afgjordes ved et enkelt Kvidudsagn, f. Ex. om at den Sagsøgte var skyldig i Drab, men i mange Sager førtes der baade Vidner og Kvid (om forskjellige factiske Puncter i Sagen), og ofte afgaves successive i samme Sag flere Kvidudsagn enten af samme Kvid eller af forskjellige Kvider, angaaende de forskjellige enkelte Facta, som Sagsøgeren til Støtte for sin Paastand skulde bevise, ligesom den Sagsøgte til Støtte for sine forskjellige Indsigelser kunde lade afgive flere forskjellige Forsvarskvidudsagn; Ia, 56, 57, 65, 223, Ib, 10, 18, 77, 221, II, 67, 117, 128—129, 310, 311, 414; det blev da Rettens Sag at sammenfatte og uddrage Resultatet af alle de saaledes fremkomne Beviser. — Kviden anvendtes i alle Sager, saavel private som Straffesager. De Bevismidler, der fandtes foruden Kviden, vare fornemmelig Vidner; i enkelte Tilfælde Gudsdom; forskjellige Bevidnelser; Partsed spillede en ringe Rolle, og Mededsmandsinstitutionen havde ikke fundet nogen Udvikling; s. vætti, skírsla, eiðr, sannaðarmenn, kennendr, lögmetandi, lögsjáandi. Kviden var det sædvanligste Bevismiddel, men var iøvrigt ikke overordnet, men sideordnet andre Bevismidler, navnlig Vidnebeviset. Der tillagdes dette endog, naar det havdes, et Fortrin; naar Vidner havdes, maatte ikke om samme Punct føres Kvid, Ia, 68, og naar der baade var Vidner og Kvid, skulde Vidnerne føres først, Ia, 60, 68; Vidners Anvendelse var imidlertid indskrænket, s. vætti, og ofte kunde Kvidudsagn træde istedetfor Vidnebevis, navnlig naar man ikke huskede Vidnerne eller disse ikke mødte o. s. v., Ia, 56, 60, Ib, 78, 149, II, 209, 225, 443. At Kvidbeviset i Island skulde nedstamme fra Edshjæperinstitutionen er usandsynligt, hvorimod det snarere synes at staae i Slægtskab med Vidnebeviset, med hvilket det ogsaa har tilfælles, at der saavel om Vidner som Kvid bruges Udtrykket bera, give Udsagn. Jfr. iøvrigt AnO. 1849, S. 166—167. — En fra den sædvanlige Kvid væsentlig forskjellig, særlig Art af Kvid var fangakviðr, Sankekvid, til Bevis for Facta (navnlig Dødsfald, Drab), foregaaede udenfor Island; den skulde bestaae af 5 Islændere — uden Hensyn til Naboskab — hvoraf i Alm. to til den paagjældende Tid skulde have været i den Konges Rige, hvor Begivenheden var foregaaet; ligel. bruges Ordet om det af saadan Kvid afgivne Udsagn. Medens den almindelige Kvids Udsagn synes ligefrem og bestemt at have gaaet ud paa, at Factum forholdt sig som af Kviden angivet (jfr. dog I, b, 134, II, 535), lød Fangekvidens Erklæring tildels paa: vi troe (hyggja), Ia, 244, 250, II, 71, 76, 358, 387, 388, 389, 390. — Beslægtet med

Kvidudsagn synes den i Ia, 56, II, 491, omhandlede Bevidnelse af 5 Mænd at være. S. endvidere ryðja.

kvöð, 1. i Alm.: Opfordring, f. Ex. til en Modpart om Afholdelse af Eng- eller Afretsdomstol, Ib, 116, II, 455; til Nabobønder om Skifte m. m., Ib, 87, II, 446. — 2. Opfordring til Nabobønder (búakvöð) eller Vidner, om at møde for Retten og afgive Kvidudsagn eller Vidnesbyrd, s. kveðja, Ia, 52, 162, II, 198, 318, 324, Ib, 202, II, 327; nema, taka kvöð af, at ophæve en saadan Opfordring ved at fritage Nabobønderne for Møde, II, 325. — kvaðarváttar, kvaðaváttar, kvaðarvætti, Vidner, som Parten tilkalder til Vidnesbyrd om, at han herved foretager kvöð 2; Ia, 56[14,26], II, 491; i det førstnævnte Sted, Ia, 56, omtales det Tilfælde, at Stevnevidnerne udeblive, i hvilket Fald de straffes med Landsforvisning, naar det ved kvaðarváttar godtgjøres, at Sagsøgeren havde opfordret Stevnevidnerne til at reise til Thinge og der afgive edelig Forklaring om at Stevning var skeet. Det var ikke nødvendigt endvidere at sikkre sig Vidner paa, at man havde opfordret kvaðarváttar til at møde og give Udsagn; det var nok, at Sagsøgeren ikke havde samtykket i, at de blev hjemme, og at han fik Kvidudsagn for, at han havde saadanne kvaðarváttar, som han mente vilde reise til Thinge; disse kaldtes da trúnaðarváttar, Tillidsvidner.

kvöðuváttar, Vidner, som tilkaldes ved Paakrav af Gjæld, s. kveðja.

kyn, 1. Slægt, Slægtskab, Ia, 221, II, 76. — 2. Afkom, Ib, 21, II, 133[14] (at det navnlig ikke her kan betyde Slægtninge i Alm. fremgaaer bl. A. ved Sammenholdelse med II, 133[19]—[20]).

lag, Taxt: 1. paa tilreisende Kjøbmænds fra Udlandet førte Varer, Ib, 72; s. goði. — 2. paa forskjellige indenlandske Betalingsmidlers indbyrdes Forhold i Handel og Vandel, s. lögeyrir. Saadan Taxt, fastsat paa Althinget, findes Ib, 192. At der for de enkelte Thinglag er blevet vedtaget slige Taxter forudsættes Ia, 21, 241, Ib, 217, II, 24, 58, 61, III, 22, 91, cfr. Ib, 211, II, 53, III, 49—50; Exempler paa Taxter for enkelte Thinglag findes Ib, 246, 251. See iovrigt skuldaþing, þinglag.

land, 1. Jord, Jordeiendom; modsat lausir aurar, Løsøre, Ia, 233, Ib, 205, II, 46, 79, III, 44; modsat búfé og lausir aurar, Ia, 15, II, 17, III, 15. — 2. Gaard (=ból, bólstaðr), Ia, 232, Ib, 45, II, 96, 174. Der skjelnes undertiden mellem aðalból og andre Jorder, Ib, 78, 150, II, 226, 415; flere Beboere paa een Gaard omtales Ia, 16, II, 18, III, 17. Odelsgods kjendtes ikke, og Hensynet til særlig at bevare Jordeiendom for Ætten spillede overhovedet ikke nogen stor Rolle; hertil sigtede dog vistnok Bestemmelsen, at en Gjældstræl kun arvede det Levende (hit fríða) ɔ: Kreaturer, ikke det Liv-

løse, Ia, 225, II, 96; s. fremdeles arftökumaðr, fjárvarðveizla, kona; naar Jordeiendom eller anden værdifuld Gjenstand var solgt af en Anden efter Eierens Bemyndigelse, kunde denne omstøde Salget inden Udgangen af et Aar (hvorved vel sigtes til, at Fuldmagten er overskredet eller deslige). Ia, 249, II, 100. — Noget almindeligt eller udstrakt Jordfællesskab kjendtes ikke; dog tales der om det Tilfælde, at man har fælles Græsgang, Ib, 98, II, 468, og at to Personer eie Jord, Agerland o. s. v. sammen, i hvilket Tilfælde den enkelte Medeier til enhver Tid kunde fordre Skifte foretaget af Nabobønder, Ib, 86, 106, II, 445, 450. — Ved Kjøb og Salg af Jordeiendom var det en nødvendig Form, at Vidner bleve tilkaldte og at Haandtag fandt Sted, og i manglende Fald var Handelen ugyldig; dog synes Reglen kun at have været anvendelig naar det mindst var en halv Gaard, der solgtes; Brud paa Contract om saadant Kjøb af Jordeiendom straffedes med Landsforvisning, medens Mangel paa Opfyldelse af Handler i Alm. medførte en Bøde, Ib, 75, 80, II, 418, III, 425. Nogen Skjødningsceremoni omtales ikke. En paafølgende Befaring og Paavisning af Skjellene, merkjaganga, skulde enten samtidig med Afslutningen af Handelen berammes til Foretagelse eller kunde senere fordres afholdt, men den kan ikke betragtes som en til Handelens Fuldbyrdelse hørende symbolsk Overlevering, jfr. Baldv. Einarsson i Jur. Tidskr., XXII, 335; Ib, 80, II, 420, s. lýritr.

landbúi, Nabobonde til en Jordeiendom: 1. som Vurderingsmand, II, 423 (landsbúar), 443. — 2. som Kvidmand, Ib, 82, II, 416, 420, 424, III, 436.

landsbrigð, Jordløsning, Vindication; om Indløsning af den af Værgen i den Umyndiges unge Alder solgte Jord; s. brigð, fiárvarðveizla.

landsvirðingar, Ia, 85, 114, Vurdering af Jordeiendom. Herved sigtes muligen til den II, 443 omhandlede Contract, hvorved en Fordringshaver betingede sig Betaling i Skyldnerens Jordeiendom; naar Gjælden ikke betaltes paa anden Maade, kunde han da ved Dom faae sig tilkjendt som Eiendom en saa stor Del af Gaarden, som efter Vurdering af 5 Nabobønder svarede til hans Fordring (forskjelligt fra og ikke betegnet som Pant, veð).

laungetinn, uægtefødt, avlet udenfor Ægteskab. Som uægte ansaaes ogsaa Barnet, der var i Moders Liv før Brylluppet, Ib, 23, II, 135, cfr. 107. Legitimation ved paafølgende Ægteskab fandt saaledes ikke Sted, og heller ikke omtales nogen anden Legitimation af uægte Børn. Mellem forskjellige Slags uægte Børn skjelnedes ikke. Uægtefødte havde i ældre Tid maaskee ingen Andel i Ætsrettigheder; senere udvidedes deres Adgang til disse, s. arfr, baugr. Naar Paterniteten til et uægte Barn var erkjendt eller bevist, til-

faldt dets Forsørgelse indtil dets 16de Aar (Forsørgelsesalderens Ophør) Faderen saavelsom dennes Slægt, og det uden Hensyn til, om Faderen havde Midler til Forsørgelsen eller ikke, hvorimod Moder og Mødrenefrænder vare fritagne for Forsørgelsen, Ib, 23, 25, 26, 28, II, 107, 135, 149, 150. Paa Grund af den Forbindelse, hvori Forsørgelsespligt stod navnlig med Arveret, Værgemaal, o. s. v., jfr. ogsaa Ia, 169, II, 367, s. ætt, kunde det Spørgsmaal reises, om uægte Barn, hvis Paternitet var erkjendt eller bevist, ogsaa iøvrigt, ialfald oprindelig, er blevet anseet som Moderens Familie uvedkommende, jfr. hvad herom er anført af mig, AnO. 1849, S. 285-287; den benægtende Besvarelse har dog efter det af Maurer, Island, S. 351—353, Anførte, maaskee mest for sig. Naar Barnefaderen under særskilt Sag dømtes for legorð til Fredløshed, blev Barnet at forsørge af Fjerdingen eller Thinglaget, s. framfærsla.

legorð, det af en Mand begaaede Leiermaal (til hvis Begreb iøvrigt ikke fordredes Besvangrelse), være sig med ugift eller gift Kvinde; Sagsanlæggelse herfor fandt Sted fra Kvindens Formynders eller Ægtemandens Side, Ib, 48, 242, II, 17; den forholdsvis strenge Straf, Fredløshed, foruden personlig Bod, réttr, til Kvindens eventuelle Arving eller Mand, Ib, 48, 52, II, 176, 183, 206, III, 422, — jfr. ogsaa Sammenstillingen af æreformærmende Digte og legorð, Ib, 54, II, 185, 392, — tyder paa, at Synspunktet har været, at der ved den stedfundne Forførelse var tilføiet Ætten (eller Ægtemanden) en Æreskrænkelse, hvorfor Straffen anvendtes, jfr. AnO. 1850, S. 219, Fr. Brandt, Nordmændenes gamle Strafferet, Side 86. For Forsøg paa l. med visse nære Paarørende kunde Hevn udøves, s. vígt, hvorhos der tillige var Fredløshedsstraf for den Skyldige, Ia, 164, II, 331, III, 431. Under l indbefattedes ogsaa Blodskam i Slægtskab og Svogerskab samt Leiermaal med Nonne, Ib, 54, II, 195, 196. Med Hensyn til disse sidstnævnte Overtrædelser, der straffedes med Landsforvisning eller Fredløshed, og for hvilke udentvivl anlagdes særskilt Sag ved Siden af den almindelige legorðssök, jfr. AnO. 1850, S. 216-217, samt med Hensyn til l. med gift Kone, viste sig et høiere Synspunct deri, at Forlig ikke maatte sluttes uden Lovrettens Samtykke, Ib, 51, II, 180, 182. Som anført betegner l. kun Mandens Løsagtighedsforseelse (at liggja með); l. laungetinna kvenna, II, 101, betegner, som det ogsaa sees af Bestemmelsens Indhold, ikke Utugt, begaaet af saadanne Kvinder, men l. med disse. Om de Følger, Utugt begaaet af Kvinder kunde have for disse (Bøder, i Mangel af deres Betaling, Gjældstrældom, i tidligere Tid Tab af Arveret) s. kona. Foruden legorð omhandles ogsaa Lønkys (Straf: Tremarksbod eller Landsforvisning), Anmodning om Samleie (Landsforvis-

ning) o. s. v., Ib, 47, II, 176, III, 421, Kjærlighedsdigt om Kvinde, mansöngr (Straf: Fredløshed), Ib, 184, II, 393; i disse Tilfælde kunde Kvinden selv lade anlægge Sag; vilde hun ikke, tilkom Søgsmaalsretten hendes Formynder.

leið, Thing, som afholdtes i hvert Thinglag efter Hjemkomsten fra Althinget, tidligst 14 Dage efter dettes Slutning — altsaa i Juli — senest i den sidste Del af August, for der at kundgjøre alle de paa Althinget vedtagne nye Love, samt de der meddelte Kalenderregler m. m. for det følgende Aar. Det skulde ikke vare kortere end en hel Dag, ikke længere end 2 Dage. Det holdtes i Alm. paa samme Sted som Vaarthinget og forestodes af de 3 Goder, der hørte til Thinglaget. Kundgjørelserne foretoges af den af Goderne, som skulde indvie Thinget; Ia, 37, 111, 141, 176, Ib, 116, II, 345, 489. Ogsaa private Kundgjørelser kunde finde Sted der, f. Ex. om, hvor man har taget Bopæl, Ia, 20, 131, II, 24, III, 22; jfr. ogsaa om Deling der af det ved Executionsretten confiskerede Gods, Ia, 86. L. henregnedes til Thingene, Ia, 140, 141, II, 277.

leiðarlengd, 1. i Alm.: Veilængde, Afstand, Ib, 169. — 2. Afstand fra det Sted, i hvis Nærhed de búar, Nabobønder, skulle boe, som i det paagjældende Tilfælde skulle være Medlemmer af Nabokviden, o. s. v.; ryðja kvið at l., udskyde Kvidmænd paa Grund af, at de boe i større Afstand fra vedkommende Parts Hjem, Gjerningsstedet o. s. v., end andre Naboer, som altsaa istedetfor dem burde have været tilkaldte, Ia, 62, Ib, 213, II, 56, III, 52; vanda búa at l., vælge rigtig efter l.; réttir at leiðarlengd, rigtig valgte efter l.; Ia, 150[3],[16], 181, II, 308, 346, 488, (l. frá afréttinni, Afstand fra Afretten, cfr. II, 486); s. búar, kviðr, násæti.

leiðarvöllr, leiðvöllr, Stedet, hvor Leidthinget holdtes, s. leið, Ia, 10, II, 11, III, 9.

leiðmót, Leidmøde = leið, III, 280.

leiga, 1. Leie, Contract, hvorved man mod Vederlag overdrager til en Anden den midleitidige Brug af en Ting, eller af sin Arbeidskraft; selja á leigu (eller selja at leiga eller leiga selja) hross, udleie Heste, Ib, 62, 63, II, 242, 243; búfé, Faar og Kvæg, II, 237; skip, Ib, 66; land, Ib, 136, II, 498; selja land á leigu með sér, om Leilændingen, at gjøre Fremleie, hvilket var strafbart, Ib, 135—136, II, 499; seljast á leigu, om Arbeidsleie, Ia, 130, II, 266. — 2. Overdragelse til en Anden af Varer, Naturalier o. s. v., saaledes at denne bliver Eier deraf, imod i sin Tid at tilbagelevere det Modtagne in genere. Laan til Eie; herom bruges ogsaa Udtrykket at selja á leigu, Ib, 140 flg., II, 213 flg. — 3. Vederlaget for den under 1 ommeldte Brug

for at blive overført med Skib, Ib, 69, Bodleie ved Skibet, Ib, 71; landsleiga, leiga, Forpagtningsafgiften, Ib, 136, II, 498—499. — 4. Renter af Laan til Eie, ovenf. 2; herom oftere Udtrykket lögleiga, den lovbestemte Rente. Renten maatte ikke betinges høiere end til 1 Øre af 10 om Aaret (10 Procent); den, som betingede sig høiere Rente, fik ikke mere end den lovbestemte Rente og kunde af Skyldneren, eller, naar denne ikke gjorde det, af Enhver der vilde, sagsøges til Tremarksbøder; denne Aagerstraf paadrog Fordringshaveren sig ogsaa ved at ansætte Værdien paa det Udlaante høiere end den virkelige; Ib, 140, 148, 248, II, 213, 224. Renten kunde betinges strax ved Gjældsforholdets Stiftelse; dog synes det i saa Fald at have været nødvendigt, at der blev tilkaldt Vidner (en Form som ellers kun undtagelsesvis var fastsat som nødvendig ved Contracters Oprettelse), Ib, 145, II, 218. Fremdeles kunde Fordringshaveren, naar Betaling af ikkerentebærende Gjæld til fastsat Betalingstermin (eindagi) udeblev, paa Terminstedet segia lögleigur á ɔ: erklære, at der nu herefter skulde betales lovbestemt Rente af Gjælden, hvilket han da tillige næste Sommer skulde kundgjøre fra Lovbjerget, Ib, 143, 145; cfr. 229, II, 216, 218 cfr. 221[15], jfr. ogsaa Ia, 244, II, 93, 94. Efter en, maaskee yngre, Bestemmelse, behøvedes ikke saadan Erklæring, naar en Skyldner af Modvillighed undlod at betale, idet Renter da derefter uden videre kunde fordres (lögleiga legst á féit), Ib, 229, II, 221[13]. — Leggja lögleigur á: *a*, = segja l. á, Ib, 147, II, 221 (hvor der bestemmes, at den ovennævnte Regel om at segja l. á, ikke kan, naar Skyldneren er død, anvendes ligeoverfor dennes Arving). *b*, ved undanboð, s. fjárvarðveizla, om Værgen, eller den, der tilbyder at overtage Værgemaalet: at forpligte sig til fremtidig at beregne den Umyndige Renter, Ia, 233, II, 80. — Gjæld med Renter, som lagdes til Capitalen, kunde staae i 21 Aar, men ikke længere, uden Fornyelse ved Dom eller Haandtag, men skete saadan Fornyelse, begyndte Renterne igjen at løbe i ligesaa lang Tid, II, 223: herved sigtes vistnok ikke til en Forældelse af Pligten til at betale Hovedstolen, men alene af Pligten til at tilsvare eller beregne Renter. —5. Frugter, Indtægter af en Ting (= vextir 1), Ib, 135, II, 537[1].

leigumál: at leigumáli réttu, Ib. 135, II, 497, efter de om Leiecontracter gjældende Regler, hvorved vel fornemmelig sigtes til, at der ved Contractens Afslutning er anvendt den rigtige Formular, navnlig ved i Contracten at betegne dennes Gjenstand rigtigt. — leigumáli: at leigumála réttum, Ib, 152, II, 236, ved rigtig Leiecontract.

liggr sér, om Arv, forfalder, Retten til Arven falder bort (caducum).

I en tidligere Tid fortabtes Retten til Arven efter en i Norge død Islænder naar Arven ikke afhentedes inden 3die Julenat, Ia, 239, jfr. Ib, 195; senere skete heri den Forandring, at Arven ingensinde forfaldt, II, 96 cfr. 88. Om den Udlændinge af dansk Tunge i Island tilfaldne Arv var Reglen, at féit liggr sér aldregi, Ia, 239, II, 96; om andre Udlændinge, s. II, 75.

ljúgvitni, falsk Vidnesbyrd eller Kvidudsagn (idet vitni i denne Sammensætning, ligesom ogsaa i Ordet andvitni, omfattede baade Vidner og Kvid), Ia, 68; forøvrigt tales ogsaa om ljúgvætti, Ia, 57, 77, ljúgkviðr, Ia, 64, 77, ljúggögn, Ia, 108. Som ljúgvitni ansaaes ethvert fra Sandheden afvigende Udsagn, deriblandt, for Vidnebevisets Vedkommende, det Forhold, for Retten at vægre sig ved at afgive sit Vidnesbyrd, paa Grund af at man ikke oprindelig var bleven tilkaldt som Vidne, naar dette Sidste var usandt, Ia, 58, II, 329. Straffen for l. paa Althinget var Fredløshed, Ia, 47, og Sagen skulde paadømmes af Femterretten, Ia, 77. For l. ved Vaarthingsretterne var Straffen Landsforvisning; Sagen paakjendtes ved Vaarthingsretten eller Fjerdingsretten og Beviset førtes ved Tylfterkvid, Ia, 100—101, 108. s. andvitni, fimtardómr, kveða á gögn.

lof, Tilladelse. 1. (sædvanligst:) en af Lovretten given Tilladelse eller Benaadning, Ia, 212—213, 95—96, s. lögrétta; i samme Betydning bruges leyfi, einkalof, einkaleyfi (særlig Tilladelse), Ia, 212, 213, Ib, 58, II, 194, 283, 399, s. ogsaa alþingislof; fyrir l. fram, uden Lovrettens Tilladelse, Ia, 167, 174, Ib, 51, 188, II, 80, 334, 374, III, 459. Exempler paa l. vare: Tilladelse til at forene to Thinglag til eet, eller til at Leidthinget maatte holdes paa et andet Sted end Vaarthingstedet, Ia, 108, 111; Tilladelse til Gaver til Kirker, Ib, 218, II, 58, cfr. 101, III, 311; jfr. fremd. Ib, 160, 171, II, 236, 249; i Stedet Ia, 142, hvor der tales om Tilladelse (ef menn lofa) til, naar en Gode er død, at hans Søn, uagtet kun 12 Aar gammel, kan overtage Godedømmet, kan det være noget tvivlsomt, om der maaskee menes en af Beboerne i Thinglaget given Tilladelse. Under l. indbefattedes de Benaadninger, ɔ: Formildelse eller Eftergivelse af Straffe, som Lovretten kunde bevilge, og hvorfor ogsaa haves de særlige Udtryk sýknulof og sýknuleyfi, Ia, 95, 212. Ligeledes indbefattedes under l. den Tilladelse til at indgaae Forlig, som Lovretten kunde give, ogsaa særlig betegnet ved Ordet sáttaleyfi. I en Række betydeligere Sager var det forbudt at indgaae Forlig uden saadan Tilladelse af Lovretten; dette gjaldt med Hensyn til Sager om Drab eller større Saar, Saar tilføiede paa Thinge, Brud paa Fredsløfte (trygðir), givet efterat Mandebod var betalt, Blodskam, legorð med gift Kone eller med Nonne, Ia, 174, 176, 194, 203, Ib, 51, 59, II

180, 181, 182, 195, 341, 345, III, 20, 450, 452, 458, 459; endvidere i legorðssök mod Barnefader, naar han tilligemed Kvinden dulgte, at han var Fader, Ib, 58, II, 194 (jfr. iøvrigt Ib, 51, II, 101); derimod ikke Tyveri, Ia, 187, II, 399; s. forøvrigt aðili, lögrétta. — 2. Stedet Ia, 141, II, 278, III, 426, omtaler, at der ved Lovbjerget kan gives Goden Tilladelse til (lofat) at have en Thingmand, som boer udenfor Fjerdingen; mulig er dette en Forvanskning, saa at der her sigtes til lof 1. — 3. Tilladelse i forskjellige Forhold, givet af Andre end Lovretten; saal. af Goden, Ia, 49, hvortil vistnok ogsaa henhører Ia, 44; af Dommerne, med Hensyn til den Orden, hvori Sagerne kunne foretages o. s. v., Ia, 54, 69; af Biskoppen, Ib, 40, II, 168-169 (om at Ægtefolk, naar der opdages Slægtskab mellem dem, kunne skilles fyrir byskups lof fram ɔ: uden dertil at indhente hans Tilladelse). — 4. Bestemmelsen Ia, 192, II 190, at man fyrir lof fram, uden Tilladelse, kan kjøbe en Trælkvinde for 12 aurar til kjødelig Tilfredsstillelse (II, 190: til Kone,) bør udentvivl ikke (som af mig antaget AnO. 1849, S. 224, og som de anførte Ord i Almindelighed betyde) forstaaes om Lovrettens Samtykke, men om den nærmeste (eventuelle Arvings Samtykke, jf. Ia 224^{18}, 247^{20}, ^{23}, ^{26}, II, 68^{21}, 85^{5}, ^{9}, ^{12}; i ethvert Fald bør det ikke, som af Schlegel, Commentat., CXIV, og Baldv. Einarsson, Jur. Tidsskr., XXII, 293, antaget, forstaaes om Samtykke af Trælkvindens Eier.

lýritr, lýriti, n., lýrit, n., Forbud mod at en Anden udfører en Handling, som man anseer ham uberettiget til; verja l. nedlægge Forbud. Dette skete ved at man, undertiden fra Lovbjerget, undertiden paa det Sted, hvor en Handling skulde foretages o. s. v., under Vidners Tilkaldelse erklærede, at man herved nedlagde Forbud mod den paagjældende Handling. Der fordredes ikke nogen paafølgende Sagsanlæggelse eller desl. fra dens Side, som nedlagde Forbudet; dette havde uden videre Virkning, bl. a. ved at Overtrædelse deraf straffedes, dog som det synes kun naar Vedkommende hørte derpaa eller erfarede det. Undertiden kan det synes, at l. ikke var et Forbud, men en Protest, f. Ex. l. mod at en Dommer, som ifølge Anvendelse af Partens Forkastelsesret skal vige sit Sæde, men ikke gjør det, bliver siddende i Retten, Ia, 48, men i Virkeligheden gaaer l. dog her ud paa et Forbud mod at Dommeren vedbliver at sidde i Retten. Goðalýritr (af goði, Gode), et af Goden, eller efter hans Bemyndigelse, nedlagt Forbud, anvendtes naar man blev stevnet til Vaarthinget i et fremmed Thinglag, der altsaa ikke var Ens Værnething: Forbud ved Vaarthingsdomstolen mod Sagens Paadømmelse kunde da efter den Indstevntes Begjæring nedlægges af den Gode, i hvis Thinglag den Indstevnte var, eller, hvad der synes at

have været sædvanligst, af en af Goden dertil Bemyndiget, Ia, 102—105, II, 356[23]. Dette var det eneste Forhold, hvori goðalýritr anvendtes; i alle andre Tilfælde nedlagde vedkommende Private selv paa egen Haand Forbudet; saaledes ved Vaarthingsdomstolen, naar Spørgsmaalet ikke dreiede sig om Værnethinget, men om Sagen skulde anlægges der eller ved Fjerdingsretten paa Althinget, II, 356[15]; naar En vilde reise ud af Landet fra den Slægt, han havde at forsørge, kunde den Frænde, som Forsørgelsen herved vilde paabyrdes, nedlægge Forbud, være sig fra Lovbjerget eller ved Skibet, mod hans Bortreise, Ib, 15, II, 125, 142, III, 500; ligeledes og paa samme Steder kunde en Fordringshaver under visse Omstændigheder nedlægge Forbud mod sin Skyldners Bortreise, Ib, 199, II, 222; Manden kunde, naar Hustruen fjernede sig fra ham, nedlægge Forbud hvor hun befandtes, eller hvor han vidste hendes sidste Natteherberge, imod at Nogen husede hende, Ib, 55, II, 186, III, 421; s. ogsaa festar (hvor Forbudet nedlagdes af Fæstemanden paa Fæstemøens eller Formynderens Bopæl), lögrétta, prestr; jfr. fremdeles Ia, 68, Ib, 4, 40, II, 104, 169, 194. Særlig kunde en Jordeier nedlægge Forbud mod at Andre benyttede hans Græsgange eller Jord, med den Virkning, at Overtrædelse af Forbudet medførte Straf, Ib, 92, 94, 107, 225, II, 426, 427, 429, 462, III, 436; Naboen, som ved Befaring af Skjellene i Anledning af Jordsalg (s. land) var uenig i de paaviste Skjel, kunde forsaavidt verja lýriti, Ib, 81, II, 422; naar Befaring slet ikke fandt Sted, var Naboen berettiget til at verja l. med Hensyn til en Trediedel af den kjøbte Gaards Udmark, hvorved Kjøberen udelukkedes fra at bruge denne Del, Ib, 83, II, 424; enten Kjøber eller Sælger maatte da i disse Tilfælde anlægge Sag for at leysa land undan lýriti ɔ: søge afgjort, hvor det rette Skjel er, eller som det ogsaa betegnes, stefna til brigðar, ved Dom søge Naboen frakjendt det omtvistede Jordstykke, Ib, 81, II, 423, 424; herom hedder det, at dersom den Nabo, som saaledes har nedlagt Forbud, á lýritu, Ib, 83, á eignarlýrit fyrir landi, II, 424, ɔ: er den, der, som (den virkelige) Eier af Jordstykket, har Ret til at nedlægge Forbudet, er han berettiget til Benyttelse af Græsset paa Lodden; hermed overensstemmende tales der flere andre Steder om at hafa lýritu (lýrit), Ib, 76, II, 444, hafa eignarlýrit fyrir landi, Ib, 220, II, 412, 420, (jfr. ogsaa II, 427, der maaskee er forvansket, cfr. III, 436) ɔ: som Eier at have Ret til at nedlægge Forbud. — selja, kaupa land laga kaupi ok lýritar, II, 413, 418, sælge, kjøbe Jordeiendom med saadan Overdragelse, som giver Ret til Forbudsnedlæggelse. Professor S. Bugge har i sit Skrift: Runeindskriften paa Ringen i Forsa Kirke, S. 54 flg., paavist, at lýritr er opstaaet af lýðréttr, den hos Folket gjældende Ret; heraf

synes da Betydningen Forbud naturligen at have kunnet udvikle sig. I denne Betydning kan Ordet i Grág. efter det Anforte overalt opfattes, uden at det synes nødvendigt nogetsteds (navnlig i Forbindelserne hafa lýritu, eignarlýrit, laga kaup ok lýritar) at forstaae det, som betydende fuld Eiendomsret.

lýritnæmar sakir, s. sök 2.

lýsa, lyse, 1. om Drabsmanden: l. **á hönd sér vígi**, kundgjøre, at han har begaaet Drabet; Undladelse heraf kunde medføre, at Drabet blev betragtet som morð, s. d. O. Dræbte man en Fredløs, var Lysning Betingelsen for at faae den Pris, der var sat paa dennes Hoved, II, 399, Ia, 187. — 2. Uafhængigt af Lysning 1, fandt fra Sagsøgerens Side Lysning af Drab, Saar o. s. v. Sted inden 3die Sol for 5 Nabobønder, med Tilkjendegivelse af, hvem der sigtedes for Forbrydelsen og, naar Drab var begaaet, i Forbindelse med at nefna vátta at benjum (et Slags Ligskue), Ia, 150 flg., II, 308 flg.; s. uppsaga. Naar det var Drab eller større Saar (eller Benbrud, s. drep), var Virkningen af denne Lysning, at den Sigtede blev óœll til dóms, ɔ: ikke i Tidsrummet indtil Dom faldt maatte underholdes af Nogen og at der overhovedet ikke maatte ydes ham björg, s. d. O.; l. c, og Ia, 174, II, 342, 351; jfr. ogsaa tildels med Hensyn til mindre Saar, Ia, 148[2], II, 304, 343; s. óœll. Fremdeles medforte Lysningen, naar det var Saar eller Drab, at den Skyldige ikke maatte ride til eller møde paa Thinge (eigi eiga **þingreitt**, **þingfœrt**, **þingvært**); mødte han desuagtet der, paadrog han sig Straf af Landsforvisning, og betragtedes, naar han dræbtes der, som falden paa sine Gjerninger, ligesom ogsaa Søgsmaal, som han maatte erlægge o. s. v., bleve ugyldige; naar Overtrædelsen var skeet paa Thingreise og den Skyldige mødte paa Thinge, skulde han forlade dette i Løbet af et Halvdøgn efter Lysningen; Ia, 174, 181, II, 341, 342, 346, III, 451. Naar det var Slag (drep), medførte Undladelse af Lysning, at der ikke kunde fordres personlig Bod, réttr, Ia, 154–155, II, 352; med Hensyn til de ringere Grader af Angreb, frumhlaup, var Lysning tildels en Betingelse for at Sag kunde anlægges, II, 296, Ia, 148, 151; fremdeles var denne Lysning, der var en Bebudelse af Søgsmaalet, tildels Grundlag for dette, I a, 149, II, 303, o. s. v. — 3. om Lysning paa Thinge (eller tillige for Nabobønder II, 433) af forskjellige Contracter m. m.; saal. af Forkjøbsret til, eller Pant i Jordeiendom, I b, 98—99, II, 433; af Kirkeeierens Contract med den, der skal oplæres til Præst, Ia, 18, II, 21, III, 19; af Fortegnelse (máldagi) over Gaver til Kirker, Ia, 15, II, 17, III, 15. Denne Lysning synes dog ikke at have havt Betydning for en Trediemand, som var uvidende om Contractsforholdet og

Lysningen; Ib, 105, II, 441, III, 437. —4. Istedetfor Stevning i Rettergangssager kunde Sagsøgeren i visse Tilfælde anvende en Lysning af Sagen paa Thinge (fra Lovbjerget eller, paa Vaarthingene, fra Thingskrænten), inden den anlagdes ved Domstolen; saadan Lysning var nærmest en Slags Stevning, s. stefna; Ia, 93, 178—179, 202—203, II, 188, 349, 359, 361; Ib, 10, 11, II, 117 flg., III, 52; Formular derfor: Ia, 40, II, 198. Ved Femterretten synes kun Lysning, ikke Stevning, at være brugt, Ia, 77, 78. Undertiden lystes Sagerne ved Althingets Slutning til Søgsmaal paa næste Althing, hvor da ny Lysning skete, Ia, 40, 180, Ib, 76, 77, 220, II, 82, 201, 222, 361, 411, 414, III, 436. — 5. Ved Stevninger, Opfordringer til Nabobønder o. s. v. var det nødvendigt, naar den Indvarslede eller andre hjemfaste Mænd ikke havde hørt derpaa, endvidere derefter at lyse den skete Stevning, Opfordring o. s. v. for 3 Nabobønder, Ia, 128, 164, Ib, 74, II, 112, 328, 377, 446, 455—456, 486.

lög, 1. Love, de af den lovgivende Forsamling, lögrétta, fastsatte Retsnormer; at Ordet ikke tillige omfatter Sædvaneretten (om hvis forholdsvis ringe Betydning for Dannelsen af den islandske Fristats Ret, jfr. AnO. 1873, S. 101 flg.) fremgaaer bl. A. af Reglen, at Nabokviden, der var Hovedbevismidlet for alle factiske Forhold, ikke skulde afgive Udsagn om, hvad der var l. i Landet, Ia, 142. — rétta lög sín, Ia, 212 (þar skulu menn rétta lög sín ok gera nýmæli), om Lovretten: rette, forbedre, eller maaskee snarere formulere, vedtage sine Love; Udtrykket maa antages at være i det Væsentlige ensbetydende med at gera nýmæli, l. c.; AnO. 1873, S. 159—161; jfr. dog Maurer, Graagaas, S. 32; segja lög, s. lögsögumaðr; dœma ólög, afsige en Dom, der er uoverensstemmende med Loven, Ia, 77; lög at vinna til, Ia, 241, II, 91, at føre Bevis (Terminologi, hentet fra fremmed Ret, brugt ved Omtalen af Forhold i Udlandet l. c.) — 2. Lovomraade, Retsgebet; í várum lögum, Ia, 226, II, 70, under vort Lovomraade; herved sigtes til den islandske Coloni i Grønland. — Jfr. lögleiða.

lögberg, Lovklippen, en af Localiteterne paa Althingsstedet; om dets Beliggenhed der s. nu Sigurðr Vigfussons Afhandl. i Árbók hins íslenzka fornleifafélags 1880 og 1881, S. 8 flg. Lovbjerget var Althingets Midtpunct; der havde Lovsigemanden sin Plads, og en bestemt Del deraf havde Navnet lögsögumannsrúm, hvor han havde Sæde; det tilkom ham at bestemme, hvem der maatte opholde sig paa Lovbjerget; Ia, 209, 216, cfr. 45, 52, 53. Fra Lovbjerget udgik Fjerdingsretterne i Procession med Lovsigemanden i Spidsen, Ia 45, 52. Lovbjerget var det almindelige Forkyndelsessted paa Althinget; derfra kundgjorde Lovsigemanden for den

udenfor eller omkring Lovbjerget forsamlede Mængde dels nye af Lovretten vedtagne Love, dels Benaadninger tilstaaede af Lovretten, dels Kalenderen for det følgende Aar o. s. v., Ia, 37, 209, 216. Det aarlige Lovforedrag (s. lögsögumaðr) sees at være holdt enten fra Lovbjerget. eller i Lovretten eller, naar Veiret var slet, i Kirken. Ia, 216. Fra Lovbjerget foretoges fremdeles af private Parter Lysninger (s. lýsa 3, 4), Stevninger (s. stefna), Opfordringer, f. Ex. til Dommerne om at paadømme en Sag, naar de, efterat Proceduren var afsluttet, undlod dette, Ia, 74; til Goden om at danne Executionsret, Ia, 84, o. s. v. I Alm. skulde ikke Færre være tilstede som Tilhørere, naar man stevnede eller lyste Sag fra Lovbjerget end 20; Ia, 58. Lysning synes at have skullet skee saaledes at Lovsigemanden hørte det, Ib, 76, 220, II, 100, 411—412. Om de Kundgjørelser o. s. v., der saaledes skete fra Lovbjerget, hedder det altid, at de foretages »at« lögbergi (derimod í lögrettu, Ia, 209, í þingbrekku, Ib, 55, II, 206, III, 456); maaskee betyder dette: ved Lovbjerget, saaledes at man ikke nødvendigvis behøvede at befinde sig paa selve Lovklippen. — Lovretten, Femterretten eller Fjerdingsdomstolene havde ikke deres Plads paa Lovbjerget, jfr. AnO. 1873, S. 194.

lögbœkr II, 101, private Samlinger af de af Lovretten vedtagne Love, altsaa lignende private Lovsamlinger, som findes i de nu tilværende Haandskrifter af Grágás (= skrár, Ia, 213; s. skrá).

lögeyrir, 1. = eyrir 1 eller 2; Ib, 38, II, 167, III, 420. — 2. lovligt Betalingsmiddel; herved forstodes visse generiske Løsøregjenstande eller Varer, Naturalier, derimod ikke Jordeiendom, Ib, 104, II, 440, og heller ikke Sølv, Ib, 141, II, 214. Naar der ikke var betinget Betaling i en bestemt Slags Varer, f. Ex. Vadmel, men i lögaurar, kunde Skylderen betale efter Valg med Naturalier efter det ved Loven eller Vaarthingsvedtægter fastsatte indbyrdes Taxtforhold, Ib, 141, II, 214. Et Hovedbetalingsmiddel var Vadmel (jfr. Ia, 129—130, Ib, 56, II, 265, 522, 524, III, 192, 397.) Enheden var her 1 Alen Vadmel = 1/6 Øre; i Forhold til 1 Øre Vadmel paa 6 Alen bestemtes da Værdien af andre Naturalier (lige med 1 Øre Vadmel vare saaledes 6 Ræveskind). En anden Værdienhed var en Ko (kúgildi, en Koes Værdi — deraf det i nyere Anordninger for Island brugte Kvilde — nævnes Ia, 117, 128, 159, Ib, 115, 139, II, 230, 320, 487, 503, III, 173, 432); til en Ko svarede i Værdi f. Ex. 6 Hunfaar. Jfr. Ia, 129—130, 204, Ib, 141, 192 flg. 246 flg. 251, II, 61, 214, 265; s. silfr. — Naar der var Spørgsmaal, om det Sølv eller Varer, hvormed Betaling skete, var af den Godhed, som Taxten forudsatte, afgjordes dette ved Besigtigelsesmænd, lögsjáendr, Ia, 141, 248, II, 214. Paa lignende Maade forholdtes med met-

fé, **virðingarfé** ɔ: Gjenstande af samme Art, som dem, hvorpaa der var sat Taxt, men som paa Grund af deres særdeles Godhed ikke kunde stilles lige med de almindelige Gjenstande af Arten (f. Ex. en Stodhest, egnet til Hestekamp, som altsaa ikke kunde regnes ligemed Heste i Alm., Ib, 194); Ib 145, 193, 194, II, 218. Forskjellige herfra vare **gripir**, Gjenstande af Værdi (mindste Værdi: 2 Ører, Ib, 176, II, 255), som ikke hørte til de gangbare Varer, hvorpaa Taxt sattes og med Hensyn til hvilke Ansættelsen ikke skete som i de anførte Tilfælde ved lögsjáendr, men ved Vurdering af lögmetendr eller af Nabobønder, Ia, 88, 119, 232, II, 79, 396. I en videre Forstand synes gripr at være brugt Ib, 168.

lögfastr, som har fast Hjem, Ia, 3, 153, Ib, 7, II, 2, 111, 313, III, 1 (= heimilisfastr, II, 313, og vistnok ogsaa i det Væsentlige = heimamaðr, Ib, 24).

lögkaup, eller **lagakaup**, lovlig Betaling; om den Betaling der af Kirkeeieren eller Sognefolkene ydedes Præsten for hans kirkelige Tjeneste, Ia, 21, Ib, 217, II, 25, III, 22, 24.

lögleiða (**í lög leiða**), indføre i Samfundet. 1. Trællen, som frigaves, skulde af vedkommende Gode føres ind i Samfundet, efterat have aflagt Ed paa at ville holde Lovene, Ia, 192, II, 189, 190. — 2. Paa et enkelt Sted, II, 143, er det forudsat, at Personer, som have været landsforviste eller fredløse, blive (efterat Straffen er udstaaet eller eftergiven) lögleiddir, men noget nærmere om en saadan Ceremoni omtales ikke; cfr. Ia, 91, der med Hensyn til den Landsforviste synes at gaae ud fra, at Straffen med Udløbet af de 3 Aar uden videre er hævet.

lögmaðr, Lovkyndig, Ia, 209, 213; forskjellig fra Lovsigemanden, som altid benævnes lögsögumaðr.

lögmál, 1. en af Lovretten vedtagen Lov, Ia, 216^{2}, ^{13}. — 2. hvad der efter de gjældende Love er Retsregel, Ia, 37, II, 157; at l. = at lögum, Ia, 17, 124, Ib, 135, II, 21, 497, 514, III, 18, 384; Lovsigemanden er pligtig at sige Alle, der spørge ham derom, l.; Ia, 216^{23}, cfr. Ia, 208; þræta um l., Ia, 213, ɔ: Lovanliggende. Retsregel, Retsspørgsmaal.

lögmálsstaðir, II, 221 (de lovbestemte Puncter. Ansvarsregler, Bøder:) = álög 2; jfr. Maurer, Ueber d. Hænsa-þórissaga, S. 189.

lögmetandi, Vurderingsmand. To lögmetendr, en valgt af hver af Contrahenterne, anvendtes undertiden ved Betaling, navnlig naar denne ydedes i gripir (s. lögeyrir), som da værdsattes af dem. Disse Vurderingsmænd adskilte sig fra búar, Nabobønder, der i Alm. foretoge Vurderinger, dels ved at disse vare 5, dels ved at l. synes ikke at have behøvet

at være Naboer; maaskee har man derhos ved l. tænkt sig en sagkyndig Værdsætter; Ia, 119, Ib, 144, 176, II, 217—218, 255, 396; Ib, 194.

lögráðandi, den som har lovlig Raadighed (= ráðandi), Ib, 212, 229, II, 55, 62, III, 51, 53.

lǫgráðandi (lög er her ikke en blot Tilsætning som ved foreg. Ord), 1. Formynder for ugift Kvinde over 20 Aar, saavelsom for Enke; om dette Formynderskab s. kona. Forsaavidt det bestod i Ret til at bortgifte Kvinden, kaldes Formynderen jevnlig fastnandi, Ib, 29 flg. II, 155 flg., men Ordet lögráðandi forekommer dog ogsaa om dette Forhold, Ib, 34, 35, II, 161, 162; forsaavidt Formynderen var Sagsøger for legorð, m. m., kaldes han sakaraðili, Ib, 48, 58, II, 177, 182, men ogsaa i dette Forhold hedder han tillige lögráðandi, Ib, 47, 184, II, 177, 393. Reglerne for den Slægtsorden, hvori Frænderne kaldtes til Formynderskab for Kvinde findes Ib, 29, 48, 203, 240, 242, II, 155, 177. — 2. (undtagelsesvis) Ia, 17, II, 19, 20, III, 18, jfr. ogsaa tildels II, 393: Værge for umyndig Mand eller for Kvinde under 20 Aar, = den, som udøver fjárvarðveizla, s. d. O. — Om Ægtemandens Værgemaal eller Formynderskab for Hustruen synes ikke at være brugt Ordet l., men forráðandi fjár, Ib, 41, II, 204 (jfr. Ib, 50, II, 179, hvor forráðandi synes at være = lögráðandi 1).

lögrétta (af rétta lög, s. lög), 1. den lovgivende Forsamling paa Althinget, Ia, 211[3], 212 o. s. v. — 2. det Sted paa Althinget, hvor Lovretten havde sit Sæde, Ia, 77, 211[6]; s. ryðja. — 3. Fjerdings-Afdeling af Lovretten, eller det Sted, hvor saadan Afdeling havde Sæde, Ia, 209, 214, s. fjórðungr. — Lovretten bestod af 39 Goder og 9 tiltagne Mænd (s. goði), tilsammen 48 Mænd (12 fra hver Fjerding), som tilligemed de to Biskopper og Lovsigemanden sad paa den midterste af 3 i Kreds eller Qvadrat opstillede Bænke; hver af de 48 skulde derhos blandt sine Thingmænd vælge sig 2 Mænd til Raadførsel, og af disse Bisiddere sad den ene foran, den anden bagved Lovrettesmanden; det samlede Antal var saaledes 147; Ia, 211. De som sad paa Midtbænken (eller navnlig de 48 Mænd) betegnes som de, der »setur eigu til fulls,» fuldberettigede, egentlige Lovrettesmænd, Ia, 213. Lovsigemanden og Biskopperne maa antages at have havt Stemmeret, Ia, 208, 215[8]. Forhandlingerne ledebes vistnok af Lovsigemanden, cfr. Ia, 213, 215. Lovretten skulde holde ordentlige Møder begge Søndagene i Althingstiden og Thingets Slutningsdag; desuden holdtes overordentlige Møder saa ofte Lovsigemanden eller Flertallet af Lovrettesmændene vilde det, samt iøvrigt naar Begjæring fremsattes derom af private Parter efter *b* nedenf.; Ia, 212. Lovrettens Virksomhed (jfr. AnO.

1873, S. 146—206) bestod i: *a*, at vedtage Love (rétta lög sín, gera nýmæli, s. lög), Ia, 212. Forslag om Vedtagelsen af nye Love har udentvivl kunnet fremsættes ikke blot af Lovsigemanden, eller et Flertal af Lovrettesmændene, cfr. Ia, 212, men af enhver af de egentlige Lovrettesmænd, saavelsom Biskopperne. Fremgangsmaaden ved de paa denne Maade foreslaaede Loves Vedtagelse omtales ikke, men maa formodes at have været i det Væsentlige som ved *b* nedenf., navnlig ogsaa forsaavidt, at kun Stemmeflerhed, ikke Enstemmighed fordredes, AnO. l. c., S. 161—167, jfr. herimod Maurer, Graagaas, S. 32. — *b*, naar der var Uenighed mellem Parter om lögmál ɔ: om et Retsspørgsmaal, bleve Lovhaandskrifterne først eftersete, men naar disse ikke afgjorde Spørgsmaalet, kunde den enkelte private Part — som det synes, uden Hensyn til om der allerede var en Retstrætte eller ikke, og uden Stevning til Modparten eller andre Formaliteter — fra Lovbjerget stille en Opfordring til Goderne og Lovsigemanden om at begive sig til Lovretten for at bestemme, hvad der for Fremtiden skulde gjælde som Lov angaaende det omhandlede ulovbestemte, eller efter Loven tvivlsomme Forhold, og Lovrettesmændene vare da under Straf pligtige at efterkomme denne Opfordring. Efterat Lovrettesmændene med deres Raadgivere havde taget Sæde, anførte Parterne, der fik Plads indenfor Bænkene, det juridiske Spørgsmaal, hvorom de vare uenige, og de Lovrettesmænd, der havde Sæde paa Midtbænken, skulde dernæst, efterat have overveiet Spørgsmaalet, men som det synes uden forudgaaet Discussion, hver for sig erklære, hvad de vilde, at der skulde være Lov angaaende det paagjældende Punct. Afgjørelsen skete efter Stemmeflerhed. Denne Lovrettens Beslutning havde forsaavidt noget af en Domsafgjørelses Character, at den indeholdt en Bestemmelse om, hvad der skulde være Ret mellem Parterne (som dog ikke herved erhvervede nogen exigibel Dom), men den var tillige først og fremmest en Lov for Alle, og gaves i Form af et almindeligt, for Fremtiden gjældende Lovbud, der kundgjordes som Lov; den heromhandlede Henvendelse til Lovretten kunde da betragtes som en Art Lovgivningsinitiativ; Ia, 213—216; s. dómr. Den lette Adgang, der saaledes, samt vel ogsaa efter *a*, havdes til at fremkalde nye Love, er udentvivl en væsentlig Grund til Graagaasens Rigdom paa Detailbestemmelser; s. iøvrigt nýmæli. — *c*, at være tilstede ved Lovsigemandens aarlige Lovforedrag, hvorved dels udøvedes en Control, og dels gaves en Sanction; her behøvede Lovretten ikke at være fuldtallig, idet de enkelte Lovrettesmænd kunde lade deres 2 Bisiddere være tilstede paa deres Vegne, Ia, 216. — *d*, (som et Slags administrativ Autoritet) at meddele Bevillinger, Benaadninger o. s. v., s. lof (lög ok lof, som

Lovrettens to Hovedomraader, nævnes Ia, 211, 213). Disse Sager synes at være betragtede som Bagatelsager og tillige med liden Gunst; det var her tilstrækkeligt, at kun Midtbænken var besat, være sig af de egentlige Lovrettesmænd eller Bisidderne; paa den anden Side fordredes der Enstemmighed, og en enkelt Privatmand (f. Ex. i Benaadningssager, den ved Forbrydelsen Fornærmede) kunde, staaende udenfor Lovretten, nedlægge Forbud, lýritr, imod Bevilgelsen og derved forhindre denne, I, 212—213, 95—96. — *e*, Endvidere skulde Lovretten vælge Lovsigemanden, Ia, 208; s. fjórðungr, hlutfall; den skulde bestemme, naar Domstolene paa Althinget skulde drage ud for at paakjende Sager, Ia, 52, 77; o. s. v. — lögréttumaðr, 1. om de egentlige Medlemmer af Lovretten, der havde Sæde paa Midtbænken, Goderne o. s. v., Ia, 208, 210, 215, 216. — 2. I Stedet Ia, 214[13], cfr. ogsaa S. 96, omfatter Ordet som det synes ogsaa Bisidderne.

lögréttufé, Lovrettens Midler, Indtægter; om disse sees kun, at der til Lovretten skulde betales en Kjendelse af dem, der indgik Ægteskab i halvforbudne Grader, Ia, 37, Ib, 30, 37, 60, II, 157, 164, 166, 205. s. lögsögumaðr, tíund.

lögsaga, Lovsigemandsembedet, Ia, 208, 210.

lögsegjandi (eller segjandi), Ia, 153, II, 312, 349, s. lögsjáandi 2.

lögsjáandi (eller sjáandi, II, 349), 1. Skjønsmand til Bedømmelse af Betalingsmidlers Lovlighed; den, der skulde betale, og den, der skulde modtage Betaling, udnævnte hver en 1., og disse to skulde da afgjøre, om de Varer (eller Sølv), der ydedes, vare af den Beskaffenhed, at de vare gyldige Betalingsmidler; lögsjáendr vare forskjellige fra lögmetendr deri, at de Første ingen Vurdering foretoge; Ib, 141, 145, 194, 248, II, 61, 214, 218, 289; s. lögeyrir. — 2. lögsegjendr eða lögsjáendr, Ia, 153, II, 312, Mænd, som kunne give Efterretning om, eller have været Øienvidner til et Drab; jfr. ogsaa II, 305. Der tænkes ikke herved paa noget Bevis i Rettergang.

lögsögumaðr, Lovsigemanden, den islandske Fristats høieste og vigtigste Embedsmand; han valgtes af Lovretten paa 3 Aar, Ia, 208, 210. Hans Virksomhed bestod i: 1. at foredrage (segja upp) den gjældende Lovgivning for den paa Altinget samlede Befolkning, i Lovrettens controllerende og sanctionerende Overværelse; dette Lovforedrag bidrog paa en Tid, da Lovene ikke vare nedskrevne, til at bevare dem i Hukommelsen og til at udvikle Interessen for dem. Hvert Aar ved Thingets Begyndelse skulde han foredrage Thingsordningen, indeholdende navnlig Procesreglerne, hvorved disse bragtes Folk i Minde inden der skredes til de forskjellige Proceshandlinger; de øvrige Lovafsnit skulde han foredrage i Løbet af 3 Aar. Samlingen og Ordningen af Lovgivningsstoffet og dets Inddeling i og Indordning under Afsnit maa

antages at have været overladt Lovsigemanden, s. þáttr; paa den anden Side lagdes der en særdeles Vægt paa, at Lovforedraget var nøiagtigt, og manglede han Kundskab, kunde han holde Møde iforveien med 5 Lovkyndige, af hvem han bedst kunde nemme; af denne Nøiagtighedsfordring kan da sluttes, at det, der skulde foredrages, var Love, det positivt givne Lovgivningsstof, jfr. AnO. 1873, S. 208—211; Ia, 37, 208, 209, 210, 216, 217; s. lögberg. — 2. fra Lovbjerget at kundgjøre (segja upp) de af Lovretten vedtagne nye Love, Benaadninger o. s. v., s. lögberg. — 3. saavel paa Althinget som hjemme at sige Alle, der spurgte ham derom, hvad der var Lov (segja öllum — lögmál), hvorimod han ikke var pligtig til yderligere at give Folk Raad i Retstrætter, Ia, 216; (Stedet Ib, 76, segja mönnum lög til, angaaer maaskee ogsaa denne Lovsigemandens Pligt, men mulig er Ordet lög her indkommet ved en Forvanskning, saa at Ordene, ligesom i Paralelstedet, II, 412, kun sigte til en Meddelelse, Lovsigemanden fra Lovbjerget skulde give om en af vedkommende Part foretagen Lysning). Naar det i Alm. om Lovsigemandens Hverv siges, at han er pligtig at segja lög mönnum, Ia, 208, sigtes herved vistnok til 1 og 3 ovenf., maaskee især til 1, Lovforedraget, der omtales gjentagne Gange, hvorimod 3 kun nævnes eengang, henimod Slutningen af Lovrettesbalken. Der er ingen Grund til at antage, at der ved Ordene segja lög mönnum eller segja lögmál er ment, at Lovsigemanden skulde afsige Kjendelser eller Edicter, eller fortolke Lovene; nogen saadan Myndighed kan han overhovedet ikke antages at have havt. — 4. Han var Medlem af Lovretten, Ia, 211, 213, Ib, 220. — 5. Han ledede Lovrettens Forhandlinger, Ia, 212, 213, 215, og havde iøvrigt en ledende Virksomhed paa Althinget; saal. bestemte han, hvor hver Fjerdingsret skulde sidde, o. s. v., Ia, 45; s. ogsaa lögberg. Nogen administrativ Virksomhed udenfor Althinget havde Lovsigemanden ikke. Han fik hver Sommer som Løn 2 (store) Hundreder Alen Vadmel af lögréttufé (s. d. O.), Ia, 209; endvidere tilfaldt ham en Andel af Bøder, s. útlegð.

mál: hit meira mál, Ib, 153, 154, II, 239, den større Forbrydelse, ɔ: þjófskapr 1 eller 2, i Modsætning til þjófskapr 3.

máldagi, 1. Overenskomst, Contract, Bestemmelse, Ia, 17, 134, 249, Ib, 33, 149, II, 20, 86, 101, 159, 226, 272, III, 18; Gave til Kirke, Ia, 15[13], II, 17, III, 15; Regler, fastsatte af en Privatmand for Brug af Færge eller Bro, Ib, 222, II, 454; den betingede Ydelse, Ia, 133. — 2. Ib, 218, II, 58, 444, synes det at betegne Forhæftelser, Eiendomsbyrder, Servituter. — 3. Om Afgjørelse ved Domstolene: reyna m. um, Ib, 200; máldagaraun, II, 519, III, 390. — 4. Den paa Pergament skrevne Fortegnelse over Gaver til

Kirke, Ia, 15[15] (bera m. til þings). Saadanne Fortegnelser lystes tildels i Lovretten, hvorved vel opnaaedes en Sanction, Ia, 15, II, 17, III, 15.

máli, Forkjøbsret, som Sælgeren af Jordeiendom (eller anden Ting af Værdi, gripr, Ib, 99, II, 434) betinger sig til den solgte Eiendomsgjenstand, saaledes at han, naar Kjøberen igjen vil sælge den, kan erholde Tingen enten for den Kjøbesum, en Trediemand byder, eller for en forud fastsat Sum; til Stiftelse af m. fordredes Haandtag og Lysning fra Lovbjerget; forsaavidt den angik Jord, kaldtes den landsmáli; Ib, 98 flg. II, 432, flg. III, 437. — Ordet m. anvendtes ikke paa den lovbestemte Forkjøbsret, som Formynder havde til Kvindes Jord, naar hun undtagelsesvis formedelst Gjæld o. s. v. kunde sælge den uden hans forud indhentede Samtykke (s. kona), II, 420, eller som Jorddrotten havde til det Hø, Leilændingen havde tilbage ved Bygselstidens Udløb, II, 503.

manneldi eller manna eldi, 1. Den Repsbønderne paahvilende communale Forpligtelse, efter Paaligning (s. hundrað) at underholde Fattiglemmer i deres Hus; de, der forsørgedes ved m., siges at fara (s. d. O.), gaae paa Omgang, s. ogsaa göngumaðr; Ib, 172, 173, II, 147, 249, 251, III, 425. — 2. Lovbefalet Underhold (og Husning) af visse Reisende (de, der vare paa Bryllupsreise, o. s. v.), Ia, 27, II, 35, III, 29. — 3. Forbudt Underhold af visse Personer (navnlig omvandrende Tiggere), Ib, 176, 179, II, 254, 258.

mannvilla, urigtig Angivelse eller Vedkjendelse af Paterniteten eller Materniteten til et Barn; Ib, 55, II, 187, III, 423.

mark, Ib, 130, II, 516, = fjörumark.

matgjafir, Madgaver, bestode af det Aftensmaaltid paa visse Fastedage, som man sparede fra sig selv og sine Tyende, og som efter Communens Fordeling skulde gives til bestemte Fattige, der da maae antages selv at have indfundet sig for at modtage Gaverne, Ia, 31, Ib, 171, 172, 173, 206, II, 39—40, 47, 249, 252, III, 33—34, 45, 176, 344.

matgjald eller matgjöld, Ib, 176, II, 255, (udentvivl:) den Erstatning til Communen for ikke ydede matgjafir, som den, der undlod at yde dem, kunde idømmes.

mein, Ægteskabshindring formedelst Slægtskab eller Svogerskab (vistnok ogsaa aandeligt Slægtskab); hin meiri, minni m., Ægteskabshindring formedelst nærmere eller fjernere Slægtskab eller Svogerskab, svarende til større og mindre Blodskam, s. frændsemisspell, sifjaspell, II, 196. — meinalaust, hvor der ingen saadan Forhindring er, Ib, 30, II, 156.

menn, om Lovrettesmændene, Lovretten, Ia, 39[24], 52[25] (cfr. 77[18]), 208,

209[2], 212 (meiri hlutr manna), 214[12]; maaskee har det ogsaa denne Betydning 142[9] (s. lof 1) og 217[1, 2].

merkjaganga, s. land.

messa, 1. Den egentlige Messe, hvorved Nadveren indviedes og nødes, og som kun holdtes een Gang daglig, udentvivl Kl. 12 Middag; forskjellig fra óttusöngr (sandsynligvis Kl. 3 F. M.) og aptansöngr (Kl. 6. E. M.); I a, 18, II, 21, III, 19; foruden denne ene Messe holdtes undtagelsesvis Julenat tillige náttmessa (efter Midnatstimen), I a, 21, II, 25, III, 22. — 2. Gudstjeneste i Alm., I a, 21[11], II, 25[4], III, 22[19]

messudagr, Dag, paa hvilken Messe holdtes til Ære for Helgene, Helgendag, I a, 30, II, 38, III, 32; i Stedet I a, 14, II, 16, III, 14, synes m. at omfatte ogsaa kirkjudagr (s. d. O.).

metfé, s. lögeyrir.

misseristal, Tidsregningen for Aaret, Kalenderen; denne skulde for det kommende Aar af Lovsigemanden ved Althingets Slutning kundgjøres fra Lovbjerget, I a, 209, 83, II, 248, og derefter af vedkommende Goder paa Leidthingene, I a, 112. Et Stykke af en saadan Kundgjørelse findes I a, 37.

morð, hemmeligt Drab; som m. betragtedes et Drab, naar Drabsmanden: 1. dulgte det for Flertallet af Reppens Beboere, eller 2. skjulte Liget, for at holde Drabet hemmeligt, eller 3. ikke vedgik Drabet; I a, 154, II, 348; ogsaa Drab af en Fredløs blev Mord, naar man skjulte det, I a, 187, II, 399. — 4. Naar der kun gik Folk i een Retning fra det Sted, hvor Drabet var begaaet, (ɔ: naar Ingen fra Modpartiets Side kom derfra), maatte Drabsmanden inden Halvdøgnets Udløb paalyse sig Drabet paa nærmeste Gaard, hvor han mente, at hans Liv ikke var udsat for Fare; foretog han ikke saadan Lysning, betragtedes Drabet som m., I a, 153—154, II, 313, 349; s. lýsa. — 5. det var ogsaa m., naar man paaskyndede Jordfæstelsen saaledes, at der efter Kvidens Udsagn var Liv, da Begravelsen fandt Sted, I a, 9, II, 9, III, 8. — Straffen for m. var Fredløshed, I a, 154, II, 348, og Morderen (morðvargr) hørte til de 4 Arter Fredløse, paa hvis Hoved der var sat en høiere Pris end Andres, I a, 178, II, 348, s. skóggangr. En Følge af m. synes det fremdeles at have været, at den Dræbte, hvad Skyld han end havde, ikke ansaaes at være óheilagr, falden paa sine Gjerninger, I a, 154, II, 313, 349. Mordsagen var en særskilt Sag ved Siden af den alm. Drabssag, som ligefuldt anlagdes (Straf ligel. Fredløshed, og réttr), II, 349[8], s. sök.

mundr, kvánarmundr, Ydelse i Anledning af Ægteskabet, som Brudgommen udredede eller lovede ved Fæstemaalets Indgaaelse; Betaling

af en m., til Beløb mindst 1 Mark — til hvilken ringe Sum den vel i Alm. ikke tænktes indskrænket, jfr. I a, 224, Ib, 148, II, 68, 225, III, 424 — var Betingelsen for de i Ægteskabet avlede Børns Arveret som ægte Børn, altsaa for Ægteskabets Gyldighed, I a, 222, 226, Ib, 35, II, 66, 70, 98, 162, 163, 196, III, 412, 413. M. betegnes som en Brudekjøbesum: kona mundi keypt, Ia, 222, II, 66, 98, III, 412, 413; jfr. Udtrykkene brúðkaup og at gjalda mund við (ɔ: for Konen), Ia, 226, II, 70, 159, 196. Herved maa ikke forstaaes et Kjøb eller Handel i egentlig Forstand, jfr. Olivecrona, Om Makars giftorätt, S. 149, Maurer i Krit. Vierteljahrsschr., X, 393, Rive, Gesch. d. deutsch. Vormundschaft, I, 103, Brandt, d. norske Retshistorie, I, 98, — herefter maa modificeres AnO. 1849, S. 204 — men nærmest et Vederlag for Erhvervelsen af den Myndighed over Bruden m. m., som hidtil havde tilkommet hendes Slægt. Oprindelig er da vistnok m. tilfaldet denne eller Kvindens Formynder. Et Spor heraf findes maaskee endnu i Bestemmelsen om, at Formynderen, naar Brudgommen hævede Fæstemaalet, kunde kræve m. af denne, Ib, 33, II, 159, samt i at m. ved Fæstemaalets Indgaaelse kunde enten udredes strax eller ved Haandtag loves, Ia, 222, II, 66; naar den betaltes strax, modtog da altsaa Formynderen den, men i Alm. synes den imidlertid først at være bleven ydet senere, Ib, 32, 33, 35, II, 159, 163, og naar Ægteskabet kom istand, tilfaldt den i ethvert Fald Konen og blev hendes Eiendom, hvad enten Formynderen iforveien havde modtaget den eller ikke, Ia, 85, 114, Ib, 43, 150, II, 199, 226—227. Foruden den anførte — oprindelig maaskee den eneste — Betydning, havde m. tillige Characteren af at være en Modpræstation mod den fra Brudens Side Manden tilførte Medgift, heimanfylgja, efter hvis Størrelse den da vistnok rettede sig; med Hensyn hertil bruges, som ensbetydende med m., Udtrykkene viðgjöld, þat er við er goldit, ɔ: hvad der ydes som Vederlag for Medgiften; jfr.: m. er þar kom til, ɔ: til Gjengjæld for Medgiften; Ia, 221, 222, 228, II, 65, 73, 83. At Ordet m. endvidere skulde have omfattet endnu andre Præstationer fra Mandens Side, findes der ikke Hjemmel for, navnlig ikke i Udtrykket om Formynderen, naar Brudgommen hævede Fæstemaalet, at stefna um allan m. saman, Ib, 33, II, 159, hvorved vistnok kun sigtes til, at m. kunde bestaae af forskjelligartede Formuesdele, f. Ex. Jordeiendomme og Løsøre. Ligeledes har Stedet II, 199, hvor det hedder, at Konen, naar Ægteskabet er fuldbyrdet, har Ret til sin m. og til Renter af fé því öllu, er henni er mælt í mundarmálum, udentvivl ved de sidste Ord kun Hensyn til den Formue, hun forinden Ægteskabets Indgaaelse har kunnet have foruden

Medgiften; endvidere til hvad hun f. Ex. ved Arv senere erhvervede og hvoraf hun, efter hvad ved Fæstemaalet har kunnet vedtages, skulde nyde Renterne; jfr. dog herved K. Lehmann, Verlobung u. Hochzeit nach d. nordgerm. Rechten, S. 61. At overhovedet andre Ydelser have fundet Sted fra Brudgommens Side end m. i den anførte Betydning, findes ikke berørt. — M. bestyredes under Ægteskabet af Manden, som skulde tilsvare Renter af den til Hustruen; ved Ægteskabets Opløsning tilfaldt den hende, I b, 150, II, 226. Naar Formuesfællig fandt Sted mellem Ægtefællerne, maa m. antages at være gaaet ind i det fælles Bo, forsaavidt ikke anden Bestemmelse vedtoges. Jfr. iøvrigt I a, 220, I b, 45, II, 64, 174. — mundarmál, mundmál, Overenskomst ved Fæstemaalets Indgaaelse om Udredelse af mundr, II, 162; mundarmál sees tillige at have kunnet omfatte Stipulationer om Hustruens Formuesforhold iøvrigt under Ægteskabet, II, 199, 200.

múnklífi, II, 97, III, 43, 145, Munkekloster. Det første Munkekloster oprettedes i Island paa Þingeyrar Aar 1133; s. forøvrigt om Klostrene paa Island, Finni Joh. Hist. eccl. Isl., IV, 15 flg.

mæla: þat er mælt, svá er mælt o. s. v., det er fastsat, lovbestemt; med disse Ord begynde ofte de enkelte Lovbestemmelser; det er Lovsigemanden, der i sit Lovforedrag, som i det Væsentlige er gjengivet i vor Text af Grágás, med denne Intimation refererer de enkelte Lovbud; I a, 144, 153, I b, 3, 205, II, 46, 103, 297, III, 42, 43. 397; s. ek.

mörk = 8 aurar (s. eyrir), I a, 193 flg.; m. (som Vægt) var 1/20 af en fjórðungr, og 8 fjórðungar udgjorde en vætt, I b, 169, 249, II, 289.

násæti (jfr. sitja nærri, I a, 62, sitja firr, II, 490), det at boe i Nærheden af det Sted, fra hvis Nabolag Medlemmerne af Nabokviden i det paagjældende Tilfælde skulde tilkaldes; rangkvadda at n., I a, 63, urigtig tilkaldte, fordi Andre boede nærmere; s. kviðr.

nefi, II, 305, Slægtning paa Kvindesiden, Cognat, modsat niðr, Slægtning paa Mandssiden. — nefgildi (af nefi), s. baugr.

netlög, Garnsætningsmaal, den Del af Havet udfor Forstranden, som ikke er længere fjernet fra denne end at et Net eller Garn der kan udlægges; Grændsen for n. var det Sted, hvor et 20 Masker dybt Sælnet naaede Havbunden ved Ebbe, I b, 125, II, 514, III, 384; s. reki.

niðgjöld, Frændebøder for Drab, Mandebod (af niðr 1, altsaa egentlig Bøder fra og til Slægtninge paa Mandssiden, hvilke udentvivl oprindelig alene deltog i Mandeboden); s. baugr; n. synes (ligesom sakbœtr) at være en alm. Betegnelse for Frændebøder for Drab og at omfatte saavel de Frændebøder, der udrededes med Ringe, som dem, der ikke ydedes med

saadanne; Ia, 194, 202, 166, 174, II, 333, 343, 374, 380. Naar Flere havde deltaget i Drabet, skulde Sagsøgeren udvælge En af dem til Drabsmand og af hans Æt fordre n., Ia, 194, 48, 158, 178, II, 348, 319, III, 454. N. var ikke en mindelig Afgjørelsesmaade, der traadte istedetfor Straf, men et lovbestemt Tillæg til denne; under den egentlige Drabssag idømtes Drabsmanden en Straf af Fredløshed og Drabsbøder (vígbœtr, réttr), og ved Siden af denne Drabssag — eller dersom Flere havde deltaget i Drabet, ved Siden af de flere, mod hver af disse anlagte Drabssager — skulde Sagsøgeren før Drabet samme Sommer anlægge særskilt Søgsmaal imod alle den udvalgte Drabsmands Slægtninge (s. ovenf.) under Eet til Udredelse af n., Ia, 202; sluttede Sagsøgeren Forlig i Drabssagen uden Lovrettens Tilladelse, fik han ingen Del af Frændebøderne, hvorimod disse da tilfaldt andre Frænder, Ia, 194. Blev Drabsmanden dræbt, havdes ligefuldt Fordring paa Frændebøder, Ia, 194—195. Nogen Frist med Betalingen af Mandeboden omtales ikke; Dommen maa antages ligesom ellers at have gaaet ud paa Betaling 14 Nætter efter Thingets Slutning, og betaltes der da ikke, kunde Vedkommende for dómrof sagsøges til Landsforvisning. Til Gjengjæld for n., gaves trygðir, Ia, 203. For gálgnár (Galgedødning, hængt Mand), grafnár, skernár og fjallnár skulde der betale n., om de end beholdt Livet, Ia, 202, II, 380. Om Mandebodens Størrelse, naar Forlig sluttedes, findes ingen Antydninger.

niðr, 1. II, 305: Slægtning paa Mandssiden. — 2. nærmeste tilværende Slægtning (paa Mands- eller Kvindesiden), uden Hensyn til, om han ved færre eller flere Slægtskabsgrader var fjernet fra den Paagjældende; Ia, 220, 222, 226, Ib, 4, 29, II, 64, 66, 70, 71, 104, 105, 107, 139, 142, 155, III, 413.

nón, nónhelgr, s. eykt.

nunna (udentvivl ikke = Anachoretinde, i hvilken Betydning Ordet tildels forekommer i Sagaerne, jfr. Maurer, Island, S. 255—256, men, da der bl. A. tales om Indvielse dertil, :) Nonne, Ib, 55, 237, II, 156, 181, 182, 190, 195, III, 459. Det første Nonnekloster i Island oprettedes paa Kirkjubœr Aar 1186.

nýmæli, en ny, af Lovretten vedtagen Lov; gera n., vedtage, give en ny Lov, Ia, 212; s. lög. Under n. indbefattedes alle nye Love, saavel de, der fremkom ifølge det almindelige Initiativ (s. lögrétta *a*), som de, der havde deres Oprindelse fra en Begjæring af private Parter om Afgjørelse af Retspørgsmaal (lögrétta *b*,) jfr. AnO. 1873, S. 159—161. Om Kundgjørelse af n., s. segja upp. Efter Ia, 37 skulde et nýmæli være ophævet, naar det ikke hver tredie Sommer blev foredraget af Lovsigemanden ɔ: optaget

i hans Foredrag af hele den gjældende Lovgivning, som han skulde fordele paa og fuldföre i 3 Aar (s. lögsögumaðr). Man har herved villet afhjælpe Ulemperne ved den overordentlige Lethed, hvormed nye Love kunde tilveiebringes (s. lögrétta), og som kunde medføre, at mindre heldige Love undertiden kunde blive vedtagne, idet da Love, der af Opinionen stempledes som uhensigtssvarende, simpelthen kunde fjernes ved at Lovsigemanden udelod dem af sit Lovforedrag, og Lovretten, der skulde controllere Foredraget, undlod at gjøre Indsigelse mod Udeladelsen, medens der paa den anden Side ingen Fare var for, at hensigtsvarende Love paa denne Maade gik ud af Verden, da Lovrettesmændene, naar de udelodes, strax vilde gjøre opmærksom derpaa, jfr. AnO. 1873, S. 205; jfr. en afvigende Opfattelse hos Maurer, i Germania XXV, 210. En Sammenholdelse af Ia, 37 med III, 443 synes at berettige til den Opfattelse, at en ny Lov kun tabte sin Gyldighed, naar den ikke optoges i det første Foredrag af det paagjældende Afsnit, som holdtes efter Lovens Vedtagelse, hvorimod den, naar saadan Optagelse inden 3 Aar havde fundet Sted, betragtedes som en Del af den faste Lovgivningskjerne, altsaa ikke længere som n.

næsta brœðra, s. brœðra.

óheilagr, ufredhellig, den som ustraffet kan dræbes eller saares; óhelgi, det at være óheilagr; den landsforviste blev ó., naar (der blev begaaet den Formfeil, at) der ikke ved Executionsretten bestemtes, hvilke Hjem han skulde have, Ia, 89; ó. er den, mod hvem Hevn kan udøves (s. vígt), Ia, 147, 165, II, 303, 332; den, der ved sin Færd under eller i Anledning af en Kamp gjør sig ufredhellig, Ia, 145, 146, II, 299, 300; om Dyr, II, 374 (Tyr); ó. sár, Ia, 165; man kunde anlægge Sag mod den, man havde dræbt, for at faae Dom for hans óhelgi ɔ: at han var faldet paa sine Gjerninger, Ia, 165, 181, II, 332—333, 362.

ómaga-eyrir, 1. en Umyndigs Midler, Ia, 222, 226—227, Ib, 211, II, 54, 66, 71, III, 50, 413. — 2. en Fattigs Midler, II, 444.

ómagi, 1. den, som formedelst ung Alder er umyndig og derfor under Værgemaal, fjárvarðveizla, Ia, 231, II, 78. — 2. Barn, som formedelst sin Alder (og Mangel paa Formue) er trængende til Fattigunderstøttelse, Ib, 208, II, 50, III, 158; deraf: ómagaaldr, Forsørgelsesalderen; denne naaede til det 16de Aar, Ib, 57, II, 109, 111. — 3. Person, ung eller gammel, som er uden Subsistentsmidler, og derfor maa forsørges af sine Slægtninge, Ib, 3 flg., II, 103 flg., III, 496; Forsørgelsen paahvilede først og fremmest den, som stod nærmest til at arve den Fattige, og naar en fjernere Slægtning, fordi hin ikke havde Evne, kom til at overtage Forsørgelsen, siges han at for-

sørge en Andens (ɔ: den eventuelle Arvings) ó., Ib, 10, II, 116, cfr. 137. — 4. (som det synes sjeldnere) en Fattig, som forsørges af Reppen, Ib, 12, 172, II, 250 = hreppsómagi, II, 121; s. þurfamaðr. — 5. den, som forsørges ifølge arfsal, s. d. O.

ómegð, 1. den Tilstand at være ómagi 1; Ia, 220, II, 64. — 2. den eller de Personer, der skulle forsørges (ómagi 2—4); Ia, 37, II, 33, 107, 137, 142, 147.

orð, Udtryk i, Formulering af Paastand eller Sigtelse (cfr. atkvæði); denne Betydning findes i det ofte forekommende orði at ráða, Ia, 243, Ib, 45, 113, 122, 160, II, 93, 174, 235, 479, 507, 530, III, 404 o. s. v., ɔ: vælge, om man vil anlægge Sag for egentligt Tyveri (þjófskapr 1) eller for selvraadig Tilegnelse, görtœki. At dette er Betydningen, fremgaaer af Ib, 93[24], sammenh. med Ib, 223[15]; Ib, 94[19], samh. m. Ib, 223[21], II, 508; jfr. ogsaa Ib, 146, II, 220; Ib, 94[21], II, 473, III, 438; Ib, 110, II, 474; Ib, 154, II, 239, 431 (hvor skóggangr sigter til þjófskapr 1).

órkostr, Evne, Midler; om den særlige Formue, som Trællen (eller Gjældstrællen) kunde have, Ia, 202, II, 33 (órkostir), 396, cfr. Ia, 191 (kostr).

óslitin þing, s. þing.

óœll, om den Fredløse, at Ingen maatte føde, underholde ham, Ia, 12, II, 13, III, 11. — óœll til dóms, en Anticipation af Fredløshedsstraffen, der bestod i, at vedkommende Drabsmand o. s. v., naar Lysning fandt Sted, strax og indtil Dom faldt, blev óœll, s. lýsa, hervígi. Ved Dommen maatte da Fredløshedsstraffen ligefuldt idømmes, og lykkedes det ikke ved Dom at faae den Vedkommende gjort fredløs, maatte udentvivl den her omhandlede Anticipation af Straffen bortfalde. Naar den tilføiede Vold kun bestod i mindre Saar (s. sár), var Gjerningsmanden œll (ikke óœll) til dóms á laun, II, 369[2] ɔ: kunde underholdes lønlig, hvorimod den, som ydede Underholdet, straffedes, naar den Skyldige blev truffet inde hos ham, jfr. Ia, 148[3].

penningr, s. silfr.

prestadómr, Præsteret, som afholdtes i Kirken paa Althingsstedet, s. byskup.

prestfjórðungr, Ib, 228, den til Præstens Underhold bestemte Fjerdedel af Tienden.

prestlingr, s. prestr.

prestr, Præst; der omtales: 1. Præst i selvstændig Stilling, som efter Anmodning af den private Kirkeeier afholdt Gudstjeneste ved en Kirke, tildels imod Underhold, samt imod Vederlag efter lovbestemt Maxi-

maltaxt, der ydedes af Kirkeeieren, Ia, 16, 20—21, II, 18, 24—25, III, 17, 22, 318; s. kirkja; naar Kirkeeieren saaledes bad den nærmestboend Præst om at holde Gudstjeneste i en Kirke, var Præsten under Straf pligtig til at efterkomme Opfordringen, II, 19, III, 318. Saadanne Præster skulde ved Fardag (s. grið) tage sig fast Hjem, Ia, 20, 132, II, 24, 269, III, 21, hvilket synes at være en Anvendelse af den almindelige Regel, at Enhver ved den nævnte Tid skulde have sit Hjem, navnlig bl. A. for at det kunde vides, hvor han i Rettergangssager skulde stevnes, Ia, 128—135, II, 264—272, jfr. dog Maurer, Island, S. 95. — Ogsaa omtales det, at Sognebeboerne antage en Præst, Ib, 217, II, 58, 60, III, 145, 182, 250. — 2. Præst, som Kirkeeieren, ifølge Contract med ham selv eller hans Værge, lod oplære til sin Kirke; herom Udtrykket prestlingr, Præsteemne; den saaledes Oplærte var da, naar han blev viet til Præst, bunden til den paagjældende Kirke, og Kirkeeieren kunde endog, dersom han rømmede bort eller fjernede sig, fra Lovbjerget nedlægge Forbud imod at Nogen husede ham, Ia, 17, II, 20, III, 18, 287; s. kirkjuprestr. — Det andetstedsfra, jfr. Maurer, l. c., S. 243, bekjendte Forhold, at Goden eller større Bønder selv ved deres egne Kirker besørgede Gudstjenesten, findes ikke omtalt i Grág. Udenlandske Præster nævnes Ia, 22, II, 26, III, 23. At Reglerne om Præsters Cölibat ikke vare trængte igjennem, synes at fremgaae af Ib, 31, II, 158, III, 6. — presta-reiða, Præsters Underholding; en Fjerdedel af Tienden var bestemt til p. ɔ: skulde af Kirkeeieren anvendes dertil, Ib, 210, II, 52, 53, III, 140, 141; herved forstodes vistnok den Løn, Præsten skulde have, ikke den Føde, der tilkom ham, s. ovenf. Af kirkelige Ydelser tilfaldt Præsten líksöngskaup, Betaling for hans Sang ved Begravelse, 6 Alen, Ia, 9, Ib, 133, II, 9, 10, 534, III, 8 (derimod tilfaldt Kirken eller Kirkeeieren legkaup, Betaling i Anledning af hver enkelt Begravelse for Gravplads, l. c., og lýsitollr, Afgift til Kirkens Belysning, kun omtalt i 2 Haandskrifter, III, 144, 191).

primsignan, primsigning (prima signatio), ved Exorcismen og Betegnelsen med Korsets Tegn at optage en Person i Catechumenernes Tal (Fritzners Ordb., h. v.); den fandt Sted altid forud for Daaben, undertiden uden efterfølgende Daab, Ia, 7, 47, 62, 158, Ib, 31, II, 6, 158, 318, III, 5, 6; s. guðsifjar.

ráð, Parti, Giftermaal, II, 156[4]; renna ráði, hæve Partiet (Fæstemaalet), Ib, 34, II, 161; ráða ráðum sínum el. ráði sínu, 1. indgaae Ægteskab, Ia, 37 (hjúskaparráð), 224, Ib, 60, II, 69, cfr. 157. — 2. indgaae

nyt Ægteskab efterat det forrige er hævet ved Skilsmisse, Ib, 40, II, 168, 173. — ráðahagr, om Indgaaelse af nyt Ægteskab, Ib, 44, II, 172.

rán, 1. selvraadig, aabenlys Tilegnelse af en i en Andens Besiddelse værende Ting, uden at Tilegnelsen skeer ved Anvendelse af nogen større Vold, Ib, 189, II, 285, III, 54. Som Arter heraf omtales: *a*, handrán, naar man tog en Ting fra en Anden, som denne havde i sin Haand, eller paa sin Ryg. Det findes anført som en Art frumhlaup (s. d. O.), altsaa som Legemsfornærmelse, og straffedes forsaavidt med Fredløshed, Ia, 145, II, 297, III, 428, men det omhandles ogsaa under Tyvsmaterien, altsaa som Eiendomsindgreb, Ib, 164; paa sidstnævnte Sted findes Straffen ikke anført, men den har udentvivl været Fredløshed, cfr. III, 54. Sandsynligvis har der kunnet anlægges to Sager for h., den ene for det skete Eiendomsindgreb, den anden for den dermed forbundne Legemsfornærmelse, s. sök. — *b*, rauðarán, hensynsløst Ran (maaskee egentl.: omfattende, fuldstændigt berøvende Ran, cfr. hafit rauða, I a, 205, s. Konr. Gislasons Program om Helrim, 1877, S. 18, Not. 18; jfr. forøvrigt Joh. Steenstrup, Normannerne, IV, 340 flg.); herved forstodes: Borttagelse af en Andens Ting, som denne vel ikke holder paa, men siger at han eier; der synes her at være lagt Vægt paa, at det er imod den Andens Protest, at Besiddelsestagelsen skeer. Straffen var Fredløshed; I b, 164, 232. — *c*, retstridig Tilbageholdelse af en Andens Ting, naar denne kommer for at faae den udleveret eller tilbageleveret, og derhos seer Tingen, men ikke faaer den; Straffen var Fredløshed eller Landsforvisning; Ib, 152, II, 237. — 2. Ib, 73 betyder Ordet maaskee: Rov, Plyndring.

reifa mál (reifing) siges de to Dommere — en for hver af Parternes Vedkommende — som, efterat den mundtlige Procedure og Bevisførelse var afsluttet, og forinden der skredes til Sagens Paadømmelse, skulde resumere de fra den paagjældende Parts Side fremførte gögn (s. d. O.) ɔ: Beviser, Paastande, processuelle Erklæringer o. s. v.; noget Raisonnement, Begrundelse eller Bemærkninger, enten om Factum eller om de Love, der maatte være at anvende, kan ikke antages at være meddelt; en Dommer kunde godvillig samtykke i at være reifingarmaðr; var Ingen villig dertil, blev det ved Lodkastning bestemt, hvem der skulde udføre dette Hverv for hver af Parterne; i Femterretten kunde de 12 af Parterne udtagne Dommere, uagtet de ikke deltoge i Paadømmelsen (s. fimtardómr), være reifingarmenn; Ia, 71, 72, 82, 101, II, 458, 492. Dommen afsagdes, naar Sagsøgerens Paastand toges tilfølge, af dennes reifingarmaðr, naar den Sagsøgte vandt Sagen, af Sagsøgtes reifingarmaðr, Ia, 75. s. forøvrigt höfuð.

rekamaðr (= fjörumaðr), den Forstrandsberettigede; brugt i Modsætning til landeigandi, Eieren af Gaarden eller Grunden ovenfor Forstranden, II, 514, 523, III, 384, 395. Naar Forstrandsrettigheden bortsolgtes fra Gaarden eller Grunden, kunde Kjøber og Sælger frit bestemme Omfanget af det Afhændede; for det Tilfælde, at nærmere Regler ikke vare vedtagne, findes II, 514, III, 384, Ib, 131, fastsat, hvad der tilkom hver af dem (Grundeieren beholdt saaledes Træ indtil en Alens Længde, Fugle, Sæle o. s. v.)

rekamark, Forstrand (og dertil hørende Ret til hvad der opdriver paa samme), med dens Skjel eller Grændser, dels ligeoverfor Naboforstrandene paa begge Sider, dels ligeoverfor Gaarden eller Jordeiendommen, udfor hvilken Forstranden ligger, dels endelig ligeoverfor Havet, nemlig indtil almenning 2 (s. d. O.); II, 512, 513, 533, III, 381, 383, 407.

reki, hvad der fra Havet opdriver eller kommer op paa Forstranden, — forsaavidt det ikke henhører under vágrek, s. d. O. — være sig Træ, Hvaler, Sæle, Fiske, Fugle eller Tang. Ret til hvad der saaledes drev op tilkom Grundeieren, Ib, 123, II, 510, III, 379. Denne havde derhos en vis Ret med Hensyn til en Del af den Stranden nærmeste Del af Havet: 1. Der tilkom ham veiðr ɔ: Fangst (af Fugle, Fiske, Hvaler, o. s. v.; det var veiðr, hvad man førte paa Skib eller Baad i Land, modsat flutningr, Bugsering, II, 515, III, 407) fra Landjorden indtil Grændsen for netlög, s. d. O.; Ib, 125, II, 514, III, 384; fangedes en Hvalros der, fik han dog kun Halvdelen, Ia, 31, II, 40, 515, III, 34, 385; udenfor netlög var Fangst fri for Alle, f. Ex. ogsaa af Hval, II, 533, III, 407. — 2. Til hvad der af Hvaler, Tømmer o. s. v. flød paa Vandet imellem Landjorden og almenning 2 (s. d. O.) ɔ: det Sted, der var fjernere fra Land end at en flækket Torsk derfra kunde sees (Ib, 125, 130, 132, 133, II, 513, 528, 532, III, 383, 402, 406, s. ogsaa rekamark) havde Grundeieren forsaavidt en Ret, at Andre ikke maatte føre (flytja — bugsere) det bort til en anden Forstrand, Ib, 125, 132, II, 513, 532, III, 383, 406. — 3. Selv fra almenning 2 kunde Tømmer eller Hval ikke bugseres bort, naar der var Udsigt til, at det vilde opdrive paa Forstranden, Ia 125, II, 513, III, 383. Under r. synes, jfr. II, 514, 530, III, 384, i videre Forstand at være indbefattet dels Rettighederne 1—3, dels de Tilfælde, hvor Grundeieren kun fik en Andel, nemlig *a*, naar Harpun, skot, fandtes i Hval, Ib, 127, II, 519, III, 391; *b*, naar Hvalen bugseredes i Land af Andre, Ib, 131, II, 529, III, 403, 441, eller *c*, ved Forfølgelse dreves i Land af Andre, Ib, 132, II, 532, III, 406; jfr. ogsaa *d*, finnanda-spik til første Finder, Ib, 132, II, 531, III, 404, dels vágrek. Grundeierens Ret til r.

kunde i det Hele eller tildels være contractmæssig overdraget til en Anden, Ib, 123, II, 510, III, 379, 440; s. rekamaðr.

rétta vætti, kvið, formulere, redigere, vedtage Vidnesbyrdet, Kvidudsagnet, som det derefter skal afgives, Ia, 58, 59, 67, 107, Ib, 202, II, 330, 331, III, 432; Ia 57 (rétting); jfr. endvidere Ia, 63—64 om at Kvidmændene skulle fella saman orð sín, sammenføie deres Ord, saaledes at de alle ere enige og derefter kaste Lod om, hvem der skal fremsige det saaledes redigerede Udsagn. — rétta lög, s. lög.

réttafar (denne Form er den, der findes i K. og St.; réttarfar findes i Blg., o. s. v., Ib, 235, 239, III, 192, 447, 457, 461), 1. = réttr; Ia, 168, II, 100, 207[3]. — 2. særligt om réttr for legorð (navnlig i Forbindelsen: réttafar um konu), Ia, 171, 232, Ib, 55, 235, II, 137, 171, 203, 206, 207[8], III, 192, 457.

réttlauss, Ia, 225, II, 77 cfr. 99—100, III, 413, om omvandrende Tigger: udelukket fra at kunne fordre réttr, personlig Bod, naar Fornærmelser, hvorfor saadan Bod er fastsat, tilføies ham.

réttr (egentl. personlig Ret), personlige Bøder, Bøder for en den Enkelte tilføiet Retskrænkelse; r. var forskjellig fra útlegð og fra niðgjöld; den var i Alm. den samme for alle Samfundsklasser, og bestod af 48 Øre eller 6 Mark, Ia, 155, II, 202, 313—314, 350, 369, 390, III, 434. Den skulde udredes for Æreforuærmelser (fullréttisorð), Ib, 181, II, 390, III, 434; for legorð, hvor Bøden tilfaldt Kvindens nærmeste eventuelle Arving, Ib, 52, 59, II, 183, 207, jfr. Ib, 53, II, 185; for Drab (her ogsaa kaldet vígsbœtr, Ia, 171, II, 137, 338, 354, eller vígsakabœtr, Ib, 198, II, 75, 341), hvor den tilfaldt den Dræbtes Arving, subsidiairt Formuesfællen o. s. v. eller Goden, II, 359, 338, 339, Ia, 170, 171, 172, III 448 flg.; for Saar, Ia, 97, 170, II, 364, og forskjellige Arter drep, II, 302—303, 313, 369, Ib, 154—155; for Brud paa trygðir, Ia, 203. Omvandrende Tiggere synes ikke at have havt Krav paa r., s. réttlauss. I de anførte Tilfælde var der for Retskrænkelsen fastsat Fredløshedsstraf, ved Siden af hvilken der da havdes Krav paa r., som ved Executionsretten udtoges forlods, Ia, 85 cfr. II, 359; dog sees ogsaa r. at være bleven idømt under Paternitetsag, hvor der ikke var Spørgsmaal om videre Straf, Ib, 53, 54, II, 185. At r. var en personlig Fyldestgjørelse fremgaaer bl. A. af, at Krav derpaa bortfaldt, naar den, der havde faaet Slag, drep, derefter var sammen med Fornærmeren og delte med ham Søvn og Mad og Arbeide, Ia, 154—155, II, 313, 352, s. ogsaa lýsa 2. — fullrétti, II, 364, den fulde (ikke ved Forlig nedsatte) r.; s. iøvrigt dette Ord. — Undtagelsesvis foregedes r. til det Dobbelte, nemlig for

paa fredlyst Thing tilføiede Ærefornærmelser, Legemsfornærmelser, eller Drab, Ia, 97, 112, 177, Ib, 182, II, 352, 353, 391; for Brud paa trygðir, Ia, 203; for Tjenestekarls Fornærmelser mod Husbonden, Ia, 136. — R. nedsattes til det Halve (hálfr réttr), naar legorð blev begaaet med en Kvinde, der var underkastet Gjældstrældom, II, 177, samt, som det maa antages, i de Tilfælde, hvor der omtales at gera hálfrétti (s. hálfrétti). Det synes Ia, 192[20], II, 190[13], forudsat, at der var en r. for Træl, forskjellig fra fri Mands r.; maaskee har denne Trællens r. udgjort 3 Øre, jfr. Ia, 191, II, 396, (at der for Slag, tilføiede en Træl, skal bødes 6 Øre til Herren, 3 til Trællen). Stedet Ia, 192[11], II, 190[5], at Trællen, som frigives, skal have halv r., naar han kommer paa en Jarls Jord, fuld r. naar han kommer paa Kongens Jord, er aabenbart en fremmedartet Interpolation, som paa en eller anden Maade er kommen ind i det paagjældende Stykke, hvis øvrige Del stemmer med islandsk Ret og i det Hele har et alderdomsagtigt Præg. Naar Maurer i Germania, XV, 3 flg., XXV, 236 flg., har ment, at det er en Bestemmelse, hidrørende fra 1258—1262, da Gissur Þorvaldsson af den norske Konge var udnævnt til Jarl over Island, forekommer denne hans Formodning mig ikke at have Sandsynligheden for sig, jfr. AnO. 1873, S. 239. Sandsynligere er det, at det er en af Afskriveren eller Samleren et eller andet Sted fundet og derefter her indført Notits angaaende Frigivnes Retsstilling efter fremmed, navnlig norsk ældre Ret, som dog i Notitsen kan være misforstaaet. I Virkeligheden synes den norske Ret efter Gulathingsl. og Frostathingsl., som disse nu haves, at frembyde Analogier i den heromhandlede Henseende, s. Brandt, den norske Retshist. I, 78, 79, 80 (om særlig r. for Frigivne; Konges, Jarls r.; Kongens, Jarlens Gaard).

ryðja, 1. r. dóm, kvið o. s. v., at anvende Forkastelsesret ligeoverfor en Domstol eller Kvid o. s. v.; r. (rengja, nema) mann úr dómi, r. búa, r. upp, forkaste, udskyde en Dommer, Kvidmand; ruðning, Udskydning. R. anvendtes formedelst visse lovbestemte Forkastelsesgrunde, og Antallet af dem, der saaledes kunde udskydes, var ikke begrændset; man kunde f. Ex. komme til at forkaste alle de tilkaldte Kvidmænd, hvorefter da andre maatte tilkaldes istedet (Ia, 62). Forkastelsesgrunde ligeoverfor Dommere og Kvidmænd vare navnlig disses Slægtskab, Svogerskab, aandelige Slægtskab med Parterne; ligeoverfor Nabokvid endvidere, at Andre vare nærmere Naboer, samt at Vedkommende var saa uformuende, at han ikke var ansat til at udrede Thingreiselønsafgiften (s. kviðr). Reglerne om Forkastelse formedelst Slægtskab o. s. v. have vel nærmest Hensyn til Dommerens o. s. v. Slægtskab med Modparten, men der bestemmes dog særlig, at man kan

udskyde en Kvidmand (og da vel ligeledes en Dommer, jfr. Ia, 7[23],) ogsaa paa Grund af, at han er i Slægt eller Svogerskab med En selv, derimod ikke fordi der er saadant aandeligt Slægtskab; Ia, 46 flg., 61 flg., 158 flg., Ib, 85, 175, II, 318 flg., 457, III, 437; s. fremdeles sök 2. — Nærheden af det Slægtskab, som kunde begrunde Udskydning, var forskjellig: *a*, Slægtskab som Næstsødskendebarn var Forkastelsesgrund ligeoverfor Dommere i Alm., Ia, 47; Medlemmer af Nabokvid, Ia, 62, 158, II, 318; sannaðarmenn 1 og 2, Ia, 48, 62; Vidner, som tilkaldtes til Bevis for Banesaar (benjavætti) eller andre Saar, Ia, 152, II, 310, 311. Om Forkastelse formedelst saadant Slægtskab forekommer Udtrykket ruðning hin meiri, Ib, 116, II, 490, (der tilkom selve de to Lodseiere, som afholdt Afretsdomstolen imod hinanden, ligeoverfor Medlemmerne af Domstolen, hvorimod de, der iøvrigt havde Del i Afretten, alene kunde udøve r. efter *b*). — *b*, Slægtskab som Fader, Søn, Broder var Forkastelsesgrund ligeoverfor Stevnevidner og vistnok Vidner i Alm., Ia, 126; sannaðarmenn 3, Ia, 79, II, 112; skuldadómr, Ib, 149, II, 226, samt, som anført, efter Ib, 116, II, 490. Om den Nærhed af Svogerskab eller aandeligt Slægtskab, som kunde begrunde Udskydning, s. sifjar, guðsifjar. — Af Femterrettens Medlemmer skulde hver af Parterne inden Dommens Afsigelse udtage 6, uden herfor at angive nogen Grund, Ia, 82, s. fimtardómr; herom bruges ikke Ordet ryðja, men: taka úr, og videre Forkastelsesret havdes ikke. — 2. r. lögréttu, Ia, 212, 213, foranledige Møde afholdt i Lovretten. afholde saadant Møde; egentl.: at gjøre Lovrettespladsen ryddelig, fjerne dem, som befandt sig der, saaledes at Lovretten nu kunde holde Møde; efter Ia, 212[5] var det nemlig altid tilladt Folk at sidde paa Pladsen indenfor Lovrettens Bænke, naar denne ikke holdt Møde, ligesom det ogsaa forudsættes Ia, 212[14], at Lovrettesmændene, naar de kom til Møde, kunde finde deres Pladser optagne af Uvedkommende, i hvilket Fald de skulde begjære deres Pladser, og de, som havde optaget disse, straffedes da kun, dersom de ikke efter den skete Opfordring fjernede sig. Udtrykket r. lögréttu synes, cfr. Ia, 212[3], 213, brugt særlig om det Tilfælde, at private Parter foranledige Lovrettesmøde afholdt, for at faae et Lovspørgsmaal afgjort, s. lögrétta *b*; dette kan forklares af, at Ryddeliggjørelse navnlig ved de ordinaire Lovrettesmøder har været ufornøden, fordi man da vidste, at Lovretten skulde samles, hvorimod de omtalte Begjæringer fra Private kunde komme uformodet og strax skulde efterkommes.

sakaukar (cfr. sök 2), s. baugr.

sakbót, sakbœtr (cfr. sök 2), Frændebøder for Drab, Mandebod, = niðgjöld; Ia, 178, 194, 201, 202, 203, II, 176, 348, III, 454.

sakgildr: silfr s., I a, 204, Sølv, saa gyldigt og godt, som det skal være til Udredelse af sakbœtr.

saktala, Ia, 194, Opregning af sakbœtr.

samför, samfarar, 1. i Alm.: Samværen, Ib, 200, II, 223. — 2. (s. hjóna), Fuldbyrdelse af Ægteskab, Ib, 44, II, 157, 173.

samgangr (hjóna), Fuldbyrdelse af Ægteskab, Ib, 23, 45, II, 135, 174.

sannaðarmenn, Bevidnere, bestod af 2 (efter Ib, 30, II, 156, undtagelsesvis 5) Mænd, som tilligemed vedkommende Part eller private Mand edelig bevidnede Tilværelsen eller Rigtigheden af en Kjendsgjerning. De anvendtes kun sjeldent, nemlig: 1. til Bevis for Slægtskab, f. Ex. mellem Dommeren eller Kvidmanden, der af denne Grund forkastes, og vedkommende Part (s. ryðja), eller mellem en Fattig og den, der formedelst Slægtskab paastaaes pligtig at overtage Forsørgelsen; Ia, 48, 62, 70, 203; Ib, 11, 18, 30, 38, II, 118, 129, 156; ved Forkastelse af Dommer eller Kvidmand behøvedes s. dog ikke, naar Parten, der udøvede Forkastelsesretten, var teljandi réttr, s. d. O. — 2. til Bevis for, at Andre boede nærmere end de tilkaldte Kvidmænd ved det Sted, fra hvis Nabolag Kviden skulde tilkaldes, Ia, 62—63, s. kviðr. — 3. ved Edførsel (s. eiðfœra); s. skulde her bekræfte, at Edføreren ikke vidste nogen Anden i Bygden, som den Fattige rettere burde føres til, Ib, 8, II, 112; ligeledes skulde ved Femterretten s. bekræfte Partens juramentum calumniæ, Ia, 79. Beslægtede med s., eller maaskee samme Bevismiddel, var kennendr (s. d. O.), om hvilke ogsaa Udtrykket sannaðarmenn paa et enkelt Sted bruges, Ia, 189, II, 401. Sannaðarmenn ere hidtil af Alle, ogsaa af mig, AnO. 1849, S. 165: 1873, S. 179, blevne betragtede som Mededsmænd, men ikke Lidet turde tale for snarere at antage, at der her foreligger et særeget Bevismiddel, der mere nærmer sig til Kvidbeviset, eller til et Vidnebevis. I denne Henseende bemærkes, at der ikke skjelnes mellem en af Parten aflagt Hovedforklaring og Bevidnernes derpaa følgende Forklaring som accessorisk, hvorimod de af Parten og s. afgivne Forklaringer tildels omtales som sideordnede og ensartede Bevidnelser, Ia, 62, 70, Ib, 18, II, 129 (»3 Personer skulle bevidne» ɔ: Parten og 2 s.), 166, s. ogsaa teljandi og þegnskapr; fremdeles synes den af s. afgivne Forklaring at have gaaet ud paa, ikke en Bekræftelse af Partens Forklaring, men paa en selvstændig Bevidnelse angaaende det Factum, der skulde bevises, f. Ex. Ia, 48, 62—63, 203, Ib, 11, 18, II, 118—119, 129, og der findes endogsaa et Sted, Ib, 41—42, II, 204—205, III, 456, hvor der ingen Part var, men 3 tilkaldte Bevidnere. Hvad angaaer Tilfældene under 3, som særlig kunde vække Tvivl,

bemærkes, at de ikke synes væsentlig at adskille sig fra de Kvidudsagn, der ofte gaves om bona fides, f. Ex. Ia, 52. Det saaledes om s. Anførte gjælder i det Væsentlige ogsaa om kennendr, s. de ved dette Ord anførte Citater, og navnlig synes der ogsaa her i eet Tilfælde ingen Part at have været, men blot to kennendr, der dannede Eiendomsbeviset, Ib, 134, II, 535. Herefter, og da Grág. ikke forøvrigt kjender Edshjælpere, turde da Resultatet blive, at nogen egentlig Mededsmandsinstitution ikke gaves. Udtrykket s. bruges i videre Forstand om fangakviðr, II, 388, 389; jfr. ogsaa Ordet sanna om Kviden, Ia, 60.

sár, Saar, var det, naar der var Ods eller Egs Farvei, eller overhovedet, naar det blødte paa selve det Sted, som blev rammet (Straf: Fredløshed); Ia, 148, II, 298, 369, III, 429; — *a*, meiri s., større Saar, vare: heilund, holund, mergund; endvidere Udskjæring af Tunge eller Udstikning af Øine o. s. v.; Ia, 145, 147, II, 299, 352, III, 429; — *b*, minni, smæri s., Saar, som ikke kunde henføres under *a*; Ia, 153, II, 308, 311; de kaldtes ogsaa vöðvasár, Muskelsaar, Ia, 148, II, 304. S. drep, lýsa 2.

sátt eller sætt (sættast), 1. Forlig, Ib, 51, 212, II, 55, 191, 305, III, 51, 146; særlig om den ved Voldgift tilveiebragte mindelige Afgjørelse, Ia, 108; gera s., ved Voldgift at bestemme Forligsafgjørelsen, Ib, 191, II, 279, 287; deraf sáttargerð, Voldgiftskjendelse, Ia, 85, II, 279, 281, 284, III, 427. — 2. Voldgift, Voldgiftskjendelse; segja upp s., afsige Voldgiftskjendelse, Ia, 109; nefna s., II, 192, (maaskee nærmest, cfr. II, 288,:) udnævne Voldgiftsmænd til en Sags Afgjørelse; cfr. ogsaa Ordet sáttarmaðr. Mindelig Afgjørelse, navnlig ved Voldgift — om hvilket Institut temmelig udførlige Bestemmelser gives — fandt vel ofte Sted i Fristatens senere Tid, men Søgsmaal ved Domstolene var dog stedse opstillet som den ordinaire Afgjørelsesmaade (s. dómr), og nogen Forpligtelse til at modtage Forligstilbud kjendtes ikke. — 3. de ved Forlig (Voldgift) eller Dom fastsatte Pengeydelser, navnlig Bøder, Ia, 171, Ib, 192, II, 193, 207, III, 427, 447; s. ogsaa alþingissáttarhald. — handsala s., Ib, 23, II, 135, 193, ved Haandtag at give Løfte om Bøder (for legorð); handsala manni s., eller abs. handsala, (udentvivl:) ved Haandtag at bemyndige en Anden til ved Voldgiftskjendelse at afgjøre en Sag; Voldgiftsmanden — eller, naar hver af Parterne valgte en, de to Voldgiftsmænd, som da igjen kunde vælge en oddamaðr, Opmand (II, 279) — kunde da bestemme fésátt. ɔ: at den Paagjældende skulde udrede Penge, Bøder, dog ikke at han skulde miste Jord eller Godedømme; Landsforvisning eller Fredløshed kunde han eller de ikke paalægge den Skyldige, med mindre denne udtrykkelig havde

givet Bemyndigelse dertil ved at handsala sekt sína (i hvilket Fald iøvrigt en Voldgiftsmand ikke ene kunde træffe Afgjørelsen, men maatte medtage 11 andre Mænd), Ia, 108, 109, 121, Ib, 190, II, 281, 284, 286.

sáttaleyfi, sáttalof, Lovrettens Tilladelse til Forlig i Straffesager (s. lof), Ia, 212, II, 191, 341, III, 146, 455; stefna heiman til s. (om det Tilfælde, at man vilde forliges, forsaavidt dertil erholdtes Lovrettens Tilladelse:) stevne den Skyldige i Bygden til Møde for Fjerdingsretten paa Althinget, for der at lide Dom overensstemmende med den Tilladelse til Forlig, Lovretten maatte meddele; i Stevningen fremsatte man da Paastand om den ordinaire Straf, men inden Dom faldt, søgte eller erhvervede man Lovrettens Tilladelse til Forliget, og Dommen kom saa til at lyde paa den af Lovretten fastsatte Straf, II, 191, 341. — Mulig kan heraf sluttes, at der er blevet forholdt paa lignende Maade, naar private Parter begjærede Lovrettens Afgjørelse af et Retsspørgsmaal (s. lögrétta *b*), forsaavidt saadan Begjæring fremsattes i Anledning af en Retssag eller under dennes Drift.

sáttardómr, Voldgiftsret, de af Parterne valgte Voldgiftsmænd, II, 191, 281, s. dómr.

sáttarmaðr eller sættarmaðr, Voldgiftsmand (= gerðarmaðr), Ia, 109, 123, II, 348.

segja upp, fremsige, kundgjøre. 1. om den af Lovsigemanden fra Lovbjerget foretagne Kundgjørelse dels af nye, af Lovretten vedtagne Love, Ia, 37, 177, 216[3], dels af Lovrettens Benaadninger, det følgende Aars Kalender s. misseristal), Festdage o. s. v., Ia, 83, 95, 209, II, 248, 353. Disse sidstnævnte Kundgjørelser skulde finde Sted ved Althingets Slutning, Ia, 209, II, 248, 353; hvad angaaer nye Love, synes med Hensyn til en vis Klasse af dem (de under lögrétta *b* omhandlede) efter Ia, 216[3] Kundgjørelse at have fundet Sted strax efter Vedtagelsen, cfr. ogsaa Ia, 209, som ikke nævner nye Love ved Siden af misseristal m. m., men efter Ia, 177, cfr. II, 353, foregik en Kundgjørelse af nýmæli ved Tingets Slutning ligesom af misseristal m. m.; maaskee er dette en senere Bestemmelse, eller ogsaa har man muligen kundgjort baade hver Lov enkeltvis strax efter Vedtagelsen, og tillige under Eet ved Thingets Slutning alle de i Althingssamlingen vedtagne nye Love.

2. om den Kundgjørelse, der paa Leidthingene — og, som det synes, maaskee ogsaa paa Vaarthingene — fandt Sted af de paa det forudgaaede Althing vedtagne nye Love, samt af misseristal m. m.; Ia, 37, 112; cfr. 32, 33, 128, 141, 176, Ib, 116, II, 489. — 3. om Lovsigemandens aarlige Lovforedrag paa Althinget, s. lögsögumaðr; Ia, 36, 37, 209, 210, 216, 217. At Udtrykket segja upp bruges baade om Kundgjørelser af nye Love

— der selvfølgelig maatte gjengives nøiagtig — og om Lovforedraget, bestyrker den Anskuelse (s. ovenf. S. 650), at dette Sidste indeholdt en saa correct Fremstilling som muligt af de positive Love, og kun indeholdt saadanne, ikke tillige Fremstilling af Retssædvaner, Forklaringer eller juridiske Bemærkninger. Heraf følger da igjen, da vore Texter af Grágás ere Gjengivelser af Lovforedraget eller dermed ensartede Lovsamlinger, at Udtrykket Retsbog om Grágás er urigtigt, jfr. AnO. 1873, S. 235, cfr. 237. — 4. om Afsigelsen af Dom, Ia, 71, eller Voldgiftskjendelse, Ia, 109. Jfr. endvidere Ia, 188. — s. uppsaga.

sekja mann, om Sagsøgeren: ved Dom, Forlig eller Voldgift faae En erklæret landsforvist eller fredløs, Ia, 84, 86, 113, II, 398. — sekjast, paadrage sig Bøder, Landsforvisning eller Fredløshed, Ib, 64, 92, II, 246, 385.

sekr, 1. skyldig til Bøder; s. 12 mörkum, til en Böde af 12 Mark (for urigtig Selvangivelse til Tiende), Ib, 207, II, 49, III, 46; sekr 3 mörkum = útlagr 2; Ia, 4, II, 3, III, 3. — 2. (sædvanligst:) landsforvist (fjörbaugsmaðr) eller fredløs (skógarmaðr), Ia, 83, 88, Ib, 54, II, 186; særlig om den Fredløse, Ia, 108[11]. —3. sekt fé, om den Landsforvistes eller Fredløses Gods: forbrudt, confiskeret, Ia, 94, 165, II, 333.

sekt, 1. Straf i Alm., II, 236. — 2. Bøde; 3 marka s. = útlegð 2; Ia, 45, Ib, 146, II, 220. — 3. (sædvanligst:) Landsforvisning eller Fredløshed, Ia, 109 (lögsektir iii.), Ib, 54, II, 184; især om Fredløshed: segja til sektar at lögbergi, kundgjøre, at den Paagjældende er ifalden Skovmandsstraffen, Ia, 78, 108, II, 191, s. björg; sekr fullri s., Ib, 240, ɔ: fredløs; — full s., Ia, 94, synes at sigte til den foruden Landforvisningsstraffen idømte Skadeserstatning m. m, cfr. Ia, 116, s. fjörbaugsgarðr.

sektardómr, II, 281, de af Parterne valgte Voldgiftsmænd, som ved deres Kjendelse skulle afgjøre, hvilken Art af Landsforvisning eller Fredløshed den skyldige Part skal underkastes, s. dómr.

sektarfé, den Landsforvistes eller Fredløses Gods, som ved Executionsretten confiskeres, Ia, 88, 113, 118, II, 384.

sektargerð, Voldgiftkjendelse, hvorved bestemmes, at En skal være landsforvist eller fredløs, II, 281.

sektarómagi, II, 107, Person, som en Landsforvist eller Fredløs er pligtig at forsørge, men hvis Underhold, da hele Formuen ved Executionsretten confiskeres, gaaer over paa Fjerdingen eller Thinglaget; s. framfærsla. Herunder henhørte dels Slægtninge, den Domfældte skulde forsørge, som den, der var nærmest til at arve dem, dels Personer, han ifølge Contract havde overtaget til Forsørgelse mod Vederlag; i sidste Tilfælde paadroges dog Fjer-

dingen eller Thinglaget ingen Forsørgelsespligt med mindre Contracten havde været ligelig, jafnmæli (s. d. O.), Ia, 86, 113.

sektarsök, 1. Sag, som gaaer ud paa Landsforvisning eller Fredløshed, Ib, 32, 249. II, 263. — 2. Ia, 126, Sag, der behandles ved Executionsretten, navnlig angaaende privat Gjældsfordring mod den Domfældte, som for Executionsretten fremføres af Fordringshaveren, for der at nyde Dækning inden Resten confiskeres; enhver saadan Fordring betragtedes nemlig da som en særskilt Sag, cfr. Ia, 85, 113, 120.

sifjar, Svogerskab, Ia, 37, II, 157; (= mægðir, Ia, 62, 159, II, 319). Námágar iii., 3 Nærbesvogrede, nemlig naar den Ene var gift med den Andens Datter, Søster eller Moder, kunde udskydes som Dommere eller Kvidmænd o. s. v., Ia, 47, 62, 158, Ib, 149, II, 226, 318. Samme Nærbesvogrede og Stedsøn deltoge i et særligt Tillæg til Mandeboden, s. baugr. Istedetfor en ved Sygdom o. s. v, fra Thingreise forhindret Nabobonde, eller rettere for dennes Gaard — fyrir bú ófœrs manns — samt for Kvindes bú, kunde som Kvidmand tilkaldes bl. A. Stedsøn eller Svigersøn, Ia, 160, II, 322; s. þingheyjandi. Paa sin Kones Vegne udøvede Manden Formynderret over hendes kvindelige Slægtninge, s. kona. Svogerskab i den ulige Sidelinies 4de og 5te Grad var Ægteskabshindring, Ia, 37, Ib, 40, II, 157, 206.

sifjaslit, sifjaspell, Blodskam mellem Besvogrede; s. hit meira (Straf: Fredløshed), ɔ: Blodskam med Besvogret i 2den Grad (Sødskendebarn), Ib, 60, 236, II, 181, 190, 197, III, 457, cfr. III, 192, (hvor hertil synes at være henregnet Sødskendebørnsbørn); s. hit minna (Straf: Landsforvisning), Ib, 60, II, 190—191, naar Svogerskabet var fjernere end 2den Grad og nærmere end den lige Sidelinies 5te Grad.

silfr, Sølv, brugtes til Betaling dels i Form af Sølvringe af forskjellig Vægt, s. baugr, dels, forsaavidt angik Udredelsen af baugþak (s. baugr), i Stykker, der vistnok ikke have været i Ringform, Ia, 204, cfr. 193 flg., dels udmøntet — slegit — Ib, 192, III, 462. En eyrir (= 1/8 mörk = 2 Lod) Sölv inddeltes efter Ia, 192, 195, 201, 204, II, 190, jfr. Ib, 162, II, 32, i 10 penningar; efter Ib, 192, III, 462, i 60 penningar; endvidere synes þveiti (s. under baugr) at have været en Mønt; dog er det muligt, at det har været en Vægtenhed, hvis Forhold til andre Vægtbestemmelser ikke kjendes, cfr. Ia, 202. Der findes omtalt forskjellige Slags Sølv: 1. Sølv, »som gik paa den Tid, da Christendommen indførtes i Island (Aar 1000)«, og hvis Værdi i Forhold til Vadmel var: 1 Hundrede Alen (= 120 Al. = 20 aurar) Sølv = 4 Hundrede Alen Vadmel, altsaa som 4: 1; Ib, 192, III, 462

(iiii. hundroð oc xx. alna paa førstnævnte Sted maa udentvivl berigtiges efter sidstnævnte Sted). Maaskee sigtes der til saadant Sølv ved Udtrykket lögsilfr hit forna, Ia, 204 (hvorefter dog 1 Øre Sølv inddeltes i 10 penningar, ikke som efter Ib, 192, i 60), II, 32. — 2. brennt s., renset Sølv, der omtales ofte og maa antages at have været det almindelig gangbare, Ia, 14, 20, 237, 238, 241, Ib, 68, 141, 193, 209, 210, 247, II, 16, 23, 51, 53, 61, 87, 91, 214, III, 14, 21, 48, 49. Dets Forhold til Vadmel angives at være 8: 1; Ib, 141, II, 214; hermed stemmer Ia, 241, II, 88[11] (hvor hálfa mörk betegner den Halvdel af det Modtagne, der skal betales, jfr. II, 88[9—10]), 91. Til saadant Sølv sigter udentvivl efter hele Sammenhængen: lögsilfr, Ib, 141[6,22], II, 214[14], 215[4], mod hvilken Opfattelse neppe afgjørende taler den der givne Beskrivelse af lögsilfr, som synes stemmende med Beskrivelsen (Ib, 192) af det gamle Sølv 1, men som kan være en Lovbestemmelse om den mindst gode Qvalitet, Sølv skulde have, der da maaskee urigtig er indkommen i Beskrivelsen af det gamle Sølv, jfr. Dasent, The story of Burnt-Njal, II, 406. Paa andre Steder angives brændt Sølvs Værdiforhold til Vadmel som 7½: 1 (maaskee fra en anden Tidsperiode), Ib, 193, 247, II, 61. At Sølvets Værdi efter det Anførte i den tidligere Tid, Aar 1000, var saa ringe, kan muligen have sin Grund i, at Mængden af Sølv, formedelst Vikingetogene o. s. v., i ældre Tider var større, jfr. Dasent, l. c., S. 407—408. Jfr. iøvrigt med Hensyn til tidligere Fortolkninger af de her omhandlede tvivlsomme Steder Haldor Einarsen, Om Værdieberegning; Dietrich i Haupt's Zeitschr. f. deutsch. Altherth. II, o. s. v. — Sølv (og Guld) veiedes, Ia, 195, 201, 238, II, 87; en Forskjel mellem veiet og tællet Sølv i senere Tider synes antydet Ib, 192, men iøvrigt findes ikke Spor til den. Det vil af det Anførte sees, at Sølvets Værdi maa beregnes efter den Værdi, Vadmel havde paa de paagjældende Tider. Hvad angaaer Vadmels Forhold til andre Fornødenhedsvarer bemærkes, at efter Ib, 247, vistnok fra c. 1200, svarede en Ko til 90 Alen Vadmel (nu 120). At Vadmels og andre Naturaliers eller Livsfornødenheders Pris i Forhold til Penge har kunnet vexle meget, fremgaaer bl. A. af, at 1 Al. Vadmel efter Capitelstaxterne for 1837—38 svarede til 58 Øre dansk Rigsmønt, for 1865—66 til 77 Øre (Skýrslur um landshagi, I, 281), for 1882—1883 i Hunavatns Syssel til 1 Kr. 28 Øre d. Rigsm. I Reglen regnes i Grág. efter lögaurar (Vadmel o. s. v.), ikke Sølv, og Bøder beregnedes — naar undtages niðgjöld, og maaskee i tidligere Tid réttr, s. baugr — ikke i Sølv men i Varer, Ib, 56, 214, II, 57, 203, 522, 524, III, 53, 192, 397. Man kunde imidlertid udentvivl altid, naar ikke et andet bestemt Betalings-

middel var vedtaget eller lovbefalet, betale i Sølv, efter dettes Værdiforhold til Varer, jfr. I b, 141, 144, 209, II, 51, 214, 218, III, 48. S. gull, lögeyrir.

sjálfeldismaðr, den, som ernærer sig selv uden at være Bonde, Husmand (búðsetumaðr) eller Tjenestekarl, I b, 215, II, 48, III, 136, 268.

skaðabœtr, 1. Erstatning for retsstridig Skadetilføielse, I a, 88, 116, I b, 84, II, 384, 425. — 2. Erstatning, som udrededes ifølge den i hver Commune bestaaende indbyrdes Kreatur- og Brandforsikkring, II, 260—261, cfr. 259, s. hreppr. — 3. Indbyrdes Erstatning af Søskade (Haveri), I b, 71.

skap- (i Sammensætninger, f. Ex. skaparfi, I a, 3, II, 1, III, 97; skapþing, I a, 140, II, 277), lovlig, ret, ordinair, jfr. Maurer, d. Freigelassenen nach altnorweg. Rechte, i Sitzungsberichte 1878, S. 32.

skil: stefna til s. ok raunar, stevne til endelig Afgjørelse (Skjel) og Prøvelse; disse Ord, som forekomme f. Ex. med Hensyn til Spørgsmaal, om en Person er arvedygtig, om Eiendomstrætte o. s. v., synes alene Alm. at betegne: at anlægge Retssag for at faae en Trætte afgjort, I a, 222, 225, I b, 112, II, 66, 69, 427, 455, 459, 477, III, 436, cfr. ogsaa II, 519, III, 390. Stederne II, 455, 459 vise, at herved sigtes til Sagsanlæg ved en Thing-Domstol (i Modsætning til en af Parterne dannet privat Ret, engidómr), og det Samme er forudsat I a, 222, 225, II, 66, 69, 427, 477, 519, III, 390, 436. Der synes saaledes her ikke at være noget beslægtet med den norske Rets skiladómr (en af Parterne dannet Ret, jfr. E. Hertzberg, d. ældste norske Proces, S. 15 flg.), eller noget, der kunde begrunde den Mening, at de i Island af Parterne i enkelte Tilfælde dannede private Retter (s. dómr) oprindelig skulde have havt en videre gaaende Betydning, jfr. dog Maurer, Island, S. 385.

skilja, 1. s. sæing (rekkju), s. sæing. — 2. om Kviden (egentl. afgjøre): afgive Udsagn, I a, 113, 143, II, 311; (om Domstolene hedder det derimod altid at dœma, I a, 74, 114, I b, 213, II, 57, III, 53).

skilnaðr, ogsaa hjóna-skilnaðr (at skiljast, skilja við, o. s. v.), Ægteskabets fuldstændige Ophævelse ved Skilsmisse. Som lovbestemte Skilsmissegrunde findes anført: — 1. at den ene Ægtefælle tilføier den anden større Saar (s. sár), I b, 40, II, 168, III, 35. — 2. at Manden vil føre Konen mod hendes Villie ud af Landet, I b, 44, II, 172, III, 421. — 3. Fattigdom: *a*, Ægtefællernes Uformuenhed til at forsørge deres Børn (i hvilket Tilfælde de selv eller en Frænde kunde hæve Ægteskabet), eller *b*, den ene Ægtefælles Uformuenhed til at forsørge sin trængende Slægt, i hvilket Tilfælde den anden Ægtefælle, som havde Midler, kunde hæve Ægteskabet, for at ikke disse skulde forbruges, I b, 39, 40, II, 168, 169, III, 35, 420; disse Skilsmissegrunde 3 *a* og *b* hævedes ved en yngre Bestem-

melse, II, 203, Ib, 236, III, 457. Endelig findes ogsaa anført som Skilsmissegrund (hvad i Virkeligheden var en Ugyldighedsaarsag formedelst foregaaende Mangel): 4. Saadant Slægtskab eller Svogerskab, som indeholdt en Ægteskabshindring, Ib, 40, 41, 235, II, 168—169, 204. Andre lovbestemte Skilsmissegrunde omtales ikke, navnlig ikke Hoer eller desertio (s. einlát) eller Fredløshed o. s. v. Endvidere kunde Skilsmisse finde Sted ifølge Biskoppens Tilladelse, navnlig formedelst Ægtefællernes Uenighed, Ib, 39, 41, 42, II, 168, 170, 204, III, 420. I Tilfældet 4 forudsættes Ægtefællerne at blive dømte til at skilles, Ib, 31, II, 157, men Biskoppen kunde ogsaa erklære Ægteskabet for hævet, Ib, 41, II, 204, III, 456, og den af Ægtefællerne som vilde kunde ogsaa, naar Slægtskab eller Svogerskab opdagedes, hæve Ægteskabet, hvilket da, ligesom ogsaa i de øvrige nævnte Tilfælde, skete ved en vidnefast Erklæring, tildels i Nærværelse af, eller forbunden med en Kundgjørelse for Nabobønder, men iøvrigt uden videre Formaliteter; i Tilfældet 2 kunde Konen erklære Skilsmisse, hvorsomhelst hun og Manden befandt sig; naar en Frænde efter 3 *a* erklærede Ægteskabet for hævet, skete dette paa Vaarthinget; Ib, 39 flg. II, 168 flg., III, 421. Biskoppen skulde, naar han tillod Skilsmissen, bestemme, om Ægtefællerne, eller den ene af dem maatte indgaae nyt Ægteskab, Ib, 40, II, 168, 173. Forskjelligt fra s. var det, at Biskoppen kunde give Konen Tilladelse til selv at bestemme sit Opholdssted (en Art Separation fra Bord og Seng), Ib, 55, II, 206, III, 456, eller til at fordre udleveret sin Formue eller en Del af den, Ib, 41, II, 199. En Mellemtilstand fandt Sted, naar Manden i 3 Aar formedelst Ligegyldighed undlod at hvile i Seng sammen med Konen, hvilket bl. A. medførte, at hun fik sin Formue til Bestyrelse, Ib, 55, II, 170, III, 420.

skiptingarómagi, II, 116, en Fattig, hvis Forsørgelse paahviler og derfor skal deles imellem flere lige nære Frænder.

skiptingartíund, skiptitíund, Ib, 214, 228, II, 60, III, 144, 191, Tiende, som udgjør 1 eyrir = 6 Alen Vadmel, og som derfor skal deles mellem alle Tiendetagere (Fattige, Biskop o. s. v.), i Modsætning til hvad der var under 1 Øre, som udelt tilfaldt de Fattige (eller Kirken), cfr. Ib, 208, II, 50, III, 47, 359.

skírsla (egl. Renselse, Uskyldsprøve), Bevis ved Gudsdom, Ordale, Ib, 25, 49, 216, II, 58, 149, 178, 192, III, 20, 146, 419, 456. Som s. nævnes for Mænd: járnburðr, at bera járn, II, 182, 206; for Kvinder: at taka í ketil, at neddyppe den blottede Haand i en med kogende Vand fyldt Kjedel og deraf optage en Sten, II, 206. S. havde en ringe Anvendelse og omtales kun som Bevismiddel: *a*, i Paternitetssag; det ordinaire Bevis var her

en af Kvindens Formynder ført Kvid, Ib, 53, II, 185; ved Siden heraf sees den sigtede Mandsperson at have kunnet frigjøre sig ved s., Ib, 49, II, 178; efter de anførte Steder, cfr. ogsaa II, 182, synes han at have kunnet bestemme sig til, tilbyde, at underkaste sig s., Jernbyrd, saaledes at denne Afgjørelsesmaade ikke kunde nægtes ham, hvorved da altsaa Bevisførelse ved Kvid faldt bort; paa den anden Side sees Kvinden, ved at underkaste sig s., at have kunnet tilveiebringe Bevis for sin Paternitetssigtelse, Ib, 25, II, 149, 192, 206, III, 419; hun har vel paa samme Maade som Manden kunnet tilbyde s., hvorved Kvidbeviset faldt bort, men muligen har hun ogsaa havt Ret til først at prøve dette og derpaa, naar det glippede, aflægge Kjedelprøven. Biskoppen kunde, som det bestemmes, oftere end een Gang lade foretage s. til Bevis for Paternitet, og den sidst aflagte Prøve skulde da ansees for den rette, Ib, 216, II, 58, III, 20; dette maa vistnok forstaaes saaledes, at Biskoppen, naar Mandspersonen efter eget Tilbud havde aflagt Prøven (der foretoges under Geistlighedens Medvirkning), og denne var faldet heldig ud for ham, kunde lade Prøven (som ikke paalidelig) gjentage. — *b*, i Leiermaalssag (Straffesag); herom bestemmes kun, at naar den for legorð med gift Kone sigtede Mandsperson tilbød Jernbyrd, skulde det ikke nægtes ham; Jernbyrden traadte da ligeledes her istedetfor det ordinaire Bevis, Kvidudsagnet, II, 182. — Tvekamp, eller at ganga undir jarðarmen (jfr. Maurer, d. Gottesurtheil im altnord. Rechte, Germania XIX, 145), omtales ikke.

s k ó g g a n g r, Fredløshed (af at den Fredløse tænktes at vandre om i Skoven, cfr. stefna til skógar = skóggangs, Ib, 165); s k ó g a r m a ð r, fredløs Person (omfatter ogsaa fredløs Kvinde, Ia, 224, II, 68). Skógarmaðr var ó œ l l, maatte ikke underholdes af Nogen, ó f e r j a n d i, maatte ikke føres ud af Landet, ó r á ð a n d i ö l l b j a r g r á ð, ɔ: der maatte ikke ydes ham bjargráð (s. björg), Ia, 12, II, 13, 198, 359, III, 11; e i g a e i g i ú t k v œ m t, han maatte ikke, om han slap bort til Udlandet, vende tilbage, Ia, 122; han kunde dræbes af Enhver; i Udlandet, dersom han undslap dertil, af Islændere; Ia, 83, 96, 121, 185 flg., II, 397 flg.; han var udelukket fra kirkelig Begravelse, Ia, 12, II, 13, III, 11; hans, efterat Fredløsheden var indtraadt, avlede Børn havde ikke Arveret, Ia, 224, II, 68; hans Formue confiskeredes, s. féránsdómr. S. indtraadte ikke ved selve den strafbare Handling, men først ifølge Dom efter Thingets Slutning, Ia 83, eller endog maaskee først ved Executionsretten, s. áfall; den var livsvarig og der er ingen Spor til, at den efter et Antal Aar kunde bortfalde, eller at Domhaveren kunde fritage for den; tvertimod blev Domhaveren selv fredløs, naar Skovmanden førtes til ham (hvilket de, der anholdt den Fredløse, kunde gjøre om de vilde), og

han da lod denne slippe, Ia, 186, II, 398. Til at føre den Fredløse til Domhaveren vare de, der anholdt ham, pligtige, naar han var en Træl, der havde dræbt sin Herre eller Herskerinde eller deres Børn eller Fosterbørn; Domhaveren skulde da hugge Hænder og Fødder af Trællen, og straffedes, dersom han ikke paa denne Maade dræbte Trællen, med Landsforvisning, Ia, 188, II, 400. Førte man en Fredløs, der var kommet til Udlandet, tilbage til Landet, var man pligtig til enten at dræbe ham eller at føre ham til Domhaveren, Ia, 121. Paa enhver Skovmands Hoved var sat en Pris, som i Alm. var 1 Mark, men forhøiedes til 3 Mark, naar s. idømtes for Drab paa Althinget, for at brænde Mennesker inde, for morð, samt for Drab, som Træl udovede mod sin Herre o. s. v. (s. ovenf.), Ia, 178, 189, Ib, 246, II, 348, 383, 384, 401, III, 454. Ved at dræbe andre Fredløse kunde den Fredløse opnaae Formildelse eller Ophævelse af sin Straf, dog kun naar denne ikke var idømt for Forbrydelser, hvorom Forlig ikke maatte indgaaes uden Lovrettens Tilladelse (s. lof), eller for Tyveri; ligeledes kunde Andre til Fordel for den Fredløse dræbe Skovmænd; Ia, 187, II, 399. Ved Forlig, Drab af andre Fredløse eller Lovrettens Benaadning (s. lof) kunde mildere Former af s. indtræde; Skovmanden kunde blive ferjandi, eller blive fri for Executionsret, eller endogsaa opnaa større helgi, Fredhellighed, end en Fjörbaugsmand, o. s. v., Ia, 89, 94, 95, 122, 187, II, 399; paa den anden Side kunde Fjörbaugsstraffen skjærpes, saaledes at den Landsforviste ikke maatte komme tilbage til Landet, Ia, 109. Om en Anticipation af Fredløsheden s. óœll. — Mildere Straffe end s. vare fjörbaugsgarðr og útlegð; strengere Straffe end skóggangr havdes ikke, naar undtages, at Trældom i et enkelt Tilfælde anvendtes som Straf, nemlig under visse Omstændigheder for Tyveri, Ib, 165. Livsstraf kjendtes ikke (jfr. dog de anførte Bestemmelser om Trællen, Ia, 198, II, 400).

skot, Ib, 5, II, 108, (som det synes:) Bidrag (til Børnenes Underhold).

skrá (egl. Skindstykke), haandskrevet Document eller Bog, Haandskrift: *a*, Ia, 213, om Lovhaandskrifterne, de haandskrevne Samlinger af de af Lovretten givne Love; af saadanne Samlinger nævnes l. c. Hafliðis og endvidere andre Lovkyndiges Samlinger (s. fyrirsögn), deriblandt de to Biskoppers Haandskrifter; der gives l. c. Bestemmelser om, hvorledes der skulde forholdes, naar der var Strid mellem Lovhaandskrifterne, jfr. AnO. 1873, S. 126, 162. — *b*, om Fortegnelser over Gaver til Kirke, Ia, 15, II, 17, III, 65. — Skrift eller Bøger omtales endvidere Ia, 18, 22, Ib, 205, II, 21, 26, 47, III, 18, 23, 44, s. ogsaa eiðr, lögbœkr.

skuld (ganga í, taka í), Gjældstrældom; skuldfastr, undergiven

skuldfesta, paalægge s., erklære en for Gjældstræl; skuldfesti (Ia, 78, II, 194), udentvivl: det at være skuldfastr; skuldarmaðr, skuldarkona (Ib, 48, II, 177), Gjældstræl. Gjældstrældom fandt Sted: 1. i Forbindelse med Forsørgelsespligten. Den, der ikke havde Evne til at forsørge sine Forældre, skulde tilbyde den nærmeste Slægtning, som i hans Sted overtog Forsørgelsen, at gaa i s. for dem hos ham, og vilde Sønnen ikke tilbyde dette, kunde Slægtningen skuldfesta ham, Ib, 3, 4, II, 103, 104. Sine Børn skulde man enten gaa i s. for, eller man kunde overgive — selja — dem i s., Ib, 4, II, 105. Tildels maatte i disse Tilfælde Gjældstrældommen virke som en Tvang til Opfyldelse af Forsørgelsespligten. Naar man fik en Slægtning at forsørge, kunde man — dels vel med Hensyn til en eventuel Refusion, dels vel som et afskrækkende Onde — paalægge ham s. (leggja s. á), II, 145; ligeledes kunde Frigiveren, naar han skulde forsørge den Frigivne, tage dennes Børn i s., Ib, 17, II, 126, 144; en lignende Bestemmelse findes om dens Børn, som formedelst Tyveri blev Træl, Ib, 165. Communens Fattiglemmer kunde ikke underkastes s., Ib, 172, II, 250. — 2. for Utugt (tildels vel som Strafonde); naar en Trediemand efter Forlig betalte Bøder for den i legorð skyldige Mandsperson, skulde han paalægge denne s. for det Beløb, han udredede for ham, II, 193; endvidere kunde Gjældstrældom paalægges Kvinde, som lod sig forføre, s. kona. — Andre Tilfælde, hvori Gjældstrældom kunde finde Sted, omtales ikke (Ia, 78 synes at tale om, at virkelige Trælle underkastes skuldfesti, men maaskee foreligger her kun en Pleonasme). At s. navnlig skulde kunne anvendes for Gjæld i Alm. sees ikke, og kan ikke sluttes af Ib, 148, II, 225, hvor det siges, at Arvingen, som undlader at indbyde til skuldadómr (s. d. O.), skal betale al Gjælden, saavidt hans Midler tilstrække, men »ikke skal han gaa i Gjældstrældom for den«; der havdes ogsaa andre stærke Midler mod den, der ikke betalte Gjæld: s. dómrof. Overhovedet er der neppe Grund til at antage, at Gjældstrældom har fundet Sted i andre Tilfælde end de udtrykkelig omtalte; jfr. dog tildels Maurer, d. Schuldknechtschaft nach altnord. Rechte, i Sitzungsberichte 1874, S. 39—40. Det var for et bestemt Beløb, at Gjældstrældommen stiftedes; Gjældstrællen betragtedes som Skyldner for dette; jfr. Udtrykket om den, hos hvem han var i s.: fé eiga at (have Fordring paa), Ia, 31, 187, II, 40, 399, III, 34; eiga skuld (der ligeledes synes at have Fordringshaveren til Subject — dog er det muligt, cfr. navnlig II, 144, at dette Udtryk refererer sig til Gjældstrællen, altsaa: have Gjæld hvilende paa sig), Ib, 4, II, 104, 144. Gjældstrællen forudsættes ved sit Arbeide at kunne afbetale Gjælden og derved blive fri, II, 193, cfr. Ia, 171, II, 336—337; ligeledes kunde

Andre, f. Ex. hans Frænder, ved at betale Gjælden, udløse ham, Ia, 171, II, 337. Skuldarmenn nævnes vel undertiden som sideordnede med Trælle, Ia, 26, 31, 78, 187, 188–189, II, 34, 40, 399, 400–401, III, 29, 34, men deres Retsstilling var dog, foruden at Gjældstrældommen kunde hæves ved Betaling af Gjælden, væsentlig forskjellig fra Trælles, jfr. saaledes Ia, 171, II. 336–337 (delvis Ret til Drabsbøder, naar en Frænde blev dræbt, s. ogsaa tala); Ia, 225, II, 96 (Arv, s. land); Ib, 48, II, 177 (legorð med skuldarkona, s. réttr). Om Herrens Myndighed over Gjældstrællen sees kun, at han skulde foretage Lysning fra Lovbjerget m. m. om Gjældstrældommen, og at han derefter kunde, naar den Paagjældende fjernede sig fra ham, nedlægge Forbud mod at han blev huset af Nogen eller at Nogen nød godt af hans Arbeide, Ia, 78, 189, Ib, 4, II, 104, 191, 401.

skuldadagar, III, 70, = skuldaþing.

skuldadómr (egl. Gjældsdomstol), Skifteret, Concursret efter død Mand, hvortil Arvingen — saafremt den Afdøde havde eiet mindst en Mark — skulde, naar Gjælden oversteg Boets Formue, og han ikke vilde betale Gjælden, paa Vaarthinget indbyde Fordringshaverne. Retten holdtes paa den Afdødes Bopæl, og dannedes ved at Arvingen udnævnte Halvdelen af Dommerne (hvis Antal ikke nævnes, men vel har været enten 12 eller 6), og en af Fordringshaverne efter Lodkastning Halvdelen; 5 Nabobønder tilkaldtes for at afgive Kvidudsagn om Tvistepuncterne. Alle Sager (Fordringer med Procedure og Bevisførelse) skulde være fremkomne inden Solen gik ned, og Retten skulde derefter dømme om Natten og Morgenen efter, saaledes at den blev hævet til Middag. Naar Efterladenskabet ikke strakte til, led alle Fordringer forholdsvis Afkortning. Den Fordringshaver, som, vidende om Afholdelsen af s., undlod at møde, tabte sin Fordring. Ib, 148, II, 225, III, 424. S. skuld.

skuldahjón, skuldahjú, de i Ens Hus værende Folk, som man er pligtig at forsørge, saavelsom de Tjenestefolk, man har og som man behøver at have, Ia, 128, 159, II, 320, III, 432, cfr. III. 173.

skuldalið, Ib, 26^{8} cfr. 26^{1}, de Personer, man skal forsørge.

skuldaþing, skuldamót, Betalings- eller Omsætningsthing; saaledes kaldtes den sidste Afdeling af Vaarthinget, i Modsætning til den første Afdeling, sóknarþing, Rettergangsafdelingen; naar sóknarþing var laust, sluttet, (modsat fast, endnu vedvarende), begyndte skuldaþing, Ia, 102, II, 115, cfr. Ia, 96. Som contractmæssig Betalingstermin, eindagi (s. d. O.), kunde vedtages, at Betaling skulde skee paa s., naar man havde været en Nat der (hvorved der saaledes afveges fra den alm. Regel om eindagi, at en aldeles bestemt

Betalingsdag skulde fastsættes), Ib, 140, II, 208, 214; ligeledes maa Betaling paa Vaarthinget, og da vel navnlig paa s., antages i mange Tilfælde at have været en lovbestemt Betalingstermin, s. gjalddagi 3. Der tales endvidere om de Priser paa Naturalier, som betales paa skuldamót (eller skuldadagar), Ia, 21, Ib, 143, II, 24, 217, III, 22, 70, og da der fremdeles sees at have været Taxter for de enkelte Thinglag, s. lag, þinglag, synes der af det Anførte at kunne sluttes, at saadanne Taxter ere fremgaaede af Omsætningerne paa s. og maaskee fastsatte der. S. forøvrigt várþing.

skuldingi, nærmeste forsørgelsespligtige Slægtning, Ib, 10, II, 116, III, 417.

sóknari, Ib, 174, 177, II, 252, 253, (udentvivl, jfr. navnlig Ib, 177,:) = sóknarmaðr 1.

sóknarmaðr, communal Anklager, Sagsøger: 1. om de fem sóknarmenn i hver Commune, s. hreppr, ovenf. S. 624. — 2. om de tre sóknarmenn, som valgtes med Hensyn til Repsmøderne, s. hreppr, ovenf. S. 625.

sóknarþing, Søgsmaalsthing, Vaarthingets første Afdeling, der var bestemt til Forhandling og Paadømmelse af Rettergangssager, i Modsætning til den sidste Afdeling, skuldaþing, Ia, 96, 102, 108, 117, Ib, 40, 158, II, 115, 169, 233. Maaskee har man tildels betragtet det egentlige Vaarthing som sluttet med sóknarþing, jfr. Ia, 108, 117, o. s. v.

sól kemr á, er komin á, er á, skinner pa , beskinner, Ia, 39, 45, 50, 52, 53, 65, 66, 68, 123; der sigtes herved til det Tidspunct i den tidlige Morgenstund, da Solen først beskinnede de nærmere anførte Localiteter paa Althingsstedet, og paa hvilken Tid da bl. A. Fjerdingsdomstolene skulde drage ud, for at Proceduren i Sagerne kunde begynde; s. gengr af, ophører at beskinne, Ia, 43. Jfr. Kålund, hist.-topogr. Beskrivelse af Island, I, 111 flg., II, 406; (Sigurðr Vigfússon i Árb. hins ísl. fornleifafél. 1880—1881, S. 24 flg. har forstaaet s. kemr á o. s. v. om Solens Stilling over de ommeldte Localiteter). — s. í vestri, austri, o. s. v., Ia, 27, Ib, 84, II, 34, 426 (hirðisrismál), 465, III, 29; s. skapthá; hvad herved forstaaes er forklaret Ia, 28, II, 36, III, 30; fyrir þriðju s., s. uppsaga.

stefna, 1. indstevne sin Modpart for Retten for der at lide Dom, med den Virkning, at Rettergangen derefter fremmedes uden Hensyn til, om den Indkaldte mødte eller ikke; stefna, subst., saadan Indstevning. Kun Domstevning kjendtes; særskilte Vidnesager el. desl. havdes ikke, og om Indkaldelse af Kvidmænd, Vidner o. s. v. brugtes ikke Ordet s., men kvöð. Stevningen var Grundlaget for Retssagen, jfr. Ib, 211, II, 53, III, 50. Den iværksattes ved at Sagsøgeren under Vidners Tilkaldelse erklærede, at han

herved indstevnede Modparten, idet han derhos anførte Sagens Gjenstand og sin Paastand, II, 62, 195 flg., III, 54. Beviset for Stevningen førtes da ved at Vidnerne, stefnuváttar, mødte for Retten og afgave Vidnesbyrd (s. kvöð); undtagelsesvis førtes Beviset ved Kvid, Ia, 56. Stevning skulde i Reglen skee paa den Sagsøgtes Bopæl, for ham selv eller for hjemfaste Mænd, Ia, 133, II, 270, 455—456, s. iøvrigt lýsa, men kunde ogsaa gyldigen foretages udenfor Bopælen, naar man fik ham i Tale og han selv paahørte Stevningen, Ia, 181, Ib, 33, 53, II, 160, 185, 257—258, 346, cfr. ogsaa Ia, 128; den var da gyldig, naar han hørte Begyndelsen, om han end derpaa løb bort, jfr. Ia, 102. Afvigelse fra disse Regler fandt Sted, naar den, som skyldte contractmæssig Gjæld, ikke indfandt sig til fastsat Betalingstermin, eindagi; Fordringshaveren kunde da der paa Stedet tilkalde Vidner paa, at hverken Skyldneren eller Nogen paa hans Vegne var mødt, og umiddelbart derefter paa samme Sted stevne ham (uden nogen videre Meddelelse eller Lysning), Ib, 140, II, 208—209, 214; paa samme Maade forholdtes med Tienden, Ib, 209, II, 51, 61—62, III, 47—48, 53—54, samt med den Præsten fra Sognefolkene for kirkelig Tjeneste tilkommende Betaling, tíðakaup, Ib, 217, II, 60, III, 145, 251, o. s. v. Stevning kunde undertiden foretages fra Lovbjerget til Fjerdingsretten paa Althinget, som da samme Sommer paadømte Sagen, Ia, 45, II, 346; jfr. ogs. Ib, 13, II, 122; ligeledes paa Vaarthinget i Sag, som Vaarthingsdomstolen derefter paakjendte, Ia, 100, 175. Specielle Regler om Stevningsstedet gaves f. Ex. II, 179, 189. Varslet til Althinget var, naar Opfordring til Kvidmænd om at møde og afgive Bevis skete i Bygden, 4 Uger, ellers 3 Uger, i visse Tilfælde endog kortere, Ia, 126, 179, Ib, 246, II, 360, 361; til Vaarthinget 2 Uger, undertiden kortere, Ia, 96. — stefna heiman, stevne hjemme i Bygden, være sig paa den Sagsøgtes Bopæl eller hvor man traf ham i Bygden, Ia, 36, II, 45, III, 41; det modsattes dels Stevning paa Thinge, s. ovenf., dels navnlig Lysning, som oftere kunde træde istedetfor Stevning, s. lýsa 4. I sidstnævnte Henseende maa særlig bemærkes, at man i en Række vigtige Sager, f. Ex. angaaende Drab, Legemsfornærmelser o. s. v., ikke lod sig nøie med Kvidudsagn af Nabobønder, tilkaldte paa Thinge (hvor de nærmeste maaskee ikke vare mødte), hvorimod de virkelig nærmestboende Nabobønder skulde i Bygden indvarsles til at møde paa Thinge og der afgive Kvidudsagn, jfr. Ia, 157 cfr. 155[22], II, 316, 366[3], cfr. iøvrigt Ia, 128; naar det saaledes ved den i Egnen foretagne Opfordring til Nabobønderne blev bekjendt der, at Sag skulde anlægges, fandt i Alm. Stevning i Bygden ikke Sted, men istedet derfor en Lysning paa Thinge inden Sagen der foretoges; (dog kunde man ogsaa i disse Tilfælde,

om man foretrak det, stevne); cfr. Ia, 178—179, II, 188, 359, s. stefnusök. — allr dagr til stefnu, Stevning kan finde Sted hele Dagen; dette Udtryk forekommer: *a*, Ib, 143, II, 216, som Modsætning til det Tilfælde, at en Dag kunde være eykthelgr (s. eykt), i hvilket Fald Stevning ikke kunde foretages efter Kl. 3½ E. M., cfr. Ib, 108, II, 427; jfr. Páll Vídalín, Skýringar yfir fornyrði, S. 56. — *b*, II, 248, hvor der tales om ved Slutningen af Althinget at stevne den til næste Althing, som har skullet vogte Ens Hest, men ikke afleverer den inden Thingets Slutning; der siges da: »réttr er sá dagr allr til stefnu«, hvormed Meningen vistnok er, at der kan stevnes (fra Lovbjerget) hele den Dag, uagtet det er Thingets Slutningsdag; (til Seljumannamessa, 8. Juli, kan der ikke være sigtet). — 2. stefna manni heim, opfordre En til at være tilstede i sit Hjem paa en angiven Tid for der at træffe en Afgjørelse med den Opfordrende. Saadan Hjemstevning — heimstefna, Ib, 89 — skete i Alm. med en Uges (undtagelsesvis 3 Dages) Varsel, og fandt Sted: *a*, naar der ikke var vedtaget Betalingstermin for Gjæld, s. eindagi; — *b*, naar en Trediemand ved undanboð vilde fordre Værgemaal afstaaet til sig, s. fjárvarðveizla; — *c*, naar Eieren af Jordeiendom vilde tilbyde den, der havde Forkjøbsret til Eiendommen, at benytte sig af Forkjøbsretten, Ib, 102, II, 436—437; — *d*, ligeoverfor Medeier i Jordeiendom, med hvem man ønsker Sameiet opløst, navnlig ved Skifte, foretaget af Nabobønder, Ib, 86, II, 445 flg. o. s. v.; — *e*, ligeoverfor en Nabo, for at faae Afgjørelse truffet (ved búar) om Gjerdesætning, Ib, 89, II, 450. — 3. stefna til byskups-fundar, om Ægtefælle, der søger Biskoppens Tilladelse til Skilsmisse: at indvarsle (den anden Ægtefælle) til Møde hos Biskoppen, Ib, 41, 43, II, 171, 204.

stefnudagar, de Dage, den Tid, da Stevning maa foretages, naar den skal finde Sted med det lovbefalede Varsel, Ia, 102.

stefnusök, Sag, hvori Stevning er nødvendig, modsat Sag, hvori Lysning kan træde istedetfor Stevning. 1. Sag, hvori Stevning skal foregaae paa Thinge, Ia, 212, Ib, 128. — 2. (sædvanligst:) Sag, hvori Stevning skal foretages i Bygden (= hvori man skal stefna heiman, s. stefna), II, 2^{16},^{21}, 9, 177^{2}, sammenh. med Ia, 4^{10},^{13}, 8, Ib, 47^{16}, III, 2, 7; Ib, 183, 187, 189, II, 285, 372, 393.

stika, Alen, det Dobbelte af den gamle islandske Alen, som var mærket paa Kirkevæggen paa Althingsstedet, Ib, 250, II, 288, III, 427. Den gamle Alen er antaget at have været 18⁵/₇ Tommer, hvorefter s. var 37³/₇ Tomme; jfr. Jón Sigurðsson, Dipl. Isl., I, 307; Kålund, hist.-topogr. Beskr. af Island, I, 144, II, 406.

sýkna, Formildelse eller Ophævelse af Straf: 1. ved Lovrettens Benaadning, Ia, 95, II, 191. — 2. for en Fredløs, ved Drab af andre Fredløse, hvorved uden videre Straffen formildedes eller ophævedes, s. skóggangr; (cfr. iøvrigt Ordet sýkn om den Landsforviste, naar de 3 Forvisningsaar ere omme, Ia, 91).

sýknuleyfi, sýknulof, s. lof 1.

sæing, Seng; at Brudgommen gik (aabenlyst) i Seng sammen med Bruden var udentvivl den af Betingelserne for et gyldigt Ægteskab, som ansaaes for den vigtigste, s. brúðhlaup; Udtrykkene ganga í sama s. konu, koma bæði í eina s., bruges derfor om at indgaae Ægteskab, Ia, 222, Ib, 32, II, 66, 158—159, 199, 275, III, 30, (jfr. kemr i vers hvílu, Ia, 201). — skilja s. (ikke om Separation, men:) hæve Ægteskabet ved Skilsmisse, Ia, 6, Ib, 40, 215, II, 5, 169, III, 100, 196, 234, 276, 297; samme Betydning har skilja rekkju, II, 203, III, 150.

sök, 1. Retssag. I mange Tilfælde kunde flere Sager mellem samme Parter anlægges i Anledning af samme Retskrænkelse eller Mellemværende, idet man opløste dettes Bestanddele; saaledes en Sag for frumhlaup, Angreb, og tillige en anden Sag for det i Forbindelse dermed tilføiede Slag, drep, Ia, 149, II, 303; for Drab og særskilt for det forudgaaede Angreb, II, 315; for Drab og særskilt for Mord, s. morð; for Drab og særskilt for ikke at have dække den Dræbtes Lig, II, 358; (herefter synes man da i Anledning af Drab efter Omstændighederne at have kunnet anlægge 4 Sager, hvortil kom Mandebodssagen, s. niðgjöld); for at rykke En til sig og derefter at støde ham fra sig, II, 381; for at have digtet et fornærmende Digt og særskilt for at have fremsagt samme Digt, Ib, 183, 184, II, 392, 394; for Leiermaal og særskilt for den forudgaaede Anmodning derom, s. legorð; endvidere, naar det var Blodskam, særskilt derfor, Ib, 51, II, 206, jfr. AnO. 1850, S. 216; for den skyldige Capital og særskilt for Frugter eller Renter af den, Ia, 241—242, II, 91—92 o. s. v. Det er sandsynligt, at de flere Sager, man efter det Anførte eller iøvrigt havde mod samme Modpart, og som hver især maatte forfølges ved særskilt Stevning o. s. v, ere navnlig ved Domsafsigelsen blevne betragtede som staaende i en vis Forbindelse med hinanden; saaledes sees det, at naar to Landsforvisningssager anlagdes af samme Sagsøger ved samme Domstol imod samme Mand, blev denne dømt til Fredløshed, s. fjörbaugsgarðr, gagnsök. I denne sidste Henseende, saavelsom bl. A. ogsaa med Hensyn til, at der i en af Sagerne kunde begaaes Formalitetsfeil, var det en Fordel at have flere Sager mod samme Part, ligesom man ogsaa herved opnaaede at have et saa meget større Compensationsobject paa Haanden i Tilfælde af Forligs-

forhandlinger. Undertiden var der i Anledning af samme Factum flere Sagsøgere, som hver for sig under særskilte Sager kunde faae Overtræderen idømt f. Ex. samme Bøde, s. útlegð. — Overdragelse af en Sags Udførelse (s. aðili) var gyldig, uagtet man ikke nefnir menn til saka, Ia, 125, ɔ: anfører Modparternes Navne, naar man ikke veed disse, jfr. II, 526[22], III, 400[5]; stefna af sökum, stefna um niðrfall saka, II, 307, stevne En til at have fortabt sin Ret til Sagsanlæggelse. — 2. sakir (eller vígsakir, Ia, 136, eller vegnar sakir, ɔ: Drabssager, Ia, 158 cfr. II, 305), Drabssager, som dannende et fjendtligt Modsætningsforhold mellem Drabsmandens, eller, naar Flere havde deltaget i Drabet, den udvalgte Drabmands Æt og den Dræbtes Æt: *a*, lýritnæmar sakir eller abs. sakir, Drabssager af den Beskaffenhed, at Forbud (s. lýritr) kan nedlægges. Saalænge Frændebøder (Mandebod) ikke vare udredede, maatte en Frænde af Drabsmanden ikke opholde sig sammen med en Frænde af den Dræbte; forlod han ikke Stedet, kunde den Dræbtes Frænde nedlægge Forbud imod at han fortsatte Opholdet der, og begav han sig da ikke bort, kunde han sagsøges til Landsforvisning; undlod den Dræbtes Frænde at nedlægge Forbudet, synes han at have fortabt sin Ret til Frændebøder. Saadant Forbud kunde nedlægges, naar Frændebøderne udgjorde mindst 1 Øre (den laveste Frændebod, s. baugr, altsaa endogsaa af den Dræbtes Frænde i 5te Led imod en ligesaa fjernt Beslægtet af Drabsmanden); Ia, 203, cfr. 49, 135[22], 136, 194, II, 8, III, 3, 303, jfr. AnO. 1850, S. 271. — *b*, uden Hensyn til, om Frændebøder vare udredede eller ikke, kunde stedse, efterat Drabet var begaaet, den Dræbtes Frænde udskyde Drabsmanden eller hans Frænder eller 3 nærmeste Besvogrede (s. sifjar) som Dommere eller Kvidmænd, og en lignende Ret synes Drabsmandens Slægt at have havt; hertil sigte Udtrykkene: ryðja at sökum, réttir (rigtig valgte) at sökum, Ia, 48, 158, 161[1], II, 319, 322, cfr. ogsaa Ia, 178, II, 348, III, 454.

sönghús, 1. Choret i en Kirke, II, 261. — 2. Ia, 19, II, 22, III, 20, synes det at betegne et Capel, forskjelligt fra saavel Kirke som Bedehus (bœnahus).

tala, 1. om Tiendeyderens Opregning af hans tiendepligtige Formue ved Selvangivelsen til Tiende, Ib, 207, II, 49, III, 46. — 2. telja tölur, om Opgjørelse, foretaget af Nabobønder; saal. af Ægtefællernes indbyrdes Formuesforhold, ifølge Opfordring af den af Ægtefællerne, som herved vilde forhindre Indtrædelsen af lovbestemt Formuesfællig, Ib, 46, II, 175; af Ægtefællers Formue, naar Skilsmisse skulde indtræde af den under skilnaðr 3*b* anførte Grund, Ib, 41, II, 169; af Gjældstrællens Gjæld, naar denne var

bleven dræbt og en Frænde af ham ved at betale Gjælden ønskede at erhverve Søgsmaalsrettten for Drabet, II, 337.

telja: tel ek hann óhelgan hafa fallit; t. rétt úr fé; t. varða útlegð; ɔ: erklære, paastaae (navnlig i Stevningen), Ia, 165, Ib, 13, 34, 165, II, 122, 161, 333, III, 498; (jfr. kalla, Ib, 105; láta varða II, 441, III, 437).

teljandi réttr, Ia, 48, 62, rette Optæller (af Slægtskab mellem en Dommer eller Kvidmand og Modparten o. s. v., hvorpaa begrundes en Forkastelse af Dommeren eller Kvidmanden) siges den Stedfortræder for en Part (s. aðili) at være, som er fjernere beslægtet med denne end Næstsødskendebarn, jfr. Ia, 47, 62, s. ryðja, og hvis edelige Erklæring eller Bevidnelse om Slægtskabet og dets Nærhed derfor har en saadan Troværdighed, at han ikke behøver at faae den bekræftet ved sannaðarmenn (s. d. O.), hvilket var nødvendigt, naar han var nærmere beslægtet.

tengdir, Slægtskab og Svogerskab; réttir at t. í kvið (rigtig valgte i Henseende til t.) o. s. v., Ia, 67, 152, 158, 161, 250, Ib, 141, II, 76, 215, 225, 310, 317, 322; særlig om Svogerskab findes det brugt Ia, 201 (jafntengdir); jfr. ogsaa II, 235: at t. ok at frændsemi, der dog maaskee kun er en Pleonasme. Til at antage, at t. ogsaa omfatter aandeligt Slægtskab, er der neppe tilstrækkelig Grund, jfr. dog Maurer, Island, S. 324—325.

tíðir, egl. den kirkelige Gudstjeneste udenfor Messen (= horæ canonicæ), jfr. Keyser, d. norske Kirkes Hist., I, 196; mulig findes det i denne Betydning Ib, 216, II, 58, III, 42 (om Bedehuse), men i Alm. synes det at være brugt om den hele Gudstjeneste, derunder indbefattet Messen, Ia, 17, 18, 21, 22, 132, Ib, 210, II, 19, 20, 21, 24, 26, 27, 52, 58, 269, III, 17, 18, 19, 22, 23, 24, 49, 318, 319. — tíðakaup, den Præsten tilkommende Betaling for t., Ib, 217, II, 60, III, 145, 182, 250. — tíðasókn, at søge t., Ia 15, 25, II, 17, III, 16, 120.

tíund, Tiende, ydedes med omtrent 1 Procent aarlig af al gjældfri Eiendom, Jord eller Løsøre, efter edelig Selvangivelse; fritagne vare de, der vare saa uformuende, at de ikke vare pligtige at betale Thingreiselønsafgift, þingfararkaup; Ib, 205 fl., II, 46 fl., III, 43 fl. Da den lovbestemte Rente var 10 Procent, var Tienden omtrent $^{1}/_{10}$ af Renten; det var dog ikke Meningen, at den kun skulde svares af virkelig frugtbringende Ting, hvorimod der er taget Hensyn til den mulige Indtægt eller Frugt, og i denne Henseende er den ordinaire Rente da lagt til Grund, jfr. Maurer, Ueber d. Hauptzehnt, S. 4—5. Tienden deltes i 4 Dele, til de Fattige i Communen, Biskoppen, Kirke og Præst; Ib, 208 flg., 228, II, 50 flg., III, 47 flg. Paa en Maade var dette dog en Tredeling (jfr. A. D. Jørgensen, den nord

Kirkes Grundlæggelse, Tillæg, S. 62), idet Kirkeeieren skulde opkræve de to Fjerdedele, der vare bestemte til Kirke og Præst og anvende den ene Fjerdedel til Løn for Præsten, Ia, 210, II, 52; i nogle Haandskrifter betegnes disse to Fjerdedele endogsaa begge som henlagte til Kirken, III, 49, 89, 187, 362. Med Hensyn til den Tiende, der var mindre end 1 eyrir, s. skiptingartíund. Tienden udrededes med bestemte Varebeløb eller tildels med Guld eller Sølv, i hvilke Henseender Reglerne vare afvigende for de enkelte Tiendefjerdedele. — Forskjellig fra denne ordinaire Tiende var: tíund hin meiri, større Tiende (svarende til den andetsteds, jfr. ogs. Arnes Chr. R., S. 58, ydede Hovedtiende); den udgjorde udentvivl en Tiendedel af den hele Formue, jfr. II, 61, og fandt Sted i følgende Tilfælde: 1. Enhver var berettiget til, om han vilde, uden Samtykke af sin nærmeste eventuelle Arving (hvilket efter de alm. Regler vilde have været fornødent), een Gang at yde større Tiende af sit Gods; istedetfor den kunde han give et ligesaa stort Beløb i Sjælegaver, Ia, 246, II, 84. — 2. Naar Ægteskab blev indgaaet i visse halvforbudne Grader, var man pligtig til at yde større Tiende som Dispensationskjendelse, Ia, 37, Ib, 30, 31, 60, 238, II, 61, 157, 165, 205, III, 459. Den ordinaire Aarstiende skulde da ydes ligefuldt og afkortes i den større Tiende; som det synes, af Resten af denne tilfaldt derpaa 120 Alen Lovretten i Dispensationspenge (s. lögréttufé): det Øvrige deltes i 4 Dele, hvoraf Biskoppen fik ¼, Lovretten (þingvöllr, s. d. O.) ¼, og det Tiloversblevne skulde Yderen med Biskoppens Samtykke raade for; II, 205. Hvorledes der er blevet forholdt med Fordelingen i Tilfældet 1, findes ikke berørt. Jfr. iøvrigt Maurer, Ueber d. Hauptzehnt, S. 4—16. Flere af Bestemmelserne om meiri tíund ere i Staðarhólsb. betegnede som nýmæli, og efter deres Beskaffenhed i det Hele er det sandsynligt, at den hidrører fra en meget yngre Tid end den ordinaire Tiende.

trygðir, 1. edeligt Fredsløfte, Forsikkring om, at Hevn eller Feide ikke skal finde Sted; saadant Løfte skulde gives af den Dræbtes Æt, naar Frændebøder for Drab bleve betalte, s. niðgjöld; Brud paa t. medførte Forhøielse af den personlige Bod, réttr, og var en af de Sager, hvorom Forlig ikke maatte sluttes uden Lovréttens Samtykke; Ia, 203, cfr. Ia, 205, II, 405 flg. T. var da her Løfte om en fremtidig vedvarende Fred, jfr. Wilda, Strafrecht, S. 179, Joh. Steenstrup, Normannerne, IV, 249. — 2. trygðaeiðr, II, 306, edelig Forsikkring om at (for Tiden) ingen hemmelige Anslag næredes, afgivet under Indledelsen af Forhandlingerne om Bilæggelse af Strid; s. eiðfall.

tunga, dönsk, den danske Tunge, det fælles nordiske Sprog, der

taltes af Danske, Svenske, Nordmænd og Islændere; som ensbetydende hermed bruges vár tunga, Islændernes Sprog; Ia, 172, II, 338, III, 448; Ia, 173, II, 340, III, 450, cfr. II, 74—75, s. iøvrigt ovenf. S. 576. I Modsætning hertil tales der om Engelskmænd, eller de, hvis Sprog man ikke i Island kjendte — hvilket maaskee nærmest maa forstaaes saaledes, at det engelske Sprog dog ikke regnedes til de ukjendte — II, 98; cfr. Ia, 229, II, 75 (»engelske Mænd eller de, som ere endnu mindre bekjendte her»),

tvíkvenni, tvíkvæni, Bigami, Ib, 240, II, 196. Under t. indbefattedes ethvert Slags Bigami ɔ: ethvert Tilfælde, hvor en gift Person indgik Ægteskab, uden at det første Ægteskab var hævet enten ved Ægtefællens Død, eller — hvad udtrykkelig fremhæves, II, 196 — ved lovlig Skilsmisse. Straffen for t. var Landsforvisning, og Børnene af det sidste Ægteskab vare ikke arveberettigede, hvorfra dog en Undtagelse gjaldt, naar den, der havde en Kone i Island, giftede sig i Norges Konges Rige, i hvilket Fald Børnene af dette sidste Ægteskab kunde tage Arv i Island, l. c.; Ia, 226, II, 70.

tökuvætti, Ia, 104, Vidnesbyrd om at En har modtaget (her: Bemyndigelse af Goden til at nedlægge Forbud).

umboð, Bemyndigelse (bióða um, give Bemyndigelse), 1. i Alm.: Overdragelse af et Hverv til en Anden, f. Ex. at vogte Ens Hest, Ib, 64, II, 246; at samle Ens Faar, Ib, 155; jfr, ogsaa II, 482. — 2. Fuldmagt i egentlig Forstand, ɔ: Bemyndigelse til, paa Fuldmagtsgiverens Vegne at træde i Retsforhold ligeoverfor Trediemand, Ia, 137, 140, Ib, 42, 127, 146, II, 147, 170, 219, 273, 274, 278, 518, 528, III, 398, 401 o. s. v. Som ensbetydende med at bjóða um bruges undertiden: at selja öðrum i hönd, selja mál, Ia, 137, Ib, 42, 146, II, 170, 273, 526, 527, III, 400. Til med Maurer, Die ármenn d. altnorweg. Rechtes, i Sitzungsberichte 1879, S. 61, at antage Bestemmelsen II, 525, III, 398 (om umboð fra Harpuneren til at indkræve hans Andel i Hval), der stemmer med Sprogbrugen i de ovenanførte Steder, for corrumperet, er der udentvivl ikke Grund. — Naar man reiste til Udlandet, kunde man overdrage til en Anden at varetage sine Formuesanliggender, og denne Bemyndigelse var gyldig ligeoverfor den Bortreistes eventuelle Arvinger i 3 Vintre; efter den Tid havde de eventuelle Arvinger Ret til at tiltræde Bestyrelsen, Ia, 128, II, 76, 96. Den, som havde under Bevaring Eiendele, tilhørende en Person, som var udenlands, kunde paa dennes Vegne stevnes til deraf at udrede Underholdningspenge til de Slægtninge, den Fraværende var pligtig at forsørge, Ib, 18, II, 129, s. iøvrigt aðili, byskup, land.

uppsaga, Fremsigelse, Kundgjørelse: 1. Lovsigemandens aarlige Lovforedrag, Ia, 216[5],[9]; s. lögsögumaðr, segja upp 3. I Stedet Ia, 150[4], II, 316 hedder det, at Lysning (s. lýsa 2) angaaende tilføiede Saar m. m. maa skee samme Dag, Natten efter og endnu i to Dage og to Nætter, hvorefter tilføies: þá er lýst fyrir hina þriðju sól sem at kveðr í uppsögu ef þat er rétt skilit er þar kveðr at. Ved uppsögu i dette Sted sigtes ikke, som det tildels tidligere har været antaget, til et nu tabt Afsnit af Grágás, men, jfr. Maurer, Graagaas, S. 53 flg., til Bestemmelser, som findes i selve vor Text af Grág., hvor Regler om Lysning før 3die Sol findes Ia, 150[17], II, 308 o. s. v. Vi antage, at Stedet, der i Staðarhólsb. betegnes som nýmæli, er en særskilt Lov, maaskee fremgaaet ifølge en Anmodning fra private Parter til Lovretten om Afgjørelse af et Retsspørgsmaal (s. lögrétta *b.*) Det Lovretten forelagte juridiske Spørgsmaal er da gaaet ud paa, hvorledes Ordene »før 3die Sol» i uppsögu ɔ: Lovforedraget, som det netop var blevet holdt, eller sædvanlig pleiede at lyde, eller som det i den seneste Tid var blevet optegnet — skulde forstaaes, og ved at afgjøre dette Retsspørgsmaal, har Lovretten tilkjendegivet, at paa den anførte Maade ere »de ommeldte Ord i uppsögu (taget i samme Betydning som anført)» rettelig at forstaae. Det er udentvivl denne af Lovretten vedtagne Lov, som vi have paa det omhandlede Sted, Ia, 150, II, 316, idet den, formedelst den store Stræben efter Nøiagtighed i Gjengivelsen af Lovene, jfr. Ia, 209 (s. lögsögumaðr), er bleven optagen i Lovsigemandens derefter holdte Lovforedrag, saavelsom i vor Text, med netop de samme Ord, hvormed den er bleven vedtagen af Lovretten. Maurer har l. c. ment, at der ved uppsögu i det anførte Sted sigtes til Hafliðaskrá (s. fyrirsögn), som altsaa særlig skal være blevet betegnet ved Navnet uppsaga; for at u. skulde have denne Betydning haves dog ingen Hjemmel, jfr. ogsaa mine Bemærkninger AnO. 1873, S. 212. — 2. Kundgjørelse paa Leidthingene eller Vaarthingene, Ia, 176, II, 345, III, 452, s. segja upp 2. — 3. Domsafsigelse, Ia, 85, II, 281.

uppsátseyrir, Betaling (af 9 Alen), som Føreren (stýrimaðr) af et Skib skulde udrede til Grundeieren for Benyttelse af Grunden til derpaa at lade optrække og opsætte Skibet, Ib, 71; u. var forskjellig fra hafnartollr, Havneafgift, som Alle, med Undtagelse af Nordmænd, skulde udrede med 1 Alen Vadmel til Grundeieren for Skibets Henliggen i Havn, l. c.

útlagr, 1. henfalden, forbudt; búðir ú., Ia, 112. — 2. strafskyldig til Bøder; ú. 3. mörkum, eller abs. ú., skyldig til at udrede Tremarksboden, Ia, 4, 17, II, 2, 18, III, 2, 17. — útlagast, at ifalde Tremarksboden, Ia,

213, Ib, 70, 118, 119, 156, II, 105, 495, 497, III, 416; útleggjast, d. s., II, 114. s. útlegð.

útlegð, 1. *a*, Udredelse i Alm.: lögréttufé ok aðrar útlegðir (hvor altsaa Dispensationsgebyr ved Ægteskab i halvforbudne Grader betegnes som ú.), II, 164; — *b*, Bøder i Alm.: 3 marka sakir ok útlegðir, Ia, 36, II, 45, III, 41, hvor ú. sees at have et videre Begreb end Tremarkssager, cfr. 2. nedenf., og da vel har omfattet f. Ex. álög 1, jfr. Ia, 15, II, 17, III, 15, o. s. v. — 2. (sædvanligst:) den almindelige Straffebøde (forskjellig fra réttr, niðgjöld, áfang, álög, áverk, harðafang, handsalsslit, saavelsom fra de Bøder, der i enkelte særlige Forhold fandt Sted: paa 6 Mark, Ib, 37, 51, 53, II, 164, 183, 194; paa 12 Mark, Ib, 37, 207, II, 49, 164, III, 46; paa 12 Øre til Kirken, Ia, 8, 11—12, II, 9, 13, III, 8, 11; s. ogsaa byskup). Forhen sees der at have været ú. paa 1½ Mark og paa 4 aurar, men efter II, 505 skulde ú. altid udgjøre 3 Mark; ved Siden heraf forekommer endnu ú. paa 4 Øre, Ib, 65, II, 33, 248, men hvor ú. omtales abs., maa derved altid forstaaes Tremarksboden: 3 marka ú., Ia, 139, II, 277, III, 412; (istedetfor útlagr, útlegð, bruges ofte sekr 3 mörkum, 3 marka sekt, s. sekr, sekt). Halvdelen af ú. tilfaldt Sagsøgeren, den anden Halvdel tilkom Lovsigemanden, naar den idømtes paa Althinget eller paa Vaarthinget i det Thinglag, hvortil han hørte; idømtes den paa Vaarthinget i andre Thinglag, tilfaldt den Thinglagets Beboere, Ia, 117, 209, 217; (særegne Regler findes dog Ia, 73, Ib, 121, II, 452); — útlagr sinni ú. við hvern, Ib, 113, II, 478, jfr. ogsaa Ia, 62, 137, II, 273, ɔ: kan af hver af de forskjellige Sagsøgere paastaaes dømt til ú, altsaa til ligesaa mange Gange 3 Mark som der er Sagsøgere. Ú. maa betragtes som en offentlig Bøde, og den var den tredie Hovedstrafart ved Siden af Fredløshed og Landsforvisning; disse sidste kom til Anvendelse ved enhver noget betydeligere Lovovertrædelse, medens mindre Retskrænkelser straffedes med ú; paa den anden Side var den almindelige Regel, at enhver Overtrædelse blev straffet, og at Straffen, hvor den ikke udtrykkelig var bestemt, var ú.; II, 505, cfr. Ib, 161, II, 236. Til de saaledes strafbare Overtrædelser, hvorfor Tremarksboden udrededes, hørte ogsaa Contractsbrud; f. Ex. ikke at betale contractmæssig Gjæld til vedtagen Termin, eindagi, Ib, 141, II, 208—209, cfr. ogsaa Ib, 199, II, 222; (for Misligholdelse af Handel om Jord, Godedømme og Skib var Straffen endog Landsforvisning, Ib, 75, s. ogs. festar). — Ordene útlagr, útlegð o. s, v. maa udentvivl afledes af liggja, leggja, ikke af lög; Betydningen Udredelse, Bøder er vistnok den oprindelige, hvoraf senere er fremstaaet Betydningen Fredløshed, til hvilken Forstaaelse af

Ordet ikke findes Spor i den islandske Ret efter Grág. (derimod vel i Stykket Ia, 205, II, 404, der angaaer norsk Ret); naar útlegð ikke betaltes, kunde dog Reglerne om dómrof (s. d. O.) medføre Straf af Landsforvisning eller Fredløshed. Herefter antage vi, at det er en Levning af den ældre Betydning af Ordet, som findes i det af Fr. Brandt, Nordmændenes gamle Strafferet, S. 5, Not., citerede Stedi Gulath. L. c. 171, ligesom ogsaa en Overgang fra den ældre til den yngre Betydning vil kunne søges i det af v. Amira, d. altnorweg. Vollstreckungsverfahren, S. 45 flg., Udviklede om útlegð i den norske Ret som en mildere Art af Fredløshed.

útlendr maðr, Udlænding; hertil henregnedes ogsaa Nordmænd, Danske og Svenske, Ia, 172, II, 338, III, 448. Medens Ret til, naar Arvingen var i Udlandet, midlertidig at tage Arv i Besiddelse med Ret til Frugterne af den, efter de almindelige Regler tilkom den nærmeste tilstedeværende Slægtning, Ia, 226, II, 70 (jfr. arfr. 1, c.), kunde en Udlænding ikke faae Arv udleveret undtagen naar han var selve den rette Arving, Ia, 239, II, 98—99, cfr. Ib, 195, III, 464; iøvrigt skjelnedes i denne Henseende mellem Norske, Danske og Svenske, der, naar de kom til Island, havde samme Ret som Indlændinge til at faae udleveret en dem i Island tilfalden Arv, og andre de mødende Udlændinge, som ikke kunde faae en dem der tilfalden Arv udleveret fra den, som efter de gjældende Regler havde taget den i Besiddelse, med mindre de vare Fader, Søn eller Broder til Arveladeren, og derhos tidligere havde været i Island, hvor den Afdøde og de da havde vedkjendt sig hinanden, Ia, 229, II, 74—75; lignende Regler gjaldt om Søgsmaalsret for Drab, Ia, 172, II, 338, III, 448. En Udlænding af dansk Tunge havde Adgang lige med en Indlænding til af Goden at udnævnes til Dommer i Fjerdingsretterne; andre Udlændinge kun, naar de havde været 3 Aar i Island, Ia, 38. Et Ophold i Island af 3 Aar var ogsaa Betingelsen for en Udlændings Tiendepligt (uden at der her skjelnes mellem, om han var af dansk Tunge eller ikke); dog indtraadte Tiendepligten strax, naar han før den Tid satte Bo, Ib, 211, II, 54, III, 50. Paa et enkelt Sted omtales iøvrigt som útlendr en Mand fra Udlandet, der har nedsat sig som Bonde, Ia, 173, II, 340, III, 450. Nordmænd (noregsmenn) vare fritagne for Havneafgift, s. uppsátseyrir. En særlig Domstol kunde nedsættes i Anledning af visse Overtrædelser, begaaede af Udlændinge, s. dómr. Jfr. forøvrigt vágrek.

váði, Ulykke, ulykkelig Hændelse, II, 370; váðaverk, Vaadesgjerning; engi skulu vera váðaverk, Ia, 166, II, 334, ɔ: Intet, som skeer ved et Menneskes frie Handling, skal betragtes som váðaverk (straffrit), men derimod som udøvet med Forsæt; herved tænkes da navnlig paa, at uagtsom Le-

gemsbeskadigelse straffedes som om den var forsætlig; Reglen anvendtes ikke, naar en Hest beskadigedes ved Uagtsomhed (handvömm) imod Brugerens Villie, hvilket betragtedes som váðaverk og straffrit, dog kun, naar Brugeren erstattede Skaden inden 14 Dage, II, 208, cfr. III, 54.

vágrek, Vrag; herved forstodes Skibstømmer — tilhugget eller tilskaaret Tømmer — Varer eller Gods, som har været i Menneskers Besiddelse og opdriver fra Havet enten med de Forulykkedes Lig eller under saadanne Omstændigheder, at Alle de, der have været paa Skibet, maae antages at være forgaaede; til v. henhørte ogsaa Godset, om end de Skibbrudne bleve reddede, naar det af Havet var saaledes blandet sammen, at Ingen vidste, hvad der var hans. Med Hensyn til mulige Eieres, være sig Udlændinges eller Indlændinges Ret til at erholde v. udleveret, vistes der fuld Humanitet; Grundeieren skulde opbevare det, bære Ansvar derfor mod at nyde Frugterne deraf, oplyse det fra Lovbjerget og udlevere det til Eierne, Indlændinge eller Udlændinge, som godtgjorde deres Eiendomsret dertil. Naar Eierne eller deres Arvinger ikke meldte sig inden 3 Aar, tilfaldt v. Grundeieren; Ib, 133, II, 534. Naar Forstrandsretten tilkom en Anden end Grundeieren (s. reki), var det altid denne Sidste, hvem den omhandlede Ret tilkom, forsaavidt ikke Andet udtrykkelig var vedtaget, II, 514, III, 385.

valdsmaðr, III, 400 (þingeyrabók), et udentvivl fra den efter Fristatens Undergang indførte norsk-islandske Lovgivning (Járnsíða, c. 1, o. s. v.) hentet, ved Afskriverfeil indløbet Udtryk istedetfor det ellers overalt i Grág. brugte goði, som ogsaa findes i Parallelstedet II, 527.

vápnatak; dette Ord bruges som ensbetydende med þinglausn eller þinglausnir, Thingets Slutning, f. Ex. Ia, 11[27],[31], II, 13[11],[15], III, 11[2],[6] (hvor v. og þinglausn bruges iflæng); 14 Nætter efter v. (eller efter þinglausn, l. c., eller efter þing, II, 504, efter sóknarþing, Ia, 117) var den almindelige Frist for Dommes Opfyldelse; saaledes lød f. Ex. Dommen i en Gjældssag eller Tiendesag paa at Betaling skulde skee 14 Nætter efter v.; Ib, 147, 213, 214, II, 57, 224, III, 53; s. fremd. Ia, 13, 83, 84, 112, 232, Ib, 6, 13, 37, 68, 87, II, 15, 79, 110, 123, 164, 446, III, 498. Hvad der forstodes ved v., findes ikke forklaret. Naar J. Erichsen i Arnesens isl. Retterg., S. 592, og Andre med ham, have antaget, at det bestod i ved Thingets Slutning at tage sine Vaaben, som man under Thingtiden ifølge den vedtagne Skik havde lagt fra sig, da tale overveiende Grunde imod, at der i ældre Tider i Norden har været en saadan Skik, eller at det har været forbudt at bære Vaaben paa Thinge, jfr. E. Hertzberg, d. ældste norske Proces, S. 151 flg.

Efter Annalerne er det vel i 1154 blevet forbudt at bære Vaaben paa Althinget, men til denne, neppe i Praxis (jfr. bl. A. en Beretning fra 1234 i Sturlungas., I, 327) overholdte Bestemmelse, der er yngre end Hovedbestanddelene af Texten af Grág., findes ikke Spor i Grágás; der fastsættes Bødestraf for den Part, som begiver sig til Fjerdingsretten med større Følge end 10 Mænd, men at disse skulde være ubevæbnede omtales ikke, Ia, 53; leilighedsvis nævnes Sværdsliberboder paa Althinget, Ia, 176, II, 347, III, 453; der findes Straffebestemmelser for Saar og Drab paa Thinge, men at derved tillige skulde være overtraadt et Forbud mod Vaabenbyrd paa Thinge antydes ikke, Ia, 176—178, II, 345, 347, 353, III, 452—454. Hertil kommer, at Vaabentag fra gammel Tid andetsteds i Norden maa antages at have bestaaet i, at man slog eller stødte Vaabnene sammen, idet Thingmændene herved stadfæstede Beslutninger paa Thinge, jfr. Svend Grundtvig, Om de gothiske Folks Vaabened, S. 66 flg., og der maa gives den nævnte Forfatter, l. c., S. 73 flg., Medhold i, at det er lidet sandsynligt, at v. skulde i Island have havt en saa væsentlig forskjellig Betydning som anført fra den, som det havde andetsteds. At det i Island er gaaet ud paa en Stadfæstelse af det paa Thinget Foregaaede eller Noget af dette, kan dog ikke antages, jfr. ogsaa Maurer, i Germania XVI, 327—328 Efter de detaillerede Bestemmelser om Lovrettens og Domstolenes Virksomhed, og efter det hele System var der ikke Plads for nogen paafølgende Sanction ved Thingets Slutning fra Thingmændenes Side; denne Betragtning taler ogsaa imod den af Maurer senest i »Island« S. 168, udtalte Mening, at v. i Tiden før 1154 maaskee har været sat i Forbindelse med Lovsigemandens Forkyndelser ved Althingets Slutning (s. segja upp.), som sluttende sig collectivt til alle i Thingtiden fattede Beslutninger. Det Sandsynligste er vistnok, at v. vel er af Nybyggerne fra Norge overført til Island og der udøvet paa lignende Maade som i Norge, navnlig ved at slaae Vaabnene sammen, men at denne Handling i Island er gaaet over til alene at være et Symbol paa Thingets Slutning. En saadan Ceremoni eller Skik, der da har fundet Sted umiddelbart efter den udentvivl af Goden eller Lovsigemanden udtalte høitidelige Erklæring om, at Thinget nu var sluttet (s. þinglausn) — hvorved det bliver forklarligt, at v. og þinglausn bruges som enstydige — kan meget godt have existeret, uden at Regler derfor ere blevne givne, eller den Maade, hvorpaa der i saa Henseende forholdtes, er blevet omtalt i Grág.; jfr. om dennes Taushed i et lignende Tilfælde AnO. 1873, S. 199. — I den norske Betydning som Stadfæstelseshandling omtales v. i det i Norge forfattede Stykke Ib, 196,

III, 465. E. Hertzberg, l. c., S. 152, afleder v. af taka, vedtage, altsaa Vedtagelse ved Vaabnene.

vara, Vadmel, Ib, 217, II, 58, 61, 289; Ia, 21, 241, Ib, 68, II, 24, 91, III, 22; vöruvirðr eller til vöru virðr, ansat til Taxt i Forhold til Vadmel, Ib, 217, II, 58, III, 183, cfr. Ia, 129—130, II, 265; s. lögeyrir.

várþing, Foraarsthing, var det locale aarlige Thing i hvert af Landets 13 Thinglag, og bestod af 2 Afdelinger, sóknarþing og skuldaþing, s. disse Ord. Det maatte ikke begynde førend ved Udgangen af 4de Sommeruge (tidligst 7. Mai) og sóknarþing skulde være sluttet ved Udgangen af den 6te Sommeruge (senest 27. Mai), Ia, 96. Det skulde i Alm. ikke vare længere end en Uge, ikke kortere end 4 Dage, l. c., hvilke Tidsbestemmelser dog maaskee alene sigte til sóknarþing, cfr. ogsaa Ia, 97; skuldaþing har sandsynligvis varet meget kort, f. Ex. en til to Dage, jfr. dog Maurer, Island, S. 179; s. gjalddagi. V. synes jevnlig at være begyndt Løverdagaften, Ia, 27, II, 33, 36, III, 30, jfr. ogsaa II, 225, cfr. 488, og sóknarþing at være sluttet Onsdag (hvilket saaledes stemmer med Reglen om en Varighed af 4 Dage), Ia, 125, cfr. 117. Det hævedes da ved Middag, Ia, 107. Thinget afholdtes af de til Thinglaget hørende 3 Goder, Ia, 96, 99, af hvilke en skulde den første Aften indvie Thinget, Ia, 97 (s. þinghelgi); der dannedes derpaa en Vaarthingsdomstol (herom ofte Udtrykket várþing, ogsaa dómr, dómendr), bestaaende af 36 Dommere, hvoraf hver Gode udnævnte 12, Ia, 98, og som var Værnething for dem, der hørte til Thinglaget, saaledes at man kunde vælge, om man vilde anlægge Sagen der eller ved Fjerdingsretten paa Althinget (s. dog fyrnast); naar To i Forening havde Søgsmaalsretten (aðild, f. Ex. i Drabssag flere lige nær Beslægtede, cfr. Ia, 168, II, 335), skulde den raade, som vilde anlægge Sagen ved Fjerdingsretten. Jfr. Ia, 99, 109, II, 356, 456, 505. Blev En, der hørte til et andet Thinglag, stevnet til Vaarthinget, kunde Protest nedlægges, s. lýritr, Ia, 96, 99, 102 flg., II, 356. Thingmændene (þingheyjendr) kunde vedtage Regler for Thingordningen (þingsköp, navnlig Procesmaaden) paa Vaarthinget, naar de blot ikke tog noget bort af de paa Althinget gjældende Regler, hvorimod de kunde gjøre Tilføielser til disse, Ia, 98; at Vaarthingene iøvrigt have udøvet nogen autonomisk Virksomhed sees ikke; forsaavidt Taxter paa Varer der ere blevne fastsatte, s. lag, skuldaþing, þinglag. — ef várþing eru eydd, II, 456, 505, hævede, sluttede, ɔ: naar Aarstiden er saavidt fremskreden, at Vaarthingene allerede ere afholdte.

vatn, halda undir, holde under Daab, Ia, 47, 158 (cfr. II, 318).

vatnfasta, saadan Faste, at man blot nød Vand (jfr. Keyser, d. norske Kirkes Historie, I, 198), Ia, 31, III, 217.

váttbærr, vidnedygtig, den, som kan afgive gyldigt Vidnesbyrd, Ib, 44, II, 172.

váttnefna, Opfordring til Personer om at være Vidner til Noget, der foregaaer eller skal foregaae. Naar flere Retshandlinger foretoges efter hinanden, maatte der ved hver af dem paakaldes Vidner; men den, som lyste Legemsfornærmelser for Nabobønder, kunde dog hafa eina váttnefnu, ɔ: kun eengang paakalde Vidner, naar han traf alle Nabobønderne samlede, II, 315; ligeledes Harpuneren, naar han gav en Anden Fuldmagt til at indfordre paa Althinget hans Andel af de af ham harpunerede Hvaler hos alle dem, som skulde have saadant skotfé med til Thinget, og han da ikke nævnte dem, hos hvem Indkrævningen skulde skee; nævnte han dem ved Navn, maatte han give særskilt Fuldmagt for hver Enkelts Vedkommende og da hver Gang særskilt paakalde Vidner, II, 526, III, 400; naar Sagsøgeren for Drab tilkaldte Vidner paa, hvilke Banesaar der fandtes, kunde han hafa eina v., men han kunde ogsaa, om han vilde, paakalde Vidner med Hensyn til hvert enkelt Banesaar, II, 310.

váttorð, Vidnesbyrd, Vidneudsagn, Vidnebevis, Ia, 20, 107, Ib, 144, 250, II, 23, 218, 289, III, 21.

váttr, Vidne, s. vætti.

veð, Pant i Ting — Jordeiendom eller anden Gjenstand af Værdi (gripr) — som forbliver i Skyldnerens Besiddelse; Ordet v. betegner saaledes Underpant (Hypothek); Haandpant omtales ikke. V. omtales navnlig som stiftet i Anledning af Tingens Salg, idet det da vel var en Del af Kjøbesummen, som herved sikkredes, Ib, 98 flg., II, 432 flg., men kunde vistnok ogsaa finde Sted i anden Anledning; jfr. Ia, 85, 114, Ib, 151, II, 227-229. Overenskomsten derom skete ved Haandtag, og Pantet skulde i Alm. forevises Vidnerne, hvorefter Lysning maatte skee for 5 Nabobønder og tildels tillige fra Lovbjerget; i nogle Tilfælde maatte Lysningen fra Lovbjerget gjentages hvert 3die Aar; Ia, 114, Ib, 99, II, 228, 433, 434; naar de anførte Regler ikke iagttoges, erhvervedes ingen Panteret og Fordringshaveren synes endog at have tabt sin Fordring, II, 445. Naar Gjælden ikke betaltes i rette Tid, var Tingen forveði, forfalden, og Panthaveren erhvervede da efter Vurdering en saadan Del af den pantsatte Ting, som svarede til den dobbelte Værdi af Gjældens Beløb, Ib, 99, 100, II, 229 433, 434, jfr. Ib, 143, II, 217. Ved Executionsret eller Concursret (skuldadómr) gik Pant forud for anden Gjæld, men her fik Panthaveren, naar Boet var insol-

vent, kun en saa stor Del af Pantet, som svarede til hans Fordring; ved at indbetale hvad Tingen var mere værd end der tilkom ham, kunde han opnaae at erhverve Tingen; Ia, 115, Ib, 151, II, 227, 434. Naar To betingede sig Pant (veðmæla sér) i samme Ting, gjaldt kun den første Pantsætning, Ia, 114, Ib, 151, II, 227. Panteretten kunde overdrages til en Trediemand, Ib, 99, II, 434. — Forskjelligt fra v. var dels landsvirðingar (s. d. O.), dels Overdragelse af Jordeiendom imod fremtidig Forsørgelse for sig selv eller Andre, saaledes at Forsørgelsesbyrden paahvilede Eiendommen, II, 444, dels det Tilfælde, at Skyldneren overdrog Jordeiendom til Fordringshaveren med Forbehold af at indløse den ved at betale sin Gjæld; naar da ikke dennes hele Beløb betaltes paa Forfaldsdagen, blev Eiendommen Fordringshaverens; saadan Overenskomst behøvede ikke at lyses; II, 444—445, s. lýsa.

veðmáli, Overenskomst, hvorved en Ting pantsættes; undertiden betegnes derved selve Panteretten; Ia, 85, 114[19], II, 433[16],[19],[21]; i Udtrykket: sýndr sé váttum v., Ia, 114[24], II, 433[17], seer det næsten ud som om Ordet er brugt i samme Betydning som griprinn, II, 228[18], den pantsatte Ting.

véfang (af vé negat. og fang, altsaa egentl. Ikke-Udbytte, Resultatløshed) var en Fremgangsmaade, som brugtes, naar der mellem Dommerne i en Ret o. s. v. var Uenighed om Resultatet; de skiftede da Pladser, saaledes at de, der havde samme Mening, sade sammen, medens de modstaaende Partier dog vare saa nær hinanden, at de kunde opfatte hinandens Tale; det Parti, som vilde give Sagsøgeren Medhold, skulde derpaa opfordre det modsatte Parti til Lodkastning om, hvilket af Partierne først skulde mæla véfangsmálum, ɔ: afgive de til v. henhørende Erklæringer; hvert Parti for sig skulde da tilkjendegive, hvilken Dom de vilde afsige, tilbyde det modsatte Parti at slutte sig til denne Dom, og opfordre det til Tilslutning, samt derefter aflægge véfangseiðr, Ed paa at de vilde afsige den Dom, som de ansaae stemmende med Loven, idet de derhos skulde angive, hvorpaa de begrundede deres Mening, og endelig skulde hvert af Partierne afsige sin Dom i Sagen; der stod altsaa to modsatte Domme imod hinanden, og for at bringe Sagen til Afgjørelse maatte derpaa saavel Sagsøgeren som den Sagsøgte hver for sig indstevne de to Moddomme til høiere Ret, idet hver af dem paastod de Dommere, som havde dømt ham imod, idømt Tremarksboden, hvilken saaledes ved endelig Dom de Dommere ifaldt, som ikke fik Medhold. Jfr. Ia, 75—77. Til Forklaring af Tanken ved v. maa bemærkes, at Reglen i de ældre Tider udentvivl altid var, at en Dom ikke kunde afsiges uden med Enstemmighed, og som et Supplement

til denne Regel, der kunde medføre store Ulemper, maatte en Fremgangsmaade, som den fremstillede, have Betydning, idet Dommerne derved bragtes til alvorlig at overveie, om de vilde fastholde deres Meninger, og en Modvægt saaledes dannedes mod en for stor Tilbøielighed til indbyrdes afvigende Opfattelser; jfr. ogsaa herved en Bemærkning om norsk Ret, AnO. 1873, S. 173. V. var, som det fremgaaer af det Anførte, ikke et Mindretals Dissents ligeoverfor Flertallets Afgjørelse, men betegner — ligesom Ordet véfengja, at foretage v., — *a*, overhovedet en Domstols Afsigelse af Moddomme: véföng þau er hér verða; þar er véföng eru, I a, 78, 83; dómendr hafa véfengt, I a, 83, cfr. 101; hin véfengnu mál, II, 493, jfr. ogsaa I a, 75, I b, 86, II, 459; — *b*, hvert af de ligeberettigede, modstaaende Partiers Uenighedserklæring: vera saman at v., I a, 75, 76; með hvárum hann mun vera at v., I a, 76; hvat þeir munu hvárir til v. bera, I a, 76; ek mun þat véfengja, sst. V. findes omhandlet med Hensyn til: 1. Fjerdingsretterne; det hedder her: »dersom der er Sager, hvori de (ɔ: Dommerne i Fjerdingsretten) ikke blive enige om deres Dom, skulle de véfengja; de skulle ikke ganga til véfangs færre end 6«; I a, 75. Disse Ord maae naturligen forstaaes saaledes, at det er hele Retten, der skal véfengja (ɔ: véfengja *a*), og da der derhos ikke her, som ved 3 og 4 nedenfor, findes nogen Bestemmelse om, at Flertallet nogensinde skal gjøre Udslaget, maa Meningen være, at der til Afsigelse af Fjerdingsrettens Domme fordredes Enstemmighed (= hin gamle Regel), saaledes at v. fandt Sted, om end Minoriteten kun bestod af Een. Til Bestyrkelse heraf kan ogsaa anføres, at naar en Dom, hvorom der var Enighed, af en af Dommerne afsagdes (s. reifa), skulde alle de Øvrige erklære sin Samstemning; taug Nogen og ikke afgav saadan Erklæring, straffedes han med Landsforvisning, I a, 75; ɔ: man havde ikke Lov til at lade være at stemme; enten skulde Alle udtrykkelig erklære sig enige, eller ogsaa skulde v. finde Sted; cfr. I a, 213². Udtrykket ganga til v. maa forstaaes om at skifte Pladser for at foretage v., altsaa i det Væsentlige som ensbetydende med véfengja, og efter Constructionen er det hele Retten, der saaledes skal ganga til v.; forsaavidt det bestemmes, at Dommerne skulle foretage v. ikke færre end 6, maa herved forstaaes, at Retten, naar v. fandt Sted, ikke maatte være sat med et mindre Antal Dommere (af Rettens 9 Medlemmer) end 6, hvilket er en Anvendelse af den almindelige Regel om det mindste Antal Dommere, som overhovedet fordredes for at en Fjerdingsretsdom kunde være gyldig, s. fjórðungsdómar. (Maurer, der antager, at hver Fjerdingsret bestod af 48 Dommere, har forstaaet det her omhandlede Sted om en Minoritet af 6, Entsteh. d. isl. Staates, S. 187—188, isl. Overs., S. 169—170, Island, S. 175; jfr. ogsaa

Arnljótr Ólafsson i Víkverji, 1874, S. 93). Naar v. fandt Sted i en Fjerdingsret, indbragtes Sagen for Femterretten, s. fimtardómr. — 2. Vaarthingsretterne; her hedder det: »dersom de (Dommerne) ikke blive enige, skulle de véfengja og ganga til véfangs ikke færre end 6«; det tilføies, at de skulle forholde sig med v. som ved Fjerdingsretten; at Flertallet nogensinde skulde gjøre Udslaget, omtales ikke; Ia, 101. Ogsaa her maa Enstemmighed antages at være bleven fordret, og de sidstanførte Ord maa ligeledes her forstaaes ikke om en dissentierende Minoritet, men om det Antal Dommere, der i det Hele skulde være tilstede i Retten; da Antallet af Dommerne i Vaarthingsdomstolen var 36, er Tallet 6 forholdsvis ringe; muligen er der indløbet en Feil, idet man ved en Reminiscents er kommen til at anføre Reglen med omtrent de samme Ord som ved Fjerdingsretterne. — 3. Eng- og Afretsdomstolene. Her findes en udtrykkelig Bestemmelse om, at Flertallet skal gjøre Udslaget, Ib, 86, II, 459, 493, men naar der netop var lige mange Stemmer for hver Mening (altsaa i Engretten, der bestod af 6 Dommere, 3 mod 3, i Afretsdomstolen, bestaaende af 12 Medlemmer, 6 mod 6), skulde v. finde Sted, saaledes at altsaa ingen Afgjørelse opnaaedes, hvorimod Sagen da maatte indbringes for Fjerdingsretten; l. c. — Om hreppadómr bestemmes, at Afgjørelsen skal skee efter Flertal, og naar der var lige mange Stemmer for og imod, skulde Dommen gaae ud paa Domfældelse, Ib, 176, II, 254. For de øvrige særlige Retters Vedkommende findes ingen Bestemmelse om Flertalsafgjørelse eller om v. — 4. I Lovretten toges i Sager, der henhørte under lögrétta *b*, Beslutning ved Stemmeflerhed, Ia, 214, men naar Mindretallet bestod af mindst 12, skulde baade disse, og et ligesaa stort Antal af Flertallet og endvidere en til, eller to, dersom Lovsigemanden hørte til Mindretallet, aflægge Vefangs-Ed, Ia, 214—215. I Sager henhørende under lögrétta *d* (Bevillinger) fordredes Enstemmighed; opnaaedes den ikke, nægtedes Bevillingen. — I Femterretten fandt ikke v. Sted og Afgjørelse skete ved Stemmeflerhed; naar der var lige mange Stemmer, blev den Sagsøgte domfældt o. s. v., Ia, 83. Kvid- og Vidneudsagn afgaves efter Flertal, men Mindretallet erklærede, at det var uenigt, Ia, 57, 64.

veiðr, Fangst ved Jagt eller Fiskeri. 1. Paa Landjorden tilkom v. Grundeieren, naar den ikke var afhændet fra Grunden, Ib, 122, II, 506. Enhver kunde dog tage Fugle eller stange Fiske, som netop vare paa hans Vei, naar han passerede en Andens Grund; ogsaa kunde Enhver hvorsomhelst fange Bjørne (Isbjørne), Ræve, Ørne, Ravne o. s. v., visse Smaafugle, dog ikke Ryper, Ia, 31, II, 40, 507, III, 34. Fuglefangst paa egen Grund var

indskrænket i Nærheden af Andens eggver, Æglægningsplads, II, 507. — 2. I Havet; Begrebet v. var her indskrænket, idet derunder kun indbefattedes hvad der paa Baad førtes i Land, ikke hvad der bugseredes i Land (flutningr); Grundeieren havde en Ret til v. og til flutningr i en Del af Søterritoriet nærmest Grunden, s. reki. — 3. I Indsøer havde Enhver Ret til v. udfor sin Grund. Den gamle Vandseng og de tilgrændsende Grundeieres Ret indtil Midten af Vand (Aa) havde vel Betydning i flere Henseender, f. Ex. ved Aaløbs Forandring, Opstaaen af Øer, o. s. v., Ib, 97, 98, II, 464, 470, 471, 512, III, 381, men til at antage, at Grundeierens Ret til v. i Indsøer har strakt sig til Midstrømslinien er der ingen Føie; om Fiskeriet i Mývatn tales II, 32. — 4. I Aaer tilkom v. de tilgrændsende Lodseiere, men dette var ikke en Ret, der for hver af de paa begge Sider tilgrændsende Grundeiere strakte sig til Aaens Midte, hvorimod v. tilkom disse at ódeildu, udelt; jfr. Arnljótr Ólafsson, i Þióðólfr, 1880—1881, S. 71; hver af Lodseierne kunde imidlertid fordre Skifte foretaget ved 5 Nabobønder, som da skulde fordele v. mellem Lodseierne i ugevis eller for kortere Tidsdele; dette Skifte skulde dog kun gjælde for den enkelte Sommer; II, 509, cfr. Ib, 97, II, 470—471. Net eller Gjerde m. m. maatte Ingen lægge tvers over en Aa og derved forhindre Fiskens Gang, med mindre een Mand eiede hele Aaen, Ib, 123, II, 510. — Jfr. iøvrigt almenning 1.

verðgjafir, II, 32 = matgjafir.

verk; om Forsørgelse af Paarørende með, eller af, verkum sínum, ved sit Arbeide, Arbeidsfortjeneste, s. framfærsla.

vextir, 1. Frugter, Indtægter af en Ting, Ia, 244, II, 93 o. s. v. — 2. (lögvextir) den lovbestemte Rente af 10 Procent, Ia, 235, II, 82, 223.

viðgjöld, s. mundr.

viðrlög, Straf, maaskee nærmest Bøder: *a*, om Tillægsbøder, álög 1; Ia, 20, II, 23, 55, 205, III, 144, 191, 459. — *b*, om Straf, naar man gav Gods til Kirke og ikke opfyldte Gavecontracten, Ib, 218, II, 58, 98, III, 311; hvad Straf dette var, sees ikke, jfr. AnO. 1849, S. 301.

víg, Manddrab, navnlig udøvet ved Vaaben eller Vold (jfr. dog ogs. Ia, 202, II, 380). Søgsmaalsretten for v. tilkom den Dræbtes Frænde, subsidiairt Formuesfællen, Madfællen, Skibsføreren, Goden, Ia, 167 flg., II, 334 flg., III, 448 flg. Straffen for v. var Fredløshed; endvidere réttr (s. d. O.), Ia, 145, II, 359; niðgjöld (s. d. O.); Fortabelse af Arveret, naar man dræbte den, man skulde arve, Ib, 198, II, 367; nogle Drab vare qvalificerede, idet en høiere Pris var sat paa den Fredløses Hoved end i Alm., s. skóggangr; jfr. fremd. lýsa, morð, vígt. Naar den, der var yngre end 12 Aar (efter en yngre Regel

16 Aar) udøvede Drab, blev han ikke fredløs, men Mandebod skulde udredes, Ia, 166, II, 333; en Vanvittig, som begik Drab, blev vel fredløs, men ikke som ellers óœll til dóms, og Forlig kunde indgaaes uden Lovrettens Samtykke, I a, 167, II, 333.

vígsbœtr, vígsakabœtr, s. réttr.

vígslóði; saaledes betegnes Drabsbalken i Grág., I a, 144, II, 291; af víg, Manddrab og slóði, hvad man trækker, slæber efter sig, ɔ: Følgerne af Manddrab (Hevn, Feide, Straf, Sagsanlæg), jfr. An. O. 1850, S. 227; Alþingistiðindi 1869, S. 795, 796.

vígt: eiga v., at være berettiget til at hevne sig ved Drab (cfr. I a, 157—158, II, 317). En indskrænket Ret til saadan Hevn (hvorom ogsaa Udtrykket hefna, I a, 147, II, 303) var lovhjemlet: 1. for Angreb, frumhlaup, og Slag, drep, som ikke efterlod synligt Mærke; her kunde Hevn udøves paa selve Gjerningsstedet, men ikke videre, I a, 145, 149, II, 297, 298, 301, III, 433. — 2. for betydeligere Slag, for Saar og for Drab kunde Hevn udøves dels af hvem der vilde i det første Halvdøgn, dels af den Saarede o. s. v., og hans Ledsagere, eller, naar Drab var begaaet, af Sagsøgeren i Drabssagen og den Dræbtes Ledsagere, indtil det Althing, paa hvilket Sagen skulde anlægges (ɔ: næste Althing), I a, 147, 149, II, 302, 303—304, III, 430. — 3. for visse grove mundtlige Ærefornærmelser, indtil næste Althing, I b, 184, II, 392, 393, III, 435. — 4. mod Tyven kunde Hevn udøves paa Stedet, naar han blev grebet i Gjerningen, II, 384; ligeledes ved Ransagning, naar Kosterne fandtes i hans Hænder, I b, 167. — 5. for Træls Drab kunde dennes Herre og den, der var þingheyjandi (s. d. O.) for hans Bo, udøve Hevn paa Gjerningsstedet, I a, 190, II, 396. — 6. for forsøgt Voldtægt eller forsøgt legorð med Ens Kone, Datter, Moder, Søster, Fosterdatter, Fostermoder kunde man hevne sig paa Stedet; fuldbyrdedes legorð, da indtil næste Althing, I a, 164, II, 331, III, 431. — Om Tilfældene 1, 2 o. s. v. bruges Udtrykket vígt ígegn; om Tilfældet 6: vígt um (konu). — Ved at begjære grið (s. d. O.) havdes i Tilfældet 2 en Adgang til at undgaa Hevnen. — s. óheilagr.

vika, hin helga, Ugen efter Pintse = hvíta daga v., I b, 39, 241, III, 35, 262, 349, sammenh. med I a, 33, II, 42, III, 37; hin hœga v., d. s. II, 168.

vingjöf, I a, 247, II, 84, Vennegave. Gaver betragtedes i Alm. med Ugunst. Naar man gav 12 aurar eller derover til En, som man hverken skyldte Tjeneste eller Gave, kunde man ved Modtagerens Død fordre Gaven tilbage, dersom den ikke var gjengjældt for i det mindste Halvdelen. Man kunde, som det synes, i Alm. ikke uden sin nærmeste eventuelle Arvings

Samtykke (s. arftökumaðr), give mere til en fremmed Person end 12 aurar, l. c. Undtagelser fra denne Regel vare dels den formedelst Geistlighedens Indflydelse indførte Ret til, uden Samtykke af den eventuelle Arving, at give større Tiende eller Sjælegaver (s. tíund), samt til, ialfald med Lovrettens specielle Sanction, at give Gods til Kirker, Ib, 268, II, 58, 98, III, 311, (s. ogsaa arfsal), dels v., hvorom det hedder Ia, 217, II, 84, at man kan, om man vil, give Vennegaver i levende Live. Her var ingen Grændse sat for Gavens Størrelse, men der tilføies dog, at naar den eventuelle Arving finder, at der er skeet arfskot (s. d. O.), kan han ved Dom faa Gaven omstødt.

virðingarfé = metfé; s. lögeyrir.

víti, 1. Ib, 177[7], II, 255[19], Overtrædelse. — 2. v. eller féviti, Pengebøde, Pengeudredelse i Alm.; det omfatter útlegð, Ib, 87, 161, 176, II, 236, 255[6], [8], 446; niðgjöld, Ia, 203; Dispensationspenge (ikke nogen egentlig Straf, men nærmest et Gebyr) til Lovretten, naar Ægteskab blev indgaaet i halvforbudne Grader, Ib, 37[4], II, 164[4]; samt iøvrigt andre Bøder eller Pønalydelser, Ib, 31, 37[13], 214, II, 57, 157, 164[12] (6 marka v.), III, 53. — vítigjald, Udredelse af Pengebøde, Ib, 176, II, 255. — vítilaust, vítislaust, bødefrit, Ia, 89, 129, 212, Ib, 113.

vætti, Vidnebevis, Bevis, afgivet af váttar, Vidner. Om disse gjaldt Reglen, at de skulde vidne om hvad de havde hørt eller seet (heyrn, sýn), II, 369, men iøvrigt forstodes ved váttar kun de, der ved en Contracts Oprettelse, en Stevning, processuel Erklæring eller Opfordring eller Svarene derpaa o. s. v. bleve udtrykkelig og høitidelig nefndir í vætti, paakaldte som Vidner, i det man nævnede deres Navne, Ia, 40, 51, Ib, 212, II, 56, 61, 195, III, 52, 53. Da alle Retshandlinger foregik mundtlig, var der idelig Anvendelse for slig Tilkaldelse af Vidner, til Bevis for at Handlingen var foretaget; saaledes omtales dómsuppsöguváttar, váttar at dómsuppsögu, Ia, 85, II, 281, kaupsvætti, heimildarváttar, Ib, 86, 117, II, 457, 490. Vidners Tilkaldelse var ikke nogen almindelig Betingelse for Contracters Gyldighed (ligesaalidt som den var nødvendig til Bevis for samme, da dette kunde præsteres ved Kvidudsagn), men nogle Overenskomster vare dog ugyldige, naar ikke Vidner vare paakaldte, nemlig Salg af Jordeiendom, Godedömme, eller af Havskib, samt Fæstemaal, Ib, 75, III, 425. Det var ikke blot til at paahøre hvad der skulde foregaa eller netop foregik (heyrn), at Vidner paakaldtes (f. Ex. ogsaa naar æreformærmende Ord udtaltes til En), men tillige undertiden til at bevidne hvad de saae (sýn); saaledes kunde den, der blev Gjenstand for Angreb, frumhlaup, paa selve Stedet paakalde Vidner til Bevis derfor, Ia, 148, II, 296 (sýnarváttar); jfr. ogsaa benja-

váttar, Banesaarsvidner, Ia, 152, II, 310. Da Vidnerne kunde dø o. s. v., cfr. Ib, 99, II, 434, brugtes ofte et større Antal váttar, Ia, 40 (3 eller flere), 60, Ib, 45, II, 175, 305 (5 eller flere), men iøvrigt var Reglen, at Vidnesbyrd af 2 var ligesaa gyldigt, som af 10; II, 418. Naar Vidnesbyrdet senere skulde aflægges for Retten, maatte Parten høitidelig opfordre — kveðja — Vidnerne til at reise til Thinge for der at afgive Udsagn, Ib, 200, II, 327, og udeblev de da, paadrog de sig Straf, Ia, 55; var det paa Althinget (ikke Vaarthinget, Ia, 97), Vidnet skulde møde, kunde det i visse Tilfælde fordre Hest og Mad til Reisen, s. kveðja. Naar En opfordredes til at møde paa Thinge og afgive et v., er hann hyggst eigi í vera, som han mente ikke at have Del i, paa Grund af at han ikke i sin Tid var bleven paakaldt, nævnet, som váttr, kunde han ved Domstolen berast úr v., vægre sig ved at aflægge Vidnesbyrdet, Ia, 57, Ib, 202, II, 329; jfr. ljúgvitni. I Modsætning hertil tales om v., som man átti eigi úr at segjast, ikke kunde undslaae sig for at afgive, fordi man virkelig i sin Tid var bleven nævnet som Vidne, Ia, 59, 119, II, 328. Reglen var altsaa, at et ikke paakaldt Vidne ikke kunde føres, selv om det ved sin tilfældige Nærværelse havde faaet Kundskab om Factum. Undtagelser herfra, hvor altsaa Erfaringsvidner kunde føres, fandt Sted: 1. med Hensyn til Ærefornærmelser, som den Fornærmede ikke paahørte; Beviset kunde da føres (ved Tylfterkvid, eller:) ved et af 5 Jordeiere afgivet heyrinorð (af heyrin — den oprindelige Form for heyrn, Hørelse, cfr. heyrinkunnigr — og orð, Udsagn, cfr. váttorð o. s. v.), Høreudsagn, Udsagn om hvad de havde hørt; de skulde da bevidne, at de havde hørt Ordene af Fornærmerens Mund, hvilket ikke behøvede at være skeet samtidig; de maatte, hvad angik Slægtskab til Sagsøgeren, have samme Egenskaber som Kvidmænd, men at de skulde være Naboer fordres ikke; Ib, 182, II, 391, s. þegnskapr. — 2. i de Tilfælde, hvor kennendr (s. d. O.) anvendtes. — 3. Som et særeget Forhold kan her endnu anføres, at naar et Vidne blev sygt, kunde 2 Mænd — eller 3, dersom der var to syge Vidner — modtage den Syges Vidnesbyrd og derefter afgive dette for Retten, Ia, 58, Ib, 202, II, 330-331, III, 432. Om intet af Bevismidlerne 1—3 brugtes Ordet váttar eller vætti. De 6 Mænd, der i det Mindste skulde være tilstede ved Bryllup (s. brúðhlaup), vare ikke Vidner (som mindre correct anført AnO. 1849, S. 237, jfr. iøvrigt l. c. S. 166), men maae betragtes som Formalitetspersoner, jfr. K. Lehmann, Verlobung u. Hochzeit, S. 83, eller ogsaa maa deres Tilstedeværelse alene opfattes som et Udtryk for den aabenlyse Maade, hvorpaa Brylluppet skulde finde Sted. — vitni, vitnismonn, Vidnesbyrd, Vidner, omtales som

brugte i Udlandet (austr, nærmest = Norge), I a, 242, II, 92; jfr. fremd. I a, 22, 238, 239, II, 26, 88, 89, 95, III, 24; om v. efter islandsk Ret bruges Ordet vitni o. s. v. kun undtagelsesvis, f. Ex. I a, 46, 54 (vitnisburðr), 127, II, 306; jfr. ogsaa Sammensætningerne andvitni, ljúgvitni. — S. forøvrigt kviðr, kvöð, rétta, véfang.

vættisburðr, Afgivelse af Vidnesbyrd, vætti, I a, 104, 105, II, 281.

vættis-vætti, Vidnesbyrd om at et andet Vidnesbyrd tidligere er afgivet. Ved Executionsretten skulde saaledes afgives Vidnesbyrd (vætti) om Indholdet af Landsforvisnings- eller Fredløshedsdommen; for nu senere at kunne godtgjøre, at dette var iagttaget, tilkaldte man Vidner — vættis-vætti — paa, at det nævnte Vidnesbyrd der blev afgivet (= vætti er at vætti er nefnt, I a, 122); jfr. I a, 89, 94, 113, II, 281, s. gögn.

vættvangr (maaskee egentl. det Sted, fra hvis Nabolag Vidner, Bevis, skal tilveiebringes), Gjerningssted, navnlig Kampsted; derved forstodes et Rum af et Pileskudsafstand til alle 4 Sider fra det Sted, hvor det første Angreb var skeet, I a, 148, II, 304, 352, s. örskot. V. bruges dog ogsaa om Gjerningsstedet for andre Overtrædelser; saaledes for legorð, I a, 164, I b, 48, II, 177, 331, III, 431; Ærefornærmelser, I b, 181, II, 393; Tyveri, II, 384; i disse Tilfælde forstodes derved vistnok ikke Gjerningsstedet i den anførte udvidede Betydning, men det virkelige Gjerningssted. Kvidmænd skulde i mange Tilfælde tilkaldes fra Nabolaget af v., I a, 157, II, 316, 317; deraf vættvangsbúi, l. c., s. kviðr; endvidere havde v. Betydning med Hensyn til Retten til Hevn (s. vígt), hvor da navnlig den udvidede Forstaaelse af v. kom til Anvendelse.

þak = baugþak, s. baugr.

þáttr, lögþáttr, om de Balker, Afsnit, hvori Lovgivningsstoffet med Hensyn til det aarlige Lovforedrag var inddelt, I a, 209, 216; s. lögsögumaðr. I Texten af Grág. (Overskrifterne tages her ikke Hensyn til) nævnes særlig efternævnte Afsnit: þingsköp, I a, 209, 210, 216, 217; kristinna laga þáttr, I a, 36, II, 46, III, 41; vígslóði, I a, 144, II, 291; erfðaþáttr, II, 417; landabrigðisþáttr, II, 506.

þegnskapr, en fribaaren, uafhængig Mands Stilling eller Værd; leggja undir þ. sinn, at bevidne paa dette sit Værd, paa sin Ære. Denne Bevidnelsesform, þegnskaparlagning, skulde bruges af: 1. sannaðarmenn 1 og 2, saavelsom af Parten, naar han tilligemed dem, eller alene, afgav Bevidnelsen, s. sannaðarmenn, teljandi. — 2. kennendr (s. d. O.). — 3. fangakviðr, s. kviðr. — 4. de I b, 182, II, 391, nævnte Mænd, der havde paahørt en Ærefornærmelse, s. vætti 1. — 5. Naar alle eller begge Ens Vid-

ner udeblev, kunde Bevis istedet derfor føres ved Nabokvid; mødte imidlertid e t Vidne, f. Ex. et Stevnevidne, førtes Beviset ved det saaledes mødte Vidnes Forklaring, støttet af 5 Mænds þegnskaparlagning om, at det udeblevne Vidne var blevet paakaldt som Vidne, og at det, dersom det var mødt, vilde have afgivet samme Forklaring som det mødte Vidne, Ia, 56, II, 491, s. kviðr. Jfr. forøvrigt eiðr.

þing, 1. Thing, Thingforsamling; af saadanne havdes Althinget, Vaarthingene, Leidthingene, hvilke 3 Thing kaldes skapþing (s. skap), Ia, 140 II, 277, hvortil kom de kun undtagelsesvis brugte fjórðungaþing, s. d. O.; jfr. iøvrigt hvad der er anført under alþingi, leið, várþing; stefna til alþingis eða til várþings eða til hins þriðja þings, Ia, 130, ɔ: til næste Aars Althing. Thing, som den Private kunde sammenkalde, kjendtes ikke. Til at Thingene bleve talrig besøgte, bidroge Reglerne om Møde paa Thinge. Thingpligtige vare de Bønder, som havde et saadant Minimum af Formue at de skulde udrede Thingreiselønsafgiften, þingfararkaup (s. d. O.) Paa Vaarthinget skulde enhver thingpligtig Bonde møde enten selv eller ved en Anden (s. þingheyjandi), og kunde i modsat Fald af Goden sagsøges til Tremarksbod, eller, naar Goden foretrak det, til Ydelse af en halv Øre i þingfararkaup, Ia, 98, 106—107; hvorledes der forholdtes paa Leidthingene sees ikke. Hvad Althinget angaaer, var der kun for Goderne og Lovsigemanden, derimod ikke for Bønderne, bestemt Straf naar de ikke mødte, men enhver thingpligtig Bonde, som ikke indfandt sig paa Althinget, skulde betale þingfararkaup, ɔ: Thingreiselønsafgift, hvorimod han, naar han valgte at møde, blev fri for Afgiften og derimod fik þingfararkaup, ɔ: Thingreiseløn; heri laa saaledes en Opfordring til at møde, saa meget mere, som det i og for sig maatte være tiltrækkende at besøge Althinget, hvor man traf mange Mennesker, og hvor der herskede et saa bevæget Liv; s. forøvr. alþingi. Den lovgivende og dømmende Myndighed var henvist henholdsvis til Lovretten og Domstolene, og de Thingbesøgende havde som saadanne i Alm. ikke nogen Function, men der skjelnedes dog mellem þingheyjendr, de egentlige Thingmænd, og dem, der iøvrigt besøgte Thinget. Til þingheyjendr henregnedes, hvad særlig bestemmes for Althingets Vedkommende, foruden Goderne, de thingpligtige Bønder, samt endvidere de, der i Hjemmet vare opfordrede til Thingreise for paa Thinget at afgive Bevis, forudsat derhos, at de Alle mødte betimelig paa Thinget, Ia, 44, 45, cfr. 97, 98. Disse þingheyjendr — eller vel navnlig de betimelig mødte thingpligtige Bønder — havde Pligter, idet de ikke maatte forlade Thinget inden dets Slutning, og ikke være borte om Natten (s. þingsafglöpun), hvorimod de,

naar de vilde opsøge deres Heste, skulde gjøre det om Dagen, for at ikke Folk skulde forhindres i at tilkalde dem som Vidner, Kvidmænd o. s. v., eller Goderne i at udnævne dem til Dommere, o. s. v., Ia, 44; at saadanne Forretninger ofte foregik om Natten, eller i den tidlige Morgenstund, fremgaaer af Ia, 45, 52, sammenh. med Ia, 39, 50, 51, cfr. Ib, 117, 151, II, 228, 492; s. sól; cfr. Kålund, hist. topograf. Beskriv. af Isl., I, 113. Det sees saaledes, at Thingmændene vare ligesom et afsluttet Hele, som skulde være tilstede saalænge Thinget holdtes. Paa den anden Side var det kun disse þingheyjendr, der betragtedes som de rette Thingmænd og tildels havde Rettigheder som saadanne. Om forskjellige Kundgjørelser m. m. paa Thinge bestemmes det, at de skulle foregaae saaledes, at Flertallet af þingheyjendr (undertiden nævnes 20) paahører det, Ia, 62, 93, 137—138, Ib, 37, 148, II, 164, 225, 233, 345, cfr. Ia, 58. Den, som var ret þingheyjandi, kunde tage til Gjenmæle for en Sagsøgt, som ikke var mødt, II, 148. þingheyjendr paa Vaarthinget kunde tildels bestemme Procesreglerne, s. várþing; jfr. iøvrigt þingheyjandi og þingunautar. — 2. Thinglag, Vaarthingskreds, Ib, 217[6], II, 58[12] (herom ogs. várþing, Ia, 211). Oprindelig var der 12 þ., senere, fra Aar 965, 13 þ., idet de 3 þ. i Nordfjerdingen gjordes til 4, s. goði; þ. óslitin, Ia, 38, II, 401—402, udelte (om Tiden før 965); hertil sigtes ligeledes ved forn þ., Ia, 72, 211, II, 401, cfr. Ia, 77. Forening af to þ. kunde skee med Lovrettens Samtykke, Ia, 108; dette synes at være forskjelligt fra, at to þ. kunde holde deres Vaarthing paa samme Thingplads, Ia, 87, 115, 140, II, 277, 279, jfr. Maurer, Island, s. 100, Kålund, l. c., II, 241, 42. Thinglagene, saavelsom Godedømmerne, vare forsaavidt ikke nogen geographisk Inddeling (jfr. Maurer, Entsteh. d. isl. Staats, S. 174, isl. Overs., S. 157, Island, S. 156), at man kunde vælge (hos hvilken Gode og) i hvilket Thinglag man vilde indmelde sig, og at man kunde vedblive at være i Thinglaget, om ogsaa man flyttede bort, dog ikke, naar man flyttede ud af Fjerdingen (undtagen naar man flyttede tversover Hrutafjorden, der dannede Grændsen mellem Nord- og Vestfjerdingen, eller naar Lovretten tillod det), Ia, 136, 141, II, 272, 278, III, 426, men i det Hele og Store maae (om end ikke Godedømmerne, saa dog ialfald) Thinglagene antages at have udgjort bestemte territoriale Omraader, med i det Væsentlige faste Grændser, jfr. Kålund, l. c., I, 69 flg., dog saaledes, at der efter det Anførte i de enkelte þ. kunde være Personer, som henhørte til et andet þ. — segjast í þ. við eller með goða, segjast úr þ., indmelde, udmelde sig som Thingmand hos en Gode; at vera í þ. með goða, at høre til en Godes Thingmænd; Ia, 45, 136 flg., II, 272 flg.; eiga þ. við goða,

Ia, 142, om de andre Goder i Thinglaget: at have fælles Thinglag med en Gode; (jfr. samþingis- eller samþingsgoði, Ia, 43, 107, 215). — 3. (som Flert.) Sogn, hvor der var en Proprietairkirke (hvilket altid efter Grág. var Tilfældet); det betegnes som Præstens þ.; Ia, 10, 20, Ib, 217[3], II, 11, 24, 58[9], 269, III, 11, 12, 22. Sognene have vel oprindelig ikke havt geographisk afstukne Grændser, jfr. Maurer, Island, S. 237, men udviklede sig vistnok efterhaanden hertil, bl. A. ved Biskoppens Bestemmelse om, at hver Bondes Tiende skulde ydes til en bestemt Kirke og hans Inddeling af Bygdelagene i saa Henseende, jfr. Ia, 14, Ib, 210, 214, II, 16, 53, 60-61, III, 14. — þingafólk, Sognefolkene, III, 203. — 4. Ting, Eiendel, III, 169[10], hvor dog þing maaskee er en Afskriverfeil for þingföt.

þingakvöð, s. heimankvöð.

þingbrekka, Thingskrænten, Thingbakken; saaledes kaldtes det Sted paa Vaarthingene og Leidthingene, hvor Kundgjørelser, Lysninger, Stevninger o. s. v. fandt Sted, svarende til lögberg paa Althinget; man maa da antages at have valgt og ordnet Thingstederne saaledes, at paa samme fandtes en dertil skikket Skrænt (cfr. Kålund, hist. topograf. Beskr. af Island, I, 368 o. s. v)., Ib, 218, II, 58; Ia, 99, 107, 235, Ib, 40, 55, 118, II, 82, 169, 206, 496, III, 456; jfr. Ia, 137, 192, II, 190 (hvor brekka maa antages at være = þ.)

þingfararkaup, Thingreiselen, eller Thingreiselensafgift. Enhver Bonde, som foruden det nødvendige Husgeraad eiede en Koes Værdi, kúgildi, (eller en Baad eller Net) for hver af dem, han skulde forsørge, samt for sine nødvendige Tjenestefolk (skuldahjón, s. d. O.), og endvidere en Oxe eller Hest, var pligtig at udrede þ. ɔ: Thingreiselensafgift, dog saaledes at han, naar han mødte paa Althinget, blev fri for Afgiften og derimod fik þ. ɔ: Thingreiseløn, idet den af de Udeblevne svarede Afgift maa antages at være bleven anvendt til Thingreiseomkostninger for de Mødende; naar det var en Bonde, som ikke havde Tjenestefolk (einvirki), udfordredes der en Formue af to kúgildi for hvert skuldahjón; Ia, 159, 160, II, 320, 321, III, 173, 431; Ia, 44, 63, 128. Den omhandlede Byrde gik herefter i sit Væsen bl. A. ud paa en Forpligtelse for enhver Bonde, som ikke hørte til de ganske uformuende, til at møde paa Althinget eller i modsat Fald at betale en Afgift til Althingets Afholdelse; ved den overskydende (Oxe eller) Hest er muligen sigtet til, at der saaledes kunde haves et Befordringsmiddel til Reisen, og naar Formuessatsen var høiere for einvirki, er dette vistnok begrundet i, at en Saadan vanskeligere kunde være hjemmefra. For ved Møde paa Althinget at blive fri for þ. og derimod at faa þ., fordredes, at man

indfandt sig der selve den Torsdag, Thinget begyndte (s. alþingi); den, som kom om Søndagen, blev fri for at udrede þ., men fik i Alm. ikke þ.; den, som mødte endnu senere, fik ikke þ. og maatte derimod udrede þ.; Ia, 44. Goderne modtoge Thingreiselønsafgiften hos deres Thingmænd og den skulde betales som man i hvert Godedømme blev enig med Goden; denne maa da ogsaa antages at have udredet Thingreiselønnen til de mødende Thingmænd; Ia, 44, 189, II, 276, 401; om Afgiftens Størrelse eller Ansættelsesmaade vides Intet, ligesom ei heller om Thingreiselønnens Størrelse; at Goden ved at modtage Afgiften havde en Indtægt, sees ikke. Godtgjørelsen for Thingreisen maatte være større for de fjernere Egne, men da der fra disse formedelst Reisens Besværlighed maa være mødt forholdsvis Færre, og altsaa et større Antal Bønder der har ydet Afgiften, kan det formodes, at dennes Beløb maaskee ikke har været væsentlig forskjellig i de enkelte Landsdele. — Forpligtelse til at møde paa Vaarthinget paahvilede de samme Personer, som efter det Anførte vare thingpligtige ligeoverfor Althinget, men et þ. for de paa Vaarthinget Mødende kan ikke antages at have fundet Sted, ligesom eiheller noget þ. som Afgift i Reglen ydedes af de derfra Udeblivende; dog kunde Goden (s. þing) istedetfor den for Udeblivelse fra Vaarthinget fastsatte Tremarksbod vælge at afkræve den Udeblevne ½ Øre i þ., som da vel har været et Bidrag for Goden til dermed, i Forbindelse med det almindelige þ., at afholde Udredelsen af det þ., der tilkom de paa Althinget Mødende; fra det nævnte Beløb, ½ Øre, kan neppe sluttes Noget til Størrelsen af det almindelige þ. — Adskillelsen mellem de to Samfundsklasser, den, der var ansat til þ., og den, der ikke var det, havde ogsaa iøvrigt (uden nogen Forskjel mellem Althinget og Vaarthingene o. s. v.) en væsentlig Betydning i flere Henseender. Den Formue (fjáreign), som var Betingelsen for Udredelsen af þ., var saaledes Census for Udøvelsen af Thingmandsrettigheder, idet kun den, som var ansat til þ., var þingheyjandi (s. d. O. og þing); ligeledes for at kunne være Medlem af Nabokviden, Ia, 62, 159, 160, II, 320, III, 431; for at blive henregnet til de active Bønder i Communen, s. hreppr. Paa den anden Side var Forpligtelse til at udrede þ. Betingelse dels i Alm. for Tiendeydelsen, Ib, 206, II, 47, III, 44, dels for Forpligtelse til manneldi 2 (s. d. O.), dels for Pligten til efter Opfordring at optrække Skib paa Stranden, Ib, 70, s. ogsaa kveðja, og i en Række Bestemmelser omtales den, der »eier saa lidt, at han ikke skal betale þ.« (Ia, 25, II, 30, III, 27), tildels som Proletar; af Udbyttet ved Fiskeri og Jagt paa Helligdage skulde saaledes en Femtedel gives til dem i Reppen, som ikke ydede þ. (hvorved dog vist-

nok er underforstaaet, at de tillige vare trængende), Ia, 25-26, III, 75, cfr. 35, II, 30; jfr. fremdeles þurfamaðr, samt Ia, 4, 31, 34, II, 2, 39, 43, III, 2, 27, 33, 39; s. ogsaa om Sjælegaver Ia, 246-247, II, 84. Da det heretter maatte være en Æressag at henregnes til den Samfundsklasse, som udredede þ., har der været en Opfordring til at bestræbe sig for at blive medregnet blandt dem, der betalte þ., og Formodningen er derfor for, at det overveiende Antal Bønder har været ansat til þ.; jfr. AnO. 1849, S. 169; 1873, S. 138—139.

þingfastr, henhørende til et vist Thinglag (þing 2), Ia, 135, 137, II, 273.

þingfesti, þingvist, at henhøre (til en vis Godes Thingmænd og altsaa) til et vist Thinglag, s. þing 2. Naar Sag anlagdes paa Althinget, var det en af Sagsøgerens første Handlinger, fra Lovbjerget at spørge om sin Modparts þ., hvorpaa det beroede, ved hvilken Fjerdingsret Sagen skulde anlægges, og hvilken Gode skulde opfordres til Dannelsen af Tylfterkvid, forsaavidt en saadan skulde anvendes, Ia, 40, flg., jfr. Ia, 132, 133, 136 flg., II, 269, 272 flg.

þinghámaðr, s. þingheyjandi.

þinghelgi, Handlingen at indvie, fredlyse (helga) Thinget. Denne Fredlysning skulde, som det for Vaarthingets Vedkommende bestemmes, foretages den første Aften, inden Thingforretningerne den følgende Dag begyndte, Ia, 27, 97, II, 36, III, 30; paa samme Maade indviedes Leidthinget, Ia, 112. Fredlysningen foretoges af den Gode, er þinghelgi á, Ia, 97, 112, hvilket vistnok bør forstaaes (ikke, som af mig tidligere antaget, om at vaage over Thingfreden, men) om at have det Hverv at fredlyse Thinget. Hvem af Thinglagets 3 Goder dette Hverv tilfaldt, sees ikke. For Althingets Vedkommende savnes selvstændige Bestemmelser om Fredlysningen; der siges kun, at Vaarthingene skulle fredlyses ligesom Althinget, Ia, 97, hvoraf altsaa fremgaaer, at Althinget ligeledes skulde indvies, cfr. ogsaa Ia, 177, II, 353; Fredlysningen der maa antages at være foretaget af en Gode, ikke af Lovsigemanden, hvilken Sidste ikke, ligesom Goderne, behøvede at møde den Torsdagaften, Althinget begyndte (s. alþingi), men først om Fredagen inden man begav sig til Lovbjerget, Ia, 210, cfr. 43. Naar Thingene vare fredlyste, forøgedes den personlige Bod til det Dobbelte, s. réttr. Om Saar og Drab paa Thinge gaves ogsaa iøvrigt tildels strengere Bestemmelser, s. lof, skóggangr, men disse Bestemmelser ere ikke udtrykkelig betingede af Fredlysningen.

þingheyjandi (egentl. den, der afholder Thing), 1. den, som har Thingmands-Rettigheder og Forpligtelser, uden Hensyn til, om han netop er mødt paa Thinge; til at være þ. udfordredes, at være Bonde, der havde saa megen Formue, at han skulde udrede Thingreiselønsafgift, s. þingfararkaup (modsat dels Bønder, der havde ringere Formue, dels Husmænd, dels Tjenestekarle); i denne Betydning findes Ordet Ia, 59: ef sá maðr er vættis kvaddr er hann er eigi þ., sammenh. med Ia, 119[15-19], Ib, 201, II, 328; s. kveðja. Saadan þ. var, naar han mødte paa Thinge, ret Thingmand, s. þing og nedenfor 3; fremdeles var þ. netop ogsaa den, som rettelig kunde være Medlem af Nabokvid, s. kviðr, og Ordet þ. bruges derfor særlig om den, der kan tilkaldes som saadan, s. nedenf. Paa Reisen til og fra Thinge skulde þ. huses og underholdes frit, hvor han tog Nattekvarter, Ia, 24, 27, II, 29, 31, 35, 36, III, 26, 30. Da en af Betingelserne for at være þ. var at være Bonde, have bú, betragtedes þ. som Repræsentant for dette: þ. fyrir bú (sit eget), Ia, 127, 161, II, 323. — 2. þ. (eller þinghámaðr) fyrir bú manns, den, der, uden selv at have de behørige Egenskaber, kan udøve de under 1 nævnte Rettigheder og Pligter som Stedfortræder for en Anden, en Andens bú, Ia, 52; saadan Repræsentation fandt Sted i følgende Tilfælde: *a*, Som Stedfortræder for en Bonde, der ved Sygdom el desl. var forhindret fra Thingreise, fyrir bú ófærs manns, eller for Kvinde, der havde bú, kunde møde Bondens eller Kvindens Søn, Stedsøn, Svigersøn, Fostersøn, samt Kvindens Ægtemand, forudsat at de havde deres Hjem paa Gaarden, Ia, 160, II, 322, (hvor særlig handles om saadan Stedfortræders Tilkaldelse som Kvidmand); den, som saaledes var rette þ. for Boet, havde ogsaa iøvrigt i enkelte Tilfælde Rettigheder som Repræsentant for dette, Ia, 173, II, 340, III, 449 (Søgsmaalsret for Udlændings Drab); Ia, 190, Ib, 62, II, 242, 395, 396, III, 424. — *b*. En Bonde betragtedes Aaret rundt som þ. (særlig med Hensyn til Kvidpligt) for det bú, han havde 14 Dage efter den første Fardag, om han end derefter flyttede bort; herfor kunde han imidlertid frigjøre sig ved paa Leidthinget eller for 5 Nabobønder at kundgjøre, at den, som havde overtaget Gaarden, eller en af hans Husfolk skulde være þ. for ham, Ia, 127-128. — *c*. Paa Vaarthinget kunde Bonden lade møde ved en Anden, naar denne blot hørte til samme Thinglag, f. Ex. ved sin Tjenestekarl, og den saaledes Mødende var da þ., Ia, 98, 106. — Nogle Bestemmelser synes at tyde paa, at i Tilfældet *a* ovenf. kunde (ogsaa som Thingmand paa Althinget og som Medlem af Nabokviden) Tjenestekarlen være þ. for Husbonden, men det er dog maaskee forudsat, at Tjenestekarlen staaer i et af de der nævnte Forhold til Husbonden, Ia, 63, 161, II, 322. — 3. den paa

Thinget mødte Thingmand med de ham tillagte Rettigheder og Pligter; ved þingheyjendr i denne Betydning forstodes — foruden Goderne — de, som havde de under 1 (og 2) anførte Egenskaber, samt de til Thingreise for at afgive Vidnesbyrd o. s. v. varslede Personer, forudsat derhos, hvad der lagdes særlig Vægt paa, at de mødte betimelig, og navnlig senest den første Søndag i Althingstiden (s. þingfararkaup); disse vare da þ. bæði um sín mál ok annara, havde Thingmandsrettigheder baade hvad angik deres egne og Andres Sager; herved sigtes til, at den, der mødte senere, ikke kunde anlægge Sag eller forsvare sig som Sagsøgt, ligesom der ikke toges Hensyn til det Vidnesbyrd, han afgav; Ia, 44, 45, 98. S. iøvrigt þing.

þinglag, den i Vaarthingskredsen (þing 2) gjældende Taxt paa Varer, Ib, 246, 247, II, 61. At slige særskilte Taxter havdes for de enkelte Vaarthingskredse, synes forudsat, s. lag; maaskee fremgik de af de paa skuldaþing (s. d. O.) mellem Mand og Mand betalte Priser, idet da derefter bestemtes den Taxt, der indtil næste Aar eller i den følgende Tid skulde gjælde ved Betalinger m. m.; muligen var det Goderne, jfr. Maurer, Island, S. 201, som paa denne Maade fastsatte þ. Ogsaa paa Althinget fastsattes Taxter, hvorpaa haves et Exempel, Ib. 192; hvorledes Forholdet har været mellem en Althingstaxt og þ. sees ikke, ligesom heller ikke, hvorledes Althingstaxten er bleven sat; det er muligt, at det er skeet ved en af Lovretten vedtagen Lov, jfr. Maurer, Graagaas, S. 45, Not. 88, Island, l. c., i hvilken Henseende dog tildels Udtrykkene Ib, 192: þat er fjárlag at alþingismáli, efter Althingsreglerne (der staaer ikke: at lögum) kunde vække Tvivl. — þinglagseyrir, þinglagsaurar, Betalingsmidler, Varer, som de ere satte i Taxt i Vaarthingskredsen, Ib, 246, 247.

þinglausn eller þinglausnir, Thingets Slutning. Om Vaarthinget bestemmes, at det skulde erklæres sluttet (þing skal laust segja) ved Middagstid, Ia, 107, hvilken Hævelse af Thinget maa formodes at være skeet af den Gode, der skulde fredlyse Thinget, s. þinghelgi. At ogsaa Althinget er blevet hævet ved en særlig Erklæring er vel ikke omtalt, undtagen forsaavidt Ordet þ. ogsaa bruges om Althingets Slutning, men kan ikke betvivles; sandsynligvis er det ogsaa der skeet ved Middagstid, cfr. tildels II, 248, jfr. ogsaa Ib, 117, 151, II, 228, 492; s. stefna. Noget kan tale for, at den samme Gode, som har indviet Althinget ved dets Begyndelse, s. þinghelgi, ogsaa har til Slutning hævet det, men muligen er dog denne sidste Handling udført af Lovsigemanden, som netop ved Althingets Slutning skulde foretage forskjellige Kundgjørelser fra Lovbjerget, s. segja upp; disse Kundgjørelser

maae i ethvert Fald have været det Sidste, der foregik inden Althinget hævedes, I a, 177, II, 248, 353. Forud for Kundgjørelserne er gaaet, dels det Møde, som Lovretten skulde afholde paa þinglausnadagr, Thingets Slutningsdag, som det maa antages (jfr. Udtrykket út fara) paa Lovrettens sædvanlige Plads, ikke ved Lovbjerget, I a, 212, dels de Lysninger af Retssager, som fandt Sted ved Althingets Slutning, s. lýsa 4, dels Domhaverens til Goden rettede Begjæring om Afholdelse af Executionsret, hvilken Begjæring skulde fremsættes »at þ.« eller, som det ogsaa hedder, eptir dóma, efterat Domstolene have afsluttet deres Forretninger, I a, 84, 112, 120, (jfr. I a, 83, 177, II, 353, hvoraf sees, at Domstolene undertiden endnu den sidste Dag kunde sættes i Virksomhed for at paadømme Sager, opstaaede paa selve Thinget).

þingmaðr, 1. ret Thingmand, = þingheyjandi 1, 3; I a, 24, II, 29, 31, III, 26, sammenh. med I a, 27, II, 35, 36, III, 30; I a, 50, 112, I b, 115, 120, II, 488, 496; om Thingbesøgende i Alm. synes det ikke at være brugt. — 2. den, som hører til en Godes Andel af Thinglaget (= þriðjungsmaðr), I a, 40, 41, 44, 84, 107, 141, 189, 212, II, 278, 401, III, 427.

þingmark, 1. (i Modsætning til det egentlige Thingsted, þingvöllr 1:) det større, ved bestemte Grændser fastsatte Terrain, som indbefattede og omgav þingvöllr, og som ansaaes at være Thingsted i videre Forstand; Fredlysningen af Thinget (s. þinghelgi) omfattede udentvivl þ. og Retsbrud der betragtedes som skete paa selve þingvöllr; I a, 44, 100, II, 355—356; jfr. Maurer, i Germania XII, 239—240; Island, S. 169—170; — sá goði er þing á í hinu sama þ., I a, 140, II, 277, 279, cfr. I a, 87, den Gode, hvis Vaarthing holdes paa samme þ.; herved sigtes til, at to Thinglag kunde have Vaarthing paa samme Sted, s. þing 2. — 2. (i Flert.) Grændserne for þ. 1.; I a, 97, 108. — 3. II, 261 = þing 2, Thinglag.

þingreitt: eiga þ., s. lýsa 2.

þingsafglöpun, Forstyrrelse af Thinget, bestaaende i, at Forretningerne paa Thinge, navnlig Lovsigemandens, Lovrettens eller Domstolenes Functioner, forstyrredes eller forsinkedes; þ. var det saal.: at forhindre Lovsigemanden i at komme til sit Sæde, I a, 216; Trængsel og Høirøstethed ved Lovretten, I a, 212; en Godes Nægtelse af at begive sig til sin Plads i Lovretten, naar private Parter forlangte dennes Afgjørelse af et Retspørgsmaal, I a, 214; Dommeres Vægring ved at paadømme en Retssag, I a, 74, cfr. 48, 71, 75; grove Forseelser, begaaede af Lovsigemanden, I a, 217; at en Thingmand (þingheyjandi) forlod Thinget inden dets Slutning eller var borte om Natten, I a, 45 cfr. 44; visse Forhalinger fra en Parts

Side af en Retssag, Ia, 64—65, 69, 73. Straffen for þ. var altid Landsforvisning, l. l. c. c., navnlig Ia, 212, 214, cfr. ogsaa Ia, 100, Ib, 177, II, 255, 460, 492. Til þ. kan ikke, som det synes skeet i Njála, S. 502, henføres ljúgvitni (s. d. O.), hvorfor Straffen var forskjellig. Nogen Bestemmelse om at Sag for þ., som anført i Njála, l. c., skulde anlægges ved Femterretten, findes ikke, og til en saadan Regel synes der heller ikke at være Grund, da Spørgsmaalet angaaende þ. alene dreiede sig om Straf. Stederne Ia, 74[13] (om enkelte Dommeres Vægring ved at dømme), 73—74 (om Forhalingsindsigelse), cfr. fremd. 64—65, gaae ogsaa ud paa, at Sag for þ., begaaet ved Fjerdingsretten, anlægges ved selve denne Ret, som det synes i Forbindelse med selve Hovedsagen. Derimod havde der ganske vist kunnet være Anledning til en særlig Bestemmelse for den Retssags Vedkommende, hvis Afgjørelse umuliggjordes ved þ. (jfr. Maurer, d. Entsteh. d. isl. Staats, S. 192, isl. Overs., S. 173). Naar dette indtraf paa Vaarthinget, kunde den uafgjorte Hovedsag indstevnes for Fjerdingsretten (medens det ikke sees, at Straffesagen for þ., der i og for sig godt kunde afgjøres af Vaarthingsdomstolen, ogsaa skulde indvarsles til Althinget), Ia, 100; Indstevning til Fjerdingsretten fandt ligeledes Sted af Sag ved de særlige Retter, hvis Afgjørelse der forhindredes (ef menn glepja dóm), Ib, 177, II, 255, 460, 492. Nogen tilsvarende Bestemmelse om at Retssager, hvis Afgjørelse af Fjerdingsretterne ved þ. umuliggjordes, skulde indbringes for Femterretten, findes imidlertid ikke.

þingsköp, Thingregler; herved tænkes nærmest paa Thingdomstolenes Ordning og Rettergangsmaaden ved dem, Ia, 39, 98, men dog maaskee tillige paa Ordningen af den lovgivende Myndighed og af Lovsigemandsinstitutionen; for at Ordet har havt en saadan videre Betydning taler bl. A. den Omstændighed, at þingsafglöpun (s. d. O.) ogsaa fandt Anvendelse paa Lovretten og Lovsigemanden; muligen have lögréttuþáttr og lögsögumannsþáttr oprindelig været Dele af þingskapaþáttr, jfr. Maurer, Graagaas, S. 52. S. þáttr.

þingsókn, Thinglag (= þing 2), Ib, 27, 246, 251, II, 141, 262, 264.

þingstöð, Stedet, Pladsen, hvor et Vaarthing eller Leidthing holdtes, Ia, 111, 117; sidstanførte Sted viser, at en Localitet paa þ. kunde være bestemt som det Sted, hvor Betalinger skulde skee (i Lighed med Kirkegaarden paa Althingsstedet, s. kirkja).

þingunautar, 1. de, som høre til samme Thinglag (þing 2), Ia, 86, 115, Ib, 186; i Stederne Ia, 97, 107, 117, synes þingunautr at være ens-

tydigt med þingheyjandi 3, cfr. Ia, 98. — 2. de, som høre til samme Kirkesogn (þing 3), Ib, 217, II, 60, III, 145, 250.

þingvöllr, 1. II, 356, i Alm.: Sted, hvor Thing holdes. — 2. Althingsstedet, Ia, 10, 124, 177, II, 12, 353, III, 10; jfr. ogsaa (maaskee om Gaarden þ.) Ib, 250, II, 288, III, 427; undertiden betegner det, som det synes, en Localitet paa Althingsstedet, Tingsletten, Ia, 39, 43, 50, 65, 68. Om den større Tiende i Anledning af Ægteskab i dispensable Grader (s. tíund), hedder det, at en Fjerdedel af denne Tiende skal betales »til þingvallar», Ib, 30^{26}, II, 265, ɔ: til Lovretten, jfr. Ia, 30^{12}, ^{14}, ^{19}, 37, 60^{21}—61^{2}, II, 157, 165; deraf: þingvallarmenn, som Sagsøgere med Hensyn til den þ. tilfaldende Andel af den større Tiende, II, 165; herved forstaaes da vistnok: Lovrettesmændene; jfr. dog Maurer, Ueber d. Hauptzehnt. S. 10, hvor det udtales, at disse Steder maaskee bør forstaaes om en Kirken paa Althingsstedet tilfaldende Andel af Tienden. — 3. det Sted, hvor Vaarthinget holdtes, Ia, 10, II, 11, III, 9.

þjófskapr (þýfð, stuldr). Der skjelnedes imellem: 1. egentligt Tyveri, hvorom de anførte Udtryk bruges; herved forstodes Tilegnelse af anden Mands Ting, af Værdi mindst en halv Øre (3 Alen), naar Tyven bagefter lagde Skjul derpaa (Ib, 162), eller ogsaa, naar selve Tilegnelsen var hemmelig (II, 384). Straffen var Fredløshed og ved Executionsretten skulde derhos udredes fólagjöld, Erstatning for det Stjaalne; Ib, 162 231, II, 384, 474, III, 54, 438, 440; Ia, 85, 114. Ransagning kunde finde Sted, Ib, 166. Tyveri af Fodevarer (átuþýfi) betragtedes som þ. uden Hensyn til det Stjaalnes Værdi, Ib, 165. Tyvssag hørte ikke til dem, hvorom Forlig var utilstedeligt uden Lovrettens Samtykke, og eiheller var der sat høiere Pris paa den for þ. Fredløses Hoved end den sædvanlige, men han kunde ikke som Fredløse i Alm. opnaae Nedsættelse eller Ophævelse af Straffen ved Drab af andre Fredløse, Ia, 187, II, 399; Hevn kunde udøves, s. vígt. Den, som af samme Mand i et Aar blev bestjaalet for 2 aurar eller derover, kunde faae Tyven dømt til at være hans Træl og sig tilkjendt al hans Formue, Ib, 165. — 2. Tilegnelse af Andens Ting af Værdi mindst en halv Øre, uden at der lagdes Skjul paa Tilegnelsen. Straffen var her ligeledes Fredløshed, men Tilegnelsen betragtedes ikke som þjófskapr, og Betegnelsen þ. maatte ikke bruges i Stevningen, s. atkvæði, Ib, 162, 163. — 3. görtœki (egl.: selvraadig Borttagelse), aabenlys eller hemmelig Tilegnelse af Andens Ting, af Værdi mindre end en halv Øre, men dog mindst en penningr. Herfor var Straffen Tremarksbod og dobbelt Erstatning, Ib, 162, 128, II, 526. III, 399. Hevn kunde ikke her anvendes, II, 385. Ikke

sjeldent havdes Valg mellem at forfølge Sagen efter 1 eller 3, s. orð, og i videre Forstand synes þ. — jfr. navnlig Ordet þýfi — at have omfattet görtœki; Betingelsen i disse Henscender var dog vistnok, at der lagdes Skjul paa Tilegnelsen; Ib, 165, II, 385. Naar görtœki Ib, 153[12] synes at have en videre Betydning, hidrører dette vistnok fra en Feil i Texten, indløben ved at en tidligere Bestemmelse var bleven forandret, jfr. II, 238. — De anførte Tilegnelser, navnlig 1 og 3, forudsætte ikke nødvendigvis en Besiddelsestagelse af fremmed Gods, men omfatte ogsaa Bedrageri, f. Ex. Nægtelse af at have modtaget en Ting, der er overleveret En som Laan eller til Bevaring. Ib, 146, II, 220; Ia, 243, Ib, 155, 160, II, 93, 235. Bevis førtes for 1, og som det synes ogsaa for 2, ved Tylfterkvid, for 3 ved Kvid af 5 Nabobønder, Ib, 162, 163. — þjófsnautr, Hæler, Ib, 163.

þriðja brœðra, s. brœðra.

þriðjungr, den Trediedel af et Thinglag, som udgjorde den enkelte Godes Andel af dette, idet der var tre Goder i hvert Thinglag, s. goði; Ia, 44, 45, 140, 142, II, 277. — þriðjungsmaðr goða, den, der hører til en Godes þ. (s. þingmaðr), Ia, 38, 40, 50, 137, 141, II, 274, 278, III, 426.

þrot, s. arfsal; þrotráði, trængende til Fattighjælp, Ib, 6, 20, II, 109, 131, 141.

þræll (ambátt; man, mansmaðr, hýi), Træl; þrældómr (Ib, 165), Trældom. Hvorledes denne opstod, omtales ikke, undtagen forsaavidt den kunde være Straf for Tyveri, s. þjófskapr, ligesom ogsaa den, der formedelst legorð var underkastet Gjældstrældom (s. skuld 2), blev Træl, naar han avlede endnu et uægte Barn, II, 194. Efter de sparsomme og tvivlsomme Bestemmelser maa det antages, at Trælkvindes Barn var Træl, uden Hensyn til, om Faderen var Træl eller ikke; dog tog Søn af fri Mand og Trælkvinde, þýborinn sonr, Del i et Tillæg til Mandeboden, s. baugr (uden at dette sees at have været betinget af, at han blev frigiven; cfr. om den norske Ret i saa Henseende, Brandt, d. norske Retshistorie, I, 67); blev Moderen frigivet efter Undfangelsen, men før Barnets Fødsel, var Barnet (hrísungr) ikke arveberettiget, men fribaaret, dog skulde det frigives anden Gang; Barn, avlet af Træl med fribaaren Kvinde, var vel ikke arveberettiget, men dog udentvivl frit; Ia, 191[21], 201, 224, Ib, 165, 239, II, 68, 194, 397[6]. Trællens Herre (dróttinn, dróttning) var Eier af Trællen; han kunde dræbe denne — naar det blot ikke skete paa Helligdage eller i Fasten, i hvilket Tilfælde han kunde af Goden sagsøges til Landsforforvisning, Ia, 191, II, 396, s. aðili; jfr. forøvrigt skóggangr. Han kunde

give Trællen i Betaling for Gjæld, men havde Indløsningsret, naar han selv havde opfødt Trællen, Ib, 143, II, 217; han var berettiget til Trællens Arbeidsfortjeneste, Ia, 31, 187, II, 40, 399, III, 34, men skulde forsørge ham, Ia, 191, 192, Ib, 20, II, 131, 189, 397. Dræbte en Fremmed Trællen, kunde Herren sagsøge Drabsmanden til Straf af Landsforvisning — eller, naar Drabet skete under Trællens Forsvar for sin Herre, Fredløshed — og til Erstatning for Trællen efter Vurdering. Naar Træl dræbte Træl, kunde den Førstes Herre vælge enten at erstatte den Dræbte efter Vurdering, eller betale halv Erstatning og istedetfor den anden Halvdel afstaae Trællen, eller endelig at lade denne blive sagsøgt til Landsforvisning, Ia, 190—191, II, 395—397. For Leiermaal med Trælkvinde var Straffen Tremarksbod (hvoraf Herren da vel kun fik Halvdelen, s. útlegð), Ib, 48, II, 177, III, 422. Træl kunde indgaae Ægteskab, og havde, uagtet Konen var Trælkvinde, Ret til Hevn mod hendes Forfører efter de under vígt 6 anførte Regler, Ia, 191, II, 397. Han kunde have særlig Formue, s. órkostr; saafremt de Ydende havde saadan Formue, udrededes, naar Træl dræbte Træl, Mandebod efter særlige Regler, s. baugr. Der synes at have tilkommet Trællen en særlig personlig Bod, s. réttr. Trællen kunde frigives uden Vederlag, eller ved at Andre løskjøbte ham, eller ved at han selv løskjøbte sig, og naar da den halve Kjøbesum var udredet, synes han at være bleven fri, Ia, 192, Ib, 20, 165, II, 130, 189, men for at Frigivelsen skulde have den fulde Virkning, maatte han endvidere af Goden føres ind i Samfundet, s. lögleiða. Den saaledes Frigivne (leysingr, leysingi, leysingja) stod forsaavidt i Forhold til Frigiveren (frjálsgjafi), at denne og hans Slægt dels skulde forsørge den Frigivne, naar denne ikke havde Børn, som kunde underholde ham, Ib, 17, 19, II, 126, 130, dels paa den anden Side arve ham, samt anlægge Sag og tage Bøder for hans Drab, naar han ikke havde Børn (Søn), Ia, 172, 227, II, 72, 337; III, 448; disponerede den Frigivne da saaledes over sin Formue, at Frigiverens eventuelle Arveret derved krænkedes, kunde denne gjøre ham til sin Træl igjen, Ia, 247, II, 85, hvorimod den Frigivne ikke i andre Henseender sees at have staaet i noget Afhængighedsforhold til Frigiveren. En særlig mindre Mandebod udrededes for en Frigivens Drab, s. baugr, og Straffen for legorð med frigiven Kvinde synes at have været lavere (Landsforvisning) end ellers, Ib, 48, II, 177, men iøvrigt synes den Frigivne at have været stillet lige med Fribaarne; den Frigivnes Børn betragtedes som fribaarne (frjálsborin), Ia, 172, II, 337; naar hans Datter forførtes, havde han samme Krav paa réttr, personlig Bod, som en fribaaren Mand, Ib, 36, II, 163; at

der ligeledes for Fornærmelser mod ham selv har tilkommet ham den samme personlige Bod som en fribaaren Mand, maa antages; jfr. forøvrigt réttr. Den Frigivne kunde selv frigive Trælle og kaldtes da hinn œðri leysingr, Ib, 172, II, 337. De temmelig faa Bestemmelser, der findes om Trælle og Frigivne, synes at tyde paa, at Trældommen ikke havde megen Betydning.

þumalalin, Ib, 192, Tommelfingeralen, lig Maalet fra Armkrigen til Spidsen af Tommelfingeren, jfr. Dipl. Isl., I, 308; s. öln.

þurfamaðr, Familiefader eller Familieforstander, som ikke er istand til at underholde sin Familie, og som derfor — idet han ikke har Frænder, som kunne understøtte ham — nyder Fattighjælp af Communen; til Understøttelse for saadanne Fattige var navnlig Fattigtienden — þurfamannatíund — bestemt; Ib, 208, 214, 228, II, 50, 60, III, 47. Tiende skulde ydes af enhver Bonde, som svarede þingfararkaup (s. d. O.), og det bestemmes Ib, 206, II, 47, III, 135, at det er ret, at alle de þ. faae Understøttelse ved Hjælp af Tienden, som ikke skulle yde Tiende; herved er vistnok ikke ment, at disse have Ret til en Andel af Tienden, men at de have Adgang til at faae Hjælp af den, naar de forøvrigt ere trængende dertil, hvilket ikke uden videre kunde forudsættes; jfr. dog Maurer, Island, S. 292. — Om dem, der forsørgedes af deres Frænder, synes ikke Ordet þ., men ómagi, at være brugt.

þurr matr (i Fastereglerne:) tør Mad, Planteføde, Ia, 36, II, 45, III, 41. — þurfasta (at fasta við þurt), Faste, som bestaaer i, at der kun nydes tør Mad, III, 216, 217, 218, 260. — þurföstumatr, III, 40 = þurr matr.

þveiti, s. baugr, silfr.

þýborinn, s. þræll.

þýfi, stjaalen Ting, Ib, 165, 232, II, 385. — þýfigjöld = fólagjöld (s. þjófskapr), II, 259 (hvor der vistnok sigtes til en i Mindelighed udredet Erstatning).

ætt: koma í æ., (mann) berr í æ., blive Medlem af Ætten, hvorved forstaaes Fædreneætten. Barn siges at komme eller være i æ., naar det er avlet i Ægteskab, eller, hvad Uægtefødte angaaer, naar Paterniteten vedgaaes eller bevises, Ia, 169 (hvor Paralelstedet II, 367 istedenfor æ. har föðurætt), Ib, 25, II, 149, 192, III, 419, 423. S. laungetinn.

öln, alin, Alen; 1. som Maal; den gamle islandske Alen synes at have svaret til Længden fra Albuen til yderste Fingerspids og at have udgjort 18$\frac{5}{7}$ Tommer (forskjelligt fra þumalalin), jfr. Dipl. Isl., I, 307; s. stika; for Brug af urigtigt Alenmaal eller Vægt var der fastsat Straf, Ib, 169,

249, 250, II, 262, 288, 289. — 2. som Værdibetegnelse: en Alen Vadmel $= \frac{1}{6}$ af en eyrir, Ib, 192, 214, II, 57, III, 53; s. lögeyrir.

örskot, örskotslengd, ördrag, Pileskudsafstand; örskotshelgi, örvarskotshelgi, den Fredhellighed eller Sikkerhed, som var begrundet i, at man var udenfor et Pileskuds Rækkeevne. Denne Afstand betegnes efter en tidligere Bestemmelse ved det Sted, hvor Pilen, efter at være afskudt, selv falder ned, naar Intet hindrer den, Ia, 148, II, 304, jfr. Jonas Rugmann, Greinir or þeim gaumlu laugum, S. 21—22, s. Rettelser og Tilføininger til nærv. Bind; en senere Lov bestemte ö. til 2 (store) Hundrede Favne, II, 352. Kjæmpende Parter ansaaes at være skilte fra hinanden, naar Afstanden mellem dem var længere end ö., II, 368. Executionsretten skulde holdes udenfor den Domfældtes Hjemmemarksgjerde i örskotshelgi derfra, og, naar det lod sig gjøre, paa den Side af Gjerdet, hvor Domhaveren havde sit Hjem, Ia, 84, 112; ved den foreskrevne Afstand tilsigtes udentvivl, at Forretningen kunde finde Sted uden Kamp, eller Fristelse til en saadan. Naar Betalings- (Tid og) Sted, eindagi, ikke var fastsat, dømtes Skyldneren til at betale i sit Hjem, i Pileskudsafstand fra Gjerdet, i den Retning fra dette, hvor Fordringshaveren boede, Ib, 147, II, 224; cfr. Ib, 174, 178, II, 252, 256; s. fremdeles fjörbaugsgarðr, vættvangr, og endvidere (hvor Afstandsbestemmelsen undertiden synes vilkaarlig), Ia, 12, 154, 185, Ib, 91, 98, 126, 130, II, 14, 313, 397, 452, 467, 507, 516, 522, 523, III, 11, 386, 395.

Henvisninger

til foranstaaende Ordregister.

Rettelser og Tilføininger.

Ia, 132^{3},^{7} fisc*ar* l. fisc*ir*; 165^{21} af l ef; 221^{17} *þvi* l. *þat*; Ib, 223^{7} *manne* l. *man*ne; 224^{7} *man*na l. *man*na; sst. scogga*n*g l. scogga*n*gr; 237^{19} aa l. aa (derimod er 249^{13} stemmende med Membranen). Textrettelser: Ia, 62^{18} Punctum sættes efter hæro*m*; 152^{9} *eigi* l. oc; Ib, 133^{6} særa l. sæfa; 178^{2} af l. at; 211^{12} efter samþinga tilföies: oc rett er at lysa a varþingi i þingbrecco vm tiundarmal ef þeir ero samþinga; 240^{15} herlendr l. erlendr.

II, 55^{4} eiðv*inn*ing l. eiðv*nn*ing (herpaa har Dr. J. Þorkelsson velvillig gjort mig opmærksom); 113^{1} her bør staae hendi (ligel.); 276^{14}-^{15} hvaʀtveɢi har først været skrevet hvaʀtveɢia. Textrettelser: 20^{14} efter Ordene land á tilføies: gera þeim orð er kirkio a. Nu vill sa eigi upp gera þa scal sa er land a; 51^{11} golldiɴ er l. ogolldiɴ er; 97^{4} efter lavngetinn tilføies: þa systir samfeðra lavngetin; 123^{25} efter ꜰ*iör* ʙ*avgs* ɢ*arð* tilføies: þeim varðar oc fiör baugs garð; 234^{12} efter buit tilføies iført; 369^{2} o öll l. öll; 501^{6} verþa l. verpa; 525^{21} golldit l. ogolldit; 533^{10} særa l. sæfa.

III, 53^{22} *a* l. *b*; 54, Not. d; jfr. her St., c. 175; 82^{17} *a* l. *b*; 219^{22} æl. aa; 256^{22} þa l. þo; 430^{20} K. eller et dermed, l. et med K.; 438^{20} Forstandsbestemmelserne l. Forstrandsbestemmelserne; 491^{2} efter aga tilføies Punctum; 499^{31} Ordstilingen l. Ordstillingen; 533 nederst tilføies: *Ab, S. 147^{13}; 554 nederst tilføies: *125, S. 428^{16}; 560^{3}: ^{3 14} l. ^{13—14}; 574^{35} Beskjæring l. Indbinding; 582^{22} tilføies: s. þinglag; 591^{23} tilføies: s. lýritr; 621^{23} handalsmaðr l. handsalsmaðr; 655^{22} efter 2. tilføies: nánasti n.; 689^{36} tilføies: s. þing; 693^{12} tilføies: s. fjórðungsdómar. Paa følgende Steder er i Trykningen et Bogstav bortfaldet: S. 8, Note 1, i over f; 46, Note a, i foran 148; 244^{16} l. l*an*di; 314^{29} l. heyer, 320^{1} l. ef; 658^{2} l. nærmestboende; 670^{14} alene l. alene i; 686^{19} de l. der. Punctum er i Trykningen bortfaldet: 74^{6} efter þa; 81^{23} efter uill; 123^{5} efter vill; 458^{34} efter ær; 480^{11} efter taca; 638^{38} er efter Brug bortfaldet Semicolon. — Text-

rettelser: 191[1] efter æda tilføies lysa; 240[17] a þingi bør udgaae; 407[1] særa (scera) l. sæfa.

Som Anmærkning ved III, 443 tilføies: I Haandskriftet A. M. 37 8vo findes samme Bestemmelse, saalydende:

Nymæle oll skulu 3 sumur til lögbergis lōgd vera, og sidan fyrer lög halldast.

Efter S. 443 tilføies:

III.

Troilsbók.

Vmm lavgskilnad.

[a] Enn þa eru me*nn* skildir ad logu*m* ad adr*ir* huori*ir* ero leingra burt komn*ir* en*n* aurdrag vr þ*ei*m stad er þ*ei*r hlupu sydast ti*l*.[1] En*n* þ*ad* er aurdrag er aur er sett á boga streing *og* sie so skotid frá þ*ei*m st*a*d er sydasta hlaupid vard og til þess stad*ar* er aurin*n* fellur sialf nidur ef ekki[2] stædi þar[3] fy*r*i suo he*n*nj meigi hamla.[4]

a Jfr. K., c. 86, S. 148; St., c. 276, S. 305.

[1] Punctum er tilføiet. [2] Gisning for ey. [3] Gisning for þar. [4] Punctum er tilføiet.

Etfer S. 507 tilføies:

IX.

Gammel kgl. Saml. 1812 4to (S. 72).

[a] Dag*r* kem*r* fyr en not*t* allz misseris tals.[1]

a Jfr. K., c. 19, S. 37.

[1] Dette er Slutningen af et Capitel. De nærmest foregaaende Ord inden Dag*r* kem*r* lyde saaledes: Ylir kemr anan dag vikv. Mörsvg*r* cemr miðvicv dag. Þor*r*i kemr favstv dag. Goi kem*r* drottins dag. Æin manöðr in þriþia dag vikv. J þvisa tali þa*r*f avca et siavnda hve*r*t svm*a*r vicv. Æn ef hlavp a*r* ve*r*þa tvav a þeiri stvnd þa sc*a*l avca it seta.

Gl. kgl. Saml. 1157 fol., Konungsbók.

S. 16, b. t vetrar. laugar dagr ſk fyrſtr ṽa ı vet.
en þann f. ſto ṽa .vı. manaðe. xxx. nata.
t. ſumarſ. en .x. vikor ſto ṽa aſ. ſum
er men koma t alþingıſ. Dagr ſk
fyrir koma allr miſſerıſ talſ en nott.
Iogg oll ſto ṽa ſogð vp a þrımr ſumrū.
ſk þa logſogu maþr aſ. hỏı bioþa laug
ſogvna. Hyrmeli eıtı ſk ṽa lengr
raþıt en .ııı. ſumur. oc ſk at logb͛gı

S. 85, a. hın up riſa er aðr ſato. þ er oc at ꝥ ſto
log ṽa allðe h ſe a ſcram ſtanda. En ef ſcrar
ſcılr a oc ſk ꝥ hafa e ſtende a ſcro þeı er bıſ
copar eıgo. Nu ſcılr en ꝥa ſcrar a. þa ſk
ſu hafa ſıtt mal er lengra ſeg þeı orðo ef
male ſcıpta mz m. En ef þær ſegıa ıafn
lāgt oc þo ſıtt hꝛ. þa ſk ſu hafa ſıtt mal ef
ıſcala er. þ ſk alt hafa ef funz a ſcro þıre
e hafliðe let gıa nema pocat ſe ſıþ. en þ eıtt
ef aıı a logm̄ f ſogn e eg mæla þ ıgegn. a
hafa þ alt er hıtzug leıf e. gloſe e. Nu
prætta m̄n ṽ logmal. a. ma þa tyðna logretto
t. ef. eg ſcera ſcrar or. En ſ ſk at þ fara

[illegible]

A. M. 334 fol., Staðarhólsbók.

S. 95, b. E f m̄ tekr arf 7 gegn i bú er h þa gð aðr 7 vðr
h þr i þgi se hin v. eg þarf h at segiaz þgat.
H v gor m̄ v þan man e bio aðr oc vðr h þar i
þgi se sa e. nēa h segiz i añat þg. Nu fóra
m̄ bu sitt sam̄ e butt hafa aðr. oc vðr þar
hartvegi i þgi se aðr v. Eitt þgfar kaup
sko þ giallda baþ ef þ ero baþ i eino þþingi
H u tecr sa m̄ arf e býr. oc tekr h þr við oðro
bue. Enda hafðo þ eg eina þgvist aðr baþ.
þa sk h segia sic oc aðro þge oc bu sitt. eg þf
h þa at segia sic i þg. Nu þigr sa m̄ gð er a
omaga bú i aðro stað. oc sk h segia þ nokor
i þg. En þr e h i þgi se bondi sa e h þigr grið
m;. Nu e kona hsf i búino. oc e h þr þa i þgi
se butt e. þegar e m̄ oc þgi e h bgðr bue.
þótt h gere aðra missere bú. oc sk h segiaz

S. 149, a. 7 sk sa kiosa at þei coste undir sec er malen er
boþin. at h sk reiða sina aura fyr fóet. ef sa vill
eig hafa fóet er h cēr ut er malan atte. enda
sk sa hafa fóet ef h vill. er malan atte. 7 sk
h þa gegna v hin. ef fóe leig vere mire en v þar
þaðan f. er h keypte. Ef h kýs hvárke um. eða
eig at hafa. þa sk selia fóet m; þei mala se aðr v.
H uervetna þes er eig ero fóe malar lýst. eða veð.
s se nu v talet. þa ero mglyst. enda er þa sem

III.

A. M. 315 fol., Litr, D, S. 3.

Mse · Sa a byrgelc scipes hev sē ayat lán. Hvel bryar hald
mele a hon · ψ. oc sculec eg gæt · þa st kat ga svat hald fyr fyrnolko.
en ga sē fyrst ef oen brytr oc st sokia sē aþr vas tit ef h ækokesc. þ
ero alt stefno oc st e. h. b. gr. t. f. b. s. en. v. t. vct. þ eso oc ef om viþra   of Slotto
land. Y. oc tcepr iæþo þa vþr h uct. iii. m. hvsler om ec vþr þ sli st.   ok beit
E n ef h   oc maþa fæa til þyftar eþ til gœtokes. Sa om a a vqrt
allin a l. d   no es a þ. en aþr mn eg þar at etale vi   ab oc sol. þr vþa
Her vct. iii. c   ef til þess taca at a bitt vilia hava olofat · Sa om vþr
oc vct. iii. m ef h tect hvann. oc vi. aura a verc. Fæa ma til þyftar:
ef iii. alna scaþe es at gor. Eg st om æia i enge. Y. Hv neit h ege marc
heg   a es stacgarþr es i hia. oc svaþar es eg es linar.
þot þ fe köe ængiar es yr af tætr gengr. Bþiast om
lost þa mn es   bva. ef h vil fino breyga. oc aþr h uct. iii. m. ef eldr
renr i þeir   il. o. beta scaþa en. f. g. p. ef h brenn skog eþ l. þ vþr oc
f. g. ef h baþ eg lostar ef eldr ey renr i annata. T. T. tol. en scoggag.
ef þei vþr kugnl scaþe at. þ ero alt stefno sacar: oc st. a. h. b. iy. aþg

A. M. 315 fol., Litr. C.

Det større Stykke.

De mindre Stykker.

Marginaltegn i Staðarhólsbók.

S. 85, a.
(Udg., S. 247[3,6]).

S. 59, a.
(Udg., S. 169[6]).

A. M. 315 fol., Litr. B, S. 1.

til arfstalir. Brøðr laungetnir eigo at fastna systr sinar. Oc buan
di laungetinnar kono a at fastna systr hans. eigo þeir allir legorðz sa
kar um þær einar somo konor er sa se festar. En sa greinir þa siðan ami

A. M. 279 a 4to., Þingeyrabók, S. 5.

þenna hual er oscorenn er. ok er abyrgiast enn o scorna hual er scatu vid þui
at ut scole ok sua vid þui annan er ok parduerra yer hualenn en þa m
de er ok er aetti allan scolu ok eig firir scipta en sa kemr til er a eda ok

A. M. 346 fol., Staðarfellsbók, S. 43.

mo at koma er hann atti vind at gia. e. senda annan mann fyrir sic. þann er logsku
lum halde upp fyrir hann. oc hann scal se at þiotande. er hann kemr eigi sealfr. fyrir midian
dag. senge made af hann hende. þa ude hann sekr um hans tvau. ok. oc skal hann þa vinna g
tallna. sem skipt vdea hende hinn. þar skal fe mun telia. hve mikit er. oc skal te
þa lond oc lausa aura. til vi. aura. hann fe er at fardegum vor skullo lausb.
sealfr skal hvar vþa fe sitt. oc telia oc þa er hann hefir talit fe sitt. oc vo þa skal hann
tac i hond s. e. crost. oc nefna vatta. at þui vetre skal hann gialda at ecuinn eid at

A. M. 351 fol., Skálholtsbók, S. 207, b.

Marginaltegn i Kgsb., S. 105, b. (Udg. II, 19,20).

A. M. 347 fol., Belgsdalsbók, S. 145,b.

A. M. 135 4to, Arnarbælisbók, S. 183,b.

A. M. 173 C. 4to, S. 17.